

لم الکفایه و التشریح

بشریف کہ نصوص حکم راجدہ علی تصوف راضیا نے یعنی

الحمد لله

The image shows a highly detailed book cover with a complex geometric and floral pattern. The central focus is the title 'Al-Furqan' (The Criterion) written in large, elegant Thuluth calligraphic script. The cover is bordered by a wide, ornate frame of repeating floral and geometric designs. A small, light-colored oval label is positioned in the center, containing the text 'فوق ستار' (Fawq Sitar) and '120/121'. The overall aesthetic is characteristic of traditional Islamic bookbinding.

مولوی محمد حسین صاحب امرہ پوری

مستند خبرگزاری

بسم الله الرحمن الرحيم

در طالع

Ahmed Hossain

M. A. Hossain

Mirzabazar, Midnapore.

١٥٦
١٩٢٨

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE10560

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحان الذي نزهه عن تعبير اللفظ والبيان + مع انه الهنئ بالهوية وظاهري باننا بالعيان فيفيلح
فلذا سمي باسم الله لما خوذ من الولد + قاهره قد الذي + مع انه او ما كنا لنهتدي لولا ان ارسلنا رسلنا
اياك نعبد و اياك نستعين فانك في السموات وفي الارض رقيب + مخبركم عما لا يراى في كرمك + فاشكر
على من يد منك لا يوازي نعمك + ومن نعمك على ان ذاق ليس غير ذائق + مع انك منزه عن تعبير اللفظ
والتشبيه بل مقدس عن التشبيه + فلذا لك ما عمن مبتدأ التسمية ثم اننا هي قابل للصفات فعلت
ان رحمتك في اوفى + ورحمتك القابلة لحيث كل شيء وفي سميت باخفى + وكل صفات عروش السماوات
و من منها عرش الرحمن جبر جنتك + ثم تصفت باطلا فاك نبهوت الجلال + ولعليت في باوصاف الجلال
وكنيت بالكمال + تسميت بالرحيم وهو في حق واثق بالخلق حفي + فتعني بسبب المعقل الاول الحق المخلوق به +
وهو النور المحمدي والروح الهني + ومقاس في عالم الكثرة بالافق الاعلى فانك عليم لا يعزب عنك شيء في الارض
ولا في السما فثبت بجلك البسيط + وعلمك المحيط + عالم السر بالاجاب وهي ما هيات الاشياء + ثم جعلت بجلك المكرم
بارادتك ما هيات الاشياء مرتبة الا ان كان عالم السر ملائكة وارواحا فتجلى الروح المكرم المعظم بسبب العف وجبه
فكانت الوجوه ملائكة مهيمنة للكر ودية الراحا + وكل وجه هو مهيمن في عالم الملائكة وهو كالكثرة الهني في الشهادة

لغة قوله في الرحمن جبر جنتك من يقول ان الله

فإذا كان لا يعرف في عالم المثال إلى الروح الأعلى فيكون قاب قوسين أو أدنى + وتحت كل سبعين ألف
 كسان وهي في عالم الأرواح الكروية + وفي عالم الشهادة الصالحة المقدسة + وتحت كل كروبي سبعين ألف
 من اللغة + وهي الكلمات التامة + فكانت كلمة آدمية ولفظة ذرية ولفظة إلهية وإسماعيلية وعيسوية وغيره في الشهادة جنداً
 وظهرت من كل واحد الأرواح مجتداً + وهذا العالم العلوة تسمى في الدرس الأول من الفصل الأول من الكتابين
 باسمها فتم جعلته في عالم المثال الأرواح استباحاً وهي الأرض الأولى وروها هو اسرافيل +
 وظهرت الماشيخ في عالم الشهادة وفي العالم المسمى روحه المسمى بجبرائيل + واولاً ظهر في هذا العالم وهو الرب
 قيسل في التكوين خلق في أول يوم ويلد به الزمانه الأولى + ولابد للتكوين من حيات وروحه ميكائيل +
 وحماة وروحه عزرائيل + واولها سيد عالم المحسوس لايفك لايسر + واولهم واولهم العقل تيجري وتنصف بالاف
 فهو عالم الكليات مادة وهو من المركبات + ولقابلية بالبحر والنبات والحيوانات فجعل من في اليوم الثاني
 سبع سموات من الشمس والكواكب ثبات + وجعل في اليوم الثالث مثل الأرض والقمر والسيارات + وقدر
 في ذلك اليوم اقوات الانسان + والدواب من الحيوان + وهذا يكون الاجازات الشمس والقمر الارض
 ففي اليوم الرابع جعل الشمس والقمر مواجها بالترتيب لهما انتهى + فخلق في هذا اليوم اقوات الحيوان كما قدر
 في اليوم الثالث من النبات + وجعل في اليوم الخامس من الحيوانات + وخلق في اليوم السادس للانسان حين
 تقويم + فالكلمة فتم واورثه الاث سوي الواحد هو جنداً ووحيداً ابراهيم + ثم استقوى الحق وكل في آخر يوم السبت
 على العرش العظيم + ويلد به الامر الكريم + فانه اخي الاوادم الاول ثم قدس وبارك السبت + ولبيد في انهار سفوف
 هو قصده ظهور الوجه صلي الله عليه وسلم فعرض على الماء السفلي وهي الحيوانات فقال ركب للكلية اني جعل
 في الارض خليفه + فاعترضوا واما علموا ان طاهر فخلق جنداً وسيداً آدم + فخرج ذرية من شجرة الحيات وهو المكرم
 وشجرة اعلم من البشرية العظمى + ومن شجرة الحيات الكروية الكبرى واستفسر الحيوانات اسمائهم + فما اجابوا الا آدم
 لكونه جندهم فعرض الامانة الكبرى وهو النور المحمدي على اهل السار والجبال والافرن ان يملئنا فامسكوا من
 شهاباً فخلها آدم صلي الله عليه وسلم + ونسج لها العالم + فبور كس في السبت فظهرت الامانة في ابتداء الالف السابع
 من خلقه آدم بيقين في صفة سيدنا رسولنا محمد في البلد الامين + فتم نزول الحق اليه صلي الله عليه وسلم
 الكون وجابروحه الاعظم + وكان كمال العبد بقابلية نزول الحق عروجا في اصالة المكرم + فخرج سيدنا وهو لنا
 صلي الله عليه وسلم في روحه الاعظم + واخبرنا صلي الله عليه وسلم بمعراجنا في سبع سموات + وفي آدم كما قال

صلی الله علیه وسلم ان فی جسد آدم سبع مقادیر + فعلنا ان معراجنا الی الله و هو الی انما من سبع مساوات +
 وهو العروج الی هذه المثلثات + فان انا اعرف المعارج اعم الله الطاهر + كما ان هو اسم الباطن ليس بياهر +
 وكل سؤل ونبي عبد الله تعالى + وسيدنا ونبينا صلی الله علیه وسلم عبد الله هو المتعالي + فعلنا بذلك ان صورة
 جسده فی المثال هو العراق الجامع العالم الشهادة والمقنعة هو عالم الشهادة عالم جبریل نجاته اثر لیکامل +
 وسماته اثر لعزرا یل + وفواده اثر لعالم المثال عالم اسرافیل + وروحه منظر للروح الاعظم + فانه صلی الله
 علیه وسلم وجه المکرم + فصارت فی امته صلی الله علیه وسلم سبعین القاسم اهل الجنة بموازية سبعین الف لسانا +
 وكل سبعین الف لسان سبعون الف نجات عیانا و تعینه صلی الله علیه وسلم اثر لعالم السر العالم الاعیان +
 و صفاته من ظهرت لصفات اسمه لرحیم المنان و هذا فی صلی الله علیه وسلم ثمة الخفی + وهو صلی الله علیه وسلم بکمال الصفا
 حقی + وقابلية الاخرى اثر لاسم الرحمن + واثانية منظر لانا الحق المطلق و فوق ذلك هو تیه الخان + ونحن فی امته
 صلی الله علیه وسلم فلزم علينا ان نتبع حکمة المکرم + ولما کان الحق الوجود الموجود بنفسه لنا و کمالا لوجوده +
 و کمال العبد فی الذل والعبادة والعبودية + کان کمال عبادتنا اهلنا فیها بالشهود + كما یلک فی الارض
 و السما فی الوجود + فانه لا شی من المقیدات بمقابل وجود الحق المطلق بموجود + وکان فکرم المنعم مشکورا
 و ما وصل الینا من الکمالات الا من سیدنا و مولانا محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم هو آخرنا و من بعده المولود
 حق علینا ان نصلی وسلم اللهم صلی علیه صلوة ما تحب وترضی وسلم + و علی آله المصطفین + و صحابه المحبتین +
 و امته المستغفرین + و بعد از حمد و صلوة ید ان امی بکرم منظر الهادی محمد رسا ندر الله بدراج
 یقین که در جمله مقامات و مشاهدات کارخانه هستی است و در از هستی هستی است و نزو حنیفیه در عالم
 دو مرتبه است یکی وحدت مطلقه مجرای اجنبیه دوم کثرت مقیده مفصله ممکنه و در عالم کثرت نیز دو مرتبه است
 یکی آنکه در ارفع اعلی است و او ملک معظم سبی بروح و هم برب جبر حنا که از آیت یوم یقوم الروح و الملك
 صفا و آیت و جاز ربک و الملك صفا صفا هوید است و او همچو آفتابیه است براس زمینان به نسبت
 عالم کثرت و اکثر علماء ایران مثل میرزا قزاد و هم علماء نبویه آن موجود بے راکه در عالم کثرت موجود است
 برابر او نیست وجود مطلق گویند و دیگر عوام را بطور عکس و استناد دارند و وجود دیگر ثابت نکنند و بطور
 جنیدیه معتقد مطلق وجود و مقیدات بناسند و در دا شریه هر موجود را وجود گویند خواه واجب باشد
 یا ممکن و واجب آن موجودی را گویند که در عالم موجود است برتری از و بر او نباشد و تدریه در باب است

و چو در انضمم گویند خواه ما هست واجب باشد یا ممکن گزیند جنبید یا آن موجود در عالم کثرت سواست روح عظم
دیگر نباشد و دانند که او اول مظهر نیست براس وجود مطلق و آنرا واحد دانند و گویند که با وجود یک در عالم روح
از جسم و جسامیت میراست و از صورت و هیئت پاکست مگر متمثل و بارز شدنش ممکن بلکه واقع دانند و تعلیم عالمه و پهریه
را با و راجع نمایند و تعلیم خاصه وجود مطلق پس بخیر در قرآن است که آدم را بدست خود و بیافریدم آنرا دانند که وجود
مطلق بصورت روح عظم متمثل شده خلق آدم از دست خود نمود و تحقیق تمثیل بر او بیاید که سواست متنازع است
و از صفتیکه متمثل و بارز بر دست تغیر در و نیست و براس موسی بر طور متمثل شد و براس حزقیل یوحنا جاری در عالم
مثال بر تخت و عرش متمثل گشت که در دنیا است در عالم شهادت بصورت حضور صلی الله علیه و سلم بارز شد و
چنانکه سبب یعنی از روز هفتم را مقدس کرده بود بهتر از هفتم در که جلوه گری فرمود پس جلوه گری و عروج آن حضور
صلی الله علیه و سلم و در روز هفتم از وجود آدم مطابق سوره الم تنزیل السجده شد پس که سانیکه معتقد لقا حق در صورت
روح عظم از جنبید یا ندانند که بحسب آیت قل یوفیکم لکن کلمات الذی و کل کلم تمثیل یکدیگر تمثیل چون مطابق تفسیر
حدیث هر روح بعد از مرگ بطرف روح حق قبل از سوال جواب قبریه در عالم مثال اوجع میشود و در قیامت
همگنان را مشایده باشد و با وجود دیگر در عالم رویت از رویت بصورت و از قرب و معیت جم و جمانی میراست مگر در
حالت تمثیل رویت و قرب و معیت ممکن بلکه واقع بطور جسم و جمانی است چنانکه جبرئیل از جهت رویت از جسم و
جمانی میراست مگر بطور تمثیل چنانکه حسب آیت تمثیل لها بشرا سویا نسبت مریم دارد و در و بر و سه حضرات محابه
بصورت مرد سفید پوش آمده از حضور صلی الله علیه و سلم سوال را بیان و اسلام و احسان و قیامت و الوارات
قیامت کرد و حضرات جنبید چنانکه تعلیم ظاهری حضور صلی الله علیه و سلم که یا هر چه شده و اتف انداز تعلیم باطنی هم خبر داد
که معتقد وحدت وجود بطور مطلق و یقیند اند که بالا از هستی مطلق مفهومی دیگر نیست و او محتاج الیه کل عالم است و محتاج الیه
کل عالم را خدا دانند چنانکه آیات وجود مطلق در آفاق است و شناختن آن کمال است که آن وجود و کل واحد در تمامی کثرت
هویدا است که اگر چه از تجزیه تمثیل کم متفصل است و از تجزیه تمثیل کم نیز لیکن از تفصیل صورت جهان ظاهر شود چنانکه معنی انسان
و احدی از تفصیل بصورت زید و عمرو و غیره ظاهر نشود و نقصانی در معنی انسان نیاید که صفت احسان و احاطه که الیه
براس مطلق مجمل باشد و صفت تفصیل و عیاطیت نقصانیه تفصیل حاصل مگر از ذات واحد در هر صورت باید لا تشکیک
و الا متیان از احد است همچنان آیات حق در خود و شناختن کمال تر دانند چه در نفوس قدسیه ایشان معنی حدیث
من عرف نفسه فقد عرف ربه مکرر است و اگر چه محمد بن خضر و ابی بن خدیجه در حدیث مذکور را ضعیف دانند مگر در شان

تو که در نفس خود زیون باشی + عارف کردگار چون باشی لیکن این مقام غور است که یک شناختن خود است
 بطور حق در صورت در عایت اقرین مقدم است و نزدیک تر برای تو نفس تست پس معنی سخن این است
 حیل او را بدینجا جائی غور است از اینجا حضرت شیخ محمد بن ابی سعید سید ابوالخیر لفظ من را بلفظ حضرت
 ایشان تعبیر کردی پس قدر کردن خود قدر حق آمد که در انانیت مفید توانانیت حق مطلق جلوه گر است و تضحیح خود
 تضحیح حق است و دوم دیدن خود نبی حق است از خود و متاخر دانستن خود از مطلق وجود حق این بنایت مذکور
 است که کلام اولیا برین اتفاق دارد که هر که خود را بدتر از فرعون نداند بدتر از فرعون است که او دعوی خدای با ملک
 میداشت و این دعوی بے ملک کند مولانا فرامد که نفس ملعون کمتر از فرعون نیست + لیکل فرعون این را
 عون نیست + پس نفس ملعون از جنین نفس عباد است که خود را غیر حق دانسته دعوی از خود دارد و تو در شجره وجود
 همچو خمره اگر از خود غافل شوی که خود را نشناسی هرگز از خمره بر نخوری و ذات حق سوای وجود مطلق حقیقی محتاج
 الیه لکل لکن نباشد دور بینان بارگاه است پیش ازین پی برده اند که هست + و این مذکور نه فکر کردن
 در ذات حق است که مرتبه ذات حق را بشناسی که در شریعت ممنوع است که کس بدو نزدیک دریافت آیات
 و تشخیص ترجمه لفظ الله است که در تعلیم ذیل بیان کنم

تعلیم دوم بدانکه بقول ابوهریره رضی الله عنه ابوهریره ظرف و علم از حضور صلی الله علیه و سلم بود یکی را تعلیم کرد
 و دیگری را بخوف قطع بلعوم ظاهر نکرد و در قرآن مجید مایه نهم که چای فرمود و الله خلقکم و ما تعلمون و چنان فرمود
 فتبارک الله اعلم الغیوب و جاس فرماید ایما اولوا ائمتهم و جبه الله و جاس فرماید بر الامر من السماء

الی لا یرض ثم یخرج الیه فی یوم کان مقداره الف سنه ما تعدون ذلک عالم الغیب الشهادۃ العزیز الرحیم
 علی ذلک بسیار مقامات اند که گاهی لفظ الله به وجود حقیقی مطلق اطلاق کرده میشود و گاهی به وجود مطلق
 بنظر ظهور او در صورت روح اعظم پس منکران وجود مطلق حقیقی که بصورت همه عالم جلوه گر است الله را بر معنی
 خاص حمل کردند و گرچه از زبان مکتوبین مکرر در حقیقت بر روح موصوف اطلاق کردند که در نسبت او آیت
 و جابر بک الملک صفاء آیت و یوم یقوم الروح و الملک صفاء دارد است پس در بسیاری آیات محکم
 اعتقاد نشاء نمودند و چون از حقیقت مثل بر و کمتر آشنایان بسیار آیات که در نسبت مثل بر و زوار دارند
 آن آیات متشابه هستند پس علم آنها را محصور نمیدانند که دیگر ندانند و باز گویند که حضور صلی الله علیه و سلم را عالم آنها بود
 و در نسبت روح موصوف اشهر به اعتقاد نمودند که او وجود حاصل است و حقیقت از وحدت وجود چنانکه قول امام شعری

برود است عاقل شدند و ما تریبید به نظر جقائق انداختند و نفس حقیقت هر یک جدا گانه است پس حقیقت آن
روح از نسبت مباین حقیقت تشبیه دیگر ممکنات موجوده است و وجود را بطور عرض در جاده واحد دانستند و چون
بعضی از اشعریه شرکت وجود در واجب و ممکن بدیدند پس بعضی یا شتر آن لفظی وجود متقد شد و بعضی بدیدند پس
باین بیان اهل اتحاد متقد گشتند چنانکه میر باقر و اما در خبیعه بدان طرف رفت که وجود بنفسه آن واجب منافی بوجود است
ممکنه است و ممکنات بطور عکس هستند با وجود و بسیاری مجد و بطور اهل اتحاد بدان قائل اند که نه وجود واحد
و موجود شدن یکی واجب بنفسه دوم عکس و هیچ آفتاب که از روشنی بنفسه روشن است و در آئینه از عکس او
روشنی پدید است و بعضی از میان محققان ضام گشتند و بعضی عین گفتند یا الله جنگ افتاد و دولت همه را خدای
چون ندیدند حقیقت را افسانه زدند و حقیقت آنست که حضرات جنید میگفتند و تفصیل نمودند که وجود بنفسه
آن ذات واجب مطلق است و مقیدات وجود ممکن حتی روح موصوف نیز که منظر اول وجود است و از
قرآن مجید هر دو تعلیم را از حضور صلی الله علیه و آله میگویند پس بیت و الله خلقکم و ما تعلمون پس نسبت وجود مطلق محمول کنند
و آیت فبما اکتفاه ان فی الخلق من غیر ظهور وجود در صورت روح اعظم گفتند و اینها را لو افهم وجه الله بنظر مطلق
و چون گویند و دیدیرا الامر من السماء یعنی من عالم الروح الی الارض یعنی الی الشهادة بنظر ظهور وجود و بصورت روح اعظم
فهمند و چنانکه عقیده معتقدین روح است که یک است و لا یعرب عنه شقال ذرة فی الارض و لا فی السماء صفت آن
حضرات جنیدیه بدان اعتقاد دارند و میر حق وجود مطلق در صورت روح اعظم لا یعرب عنه شقال ذرة فی الارض و لا فی السماء است
و الارضی اردوانند و ایشان باین وحدت شهر دارند و عقائدشان عقائد اهل سنت اند و اهل اتحاد و از اهل
حلولی و از اهل بعد مفسور و اهل زمانه و از اهل الروح اجتناب نمایند که اهل اتحاد از یک وجود و موجود بپارند
و اهل حلولی حق را حال در مخلوق دانند و اهل بعد مفسور و از اهل اوقات و اهل الروح روح را خدا گویند
و اهل زمانه زمانه را خدا گویند البته معتقد به اینند که زمانی که مرادشان از وجود مطلق محیط اکل است که
محیط زمانه و زمانیات و محیط مکان و مکانیات و محیط روح و اجسام است و مثل اکثر عقائد دیگر در مالا بدیده شوم
مستفاد اند که الله که عبارت از هستی مطلق و وجود مطلق است بذات مقدسه خود موجود است و جمله اشیا
مقیده عالم کثرت ممکنات یا ایجاد و اظهار هستی مطلق صورت بسته که اولایعور اعیان و تعینات تعیین نشده
بعده آثار بر آنها مرتب کرد که موجود مقیده بالتبع و بالعرض شده اند و وجودی منافی با هستی مطلق ندانند که مباین بوجود
شوند بلکه در وجود و بقا عرضی جزئی خود هستی مطلق محتاج اند و چون در تفصیلات نفس خود غور بری گریس و بصیرت غیره

تست که بحقیقت او کس نرسیده دریافت نمائی که غیر تو دسبا کنی تو نمید و موجود بالتبع برای نفس هستی بی
 تفصیلات هستی حق که غیر هستی نیست و چون فکر کنی که چنانکه سمع و بصر تو محتاج تو هستند و تو بطرف اینها نشانی
 بدانی که جمله اشیا بطرف هستی محتاج اند و هستی بطرف اینها شایسته کو حافظ بنظر استعمال فارسیان استیاق
 بمعنی شوق گرفته فرماید سه بر تو معشوق بر عاشق اگر افتد چه شد ۴۰ یا تو محتاج بودیم او بامشاق بود ۴۰ و
 چنانکه تو با وجود کثرت سمع و بصر و غیره یگانه با وجود یک ذات تو که با انسان مجر است مرکب از حیوان
 و ناطق گویند پی بری که با وجود کثرت مقدمات هستی مطلق یگانه است هم در ذات خود که هستی مطلق است
 و هم در صفات و هم در افعال خود مثلاً از کثرت زید و عمر و بکر کثرت و تجزیه در معنی انسان نفی زید که
 اجزای انسان حیوان و ناطق اند نه زید و عمر و بکر و معنی ظاهر و مستند و مثلاً لافلی بدستور از کثرت ظاهر تجزیه
 و کثرت در معنی هستی نیست بلکه در هر جا هستی بدستور هستی قائم ماند و چنانکه تفصیلات تو که مغایر تو موجود نباشند
 یا تو مشارکت ندارند زیرا که شرکت دو چیز مباین در امر ثالث می باشد پس چگونه مقید را در هیچ امر با حق هستی
 مطلق شرکت نباشد سواى شرکت لفظی که اطلاق الفاظ مثل موجود و عالم و غیره بر حوادث هم کرده شود
 و بر هستی مطلق نیز لیکن شرکت معنوی حوادث با واجب نتواند زیرا که مقابل هستی مطلق چیزی نباشد که با او
 شریک شود در معنی دیگر پس چگونه چیز را بد و شرکت در امر ثالث متصور باشد پس وجود معنی هستی که
 او حق است و حیات او که هم عین ذات اوست مثل وجود و حیات اشیا نیست که موجود بالتبع و یا بعضی از ظهور
 بصورت اشیا شده اند که اشیا در باطن و در ذهن نمیده شوند البته اگر مغایر بودندی و اگر چه بدو ضعیف بودندی
 چنانکه قول عابد است بیشک شرکت شان با حق مغایر در وجود حیات و صفات معنوی بودی نه لفظی
 چنانکه در خیال اهل ظواهر است و نه علم او مشابه علم شان گو منظر علم اوست و نه سمع و بصر و اراده و قدرت حق
 هستی مطلق مشابه با سمع و بصر و اراده و قدرت و چیز می داشته باشند و کلام مخلوقات گوهری از اینها منظر صفات
 حق اند البته مشارکت لفظی دارند که اطلاق لفظ بر ما با ذات و بالتبع بهر دو آید لیکن آن با ذات و این بالتبع
 بهر دو بصورت سمع و علم حسب آیه و سمع و علم و بصیر در حق منحصر نباشد و صفات و افعال او تعالی در رنگ ذات
 بی چون و چگونه اند منحصراً در خاص صورتی تا چه صفات و افعال بنده نیست که اند ذهن خاص دارد و از بصیر خاص
 بنده که حقیقت صفات بنده هم معلوم نشود و صفات علم را در سبانه را تجلیست قدیم و انکشاف نیست بر ذهن خود که انکشاف
 صفات است بیضا معنی غیر مرکب که معلومات اولی و ابدی احوال فنا به تضاده کلیه و جزیه باوقات مخصوصه هر کدام دارند

زیر که او در مستوعب از اید و زمانه و زمانیت بطور استیعاب مطلق مرئیات را و زمانه آن
 حین است از دهر که ظهور در خیال بصورت دیگر از صورت حین زمانه هم است پس گویا زمانه دیگر غائب
 شود مگر رویه و در مستوعب هم حاضر چنانکه که از اید و زمانه و زمانیت غائب بیکین رویه و زمانه محیط
 کلامه و هم هر دو حاضر و ظرف علم اوزمانی یا آن نباشد چنانکه صاحب مالا بدو هم کرده و علوم بینگان که
 نظام علم حق اند که حوادث مگر مغایر علم حق نبیند و نه متانی قدام علم حق همچنین کلام او که عبارت از اظهار
 مافی الباطن است بسید و تفصیلش جمله عالم و کلام مصطلح حق عبارت از اظهار خاص که در صورت فناء و
 قدسی معبر در صورت فناء و بقا تورات و انجیل و قرآن و غیره منسره که قرآن از بس غیر است + هر که گوید
 حق گفت او کافر است + و در صورت غیر فناء و بقا حدیث مفصل پس ترکیب قرآن از الفاظ مخصوصه و وقوع
 قصص او در اوقات معینه حادثه و صفت او خود در قرآن مجید که محدث منافات با قدم او بقرصه و طلاق کلام
 که عبارت از اظهار است ندارد و خلق و تکوین صفت است مختص بهستی مطلق که باطلاق خود ظاهر شود در صورت خلش
 و مقیدات و گاهی ممکنات که قید بقید باشد ظاهر شود و بقید دیگر گو انسان نظام هر خیالات و غیره
 ظاهر سازد و ازین روح تعالی با حسن الخلقین مصنف تکلیف چون ممکن همیشه در حقیقت مقید بقید است در پرده
 عدم ماند و ظهور مرستی مطلق را باشد پس صفت خلق و تکوین مرستی مطلق را ثابت خاص باشد پس امدت قلم
 و ما تعلمون البتة باید دانست و اسباب و وسائط مقیدات خود را و پوشش فعل مطلق ساخته بکمال دلیل بر نبوت
 خود گردانیده که در هر صورت مقید ظهور مطلق باشد چنانکه عقلا از حرکت جمادات بحرکی پی برند و دانند که این
 حرکت فراخوارین جا نیست بلکه اثر فاعلیست همچنین آن عقل که بصیرت شان کمال شریعت و حقیقت متکمل
 شده است و ترجمه آیات حکمه مثل لا اله الا الله و انما تلو اتم وجه الله و هو الاول الاخر و انما تلو اتم
 و هو السميع البصير و هو السميع الخليم و ما یكون من نخوی نلته الا هو البهم و لا هسته الا هو سادس و لا ادنی من ذلک
 و لا اکثر الا هو مهم و انما کانوا اواءه من اقرب الیه من جبل لورید و من اقرب الیه من کل و لا تبصرون و انما علی
 کل شیء محیط و علی ہذا معانی دیگر آیات دانند و قرب و صحت روح اعظم نه چنانست که در خور فهم قاصده در آید
 بلکه علم و بوجوب است و در نسبت پیدا کردن آدم از دست و تنالی روح بطور اتم و در ذلش بصورت معنور
 صلی الله علیه وسلم منکر نباشند و عقیده دارند گویند که عقیدہی سوا ی حق مطلق وجود و وجوب بالذات ندارد پس
 احداث مثل خود و بدون حق چگونه تواند جوهری باشد یا عرض یا فعل آری انقدر ضرر که فوق از افعال خلیا است

بنده گان و غیره اختیاریه است که هر چه بصورت اراده بندگان که بحسب میت و انشاؤن الا ان یشاء الله
 رب العالمین اراده حق بدان صورت متعین شده است صادر نسبت اراده بالتبع به بنده حاصل پس از آن بنده کاس
 شد اعنی نصف نه موجود و فاعل خلقت آنکه در و این نسبت نباشد بنا بر این نسبت مع و ذم و ثواب و عقاب بر صورت
 بندگان صاحب اراده تبعی مترتب پس تکرار فرق با این حرکت جلا و غیره قسری و با این حرکت ارادی انسان کفر و
 خلاف شرع و خلاف با اوست عقل است و هر چند حسب یه و انشاؤن مذکور اراده و مشیت امثال اراده و
 مشیت حق نیست لیکن اراده حق و مشیت او بهر صورت کامل و اراده و مشیت بنده ناقص تواند زیرا که اراده
 خدا تعالی مثلا چنان باشد که زید در خانه عمر و یاری طلب علم رود و عمو او را تعلیم نکند پس چون زید بخانه او آمد و
 عمو او را تعلیم نکند پس اراده حق کامل شد که در هر دو جا بود لیکن اراده زید ناقص و چون ظاهر شد که سواد است
 مطلق کسی متعبد خلق چیزی نتواند کرد پس غیر متعی مطلق خدا تعالی را که عبارت از مقتضیات توان کرد که خارج
 یعنی نفی غیبت هو به در دنیا و او است خالق حقیقی گفتن کفر است لهذا پیغمبر علیه الصلوٰه و السلام قدید
 بوس این است فرمود که قالند که بندگان در کار باز و قدرت مستقله دارند که از خدا جدا اند و افعال شان
 مخلوق بنده و چون غیر حق تعالی موجود نیست که جدا گانه از او باشد و حلول عبارتست از در آمدن چیزی به موجود
 در چیزی موجود جدا امثال چنانکه سیاهی در بار چوبین استی مطلق در هیچ چیز حلول نکند و نه هیچ چیز در وی حال
 شود بلکه همه کثرت بحسب وحدت وجودی ندارد بلکه همه کثرت به منقسم و حال و نمود امر آخر است که چون از بنده
 مغایر بر خاست بحقیقت خود و واقع شد جمله ناواقفین به و فی معرض باشند که مقتضی حلول گشت و چنانکه
 حلول تصور نباشد اتحاد حق با چیزی تصور نباشد که از یک وجود دو موجود جدا گانه منقسم شوند چنانکه اکثر
 فضلا بعد از ارسال اهل اسلام بدان معتقد شده اند و بر آن مثلی آرند از آفتاب و ذرات که آفتاب بنفیسها روشن
 است و ذرات که منصف بر روشنی هستند انصاف شان بر روشنی آفتابست که بیک روشنی هر دو روشن
 شده اند نه بطور علت گویند چنانکه حضرات اشعریه و ماتریدی و حکما بدان قالند که علت وجود ممکن وجود در
 و حسب است بلکه انصاف ممکنات که وجود و صفت شان باشد با وجود مغایرت با وجود و حسب مغایرت است و آنان گویند
 هر گاه یک آفتاب یک اینها را بدینا فل و روشنی داند و عاقل یک روشنی پندارد که بد و روشن شده اند یک آفتاب و هم عکس
 او زیرا که در اینجا چیزی یک به عکس آفتاب و فساد وجودی مغایر تصور و بمقابل هستی چیزی نباشد که بر او عکس افتد
 تعلیم سوم بدانکه ترجمه لا اله الا الله نزد اهل ظاهر بحسب بیت توکان هو لا اله الا الله ما ورد و با بحسب قول فرعون

ما حکم من الیه غیره آنست که نیست مستحق عبادت غیر خدا یعنی روح موصوف روح اعظم و حنیف یارین تر مرتبه نسبت
 وجود بصورت روح اعظم صحیح دانند و بنظر وحدت وجود و توحید طبع مطابق آیت اجعل الالهة الهاد واحد و نظایر آنکه اولاد
 نعم و چه آمد و غیره گویند که نسبت معبودی بلکه مطلوبی بلکه معبودی غیرتی مطلق پس پیرش هستی مطلق باید کرد
 که مقید مطلق است و غیر او در پرده عدم است و معنی اینها آنست که وجود الله باید راست که هر سوره و کنیه در آنجا ذات
 هستی خداست از اینجا حق بخیر فرماید که کافران سجده که بر روی تپان میکردند + همه و سویی تا بود و همه سوری تو
 بود و گو عبادت شان مفید نیاشد بلکه ضرر دهد و معنی هو الاله الا که از نظر ظاهر و باطن غور باید کرد که هر اول و آخر
 و ظاهر و باطن درستی مطلق منحصر است چنانکه ظاهر توانا است و باطن تو هو است علی هذا معنی هو السمیع العلیم
 و هو السمیع البصیر غور باید کرد که هر سمیع و بصیر علم در و تصور اند پس سمیع و بصیر علم در و تصور بدان علی هذا معنی یاکون
 من بخیر الاله نظر باید انداخت که کسی که گوشتی کند گمان نباشد که هستی مطلق بجهت هر کسی است بجهت مطلق بقیه
 علی هذا مقتضای با هر یک شخص قریب تر از شمس گشت که شمس رگ جزئی از اجزاء بدن است و او تعالی هستی مطلق قریب تر
 از و بطور قریب مطلق یا مقید و همین معنی قرب حق بامتونی است و او تعالی محیط اشیا است با ما طه علی چنانکه حاصل
 در نسبت روح دانند و با ما طه ذاتی بطور احاطه مطلق و مقیدات را چنانکه را خون تصریح بدان فرموده اند بدان
 قریب احاطه و مقید را که در فهم قاصران منکرین وحدت وجود در آید که با دو اشیا متضاده خیال کنند که در اینجا متضاد
 نباشد پس بنحیله گفت و شهود عارفان نفس مطابق عقل کلی و مطابق قرآن و حدیث فهمیده اند خوب است
 و صحیح است و باز معرفت ذات حق نباشد که آنچه دانستیم حد معرفت حق باشد که مزیدی بر آن تصور نیاشد
 ای برادر بی نهایت در گریست + آنچه بروی میرسی بروی ماست + و ذات حق را در مرتبه ذات منزه از هر
 گویند و درین مرتبه شعر سعدی خوانند که ای برتر از خیال و قیاس گمان و وهم + و هر چه گفته اند شریفیم و
 خوانده ایم یعنی هر چند آنچه بزرگان فرموده اند صحیح است مگر مرتبه ذات از خیال و قیاس گمان و وهم حله است
 پس چنین عقیده باید داشت و از ترجمه صریح آیات قرآنی نباید در گذشت که در پیوسته حکما را بچهار سطور دانسته
 شده است و بطور عقل جزوی انچه پنداشته شده است مقید علیه نباید کرد و گوئی الف قرآن مجید و احادیث
 صحیح معتبره خلاف عقل کلی باشد و یا بر توجیه و غور معنی کلمه طیبه باید نمود که در تقریر صریح در نفی مخالفت
 حق هستی مطلق از هر که معنی معبودان مشترک است چنانکه کفار که اهل زبان حسب آیت اجعل الالهة الهاد واحد و حنیف یارین
 در اهل هر چه تراشغول کنند از رب توانم و معبود است پس هر چه در عالم نترست است از زیر لاس نفی نفس نهادند

[illegible]

فکاست و مفهوم این نام نیست در پاسخ خورشید چون اهل شکار تصفیه در منطقه خود که فلک پائین است متوجه شوند
در مانند پس نزول حق در آخر شب بطور مشهود که وقت نشاء و صفای طبیعت است غایب از ان فرموده اند
و هر چه که این سر ظاهر شود دست او بدست حق درمی آید و بر حق معتبر بلکه حسب حدیث قریب نوافل همه دست و پا
و سمع و بصر و غیره حق مطلق مشاهده شوند اندر خیال مولانا فرماید دست او را حق چو دست خویش خواهد آید
پیدا شد فوق ایدیم بر آید و هر چه حسیه که بل انسان علی نفسه بصیره انسان بر نفس خود بصیر است لیکن چون
آید و لوالقی معاذیر از طبیعت جزئیه پرو باید آنگشته شده اند پس پردای طبیعت جزئیه که عقل بصیر او
افتاده اند در باید کرد و از تقلید تحقیق رجوع باید آورد

تعلیم چهارم بد آنکه در مشرب حضرات صوفیه تقلید حق حی قیوم مطابق قرآن و احادیث اولی ترکیب و حسب
از تقلید علمای ظاهرست که مرده اند و حصر دین در یک عسکرم ابوهریره نموده اند پس غور کن که آنچه
از بصر و سمع و احساس دست و پا ظاهر بصیرت تعلی نفس تست تکلیف آنچه از احساس دست و پا تو ظاهر آن
به نسبت فعل بصر و سمع و ذلیل است و بلوی تو بکلیه نیکوین آنچه از حق است به نسبت یک بنده چیزی خیر و نیک
و چیزی بد و شریک کفر و ایمان و شر و خیر هر چه از بنده ظهور آید نسبت حق حجاب خیر و باراده الهیت و بر حقیقت
کسی جز بکننده نیست پس ازین روز جمله راضی است و بنده مرضیت کلو و جل بعین فرعون مردود و همه فرمان بظلام
حکم از دست حق بودند لیکن حکم شرعی حق که در بیان کمال نوع انسانی است که نبی باشد یا تابع نبی نشود
پس از حکم شرعی حقیقتی از کفر و محصیت بنده راضی نیست که بیا آنها اثر رحمت خاص بلا نعمت ظاهر کند
بلکه بکفر و عصیان برای مصلحت تا احتیاج عذاب مقرر کرده تا اسم منتقم ضائع نگردد و بعد احتیاج ب
حدیث سبقت رحمتی علی عقیبه و حسب بیان مع العسر یسر الذلت و آسانی در آتش یا بنده و بر طاعت
و ایمان ثواب وعده فرموده که در دنیا دوزخ و سخن بکنند و ظهورت مطلق رضا مشهور که حقیقت بعد سخن است
و هر چند اراده دیگر و فساد مخصوص چیزی دیگر که بلا نعمت باشد لیکن نسبت حق کسی جبر نکرد که چنین اراده
بسیار تا اراده اش بلا رضا باشد اتمی حاصل چون انسان کامل خیرهستی مطلق است که آنچه در شجره است در شجره مندرج
و در نو آن لیاقت موجود است گو محفیت پس تفصیل اند ما می خود کو شش کن که چنانکه از ذات و قابلیت و
همچنین سیمیه مجله در خود در یافتی تفصیل سبعة امات صفات تو چون تفصیل بود و نه نام پرواز که حسب حدیث
احصا توئی کردنی یاد داشتن که او امر آخر دست بلکه بطوری که بدان و جنت نقد وقت تو باشد نه بعد که فردا که

جنت مانود از جن و جنون است که عقل در جنون مخفی میگردد و چون خود را ایشانتی بحیثیت پس حق را اثبات نمودی و در مخفی شده اندر آنوقت در عین جنبت داخل شده پس مطابق آنچه حضرت شیخ عیسیٰ الدین هراتی فرماید بگوئی من نمی گویم انا الحق یا رسیگوید بگو چون نمی گویم مراد لدا رسیگوید بگو + و درینوقت حسب آیت و اعبد ربک حتی یا یتیک الیقین عبادتیک بغیرت میگردی بعد از یقین بعبودیت انجا مد که مختار است بر خیزد و از غلامیکه بغیر داشتی آزاد شده و حسب شعر صحرای کار خود کن کار بگانه کن + بر زمین دیگران خانه کن + به نماز و روزه و حج و زکوة کار خود سازی که از ظاهر کثرت تمام هست رجوع باین وحدت خود کنی و کار بهمت تمام شود پس دعای عبادت ازینجا آمده و اگر معاذ الله بحقیقت خود متوجه نشوی مثل مشهور درست آید که بسم الله تو غلط که معنی تمییز نرسی پس بکوش که از اهل علیین باشی نه اهل سجین و سر از اهل علیین کسب پیشین گوئی حضرات انبیاء نبی صلی الله علیه و آله حضرت محمد رسول الله صلی الله علیه و آله در هر سبب تعظیم و تکریم آنحضرت بحسب نامه غیر بیان بدان وجه مقرر بوده چنانکه گذشت تعظیم بسم الله بد آنکه از طبیعت رحمتیه کلیه صراطیه صوفیه که عبارت از حقیقت فعاله الهیه هستی مطلق و منفعل ممکن است از تخریج صور و تعینات را و مستوی و عرش از ان عبارت بعضی کرده اند اسماء حق تعالی متقابله ثابت شدند و این در مقام اسم رحیم شده و از انبساط الرحمن بحسب مکان بحسب اسبیط اعیان بالا بجا در حق ثابت گشت آسمی باشد یا کیانی و از ترتب آثار اعیان کیانیه عالم علیین و عالم سجین باراده حق صورت گرفت پس بعضی علیین مدام مانند و بعضی سجین و در بعضی آن استعداد پیدا که در وقتی بسجین طبیعت جزویه گرفتار شوند و باز مرجع شان بعلو علیین باشد تا لذت علو بعد ازین دریافت شود که لذت طعام بعد از جوع است ازینجا اهل سلام درین دنیا گرفتار آمدند تا مضمون این مع العسر یسر بقا عده مقرر دریا بند و اهل کفر اگر درین دار از اوقف نشوند مگر در دار آخرت عذاب تا احقاب برایشان مسلط شود که بعد از احقاب لذت یابند و علیین کتابت یعنی عالمیت عالم ارواح قدسیه قریب باطلاق و آیه قرآنی کتاب مرقوم شده المقربون برودال که علیین کتابت رقم کرده شده یعنی تعیین کرده شده که حاضر شوند در مقرب چنانکه در کتاب ظاهری حاضر شوند نقوش عبارت در اس شان جب آیه و بجا رکب الملک صفا بربیت که بحسب آیه و یوم یقوم الروح و الملک صفا سنی بروح است که او را هفتاد هزار وجه یعنی کثیره است که ملائک میسینه اند و هر وجه را هفتاد هزار انسان یعنی کثیره است که ملائک در میانند

از دفعه و شونده گریه بنید بر دوشیره چشم چشید آفتاب را چه گناه چنانچه از مجموع کتب توریست از سی و یک
 آیتیا مشار الیه بجزوت الم و از مجموع انجیل م و به شکر برکت و هفت کتاب از کتب تاریخ فارس و هندو گویان
 هر دو منزل بنید مع حضور صلی الله علیه و سلم در تفسیر قرآنی مسی تفسیر حیات سمدی مفصل عرض نمایم که کثیر مثل او
 کرده باشد و از زمان قبل آدم در کتب مقدسه سابقه نسبت حضور صلی الله علیه و سلم پیشین گوی موجود بکمال تقدیر است
 و تاریخ اسلام از زمان اسلام بکمال درجه کمال موجود است لیکن چون علما بر حدیث منسوخ مویه از عمر
 فاروق نسبت انداختن حصه توریست را در نسبت تطبیق قصص و احوال سابقین انچه قرآن مجید است بکتاب سقا
 تسالی بوقوع آمد حالانکه کار مانعت در اوائل زمانه اید و جرت بود که مانعت نسخ کردن حصه توریست در ابتدا زمانه
 بعد فاروق شده بود که قرآن مجید هنوز همین کتب سابقه نشده بود زیرا که در کتب سابقه در اکثر مقام آیات تشابهات
 چنانچه با بجا حضور صلی الله علیه و سلم را که خلیفه اعظم حق تعالی اند بلفظ خدا تعبیری کرده شده از بیجا معنی قول
 اهل که دریافت باید کرد که میگفتند لا اله الا الله الرسول یا کل الطعام و شربی فی الاسواق پس بدین مصلحت در ابتدا
 زمانه مانعت تحریر نسخ رفت و دیگران هم میتوانند که اگر نزد اهل اسلام نسخه موجود دیدند بی تغییر زیاد کرده اند
 و اعتبار اهل اسلام نکردند چنانچه دستور مخالفین اهل دین است بعده حضور صلی الله علیه و سلم ارشاد فرمود که
 انچه از اهل کتاب نقل کنید بدرجه امکان باید داشت یعنی در جائیکه سندی از قرآن و حدیث نباشد چنانکه علی
 فرموده اند و چون قرآن همین کتب سابقه شد پس با وجود دیکه خود در قرآن مجید تلویح و تبدیل و تحریف در کتب سقا
 ثابت فرمود لیکن تفصیل حال قرآن از کتب سابقه دریافت میشود و قبول شیخ محدث دهلوی در ذیل حدیث
 ذیل علماء گفته اند که در کتب نبی اسرائیل عجائبات و غرائبات نقل باید کرد ارشاد آخر کار شد چنانکه در مشکوٰۃ از بخاری
 در کتاب علم نقل کرد بلغوا عنی و لو آتی وحد ثوا عن نبی اسرائیل و لا حرج یعنی رسانید از من و اگر چه آیت باشد
 و نقل کنید از نبی اسرائیل و نیست حرج پس حدیث مانعت فاروق بقول محدثین منسوخ شد چنانکه عبارت حدیث
 و لا حرج گواهی دهد و ما معترف تلویح و تبدیل و تحریف در اصل کتب سابقه هستیم مگر قول ابن خلدون مرا
 پسند آید که کار از بحث در تحریف و غیره مخفی نماند چنانچه در تفسیر لغات ابنزدی حیات سمدی مفصل کنیم و انچه
 امام رازی فرماید که عقل او انداد که در مالک مختلفه بیک طیره تحریف کرده باشند فقیر گوید این قول در آنوقت
 رواست که نسخ مختلف در مالک مختلفه یافته شوند و در مالک مختلفه دو بیان قهانه مثل توریست عبریه و یونانیه
 و ساهیه است در آن خصوص بی یک طیره باشد و بیک آن صحیح است و اگر در یک عبارت باشد ممکن بگوید آن نسخ شده که بسیار جا

تحریر نمودند مگر از بحث امر مخفی نماند و قول ابن عباس دو گونه است یکی آنکه در باب لایزال الی الکتاب
عقل باشد اده در کتاب بخاری است که اهل کتاب متوجه بطرف کتاب شما نمی شوند پس شما چرا متوجه با نظر ایشان
که کتب خود را بآبانی عوض تغییر کردند و بتاه نمودند انتهی خلاصه دارن از ابن عباس غریب خلاف حدیث
صحیح مرقوع است که بلغوا عنی ولو آتیة وحد ثوا عن نبی سائر کل ولا حجج در بخاریست و هم خلاف در آیت است
که امر اضشان از کتاب ما بان وجه است که آنان بر کتاب ما ایمان ندارند و اما کتب مقدسه ای که گفتیم چگونه امرش
کنیم و قول دیگر این خلدان از بخاری از ابن عباس نقل کرد و اگر چه در تلاش این فقیر در بخاری نظر نیامده که هرگز
نتواند که اهل کتاب کتاب خود را تغییر تحریرت و تبدیل کرده باشند مگر از تاو دلیل پس آنچه در قرآن نسبت تحریرت و
تبدیل است بنظر تاویل است انتهی و حق مطابق قرآن شریف آنست که بعضی جا بتاویل تفسیر کرده اند و بعضی
جا تاوایل چنانکه در مقدمه سنین هشت هزار هفتم در نسخه غیره از زبان وجود آدم تا ولادت مابح کرده اند زیرا که حجت
مقدس معلوم است که مطابق فصل اول وی و ششم وی و نهم خر قیل و فصل چهارم و پنجم مکاشفات هشت مقدس
هزار هفتم آنکه در اول او خداوند چهار خلفایی شور و بعد از گذشتنش شوکت ریاحی والی ریشیا و حاجی مثل
آنکه نیز چنان پیدا شود که بر ماکل اهل اسلام از اطراف تسلط گیرند پس ظاهر شد که از وجود آدم تا نبوت حضور صلی الله
علیه وسلم شش هزار گذشته بود که اهل اسلام زمان سلطنت خداوند و بنا نهادن ان پیرو چون برین دقیقه هشت گشته
چنانچه حسبیت کان الناس من واحدۃ اتفاق بر هفت هزار اسلامی میداشتند که از زمان آدم که امت
واحد بودند نبوت حضور صلی الله علیه وسلم در هزار هفتم بعد از شش هزار وجود آدم است و در قرآن میفرماید و ما
اخلف الذین اتوه الامن بعد ما جرم البینات) و اختلاف کردن آن پیو دیا نیکه داده شده بود کتاب توریت
بر بعد از آنکه آمدند و شان را بینات ختم المرسلین علیه السلام که از دوی آدم و شیث و عار و سلح یک یک
صدی و از صد بیاسوا هی صدی ملک و نوح و سام تا نوح هم کیصدی ترک کردند و در عمره تا نوح بجای حدود
۹۰۰ تعداد ۲۹۰ کرد چنانچه در کتاب یونانیة هنوز بدستور یا قیمت و باقی سفیان از تاریخ احضور صلی الله علیه وسلم در نسخه صحیح
صحیح هستند تا ازین تغیر در تحقیق مسبت در نبوت نبی صلی الله علیه وسلم خلل اندازند و این در مدینه واقع شد و
الوامر و ارب فاسق از مدینه گرخیه بمملکت شام رفت و در آنوقت نج توریت کمتر بودند پس چنانکه در نسخ مدینه تغیر
نمودند و در نسخ شام هم تغیر نمودند تا آنکه در زمانه و سب بن همنه تابعی بدستور گیردرین وقت اندر نسخ غیر عین بودند
و در نسخ یونانیة نصاری چنان تغیر دادند تا بعد تا به خود ند که از ان ظاهر شود که نبوت مسیح در هزار هفتم شود و مکررین فصل پای

یهودان را اگر فاکر کرده در بابل مقید ساخت در ایشان دانیال و عزیز و بیا رسه انبیا بودند بعد از آنکه در
 بابل آمد تصویر خود تیار کرد و حکم داد که هر که تصویرش را سجده نکند در آتش سوزان انداخته شود و دانیال
 و دیگر چون سجده نکردند دانیال را در آتش انداختند پس آتش بر ایشان سر شد چنانکه بر عهد ایشان حضرت
 ابراهیم آتش برد و سلام شد و بعد از سجده نجات نصرت خدایی دید و فراموش که بیکل انبیا یهود حکم شد که یا خود
 یا تعبیر بیان کنند ورنه گردن ایشان از تن ایشان جدا کرده شود از آن میان دانیال را جازت خواست که
 از خدا تعالی عرض کنیم او بر ما رحیم است خواب بیان خواهد کرد پس انبیا را خواب تعلیم شد و بر باد شاه بیان کرد
 که تو هنگام خواب خیال کرده بودی که بعد از من چه باشد و خدا تعالی بر آنچه خواهد بود تو را اطلاع داد که تو تصویر
 میسبت دیده که سرگردنش از طلاست و مراد از او سلطنت است و سینه اش از سیم است مراد از او شاه همان کورش است
 و شکم و رانش از برنج است مراد از او شاه یونان است سکنه روستا قش از حید است مراد از او رومیله که بوس بعد از
 ده انگشت یا ده سلطنت خواهند بر خاست چنانچه از لارک گامتی تا او بین ایباردی ده شاخ در رومیله شدند و
 قطعه قوی در ایشان شاخ یازدهم هر قلعه که و اتان را تباهی از سلطنت خدا نوشته و بر باد کنندگان رومیله
 اهل اسلام اند با نجات نصرت خدایی دید و بحسب تعبیر دانیال تا هفت سال همچو گاو کاه سحرید بعد صحت یافته نشاکند
 او در سلطنت قبل سحی مرد و پسرش ادیل مرد و ک که ذکرش در فصل ۲۲ سلطنت روم است شاه شد و بعد از آنکه
 و بعد از او پهلوی شاور شد و بعد از او لایونادیوس که به بلشفر کرده شهرت دارد و پیشتر در فصل ۲۱ دانیال بر تخت
 کرده می نویسد ممکن که پسرش خرد باشد یا آنکه از نسل او باشد پس برود سلطنت قبل سحی ملک مادی شاه همان
 که قبلاً ذوالقرنین کورش سلطنت بابل گرفت و پدرش سحی چو ثور برودش است یا نام مادرش چو ثور برودش است
 که بخیر و دارا کرده می نویسد و در خواب انبیا در فصل ۲۳ کتاب ایشان کورش را اولادش را که بش و دوزن
 و در فصل ۲۴ پیشیا هم ذوالقرنین نوشته شده است و در سال اول ذوالقرنین حکم و ایسی اشیاء بیت مقدس
 ذوالقرنین بداد و یهود را خلاص از قید بابل کرد و خواب فصل ۲۵ دانیال در سال اول جلوس این شاه بر تخت
 بابل است و شاه بابت اجازت تعمیر مکان مقدس فرمان در سال اول جلوس مذکور بداد و در سال اول تعمیر
 کردن از یهودان بر نیامد و در سال دوم حسب فصل ۲۶ عزیز چون قصد تعمیر کرد و نه احالی و موالی ایشان شرکت
 خواستند و یهودان انکار کردند برین نزاع شد که کار تعمیر مصلحت ندارد و ذوالقرنین در سر کوبی با جو جان که از ملک
 گیلان در ملکات وسط و جنوب و تاتار آباد شده بودند و بر ممالک فلسطین و حوالی بیت مقدس می ناختند رفت

و او در شصت و پنج سالگی مرد و اختوبروش دوم شاه شد و از وقتش حساب هفتای دانیال قوم یهودان کامل یافته پس
 در شصت و پنج سالگی در ادل جلوس شاه مذکور چنانکه در فصل هم غیر است قصد تعمیر مکان مقدس بعد گذشتن
 یک جوبلی که پنجاه سال باشد که هفت را در هفت اگر ضرب کنند چهل و نه سال بشود و درین خیال هفت است
 که برای تعظیم حضور صلی الله علیه و سلم نبی مهدی که در هزار و هفتاد و پنج نبوت حضور صلی الله علیه و سلم شد میگردند و
 در سال پنجاهم خوشی درین انتظار بنمودند قصد تعمیر بیت مقدس یهودان نمودند مگر بزرگسایت احالی موالی
 چنانکه در فصل هم غیر است حکم مانع از اختوبروش شده و هنوز استیلا یهودیه در محل شاهی داخل نشده بود که بعد
 هفت سال از جلوس او داخل شده است و نه وقت اجازت بود پس از کار تعمیر یهودان بایوس ماندند و
 اختوبروش در سال ۲۶۴ قبل مسیح مرد و پراست چند ساله از تبا نوس شاه شد و در سنه مذکور ارتش شتا اول
 شاه شد و یهودان خیال شصت و دو هفته فصل نیم دانیال کرده در شصت و پنج سالگی با قصد تعمیر مقام مقدس
 نمودند شاه ارتش شتا اول سخت مانع گردید و در شصت و پنج سالگی مسیح مرد و اختوبروش سوم بجایش شد مگر موعده بایوس
 از سلطنت گرفت و در شصت و پنج سالگی در ادل بایوس بن ابن اختوبروش سوم تاج شاهی گرفت پس یهودان
 بعد از هفتاد و شش سالگی قبل مسیح درخواست تعمیر مقام مقدس نمودند پس شاه مذکور در شصت و پنج سالگی مسیح فرمان اجازت
 برای تعمیر داد که از ان باز مسیح علیه السلام بعد شصت و دو هفته متولد شدند و بعد ازین بادشاه که مرد و چهار بادشاه
 در دولت و القزین دیگر شدند یکی در شصت و پنج سالگی مسیح ارتش شتا دوم آنرا شهر بهمن که در سنه جلوس خود غیر
 در بیت المقدس بهرت نام فرستاد و در شصت و پنج سالگی جلوس خود و تخمین از در مقام مذکور فرستاد و او بمرد و در شصت و پنج سالگی
 قبل مسیح او حسن شاه گشت که با کشمیر و دهم شهر است و در شصت و پنج سالگی مسیح آرسین در اب شاه شد و در شصت و پنج سالگی
 قبل مسیح در اعظم الشان بادشاه شد چنانکه در فصل نهم دانیال فرموده شده بود و در شصت و پنج سالگی مسیح در ارشاه
 ایران استیلا شاه غری سکندر و القزین الواحد شد که کوسپند نکرده در خواب فصل ششم دانیال معلوم
 شده بود و در شصت و پنج سالگی مسیح مرد و اوراکلک چهار سلطنت تقیم کردند یکی یونانی انی پیرایه غریبه دوم بطلمیوسی
 جنوبیه مصریه سوم دیسها کسی شرقیه آرمینایه چهارم شمالی سلیوقسی که بر مالک مقدس ملط شد و سلیوقس
 مرد و بجایش در شصت و پنج سالگی مسیح بقا ط شاه شد و او بمرد و در شصت و پنج سالگی مسیح بطیفس سوط شاه گشت و در شصت و پنج سالگی
 قبل مسیح بطیفس دوم تیس شاه و در شصت و پنج سالگی مسیح سلیوقس کلی شاه شد و در شصت و پنج سالگی مسیح سلیوقس
 ثالث شاه شد و در شصت و پنج سالگی مسیح سلیوقس رابع قلیط و در شصت و پنج سالگی مسیح بطیفس

الی فاس شاه گشت و کار با... نالایق کرد که گشت خنجر بر مقام مقدس نهاد علی بن ابی طالب
و انبیا در بنو قریظ می نویسند و چنین گویند و می دانند که در کتاب مذکور بالخصوص در فصل هشتم نرید مایه که در شاخ
شمالی سکندری غیر شاخ در آید یعنی رومی که در بنو قریظ در شاخ شمالی سکندری رومی میجا پادشاهی داخل
شدند و فصل حال بن شاخ غیر از فصل یازدهم تحریر فرمود تفصیل حال بنان علی طلب نگردد و سه
جلوس شاه اعظمش رومی مسیح علیه السلام بعد از شصت هفته فرمان دارا یوس بن احشور و شصت
و دو هفته از فرمان ارتشتا اول و بیست و شصت هفته و دو هفته فرمان احشور و شصت و دو هفته
در فصل نهم دانیال فرموده شده بود متولد شدند و در سنی و سه سالگی بردار کشیده شدند فصل نهم دانیال
محرری شاه با شپاشین رومی که او را با جی گویند در سنی سی و یک هفته حساب فصل نهم دانیال یعنی در
سنتی مسیحی بر دیگر قریظها آمده و بیانی نمود و در نیم هفته یعنی در سنی سی و یک هفته حساب فصل نهم دانیال
شتریک سلطنت کرد بیت مقدس را گرفت و بسوخت و ده کلب بود در آنکشت چنانکه زمان خاصه و رفع قربانی
این نیم هفته را در درس ۱۲ درس ۱۲ فصل ۱۲ دانیال بدوازده صد و نود و دو تعیین میکنند و در نهم دانیال
بعد از بادی بیت مقدس و رفع قربانی حسب درس ۱۲ فصل ۱۲ دانیال ۳۵ روز میگوید و بیست و یک رسال بزرگی
بیت مقدس با شپاشین حسب شپاشین گوی فصل نهم دانیال بمورد مطابق تاریخ عمارات المعروف بادی
بیت مقدس در سنی مسیحی شده است که کتاب مذکور از انگیزی ترجمه کرده اند تا و تفهین بادی بیت مقدس
اول سال جلوس با شپاشین بطوری نویسد که بادی بیت مقدس سخت نصری را در سنی مسیحی نویسد
حالا که بادی مقام مقدس در سنی مذکور نشده بود بلکه در سنی مسیحی شده بود و حاصل در میان ملک
رومی در سنی با بعد مسیحی بدو قسم منقسم گشت یکی شرقی و در ایشان سه بادشاهت برآمد یکی کاپادوکیا دوم در ملک
آرمینیه سوم در ملک شام و در غربیه ده شاخ برخاستند از الارک گامتی تا لوین المپاردی که در سنی مسیحی بر باد
شد و در زمان این ده شاخها بعد از هفتاد و هفت یعنی چهار صد و نود سال از سنی هشتاد و مسیحی که بیت مقدس را
بر باد کرده بودند حضور صلی الله علیه و سلم بمزاران جاه و جلال رونق افزود و گردیدند و در سنی مسیحی خود مشرف
نبوت گشتند و این سنین از ولادت مسیح تا نبوت حضور صلی الله علیه و سلم شمس در میان آمد چنانکه شصت
و نه هفته قبل از ولادت مسیح مذکور شدند در سنی مسیحی چنانکه حضور صلی الله علیه و سلم مشرف به نبوت
گشتند و شاخ یازدهم در رومیان هر قلی برخاست و آن شاخ از حاکم مقدس بدولت اهل اسلام خارج کرده شد

و انیال عجز و زاری کرد که تا کی این حال مقام مقدس ماند پس در عین استدعا جبرئیل آمد و فرمود چنانکه از
درس ۲۲ مذکور است که در ابتدا از استعانت فرمان صادر گردید و من جهت اعلام نمودن بخواه آید
ازیر که مردی پسندیده بطلب متوجه شده رویا را فهم نام ۲۲ براسه قومت و شهر مقدس هفتاد هفت
تعیین شده است جهت انجامیدن عیسای در تمام رسانیدن گناه و کفاره نمودن خطا و آوردن عدالت دانی
توکیل نمودن رویا و نبوت و جهت تسخیر نمودن قدس قدوسین (یعنی بعد هفتاد هفت بریاری بیت مقدس
تا واد است ختم المرسلین علیه الصلوة و السلام که بر ایشان مهر و ختم نبوت شود و هفتاد هفت است که بر آن حضرت
صلی الله علیه و آله نبوت تکمیل در عمر چهل ساله شود) پس بدان در رک نماز که از صد و فرمان جهت مرمت و
بنا کردن او شریف قالیس هر در هفت هفت و نصد و دو هفت خواهد بود و چهار سو بار دیوار با تنگی و تنهایی بنا کرده
خواهد شد و بعد از نصد و نه هفت مسج (یعنی آمده) منقطع شده تا پدید خواهد گردید (یعنی در ۲۲ سالگی) و قوم سرداری
که می آید (یعنی پاشا پاشین) شهر و مقام مقدس را غراب خواهد کرد (یعنی نه خود بلکه فرایند) و دیگر با طوفان
خواهد آمد (یعنی طوفان) و تا با کفر عاریه خرابیها مقدر شده اند ۲۰ و همدس را در یک هفت با بسیار حکم خواهد شد
و در نصف هفت قربانی و هدیه را رافع خواهد کرد و مخربی یا با اناسی مکروه اش تا با انجام عملش غاب که نگاه غضب
یعنی هر خود آن مخربی ریخته خواهد شد یعنی پاشا پاشین در خون سال میرد پس از نبوت شمار هفتاد هفت
کرده شود و مطلب فصل دهم و یازدهم دانیال ظاهر است که در زمان کورش دوم دارا یوسس بر اختیاریش
خوابی بود که بعد از و چسار بادشاه در کیانیه بوجو در آمد که چارشش دارا بسیار قوی بود و بعد از آن
سلطنت کیانیه سلطنت سکندری شود و چارشاخ گردد و در شاخ شمالی شاخ دیگر یعنی رومیه در آید
و تباهی بر تباهی بر یهود آید و فرشته رحمت که در زمان کورش اول آمده بود از ایشان برخاسته شود
و باز آمدنش در زمان سلام موعود است و گفت که آن فرشته رحمت که نامش میکائیل است نم از بیت
جبلکوه دکاروحی را متعلق میکائیل و زمانه اسلام میدانستند و مطلب بعد از آن که بر اینست مقصده رحمت
تا نزل در زمان اسلام شود و فصل مطلب فصل ۱۱ و ۱۲ کتاب دانیال علیه السلام در تفسیر حیات مردی
کرده شده است الحاصل حضور صلی الله علیه و آله و سلم وجه روح اعظم اند که در وجود اول مظهر است
تعلیم مقسم بر آنکه لفظ وجود گاهی اطلاق بر معنی بودن مصدری آید و گاهی بر نشاء او که بود حقیقی است
و آن وجود مطلق واجب الوجود است و موجودات کثرت مقیدات استند که بصورت ایشان وجود مطلق جلوه گریست

و وقتی که اثر آن حقائق در وجود یافته شود آن حقائق را نیز موجود دانستند گویند و اگر اثر آنها در وجود یافته نشود
 آن حقائق را معدوم باین گویند پس مرتباً تا نادر در حقیقت آن وجود حقیقت است که آن حقائق در و ثابت
 و حقائق بنفسها اگر چه بوی از وجود تشبیه اند مگر در اعتبار عقل در نفس الامر ملحوظ اند نه در خارج و از علم و عقل
 بسیط بالا یجاب نظر را ایشانست و محتمل هر یک آن حقائق متفرقه صورت وجود بالاراده پوشیده اند اول حقیقت
 که معبر بعلوم حق است آن عقل اول روح اعظم است پس از اینجا علم به هر چه دو گونه شد یکی را که متعلق به صورت
 روح اعظم بود ظاهر فرمود و دوم را که وحدت وجود را از عباراتست خوف قطع بلعوم ظاهر نکرد پس در وجود
 اهل عقائد خرنیه عقائدی برستند مآثره باین نظر بر تعینات اعیان انداختند که حقائق مختلفه اند و نفسین
 روح اعظم مستلزم وجود مطلق است نه تعینات دیگر پس آنان وجود اعیان را منضم گفتند هم در روح اعظم
 که در اهل آنرا واجب دانست و هم در دیگر مخلوقات و اشویه که برخلاف قول امام خود که از ان وحدت وجود
 ظاهر است منکر وحدت وجود اند پس نظر ایشان بر وجود یک بصورت عین متعین شده است آنرا پس
 بعینیت وجود و ذات در روح اعظم و در دیگر مخلوقات معتقد شدند و چون درین صبح شرک وجود واجب
 و ممکنات خیال کردند بترجیح هر دو با شترک لفظی وجود معتقد شدند پس از لزوم شرک حلی بری گشتند گو
 در نفس الامر بر ایشان منوی اشتراک لازم که بی او ذات هر دو صورت نه بند و چنانچه بیا بعضی از متفکران
 متأخرین اهل سنت و بعضی اهل تشیع معتقد وحدت وجود بطور اتم گشتند و گفتند که مصداق وجود مبدءی
 بودن بذاته ذات حق است پس نشان بودن مایه الوجودیت را خاص واجب گویند و مراد از روح
 دارند گو آنان ازین لفظ تجاشی نمایند لیکن در عالم کثرت کسی برتر از نیست و در ممکنات میر باقر
 صفت استناد بطرف وجود واجب گوید و بعضی گویند که بطور آفتاب در عکس ممکنات نافته پس
 معتقد وجود واحد و موجودات کثیره گشتند پس قائل اتحاد وجود در موجودات گردیدند که در واجب
 آن وجود عین است و ممکن از وجود آن واجب تصف بوجوبیت گردیده و در مابعد هزار سال اهل
 اسلام بسیاری اهل اسلام را باسند معتقد این قولند و چون نزد اهل اتحاد منطبق است که آفتاب
 موجودیت و عکس او در آینههاست متعدد نافته پس بعضی معتقد بوجودات متعدده شدند که یک
 وجود موجود اند و بعضی گفتند که عکس موجود نیست مگر در خیال چنانکه در نسبت روح و دیگر موجودات
 در نسبت عالمگیری تصریح نموده و بعضی از اهل سنت که در لو ۳ میان مستند اند عالم را مخلوق در و هم

گفته اند در اثبات وجود برای خلق و حق از شرک در الوهیت جائز نداشته باشند که وجود اهل اصول است در و شرک
چگونه جائز باشد پس در صورت موجودیت دیگر موجودات شرک روح و موجود است در و شرک معنوی
نزد ایشان نشد و اینان معتقد اهل وحدت که بطلان و مقید معتقد اند نباشند بلکه اکثرشان بر ایشان عرض
باشند و گمان برند که حضرت اهل وحدت معتقد حلول با اتحاد اند و توانستی که اینهمه تمت بعض ایشان
برند پس اهل وحدت است و هم برین طور دیگر اعتراضها سازند که حضرت اهل وحدت از آنها بگریزند
البته کسی که بگوید بواجب بود از ماند بوده خود را اهل وحدت گویند آنان در اهل اهل وحدت نیستند
بر ایشان اعتراضها بعضی که کور درست اند و ایشان بی اهل اتحاد کمال در آن دانند که این موجود است
متکثره را از این خود نفی نمایند تا آنکه نفی علم خولفی درین خود در ثبوت روح موصوف نمایند و
بخرق عادت و کثرت بسیار می معانی بنظر مجابده و تجربه ممتاز باشند که این هم بمقابل عام کمالیت
پس عزیز از یک قسم قریب بلکه اعلی حاصل و محبت حق و طبعش این همه از ایشان در وجود آید غایت آنکه
بقام اهل وحدت تمام ندارند گو بعضی ایشان این هم کشاید و اکثرشان را بر وحدت وجود بطور
تقلید و بطور و هم اعتقادی باشد و چون بر جلالت قدر روح مطلع شوند آن اعتقادشان از ازل
شود پس بطور اهل وحدت مکشوف ایشان نگردد که از علم دوم ابو هریره است که بخوف قطع بلعوم کسی
نگذیرد که بنظر تحقیق کی از دل صافی مخدسین این معنی رود که مطابق قرآن و احادیث و عقل کلیست
گو عقل جزوی ندارند و در صد قیاس بلعوم باشد و اهل وحدت اشاد را سقط گوید که ممکنات موجوده را
گو وجودی باشد حقیقی از آری است عظیمه خود شمرده است و عرفان حق بدو وابسته و اهل اتحاد و خیالی
خود نفی نماید بطوریکه نه خود موجود باشد نه مطلق و در اقصاف بوجود استناد و علت کافی نباشد که
صیح مغایر معلولات است و اهل وحدت بمقابل وجود مطلق مقید است را گو موجود ندانند مگر نشان را موجود
ندارند و هرگاه که جمله موجود است ممکن را بلا نشان بلکه بوجهی است یا استناد در و هم خالق گویند پس خود را
نیز در و هم باشد پس علم او نیز و می باشد پس قول بوجود حق نیز و می باشد پس این قول بوجود دست ممکنات
در و هم از قبیل قول مشکله باشد غایت آنکه اینان بجهت بوجود حق گویند و حضرت اهل وحدت حقیقت
موجود عین وجود مطلق را دانند و ممکنات را در و هم بگریز کی بمحلول بسطی که وجود حق با نسب است
کلیه اسم بر جن قابل هر مغفول است مستطیل علم حق که در منظوم حقانی بودند حسیله مغفول است

منقطعه

ثابت بالا حجاب شده دوم مجعول جعل مرکب که اثر آن تعینات اعتباریه در وجود ثابت شده و معانی
از وجود نشده پس موجود را خدا مانده پس لیکن اثر تعینات در اول نبود و بار دیگر شد و این بار او شده مگر
مجعول اول قلم اعلی روح اعظم سبی روح است که وجود مطلق و احیای وجود در تقدیم بر تبه است همچو تقدیم معنی
انسان بر آدم و وجود مطلق را مثل با کسرتی است مگر او را مثلهاست علی الفتح پس او همچو روش نیست
و روح موصوف مثل آفتاب و موجود است ممکنه دیگر مثل اگر ارضی و مساوات مثل شمع پس اهل وحدت معتقد
وحدت در کثرت و کثرت در وحدت و کمال درین دانند که کثرت را خود در وحدت دانند و وحدت را
در کثرت بنده و در ایشان اهل شناس را چند مراتب ثابت کنند یکی اهل سمح که اقوال انحضرات را بشنوند
دوم اهل شهود که مطابق آنچه ازین حضرات شنیده اند در آن سعی نمایند مثلاً نود و نه اسماء را در خود و بشناسند سوم
اهل قلب صاحب تحقیق باشند که بهر اسم قدرت و اتصاف بدرجه داختر باشند که اگر بصفت احیا خود را
متصف دانند در دکان رازنده نمایند چنانچه حضرت شیخ مصنف از اصحاب قلوب است

تعلیم هشتم یادید آنکه هر چند کتاب مستطاب فصوص حکم کتابت است در تحقیق کلمات یعنی حقایق که متعلق باینها
اند که شگفتی چشم زده ندیده لیکن چون بعضی مقامات در آن از خزانة خیال و مثال مقید حضور شیخ مرحوم است
و اکثر بایان اشاره پس محتاج تاویل اند چنانکه خود در مدعا بجهت صحت و مدبر روحی در دل نفسی خود در
خطبه کتاب اشعار میفرماید و احباب سمح را هر چند القاد سمح باید تا شاهد باشند مرا قوال اهل قلوب را
لیکن در جایکه نفهم اهل سمح کلام شان نیاید و مخالفت قرآن مجید و حدیث شریف ظاهر و قلبیه حق میفهم
و ارجح است و تفسیر انحضرات چون دو گونه است یکی اتفاقی خارجی دوم نفسی که کمال در خود و یا پس عامه
بدانند که آنچه در قرآن و حدیث به نسبت اتفاقی دارد این محقق مگر آنست مثلاً در قرآن مجید ذکر یا جوج حالی
ارثیا و ما جوج است که در زبان حضور صلی الله علیه و سلم بالاخر سدا شکسته بودند و بعد هزار سال اسلام آنان
خروج دوم نموده اند و حضرت شیخ از دو وصف نفس تعبیر فرماید پس عای منکر حضرت شیخ شود حال آنکه اولی
متعلق بسیر فاقه است دوم بسیر انفسی که با هم و گریختن نمیند باز باید دانست که اکثر سیر فاقی انحضرات
محتاج تعبیر نباشد و متعلق بحال متوسطان باشد و چون ترقی نمایند بعضی یا همه عالم را در خود ببینند بطور نمونه
و تشبیه این حقیقت بعضی معراج است که سواست معراج جهانیست پس بهر قدر که قریب باشد بخارج آن
درجه کم است و اکثر تشبیه میباشند پس ازین دو میان آنحضرات در بسیاری امور مطابق خارج در بعض

امور بطور نمونه با تعبیر باشد یا بی تعبیر پس در بی تعبیر در آنکس نسبت کار هر کسی نیست که در یاد پس ازین بودیم
بجمال منتیان باشد چنانکه حضرت ابراهیم علیه السلام را بنظر موانست اسحق و ترک تعلق صورت فرج اسحق
در یافت شد و در روحی صریح کثرت اولاد پذیرد اسحق دریافت فرموده بود و هم نسبت اسماعیل و عده
اراد یعنی حضرت صلی الله علیه و سلم موجود بود و حق تعالی را ترقی حضرت ابراهیم منظور بود پس آنجناب
خواهی بابت فرج را محمول بر عالم آفاقی نمود و بر عنایت حق تکیه کرد که فرج را حسب و عده سلامت
خواهد داشت و متعذر فرج اسحق شد چنانکه مذکور است امام ابوحنیفه در مقدمه فرج است پس حق تعالی صورت
خیالی اسحق را کشته کرده فرستاد تا دانند که رو یا قابل تعبیر است بدست و بر عیوب علیه السلام صورت مکرر در آن
یوسف را اگر گمینه است و در چاه افکند نش صورت در یافتش و اقامت آن یا کله الذئب از بنی میفرود
و بدین دستور اکثر کشفیات انبیاء اشیا در حقیقت و در انیال و یوحنا و غیره علیه السلام با تعبیر اند و بعضی
بی تعبیر بدستور مذکور بسیاری احادیث با تعبیر اند و بعضی بی تعبیر از آنها احادیث در نسبت آبادی و ملک
چنانکه مملکت بلقان واقع که در و هنوز شهر جالبیاق موجود است و مملکت جالبیاق ملک بنیسه این اول
مملکت شرقیه یورپ و دوم غربیه است و فی الحقیقت هر دو مملکت آباد بکثرت اند و رویت حضور صلی الله
علیه و سلم در عالم مثال از آن زمان تا آخر وقت آنها را شنید پس بدان نظر کثرت شان مطابق رویت
در بیان آمد و تعبیرش با نرسید و به نسبت این دو قوم آنچه ارشاد فرمود که اسلام آوردند در آن هر دو
مملکت یورپ با دشمنی اسلام شدند نادان آنرا محمول بر حقیقی خارجی نموده مفسر که اهل جغرافیه میشود
و بدین مظهر حال عذاب قبر است که در عالم مثال بر مرده میشود نادان دانند که یک پهلوس مرده درین
عالم پهلوی دیگر می آید حال آنکه صد ها قبرهای بیو دو تصاری کشاده شوند و درین عالم پهلوی شان پهلوی
دیگر نمی آید علی بن اوست سکک یعنی بالاس این زمین معلوم است که صاحب منطقه قریب است و چهار هزار
میل است پس پنجم صد ساله راه آنچه در حدیث است در عالم مثال است که تعبیرش نفرموده شده علی بن اوست
که قاضی بطل نه صد میل باشد و در احادیث آنرا محیط زمین تعبیر کرده تا آنکه از سر نیزش رویت بنری
آسمان است این هم بطور مذکور است علی بن اوست که در حال نمایان قاضی وانی و انگریز است که بلای شان
ذوالقرنین کتبا و کورش همدانی دوازده در بند در مملکت بلقان ایشیا و از همدان و مصل تا مهر همدان یعنی گیلان
دیواری مثل یک سنگ پاره شده که قباد پدر نوشی و آنرا درست نموده و در شمال بخار قلمها بنیاد نه ساره

بفاصله میل در غرب تسک بلکه در غرب ناره و جنوب و غرب قبول در کوه بیرال سدی بسته بود که آن سدی
 در آخر زمان حضور صلی الله علیه و سلم کشاده شد که در قرآن و حدیث خبر شکست او داده میشد و بعد از آن
 اهل اسلام قیامت اولی برپا شد که این هر دو قوم بخروج ثانی برآمدند با آخر خسرو ج ثالث بزمان
 مسیح خواهد شد و قبل از مسیح نزد جال یعنی ریل از اصفهان تا دمشق جاری شود تا دجال بر دوش او رفته
 بنیادین آنجی در نسبت کثرت و صورت یا جوج والی رشیاد و با جوج در آن تار را در بر معنی حقیقی درست نیاید
 بلکه مطابق کتب سابقه و حدیث مفسرین انساب شده مطابق حدیث لابد ضرور محمول بر تشبیه است
 چنانکه در تفسیر معاملات الاسرار و رساله حقانیت اسلام و بتکلیف نصاریس با لاکلام مفصل نمودیم
 پس برین قیاس حال مکاشفات حضرت شیخ اکبر باید کرد نه جمله را محمول بر حقیقت قطعی باید نمود نه غلط
 باید انکاشت و در الا ماشاء الله عرج نیست و اگر صریح مخالفت قرآن باشد کلام کرده شود و انجین کثرت
 شود و در اکثر مقام اعتراض قوم بر حضرت شیخ از تافهیت و هم از تعصب خیالی مثلاً در نسبت قوم لوح
 و هود و صالح و غیره علیهم السلام آنجی بعد از هلاکت شان از اهل قرب فرماید و آن قرب شان
 حسب آیه من اقرب الیه منکم و لکن لا تبصرون است که بخود در حق گشتند ترجمه آیه آنکه ما بطرف
 مقربی قریب تریم از شما لیکن شما نمیدانید که در قیامت بالبشوا غیر ساعت خواهد گفت یعنی کفار
 خواهند گفت که نه درنگ کردیم بعد از مرگ تا قیامت در عالم برزخ نگذریساعت و اهل اسلام خواهند گفت
 که شما تا قیامت نماندید پس این قرب منافی عذاب شان نیست که حسب آیه لا یثبیر فیها احتساب الیه و قوله
 فیما یردوا لا شربا تا احتساب بر دوش شرب پخشند و بعد از احتساب حسب مفهوم و حسب تصریح ما در استقامت
 والا رض الا ماشاء الله و حسب آیه سوره النعام قال النار متوکلکم خالدين فیها الا ماشاء الله و حسب آیه
 ان مع العسر یسر بعد و شرب چشند گو عذاب یکساعت سخت است و ابدیت عبارت از کثرت
 کثیر است چنانکه نسبت سلطنت قریش ابدیت واقع حال آنکه پنج شش صد سال ماند چنانکه
 اهل اسلام از سخن و جهنم و نیاخت روند زیرا که ان مع العسر یسر مقرر است کفر نیز بعد از احتساب
 حسب عموم آیه ان مع العسر یسر از احتیاج یا پس اعتراض بر آنجناب بر همچنین مسائل از خیالات
 مقرره قوم حج نمیدانند مثل اعتراض مقلده حکما که بقل ناقص خود قواعد حکمیه را زاده از منزلی
 دانند و قواعد شرعیه اصلیه را چون پندارند مثلاً حکما سابق صحیح و زلزله زمین را

خبر جال یعنی ریل

از تخیل و حکایت اجزا از زمین میگفتند و باری در نسبت زلزله و آواز در سفر بعضی غزوات ارشاد در رفت
 که در وقت منافعی در مدینه مرده است او را بدو رخ برند و چون بدین رسیدند در آنوقت تصدیق
 موافق نمودند لیکن در خیال حکیم با وجود این مذکور تصدیق پیشین گوی در آن آید درین زمانه ظاهر شد که
 رعد و برق ابر کبر بطرف رعد و برق ابر صغیری آید هر چه روح آتشینی منافق با مثل سافلین است
 پس برای استقبال او داده آتشینی زمین نه ور کرد و ازین بسیاری مسائل حل شدند که آنچه در نسبت
 بلاکت قوم صالح و لوط و غیره حکما گویند منافق اهل اسلام نیست زیرا که هر یک دلیلی از دیگر ملائک است
 و اول قوی هستند چنانکه از معانی رعد دریافت میشود و محمول را از معلوم توان دانست پس حکما
 آنچه در نسبت ذی طبع گویند حضرات انبیاء نسبت ادوارح شان گویند و در بعض مقام حکیم فاعلی گوید
 بنی سبب غائی فرماید عامه گمان غلطی بر اندیا برد چنانکه در مثال مذکور منافق و مثلاً در نسبت
 شهاب ثاقب حکیم یونانی از تصاعد دخان گوید که بدو اشتغال متعلق شود و حکیم حکمت جدید گوید که هر چه
 ستاره ها جدا میشوند بنی سبب غائی فرماید که ازین سبب بر روح شیاطین آید که از دخان سوخته
 سمی پیدا شوند و از تحقیق جدید غلطی حکما سابق درین باره با مقام ظاهر شد مگر مطلب انبیاء علیهم السلام
 بدستور پاندار است چنانکه حکما سابق خرق و التیام فلکیات محال بیند اشتندی حکیم جدید معتقد
 بدان خنده پس خرق قمر را دشمن بیرون ندارد نشد هر کدام سبب فاعلی که شده باشد باز آید دید که در
 قرآن مجید آسمان پائین بجای مقرر که ستاره های روشن ثوابت حسب آیت و نقد زینا السماء الدنیا
 بمصانع در اجاست نه بموقع ماهتاب و آفتاب و آسمان حسب آیه و السمار ثوابت الحکم بنظر ستاره ها
 عبارت از هنر اخلاص بود که در اینجا از ثوابت صورت درام دریافت شود لیکن حکیم سابق برین خنده
 می زد و درین عرصه تحقیق جدید واضح گشت که ستاره های ثوابت در میدان خلای واقع اند که ادا آنها
 صورت شبکه پیدا است و ثقلیت و کثرت روشنی آسمان شش حصه شمارند با اسلام میان هفت حصه کنند
 که حصه هفتم بجایست که از دور بین هم محسوس نشود و از کثرت ستاره ها در میدان خلای مذکور فرجه ها در نظر
 دور بین دریافت نمیکرد و آنچه در نسبت است و کشاد دور و از آسمان در شب معراج آمده
 مراد از آسمان در اینجا مراتب ممرجه حدیث ان فی حبه آسمان مشقته دارد و چنانچه در رساله معراج
 بنویسم و آنچه در سوره بنا و فحست السماء حکایت البواب دارد بطور ظاهر است از کار سخت چنانکه می

در نسبت زمانه تشریف آوری مسیح بار و گیر در فصل ۴۴ مسمی میفرماید که ستارهای آسمانی خواهند افتاد و مراد از این
 وفات اولیای اهل اسلام است چنانکه در زمانه شوکت اسلامیه در فصل دوم و سوم و پنجم مراد از افتادن
 ستارها افتادن علماء بود و در نسبت زمانه بار و گیر مسیح در سوره ثور که کتاب اسموات و تیفظون
 دارد و در حقیقت معراج از بخاری و مسلم و سالمه بنویسیم و در او زده معراج مشهوره را شرح دهیم که بعضی بحکم
 است کمالات اقامتی و بعضی کمالات نفسی و این اکمل حواله سیر افاضه نیست پس از ثبوت در دنیا در عالم دیگر
 بر توفیق استقامت است بر توفیق و فارسی و کیش نباشد

تعلیم نهم در بیان روایت شیخ منصور صلی الله علیه و آله در نسبت این کتاب و انفع بادر که از شیخ اکبر
 که حسین با نقضات هدایتی قدس سره در بعضی رسائل منقول که حضرت رسول علیه الصلوٰة و السلام را مقصود دارد
 در جواب دیدیم و هر مرتبه تعلیم حقان میفرمود آخر کار در انشم که هر مرتبه ندیدیم مگر خود را مطابق این در نفس شیشه
 است که کسی نه بیند مگر خود را و در فتره احویات موقوف حضرت مرشد نام و مولانا شیخ برهان المله و الحق و این
 راز آگهی و بخور می و منتظمی حضرت شاه شکار محمد عارف قادری شطاری مرحومین است که هر چند شیطان
 منظم فضل را طایفه نیست که بصورت حضور صلی الله علیه و آله منظم اسم هادی مد فون مدینه منوره متشکل شود
 لیکن بصورت نبوت بآلی علیه الصلوٰة و السلام در حالت خواب بر سهیل که هم تخیل را می در خزانه خیال متقد
 میتواند و حسیه بیث من را بانی صورتی تقدیر آتی بی شبهه درست که بصورت مد فون مدینه متشکل بایان
 ممکن نیست و فکر نه تلبیس پاک اند پس هر که بیند آنحضرت علیه الصلوٰة و السلام را در خواب بصورت دیگر در
 مدینه مد فونست حضور علیه الصلوٰة و السلام را بیند و خود حضرت شیخ در فصل سحاقی قریب این تحقیق فرموده چنانکه
 می ناید و بصورتیکه معنی حدیث بیان کردیم ظاهر شد که دعوی هر آنکه دید مد فون مدینه خود که شیطان متشکل بشود بصورت
 من مطابق است عام نیست و هر چه از این صورت ارشاد شود ضرر نیست که قابل تعبیر نباشد بلکه گاهی صریح و
 گاهی قابل تعبیر باشد چنانکه خود حضرت مصنف در فصل سحاقی ارشاد فرماید چون رویه متشکل بر این قابل
 تعبیر باشد و خود را بر این در تعبیر شنبای افتاد پس اگر بعضی امور درین کتاب بفهم حضرت شیخ صیفا باشد
 چه حرج است بر آن امور که خلاف باشند آن خلاف از وجه فهم حضرت شیخ بوده است آنرا نسبت به
 صلی الله علیه و آله نماید کرد و الله اعلم بالصواب

تعلیم دهم حدیث بیقت در معنی علی محسبی عام است چنانکه آن مع الله سیر علی العموم است مخصوص بر این نیست

در بیان روایت شیخ منصور صلی الله علیه و آله در نسبت این کتاب و انفع بادر که از شیخ اکبر
 که حسین با نقضات هدایتی قدس سره در بعضی رسائل منقول که حضرت رسول علیه الصلوٰة و السلام را مقصود دارد
 در جواب دیدیم و هر مرتبه تعلیم حقان میفرمود آخر کار در انشم که هر مرتبه ندیدیم مگر خود را مطابق این در نفس شیشه
 است که کسی نه بیند مگر خود را و در فتره احویات موقوف حضرت مرشد نام و مولانا شیخ برهان المله و الحق و این
 راز آگهی و بخور می و منتظمی حضرت شاه شکار محمد عارف قادری شطاری مرحومین است که هر چند شیطان
 منظم فضل را طایفه نیست که بصورت حضور صلی الله علیه و آله منظم اسم هادی مد فون مدینه منوره متشکل شود
 لیکن بصورت نبوت بآلی علیه الصلوٰة و السلام در حالت خواب بر سهیل که هم تخیل را می در خزانه خیال متقد
 میتواند و حسیه بیث من را بانی صورتی تقدیر آتی بی شبهه درست که بصورت مد فون مدینه متشکل بایان
 ممکن نیست و فکر نه تلبیس پاک اند پس هر که بیند آنحضرت علیه الصلوٰة و السلام را در خواب بصورت دیگر در
 مدینه مد فونست حضور علیه الصلوٰة و السلام را بیند و خود حضرت شیخ در فصل سحاقی قریب این تحقیق فرموده چنانکه
 می ناید و بصورتیکه معنی حدیث بیان کردیم ظاهر شد که دعوی هر آنکه دید مد فون مدینه خود که شیطان متشکل بشود بصورت
 من مطابق است عام نیست و هر چه از این صورت ارشاد شود ضرر نیست که قابل تعبیر نباشد بلکه گاهی صریح و
 گاهی قابل تعبیر باشد چنانکه خود حضرت مصنف در فصل سحاقی ارشاد فرماید چون رویه متشکل بر این قابل
 تعبیر باشد و خود را بر این در تعبیر شنبای افتاد پس اگر بعضی امور درین کتاب بفهم حضرت شیخ صیفا باشد
 چه حرج است بر آن امور که خلاف باشند آن خلاف از وجه فهم حضرت شیخ بوده است آنرا نسبت به
 صلی الله علیه و آله نماید کرد و الله اعلم بالصواب

و این وقتی مقصود بالخصوص نسبت اهل زمین که در دنیا نیکه حساب حدیث نه حصه و در یک روایت یکم نیز
 حصه از نسل آدم باشند و اول معتبر است که موافق با حساب خانه شمار نیست و بعد از احتساب محبت کرده شوند
 و گویا پنج نشوند مگر عذاب با ایشان شیرین گردد و لطف شفقت بر خلق باید داشت چنانکه حضرت نبی علیه الصلوٰۃ
 و السلام بعد از وعده عفو ان امت است حبیب آیه لا یغفر لک الله ما تقدم من ذنبک و اما تا خبر بروز حج الوداع
 دعای مغفرت فرمود پس حق تعالی اولاً گناه مآثر که عبارت از غیر مظام است عفو فرمود بعد به نسبت
 ذنب مقدم که عبارت از مظام است عرض کرد که مظلومان را زیاده از حینت بده و ظالمان را هم بخش
 پس حق تعالی ظالمان را هم بخشید و شیطان را بوس شد پس معنی حدیث هر که لا آکله الا الله بگوید در حق حینت
 شود و گریه زنا و سرقه کرده باشد در وقت غور باید کرد معنی گناه ما تقدم حضور صلی الله علیه و سلم و اما تا آخر
 هم تمام شد که عبارت از مظام است و گناهان دیگر است و آنچه در قرآن شریف و استغفر لذنبک المستورین
 دارد در اینجا و او تفسیر است و احاطه نیکه دال بر عذاب این امت و اتع قبل از حج الوداع است ماسوخ شدند
 زیرا در عذاب خدا کند که قضای آنی بر سر بچاه نماز بود و از دعای حضور صلی الله علیه و سلم ماسوخ شدند
 به پنج رسید زیرا که سراسر اهل اسلام حسب تفسیر معالم بقول الله از مفسرین زیر آیه من یعمل مثقال ذره شریفاً
 در دنیا مقرر شد زیرا دنیا بجز المؤمن مقرر و ان مع العسر یسرنا هم من اهل اسلام اگر چه نظام اهل عینت
 باشند بخشیده شوند و گویا بعد از شفاعت و این امر در فضیلتی در ذکر فرق ضاله یاد باید داشت و در حق
 بعض ظالمان اهل اسلام در وقت و در وقت موجب عذاب نیست و لطف جناب شیخ به نسبت مشرکان بر حدیث
 ثویان بعد از احق است که در باب استغفار مشکوٰۃ مرویست که حضور صلی الله علیه و سلم فرمود که بقیای آیه یحییای الذین
 اسرفوا لا یغفلوا من حتم الله آنچه در تمام دنیا است بدیند خوش تیاید مردی عرض کرد که آیا مشرک نیز از عفو
 پس حضرت صلی الله علیه و سلم سکوت فرموده باز سه مرتبه ارشاد کرد که آگاه باش و آنکه شرک کند و کسانیکه محمول
 کنند بر شرک کیدایان اگر در این خیال شان نادرست زیرا که در آن سائل را نزد بود و نه جای سکوت بر آن
 حضور صلی الله علیه و سلم زیرا که در وقت اکثر مشرکان ایان می آوردند و چون این بخشش مشرکان بعد
 از حق است منافی آیه ان الله لا یغفران لیشرک به نیست و هم آنکه خلف وعید دروغ نیست که انشاء الله
 است و هم مشروط بعدم عفو می باشد و نیز لطف جناب بر حدیث متفق علیه ابو هریره است در باب مذکور
 در مشکوٰۃ مرویست که حضرت صلی الله علیه و سلم فرمود که اگر مؤمن عذاب حق دانستندی ملع جنبت نکردندی

طیقه در نظره کجاست و در زیارت امام سلطان الدین از تفسیر جلال سوری باین حدیث آمده

و اگر کافر بر جهنم حق آگاه گشتی تا امید نشدی گویا این حدیث ترجمه چنین می باشد احتیاجاً باید و قول فیما یروى و اول
 خبر با ترجمه الا ما شارر ربک واقع و نیز نظر آید بجناب بر حدیث طاهر و فرخ اوست که زنی دیده گفت که هرگز
 بنده گان خود را حق تعالی عذاب نکند و نیز نظر آید بجناب بر حدیث شفاعت که نیست که لا اله الا الله گفت و معتقد
 نبوت نباشد یعنی کسیکه نزد او نبوت نرسیده باشد و حدیث شفاعت مخالف حدیث مغفرت مقابل است
 زیرا نخستین اصل نظام صورت چنین بود که ابتدا شفاعت تا بنده و دخول در موقت دوزخ موجب تکلیف
 نباشد این بشرطیست که حدیث مغفرت نظام را حدیثی دیگر معارض نباشد اندرین صورت کمالی زیانی
 این است است و الله اعلم بالصواب با زید انکه حضرت مصنف در باب عشرين و ثلثمائة فتوحات فرموده که
 اهل نار در نار ساقطند از ان بیرون نباید که قال الله تعالی قالین فیما امر فی النار ولم یقل فیما امر فی النار
 و کفر فرموده این منگل بود و هرگاه کسی بجهنم رجوع کرد بطرف نار لازم نیامد خلودشان در عذاب و اگر کسی
 گوید در حق اهل جهنم نیز قالین فیما آمده است گوئیم که خلودشان در جهنم در دیگر آیت آمده که فرما یطهروا
 غیر مجذوز و قول الله تعالی لا مقطوعة ولا ممنوعة و در آیت خالین فیما امر رجوع بطرف و زراست بل غیر
 عذاب پس حاصل کلام شیخ آنست که چنانکه برای اهل نعيم نص صریح است و آیت ولا یخفف عنهم العذاب
 و قوله تعالی فذوقوا عذاب النار فیما امر رجوع باحقاب اند و جامع صحابه بوجه افتراق تخففات در غزوات
 بر مخالف این نگزیده تا حکم قطعی بر اسرار عذاب کفار بلا انقطاع بودی و آیت مقید باحقاب لا انقطاع
 است پس بکدام دلیل اعتقاد عدم انقطاع کرده شود و الله اعلم بالصواب

تعلیم یا زیدیم در بیان کفر و زندقه و الحاد و شرک و غیره و تعریف هر یکی از اینها میم مذکوره بدانکه کفر
 یعنی شرک در لغت آید و در شرع آن عبارت از شرکیست که بفرود بیاید دین کسی نماید و کفر از شرک
 عام تر است شامل هر زندقه و الحاد و شرک و انکار دینی ضروریات را که در آمنت یا بعد از آخر مذکور اند
 و زندقه عبارتست از قائل نابودن به نبوت اشیا در نفس الامری چنانکه خیالات مشعل هستند و هم عنده که
 اولین در نبوت هر شیئی ترد کنند و دیگر آن حقیقت را تا به خیال خود گویند یا اقرار یا کردن بصفات
 کمائی حق تعالی چنانکه اهل مذهب یهوه مثل جنیان و جمینان و لامه و برهمه و غیره معتقد اند که گویند بر آ
 عالم ماده و فاعل کارگر او شان عالم و مختار حق تعالی را ندانند و الحاد آن انقباس در نسبت کردن
 بعضی صفات و اسما حق است بجهل چنانکه تعلیم قرآن را نسبت بشکرکار که کردند و چنانکه آفریده نسبت

و جوب با جز لا تجزى و در بعض صفات و اسما حق کنند و شرک آن تعلق دوشی است و را امر به باشد
خواه امر ثالث مجمل باشد یا مشترک چنانکه شرک زید و عمرو و زحی انسان و دو دور و در چهار پس اگر
در ذات و جوب حق باشد شرک یک کننده شرک بذات اوست چنانکه آریه حال ارواح و اجزای لا تجزى
را در جوب وجود شرک کنند و عوام جمله فارس با وجود تصحیح کتاب شان بوحده وجود میان یزدان
و اهرمن کردند و عوام بت پرستان بدین گرفتار باشند و اگر در صفت کرده باشند شرک بصفات
چنانکه مشرکان در عبادت دیگران نمایند که در مفهوم الوهیت شرک با حق کنند این شرک نیست غیر محض و باین
خدا دانسته مقرب دانسته و از اینجا کسانیکه تصور مشرکان را ندانند بوجه نمایند که عبادت گردد و در حق شان
مولانا روم فرماید که جدا بینی زحق این خواجها را + گم کنی هم من و هم دیب ساجه را + پیرو حق
نرا حلی هر که بود دید + او فریدستی + تحقیقت نه فرید + پس لازم آمد که غیر نادانسته تصور نمایند
اکنون باید شنید که حلت و حرمت اشیا متعلق بوحی است یا بقیاس وحی و بر مبدء اتحاد شان
در میانان در عبارات را انداد و ارباب خلاف وحی بدین معنی لازم آمد و از اینجا در مورد بقرآن که بعد
اشبات حقایق را آنجید از تجوید چهل کتب ازسی و یک انبیاء چنانکه در تفسیر حیات سرمدی مفصل کرده ایم
فرموده شد که ای آریسان قوم بود عباد بشما یعنی توحید کنید پروردگار خود را که پیدا نمود شمار او کسان را
که قبل از شما بودند شاید شما تقوی کنید خدا را که براسه شما کرد زمین را فرش و آسمان را عمارت
و نازل کرد از آبر آب پس خارج کرد رزقی از فزات براسه شما پس نگردانید برای خطا میانان و خطا
دانید که او را امتنان باشد و حلال کردن و حرام کردن و غیره و نیز در مورد توبه است که گفتند یهودیان
اجبار در میانان خود را از اسواس خدا ارباب قدی بن حاتم عرض ساخت که ما اندادی نمی گرفتیم حضور
صلی الله علیه و سلم فرمود آری حلال کرده شما نه حلال و حرام کرده شما نه حرام نه نستندی یعنی بر خطا
وحی صحیح ختم المرسلین علیه السلام عرض کرد آری فرمود همین اتحاد را بابت از همین جا گرفتن مثل سلام
بن مسلم و یحیی بن یزید و یزید را ابن الله است بجهتیکه در عرب شهرت داشت بلکه آنجناب را
منزل نوریت گمان کردند که از سر نو تخریر کنانیده بود علی بن ابی طالب و فزاری که مسیح را الله و ابن الله گفتند
از سر معبودان از خدا و سر و مسیح خدا را یکی دانستند و علی بن ابی طالب را یکی دیگر می آید لیکن آنان بحسب آیه
ان الذین کفروا من الی کتاب و المشرکین و هم بحسب آیه و لانه مؤمنه غیر من مشرکین هر دو قوم

مستثنی از شرک التزائی بودند که بعد از اطلاع حضور صلی الله علیه و سلم بحسب آنچه سوره بینه که نشان مثل شرک
 مشرکان است که بخشیده نشوند انیسیت حقیقت شرک و ازین مذکور میگوید شرک است بقول اهل و در دو میل
 لازم نیاید مثلاً معنی انسان در زید و عم و شرک باشد که شرک زید در انسان با عم و او اند لیکن شرک زید با انسان
 ازین لازم نیاید و بودن معنی مجمل و سرایش در تفصیل بطور سرایان مطلق با مقید است و قریب و معیت معنی
 مجمل با صور مفصلات نه موجب ظرفیت است و نه موجب حلول است و نه موجب اتحاد که هر سه باینست و
 منازعت را نخواهند که نادان خیال بر صوفی بر دو عالم ظرفیت و حلول در صورت احوال تفصیل وجود
 ظاهر است چنانکه بعضی اهل اتحاد قائلین وحدت وجود بر قائلین وحدت وجود بطور وحدت گمانی برند
 و مذہبشان در کتاب عزیر الدین نسفی کشف المحجوبان نوشته اند که حقیقت وجود ذات خدا تعالی را بطور
 آفتاب دانند که در آینه های متعدد تافته باشد پس موجودات چند باشند و وجود حق واجب واحد که
 بیک وجود بسیار موجود شود چنانکه میر باقر داماد گوید که منشأ وجود مصدری یعنی بودن ذات حق است
 در واجب و در ممکن استناد اوست بواجب و ایمان قائل بوحثت وجود بطور اتحاد در ایران بسیار اند
 و اکثر اهل شارحین کلامش هنوز نافریده اند و این بیان وجه گویند از شرک وجود در واجب و ممکن که بدون
 وجود صورت واجب و ممکن نه بود و خلاص شود چنانکه اکثر مفسرین و مانی بر این باشد که لفظی خلاص شوند از اینجا است
 که بسیاری علمای که بشود بر مشرب در عین قول قائل شده اند چنانکه اهل اتحاد گویند لیکن انترع وجود یعنی
 بودن مصدری از واجب و ممکن خارج مستلزم شرک در وجود این واجب و ممکن است و خلاص این است
 بچنین اعتقادات هرگز حاصل نشود و گوئیم آنان را التزم کنند که لازم بالبداهت است و قول بخلق قیامت عالم
 در و هم براس دفع این استلزام کافی نیست که حق تعالی موجودات ممکنه را از نشانات خود فرماید و آنرا بلا نشا بوجه
 علت او که حق است موجود گفته شود پس محقق شد که قول بوحثت وجود بطریق اهل وحدت که قائل مطلقان مقید است
 باشند بوجوب جوئیت است و نه بوجوب حلول ظرفیت چنانکه او نشان خیال بر نه بر حقیقت شرک بیان کردیم بلکه بر اکثر
 ایشان که مرشدان را مقرب بخدا دانسته و تصور بر وجهی قرار باشند که بجای عبادت تصور کرده شود
 لازم آید که این دلیل نشان منشاء قول اهل که باشند که عبادت کنیم بنان را گزینا آنکه قریب بخدا کنند و نزد
 اهل تهود قائلین وحدت وجود اهل وحدت جنبه چند مرتب انانیتی اهل سمع که قول حضرات اولیای
 بشنوند و دم اهل تهود که عامل بدان باشند پس شهادت از قول فیصل دهند و هم اهل کشف وجود اهل اهل تهود

و انجات چنانکه ظاهر خواهد شد ممکن چنانچه بوجه ذاتی خود در طور در برده آتش و در کجه بود است حضرت احد
 حسب فصل ۲۰ خروج موسی و غیره تخیل و بروز فرمود و بعد در عالم تصور و مثال که بعالم اسرار تخیل معبر که اسرار
 بعضی صور و ایل یعنی خداست و بعد به روح که عبارت از جبرئیل است در عالم شهادت هوید آگشت
 تا آخر اسفل ساقین مقام بعد که روح بعد عبارت از شیطان است که استیلا طغیه بهو البعد و جبرئیل را در و
 روح لازم یکی روح حیات که از آب متعلق است و میک یعنی آب است و ایل یعنی الله پس یکاییل ازان
 شد دوم روح حیات که بر تخیل و فنا متعلق باشد پس عزرائیل ازان باشد و این جمله سامان را ثمرات در کار
 پس انسان جامعی در جمله حقایق در کار شد که لائق خلافت این زمین باشد و بر سه کرات دیگر خدا داد اند که چنانکه
 پس آدم علیه السلام صفی الله بود یک کم لکه دوره احوال ظهور آمد و موجود خلاق بطور خلافت شد و رنه در قرآن
 نیست برای بشری که دهد او را الله تعالی کتاب و حکومت و نبوت باز گوید بر سه آدمیان که با ششید
 بندگانه بغیر از خدا و لیکن باشد ربانی بدینچه امور از یک کتاب و بر آنچه درس کنید یعنی چنانکه در قرآن است
 که خدایع یهود و حضرت صلی الله علیه و سلم را دوست حضور صلی الله علیه و سلم در می حضور صلی الله علیه و سلم
 خدای حق دوست حق در می حق بطور خلافت دانید و از اینجا در کتب مقدسه حضرت صلی الله علیه و سلم را
 جابجا خدا کرده نوشته اند و در این کفره بدین معنی خلافت نرسیده مختصر گشتند که چیست بر سه این رسول
 خور و طعام و گردد در باز از خدا موعود چنین نبود از اینجا است هر که دید مرادید حق را پس تصور حضرت
 تا بنین از اینجا مقرر شد که خرپزه از خرپزه رنگ گفتم نیست مقتضای تصوف که آژادان باشند و آزادی
 عبارت از این است که چنانکه در عالم موجودات هستند حال شان مطابق در خود نشاند و تخلق نمایند از اینجا
 تصوف از تصحیح خیال عبارتست یعنی از حکمت که غرض در تخلق است حتی که بقیل تو حید حق متوجه باشند
 بخلاف حکمت مشائیه که در نظریات غرض شان از عمل باشد که با استدلال تا الله حاصل کنند پس بنیان
 اهل قرب اندر قریب بروح اعظم و تا نکه بر ایشان اثر بعد شد هر قدر یک باشد ازین بدان قد و در شونده
 پس بعضی از ایشان کسانی که بحقیقت نفس خود پی نبردند که شود احد نشاء چندین هزار اظوار است و همیش
 بران اوست که جز نیاست هر عنصر درین پیداست و نمونه هر شود و در نزد و اوقت غیر مخفی بوجودیت مطلق است
 نیافتند و ظاهر است که آخر کار تمامی بحث و ثبوت اشیا بوجود است که الله صاحب و له عبارت از دوست
 پس در حیرت ناقص و حکمت افنادند و مشکلا ازان شدند و بمقابل بیان چون بعضی اشخاص بر تصرف

نفس ناطقه مطلع شدند و بحقیقت پی ببرند که خاص منطوق است منظور باطوار سجدگان عالم
 را تاج خیال و تمسندی و عنده از ان شدند مطالعه کنید در کتب حکمیه که چنانچه ابراست و اند چون اکثر
 اطوار طبیعت کلیه بطور عادت واقع و ثبوت اعیان که اول مرتبه ثبوت ممکن است بالا بجا پس بعضی جمله
 منکر علیه و اختیار وجود مطلق باشند قائل ماده و فاعل که عبارت از حقیقت فاعل و منفعل طبیعت و علمیه است
 و آنان بطور طبیعت جزئی استانی اند که جزو بار و بجای بار و بجای بار و بقول شان یا اراده برده اهل علم دانند که
 فعل طبیعت کلیه باشد یا جزئی یا علم و اختیار نباشد که اختیار حق بنظر علمش بطور اختیار نبوده نباشد که غیر
 علم کند پس چنینان چندان منتهی و لایحه و برهما و غیره از ایشان باشند چون بعضی اتفاقات بلا ترتیب
 و بلا لزوم در نظر بعضی آید پس حکمت حق باشد و در نظر صوفی قضیه اتفاقیه وجودی ندارد و استدراج
 و کرامت و اعجاز که در بادی نظر خلاف عادت جزئی و خلاف نیچر اعمی خلاف مادت جزئی عادی
 باشد مگر بنظر قوت مستند بر و اهل کرامت و اعجاز بلا سبب و بلا لزوم نباشد و چون در عالم کثرت اکثر قسوس
 از مطلق روح است بعضی اهل اسلام و اکثر مفسران و غیره مطلق روح را خدا دانند پس کسیکه بدرجه کمال است
 اهل اسلام مذکور او را خلیفه از ولی و نبی و مهنود او تا رگویند و مقام او تا را شانزده حصه مقرر کنند و از آن
 شانزده یک کلمی او تا رگویند و مقام او تا رگویند و مقام او تا را شانزده حصه مقرر کنند و از آن
 گشتند پس اهل اسلام مذکور که بنظر خلاف تعظیم خلیفه کنند و فرق باین تعظیم و عبادت نمایند چنانکه در تعظیم پدر عبادت
 خدا باشد و مهنود و فرق کنند و عبادت او هم سازد و حق آنست که حق وجود مطلق است از جمله قیود محتاج الی الکل
 درستی است و روح مقید است بحد جمیع و چون در جبر روح اعظم یکا شکست است و تعلق شرار
 شیطان پس بسیاری روح اعظم را خدا گویند که مثل اهل اسلام از تعریفش مروج پذیرا باشند پس کسی شیطان یا
 مستقل ندارد و آنان جمله محسوس باشند که خلاف کتاب اهل علم خود باشند و شیطان در اهل حریت متعلق
 باوه و خانی که چون بالا رود متعلق خود چنانکه مفصل در رساله که اکب دریه نوشته ایم و آینه می آید و بعضی مستقل
 ندانند در ایشان بسیار فرق اند یکی آنکه ملاک و شهادت اقرب و آئینه و صورت مثل شهید اولی اهل میل
 تصویر نموده عبادت کنند و از حقیقت خود که بنظر خلافت جدا ایشان مسجود خلان شد غافل باشند و از
 حاضر الوهیت حاکم کینی یا ولی زمانه باشند اعراض نمایند و از ادای خلافت شریع که در اصل غلامی است بکنند
 و از آزادی که مطلق شکست باشد محروم مانند دوم مثل پیرو نصاری و اهل اسلام باشند که معتقد شکست روح اعظم

الروح الناطقه
 فی عالم خیال و تمسندی
 و عنده از ان شدند مطالعه
 کنید در کتب حکمیه که چنانچه
 ابراست و اند چون اکثر
 اطوار طبیعت کلیه بطور عادت
 واقع و ثبوت اعیان که اول مرتبه
 ثبوت ممکن است بالا بجا پس بعضی
 جمله منکر علیه و اختیار وجود
 مطلق باشند قائل ماده و فاعل
 که عبارت از حقیقت فاعل و منفعل
 طبیعت و علمیه است و آنان بطور
 طبیعت جزئی استانی اند که جزو
 بار و بجای بار و بجای بار و بقول
 شان یا اراده برده اهل علم دانند
 که فعل طبیعت کلیه باشد یا جزئی
 یا علم و اختیار نباشد که اختیار
 حق بنظر علمش بطور اختیار
 نبوده نباشد که غیر علم کند
 پس چنینان چندان منتهی و لایحه
 و برهما و غیره از ایشان باشند
 چون بعضی اتفاقات بلا ترتیب و
 بلا لزوم در نظر بعضی آید پس
 حکمت حق باشد و در نظر صوفی
 قضیه اتفاقیه وجودی ندارد و
 استدراج و کرامت و اعجاز که در
 بادی نظر خلاف عادت جزئی و
 خلاف نیچر اعمی خلاف مادت جزئی
 عادی باشد مگر بنظر قوت مستند
 بر و اهل کرامت و اعجاز بلا سبب
 و بلا لزوم نباشد و چون در عالم
 کثرت اکثر قسوس از مطلق روح
 است بعضی اهل اسلام و اکثر
 مفسران و غیره مطلق روح را خدا
 دانند پس کسیکه بدرجه کمال است
 اهل اسلام مذکور او را خلیفه از
 ولی و نبی و مهنود او تا رگویند
 و مقام او تا را شانزده حصه
 مقرر کنند و از آن شانزده یک
 کلمی او تا رگویند و مقام او تا
 را شانزده حصه مقرر کنند و از
 آن گشتند پس اهل اسلام مذکور
 که بنظر خلاف تعظیم خلیفه کنند
 و فرق باین تعظیم و عبادت نمایند
 چنانکه در تعظیم پدر عبادت خدا
 باشد و مهنود و فرق کنند و عبادت
 او هم سازد و حق آنست که حق
 وجود مطلق است از جمله قیود
 محتاج الی الکل درستی است و روح
 مقید است بحد جمیع و چون در جبر
 روح اعظم یکا شکست است و تعلق
 شرار شیطان پس بسیاری روح
 اعظم را خدا گویند که مثل اهل
 اسلام از تعریفش مروج پذیرا
 باشند پس کسی شیطان یا مستقل
 ندارد و آنان جمله محسوس باشند
 که خلاف کتاب اهل علم خود باشند
 و شیطان در اهل حریت متعلق باوه
 و خانی که چون بالا رود متعلق
 خود چنانکه مفصل در رساله که اکب
 دریه نوشته ایم و آینه می آید و
 بعضی مستقل ندانند در ایشان
 بسیار فرق اند یکی آنکه ملاک و
 شهادت اقرب و آئینه و صورت مثل
 شهید اولی اهل میل تصویر نموده
 عبادت کنند و از حقیقت خود که
 بنظر خلافت جدا ایشان مسجود
 خلان شد غافل باشند و از حاضر
 الوهیت حاکم کینی یا ولی زمانه
 باشند اعراض نمایند و از ادای
 خلافت شریع که در اصل غلامی
 است بکنند و از آزادی که مطلق
 شکست باشد محروم مانند دوم
 مثل پیرو نصاری و اهل اسلام
 باشند که معتقد شکست روح اعظم

باشند گو اهل اسلام از لفظ روح با وجود تصریح قرآن که ذاتیکه در آیه و جارا یک رب فرموده شده است چون
 را با لید است در آیه یوم یقوم الروح و الملائکه صفاروح فرموده است تماشای نمایند و بود و نصاری معتقد
 تشریح روح اعظم و بروز او باشند و تشریح عیارت از تصور شدن روح عیست به صفت خاص که با وجود قیام خود
 به صفت اصلی صورتی گیرد و بروز عیارت است از تشریح خاص که بصورت انسانی بطریق معهود پیدا شود پس
 بنظر اول تشریح روح اعظم بطور بود و بنظر ثانی حسب فصل بیستم خروج و غیره تشریح آوری او معهود در هر از هفتم
 یعنی بصورت حضرت نبی اسماعیلی شد و در صندوق سیکینه براس حضرت انبیا تشریح میفرمود و براس یکی
 بصورت کبوتر که بر سر دید و اسلامیان بطور تشابه و انند و بعضی منکر باشند با وجودیکه نسبت جبرئیل بصورت
 اعرابی و حقیقه الکلی معتقد باشند و بعضی بنظر بروز مثل عبدالعزیز بن عباس و ابن مسعود ادریس را الیاس
 هم گویند که حسب تصریح بخاری در شب معراج حضور صلی الله علیه و سلم را نبی صالح و اخ صالح مثل موسی
 و عیسی گفت و پس صالح با خود آدم و نوح و ابراهیم گفت و در قرآن مجید سلام علی ادریس و الیاسین خوانند
 پس منکر ازین حقیقت است نشان باشند که الیاس از ادریس است و عیسی از الیاسین لیکن قرآن حضرت عیسی علیه السلام
 و السلام گفته بخلاف یهودان که با وجود تعظیم سبب از زان آدم که تا تحریر وقت انجیل عبارت از روز جمعه
 بود چنانچه بیاید و آن بوجه تعظیم نبی هزار هفتصد و سی و هفت سال بعد از آن هر سه علمای
 شان هر یک بموقعی از تعصب تبدیل در سنین بسجده و یونانی و سامریه که ندیدند بهایشان بر تغییر کرده
 نشان معتقد شدند و فعل شان را که حلال و حرام نمودند همچو حلال و حرام خدا شدند پس کفر ایشان این
 شد و شرک برایشان لازم آمد و در نصاری چند فرق گشتند یکی روح اعظم را خدا گفته بر تخیل عامل شدند
 و چون روح حضرت صلی الله علیه و سلم در کتاب مذکور صد با چاهنوز جایا است پس شل اهل جش ایان
 آوردند و دوم آنکه خدا را در مسیح بن مریم منحصر داشتند پس آنان با وجود حلا کفر کردند که روح را از صفت
 خود برگردانیدند سوم آنکه خدا و مریم مسیح را برستیدند و خدا را ثالث تلمذ گفتند و قائل تالیث شدند
 و قرآن تردید بر این هر دو نشان کند چارم قائل اقنوم گشتند که مفهوم ذات اعنی وجود و حیاط و علم گوشت
 هستند مگر در خارج خود واحد است لیکن به صفت علم با خصوص بصورت مسیح متمثل آن روح شد پس در ایشان
 و قرآن شل آدم فرموده شد که شل او شل آدم است پس هر چه از صفت روح در صورت مسیح کفر و شرک
 است پنجم نصاری حال اند که هیچ مفهوم محصل از ایشان در بنیقد میرفتی آید تا نقل کرده شود و اهل اسلام

معتقدین الوهیت روح موصوف گوارین لفظ توحیدی نمایند چون بر اکثر اک وجود ما بین روح موصوف
و بنده مطلع گشتند که سخت ترین شرک است پس اکثر اهل تشیع همچو قول حکما گفتند که وجود در واجب علی است
و در ممکن نهاده چون در بنفوس است با وجود عدم امکان انضمام وجود با معدوم که ذات ممکن است شرک بدستور
باقی تیرا بل نیست و جماعت اشعریه و ماتریدی معتقد اکثر لفظی شدند که اولین شان بخلق وجود است
متعارفه قائل گشتند و خالق اعیان را وجودات مختلفه گفتند و دوم شان بزیادتی وجود بدو واجب ممکن
معتقد گشتند و بریشان دارد که چنانکه از انتزاع معنی انسانیت از زید و عمرو و از زید و دیو از سمیه و احو
انسان مجمل لازم از انتزاع معنی بودن واحد معنی مجمل وجود اعنی به حقیقی لازم و چون در حقیقت در
روح عظم بلکه جگر کثرت دو وجه پیدا یکی حیثیت اصلی او که معدوم اند و دوم حیثیت ظلی او که موجود اند
پس قول بزیادت و غنیت بدان سبب است پس برای رفع شرک بعضی قول بوحده وجود افتخار نمودند
بیطریق وحدت جنیدی و حضرات صوفیه دیگر بیک طریق اتحاد وجود و حقیقت آن رحمت و وجودش منتسب
با ممکنات گرد که از ممکن موجود شود که وجود واحد و موجود دو گشتند پس این حقیقت اتحاد است و در عقیده
صوفی سوائی هستی مطلق محتاج الیها کل دیگر وجود نباشد و محتاج الیها کل خداست پس هستی مطلق خداست
و بودن معنی مجمل در مفصلات و سر بیان مطلق با مقیدات نه شرک مجمل است با مفصل نه بیان حال است
در محل نه موجب ظرفیت است نه موجب اتحاد وجود در چند موجودات متعارفه چنانکه بعضی اهل اتحاد
گمانش بر نه پس اعتراض ناواقفان از ناواقفیت بر حضرات صوفیه امر آخر است البتة آنانکه هزار خدا
گویند که هزار گفته اند بار یک بیان کنند در حقیقت معتقد وحدت وجود و شیانشند بپراوا مرکب است
از هیولی و صورت بقول ارسطو یا از بها مطابق حدیث چنانکه دی مقرر اطمین گوید یا از اکسوز و هیولی
و نیز چون چنانکه حکما و جدید گویند و همچنین آنانکه خلا را خدا گویند که بمقابل او ملا است معتقد وحدت
وجود نیستند که او را مقابل نباشد و همچنین کسیکه قائل وحدت وجود مضمونی بود معتقد وحدت نشا
نباشد که مصدری سوائی اعتباری واقعی نباشد و همچنین کسیکه وجود را بعضی ظهور و عدم را بعضی بطون
که ترین روحی تعالی را وجود حقیقت یعنی نور چنانکه امام حجه الاسلام فرموده که بظراطلاق ذات حق
را وجود گویند زیرا که مقابل او بطونی است و ذات حق ظاهر و باطن را محیط و نور حقیقی آنست که ادر اک کند
و ادر اک کرده نشود از بسا او ساری لطیف است غلیظ از ممکن نباشد و با و ادر اک کنند که باشند ظاهر و باطن

و ظاهر گفته غیره آن حق است بحیثیت ظلیت احدیت پس از اینجا بعضی حضرات ذات دو دورا فوق وجود
 یعنی ظهور دارند و این اصطلاح دیگر است در نه فوق وجود یعنی هستی چیزی نیست چنانکه بهم بعضی است
 و بعضی ذات حق را عدم یعنی نیست و بطوریکه گویند از اینجا است هر کس می رود بنسبت رود گویند بخدا و اصل
 شد و در اصل ذات حق را ظهور یا ناپدید و بطوریکه گویند است و ظاهر تالیف باطن را است که هویت یا وجود
 ظهور خود با ناپدید مطلق است از اینجا است مقوله قال الله من انزلت کرم منار را وجود که ذات و صفات
 خدا هم نبود یعنی ناپدید تالیف هویت از ان حالت است که تیز ذات و صفات در آن نبود که به تمیز از
 همچنین اشعار را تفسیر فتوی کنند و میگویند اگر از این سخن و اقصین علم بقول شافعی نباشد باری از آن سخن
 ساقین باشد که بقول خفیه هیچ نگویند از این تنبیه حال وجود زنده و الحاد و شرک و غیره آنچه از وجه بعد
 واقع است ظاهر گشت الحمد لله علی ذلک و تفصیل علم تصوف واضح گوید که عبارت از حکمت است
 که بطور کشف و تقلید اصحاب کشف احوال اشیاء دانسته شود و اقصا بهر تنگ و اجتناب از بد بطور
 شفاف باید کرد پس اگر غرض علم جزوی باشد که یا سم خاص مثل اسم شانی دریافت نمایند آن علم
 طلب است و اگر اسم رزاق باشد حال فلاح و غیره و علی هذا تا آنکه میرتبه خلافت رسد
 تعلیم سیر و هم در وجه ممانعت کفر و شرک که در ابتدا و فصل تخریب کرده شده است تا آنکه اهل وحدت وجود
 گردن خود را پیش کفایت دهند و گردن کافران در صورت خاص زنده پس بدانکه نفس ناطقه بجا ذی وجود
 مطلق نمونه اوست اگر راست راست باشد پس سیکه راست راست نباشد از محاذات روگردانند و
 بطوری واقع شود که صورت انعکاس گیرد و گوهرین دارد و تیار یافت نشود در در آخرت که با کد است
 و حجاب درو نباشد واضح گردد و وجود قیامت از آثارش ظاهر و اشیاء از کمالات انسانی است نه آنکه
 بر مانده نشینند و شکم خود فقط سیر نمایند بین نظر از ادگان دالمی تصد آنادی و دیگران کنند که ترکی
 را زنده و تباری خوف دهند و گرنه زنده باری غلام سازند تا ذلت غلامی ظاهری متکبر دیده تبرسد که ثبات
 از صفات پسندیده است درین زمانه غور بر فرنگیان باید کرد که چه قدر در آزادی خسروی دنیاوی سعی
 می نمایند تا مبادا در دست اسلامیان در زمان مهدی باز گرفتار شوند و چاههای خود در پی نشان بازند
 و غلام کنندگان را بدتر از غلام نمایند که دایم اجس کفند و بکمال خواری بدتر از غلام دارند پس گردن
 خود را از ایشان نشان نهند و گردن بعضی بپای خوف زدن کار ایل اسلام چه قدر مدوح نموند البته

نزد کسیکه در قیامت تردوی یا انکاری باشد که آثار بودنش ظاهر نزد او ظلم تواند در واقع و کلام در واقع
است نه بر مسلمات ناواقفانیکه مشاهده آثار از نایبانی خود نتوانند کرد و استدحیح الحق و هویدای کسب
تعلیم چهاردهم باید دانست که درین زمانه ما بعد هزار سال مفتی مقدس بالخصوص درین صدی چهارم
معتدی واقف از علوم تصوفیه نایاب زیرا که آمد حضرت همدی و مسیح است و ارشاد حضرت مسیح است
در فصل ۲۴ مثنی که ستارگان آسمانی در وقتیکه افتاده شوند یعنی اولیا رامت اسلامی و گشتگی کامل گردد که
سلطنت اسلام تباہ شود و امید ترقی اسلام از ناو افغان برود در آنوقت نشانم یعنی گشتگی عام ظاهر
خواهند شد و این زمانه همان زمانست که واقف از الفاظ اولیا کمتر پیدا است پس به کسانی که قصد مطالعه
این اوراق نمایند برایشان وصیت میکنم که قبل از و چند امور ذیل را خیال دارند (۱) هر صاحب
نظریه نظریین ترجمه انداز و تعصب را دخل ندهد که او را مضر خواهد بود که ناحق حیران خواهد شد و تکلیف
خواهد کشید معصع چرا که است که در عاقل که باز آید پیشانی (۲) او را رساله حقیر مسی تا ویلات الراسخ مطالعه نماید
بعد از آن نظریین ترجمه افکند و هم بتنبیهات که بیان کرده ام تا از اعتراض طول و اتحاد و ظرفیت و
جزئیت و غیره نادانان بر حضرات معتقدین وحدت وجود کنند خوب مطلع شود که همسانانند (۳)
سبب مقدر اهل انصاف یک مطلب را بطلب دیگر نزنند بلکه با هم دیگر تطبیق دهند (۴) الفاظ
مشترک را غور کنند تا یک معنی یعنی دیگر مشتبه نگردد مثلاً لفظ عین است که بچند معنی مستعمل کی معنی هو بود
بجمل اولی که نفی کی نفی دیگری است چنانکه انسان عین انسان است بجمل اولی پس ازین معنی حیوان ناطق که
اجزای مفصل است عین نیست دیگر عین شامل مرحل اولی وحدت و محدود و در امثال انسان عین انسان و
عین حیوان ناطق است که از سلب یک سلب دیگر لازم دیگر عین آنکه شامل مرحل مطلق با مقید است
مفصله باشد چنانکه انسان عین زید و عمر و دیگر است که مباین انسان افراد را وجود نیست و از سلب
مطلق سلب مقید لازم و از سلب مقید سلب مطلق لازم نباشد مثلاً از نفی زید یا عمر و یا یکی انسان
لازم نیاید پس آنچه از معنی عینیت وجود مطلق با مقید است از قسم آخر است
نادانان بر معنی مطلق نشده حیران گردند تا آنکه مثل مولوی نجف علی مرحوم گوید و که از شکست
نفس خداست معتقد وحدت وجود را شکستم معاذ الله پس او سرگردان باشد
قال الشيخ الأكبر

بسم الله الرحمن الرحيم - بدانکه تسمیه خلاصه فاتحه کتاب است و فاتحه خلاصه قرآن پس مناسب باشد اگر
 آنرا و متعلق او را قدری تفصیل کنیم که تمهید بمطالب کتاب گردد پس نرا به سبب و یک تنذیه مفصل نمایم
 تفسیریه اول در ترجمه تسمیه بدانکه ذات هستی مطلق که از عبارت در بیان میراست هون در مرتبه تزل و بیان
 چونکه باطن بهویت و ظاهر بانایت است مسمی و متعین یا اسم و تعین الله است یعنی صاحب حیرت و دود الرحمن
 قابل جمله ماخوذ از رحمت یعنی لیت که اکثر قالیات محسوسه در کار است رحیم رحیم کننده بر دیگران و چون علی العموم
 رحیم است پس جامع جمیع اوصاف یونش لازم و چون که غیر مسمی در پرده عدم است و ظهور ذات حق را است
 در هر صورت که باشد پس هر شری صاحب و در قابل جامع اوصاف خود است زیرا که ابتدا از هر شری ذات هستی مجهول
 است که بعد از متعین و مسمی بالله است و با وجود ظهور خود بانایت باطن بهویت است پس در و حیرت باز قابل
 با جامع اوصاف خود و چون ذات حق بر تبه ذات در بیان نیاید پس ازین رو مبتدا را در عبارت نهادند
 و چون که مسمی است آنرا هم حذف کردند بقرینه لفظ اسم که مجرور است و هر کسی در خود غور کند و من عرف نفسه فقد
 عرف ربه بداند که ذاتش در ذات حق و صفاتش در صفات حق و افعالش در افعال حق سیاحت کنند پس
 معنی سبحان الله از اینجا باید دانست و هم از ظاهر کمال در وجود پس معنی الحمد مد از اینجا باید فهمید و بیان باد
 لفظه اش می آید و چون لفظ اسم الله در زبان جا پلست هم را واجی داشت الف اسم را که دالی بر توحید است
 ترک کرده بودند بنظر بعد خود از دریافت وجود و حقیقت روح شیطان بعد است در حدیث دارد که الف شیطانی
 در دیده پس سینهش در از کشید الحدیث زیرا که سینه دال است بر انسان کامل که رسول و خلیفه اوست چنانکه
 در تیس براعت از اس از رسول حضور صلی الله علیه و سلم است که منادی کرده شد و حقیقت اسم ذاتی با صفت
 باشد وجودی باشد صفت یا عدمی پس ازین رو اسم عین مسمی باشد یعنی جدا گانه نباشد و کلام در اسم لفظ
 نیست و الله ماخوذ از اینجا از اوله است چنانکه معنی رحیم نیز می آید از اینجا است شعر مذکور است چه خوش گفت
 بهلول فرخنده فال + که من از خدا پیش بودم دو سال یعنی من که در حدیث ان فی حدیث آدم طهفته کجاء از ذات
 دوم تبه مقدم است از مرتبه رحیم جامع جمیع اسم که معبر بالله و خدا است و رحمن چون ماخوذ از رحمت معنی لیت کفیر
 قول بکار از معنی او در اسم رحیم با فرق خیالی لازم نیاید و رحیم ماخوذ از رحیم است که آن وحدت و وجود بر کثرت فرماید
 و چون قرآن مجید خلاصه کتب سابقه است و فاتحه خلاصه قرآن و تسمیه خلاصه فاتحه مجله تسمیه و نقطه با خلاصه با پس
 بر اکل معارف الیه و اعلی علوم کونیة شتمل باشد بدین وجه در حدیث است که کسی نبی نیست که بر تسمیه نازل نشده باشد

در چون تکلیف تامل کرده شود و مضمون تفسیر قرآن و انجیل موجود است و گویند کتب فارسیان سوا سده انچه در نسبت ایشان گوئی نوشته اند و موافق افتاده اند و همین طور حال کتب هندو است اعتمادی نیست مگر در وسایر فارسیان و بعضی کتب هندو و متون نقلی نیز که مستفیض در اینجا بطور شهود است و بر دیگران اثرش رسیده باشد پس در اول بعضی نقلی نسخ انجیل با اسم الاله روح القدس لاین مترجم است که مراد از اب ذات حق است که در خانه وجود اولی است و روح القدس عبارت از اسم حقین دارد نه از چیز دیگر که روح مقدس است و بجای روح القدس اسم حقین نوشته و حقین آن اسم الهی است و در ذات احد و در حق اسم رحیم ظاهر شد پس رحیم این زبان گشت در وسایر تفسیرات نام خداوند بسیار بخشانیده و همان کوهی نویسد و در هندوان بر همان تفسیر گویند که در اینجا خداوند را در اسم حقین نوشته اند و از آنجا که اشارت از ذات است معبر با تا چنانکه شبلی مطابق قول مرتضی در بعضی خطبات فرمود که من نقطه زیر با ام چنانکه از باب پنجم فو حیات میخورد ظاهر است و بقول شیخ ابو مدین یاد داشت کند معصیت موجودات با وجود حق از بیجا است که نیست موجودی مگر یار و نوشته شده است با آنکه در انسان کامل که چنانکه در وجود نوشته شده در شهود و در میخورد پس از این رو متصل بسین کشیده است

تتبعیه و هم شناخت حق مطابق حدیث و معرفت نفس است پس تا وقتیکه کسی مطلع از نقطه یار اسم حقین است که حسب قول مرتضی و شبلی عبارت از اناست چنانکه بمعرفت حق رسد از بیجا است ارشاد مولانا که علم حق در علم صوفی کم شود و این حق کی با مردم شود که صوفی چون خود را نقل حق داند و متاخر وجود نماید پس علم او نقل بر علم حق باشد و تا وقتیکه کسی بر براق جسم سوار نشود و از تفصیلات او مطلع نگردد و سکیم مقام بیت مقدس رسد باستان اول و بر مضغه قلب باستان دوم نرسد و بمقام خود عالم مثال ۳ ستان سوم سیر نکند و بمقام روح آسمان چهارم نرسد و بمقام سیر عالم اعیان آسمان پنجم و بمقام نفی آسمان ششم که عبارت از اسرار و صفات و تفصیل اسم رحیم است و بمقام اخفی که آسمان هفتم و عبارت از اسم حقین صاحب قابلیت است نرسد بطوری که عبارت از مقام کمال ایمان است و این خود و غیر تصدیق معنی و فرات قول لا اله الا الله شیرین جاریست بکمال و چه نرسد که رنگهاست که تاگون دارد که بسیاری شبها منشعب است بفرز که مقام تسکین و درج که مقام جمیعت است نرسد و تا وقتیکه بمقام جمیعت نرسد بمقام ناد و هو که مقام دانست نرسد که نشا االیه در حدیث ان فی جسد آدم مقدس است و میراث است هر چه و میراث نام تمام که با نماند که معصیت و صریح الایمان عبارت از این مقام است

مطلب این حدیث که در باب دسوسه مشکوٰۃ از دسوسه نوشته اند زیرا که دسوسه کمال نیست کمالی در سطح دسوسه
است و تا باین مقام نرسد دسوسه پدید است پس در حقیقت بر آن جسم جامع است هر روح و جسم و در جسم
مضغه است و در فوا د است اگر که راجع بخدا است و در اقلب گویند و از مضغه است که بشود
از همه اشیا یا بعضی اشیا ذکر می که بان ذکر است در همه اوقات یا بعضی اوقات و اگر در آن لطافت زیاد شود
مسمی بر وحشت که بدان از همه اشیا تسبیحی مخصوص شود و خالصیت غیر حق نه بیند و اگر درین لطافت نه یا شود
مسمی سحر است که حضور بی غیر حضور حق نماید و اگر درین لطافت زیاد شود مسمی غنی گردد و در وجود روح غنی
حقا اکنون در غنی شود و اگر درین لطافت آید مسمی باطنی گردد که بجز معلوم مفهوم دیگر ندارد و این بهشت جهان
مقام ذات جنت ششم است که انانیت خود را انانیت حق دانند و کمالی معراج ممکنه که برسد تا اینجا رسد که
بالذات حضور صلی الله علیه وسلم رسیده نظر فور خود که روح اعظم است و باقی بالشیع پس عمیده ازلان شدند و در
هویت قدیم کسی نباشد پس جسم انسانی جامع چنانکه خلاصه و نمونه عالم است تفصیل مضغه قلوب است و مضغه قلوب
چنانکه خلاصه جسم است تفصیل ظهور انداد عالم مثال و تا در چنانکه خلاصه مضغه است تفصیل و ظهور عالم روح است
و روح چنانکه خلاصه خود است تفصیل سر عالم عیان و عالم سر چنانکه خلاصه عالم روح است تفصیل عالم خفی عالم اسرار
عالم خفی چنانکه خلاصه سر است تفصیل عالم خفی اسم برین اسم الاسرار و خفی چنانکه خلاصه خفیه است تفصیل عالم ناکد و
او هویت است پس مناسب که تفصیل این حدیث فی الجمله کرده شود در هفت فصل تا معنی تسبیح و تقدیر کثرت
تسبیح عموم در وصف انانی ذات بدانکه فکر ذات که کنه او چیست منح است نه در صفات و تعین معنی ذات
و صفات و ظاهر است که اول ما مرتبه ذات است مقطع اشارت که حقیقت او سوای آن نیست و این مرتبه زیرا که
تا ذات نباشد صفات بکلام کرده شود و لفظ ذات ما خود از ذات موضوع بر اسم اشاره و چون
ذات مقطع اشاره عقلی است مسمی بذات شد و در مرتبه ذات سوای ذات همه اوصاف که زائد باشند مطلوب
این احدیت ذاتیه است و از بعد از تنزل دو اعتبار حاصل یکی ظهور بیکه یا انانیت معبر کانا اشارت بطرف
ظاهر است یا اعتبار شمول او برای بطون چنانکه در حدیث ان فی جسد آدم مضغه اگر باطنی نظر کنیم همچون
انانی مطلق است دوم بطونیکه هویت مسمی و هو اشارت بطرف باطن است یا اعتبار شمول او در ظاهر از انا
پس با وجود ظهور و در انانیت از به انتهای خود شخصیت و ذات از حیثیت حقیقت ذاتی خود اگر چه در آنکه
شود و اگر باز در یافت شود سوای ذات بنظر تجلی دیگر نباشد پس ذکر شرایطه انانی و هو فی اینجا است پس مطابق این نمونه

که ما مقید هستیم مطلق است که درین عالم مستوعب ازل و ابد یعنی و هر چیز زمانه و زمانیات و این ذاتیات
 و مجرد و مادی است بطور اجمال مطلق مرتبهات را که از احوال و زمانه نیز هست و هم از طور او است خلاصه
 بعد مطلق مرتبه ذاتی است مقطع اشاره و او مرتبه احدیت ذاتیه است و واجب را و نیست براس
 تجلی احدیت مظهر اتم از تو چون مستغرق شوی بسوی ذات خود و فراموش کنی دیگر اعتبارات خود را و
 ظهور را یا نائیت و بطون او بهویت موجب ظهور تو یا نائیت و بطون تو بهویت شده است پس بنظر
 انانیت بصورت تجلی خود در پرتو آتش بی در و بی طور بپوشی فرمود انی انا الله لا اله الا الله که بدستی من
 و دستم نیست موجودی غیر از اطلاق من و بهویت خود اشارت بلسان اشاره در سوره اخلاص فرمود که
 قل هو الله یعنی بگو تو او هستی پس ای مقام حیرت است که با وجود این ظهور که در هر ناظر است او است
 مخفی پس از اینجا است سیم یا بعد صاحب حیرت چنانکه فرمود قل هو الله گویا این تسبیح یا الله اشارت
 بعد تسبیح است و در خارج خود است ذاتی ممتدی وجودی دیگر نیست پس احدا نخواست و چون بجهت مقام
 کثرت آن سنی احتیاجی ندارد بلکه چله راسته باوست پس الله الصمد یعنی الله بی نیاز است و حمله را
 سجد با و از بیجا و مکرر از وجود نه معنی حصول و نه معنی ظهور است بلکه معنی هستیست که فوقیت مفهومی
 از و متصور نباشد پس عالم در دو فرق و خود نباشد بخلاف وجود معنی ظهور و انانیت که در دو دو دستی فوق
 وجود معنی ظهور است و تاثیر و ظاهر یا ظن را است پس مرجع دعا بهویت است پس داعی را لازم که کعبه
 انانیت خود جواب است از بهویت خود طلبید تا دعا بدرجه اجابت و جواب رسد و قرب حاصل شود و معنی الله عالم
 مخ العباده از بخادر یافت یا یک کرد و از اینجا هر کسی که با نائیت و ظهور و دعا و عید و بهویت را باشد
 اعلی است از کسی که سکر یا نائیت دارد و الله اعلم بهوایب

تتمیم چهارم در بیان اخفی در حق بدانکه چون بعد از مرتبه انانیت ذات در قابلیت او صافست
 که تا قابلیت فاعله منفعله دریا نباشد تعریف بکدامی او صاف نشود پس ذات ما بنظر این قابلیت که
 طبیعت است مقام اخفی است که هر کس بر و مطلع نشود و در آن مرتبه نیز وصفی از و صفی در وجود خارجی
 نداریم پس مطلق ما بهر طور است بی غیر فهم در نه ما بهر طور او هستیم که انانیت وجود مطلق گو در مرتبه ذاتی و ب
 الا صاف در لحاظ است لیکن بعد از تنزل نزد عقل او را میانه است مرتبه الهیه و کونیه پس اول
 مراتب مقام قابلیت است از قابلیت فاعله و منفعله که عبارت از طبیعت و مرتبه عامه است که طبیعت نیست از و

اینکه در این عالم مستوعب ازل و ابد یعنی و هر چیز زمانه و زمانیات و این ذاتیات و مجرد و مادی است بطور اجمال مطلق مرتبهات را که از احوال و زمانه نیز هست و هم از طور او است خلاصه بعد مطلق مرتبه ذاتی است مقطع اشاره و او مرتبه احدیت ذاتیه است و واجب را و نیست براس تجلی احدیت مظهر اتم از تو چون مستغرق شوی بسوی ذات خود و فراموش کنی دیگر اعتبارات خود را و ظهور را یا نائیت و بطون او بهویت موجب ظهور تو یا نائیت و بطون تو بهویت شده است پس بنظر انانیت بصورت تجلی خود در پرتو آتش بی در و بی طور بپوشی فرمود انی انا الله لا اله الا الله که بدستی من و دستم نیست موجودی غیر از اطلاق من و بهویت خود اشارت بلسان اشاره در سوره اخلاص فرمود که قل هو الله یعنی بگو تو او هستی پس ای مقام حیرت است که با وجود این ظهور که در هر ناظر است او است مخفی پس از اینجا است سیم یا بعد صاحب حیرت چنانکه فرمود قل هو الله گویا این تسبیح یا الله اشارت بعد تسبیح است و در خارج خود است ذاتی ممتدی وجودی دیگر نیست پس احدا نخواست و چون بجهت مقام کثرت آن سنی احتیاجی ندارد بلکه چله راسته باوست پس الله الصمد یعنی الله بی نیاز است و حمله را سجد با و از بیجا و مکرر از وجود نه معنی حصول و نه معنی ظهور است بلکه معنی هستیست که فوقیت مفهومی از و متصور نباشد پس عالم در دو فرق و خود نباشد بخلاف وجود معنی ظهور و انانیت که در دو دو دستی فوق وجود معنی ظهور است و تاثیر و ظاهر یا ظن را است پس مرجع دعا بهویت است پس داعی را لازم که کعبه انانیت خود جواب است از بهویت خود طلبید تا دعا بدرجه اجابت و جواب رسد و قرب حاصل شود و معنی الله عالم مخ العباده از بخادر یافت یا یک کرد و از اینجا هر کسی که با نائیت و ظهور و دعا و عید و بهویت را باشد اعلی است از کسی که سکر یا نائیت دارد و الله اعلم بهوایب

در اکثر قالیات محدوده و کار پس اسم رحمن از گرفته شد که مستوی بر عرش قبولیت است پس از اینجا معنی الرحمن
 علی العرش استوی باید دانست و روح الهی نفس مشهور است پس مرتبه ذات چنانکه در انجیل با الفا اب مفسر
 کرده شده اسم رحمن بر روح القدس و رحمن بام الاسما مفسرست بدان نظر در بعض نسخ بام مفسر چون جمعیت
 تمام در حضور صلی الله علیه و سلم رحمة للعالمین تحقق بر اوج به حقیقت محمد صلی الله علیه و سلم صاحبها و سلم معجزه چنانچه
 در حدیث وارد که روح القدس نفث فی روی نبی روح قدس اسم رحمن نفث کرد در دل نبی پس نبی در
 روح القدس نظر جمیع تامه ظهور اوست در دل مقدس این هر چه زمانی توحید است پس از ذات نه عبارت
 از جبریل است که او هم بنظر قدس بودش سبی روح قدس باشد پس واضح گشت که حقیقت محمدی که بالاتر
 از حقیقت جبریل است در تحت قدرت است و رحمت حق وسعت دارد حسب حدیث هر شیء را در هر چه وسعت
 دارد و هر شیء را آن بحسب حکمت فرویت عرش است مر اسم رحمن را پس رحمت حق عرش اسم رحمن ازان گفته اند
 و چون خاتم المرسلین صلی الله علیه و سلم سبی رحمة للعالمین است در او اکل تکوین فرموده شده است که در عصر
 شش روز و شش شب هفتاد و نه ازلی حقایق عالم را پیدا کرد و در روز هفتم آرام و فراغت حاصل کرد و حسب
 اشاره نامه عیسیان درین فراغت بوجه رحمة للعالمین یعنی آنحضرت صلی الله علیه و سلم در هزار و هشتاد و شصت
 گردید پس معنی این ربکم الله الذی خلق السموات و الارض و ما بینهما فی سبعة ایام ثم استوی علی العرش
 از اینجا باید فهمید که پروردگار شما الهیست که پیدا کرد آسمانها و زمین و ما بین آن هر دو را در هفتاد و شش روز باز
 مستوی شد پس نبی رحمت عالمیان که ختم المرسلین علیه الصلوة و السلام رحمة للعالمین را بنظر هفتم در ظهور
 آورد که موقوف بر وجود آدم و نوح و هود و ابراهیم موسی و عیسی بوده است تا بعد این تا ارکان آفتاب بگو
 و معنی آیه و کان عرش علی المار از اینجا باید حسیست که ما عبارت از زمی و لعینت است یعنی قبول بر لعینت و رحمت حق
 و عرش رحمت را چهار صفت در کار که حقایق عالم عرش اند و چهار خلفا بر دوش آنها اند یکی علم و ایمان و تصدیق که
 در سوره شوری و الذین آمنوا و علی ربهم توکلون در صفت صدیق فرموده شده است دوم عفت و
 غفوریت چنانچه در سوره مذکور در صفت عمر فاروق واقع و الذین یحبون کلمة الاثم و الفواحش و اذا
 ما غفبوا هم یغفرون سوم جوادیت و اقامت بر خیر دین صفت و سوره مذکور نسبت بذی النورین واقع
 و الذین استجابوا للرب هم و اقاموا الصلوة و امرهم شوری بنیم و عمار ز قاضی هم یفقهون و مراد از صلوة در آیه
 مذکوره قرآن است و باقی صفات عثمانی ظاهر چهارم غلبه حفاظت که در سوره مذکوره در صفت مرتضی از اینجا

والله اعلم اذا اصحابهم البغی هم مقصودون و هر کس میگوید بقاء بلایت عامه ازین حقیقت متحقق باشد مثل ذباب مرشد
و مولای حاکم حضرت شاه رضی الله عنه رسول نباشد و اکثر یا بعض اوقات با سلب بلایت این حقیقت
نموده اند و وقت دانند خلیفه خاص حضور صلی الله علیه و سلم باشد یا بجمعه چون قابلیت مطلقه را به تنزل می بینیم
او را در مرتبه حاصل کی قبولیت فاعلیت که اثر طبیعت فاعله گویند دوم قبولیت اثر فاعلیت که بعضی آنرا
عناوینند چنانکه در تنزل مرتبه ذات انانیت و هویت می بینیم و در مرتبه هویت و عیانت فرقی با یک است
و عیالیه رقیق را گویند بدان وجه این مرتبه غیر ظاهر شده است که قبل از خلق خلق است و تمیزش در نفس

پایه

تجلی پنجم در بیان خفی و اسم رحیم بدانکه در اندرون قابلیت که مراد از ان امکان انصاف است اول مرتبه
قابلیت فاعلیت است دوم قبولیت و عیانت پس چون طبیعت فاعله را در او عیانت ماعمل کرد مرتبه چهارم
اوصاف از علم و سم و کلام و اراده و قدرت و بصیرت و غیره ظاهر آید بدینگونه که وجود مطلق بقبولیت عامه از قبولیت
فاعلیت قبولیت قابلیت است که عبارت از طبیعت کلیه است مر حقائق فاعله و حقائق منفعله را و طبیعت
طبیعیان ازین خاص است که بنظر صورت گرفته اند که اثر و طبیعت کلیه است و چون فاعلیت طبیعت در او
عناوین وجود فعل که در پس صورت اسماء الهیه ظهورت گرفت پس اسم رحیم از انانیت ذات اب و رحمن اسم الاسماء
روح القدس صورت گرفت پس در تجلی سیم باین ازان شد و چون رحیم ما خود از رحیم است که بر دیگران فرماید
بما خصو صیت او را و در حقائق لازم پس وجود و نبودن نام که کلیات این عالم وجود اند گشت و درین
مقام الله ما خود از انکه گویند چنانکه ذکر شد مع ترجمه شعر در مقوله اهل لول گشت و از ان که در دو نام هفت است
می علیم سمیع مرید قدیر بصیر کلیم اند و اسم عبارت از ذات با تعین باشد از وصفی و وصف و صفت است که
رسانند حال موصوف تا فهمیده شود حال موصوف پس اسم عین اسمی از ان گویند که مغایر یعنی جدا گانه او را
وجود نباشد و چون غیر وجود در پرده عدم و بطون است پس صفات حق غیر و مباین از تجلی او نباشد پس
نه عین او است یعنی هو هو بجمیل اولی نه غیر جدا گانه سوای تجلی او یا این صفات با خصوص سبب حقائق و
تجلیات واحده اند و تفاصیر صرف باعتبار تعلق است که باعتبار راجی حیات و باعتبار معلوم علم و باعتبار
مبصر و علی از این تجلیات متغایر اند حق آنست که در مقام احدیت مرتبه ذات جمله کثرت وجودی و علمی مضمحل که
اعتبار آنها نیست نه آنکه نفی آنها ما خود از است پس صفت از موصوف جدا گانه چگونه تا نیرد پس ازین و احادیث

و در ذات حق مندرج نه مندرج و حقیقت اندک همین است که چیزی و چیزی موجود بالفعل نباشد که بوی از
 کثرت داشته باشد و اگر تفصیل آن مجمل کرده شود تمیز گردد نه آنکه از تقیم مثل کم متصل و منفصل منفصل شود
 و در مرتبه تفصیل به شبهه از یکدیگر تمیز و تجلیات متغایره اند و ظاهر است که ذات ما اناسین ذات
 حق انامی مطلق است سه مادر از سد کبر یا ذی که ملکش قدیم است و ذاتش غنی و بلور عینیت مقید مطلق
 از بیجا است سه زهرش سینهها جولان که برق اول هر ذره در جوشش ناالشرق پس صفات که الیه این صفات حق
 بعینیت مقید با مطلق اند چنانچه آیه و ما نشاؤن الا ان یشاء الله رب العالمین دال بر وحدت مشیت است
 و از نسبت حدود و مشیت با مقیدات نسبت حدود و مشیت مطلقه لازم نیاید چنانکه از نسبت حدود و
 انسانیت من و بلکه اهم نسبت حدود با مطلق انسانیت لازم نیاید چنانکه از تفاوت مشیت با مطلق
 مشیت لازم نیاید زیرا مشیت مطلق مقتضی تفاوت مشیت در ما بوده است و تسبیح ما خود از
 بیاحت و است پس تسبیح ما در ذات و صفات و افعال عبارت از اقصای بذات و صفات و افعال حق است
 علی العموم مطلق باشیم یا نباشیم و اگر بعد از سمع شاهد برین باشیم از اهل شهودیم و اگر تحقق بدان داریم از اهل
 قلب و تحقیق و تقدیس عبارت از عدم انحصار او تعالی و صفات او است در ما نه آنکه عالم را احاطه نماید
 بنداریم چنانکه ملا سفل می دانستند و می دانند و در نفس آدمی مذکور شود

تجذیه ششم در بیان سر که عبارت از عالم اعیان است که در ذات حق مندرج که نبوت دارد نه وجودی
 و سر مخلوق تا اینجا است بدانکه عین اعیان آنکه کونیة بانسباط طبیعت کلیه رحمتیه است که فاعله و منفعله است
 که عبارت از مبداء بشرط شمس است مگر این مقام مقام درج و اجمال است از بیجا مقام درج بعد از درج
 است لیکن مقام تفصیل هر هرین بعد از اسم رحیم است که مقام اسما و صفات است پس مقام اعیان که
 ازین رده از ترکیب اسما است که چون اسما حق با یکدیگر ترکیب یابند که غالب در و اسمی باشد صورت
 عین و حقیقت تمیز در عقل شود پس ازین رده عالم ممکنات همچو ترکیب مرکبات از عناصر کم یا زیاده که از و
 پیچید مرکبات غصصیه بطور آئیند از ترکیب اسما صورت گرفته که حدسه و پایا نه ندارد و اسم از ذات
 و صفات صورت بند چنانکه از ذات و سببه امات صفات اسم حی و علیم و سمیع و بهیم و مرید و قدیر
 و حکم صورت گرفتند

تجذیه هفتم در بیان حیات بدانکه حیات شرف نفس اوست پس حیات حق ازین رو عین ذات اوست

که بصورت حیات اسرار و اعیان و حیات مجردات و مادیات حسب درجات هر یک تعین ظهور فرموده پس در این
 بصورت بسیار لطیف در مرکبات بصورت مرکبات و تغییر هر یکی از بساطت در مجموع عنصری که ممکن اند متصور پس چون
 ترکیب مغل شود گفته شود که حیات مرکب نیست و چون عده صورت ظهور مرکبات از تعلق ارواح باشد پس تعلق
 روح از جسم چون بطرف شود گفته شود که او مردود در زندگانی از تعلق روح زبان زد است و در حقیقت
 حیات ذات حق است که در هر که و همه ظاهر و باطن ساری و بطور تنزلی میگویم که آن صفت حق است بنفسه بسیط
 محمل که بصورت کثیره مفصل و از نسبت حدوث حیات مانسبت حدوث در و علی هذا از ترکیب مادی سبب
 در و لازم نیاید و از انبساط حیات حق حقائق اعیان بالا بجا صورت گرفته که در حقیقت از انبساط
 و تجلی حیات که عبارت از نفس اوست صورت اسامی و از ترکیب اسما صورت اعیان کونیة بالا بجا
 تنبیه هشتم در علم بدانکه جایگاه حیات علم است که عبارت از حضور عند المذکر است چون هر شیء از نفس خود
 غایب نباشد و صاحب حیات است که عبارت از ذات او باشد پس حاضر عند المذکر خدا از تنبیه هفتم
 علم است و گوئیم انسان را در حالت سکون و غشی ادراک از مشغولات میرود لیکن حضور خود نزد خود نمی رود و گو
 اتصالات بدان نباشد و حضور حق نزد حق از ضروریات است چنانکه از کلام عین القنات در ترجمه فیض ابراهیمی
 خواهیم نوشت و چون حق خود را دانست مخلوق را دانست که در و مندرج بود بطور اندام حقیقتات در مطلق
 و گرچه در مرتبه ذات جمله مفهوم سلوبند لیکن سلب هم نغور در ان نیست پس چنانکه از تجلی حیات خود بر خود تجلی
 انظوار اعیان حسب مکان لازم آمد همچنین از تجلی علم خود بر خود علم اعیان لازم آمد و ثبوت اعیان کونیة چنانکه
 از حیات حق متناظر در لحاظ است بنا بر ذاتی از دیگر صفات حق نیز متناظر است پس تا علم که صفت حق است
 از اعیان کونیة لازم نیاید بلکه چون حقیقت اعیان از ترکیب سبب متناظر از علم شده پس اعیان نه از
 عدم محض اند البتة از عدم یعنی بطون و اندام ثابت شدند و نه اعیان حق را علم عطا کردند البتة
 بغیر ثبوت آنها چون نسبت علم صورت نه بند و دخلی در علم با ضرورت داشتند پس از منعی در کلام حضرت
 شیخ وارد که اعیان حق را علم عطا کرد و چنانکه از نفس یعقوبی ظاهر است که آنچه در نسبت عطا علم با اعیان
 ممکنات فرموده آن بطور ظاهر است و هر چه هست حق است و پس در نفس ابراهیمی فرماید که علم نسبت
 اوست علم مصدری به نسبت است و صورت کثرت بعد از وحدت است و علم حقیقی حق تواند را قبل از ایجاد
 علم است که علم اجمالی تعبیر کنند و نزد اهل حکمت مشایخ این اعیان مثل فلان و نه سبب که قیام شان در ذات

در این صورت که در هر که و همه ظاهر و باطن ساری و بطور تنزلی میگویم که آن صفت حق است بنفسه بسیط محمل که بصورت کثیره مفصل و از نسبت حدوث حیات مانسبت حدوث در و علی هذا از ترکیب مادی سبب در و لازم نیاید و از انبساط حیات حق حقائق اعیان بالا بجا صورت گرفته که در حقیقت از انبساط و تجلی حیات که عبارت از نفس اوست صورت اسامی و از ترکیب اسما صورت اعیان کونیة بالا بجا تنبیه هشتم در علم بدانکه جایگاه حیات علم است که عبارت از ذات او باشد پس حاضر عند المذکر خدا از تنبیه هفتم علم است و گوئیم انسان را در حالت سکون و غشی ادراک از مشغولات میرود لیکن حضور خود نزد خود نمی رود و گو اتصالات بدان نباشد و حضور حق نزد حق از ضروریات است چنانکه از کلام عین القنات در ترجمه فیض ابراهیمی خواهیم نوشت و چون حق خود را دانست مخلوق را دانست که در و مندرج بود بطور اندام حقیقتات در مطلق و گرچه در مرتبه ذات جمله مفهوم سلوبند لیکن سلب هم نغور در ان نیست پس چنانکه از تجلی حیات خود بر خود تجلی انظوار اعیان حسب مکان لازم آمد همچنین از تجلی علم خود بر خود علم اعیان لازم آمد و ثبوت اعیان کونیة چنانکه از حیات حق متناظر در لحاظ است بنا بر ذاتی از دیگر صفات حق نیز متناظر است پس تا علم که صفت حق است از اعیان کونیة لازم نیاید بلکه چون حقیقت اعیان از ترکیب سبب متناظر از علم شده پس اعیان نه از عدم محض اند البتة از عدم یعنی بطون و اندام ثابت شدند و نه اعیان حق را علم عطا کردند البتة بغیر ثبوت آنها چون نسبت علم صورت نه بند و دخلی در علم با ضرورت داشتند پس از منعی در کلام حضرت شیخ وارد که اعیان حق را علم عطا کرد و چنانکه از نفس یعقوبی ظاهر است که آنچه در نسبت عطا علم با اعیان ممکنات فرموده آن بطور ظاهر است و هر چه هست حق است و پس در نفس ابراهیمی فرماید که علم نسبت اوست علم مصدری به نسبت است و صورت کثرت بعد از وحدت است و علم حقیقی حق تواند را قبل از ایجاد علم است که علم اجمالی تعبیر کنند و نزد اهل حکمت مشایخ این اعیان مثل فلان و نه سبب که قیام شان در ذات

حق قیام استماعی است نه انضمامی موجب ظرفیت و آن استماعات امکانیه گاهی موجود نشوند لیکن البته آن
حقائق موثر در وجود باشند اعنی وجود واحد بصورتشان متکثر گردد پس غایبند از آنکه حقائق ممکنه موجود
گشتند پس کسی وجود را منضم پذیرد و کسی عین او را اندر نظر کسی بر وجود مقید بدین اعتبار است افند
که عبارت از وجود ظلمت است که موجودی سراسر مشرق وجود نیست پس نظیر این تفصیل حق سبحانه را علمی دیگر
پیدا شود که عین علم است یا مخصوص بصورت شهود و مستحق از نیاجاتی عالم المجاهدین و لکنون واقع و این
علم مسمی برویت است که از کدای حاسه حاصل شود

تمثیلیم در بیان کلام بدانکه کلام با عبارت از اظهارانی الضمیر است پس کلام حق عبارت از اظهارانی الحق
توان گفت که در و مندرج است بصورت صفات و اسما و اقتضادات اسما اعنی اعیان و ارواح و عالم ملک
و اجسام و کلام عباد پس حقیقت کلام حق اعنی اظهار بسیط است و واحد متکثر با صفت شود که جاری و
پایانی ندارد و قل لو کان البحر مداد الکلمات ربی لنفد البحر لآیه در شان این کلام است لیکن اظهار حق کتب
مقدس در مقام انس در خواب و بیداری بصورت نقل ملک یا نبی یا بصورت حج یا طح یا حج و غیره مخصوص نیاید
اهتمام مصطلح بکلام حق است پس بطریق مستوعبازل و ابدا و اجمال قدیم و واحد و بنظر حواش و کثرت بذکر
رحمن محمد است در قسم قرآن دارد مولانا فرماید که چه قرآن از لب پیغمبر است + هر که گوید حق نگفت
او کافر است + پس ترکیب کلمات قرآنی از حروف بنظر نامتناهی صفت بسیط اعنی اظهار قدیم نیست و این
است که کمال باریکی در تاریکی و قاده پس حدوث قصص و احکام زمانه مصور علی الله علیه سلم در و موجب
حدوث بنظر صفت بسیط تواند شد و ازین کلام در شروع هر از مضمون بنظر ختم نبوت تحدیث که دیگری بحسب فصل
سفر شسته هر که بدعوی نزول به نبوت تشریحی آوردند کشته شدند و چنین گوی شان راست نیاید و نبوت
موقوف بر نزول کلام از پنجاه فرموده که اگر در شک باشند از آنچه نازل کردیم بر بنده خاص یعنی محمد علیه الصلاه
و السلام پس بیاریه اویو یعنی برای تصدیق کتاب خود که در هر از مضمون در سینه حق صد و هفتادم سیحی
ختم المرسلین پیدا خواهد بود ادنی امر است یکایت و گریه یارید و صاحب تصدیق قول خود میفرمایم که هر که
خواهد آورد پس خبر پیدا آتشی که پیش از میان و بجا نند پس بفضل تعالی یکایت کسی نیاید
بدعوی نزول اگر نگفته شد و با وجودیکه عبارت قرآن در نصاحت و بلاغت بحسب عبارت ایشان بود
لیکن حقیقت قوت معارضه از ایشان گرفت و هم جنبیت عبارت قرآن با عبارت شان از آیت میسر نمائند

و غیره ظاهر است چنانکه در اینجا است

تنبیه در هم در سمع چون حق تعالی را صفت کلام حاصل پس سمع بودنش لازم که عبارت از تجلی اوست
به نسبت کلام قدیم با از هر کلام که سمع از و حاصل شود سمع اوست پس سمع ما از کلام و در یافت ما از
ظاهر حق گوید است لیکن بنظر مستوعب ازل و اب نسبت حدوث مفقود از اینجا از سمع و کلام
ما نسبت حدوث سمع با و راجع نمیشود چون با نماند خود از هیئت اومی طلبیم پس هیئت از و
متاثر شده قبول میسر ماید

تنبیه یا از و هم در بصیرت آنکه بصیرت نسبت ما چند صورت دارد یکی در صورت بیداری معوام را که مقابله
جسم در رنگ و غیره خواهد بود دوم در خواب معوام و خواص را و کالین را در بیداری نیز مقابله جسم در رنگ
و غیره از عالم جهانی در بعض اوقات نیز اهل پس بصیرت حقیقت آن بصیرت و تجلی علمیت نهال
پس در حقیقت بصیرت تجلی علم اوست بطور بصیرت بعد از ظهور شی و رویت مطلق رویت اوست
باز نسبت حدوث با و راجع نمیشود و رویت علم ازین بصیرت است و علمیت حق سبحانه را بصورت
علم ماکه بطور ظهور باشد از هر حاسه که حاصل شود و هر چند مناسب بود که تنبیه بدار و بعد از او و قدرت گوئی
لیکن بنظر قریب سمع درین تنبیه یا از و هم نوشتم

تنبیه دو از و هم در اراده باید دانست که چون برای ابر از آثار عیان ثابت اراده از کما لا است
پس حق تعالی را اراده ثابت و او عبارت است از تفصیل عیان برای ثبوت آثار و تمییز مشیت است
در آنکه مشیت عبارت از میل چیز نیست بجز به بنظر علم که از و مشاوی آن چیز گفته شود لیکن جتهت
هر شیء معنی مشا و مرید است چنانکه در هر شیء مشا و است و گاهی مشیت داریم و اراده نداریم زیرا که
اراده آن میل است مقارن فعلی بدان نظر توان گفت که فلان میل اراده دارد پس گویا مشیت مرتبه
اول اراده است و مطلق اراده به نسبت مستوعب ازل و اب سرمد است و از نسبت تخلف و حدوث
اراده و مشیت ماکه ظل و مقید اوست چنانکه آیه و ما تشاؤون الا ان یشاء الله رب العالمین دلالت
بر آن دارد نسبت تخلف حدوث اراده و مشیت به نسبت حق ندارد چنانکه بسبب آن تخلف اراده
با و عدم تخلف اراده حق در سابق گذشت و اراده حق یکسبب مکان و انتظام عالم است بدین نظر
موقوف ثانی تاکن که بنظر ذمت هر دو طرف مساوی اند مگر بنظر ترتیب عالم یک طرف راجع

در جماعت که شیت عبارت از تجلی ذات اوست یعنی ساقیه برای ایجاد معدوم یا اعدام موجود
و اراده فقط عبارت از تجلی ذات است برای ایجاد معدوم باید دانست که بعد از اراده قول حقیقانه کن می باشد
و آن نه سحر لفظ کن از زبان ماست بلکه کن قولیست از بی حقیقت کلام از بی سبب که از ازل تا ابد یک
کلمه است که بصورت کلمات و ذوات موجود است صورت گیرد این به نسبت اشیا است که شیت پیدا
شده باشد و اعیان که بلا شیت اند ازین قول اراده مستثنی

تیمیز می شود در قدرت بدانکه قدرت اثر اعیان را که در باطن وجود اند بطور آورد و بطون را عدم نیز
گویند پس از اینجا حق تعالی از بطون بشیت و اراده و قدرت ایجاد کرده از عدم محض که مقصور نباشد
بر این که بر عدم محض حکمی نتوان کرد پس حکم کن چنانکه بعد از اراده است بعد از قدرت نیز است و تحقیق
قول کن در نفس صد است بیاید

تیمیز چهارم در بیان ارواح و ملائکه بدانکه آن عبارت از ارواحیست که اثر آنها در عالم اجسام از صور قوی
ظاهر و بعضی اوقات آن اجسامیکه در قوی ظاهر تر آنرا ملک هم گویند چنانچه آفتاب و ماه تاب را
ملک فرموده شده است باید دانست که در مقدمه روح صد اقوال است کتاب کشف اصطلاحات مطالع
باید کرد که نقل اقوال موجب طول است و شاید اکثر اختلاف اکثر معانی لفظ روح افتاد مثلاً گاهی
لفظ روح گویند و مراد از او نفس شو گویند از اینجا است روح القدس تفسیر رحمن که او روح پاک حقیقت الحقانی
است که جمله اشیا در بطونش متجلی پس ازین روح جمیع اشیا منظر روحست متعارف باشد یا نباشد عرض
باشد یا جوهر جسم باشد یا روح و گاهی بر عده چیز بی نسبت دیگر اطلاق نمایند از اینجا است روح اعظم
عده موجودات در کثرت معنی روح است و گاهی بر معنی باد گیکانی که چیز لاحق شود از اینجا هر منفوخ را در نفس
آدمی روح فرموده و جودی باشد یا هفتی یا روح متعارف که بدو زندگی متعارف باشد از اینجا یعنی
دوم و سوم آدم را روح عالم گویند و در کلمات عده چیز را روح گویند مثلاً در نباتات عده جوهر که در عالم
اوست روح اوست علی بن ابی طالب در حیوانات و انسان غور باید کرد و اکثر اهل علم روح نباتی و حیوانی و انسانی
تاج مزاج گویند و از فصل سه جزئی چنان ظاهر شود که روح انسان هو است چنانکه قول بعضی اطمینان
است و مثل هرز ایدیل چنانکه از عنصر چهارم شان هو است مطلق روح را کیفیت در پرده ها گویند و باز
آنرا اینجا لطیف تفسیر کنند که از خاک جو شد و وجود مجرد را منکر و این مخالف اکثر حضرات صوفیه است که هوا

بمعنی حبیب حدیث گشت کثر اختلافات فاحصیت ان اشرف سبب بکار روح است و هر چند در خصوصیات کارها
 نمایان مشابه بغور و تار برقی و جذب متعادل و قیام آواز در آنکه نوایجاد و انزیر هرگز دم دهن مار باید کرد که
 در سبب لطیفه غنی شوند لیکن نزد صوفیه جمله متعلق بجام ارواح سبب است و صریح غنصری بودن ملائکه علیین بنظایر
 خلافت احادیث مثل اول ما خلق الله العقل و اول ما خلق الله القلوب و اول ما خلق الله روحی است
 که مراد از هر سه کیفیت چنانکه ظاهر شود و هر سه کرب است از هم که اول مخلوقات در اجسام است که قسمت می
 و فرستی قبول کنند لیکن کسری و نقلی قبول نکند و جسم ارواح و تروح اجساد و هم طفره مثل کفایت بقیاس که درین
 زمانه اهل سمریه می نمایند که بطور طفره اشیا را طلب دارند این همه چای که سبب تاو افتان است بافتن
 در آنکه مادی را مجر و سازند چنانکه در اول بود و غیر مجر و دانستن ارواح خلاف تصریح آنکه تعریف مثل
 شیخ الشیوخ و شیخ اکبر و شیخ اباحاد غرالیست و هم خلاف اکثر حکما و انجیر در فصل ۳۰ مذکور سطور است
 از ان لازم نیاید که روح آن هو است در انسان زیرا که روح انسانی در اصل خلقت متعلق با ذره هر یک
 انسانی بوده است گو حیات حیوانی انسان بدون روح است نه بند و چنانکه دیگر مبادی روح خالی نیند و
 آنرا که از حقیقت عظیم روح موعود و مظهر روح اعظم فیقیه روح حضور صلی الله علیه و سلم که در مکه ظهور فرمود و از خود
 پیرده افکند و تنه در حسب آیه قل الروح من امر ربی کلام در صفات روح ممنوع دانند پس مناسب که در مکه
 که بحث کنند اولاً از معنی او تمیین سازند بعد از این تمهید باید دانست که کلام ما در روح چیست که در حدیث مذکور
 است پس بدانکه نزد محققین صوفیه در عالم کثرت اول مرتبه مجرد است است و در اصل ایشان قریب
 با طلاق مسمی بر رب و روح و امر رب و عقل اولی و قلم اعلی حق مخلوق به عین موجد است چنانکه در فصل
 اسقانی بیاید و هم حق مخلوق در اعتقادات چنانکه در نفس ذکر آید بیاید و نیز دان در فارسی و هم چو بهترین و
 بهندی بوزن برهم معبر است و در مرتبه تفصیل بدین صورت وجود مطلق عالم کلیات در جزئیات است
 و لایعزب عنه متعال در قه فی الارض و لانی السماء در صفت او صحیح یعنی نیست پوشیده از و برابر ذره
 در زمین و نه در آسمان و تفسیر است و جابر بن عبد الله الکلبی صفا صفا در قرآن از آیه و یوم یقوم الکرسی
 و الملائکة صفا دارد و حسب تفسیر من لایحتاجی مراد از حق در آیه و ما خلقنا السموات و الارض و ما بینهما الا بالحق
 این روح نیست چنانکه در خصوص است و قیاسیت وجود اشئی به نسبت او بطور ذاتی و بطور مراتب است
 و مخلوقیت او بظرف تعین است و از اشیا با نام العارفین علی مرتضی کرم الله وجهه و سعید بن جبیر رضی الله عنه و سید

ما رسمیت اندر میت و لکن اندر می در نسبت وجود در صورت روح اعظم فرموده شود و نه کسبیت
 تعیین او که مخلوقست و کسانیکه از معنی اینها تو لغو افتد وجه اندر نسبت هستی مطلق واقعت نیست و نصاری نظم
 شان بر مقتضیات باشد و مطلق را موجود و نفس ندانند برین حدیث مفسر بحث کنند که روح اگر یک جاندار می
 باشد پس اینقدر وجهات و لسان و لغات ندارد و اگر ازین لغات جانداران دیگر کلام کنند یک روح نباشد
 از حقیقت ملائکه خبر دارند پس این قول مشاب قول کفار که باشد که چگونه نوزده ملائکه بر جمله دوزخیان گفت
 کنند با وجودیکه بقوت عزرائیلی معتقد اند که در یک لمح در موم و با یا وجود شخص واحد بودنش هزار جان با
 شد باز شخص واحد است چنانچه ابن عباس فرماید که در کام ملک ملکوت مابین مشرق و مغربست گو اقول
 دیگر هم در بنیقه ممانند و آفتاب را که بحسب حدیث ملکیت از هزاره اشعاع و جهات اند شخص واحد است
 و چون از سعید بن جبیر نیز روایت مذکور است پس آنچه گویند که مفسر کرم الله وجهه نیز از شنید از مصطفی صلی
 علیه و سلم نگفته باشد اندر اینصورت چه دیگری روایت نکردم و دوست و یار تادان از حدیث امامتیه
 الحکیمه و علی باها مطلع ننید که در جمیع این صفت کجا و مکان که از دیگران حضرت صحابه این روایت منقول
 باشد لیکن تا ما نرسید و اگر چه می دانستند مخفی نماند که ازین نقصان بشان صدیق و فاروق و ذی النورین
 لازم نیاید که نسبت صدیق اکبر در حدیث دارد که نه بخینه شد در ول من مگر بخیم آنرا در دل ابو بکر
 و بر وز وفات فاروق رضی الله عنه عبید الله بن مسعود رضی الله عنه گفت که از ده حصه علم نه حصه بر داشته
 شد و در نسبت ذی النورین بر پا دارنده صلواته اعنی قرآن آیت والذین استجابوا للربهم و اقاموا الصلوة
 و امرهم شورى بینهم و هم از مقام بنفقون دارد که بمشورت خلیفه بود و سخاوتش شهره آفاق و مهابت و شورش
 آنچه در تفسیر کبیر است که نبایتم در قرآن و اخبار صحیح در اثبات این روح بدانیچه قسک کرده شود زیرا که در تفسیر
 آیه و جابر یک و الملک صفا آیه یوم یقوم الروح و الملک صفا ظاهر که او منظر خاص رحمن یغنی
 بر روز قیامت منحل شود و بمقابل منظر رحمن موصوف کسی را طاقت دم زدن نخواهد بود سوا کسی
 آنکه او را اجازت از اسم رحمن باشد که بصورت او کمال ظهور دارد از بنیاد رصف اعلی علیین در اوقایع
 است چنانکه با ملائکه خود جبرئیل در رصف آخرین در افق سین است و برای تمهید بر روز ذی مصطفی
 خود آدم را ظهور آورد از بنیاست که حق تعالی فرماید و او حیثا الیک روحا من امر تائینی روح اعظم بطرف
 تو از امر خود نازل کردیم و از اسرار روح اعظم امر الله نیز هست در تدریس حق بلا پر تو همین من نیست تحقیق

این روح از کتاب نشان کامل باید کرد که عجب تحقیق نموده است سوای آنکه در معنی آیه سلوک عن الروح تسلیح در آن است و عبید الله بن عباس بن بکر نارسیدن عوام بحال روح اخفا میداشت بد آنکه اقرب ترین بوجود مطلق روح اعظم است و البعد ترین شیطان و ظاهراست که نزد اهل اسلام روح ملکیت و او نزدیک است و قویست پس اندرین صورت بعد اقرار بنبوت شیطان تحقیق حقیقت او باید کرد و از معلومات مجهولات را دریافت نمایند و نزدیک با عتق شهاب رخا صاعداست که از اصل کاک ماده شعله در وی افتد و از حیات ماده دخان سوخته دور تر و مواد سو دای سوخته دخانی که از آتش پیدا است در بحر اسه خون باری و باعث خیالات بد پس واضح شد که روح متعلق بمواد دخانی آن در شرع سخی بشیطان است که چون صعود نماید شهاب در پس اوی افتد و در بحر اسه خون جاری و باعث خیالات فاسده و محک شیطان از کشاکش آوازخانه و غیره و هم باعث اکثر استخاضه ماده سو دای و تشنگی بینی از باعث سودا باشد و در شرع سبیل استخاضه شیطان را فرموده و نیز در شب میبوت بخیشوم میکنند و ترجمه بخیرین دیوانه یعنی دیوزده از خیال و او را فتنست و جنون را هم جنون مولفنا روم فرماید یک سگست و در هزاران میرو و هر که در سرفست او آن میشود + هر که سرفست کرد میدان که در دست + دیوانه گشته اند و زیر پوست + چون نیاید صورت او در خیال + تا کشاید آن خیالت در و بال + از خیالات قوی آید بالا + چون خیالت فاسد آمد جابجا + که خیال خفه و گاهی و گان + که خیال علم و گاهی خانان + که خیال کسب و سوداگری + که خیال تاجری و داری + پس از خیال گاهی سگ را و گاهی شتر را و گاهی ابن قمر را و گاهی شیخ مجدی را در حدیث ملفظ شیطان یا کرد کرد و سودا براه هر سست مگر معتدل را تا از خیال حضور صلی الله علیه و سلم را شیطان تابع شده بود و عمر فاروق رضی الله عنه مراد از هم شیطان جنون و از لغت او شعر یعنی شعر باد از فتح او کبر میفرماید که هر یک از آثار سودا در حالت چنانکه از باب الاستعاذه فی الصلوة ابن ماجه ظاهر است و مثل خفس بن سریق را که بر دزد براه کفار بود چون حج اهل اسلام با ملاک دیدگر خست شیطان فرموده شده الحاصل چون مرکب روح شیطان را صورت کشیده است بدان جهت هر صورتیکه متعلق است آنرا شیطان فرموده چنانکه مظاهر روح اعظم کشیده اند مظهر روح شیطان نیز کشیده اند و چنانکه روح اعظم متمثل شود و روح شیطان هم متمثل شود پس انکار شیطان بهر صورتیکه هست از نادانست

تبیانه از دهم در بیان خوا و عیارت از عالم مثال متقید است و حاکم عالم مثال سرفیل است که

اسرافیل عبارت از صور و صور عبارت از ان عالمست و ایل معنی خدا است پس صاحب فواد در اصل مظهر
 اسرافیل است از اینجا مرتبه اسرافیل بالا از جبرئیل حاکم عالم عناصر واقع و در حقیقت عالم مثال تنزل عالم
 ارواحست و عالم ارواح عالمست و عالم مثال نیستش سافل بدین وجه در درس اول فصل اول تکوین عالم الارواح
 را با آسمان و مثال را بر زمین تعبیر فرموده است که قبل از وجود این زمین آسمان جسمانی مخلوق اند
 از اینجاست و حدیثی که زمین اصل جلد عالم اجسام است مراد از زمین عالم مثال تو اند و عالم مثال مثل خواب
 و خیالست موجود چنانکه بیان کردیم بدان نظر بعض حکماء پسند و بعالم سوپن تعبیر کنند پس این عالم زمین درین
 بود از روشنی ظهور جسمانی و بغیر از ایجاد حق خود بخود از ظهور جسمانی عجیب بود پس عرض بعض جمله بنود ان
 از نا فحی مطلب درس بد است که معنی خالی و حین را تفهیم ده گفت که این دو لفظ مراد است در کلام خدا
 چرا آورده شده چون بعد از خلق خلق حق تعالی در همه جا است ابو زرین از حضور صلی الله علیه و سلم پرسید که قبل از
 خلق خلق خدا کجا بود ارشاد رفت که در عما که نه زیاده بود است و نه فوق او بود یعنی در عالم مثال که ظهور و ظهور عالم
 جسمانی ندارد و عما عبارت از ظلمت است از هوای هم لطیف است در بعض روایت بعد از خلق عما
 پیدایش عرش است مراد از عرش نه عرشیت که از اسم رحمن حق بر و مستولیست که عبارت از رحمت است
 بلکه عرش معنی کار آید پس خواست که ظاهر تر شود تا آخر مراتب ظهور که بصورت حضرت ختم المرسلین میرکنون
 روح اعظم تجلی گردود تا آخر مراتب خلفا تا خاتم الاولاد پس روح حق عین موجه بر وجه آب متحرک شد مراد از
 آب عالم استعداد مثال است و از پنجه و سنت تا این وسعت استعداد در سوره طه بعرض رحمن تعبیری رفته
 چنانکه فرماید تشریفاً خلق الارض و السموات العلی الرحمن علی العرش شہوی که مافی السموات و مافی الارض
 و ما بینها و ما تحت العرش یعنی نزول قرآن از ذات هستیست که پیدا کرد زمین مثال و آسمانهای بلند
 ارواح رحمن بر عرش متوئست یعنی از رحمانیکه بعد پیدایش عالم مثال و ارواح بر استعداد و رحمت عالم
 مثال متوسل و متصرفست برای اوست پنجه در آسمانهای جسمانی است و پنجه در زمین جسمانیست و ما بین
 آن هر دو و پنجه زیر و وسط زمین است و پنجه در نسبت است و اجده خلق زمین و آسمان بر عرش فرموده آن
 بمعنی دیگر است که گذشت و شیخ ابو طالب کی شیت را عرش رحمن فرماید چنانکه در فصوص داودی بیاید ازین
 معنی کان عرشه علی الماء آنکه بود شیت او بر آب که عبارت از استعداد است احوال مظهر اسرافیل در هر نفس
 عالم فواد است که در مضغه قلب تعلق دارد و مضغه جسم جامع معنی انسان است

تنبیه هفتم در بیان مضغه قلب او نمونه جبرئیل است که تصرف دارد بر بدن همچو تعلق جبرئیل بر عالم شهادت
 و در بیان باق جسم انسان پس اولاً حقیقت جسم انسانی و تفصیل او بمراتب کلیه باید شنید چنانکه حق تعالی عالم آسمان
 و عالم آسمای عالم اعیان و اعیان عالم ارواح نرسید پس عالم ارواح که چند مجند است بصورت عالم مثال متشکل شد
 و عالم مثال که حدی و پایانی ندارد اولاً بصورت بسیار متشکل گشت از بنیاد رسیده بقدر است هو الذی خلق کلکم
 مافی الارض جمیعاً یعنی خدا را قیست که پیدا کرد آنچه در زمین از اجزای آنهاست باز متوجه شد بطرف ایجاد در آسمان
 چنانکه در تورات است باینکه مقابل هر هزار بار وحیست لیکن کمال و ظهور بعضی ارواح موقوف بر شروط و اجتماع
 اجزاء بسیار گردید و فیض موسوی درین باره مطالعه باید کرد و بحسب وجود و فقدان شروطی مقدم دوم متناظر
 بر آنند پس تنبیه نهم بالزمان - دوم حادث بر بدن پس این روز اول شد که عبارت از پیدایش روح شریف است که
 بحواس محسوس شود و اولاً حق تعالی ازین بهمان شکل که در بدن پدید آمده آب پیدا کرد و از ترکیب آب و حرارت
 پیدا شد و از حرارت دخان صافی پیدا کرد که از ثوابت ستارهای شفاقه نیزه مثل الماس نمود و پس
 این زمانه اول در بابت ایجاد این عالم بروز دوم تعبیر کرده شد و باید دید که ازین چه پیدا کرده باز در خود
 محموله باشد و باز معلوم نیست که کدام وقت این بهمان ظاهر نمود تحقیق این نه در کتب حکمت است و نه
 بیانش در کتب الهیه منزله یافته ام البته اینقدر ضروریست که عالم کثرت را احتیاج به وحدت وجود باشد
 و با باشد اجزای او و یقیناً طبعی یا ارواح و ازین ایجاد عالم بالا بجا بیاورد و چون تجسد ارواح از علم
 حق مخلوق بی ممکن و اولش مجده بیاری خیالات از خیال خود بخمال دیگری اندازد و با وجود دیکه در خیال مشهود
 میماند پس ضرورت و جوب هر هر جز برای کارخانه این عالم از مخرقات است که از اهل علم این قول سبزه نند
 حکم بعد از غرض لازم نیاید و هر چه هر چه حق تعالی خواهد آن کند لیکن مشیتش حسب مکان و انتظام و ترتیب عالم
 بحکمت است جزائی نیست چنانکه خیال بعضی است پس چنانکه حکم بر عدم محض محالست حکم خلاف حکمت و
 امکان و خلاف انتظام عالم هم محال مثلاً پس زید بشر طایفه است قبل از زید نتواند گوای خیال کند که حق تعالی
 مرا سلطان روم چرا نکرد مگر بنظر حکیم چون شخصی سلطان روم مثل عبدالحمید خان سلمه الله مع الفتح موجود
 است چگونه این منور هم سلطان شود پس نبودن سلطان روم مگر این منور هم رانه بنظر عجز حق تعالی و کل است
 معاذ الله من ذلک بلکه بنظر عدم امکان انتظام عالم است پس قیدش زمانه برین وجه از ضروریات مخلوقیت
 این عالم برود و دلیل بر آنکه مراد از روز زمانه است آنکه وجه داین آدم صغی الله در وقت عصر روز هفتم بوده است

در وقت عصر حسب حدیث بر خاکش چهل سال باران راحت و ریخ باریده تا قایل بین آدم و شیث ظاهر شد
 که مراد از روز زمانه ایست بدید که حدیث خدا دادند
 تنبیه بیحد هم بد آنکه ما را اعتبار منزل است و حدیث هم منزل لیکن چون اعتبار احادیث بسند است میگویند
 که اعتبار حدیث است متعارض از روایت راویان نشده باشند و اگر یک روایت بنظر روایت دیگر
 متعارض باشد و یکی موافق قیاس آید اعتبار او لازم گیریم چنانکه در نسبت خلقت زمین روایات متعدده
 یا بیهمین بر ما لازم که هر یکی را بموجب هم چنانکه در مقدمه خلقت در اوایل تاریخ طبری جمع کرده است تا اکثر هر یک را بموجب
 بیان کنیم و حسب مقدمه در متعارض کنیم که لفظ ارض بچند معنی آید و نه اعتبار روایت کنیم که غریب باشند
 یا مخالف قیاس باشند مگر بتأویل چنانکه دریافت خواهد شد الحاصل بعرضه دوم از بهای اسو جن و هیئت و من
 و غیره اجزای آب پیدا کرد و بعد از آب پیدا کرد و دوازده دکان ماده اشیا سبز و بنفشه و سیاه و سفید و
 ساقینیم بسیار دور کرد که مراد از رفع سمک است که در سوره ناز عالت پس وجود آسمانیات بر وز دوشم
 و مفسران از لفظ ثم که نزدشان دلالت بترتیب دارد باینکه زما فی ازین رو در سوره بقره و در سوره فصلت
 پیدا شد این زمین بنظر لفظ ثم بر وز دوم گفته حال آنکه لفظ ثم نیز منحصر در مملکت زمانی در نفس شیانیت البته
 ثم برای مملکت است خواه ترتیب مملکت در خود اشیا باشد یا در بیان مبین چنانکه حضرت شیخ تصریح درین
 کتاب خواهد فرمود و اثر قدرت حق که با علم و اراده است جزائی نیاشد و آفتاب از زمین یا زده که
 حصه کلانی دارد و بیدایش سبز و غیره بر زمین از ارتباط آفتاب با زمین حق تعالی کرده است پس ظاهر است
 که ابتداء از ستاره های ثوابت است و آفتاب هم از ثوابت است که زمین حسب سوره ناز عالت بعد از وسط
 کرده شده است که سیاره ایست از سیارهای آفتاب و مقام ممکن و لایمعد فراخ است که حدی ندارد
 مگر خلقت این زمین قبل از آفتاب با خلقت سبز و با آدم قبل از و بیدار است الحاصل از دکان مذکور نیست طبقات
 سموات یا فریه که در هر ثوابت مثل آفتاب است و آنچه حکم جدید آسمان را بنظر ستاره ها بشمار طبقات
 محدود کرده اند ما آنرا هفت طبقات بشمار حساب آید و السمار ذات الجک و سبع سموات بهین قسم کنیم
 و آن طبقات بنظر مراتب ثوابت سبع شد او توان گفت و انشقاق سموات دور و از بهیشت است
 این از کائنات اشارت است چنانکه در فصل سوم و بیست و نهم از تفسیر آوری حضور صلی الله علیه و آله
 و در فصل ۲۲ مبنی نسبت زمانه بار در تفسیر آوری میج ذکر است و انشقاق ستاره ها و غیره همان است

زیرا که شهاب از اجزاء ستاره درین عرصه حکمت جدید گویند و از کثرت ستارها فرجاً بطور محاوره دریافت
نمیشود و در نه نسبت این سیاهی آسمان که از بصر ظاهر شود در انسان کامل نوشته که بوجه انتهایی بصر است پس
اهل اسلام بطوریکه اهل یونان و فارس گویند معتقد به ثبوت طبقات نیستند تا از گردش سالانه زمین گرد آفتاب چنانکه
اهل حکمت جدید ثابت کنند و گردش عطارد دیگر و آفتاب گویند حریف بر اسلام آید پس اندرین صورت
آفتاب و ماهتاب و سیارهاست آفتاب در اندرون ثبوت طبقات اند پس حبل القمربین نور و حبل کس سلجوا
متانی نباشد و از جمله دلائل حکمت جدید بر حرکت زمین کی آنکه هرگاه یک سنگ از بالا انداخته شود به طرف
مشرق قدری می افتد و آن نسبت مگر بوجه آنکه در بالاسیل سنگ به طرف مشرق از حرکت زمین زیاد است
و بعد از پیدایش آسمانها زمینها را بسط کرد چنانچه محسوس بجایه بصر نیست که باست و بنظر حرکت جوشیده
در اندرون زمین پیدا شد تا آنکه صورت سلجی بنظر حرکت خود زمین پیدا کرد چنانکه در صورت حرکت است
پس از جوشش حرکت مضطربانه میکرد پس ازان وجود کوهها شده زمین از تب و لرزه آید ستوده
خود کوفت برداشتن صبح کوه و درین روز سوم سبزه و درخت یار را خلق یعنی انداز کرد و آفتاب که قبل
از زمین پیدا شده بود و ماهتاب که بقرب زمانه پیدایش زمین پیدا کرده بود و گرد زمینها گردید پس ازین مقابل
پیدایش زمین در دو روز یعنی روز سوم و چهارم شد و در پنج پرند و ماهی پیدا شد و در روز ششم جاندار
زمین مخلوق گردید حتی که آدم اول را بیا فرید بلکه حسب حدیث یک کم که دوره آدم نبود و خدا تعالی
علیم است که دیگر که اسم کلام اشیا پیدا کرد و درین روز مخلوقات زمینی پیدا کرد و مخلوقاتیکه در آتش غالب است
تا اسفل ساطین زمین که در مرکز است و در آنجا آتش موجود پیدا کرد و اهل زمین بلا اسفل اند پس
حیوان از و شد و عر از اهل خود جان است یا از اولاد جان و قبل از آنکه حفاظت آدم از مردان رحمت
لعجب بود که چگونه چیزهای از شعله آتش سموم پیدا شود و قایم ماندن درین زمانه آن استبعاد دفع شد
و اگر چه در قرآن مجید اشارت صریح بحفاظت آدم از حسب آیه مایلفظ من قول الله یرقیب علیه و و شیخ
محمی المله و الدین حضرت مصنف فصوص در منتهای فرموده بود که مادر مکاشفه آواز را بدستور شاه کهنه
که بعد از تلفظ بطور قارنابت ینماید مگر کسی بدین قول گوش نمیداد و گو اول قرعه موجب سماع بود پس
برین قیاس ثبوت اجنبه باید کرد که از غلبه آتش موجود و قایم اند و انواع جن چندان اند که در عصر نیاید
زیرا که جن یعنی پوشیده است و در آیه و ما خلقت الجن و الانس الا لیعبدون مراد از جن مخلوقات است که از

نظر پوشیده است و مراد از انشای خیر از حواس دریافت شود و در میان کلامی نسبت بلکه کلام از ملا سفلی است پس یکی از میان آنان اند که در ایام و با آتش زنده و آنان حسب تحقیقات فرانس جان و مانند خود که از دورین هم مشکل در نظر آیند که پره بینی و شش قلب رسد و آتشی و بلای پدید آید و باعث فساد شوند قاعده عقولست که از معلومات مجبول بر دریافت نمایند پس معلوم کردیم که آنچه در احادیث نسبت آتش زدن اجنه در و با مذکور است مراد همین جانوران اند پوشیده دوم آنکه بقیه استخوان غذا است ایشان پس خورده باشند و آن مان مثل مورچا و گزنده و خزنده جانداران اند و از حدیث نسبت خزندگان و گزندگان مثل مار لفظ جن وارد شود آنکه محسوس بهر نشو و نما آنکه غذای شان بقول حضرت شیخ مصنف صرف از بو عیدن باشد و آن نیز محسوس با و امر و نواهی اند و گو بصیر عامه نیاید مگر اثر شان محسوس شود پس سبکه بے تمیز از اثرش باشد و الحق زبید که دعوی انکار وجود جن نماید یا بخصوص درین زمانه ترقی علم مسمرینم که صد ها و هزار بار اثر او شان ظاهر بیند که بصور گوناگون متمثل میشوند و نزد اهل کشف هر شوی علم است پس ملائکه سفلی که عبارت از جانداران است که اجنه هم در ایشان آمدند بصورت روح اعظم حکم فرمود که ما اراده خلیفه داریم و از قول حق که ما اراده خلیفه داریم آدم سابق فهمیدند چون در هر شے انانیت حق است و زمرش سینما جولان که برق دل هر روزه در جوش انا الشریع پس مقروض شدند لیکن شهود و ظهور آن جمعیتی که در روح و جیم انسان است در دیگر بحسب

تجذیه نور و هم در تفصیل جیم انسانی و صفات او مثلاً در جیم او چهار اخلاط نمونه چهار عنصر اند و آنکه ناند دانند که آن عناصر در جیمش بود و او از ده ثقیب چهار در زمین و چهار در شمال یعنی دو گوش و دو چشم و دو پره بینی و دو شندی و چهار یعنی فرج و دبر و سر و دم مشترک مثل دوازده بروج و اعضا و روشل ستارگان از جمیع و عظم و عصب و لحم و جلد و شعر و ظفر و نظیر سیارات در گرد آفتاب دل مثل باغ و کبد و طحال و ریه و کلیتین و انتین و دست و پا و لطن و غیره و حرکت مثل دوران کوکب و حضور مثل طلوع و غیبت مثل غروب و استقامت مثل استقامت کوکب و کوکب و بروج او مثل توقف و بروج آنها و جاه و رفعت مثل شرف و اوج و عکس او مثل مبوط و غربت مثل وبال و اجتماع و افتراق و اتصال و انفصال و سرخ مثل قمر و کاتب مثل عطار و مطرب مثل زهره و قاضی مثل مشتری و علی بن ابدن مثل زمین و عظام مثل جبال و لطن مثل بحر و عروق مثل انهار و حیح مثل معدن و قد آم مثل مشرق و خلف مثل مغرب

و بین مثل جنوب و شمال مثل شمال و انفاس مثل یاج و صوت مثل رعد و قهقهه مثل صواعق و بکارت مثل باران
و غم مثل ظلمت و کرم مثل موت و یقظه مثل حیات و صبا مثل ریح و شباب مثل هیبت و نهیست مثل خریف
و تیغ و خشت مثل شتا و نشو و نما و غیره مثل نبات و آتش و هر دوخت و گاه در و هو و یل و هم خاصیت جمله حیوانات در و
ظاهر پس قهر و غلبه مثل سباع و قتل مثل کلب و دهره و حلیه مثل عنکبوت و سلاح مثل قنفذ و سلحفاة و هر سب
مثل پیر و شخص مثل حشرات و غل مثل غراب و شجاعت مثل شیر و جبان مثل ارنب و سخی مثل و یک
و نور مثل عقارب و وحشت مثل خرد آتش حمام و کله غلب و گرگ و سلامتی مثل غم و قوت عدد و مثل
غزال و بطور حرکت و پ و عزت فیل و خمارت سار و فخر طاووس و سفر قطا و ضعف بنوض و قوت
ستور و حکم و قهقار و حمل و قهر و بکایت و قوت و نطق جراد و برکت طوطی و شوم بوم و دفع غل و ضرر خار
و غیره پس در حقیقت جسم انسان براق روح اوست بوسیله فواید و مضغه اگر اصلاح یافت آن مضغه تمامی
جسم او اصلاح یابد و اگر خراب شود جمله خراب شود و از عورت و اصلاح خود بیت مقدس مقام حضور صفات
ارواح انبیاست و هم صفات ملائکه نیست شما و است باز از ظهور اثر فواید پر نور دار شود که سیر عالم مثال کند
و از آنجا بسیر عالم ارواح رسد تا به عالم اعیان تا درج ترقی کرده به عالم اسما و آسمان سیر کنند
تنبیه بستم در بیان نمودن اسما و آسمان در انسان بدانکه حق تعالی را نمودن اسما و آسمان هر که احصا کند
بهشت رود و ظاهر که حد بار یابد اگر کسی نقد بهشت نرفته پس مراد از احصا تحقیق است که بهر اسمیه که
تحقیق باشد کاران اسم چنانچه از صفات بالمرئوق بقابلیت جمله صفات کمالی متصف شود و از اگر جمیع
جامع جمیع اسما در جمیع کلماته بر دیگران باشد و از المکات تهرست علی الاطلاق دارد بلا قید عالم ملکوت از تقدیر
تفرقه از تفریه باشد و از اسلام حقیقت خود بی زوال باشد و از المؤمن مفید امن و از المؤمنین محیط جلاله حقانی
بحقیقت خود و از الغرینه غالب بر ارباب است که جهان عالم است و از ارباب مصلح برای کار عباد و از انکار جمیع
بزرگی بر دیگران چنانکه قصه امام جعفر صادق در مقدمه این اسم مشهور است و از آنجا حق انداز کنند
احوال هر یک و از ارباب پیداکنده و ادنی آنکه آنچه در خیال ظاهر شود بظاهر خلق اوست که آیت
احسن انما نقین و لالت بران دارد و باز بنده در حق محو است و اند خلقکم و ما تعملون محقق پس خلق او
بظاهر خلق خدا است و حقیقت پس جمله را خلق خدا کند و از المصنوع تصور برکننده در لفظه و از انفاس
شکر کننده عیبهای دیگران و از القهار تهر کننده و از الیهاب و سبب کننده و از الرزاق رزق دهنده

و از انجا که فتح کننده و از انجا که علم را ناسخ را از او از انجا که جمع کننده و از انجا که سطر فراخ کننده و از انجا که نفس
 بست کننده و از انجا که پند کننده و از انجا که عزت دهنده و از انجا که ذلت دهنده و از انجا که شمع فرونده و از انجا که
 البصیر بنده و از انجا که حکم کننده و قاضی و از انجا که صاحب نصاف و از انجا که لطیف و بیجا که رو بر دیش
 حجاب بر نیز و از انجا که علم از خبر حاصل کننده و از انجا که حکمت که کار و بی تدبیر و مصلحت نباشد و از انجا که عظیم
 در نظر خلق و از انجا که نفوذ بخشنده گنایان خلق و بنایت و از انجا که شکو و قدردان مریدان و غیره و از انجا که
 عطای و از انجا که بزرگ با وقار و از انجا که حفظ نگهبان خلایق از زوال قبل وقت و از انجا که قوت دهنده
 و از انجا که محاسب حساب کننده و از انجا که صاحب جلالت و از انجا که صاحب کرم و از انجا که قریب نگهبان
 و از انجا که مجیب جواب دهنده سالکان بلیک و از انجا که وسیع خلق و دهنده روزی بوسعت و از انجا که
 حل و از انجا که دوست همه و از انجا که شریف الذات و از انجا که بر انگیزنده در افتاده و غیره و
 از انجا که صاحب صفات و از انجا که ثابت و از انجا که صاحب و کالت و خلیفه حق که در همه اسماء صفات
 بیند و از انجا که قوت بخلاف و از انجا که حکم و از انجا که ناصر و از انجا که حمید پسندیده و از انجا که احصا
 کننده اسماء و صفات و از انجا که بطریق نو آفریننده بطریق خلافت و خصوصیت ذکر این قید نظر زیادت
 اهتمام و در هر اسم بطور خلافت است و از انجا که امید امانده کننده و از انجا که در روز و غیره و از انجا که زنده کننده
 و از انجا که خیر و از انجا که علیها السلام و از انجا که میراننده و از انجا که نور و بود و غیره و از انجا که صاحب حیث
 و از انجا که یقوم قائم دارنده و از انجا که صاحب وجود ظلی و از انجا که صاحب شریف الصفات و از انجا که
 و از انجا که واحد یکسان ذات و صفات و از انجا که داننده ذات حق و از انجا که بی نیاز بی طرف کثرت و بی نیاز
 بحق و از انجا که صاحب قدرت و از انجا که مقتدر قدرت دهنده دیگران و از انجا که مقدم تقدیم کننده و از انجا که
 و از انجا که مؤخر تاخیر کننده و از انجا که در مرتبه و از انجا که اول از دیگران در کار غیر و از انجا که آخر در کار یک و از انجا که
 نیک باشد و از انجا که ظاهر و از انجا که در دیگران را بنظر حق داند و از انجا که حقیقت باطن خود شناسد که حق است
 و از انجا که الاهی صاحب تدبیر و قدرت و فعل و از انجا که بلند قدر بر هیچ ولایت و از انجا که بی شک و کار و از انجا که
 قبول کننده توبه کثران و از انجا که عفو عفو کننده و از انجا که عفو عفو کننده و از انجا که عفو عفو کننده و از انجا که
 بر خلایق و از انجا که مالک ملک و از انجا که خدای انچه عالم اجسام اوست و از انجا که جلالت و از انجا که صاحب جلالت
 و کرم باشد و از انجا که مضطرب و از انجا که از انجا که جامع اوصاف و از انجا که بی پروای کثرت ندارد و

از المعنی دیگر از غنی گردانند و از املان مخ کننده از منای و از الفاضل رساننده بکمت و از الفاضل
 نفع دهنده و از النوظلمت دور کننده از دیگران و از انماوی هدایت کننده و از البدیع ابداع کننده
 و از الباقی باقی بخت و از الوارث وارث عاجزان و از الرشید صاحب رشده و از الصبور غیر شکی تا آنکه
 باسم اعظم رسد و در حدیث وارد که اسم اعظم در آخر سوره بقره و اول آل عمران است و در آخر لفظ بقره
 حرف و در اول او اول آل عمران اوست پس او پوشیده که بجهت فیض رساندن بر تعجیب بمقام عبده رسد
 که باصالت مقام ختم المرسلین علیه الصلوٰه و السلام است نظر بر آن حق تعالی فرمود که ما دانیم و شما نمی دانید
 ساقط ندانید پس حق تعالی آدم صغی را پدید کرد که در روح از خود کرد یعنی از کلمه لسان و جسم
 ذاتی خود در وجود نمود و در تلو و کلمات لغات که و میر ساخت و درخت حیات که عبارت از وجه
 ذاتی روح حضور صلی الله علیه و سلم است آنرا در وسط جنت عدن بنهاد که با نهادن او بر وی بود و بر
 آسمان و زمین و کوه یعنی بر سائر کسین آنها پیش کرد که کسی بردارد و کسی را طاعت برداشت نبود مگر آدم اول
 برداشت و قبل ازین عالم مانده از ظلمت تیره بود و به علم بر این امانت مغرور و عالم شد چنانکه مفصل فیض آدمی بیان
 تشبیه است و یکم ازین تفصیل معنی تسمیه به باید بردخواه سمیع و شهید و خواه تحقیق و کشود که بر ارق
 جسم سوار شده قوت جبرئیلی را از مضغه بشناسی و از قوت حیات خود میکائیل و از قوت تحلیل عزرائیل و
 از قوت خود سیر عالم مثال اسرافیل و از روح خود سیر عالم روح اعظم و از نعین خود سیر عالم سواعیان
 باید رسید و از در گذشت به عالم اسم رحیم خفی که عبارت از عالم اسماء است و بعرض رحمت رحل عالم خفی باید
 تا مرتبه ذات انوار بود که درو بخر حیرت چیزه دیگر نباشد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب پس
 جمله حمد ثنا و تعالی را است چنانکه قال شیخ (الحمد لله منزل حکم علی قلوب الکلم) جنس حمد یا هر چه ستایش که
 عبارت از اظهار کمال است و از هر شیء اظهار کمال مخصوص است برای الله است منزل کننده حکمتها بر ادبها که
 کلمات مقدسه حضرات انبیا و اولیا و چون حمد عبارت از اظهار کمال محمود است و کمال معبر بوجود و ظهور و کبر و
 ظهور و کبر بر اسرار حق سبحانه و تعالی فوق پس جنس حمد یعنی حقیقت مطلقه شامله هر جا مدیت و محمودیت در لحاظ
 حادیکه مستغرق در عین جمیع باشد و در نظر شهودش کثرت منظریت در یاطن مفهوم باشد که از ظاهر هر تعجب باشد
 و در بیند فعلی گردد احد خالص برای خداست و نیز هر چه ستایش در لحاظ حادیکه در عین تفرقه است بنظر
 ایجاد و تقدیریت حق خاص برای خداست که فی الشرح السامی لمولانا الجای و باز در شرح مسطور است

فصل در بیان اقسام حمد و تعالی

که در نظر جمیع اصحاب حق سبحانه و تعالی و محمودیت یعنی محمد معروف و مجهول و هر چه خالص برای خدا است
 انتهای و مجمع عبارات در اینجا از شهود حق بلا خلق است و تفرقه از رویت خلق بلا حق و مجمع عبارات از
 شهود حق در خلق و شهود خلق در حق و حد مطلق اگر چه در لفظ بطور اطلاق کرده شود مگر بنظر موقع مخصوص گردد
 بوجهی و در اینجا مخصوص بنزول حکم است بر دل حضرت شیخ و اسم الله که نامیده شود و جلای گاهی اطلاق کرده شود
 و مراد داشته آید از مطلق وجود در مرتبه وحدت و گاهی بمرتبه احدیت بر نفس ذات هستی چنانکه تفسیر است
 و گاهی ذات هستی بحیثیت اسماء و صفات بر اسم رحیم و گاهی بر ذات هستی بنظر ظهور او بصورت اهل فناء
 از اینجا اطلاقش بر وجود بصورت روح اعظم متعارفست چنانکه آیت ان ربکم الله الذی خلق السموات
 و الارض و ما بینهما فی سته ایام ثم استوی علی العرش دلیل آنست و بدین خصوصیت در اکثر کتب منزل
 بلکه خود در قرآن مجید مثل آیه بخاندعون الله مراد از الله هستی مطلق است بصفت ظهور نور ذاتی او بصورت
 حضرت صلی الله علیه و سلم بنظر انما ک تعین و شهود حق یکبار مرتبه و چون حسب نفس شیشی حد مخصوص باشد
 خصوصیت موقع نظر بر آن صفت اسم جلایه آورد بمنزل الحکم که در بیان حکماست و ازین عبرت
 هم حاصل شد و معنی نزول فرود آمدنست از علو مکان یا مکانه بسفل و صورت نزول حکم آن فرود آمدن
 حکم مطلقه است بقیدی و تعینی بوجه انش بر قلبهای کالین و حکم حج حکمت است و در حقیقت تصوف
 عبارت از دانستن و شناختن اشیاست چنانکه هستند بکشف و شهود یا بسمع از اهل قلب حاصل کردن
 بلکه در حکمتها به مطلقه حق بصورت حکمتهای مقیده که بر دلهای حضرات انبیا اولیا نازل شده که اولاً
 بر صبح اعظم رسیده بعد به بجهات کامله او بعده بر لسانهای مقدسه او رسیده بر انبیا و اولیا در آید
 و چون در علم و معرفت تخلق معتبر نیست که در حکمت ما خود بدان نظر بلفظ حکمت تصحیح کرد و نفس انسانی
 چون مجرد از مواد جسمانی بگیرند مسمی است بروح و از حیثیت علاقه داشتندش با مفعله مسمی
 بنفواد است و صدور و بنظر جامعیت بهر دو حقائق مسمی بقلب است پس اول خصوصیت برای
 تجلی اعیان مقدسه که عبارت از سرور حدیث است و سر خصوصیت برای تجلی اسماء و صفات
 که تجلی مسمی است و او را خفی را و انشی مرانار که حضرت قدس و نزاهت و وحدت و علو و تائید
 و شرف است دوم اعنی نوافه خصوصیت برای تجلی از حضرت تشبیه و کثرت و سفلی و انفعال و غیره
 و سوم اعنی قلب برای تجلی و فیض جمعی کمالی حاظمی بدان نظر از ان حکم آتی جمعی را مخصوص

بقیوب شان فرمود و دیگر بدانکه اعیان و ماهیات که بلا ترتیب آثار مقرر شده اند آنان مجرد اند از این ترتیب و از
 و قائم اند بنفسها یعنی بلا ظهور اثر آنها در وجود چنانکه قول امام افلاطون است در نسبت مثل پس بدانکه آن
 اعیان مجرد از لوازم وجود و ظهور نمی اند و هر وقت عاقله و بالو از هم می جکلات و آنان بر دو گونه اند
 یکی تا سه دوم غیر تا سه پس تا سه در احوال انبیا و لیا اند که کلمات تا سه اند و در دعا و اعوذ بکلمات الله العظام
 اشارت بایشانست و سوم در آیه الیه بعد از کلم الطیب اشارت بدیشان و آنان بنظر جمعیست منسوب بجنان
 و از اینجاست که میج را کلمه الله گویند پس مراد از کلم در اینجا حضرات انبیا هستند که ذکر آنحضرت درین کتاب
 مخصوص است و متلبند با حدیث الطریق الا هم من المقام الا قدم به بیگانگی طریقی اسانیکل از مقام
 اقدم است و آن کلمه توحید است که اول و اقدم مراتب او یاست و اتم بفتحین یعنی آسان و سیر آید
 و در آنست ما کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله بطریق اجمالیست و در اتم سابقه چنانکه در تورات است از
 ده کلمات یکی توحید حق دوم شرک با او ناکردن که بت پرستیده نشود و سوم تعظیم نام حق و در ترجمه
 لا اله الا الله بود و در ترجمه محمد رسول الله حکم تاکید دیگری رعایت است مقرر بود اشارت بدانکه
 در هزار هفتم هو ط آدم وجود یا جو و حضور صلی الله علیه و سلم موعود بود که سبب یعنی هفت است زیرا که
 حضرات انبیا را امدادی از نیست باطنی آنحضرت صلی الله علیه و سلم بود زیرا که انبیاء لغات همان وجه
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم اند و ان اختلاف الملل و الخلل اختلاف الایم اگر چه مختلف شوند از بان
 مذاهب بنظر اختلاف گروه ها که بنظر اختلاف احوال شان اختلاف ادیان صورت گیرد و باختلاف
 آراء در یک دین مذاهب مختلف شوند لیکن در احدیت طریقی آسان کلمه نقصانی نیای پس معلوم شد
 که دین مختلف بر چند مذاهب میتواند چنانکه دین ماکه شرع است از حق منشعب بذا مذاهب مختلفه حسب
 آراء شده است و ظاهر است که اولیا را با مخصوص اولیا این است را بظاهر و باطن امدادی از حضور
 صلی الله علیه و سلم میرسد پس ضروریست که بر حضور علیه الصلوٰة والسلام صلوة خوانند تا عکس او بر دل شان
 تا بد بدان نظر فرماید و صلی الله علیه و سلم من خزان البود و الکرم بالقیل لا قوم محمد و آله و صحبه و سلم
 و رحمت خدا باد بر مادم گفته همنا از خزان جو دو کرم حق باقول حکم که نام پاک امداد کنند
 حضرت محمد است و بر خاندان او و سلام حق با دو مراد از قول محمد آیه ان الله و ملائکته یصلون علی
 النبی یا ایها القرین آمنوا صلوا علیه سلموا تسلیما است و صفت محمد آلهم بدان مخصوص کرد که کار در پیش

در این کتاب از کلمات و گویند و در سبب طریقی در این کتاب باقی باشد چنانکه در این کتاب شرح است و در سبب ادوات و شیوه و غیره ۳۳

بلاست کمتر بر آید و در دو خوانان را لازم که بهیست خور متوجه بطرف نشانه دل رحمت پیم و در دو گمان نیست اتفاق
 نامدار باشد تا اثر انگاس قلوب بیدان پذیرد و لفظ مبارک محمد صلی الله علی سماء و سلم صیغه مفحول در هم
 صیغه میالغه است بنظر آنکه از زمان اکرم بسیار مدح و محمود شده اند و در آن آیه خدا بر این یا است حضرت
 علیه الصلو و السلام است پس قریب ترین احق باشد و از نجاست من بلکه علی طریقی فحوالی پس حضرت علی علیه
 بدرجه اولی در ایشان آمد و در ایشان با نفوس من عشرت و اولاد و صلوة و سلام هر دو آیه مجتبه مناسب لازم
 چنانکه حکم در قرآن است را با بعد فانی را به رسول الله صلی الله علیه و سلم فی مبشرة ابرهانی العشرة الاخره
 من محرم سنه سبع و عشرين در سوره بقره و سوره مدثر صلی الله علیه و سلم کتاب یکین بعد از حمد و سوره
 پس دیدم من حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم را در خوابی که مشاهده نموده ام از این معنی بلا قصد و
 اختیار خود در عشره آخر از ماه محرم ششصد و بیست و هفت در محرم و مدثر که بدست مبارک
 حضرت صلی الله علیه و سلم کتابی بود در نسبت رویت حضور صلی الله علیه و سلم بچند در میان گذشت و غور
 باید کرد پس بعضی مورخات تحقیق درین کتاب چونکه از خزانه خیال متقید حضرت شیخ رضی الله عنه است چنانکه
 که آنرا بنسب بجنود صلی الله علیه و سلم نگینم و در شرف شهر است که هیچ علیه السلام در مناره شرفی جامع مسجد
 او نیز دل خواهد فرمود و امید قوی است که ازین سال هشتاد و سه سال دیگر در قریب او رفتی و فرمودند
 پس شرف شهر مذکور زیاده از بیان است (فقال صلی الله علیه و سلم) هذا کتاب فصوص الحکم خذ و اخرج
 بهایی الناس عقیقون به پس فرمود حضور صلی الله علیه و سلم برای من این کتاب بیست فصوص الحکم بگیر
 او را بقواد و سیر او را در خارج شهادت بفرست آدیان که لطف یا بند و و و از سخن تحقیق ظاهر شده که آنچه
 درین کتاب مخالف قرآن و احادیث یافته شود که در تادیل نیاید از خزانه خیال متقید حضرت شیخ دانسته
 شود و درین شک نیست که آنقدر نفی که ازین کتاب باقی حقیقت رسیده و میرسد و خواهد رسید که کتابی
 باشد که از و رسیده باشد و بنظر اشکال این کتاب بر فصوص خلاصهای حکمت می باشد فصوص الحکم فصوص
 فصل است یعنی زبده و خلاصه و حکم جمع حکمت است (فقلت السبع و الطاعة لله و لرسوله و لوالده لای امر
 منکما امرنا به) پس عرض کردم که سمع و طاعت برای خداست بجان و برای رسول او و بر است
 صاحبان امر از آنجا که امر کرده شده ایم بدو در آیه و اطیعوا الله و اطیعوا رسوله و اطیعوا اولی الامر منکم شارح شیخ عبد الکرم
 لاری فرماید که عارف در طاعت رسول صلی الله علیه و سلم و اولی الامر از ان جهت است که در هر مظهر

طرح: این کتاب بر صحت و سقمش که در هر یک از فصوص الحکم و فصوص الحکم

بسیار زیادت و نقصان فرموده است لیکن آنچه در خیال آن جناب مرحوم مرکوز بود بصورت حضرت صلی الله علیه و سلم در خیال و مثالی مقید ظاهر شده است بدیانت و در بعضی مقام جای ترویج است که بیان کنیم و در ظاهرش در حضور صلی الله علیه و سلم بسیر و قلب است و رسالت الله سبحانه ان یحیی فیہ فی جمیع احوالی من عباده الذین لیس لشیطان علیهم سلطان) و سوال کنم الله سبحانه را که اگر داندم را در آن احوال و در جمیع احوال خود از بندگان که نیست برای شیطان بر ایشان غلبه و حقیقت شیطان عبید نیست که الشیطنه هو البعد و روح شیطان منظم بعید چنانکه در نفس می و نفس ابوبی بیاید روان بخصیصه فی جمیع ایرقمه نباتی و یخلق به لسانه و ینطق به علیه چنانکه بالا اقرار السیدی و النفث الی روحی فی روحی النفس بالانکسار لا اعتصامی) و سوال کنم که خاص کند الله تعالی مراد در جمیع آنچه نویسد ناگشتم و گو یا شود بدو یا نام و شامل شود بدو یا لم یا نقاب پاکیزه رحمانی و نازل روح قدس اسم رحمنه در دل من نفس یعنی نه آفاقی مبتدیه که از اعتصام و التماس حاصل شده باشد بدو یا نقاب انداختن چهره است و در خیال مراد از انداختن معارف است در دل حضور شیخ و پیوسته عبارت است از بسیار منزله حتی که از تنزیه هم منزله باشد یعنی مرتبه ذات وجود و انجس در سابق مانده از ساحت گفته ایم بسیار مناسب تا در خود مطلب دریا بند و نفث روحی مانده است از قول آن حضرت صلی الله علیه و سلم که روح قدس نفث کرد و در روح من و در روح قدس ترجمه اسم رحمن است در انجیل چنانکه از تفسیر سوره واضح گشت در نفس عیسوی دیگر بیاید و نفث یعنی زمین و در میسر روح قدس عبارت است از توجه باطلاق در بر او هر شیء روح رخنه است که بنظر اطلاق قدیم و بنظر تعین حادث در روح عبارت از قلب است و قلب دو قسمند یکی آفاقی که عبارت از نفس کلیه است حقیقت جامع مابین روح کلی و جسم کلی و دو قسم انفسی و او قلبی نسائی است حقیقت جامع مابین روح و جسم هر شخص که درو علم محصل روحی تفصیلی یابد از اینجا باید بدو که آنچه در او اعلی نوشته ایم که مضمون این کتاب بطلب از خواننده خیال مقید حضرت شیخ مرحوم است ظاهر است و سبب سوال مذکور فرماید (حتی اکنون مترجمان محکم) تا که با ششم بدو مترجم آن حقیقت که در رو یا دریافت شده تصرف بتصرف بیاد و کی و حضور حضرت شیخ مرحوم از عهد کاملین معتبرین است هرگز خیال تصرف در آنچه در نزد آن مثال آن جناب کشف شده فرموده (لیتحقق من یحقیق علیه من اهل اعتقاد صاحب لفظ سبب) تا تحقق کند اهل اهل الله صاحب قلب که واقف شود بر حقیقت اصحاب قلب و اهل شهادت و اهل سمع در آید

بجای دیگر که شیطان صفت و آن برای اهل علم هم بدو و دیگر برای اهل علم و آن برای اهل علم است

من در قلب او الهی السمع و هو شهید مذکور است و مقام اهل تحقیق برتر از اهل شهادت و مقام اهل شهادت
برتر از اهل سمع است و کسیکه سمع ندارد مثل حیاد است و چون نفع این کتاب تا بدرجه تحقیق است اهل شهادت
و اهل سمع اگر منتفع شوند چه بعید است که اصحاب تحقیق بزیادت نفع مخصوص که اصحاب تقدس از جنابانکه
فرماید (از من مقام القدر المنزه عن الاغراض النفسانية یزیدها التلبیس) بدستی مضمون این کتاب
از مقام تقدس است منزله از اغراض نفسانی که داخل شود در اغراض نفسانی تلبیس و مکر شیطان غایت
آنکه آنچه مکتوف است از غیر آنه مثال مقید حضور شیخ مرحوم است که بعضی جاد و قابل تاویل مکرر بعمل
بی شک پاک است عاقلان با شیخ الحرام (وارجو ان یکون الحق لما سمع دعا له خدا اجابتند است) و امید دارم که باشد حق چون شد و دعای و طلب من اجابت کند ندای من و چون در حق دعا طلب
ناخود است اشارت کرد بدین عبارت بدین طرف و مناسب همین است که فرموده آنچه بعضی خیال برده اند
که مناسب سمع را بنده و اجابت را بدعا نمیدانند است (فما التی الیک الامالی فی فی ولا انزل فی هذا المصطلح
الانیزل بر علی) پس نه انما کنتم بطرف شما که آنچه الله کرده خود را بر من که نه نازل کنم درین مظهر مگر
بد آنچه نازل کرده شود درین دو کلام برای تفسیر است پس وارد شود آنچه بن گفته اند که الله بطور عادت از زبان
باشد و انزال این مضمون در مظهر برقم است پس مناسب تر تقدیم انزال بود بر القا و چون در اینجا
اشتباهی بود که حضور شیخ دعوی نزول کلام الهی در این روی شد یا رسول حالانکه نبوت و رسالت
حق شد و فاعش فرماید دست نبی و لا رسول و لکن دارش و لا خرفی حارث) و یستقیم نبی صاحب شرح و تفسیر
شرعی که منقطع شدند و لیکن من دارش رسولم که آنچه در قرآن و حدیث دارد آنرا مفسر و برانست آخرت
خود در راعت گفته گو نبوت در لغت یعنی خبر دادن است پس ازین رو هر خبر دهنده نبی است لیکن فرد
کمال جز آنکه متعلق با بنده و تشریع باشد تا بقیاست نفع دهد نظر بران در اصطلاح اهل کتاب
نبوت آن ملک تفسیر دادن پیشین گوی کردن موحداست معصوم از غلطی در خبر از غیب پس هر فرد
لوعش صحیح و راست باشد پس خبر غیر موحدا از آئینده نبوت نشد چنانکه پیشین گوی بخت ضروریان از
خواه های خود و آنچه از دل بخوم و قیاس و تجربه و عادت پیشین گوی کرده شود نبوت نشد زیرا که افراد
نوع هر یک گاهی صادق و گاهی کاذب برمی آیند برخلاف نبوت که هر فرد لعش و راست و صحیح باشد
هر یک و فیکه فرموده شده صحیح بر آمد نه مخصوص بمر دانست بلکه بسیاری از ان مثل حضرت باجر

و مریم و سارا و یوره و غیره بوده اند چنانکه در معالم است که زن هم نبی شدن تواند و از قید عصمت اخبار
 اولیا خارج شد که احتمال خلافت هم دارد یعنی نبوت ختم شد پس شل منین گوی حضرت شیخ اکبر از عثمان
 بادشاه ۱۲ امام همام مهدی علیه السلام که بقید نام بادشاه و سینه سلطنت فرموده اند منافی نباشد و نه کلام
 منزل بر ایشان نبوت مصلح شود زیرا که امکان تشریح ایشان را نیست که او بر خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله
 و السلام ختم شد و عدد انبیای سابق بر وایت یک کلمه و سبت و چهار هزار و بر وایتی دو کلمه شتا هزار
 بوده است یعنی کثیر و نبی راضی و نیست که بقوی خبر و چنانکه در زبان موسی هفتاد کسان نبی
 بودند که بر رعایت سبت او شانرا نبوت حاصل شده بود و خبر دادن متعلق بموسی بودند و از
 همین جاست در غنیه الطالبین هر که بر و ز جمعه که هفتاد مردم جمع نشده باشند در مسجد رود
 مرتبه ثنی یا بد که همراه موسی هفتاد کسان نبی شده بودند و روز سبت روز جمعه است لیکن مکه نبوت
 در نبی در کار مگر هر نبی که رسول باشد پس رسانیدن پیغام او را ضرورت صاحب کتاب بودن
 و تجرید شریعت نمودن ضرورت نیست چنانکه سو و یک نبی اصحاب چهل کتب مجموع خود است صاحب کتاب
 اند و رسول و الیاس و المسیح رسول اند و کتاب شان نیست و جمله بشر بعیت موسی بودند و مسیح علیه السلام
 صاحب شریعت و کتاب است و هو این پنج کتاب که بحسب آیه از ارسلنا الیهم انبیاء یوحنا و بطرس
 رسول اند صاحب کتاب و استیذان حسب آیه فغفرنا لک انما کنت غایب صاحب کتاب اند و شریعت جدید
 نداشته اند و عدد رسولان صد و سیزده یا بیست و نه در یافت میشود که بر عدد شان فتح حضرت ابراهیم و
 فتح حضرت طالوت یعنی گویند و فتح بدر شد و فتح مهدی علیه السلام بهمین عدد خواهد بود و چون در است
 رسول جناب شیخ است اشعار فرماید (فن الله فاسموا + والی الله فارجموا) پس در حقیقت از الله
 پس بشنوید آنچه فرموده شود و بنان شیخ و بطرف خدا پس رجوع کنید تا امر حق ظاهر شود زیرا که از قصد
 شیخ نیست آنکه آنچه بظاهر مخالف قرآن و حدیث بعد کمال تحسین دریافت شود تا دلیل کنید
 (و اذا سمعتموا + ما اتیت به فموا + ثم بالنغم فصلوا + مجمل القول و اجموا) و چون بشنوید آنرا که
 که آرم پس یاد دارید باز بغنم تفصل کنید مجمل قول را و جمال کنید بموقع تفصیل و سه شتمنوا به علی
 طایفه لا تمتموا) باز احسان کنید بر طایفه ایشان که منع کنید (بداهه المحدثه التي + و ستمکم
 فوسموا) این مکتبی است که وسیع کردیم و پیش شما و سبت دهید بر دیگر طلبه و بی شتمنوا به تعصبا نیست

حضرت شیخ اکثر رحمت است بالخصوص کتاب هذا من الله ارجو ان اکون من اید قیاده و اید باز خدا آقا
امید دارم که باشم از آنکه تائید کرده شده باشد پس بقبول است تائید کن از من و تائید غیر کن تا دیگران
نفع بردارند و قید با تشریح الحمیری المظهر مقید به قدیم و مقید یا شیخی شریع محمدی پاک علی صاحب الصلو
و السلام من مقید شود و مقید کن بدو غیر را نه آنکه طریق الحاد و زندقه اختیار کنی زیرا که مطالب کتاب مشکل نه
سه کلامی ضروری و تاج شاهی + هر کس که رسیده باشد و کلام (و ان یخیرنا فی امره + کما یجملنا من امتهم)
و امید کنم که شکر کند ما را که قائل و سامعین آمد در زمرة آن حضرت صلی الله علیه و سلم در آخرت چنانکه
گروه امید ما را از امت آن حضرت صلی الله علیه و سلم (قائل ما القاه لما تکلم + علی العبد من ذلک) پس
اولی آنچه القافیه و آنرا مالک حق بصورت محمدی پر بنده محکم که یعنی ذات شیخ ازین کتاب فص ذیل است
که کسی را منور و از غیبت که گوید کسی را بنده شود و مراد بون ذات حق زیرا که ذات بنده بدون حق در
پرده عدم است پس اهل علم و فضل چگونه گوید لیکن باذن حق تعالی بنظر عدم مغایرت حقیقت نبی علیه السلام
جمله اهل اسلام بعدگان حضور صلی الله علیه و سلم حسب ایه (قل یها ای الذین اسرفوا علی انفسهم لا تقنطوا
رحت الله) اند یعنی گو او محمد علیک الصلو و السلام که ای امتان بنده گام که سراف کنند تا آید
نشود از رحمت خدا که یای ضمیر متکلم و عبادی عبارت از رسول خداست و در نه موقع موقع
ضمیر غائب بود یا بخصوص حضرت شیخ بنده حضور صلی الله علیه و سلم است که با او بیعت کرده
هر که با حضرت صلی الله علیه و سلم بیعت نمود و نکرده خدا را پروای او نیست که بکدام زمین بمیرد و رض
حکمت الهیه فی کلمه آدمیه (خلاصه حکمت الهیه است در بیان حقیقت آدمیه معنی رض و حکمت و آئیه
گذشت غور باید کرد و مراد از کلمه حقیقت هر نبی است که بدو تسلیم است و چون مرتبه آئیه مرتبه جامع
است و آن مرتبه در صورت غصه نوع آدم جلوه گرفته شد نظر بر این این فص را بخصوص بکلمه آدمیه کرد
و بخصوص در آدم که ابوالبشر است و قصه آن جناب چنانست که چون حق تعالی جمله عالم را در عرصه
شش زمانه از نی پدید آورد و آدم اولی را بر دوش ششم بطور آفرید و یکم که در دوش ساخت و بر باد
گرفت پس بر دوش سبب بعد از آنکه بر باد گرفت و سبب را مقدس و قهار است بنظر حضور صلی الله علیه و سلم ساخت
چنانکه گذشت و درین اشارت بقصه است که تفصیلش در سوره یوسف دارد و خلاصه اش آنکه حق تعالی
با ملائکه سفلی که عبارت از جانداران است و آنان بقیه سابقه بودند فرمود که ما قصد خلیفه داریم

که تمسید بر بی تقدیس هزار هفتم باشند پس جانداران خلیفه آدم سابق تمسید بر ایشان کار تمام نمیشود و معترض
 شد که آیا خدا وی را که اولادش شرک کند و خونریز باشد بیدگنی و آنچه حق تعالی فرمود که نسبت را مقدس
 نمودیم بدو اعتراض کرد که ما تسبیح تو میکنیم با حمداً میخیزد حق تعالی فرمود که شما همه انبیاء آنچه ما و انبیا و رسل و
 زمین بدان فرمود که هر چند خلفا را کافران را تصرف هر جا ممکن که مضر او حمله عالم است لیکن برای هر کس که خلیفه
 حق تعالی باشد مثلاً زمین به نسبت آفتاب یک حصه از دانه بزرگ باشد پس شال آفتاب چگونه خالی از خلیفه باشد
 همچنین دیگر زمینها خالی از خلیفه نباشند و ستارهای ثواب است همچو آفتاب اندر کبریا که آنها را زمینها باشند از
 خلیفه حق تعالی نباشند و در آفتاب و ماهتاب و غیره حسب آیه و لا تدعوا فی السموات و الارض و غیره
 و الا فکم کشر و قمر آیدای نامست گوازا که مقسمین باشد و خود ستارها طاکه اند الحاصل حق تعالی ازین که ما را
 آنچه شما ندانید اشارت فرمود نسبت امانت خود که در بلادین که در هزار هفتم و شصت کرد که از دشت کین و
 منافقین و خونریزان را از اسب و برهونین تو به قبول شود یعنی حضرت صلی الله علیه و سلم و اهل علم از سبب آن
 که حق تعالی خود نسبت حضور صلی الله علیه و سلم میفرماید غافل بوده در معنی امانت اختلاف دارند و حق آنست که
 نوشته ایم و ظاهر است که تعلق امر فیل بعالم صور و مثال است که از عالم ارواح بعالم مثال و بار دیگر هم از عالم
 اجسام بعالم مثال میکشد و جبرئیل حاکم عالم عناصر است که بدو حق از مقام مثال با جسمانی که در کار جبرئیل و
 بدو قوت است یکی احیاء و اموات و حاکم اول میکائیل است و حاکم دوم عزرائیل و تعلق امر فیل بعالم مثال
 و تعلق میکائیل موجب زندگی دائمی است اگر اثر حقیقت او بکمال رسد تا چار تعلق عزرائیل که بر تحلیل
 و تفرق موکل است بر جا کرده شد که بمقابل ارواح انسانی پیدا شده اند تا جمع کنند پس بصورت اروا
 و غیره بهیچ جمع کرده بر زمین قریب کعبه انداخت و تا چهل سال بدرجه مناسب آبی برود باشد شده
 پس استعداد کامل یافته که خاک از آب تر شده بود و طین لازب یعنی گل سفید شد و بروز گاری حصار
 سنون یعنی گلاب سیاه گشت و بعد از تابش آفتاب خشک شده ترکیب و صلصال شد و صورت استخوان
 گرفت پس طین و شحم تیار گردید و حق تعالی حسب حدیث متفق علیه چنانکه در مشکوٰۃ است بصورت خود پیدا
 کرد یعنی بصفت حق یا بصورت تشلی حق مخلوق بر یعنی روح اعظم که حضور صلی الله علیه و سلم حسب حدیث بصورت
 امر و مشاهده فرمود و در ارواح حق مخلوق به نفع کرد و چنانکه در رساله تاویلات الراسخ حقیقت بروز بیان
 کرده ایم پس دم بصورت روز هفتم مصور شد و او را دماغی که بطالفت شهرت دارد نهادند و از بقیه ماده طین

آدم خرابو چو دانده که در و بسیاری خاصیت انسانیت و طبعی بقدر سهم باقی ماند بکمال جلای که او مرکب روح حضور
صلی الله علیه و سلم باشد که صد هزار عالم در و منعکس شود و عالم بطور حلقه در میدان با شد و آنرا بر اهل آسمان و
زمین و جبال پیش کرد مگر کسی طاقت برداشت نداشت پس آدم او را برداشت و حق تعالی هم او را آدم از
پشت آدم خارج کرد که حسب روایت فاروق بن یحیی بصورت روح اعظم دست یمن بر پشت آدم نهاد
و ذراتی سرخ از جانب یمن آدم ظاهر شد و آن نان مومنین او را آدم بود و دوزخ را دست یمن بر پشت آدم
نهاد پس هر چه سیاه بر آمدند و آنان کافران بودند و برای مومنین فرمود که اینان اهل جنت اند
و استعمال کار جنت کنند و برای کافران فرمود که اینان بر سر دوزخ اند و استعمال کار دوزخ کنند و مگر
بگفتن آن فرموده شد که است بر یک چاه که گفته اند که مومنین بطیب خاطر و گناه یا گناه و انبیا را گناه مقرر
کرد تا که در دنیا آمده یا داشتند مگر کور نمایند پس هر شخص بر فطرت خود که در پشت فاروق مذکور است
پیدا میشود و از استعمال لائق فطرت بطور آید که پدر و مادرش و یا او ستاد که بجای پدر و مادر باشد
پس وی گفته یا نصاری یا مجوس یا یمنی حدیث ابو هریره است که او ایضا آن حدیث را یاد دهنده مگر اثر
پذیر نشود و بدین جمله اشارت در درس نهم فصل دوم مگویند است که خدا هر رخت را که خوش ناست بصورت
و بطلت خوب بود و رخت حیات یعنی حضور صلی الله علیه و سلم و درخت شناخت نیک بدین شریعت
در وسط عدن رویانید زیرا که در کتاب تورات و حال آدم بسیار است باید دانست که میدان جنت را و حصه
کرد یکی غربی بجز احمد و دوم شرقی او و از چشمه مهر بر چهار نهر در جنت جاری بودید است یکی نخل دوم قنطاریون
و جله چهارم چون که در آن مملکت اسلام غالب مانده و بر ملاک شملی آن درخت حیات با کرد و پیش کرده شد
که نام اینها بیان کنید و ملاک شملی ندانستند و اعتراف بجز کردند پس حق تعالی فرمود که آیا ما فرموده بودیم
که ما را نیم آنچه شما ندانید پس حکم شد که جمله سجده و انسان شود و جمله بعد از گشتن چنانچه از تبعیت اکثر حیوانات
در آنوقت هنوز سلطنت او را آدم بر ملا و شملی مشاهده است مگر شیطان تا بعد از آمدن آدم علیه السلام
نام هر یک بیان کرد و آدم را مطلق انسان در جنت گذاشت و حکم شد که بدین شریعت نزدیک
در صورت تبعیت نواب و بره گناه است و آدم را انیس بود پس در هنگام خواب گران کرده از بیدار
چپش زنی خارج کرده شد و برای آدم باغی ساخت که هنوز طائف نشان اوست پس روزی سلطان
بصورت تامل شد که چرا از درخت شریعت که درخت شناخت نیک است فریبشید و شیطان میداند که کار

شخصیت شکل است بدو داشت توان کرد پس حوا گفت که ما را این نعمت است که اگر قریب شویم به هم می بینیم و اگر دور شویم
توانیم که در خفا از یکدیگر بگریزیم و او رسید یعنی مکلف نبود یعنی مثل خداوند چهار خلقا شد و چنانکه در این الفاظ
اگر حضرت علی اله علیه السلام در بسیاری مقامات عهد حق و بندگی مخصوص در فصل چهارم و پنجم مکلفات
است پس آدم مکلف گشت و بر داشته نشد که کوکاح آدم دعا شده بود و مگر صورتی که عبادت از شهرت
بر خست است شده بود پس قریب کردند از قریب حق دور شدند و حق تعالی در هیچگاه به هر دو رست
موج اعظم جلوه گردید چنانکه بطور برای موسی شده بود پس آدم را آواز داد و او را که در خفا بود که از
پیر منگی بوجه قریب و دنیا واقف شده بود پس از برگ درخت انگور عذوق انانی را پوشید و حق تعالی او را
فرمود و چنانکه در فصل سوم مکرین موجود است که کجاستی جواب داد که آواز ترا شنیده ام رسیدم که من
برینم آمدم و بخواهم فرمود و چون که سخن شیطان شنیدی در میان تو و در میان اولاد تو و اولاد او دشمنی گذارم که
اولاد تو دشمنش گوید این اشارت بحسب درس ۲۰ فصل ۱۰ نامہ رویان بطرف حضور صلی الله علیه و سلم
که تا هزار سال از حضور صلی الله علیه و سلم حسب فصل ۴ و ۲۰ مکلفات شیطان متعبد گردید شد و چون فرمود
که ما پاسبان اولاد تو خواهیم گزید که کلیت با اولاد تو از او رسد این اشارت میسر شد که کمال تکلیف پیدا شد
و بعد از این واقع قابل پیدا شد و بهر ایش خواهرش و بعده با بیل پیدا شد و بهر ایش خواهرش
و در نزاع با هم قریبانی هر دو گدازانیدند که قریبانی با بیل منظور شد و قریبانی قایل نام منظور گشت پس
با بیل گفت که تو نیز اگر از متقیان بودی قریبانی تو منظور میشد و بدین اشارت که بطرف متقیان گرویده
با بیل سلام چنانکه از فصل ۱۰ نامہ عیریان ظاهر شود پس قایل با بیل را گشت و از جنس عدل بطرف
شرق عدن خارج کرده شد که در زمان موسی نبی بوده و در اینجا مشهور بود و در اینجا پیدا کرده یا دکنند که در
اصل از ذون بن اعمان بن کوش بن حام آباد بود پس آدم در شریعت کامل گشت و خواست که شایسته
یا خداوند چهارم خلفا پیدا کند که بدین جهت حیات کرده در نوریت مذکور است و خدا تعالی را تبارک آدم منظور
بود پس آدم را از جنس عدن خارج کرد که به بند رسید در جزیره لنگا و درخت حیات را با کوه و به صاحبان
شمیر آتش بازی در وسط عدن و بشرقی حصه عدن یعنی در کوه مقرر کرد که طوری که در این حضرات از کوه شود از اینجا
که از آن زمین گویند و بعد از با بیل هر طفلی که آدم را پیدا شود میسر و پس شیطان نزد حوا آمد و بهر سبب
که چه نام پس خود را او را دید حوا گفت عباد الله شیطان گفت حالا که پیدا شود نام او عبد الحارث یعنی عبد شیطان

بنیادین خود آدم نام پسر خود را عبدالحارث نهادند پس این خواست آدم شد و در عمر ۲۳ از وجود آدم شریف
متولد شد یعنی عمر بن و خلیفه و خلیفه عباسی متخلف یا شد پس ازین رو در درس ۴ فصل ۲ تکوین اول از شریف
یا بنار الله صلی الله علیه و آله اشارت بخلیفه اعظم و جبر اعظم اعنی حضور صلی الله علیه و سلم شد که در اولاد
آنجناب اوثق از روزگردیدند و در عمر ۲۰ شریف انوشیروان پیداکشته که آدم علیه السلام و آنوقت خداست یگانوار
بنیادین در عرفات بخلاف زمانه سابق که پسر خود را عبدالحارث نام نهاده بود پس آنجناب است اولاد او
مقام نویز گشت که برایمان در یک تاریخ هم ذی الحجه در آن موقع رسد قصور او هم معاف شود و براس
خاک گذاری قربانی در مناد او کرد و مکالمه که بنیادین نمود و جایگاه روح اعظم را دیده بود تا گیرد آنجا که بجای صمد است
طوایف نمایند که عبارت از هفت شوط است و چون آنکه عالمان گویند را بگردن میگردانند تا بسیاری
مهرش سرایت بگویند و چنانکه بابر شاه بیزی همایون خود فرستاد پس گردید که در صدر روح اعظم
تجلی پیدا کردن است و آنرا تحقیق سری دیگر دارد که عادت زائرانست که چون قبر کمال بنیادین تسکین
یابند که تائید سفر ایشان گوید و بیست قبر باشد و تسکین یابند و بلا تشبیه زائرین تبیان از روی تسکین
یابند که همانجا پس چون در کعبه رسد و راه سفر بر خط تمام کرده باندرون کعبه رود که به بیست و شش شوط است
و در آنجا سوای خود نیاید در آنوقت سر من عرفت نفسی تقدیری را به دریا یا در آنجا فصل اداری آن ریهات آدم
برای یاد درست نیست عبارت از پنج شوط است که هر یک تاریخ نیم قوی الحجه در عرفات رود و تصورش همچو تصور شد
معاف گردد و بر آدم علیه السلام شیطانی که بصورت مادر صورت گرفته بود بری چهار رانده شد که آن صفت برای
اولاد آدم گشت تا خیال دشمنی شیطان یاد دارند و بسجرا سو که در اصل سفید الماس بود بیری یاد داشت
بعد مقرر ماند و آدم را و او در هنگام میثاق خوش آمد و چهل سال از عمر خود بدو بخشیده بود پس قبل از چهل
سال وفات آدم عزرائیل را مکیس آدم قصه عطا ایات چهل ساله فراموش کرد بدان نظر فراموشی در اولادش
در شد چنانکه ایمان آنجناب برای اهل ایمان و تمام دشمن آدم پسر خود را عبدالحارث برای مشرکان در گشت
الغرض در عمر یکصد و سی سال خود آدم وفات یافت که صاحب جلال و جمال و کمال قصوی بود و حضرت شیخ از
حالات آنجناب مطلع فرماید و لما اشار الحق سبحانه من حيث اسماء الحسنه التي لا یملئها الا حصاة ان یرى عیانه
وان تلت قلست ان یرى عینه فی کون عیانه یحصر الام لکونه متصفا بالوجود و یظهر به سره الیه هرگاه خواست
حق سبحانه از حیثیت جمیع آن اسماء جزئیة چنانکه خود که نزد آن اسماء خواستی که بیند اعیان وجود خود را که

و اگر خواهی گوی آنکه بنید وجود خود را در کون جامع عصری که حاضر شود امر جمیع اسماء جزیه را بدو امر مجموع علیه
 بسبب بودن خود متصف بترتیب آثار دوم آنکه ظاهر شود بدو مرتبه که عین وجه ذاتی روح اعظم اوست بطرف
 عالم عصری جواب گامی آید که مقتضی شد وجود آدم را که می آید باید دانست که اعیان در مرتبه عین حق اند
 ازین رو تردید بسبب منع خلوفرمود و لفظ لما هر چند بنظر احوال بر حدود زانیست مگر نسبت مستوعب ازل
 و ابد حدوث منقوض چنانکه در نسبت کلام قدیم بسیط که عبارت از اظهار است بیان کرده ایم که انفاش مذکور
 محدث در تعینات منافات ندارد و معنی مشیت و اقتضا در تفسیر سیه گذشت و در اینجا مراد از او است مگر آنکه باید
 فرماید که مراد از مشیت اختیار است ثابت برای خدا نیست اختیار حق بطور اختیار خلق که عبارت از تردد
 هر دو طرف ممکن است که برای مصلحت یکی را غالب سازد زیرا که نسبت حق اگر چه بنظر ذات هر دو طرف مساویست
 لیکن بنظر علم حق یک طرف تانیش منتهی است پس اگر گفته شود که چگونه صحیح باشد قول نشان که اگر نخواهد ایجاد
 کند و اگر نخواهد ایجاد کند گفته شود که صدق شرطیه مقتضی صدق شرط و مقدم نیست پس قول او را اگر نخواهد غیر صادق است
 بلکه غیر ممکن و اگر گفته شود که قادر خدا را آنکه صحیح باشد از فعل و ترک هر دو بطوریکه نباشد یکی از ان هر دو لازم
 برای ذاتش گویم درست لیکن بنظر ذات حق هر دو طرف برابرند و بنظر علم لازم پس اعتراض عائد نشود سیع
 اختیار بنظر ذات است و اراده بنظر علم که ترجیح دهد یکی از دو طرف ممکن و از آنچه ترجمه کردیم ظاهر شد که مراد از
 سر عین وجه ذاتی روح حق است که بصورت حضور صلی الله علیه و سلم بشارت تمام اصنام و بصورت آدم و دیگر
 حضرات تجا درین عصر خاکی بروز فرمود تا آنکه هرگاه که حسب فصل سیم خروج کتاب لوسی بر طویش شل شد فرمود
 که این نمونه ایست یعنی آنصورت را که شکل نبی اسماعیلی ظهور فرماید چنانکه در فصل ۱۰ اسطرش تفسیر کرد و ازین
 شرافت بد رحمت حیات در او الی تکوین مفصل و یانیت حق در قرآن مفسر و مراد از نبی اسماء جزیه آنکه جهما
 ندارند و کلیاتش بود و نه یا بنابر رسند و اقتضا بنظر اسماء بدانجهت فرمود که بنظر ذات استقناست کلی
 و اقتضا بنظر بعض مستوجب کون جامع نیست و گو بنظر اسماء جزیه اقتضای جامع شد لیکن ضرورت نیست که در کافه
 جزئی در بعض اوقات عالم از دیگر نباشد و هر چند علم و بصیرت حقیقی حقیقی را اولاً در ازل ثابت و احتیاج را
 بدو راه نیست و آن دو وصف کمالی او نیز لیکن بعد حصول علم و بصیرت غیره بنظر کثرت منافات ندارد
 و از حدوث کثرت نسبت حدوث مستوعب ازل و ابد راجع نشود چنانکه بارها گفتیم و مراد از رویت در اینجا
 هر علم است که بصورت کون جامع است خواه بصیری باشد یا سیمی یا دیگر چنانکه هر دو رویت اشارت فرماید

فان رویت انشی نفسه فی نفسه بنسبه ما هی مثل رویت نفسه فی امر آخر لیکن که کمال آیه فانه یظهر له نفسه فی صورته
 یعطیها المحل المنظور فیها لم یکن یظهر له من غیر وجودها المحل ولا تجلیه له لیه که رویت نفس خود را در نفس
 خود نفس خود نیست آن رویت مثل نفس خود و امری آخر گویا اعتبار دیگر باشد که باشد برایش مثل آئینه که بخت
 خود ظاهر کند آن امر آخر برای شمر نفس او را در صورتیکه بخت او را محل نظر کرده شده در و از انچه ظاهر میشود بر او
 غور از غیر وجود این محل منظوری و بغیر تلبی خود برای امر آخر که عبارت از جامع است و آنچه یاد که این تفصیل وجود
 است پس استکمال یک صورت سر صورت دیگر جامع مستوجب استکمال مستوعبیلزل و ابیست تا اینجا
 بیان تعلق مشیت بوجود کون جامع شده و مناسب گشت که مابین عالم و کون جامع نسبت بیان فرماید و قد کان
 الحق سبحانه اوجده العالم کله وجود شیخ مسوی لادرج فیہ فکان کمرأة غیر مخلوقة و ایجاد کرده بود حق سبحانه کل عالم را
 بوجود بدون آدم خواه عالم ارواح باشد یا مثال یا اجسام و وجود شیخ مسوی که در روح نباشد پس کل عالم
 بلا آدم مثل آئینه بود بلا جلاداده شده و من شان الحکم الالهی ما سوی محلا لا ولا بدان قبیل روحا الهیا بعد
 عنه بالنفع فیهم و از شان امر الهیت که نه مسوی و معدل کرد تلبی را که لا بد است قبول کردن محل روح آئی
 که تعبیر کرده شده است از قبول تلبی یا نفع و محل در آیت و نفخت فی من روحی چنانکه گاهی فیض آئی مجزئ میشود
 و مراد از روح آئی در اینجا هر بقیوه نیست که در قابل در آید روح متعارف باشد یا نباشد و تخلف جوهر از
 احد المتقابلین از عرض تکلف نیست زیرا که مقبول عام از مقابل واحد است یا باید داشت که در اینجا حکم مسلم
 شد یکی محل قابل که عبارت از عین است خواه وجود را قابل باشد یا بعد از وجود و صفت دیگر را و هم استوار که
 از تسویه حاصل گشت که حکما مذکور است روح آئی و روح منسوب بخداست و استوار نیز از تسویه حق حاصل که
 آنرا مفصل می فرماید و ما هو الا حصول الاستعداد من تلك الصورة المسواة لقبول فیض التلبی له اتم الذی لم یزل
 و لا یزال و نیست آن استوار محمل مگر حصول استعداد و در صورت برتری قبول فیض تلبی آئی در آئی که همیشه بود و با
 بد آنکه فیض مقدس و تلبی حق بیولای صورت دارد اگر در عین ثابت تلبی فرماید صورت وجود پیدا شود یعنی وجود
 ظلی و اگر موجود خارجی گفته شود صورت صفات و روح گیر پس روح چنانکه منسوب بحق است استوار هم از
 تسویه حق است (و باقی الاقابل و القابل لایکون الا من فیضه الاقدس) و نه باقی ماند از استوار از نسبت حق
 که قابل محل قابل نباشد مگر از فیض قدس حق پس در هم منسوب بحق شد (فالا مکرر گفته شد آیه و انما نه و الیه یرجع الامر کل
 که ابتدا منسوب کل مرعالم ابتدا و انتها را از حق است و بابت او رجوع کند کل امر چنانکه شروع شده است از و که ابتدا و مرعالم از

ایمان است که از فیض قدس حق است که علم حق با فساد اسم و من موجب تعینات عالم بالا بجا باشد که عبارت
از اعیان است و بعد از تسویه استوای فیض قدس حق شده که عبارت از قبول روح الهیست و مرجع عالم نظر آنکه
کل شئی با آنکه لا وجه به هم بطرف حق است و هرگاه سیکه این علم عالم وجود مسوی غیر مجاب بود میفرماید (فانقصه الامر جلایه) و آنرا
العلم بکمال آدمین جلایه ملک و روح ملک (صورت) پس خود است امر طبیعت کلیه برای جلایه آئینه عالم پس شد
آدمین جلایه این روح این صورت به نظر جمعیت خود غور باید کرد که در زمین کارخانه آدم است که مثل او درگیر
را نیست و این نشان جدا علی اوست که کلمه لسان وجه روح اعظم کبر است و واضح یاد که قادر جواب ملادر
اکثر محاوره حضور شیخ مرحوم است با خصوص و قیقه فاصله زیاد شود و در رفت کسی هیچ جای اعتراض نیست
باز باید دانست که اگر کسی بگوید که از مذهب شیخ است که ملا علی علی از ملا را سفند و وجود آدم در ملا را غفل
است پس چگونه عالم خالی از روحی بدون آدم باشد جز آنکه فرماید و کانت الملائكة من بعض قوی ملک
الصوره التي هي صورة العالم المعبر عنها في اصطلاح القوم بالانسان الكبير و بودند ملا که عالیه باشند یا سافله
از بعض قوای این صورت که او صورت عالم است تعبیر که خدا از عالم در اصطلاح قوم یا انسان کبیر پس هر یک جامع
چگونه باشند پس گو بوقت علم و تخریج ملا را علی علی و باطلاق قریب باشند مگر مثل آدم جامع روح عالم نباشند
(و کانت الملائكة که قوی الروحانیة و الحسیة التي هي في النشأة الإنسانية) پس بودند ملا که برای
انسان کامل مثل قوهای روحانیه مظاهر ملا را علی از تعقل و تفکر و قوای حسیه که در نشأه
انسانیه اند عالم از آنکه باطنه باشند مثل تخیله متفکره حافظه ذاکره و غیره یا ظاهره مثل با صره سامعه ذالقه
شامه لامسه که پنج باطنه و پنج ظاهره اند و کل قوه منها محجوبه بنفسها لا تری ذاتا افضل من ذاتها و
هر قوت از این قوای محجوبست بنفس خود مثلاً روحیه گوید که کلیات است لیکن جزئیات مادی را بطور ذوق
ادراک نکنند و حسیه گوید که جزئیات بطور ذوق است مگر کلیات نه که بیند هر قوت ذاتی را افضل
از ذات خود لیکن چنانکه قوی سافله از جمعیت خالی از قوای عالیه نیز از این جمعیت عاری پس گوید ملا را علی
بنظر حقانی اعلی هستند لیکن از جمعیت انسانی بهره ندارند چنانکه میفرماید روان فیها فیما تزعج الالهیه کل تعجب
عال و منزهة رفیقه عند الله لا عند من الجمعیة الالهیه و بدرستی درین نشأه یعنی نشأه انسانیه
و در آنچه یقین کنی الهیست است برای هر منصب عالی و واجب مرتبه بلند و ممکنه از حجب نترسد خدا
که مظهر لیه جامع جمیع اسماء الهیه و کونییه شده است برای آنچه نترسد این نشأه از جمعیة الهیه است یعنی

حقیقت فاعله واجب و حقیقت منفصله ممکنه و اتحاد هر دو بوجه جمعیت الیه تحقیقه درین مایه حج من ذلک لی الجواب
 الای و الی جانب حقیقه الحقائق در میان چیزیکه بر جوع کند یعنی مفصل شود ازین نشأت انسانیه بطرف
 جناب الی حقیقت فاعله واجب و بطرف حقیقت حقائق منفصله ممکنه تا اینجا از سه حقائق الیه دو مذکور شد و در سوم
 که جمعیت است بدان طرف اشارت فرماید و فی انشائیه الحاله لکنه الاوصاف الی ما یقتضیه طبیعت الکلیه
 انقی حضرت قوایل العالم کلا علما و فاعله و در نشأت انسانیه حمله بر ای این اوصاف را بجهت بطرف انچه
 خواهد طبیعت کلیه چیز نیست که حصر کرد و قوایل کل عالم وجود اعلی و افضل او را چنانکه حق تعالی مشیت کرده
 بدانکه در نفس سلیمانی مرتومه که هر جزء عالم مجموع عالم است اوقالیست برای حقائق کل متفرقات عالم لیکن
 ظهور بقابلیت در هر شئی مفصل نیست و مقصود و در اینجا تفصیل نشأت انسانیه است که در ظهور هر صفت است
 بدی نیست مخصوص نمودیم نشأت انسانیه و حقائق سه گونه اند یکی فاعله مطلقه عالیه اجبه که راجع بحق واحد وجود
 مشق اند و دوم مقیده منفصله سافله ممکنه مستغنیه بفضی و ثانی از حقیقت واجب و آن حقیقت عالم کثرت است از
 اعیان و ارواح و امثال و اجسام و توابع که نامشوم حقیقت جامع این حقیقت فاعله واجب و ممکنه منفصله
 این حقیقت طبیعت کلیه جامعه است و صورت او انسان کامل است که حصر کرده است قوایل کل عالم
 اعلی و افضل او را و تقریریکه شرح نمودیم جواب لما بالما مطابق است که چنانکه در ما گفته بود که کون جامع حصر کند
 اموجود را در جواب همان ظاهر ساخت (و هذا المایعرفه عقل بطریق نظر فکری) و این حصر و جمعیت انسان را
 نشأت عقل جزو عقل بطریق نظر فکری از غایت کثر اهل قیاس منکوت شده شیطان اغنی بید از رحمت حق
 گردیده و ندانند که انسان کامل در شجره وجود و در شجره است رب لهذا الفن من الادراک لا یکن الاعن کشف
 الکی منه یعرف ما اصل صمد العالم القابل لادراجه بیک این قسم ادراک نباشد مگر از کشف الکی از شناخته شود
 انچه اصل صور عالم قابل است برای ارواح او و این کشف حسبیت و لا یتظهر علی فیه احد الا من انقضی من رسول
 بزاره حضور صلی الله علیه و سلم راست که بحسب حدیث ساکن اندرون محل ذهاب و طلاء است و همین جهت
 در اندرون صندوق سیکینه نشان حضور صلی الله علیه و سلم بود و پیروی آنحضرت صلی الله علیه و سلم خاتم الاولیا را
 که شست ذهاب است و پیروی خاتم الاولیا حیل انبیا و اولیا را بر تیره خود چنانکه مفصل بیاید پس صاحب کشف
 عارف باشد که آدم حقیقی اغنی حضور صلی الله علیه و سلم روح انبیت خاص بروز وجه ذاتی روح اعظم و شیطان و
 و پیروانش صاحب عقل جزوی ازین نا آشنا باشد البته عقل سلیم دانند که این همراه انبیا که خبر رسول اکرم از قبل داده اند

و بر وقت معینش حسب وعده تشریف آوردند پس نبوتشان قابل اعتبار شد باز باید دانست که طبیعت در هر
علماء رسوم و قیست از قوای نفس کلیه ساریه در اجسام طبعیه و اجسام علویه و افعالیه است بصورت منطبقه خود در مواد
همولانیه و صورت نیز مخصوص است برای اجسام علویه و تنلیه و برای انبوی و نیز در اهل کشف چنانکه طبیعت حقیقت
فعال است نهاده شده بصورت آلیه و صورت کونیه را صورت نیز عام است از صورت کونیه ششایه صورت آلیه را پس طبیعت
فعال چون عمل کرد باطن انانیت خود در ماده رحمانیه پس صورت سماز و برآمد تا آخر آنچه در تفسیر تسبیح گفتیم الحاکم بعد
از پیدایش حیل عالم آخر کار آدم شد نظر بر این فرماید (نسی) یا المذکور انسانا و خلیفه پس نام داشت انسانا نام
داشتند این مذکور جامع انسان و خلیفه (فاما انسانیته فاعلموم نشانیته و محصوره و الحقائق کلمات لیکر انسانیت
او پس برای عموم نشانیست او و محصوره کل حقائق را و بدان جهت بجهل مانوس گشت و انسان شده
(و هو الحق بمنزلة انسان العین من العین الذی یکون به النظر و هو المعبر عنه بالبصر) و انسان برک
حق بمنزله مرکب چشمیست که بدو نظر باشد که معبر بهر است و فلذا سمی انسانا فانه یبصر الحق الی
خلق فرجه پس برای همین نام کرده شد انسان که بنظر ایجادش حق تعالی نظر کرد و بطرف خلق خود پس
رحم کرد و او شانرا قبل از وجود آدم بر رحمت عام و بعد از وجود بر رحمت خاص (فوالانسان الحادث للذی)
پس نشان کامل بصورت حادث است بحقیقت روحیه ازلیست سفی نیاز اند حقیقت لایزال و لم یزل
هاتم + ولی با این تعین نیست و تا بدو بروستم + و کل افراد انسانی در وقت یثاق در پشت آدم موجود بود و مذکور قابل
لفح در روز چهل از قرار داد لطفه میشود مطابق طب و حدیث عبدالله بن مسعود که الله جمع کند پیدایش یکی از
شماره در چهل روز و تفصیل این چهل روز است که نقطه باشد در و در مثل لطفه علقه باشد و مضغه باشد مثل
او در آن چهل روز مذکور و نفخ کرده شود روح در مثل نیل پس کل چهل روز شده (و انشایه الدائم الابدی
و الحکمة الفاصلة تم العالم بوجوده) و انسان کامل نشاء در آدم ابدیت که فایزید و کفر فاصله است جامع
حقائق و جوب عرضی و امکان ذاتی پس کامل شد عالم بوجود او (فمن العالم نقص الخاتم من الخاتم الذی هو
محل النقش و الحکمة الی بها یختم الملك علی خزانته) پس انسان کامل از عالم مثل نگین خاتمیت از خاتمیکه
محل نقش است و علامتیست که بدان مهر کنند یا شاه بر خزان خود و منتهای کار بر ختم نبوت و رسالت است
(و سماه الحق سبحانه خلیفه من اجل هذا) و نام کرد و او را حق سبحانه خلیفه برای همین ختم و جمیت (لانه تعالی
الحافظ به خلقه کما یحفظ باختم الخزان) برای آنکه او تعالی حافظ است خلق خود را بدو چنانکه نگاه داشته شود بهر خزان

(فما دام ختم الملک علیها لا یجوز احد علی فتحها الا باذن) پس تا وقتی که مهر پادشاه باشد بر خزان نه جبراً است کند
 کسی بر کشادش مگر باذن او (فما یختلف فی حفظ العالم فلا یزال العالم محفوظاً ما دام فی هذا الانسان الکامل)
 پس خلیفه گرفت خدا تعالی انسان را در حفظ عالم پس همیشه ماند عالم محفوظ تا آنکه در عالم انسان کامل است
 زیرا که نظریه روح اعظم بلطفه این انسان است و چون برود لفظش بر خیزد از التراه اذ انزال حرفک الختم
 من خزائن الدنیا لم یبق فیها ما اخرته الحق فیها وخرج منها ما کان فیها واثبت بعضه ببعض واثقل الامر
 الی الآخرة) آیانه بینی انسان کامل را چون زایل شود و دور کرده شود ختم از خزانه دنیا نه باقی ماند و دور
 آنچه خزانه کرده است حق تعالی در دنیا و تمام شود آنچه در دنیا است و لایق شود بعضی با بعضی و نقل کند
 دنیا با آخرت (فما کان ختم علی خزائن الآخرة ختماً ابداً) پس پادشاه مهری بر خزانه آخرت ختم ابدی مطابق
 آنچه درین جهان کشته شود و برود (فظهر جمیع ما فی الصورة الالهیة من الاسماء فی هذه النشأة الانسانیة)
 پس ظاهر شد بوجود انسانی آن اسمائیکه در صورت آئینه بود و درین نشأت انسانیة و صورت آئینه عبارت
 از حضرت آئینه است که انسان بر و مخلوق شده و ذکرش در نص و سوسی بیاید (فما از رتبة الاحاطة و الجمع
 بهذا الوجود) پس جامع شد صورت الالهیه رتبه احاطه و جمع را باین وجود و عصری انسانی (و بر قامت الحجة
 سجانه علی ملائکته) و بدین جمع حقیقت انسانی قائم شد محبت خدا تعالی بر ملائکه سفلی که خدا تعالی بر اسرار آدم
 درخت حیات در شرقی حصه عدل اعنی وجود حضور صلی الله علیه و سلم و کبر و بیه نهاده و ملا سفلی که حیوانات اند
 از نام ایشان جاهل بودند و آدم حکم خدا که حال و جامع بود و جسمه دار کرد ملائکه را از نام آنحضرت چنانکه
 قول سیدنا امام جعفر صادق اهل تشیع نقل کنند پس حق تعالی فرمود که آیا نگفته بودم که من داننده غیب
 اسمائهم و زمینم پس ملائکه سفلی اقرار کردند و محبت حق بر ایشان غالب شد (فما لم یبق من صفات
 پس یاد را نصیحت را که و عند فرمود الله تر البغیر که ملائکه آمد پس بر ناواقف لازم که هرگز دعوی انانیت
 رو بر روی کالین نکنند و گستاخی گستاخان موجب حرمان نیست (و انظر من این اوتی علی من اوتی علیهم)
 و غور کن از کجا آورده شد عتاب بر کسی که آورده شد که ملا سفلی بنظری علمی اعتراضی کرده بودند و اعتراض
 ما و اقصان مرجع نبوت از بنیامین و قابل سخت گرفت (فان الملائکة لم تلتفت ما تعطیه نشأة هذا الخلق)
 زیرا که ملائکه سفلی نه واقف بودند آن جمیع را که در نشأ این خلیفه بلکه مثل اهل بیچر تمام آسمان
 از طبیعت جزو بودند که خلاف آنرا امکان نداشتند و لا و قد جمیع ما تقصیه حضرت الحق سجانه من العباد

الانتم) و نه واقف بودند با آن عبادت ذاتیه که خواستش کند درگاه حق سبحانه و تعالی را معرفت احدی از حق
 سبحانه و تعالی را باطلیه ذاتیه) زیرا که بدین شیوه نشناختن کسی از مرتبه حق سبحانه و تعالی که آن قدر که دهد او را ذات او و حقیقت
 من عرف نفسه فقد عرف ربه ازینجا است (و لیس لکلامه بحقیقه آدم) و نیست برای ملائکه جمعیت آدم تا آنها
 جامع را بشناختند پس بدان نظر اعتراض کردند و الا وقت انصاف الاسماء الالهیه الی خصوصها
 و سجت الحق بها و قاضیه) و هم نه واقف شدند با آن اسماء الهیه که خاص کرده بودند آن اسماء را برای خود
 که تسبیح کرده بودند حق را بدو و تقدیس نموده بودند حق را بدان اسماء زیرا که ملائکه حیوانات واقف از
 حقیقت خود را نبودند که دعوی تقدیس داشتند و حقیقت تقدیس آن بود که با وجود عظمت آن اسماء
 محصور در خود حق را نگردند و مفسد نگردیدند (و ما علمت ان لیس اسماء ما وصل علیها بها الیهما فاسبغت بها
 و لا قاضیه) و ندانستند که برای حق سبحانه و تعالی اسماء هستند که رسید علم ملائکه بعرف آن اسماء که تسبیح کردند حق را
 بدان و نه تقدیس کردند او را زیرا که آنان واقف از حقیقت و جرات و کبر و بیه نبودند که تسبیح و تقدیس
 حق در عدم انحصار است از قید تشبیه و تشبیه آنان تسبیح و تقدیس حق را که مطلق است محصور در تشبیه و
 تقدیس خود نمودند و تقدیس علیها ماذکرناه و حکم علیها بالاحکام) پس غالب شد بر ملائکه سفلی آنچه ذکر کردیم و حکم کردیم
 ایشان این حال یعنی عدم علمی شان (فقال من حیث النشأه اجعل فیها من یفسد فیها و لیس لا انزع
 و هو عین ما وقع منهم) پس ملائکه سفلی گفتند از حیثیت نشاء خود اگر دانی ای خداوند در زمین کسی را که فساد
 کند در رو نیست این قول شان مگر نزع و او عین چیز است که واقع شد از ایشان که از یاران گرفته بودند
 وزیر میزبان نشاء و از مطلب حق بهره نداشتند که حق تعالی فرموده بود که خلیفه خود سازم تا خلیفه
 آدم سابق نمیداند که انسان دیگر بود و اما قاضیه فی حق آدم هو عین ما هم فی حق الحق) پس آنچه گفتند او را در
 حق آدم آن عین آن چیز است که آنان در وجودند با حق رفلوا لان نشاءهم تعطلی ذلک اما قاضیه حق
 آدم اما قاضیه و هم لا یعرفون پس اگر ندادی نشاءت شان چیز که در حق آدم گفتند گفتند که او را
 و آنان خبر ندارند (فلو عرفوا الفوسم لعلوا اولو علوا الصموا) پس اگر نشاءت خدای نفوس خود را بر هر آئینه
 دانستند آنچه در وجود عدم جمعیت و گردانستند هر آئینه معلوم بودند و آنچه ملائکه علی که در
 حق شان حق تعالی فرمود که عصیان نه نمایند امر حق را رقم لم یفقدوا مع الحق) حتی زودانی الدعوی
 با هم علیه من تقدیس و تسبیح باز نه قاضیه ماندند با جرح کردن تا آنکه زیاده کردند در دعوی بدان جزو

تقدیس و تسبیح ایشان بر و بود و در عهد آدم من لا اله الا الله را لم یکن المملکة لتقت علیها و نزد آدم
 علی السلام از آن اسرار آگیزه بودند که پروداقت ملائکه نبودند که بهره از درخت حیات داشت (فما سحت ربها
 بها ولا قدرسته عنها تقدیس آدم و تسبیح پس نه تسبیح کردند ملائکه پروردگار خود را و بدان اسماوند تقدیس نمودند
 از آنها مثل تقدیس آدم و تسبیح او که در هر اسم مقدس شناسند بنظر اطلاق و باز در آن سباحت نمایند از وصف آن
 سبحاننا ما جری لتقف عنده پس وصف کرد حق سبحانه برای ما آنچه گذشت با ملائکه تا که قیام نمایند نزد او
 و تجاوزه نمایند از هر دوی اکملین او که گستاخی شان گستاخی با حق است از بیجا عظمت مرشدان باید کرد
 مثل فرعون بمقابل موسی بنیاد شد و در تعلیم الادب مع الله سبحانه فلان دعای ما نحن متحققون به و حاوون علیه
 بالتقید و بیاموزیم ادب را با حق سبحانه و بنده گانش پس نه دعوی کنیم چیزی را که بدو تحقق داریم و جامع شدیم
 بدو با تقیید زیرا که سه مراد را رسد کبر یا دینی که ملکش قدیم است و ذاتش غنی بلکه باید گفت مع منم محو جمال
 او نمی درنم کجا رفتیم در کلیف نه ان نطق فی الدعوی فنعم لنا بها ما یسیر لنا بحال و لا نحن منه علی علم متحققین
 چسبیده برای خود اطلاق کنیم در دعوی پس عالم کنیم برای خود آنچه نیست بر لبه بحال و نه با شسیم
 از او بر علم پس نفیست یا بیم پس بجز و بندگی اختیار باید کرد و از دعوی باید در گذشت و در صورت دعوی
 ربوبیت نصیحت است (فما التعریف الالهی ما ادب به الحق عباده الا باذنه الا خلفا پس این تضرع
 الهی از آن چیز است که ادب و ادب در حق بنده گان خود را با اذن خلفا را ادب شخصیت که حد حق و عبودیت
 را نگا دارد و آئین با امانت را گویند که آنچه در امانت نهاده اند از حق دانند از خود و تحلیفه را قائم مقام
 حق دانند آنکه نفی مدعی باشد و ممکن است از ایشان زلات که بدین ادب یا بند تا در صورت عصیان
 و زلات ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تقف لنا وترحمنا لکن من الخاسرین خوانند و این کلام در مابین
 آدم و اصل کلام در کون جامع بود که حقیقت او رجوع کند بجا سبکی و حقیقت حقائق امکاسه و این
 چگونه صورت بند که خدا تعالی واجب و بنده ممکن پس چگونه در صورت ممکن واجب جلوه گری فرماید و نیز
 خدا و احد و بنده گان کثیر و وحدت در کثرت چگونه بفرماید در صورت هر بنده منقسم و متجزی شود و مخازن است
 ذلک و نیز علم حق قدیم و عالم بنده حادث و حقیقت هر دو متخالف است که صرف اشتراک لفظیست نه معنوی
 باز علم آدم علم حق چگونه تصور شود که به صورت کون جامع کون حق خود را ببیند و علی هذا دیگر اعتراض اند
 که میفرماید بیا بنده بعض عقلی و بعض نقلی بنابران باصل حکمت رجوع میشود و اول دفع اعتراضات عقلی فرماید

ثم ترجع الی الکلمة الاخریة (باز رجوع فرمایم بطرف حکمت آنکه تا آنجا در سابق فرموده است ازان استراحت فرمایم)
 فرمایند و باید دانست که الی عقل در مقدمه کلی طبیعی سه فرقه شده اند یکی گویندگی طبیعی بنسبت وجود است که با وجود
 وحدت طبیعی خود در کثرت ظهور فرموده و از کثرت افرادی نقصانست در وحدت او تفکاده مثلاً معنی انسان
 واحد در صورت ازید و عمر و دیگر کثیره بدستور باقیست نه تفریق شده منقسم که در معنی انسان نقصانی افتاده
 باشد و موجود بنفیس معنی انسانست و خصوصیت ازیدی و عمر و دیگر در سنج و وجود نیست مگر در اعتبار
 و اوقسی گویند که مابین ازید و عمر و علقه ایست که بدو معنی انسانیت انهم کنیم و ازید و دو اولهم کنیم پس ازین
 واضح است که این علقه معنی انسان واحد است و دو هم گویند که موجود را سیلی افراد و ازید و وجودی کلیات و
 بدان وجهیکه گفتیم وجود کلی را مقتدا باشند مگر در ضمن دو قولی فرقه دوم صحیح نیست زیرا که انضمام خصوصیت باطل
 معنی ندارد بلکه چون معتقدی گشتیم مقتدا اند ما این خصوصیت را گویدیم لیکن اثبات وحدت وجود بطریق دیگر
 آسانست زیرا که گوئیم که چنانکه از انتزاع معنی انسانیت ازید و عمر و معنی انسان واحد لازم آمد از انتزاع
 معنی حیوانیت از جانداران تنی حیوان واحد لازم و بدستور مگر در حیوانات و نباتات معنی واحد نامی
 لازم و بدستور معنی جوهر واحد در جسم و ارواح و در هر عرض معنی واحد ممکن و از ممکن واجب معنی بودن
 واحد مترجع است پس درین دو صورت شعور یکی آنکه مابین ممکن و واجب معنی واحد وجود حقیقی محال
 باشد پس درین صورت چنانکه ممکن محتاج مطلق وجود است و واجب نیز محتاج مطلق وجود باشد و اگر غور
 کرده شود سخت ترین ترک همین است و چون حضرات اشعریان و ماتریدیان روح اعظم مظهر اهل وجود
 را خدا دانند از اینجا با شریک لفظی وجود در مابین وجود روح و وجود عالم معتقد شده اند یا آنکه مطلق
 واجب فشا باشد پس از انتزاع معنی واحد بودن ازان معنی واحد وجود حقیقی باشد اولاً و بالذات و از
 ممکنات مرتباً لا تأخر بالقیح و بالعرض چنانکه مذکور است و درین مدعاست و بطلان وحدت
 وجود بطلان اهل اتحاد در سابق گذشت حاجت بیان نیست و فرقه سوم شذوئه قلیله مثل شایع مطلق از علما
 رسومست که کلی طبیعی را موجود گویند و رفع شبهات شان بطلان طلب و تفریق مطلب نشود تا و قتی که اثبات وجود
 کلی طبیعی بطور فرقه اول نکینیم پس بدانکه اینان گویند که وجود مساق شخص است پس اگر کلی طبیعی موجود باشد
 شخص قبل از شخص باشد پس باید در لازم آید یا قیاس و چون بایشان گفته شود که بکار آمد معنی واحد
 انسانیت از ازید و عمر و فیهده شود نه از ازید و عمر و اگر گویند علقه مجموعه الکنه است و انسان

از اول دعوی بلا دلیل کرده که وجود مساوی تشابه رسوم است و مستقوله وجود کلی ماضی کی بدین اقرار خواهد کرد بخصوص
 بمقابل دلیل متزاع معنی واحد از کثیر و آنچه گویند که ما بین زید و عمرو علامه مجهوله الکنه است ظاهر است که
 در این زید و عمرو است نه خارج از وجود آن معنی را کلی ماضی گوئیم و چون نزد ماضی بمقابل وجود حقیقی مفهوم کلی
 و هم مفهوم جزئی معقول باشد گوئیم که زیادت را موجود ندارد پس برین دلیل متزل حضور تشابه بر سلمات شان کلام
 فرماید (فقول العلم ان الامور الکلیه و التکلیف لهما وجودی) یعنی معقوله معلومه بلا شک فی الذهن می باشد
 لا تنزل عن الوجود یعنی و اما الحکم و الاثر فی کل ماله وجود یعنی پس بگوئیم بدانکه امور کلیه را اگر چه وجود
 فی نفسها نیاشد چنانکه قول علماء رسوم است پس نزد آنان آنها معقوله معلومه اند در ذهن بلا شک پس
 آنها باطنه اند حقیقی نشو و از وجود و علی از افراد خود اگر نسبت با فرد کنند و از محال خود اگر اراض باشند
 و بر این آنها حکم و اثر است در هر فرد و محل خود که بر سبب او وجود یعنی است (بل هو عینها) بلکه صاحب وجود
 بنظر افراد عین اوست بطور حمل ذاتی بر افراد و بنظر حمل عین اوست بجهل اشتقاقی چون درین صریح کلمات
 که علم زید عین زید نیست و نه از قضا و تدبیر یعنی انسان فایز یا بشده و معش فرماید را غیرا که مراد از
 عین را غیر اوست یعنی جدا و بیان نیست و ازین استنباط میست وجود مطلق با وجود مقید رفع کرده و
 چون امور کلیه عام اند که حقائق اعیان موجود باشند یا حقائق اعتبارات بدان نظر فرماید آینه اعیان
 الموجودات العینیه مراد داریم از امور کلیه که عین صاحب وجود و علی است حقائق موجود است عینیه
 را درم تنزل عن کونها معقوله فی نفسها می از ظاهر من حیث الایمان الموجودات کما هی الباطنه من حیث
 معقوله (لیتما) و همیشه میسند که امور کلیه از بودن خود با معقوله فی نفسها پس تناظر اند از حقیقت اعیان
 موجودات چنانکه آنها باطن اند از حقیقت معقوله است خود با پس ازین شبهه الصاف حق بعلم در صورت
 علم آدم رفع فرمود و قاسماد کل موجود یعنی ماده الامور الکلیه التي لا یکن رعننا عن النقل ولا یکن
 وجود ذاتی العین وجود و اثر و دل باین ان تكون معقوله پس استناد هر موجود یعنی ثابت است برای
 این امور کلیه ممکن نیست سلب امور کلیه از عقل و ممکن نیست وجود امور کلیه در عین وجود دیگر از این
 امور کلیه بد و از بودن نشان معقوله ازین رفع که استنباط استناد آدم حق که بصورت او جلوه گر است
 و در وجوب واجب ملحق ازین جلوه گری عینیه فی الامور و سوا رکان ذلک الموجود العینیه موقفا و غیره
 و سببه الموقت و غیر الموقت الی هذا لانه الکلی المعقول سببه واحده و بکبر است که باشد این موجود می قتی

بشکل اشتقاق

یا غیر وقت و نسبت و قیاس بطرف این امر کلی مقبول نسبت یک نسبت نه چنانکه اشهریه و مایه بدیه با شریک
 لفظی در صفات عباد و صفات حق در صورت مخالفت قائل شده اند که محض تمایز شایسته ازین استبعاد
 شان بر رخ فرموده چگونه یک نسبت و قیاس و غیره قیاس باشد و غیر اینها از الامر کلی به جمع الیه حکم من الموجد است
 العینیه بحسب اطلاقه محال تا که الموجد است العینیه) سوای آنکه بوجهی که بطرف این امر کلی حکم محال موجود است
 عینیه که مخصوصه صیغه اش دارند یعنی آن کلی بود و این جزئی و محال یا نتیج مقصودت خواهد شد ازین اثبات
 کرد که اگر حق بصورت آدم پیدا شود و در وقت عالم شده چه بعد و مثل بر آن آورد در نسبت به اعظم الی العالم و حیوة الی
 الحق) مثل نسبت علم بطرف عالم و نسبت حیات بطرف حق این مثل را بر آنست و مورد کلام در آنست که برای شان اثری
 بپایر است در موجودات موقته و غیر موقته (فاحیوة حقیقة معقولة و اعظم حقیقة معقولة) سیمینة من حیوة کما ان
 الحیوة سیمینة عن حق حیات حقیقة معقولة است و اعظم حقیقة معقولة که سیمینة از حیات چنانکه حیات سیمینة است
 از علم پس محض اعتباری نمید که از ادبیات شما کرده آید و تم قول فی الحق ان له علما و حیوة فهو الحق و العالم
 و نقول فی الملک ان له علما و حیوة فهو الحق و العالم و نقول فی الانسان ان له علما و حیوة فهو الحق و العالم و حقیقة
 العالم واحدة و حقیقة حیوة واحدة نسبتها الی العالم و الحق نسبتها واحدة و نقول فی علم الحق انه قدیم و فی
 علم الانسان انه محدث) باز گویم در نسبت حق مخلوق روح اعظم که برای او علم و حیات است پس حق حق عالم
 است و گوئیم در ملک که برای او علم و حیات است پس او حق عالم است و گوئیم در انسان که برای او علم و حیات
 پس او حق عالم است و حقیقت علم یکسبت و حقیقت حیات یکسبت و نسبت آن هر دو بطرف عالم و حق یک
 نسبت است و گوئیم در علم حق که او قدیم است و در علم انسان که او حادث است پس آنچه با شریک لفظی صفات
 علما در رسوم قائل اند در نسبت روح و عالم محض نادر است (و ان نظری ما احدهما الاضافة من العلم فی هذه الحقیقة
 المعقولة) پس غور کن بطرف آنچه یکدگر و آن یکی را این اضافت مقید است درین حقیقت معقولة که امر کلی است
 و قدیم قدیم شد و در حادث حادث (و ان نظری ما احدهما الاضافة من العلم فی هذه الحقیقة المعقولة) و فکر کن
 بطرف این ارتباط بین معقولات و موجودات عینیه که چگونه متعلق الاکام اند و کما علم العلم علی من قام به ان
 یفعل فی العالم که کس علم الموصوفات به علی العلم با حیات حادث فی حق و حادث قدیم فی حق و قدیم) پس چنانکه
 حکم که در حق موقتی شد علم به آنکه قائم باشد و آنرا که گفته شود در حق که او عالم است بدستور حکم کرد و مقتضی شد
 موصوفات به و به علم آنکه او حادث است و در حق حادث قدیم است در حق قدیم و کما علم العلم علی من قام به ان

پس هر یک از امور کلی موجود یعنی مقتضی به مقتضی علیه که در این ارفع است متبعاد خواهد که حق وجود مستقل
در صورت حق حلق به اگر تصدیق بقدم شود و در صورت آدم حادث چه نقصان لازم آید علی بن اعلی و وجود مطلق
وصفات او بصورت قدیم با شند و بصورت حادث حادث که در وقت حادثی لازم نیاید (و معلوم آن بده الامور
الکلیه و امکان محقوله فاما بعد و متعالیین موجوده اشکال که ای حکوم علیه را اذا نسبت الی الموجود العینی قبل
الحکم فی الموجودات العینیة) و معلوم است که این امور کلیه محقوله و اگر چه محقوله اند که آنها معدومه اند در وجود
خارجی موجود اند باعتبار حکم چنانکه حکوم علیه اند چون نسبت کرده شوند بطرف وجود عینی پس قبول کنند حکمی
که در اعیان موجوده است از حد و وقت و اول و اول تفصیل و لا تجزی فان ذلک حال علیها فانها
بذاتانی کل موصوفت بهام و نه قبول کنند امور کلیه محقوله تفصیلی یعنی تجزی را زیرا که این محال است بر آنها زیرا که
آنها بذاتها در هر موصوفت بهاست که تغییر و نقصان را در داخل نباشد زیرا که از تفصیلی بصورت افراد و چون
تقصاسه در امر مطلق نیستند که لا نسائیة فی کل شخص شخص من هذا النوع الخاص لم تفصل و کم متعدد و چند
الا اشخاص و لا بر حست محقوله) چنانکه انسانیت در هر شخص خاص از این نوع انسانی نه تجزی شده و نه
متعدد گشت متعدد و اشخاص و همیشه مانند محقوله و تا اینجا بطور قاعده بیان فرمود و باین امور مطلقه محقوله
موجودات خارجی که با وجود دیگر یکی امر محقوله و دوم امر موجود است و باین آنها ربط است و تجزی و تعدد
در و از تعدد افراد و محل لازم نیاید که با نتیج و بعضی احکام شریکه اند و از امکان الارباط بین نه وجود عینی
و بین سبب و وجود عینی و نسبت و ای نسبت عریضه فارباط الموجودات بعضها ببعض اقرب فی ان العقل
لانه علی کل حال اینها جامع و هم موجود العینی و نه آنکه فزائمه و قد وجد الارباط بعدم الجامع فبا لحب جامع
اقوی و احق منه) چون ارتباط میان آنکه برای او وجود عینی است و میان آنکه وجود عینی نیست ثابت شد
و آنکه موجود نیستند امور محقوله نسبت دادیم آنکه نسبت موجودات خارجی اند که بنفسه منسوب
بعدم و نه برباط بعضی موجودات مطلقه بعضی مقبضه قریب تر است بطرف فکله فمیه شود زیرا که بهر حال
در میان آنها جامعیت که او وجود عینی است و آنجا پس نیست و بقبل شما یافته شد ارتباط بعدم جامع
پس با جامع قوی تر و اقوی تر است از بغیر جامع که در حقیقت نزدیک تر و هر دو جامع موجود است یعنی
در ذات حق و مفاد هر یکی لازم آید که مفهوم بودن مصدری و احدا از جمله موجودات عینیة منترج است
و تا وقتیکه جامع واحد حقیقی نباشد انتزاع بودن عینی واحد توان کرد و آن وجود حقیقی واجب مطلق است

ازو بالذات یعنی بودن مصدری مترشح است و از مظاهر بالقیح و بالعرض که مقید است اند و با وجود دگر بودن وجود
 عرضیه نیز در وجود حقیقی لازم نیست و منسلقات دیگر از اجناس و افول و غیره مظاهر وجود مطلق اند و عدم
 مطلق نیست بلکه وجود است عرضیه اند پس بدون جامع نزد ما یعنی نیست نیز تا که خیال اهل سوم است که بغیر جامع
 معتقد را یعنی نسبت و اگر کسی از نادانگی گوید که درین صورت ما بین واجب و ممکن فرقی چه خواهد بود و میفرماید
 و لا تشاکل ان الحدوث قد ثبت حدوثه و اقتضاه انی محدث احد نه لامکانه بنفسه فوجوده من غیره فهو مرتبط ارتباط
 اقتضای و لا بد انیکون المستند الیه واجب لوجوده لذاته یعنی وجوده بنفسه غیر معتقد و هو الذی اعطى الوجود
 بذاته لهذا الحادوث فاما نسبت الیه) یعنی نیست که ثابت شد حدوث و اقتضای نسبت مفعول بعرف محدث فاعل
 که احداث کرده است محدث مفعول را برای امکان او برای نفس او پس وجود محدث مفعول را غیر خود است
 که مطلق است گوئی به اعتبار است پس محدث مفعول مرتبط است با ارتباط اقتضای و لا بد است که باشد
 مستند به واجب لوجوده لذاته یعنی در وجود خود بنفسه غیر معتقد آن ذات هستیست که در وجود و ارتباط برای این
 حادث پس منتسب شد حادث بطرف آن واجب بذات خود زیرا که وجود مقید بدون مطلق صورت نه بند و
 ضرور است که ما بین مطلق و مقید که ذات مطلق بالذات ذات مقید بالعرض باشد که وجود مقید سراسر
 وجود مطلق نباشد نظر بر این میفرماید (ولما اتفناه لذاته کان واجباً) و چون خواست واجب ممکن را لذاته
 شده ممکن واجب بالقیح و بالعرض بدان واجب بذاته پس گفته شود که ممکن واجب بالذات شد و لما کان مستلزام
 الی من ظهر عنه لذاته افضی انیکون علی صورته) و هرگاه یکسان شد استناد ممکن بطرف واجبیکه ظاهر شد (و
 لذاته خواست که باشد بصورت او یعنی بر صفت او تا آنکه وجوب بالقیح او را حاصل باشد بدست و حال
 دیگر صفات است (فیمایسب الیه من کل شئ من اسم وصفه اعدا الوجوب لذاتی) و چیزی که نسبت کرده شود
 بطرف او بطرف از اسم و صفت سواى وجوب ذاتی و صفات ذاتی حق نگردد بالقیح و بالعرض و خصوصیت وجوب
 ذاتی بطرف را دست اتمام است (فان ذلک لایصح فی الحادوث و امکان واجب لوجوده لکن وجوبه بغيره
 لا یفسد زیرا که وجوب بذاته صحیح نباشد در حادث و اگر چه هست واجب لوجوده لکن وجوبه بغيره است که واجب
 مطلق اوست نه بنفسه بحیثیت قد در اینجا امکان نیست قوی و آن اینکه وجوب ذاتی یا عارض وجود
 حقیقی است پس محتاج معروض و متأخر از وجود شد و وجوبی وجوب تصور نباشد و وجوب را احتیاج
 نیست و هم ثبوت حقیقت وجودی ثبوت وجوب کی ممکن یا عین وجود است پس جایز بود و صادق وجوب صادق

چنانکه ثبوت انسان بالذات مرزید و عمر و از ضروریات است که مطلقا ایشانست پس این که صدق وجود
بر ممکنات موجوده بالذات است صدق وجود ذاتی بر ایشان بالذات لازم اندرین صورت تعدد و لازم
و این شبهه عویص بر تحقیق وحدت وجود است و در تفصیلی از آن گفته شود که چون نزد اهل تحقیق قائلین وجود
کلی مبعی افراد وجود نیست بمقابل وجود کلی طبیعی الا در ذهن و صدق انسان بر انسان کلی اوست پس
صدق انسان بر اید و عمر و دیگر بمقابل انسان کلی در اعتبار است پس صدق وجود حقیقی نفس ذات
خود اوست و صفات بر موجود است کثیره که بمقابل او موجود نیست در اعتبار است و صدق انسان بر اید
و عمر و غیره بطور اندک است نه بطور یقین که بر حقیقت را خواهد و نه بالذات و نه بمقابل او صدق وجود حقیقی
تواند است و نکته مغرورین خوشین هرگز نشد + بلکه می بیند جانش را محلی خوشین + و باز وجود شخص و احسد
است همچو نزد حکم هیونی و احد که در صورت کثیره اعتباریه ظاهر شده بلکه وجود را محلی هیولی است مطلق است
اعیان و نهید و خارجیه را که اعتباریه و افعیه اند و بوی از وجود و نشیب بر اختیار کردیم شق ثانی را که وجود
عین وجود است و درین صورت در نظر محققین هیچ حرج نیست گویند تحقیقین افراد را موجود و نهید دانستند و
کلیات را در ضمن افراد موجود چهارند فافهم فانه دقیق و قاطع است که الطلاق وجود بر ممکنات موجوده بطور
اطلاق انسانیت بر افراد و چنانکه تقریر جنود شیخ بران دال یعنی بطور ظاهری است اعنی بالعرض است نه بطور
اصالت و تا اینجا بیان دفع اعتراضات عقلایه از حضرت شیخ شد اکنون بدفع شبهات تفصیلی می پردازیم و فافهم
انما کان الامر علی ما قلناه من ظهوره بصوره احاطه قاطعه بحاجتی العلم علی النظر فی الحادث (یا زاید
که بدانیم که هرگاه امر ظهور را در صورت حق است که گفتیم حواله کردیم اما حق بجهان در علم خود دیده نظر که دن
در حادث چنانکه فرموده فی انفسکم افلا تبصرون یعنی در چاهای خود را باینکه بنفید و تفسیرش در حدیث
آید که هر که شناخت نفس خود را پس بدین شناخت پروردگار خود را و سنده لطیف حدیث از آن است
لنوا ان الله قاسم انفسهم ثم یقسم بین نعمت و دایت حدیث نقصان نه بدین ذکر آنرا آیه ضیه و
یا ذکر که او معاند کنایه دارد آیات خود در حادث چنانکه فرمود (سیر سیم آیتینانی الا فاقی و فی انفسهم
سیر شباب متباینه کنایه آنرا آیات خود در جهان و در چاهای ایشان پس بلیسان اشاره فرماید
(قاسم الله لنا علیه تعالی) پس دلیل که گفتیم خود بر حق تعالی (تعالی) تعالی بوصف الالکنا محن و تک
الوصف الا الوجوب الذاتی پس نه و صفت که دیدیم حق تعالی را بوضعی مگر با شیم آن وصف باشتقاق مگر

و جوب ذاتی و هم صفات ذاتی که با توحید و تطلیست که مقتضای مستقیم مقتضای بالیق به ان هر دو سیستم در فلما علمت ه
 بنا و متنا نسبتنا الیه تعالی کل ما نسبنا الیه (نما) پس هرگاه بیکه در سیستم حق تعالی را با خود و از خود نسبت کردیم
 بطرف او تعالی هر آنچه نسبت کردیم بطرف خود سوا می امکان ذاتی خود و نقائص استکسافه مگر بالیق چنانکه نسبت
 مرض و خدایع و استمر او خیریه و غیر اینها آنچه از قرآن و احادیث ثابت است است (و بدلیل دردت الانجانات
 الا کسبیه علی السنته التراجیم) و برای این وارد شدند اخبار است الیه بر با نهایی تراجم حضرت انبیا و اولیا
 (و توصیف نفسیه انما بنا فاذا شهدناه شهدنا نفسنا و از شهدنا شهدنا نفسیه) پس وصف کرد حق تعالی نفس خود را
 برای ایما در کلمه توحید که نسبت کردی معبودی غیر او و هر شریعتی حدیث من یغفلک عن ربک فهو صنگ صنم
 و معبود است پس چون مشاهده کنیم حق تعالی را مشاهده کنیم جا نهایی خود را و چون مشاهده کند حق ما را
 مشاهده کند نفس خود را است همان مراتب حسن شهادت + قشاید وجهی کل ذرات + و اگر گفته شود که
 چون جمیع است تمیز حقائق نمائند حال آنکه کثرت و احکام کثرت مشاهده اند و این فراید و دلالتش که کثرت
 یا الشخص و النوع و اما وان کما علی حقیقه و احوال فمما فاعلم قطعا ان ثمه فایه تمیزت الانشخص بعضها
 عن بعض و لولا ذلك ما كان الكثرة فی الواحد و مشک کنیم که ما بسیاریم شخص و نوع و اگر چه هستیم هر یک
 حقیقت که جمع کند ما را لیکن دایم بقید آنکه در اینجا قیست بدو مقیتر شوند بعضی اشخاص از بعضی دیگر نبوده
 فارق نبودی کثرت در واحد و هر چند ما به الا شریک و ما به لا یقارن و احد است لیکن مفهوم اشتراک
 و انبیا و و گو نه اند که از ان واحد مترشح شوند زیرا که در وحدت کثرت منبج است و فکد تک یضاهان
 و صفتها با وصف به نفس من جمیع الوجوده فلا بد من فارق پس چنین نیز در کتب و وصف کرد حق تعالی ما را به آنچه
 و وصف کرد دیدن نفس خود را از جمیع وجود لیکن لا بد است از فارق (و لیس لا افتقارنا الیه فی الوجود
 و کونف وجودنا علیه لا مکاننا و غنا عن شئ ما افتقرنا الیه) و نیست فارق مگر احتیاج ما بطرف حق در وجود
 و توقف وجود ما بر و برای امکان ما و غنا او سبب و جوب او از شئ غیر محتاجیم بطرف او (و فهمد اصح له
 الاول و القدم الذی انتمت علیه الاولیه الی) لهذا افتتاح الوجود عن عدم و برای همین غنا صحیح شد
 برایش از نیست و قد میکتفی شد از اولیه که افتتاح وجود باشد از عدم چنانکه نسبت عقل اول در حدیث
 است که اول آنچه متعین کرد الله تعالی عقل است پس آنکه شروع نمود با وجود او در عالم کثرت موجودات
 آن عقل است (و لا یسبب الیه تعالی الا و الیه مع کونه الاول) پس نه نسبت کرده شود بطرف او تعالی اولیت

و همچنین جمیع آنچه نسبت کرده شود لطافت او و نام داشته شود بدو و سبب خلقت گردد و چون این همه شد پس بیان آدم
 فرماید که در نسبت او حق تعالی فرمود و متعکسان تسبیحاً ما خلقت بیدی که او شیطان چه چیز منع کرد ترا از سجده بیک
 پدید آمد بدو دست خود پس تنهایش حضور مصطفی فرماید (غیر عن یاقین) یاقین بالیدین اللیقین تو چنانکه
 علی خلقی اما انسان کامل لکونه الجامع لخلق العالم و مفرده الله پس تعبیر کرد الله تعالی ازین دو صفت آنکه متوجه
 شد از حق تعالی بر خلق انسان کامل برای بدو نشای جامع برای حقایق عالم یعنی کلیات و عالم ارواح و برای خود او
 یعنی جزئیات و عالم اجسام متفرق از عالم شهادت و الخلیفه غیبی زیرا که عالم شهادت است و خلیفه روح عظم
 غیبی او انداخته است (سلطان) و برای همین غیبی است محبوب شود سلطنت او و دیگر کسی گوید که عالم ارواح را جاب
 نباشد با خصوص مقدسه را فرماید که او شان خود حجاب اند و وصف الحق نفسه یا حجاب الظلمانیة و هی الاجسام
 و الطبیعیة و النوریة و هی الارواح اللطیفه و وصفه کرد حق نفس خود را بر زبان نبی علیه الصلوٰة و السلام حجابها
 ظلمانیة و آن اجسام طبعیه اند بلو احق خود را و مثل ششیاطین مخلوقات ناریه هم از دنیا نند و بجای بهاست نوریه
 و آن ارواح لطیفه اند چنانکه حضور صلی الله علیه و سلم فرمود که بر اسب خدا تعالی هفتاد هزار حجاب اند از نور و ظلمت
 که مغایر هفتاد هزار درجات روح عظم اند مع زبان و لغات و کلمات خود بمقابل و هفتاد هزار اقسام عالم جسم یا
 مع توابع او و حق وجود مطلق در آن پروها در غیب است و چنانکه عالم اجسام که حجاب است عالم ارواح خود
 حجاب شد و عالم برین کیفیت لطیف و برین حجاب علی نفسه زیرا که عالم با برین کیفیت جسمانی و لطیف روحانی است
 و او علین حجاب است بر خود که کثیف از ادراک مذاق روح خالص است و لطیف از مذاق عالم شهادت عالم
 (فلا یدرک الحق) ادراک نفس فلا ینال فی حجاب لایدرک پس نه ادراک کند عالم حق را مثل ادراک نفس خود را
 پس همیشه مانده حق در غیب و جایبکی نه رفع کرده شود (مع علمه بانه متمیز عن موجدیه یا متفاره) با دوجو عالم
 با آنکه متمیز است از موجد خود با تفقار او و بعرف و احبب پس بدین نظر وجود آدم لا بدی شد که در حجاب ماند
 و لکن لا حظ له فی الوجوب الذاتی الالهی لوجود الحق سبحانه فلا یدرک ادراک لکن نیست نظیری عالم در وجوب ذاتی
 که برای وجود حق سبحانه است پس نه ادراک کند حق را عالم گاهی اگر چه بصورت آدم باشد و فلا ینال الحق من
 لایدرک لکن غیر معلوم علم ذوق و هو لای نه لا قدم الحادش فی ذلک پس همیشه مانده حق ازین حیثیت غیر معلوم علم ذوق
 و هو و بدلی آنکه نیست قیام برای حدوث درین وجوب ذاتی و صفات ذاتی پس چون عالم روحانی از ذوق عالم
 جسمانی محروم است و عالم جسمانی از ذوق روحانی بدستور پس حق تعالی جاسی پدید آورد که عبارت از آدم است تا حجاب

نورانی از ظلماتی و مجاب ظلماتی از نورانی مرتفع شود و هر چند روح اعظم را شرف اصالت بگرم حاصل لیکن جمیع حسی آدم
که بدو رفیع حجاب شود و ندارد و چنانکه در اخلاق جلای مولانا جلای دوانی اشارت فرمود (فما جمع الله سبحانه لآدم
بین یدیک لا تفرقهما) پس هیچ کد الله سبحانه برای آدم میان دو دست خود مگر برای شرفی که آن جمعیت است تا چنان
یکی از دیگری مرتفع شود پس آدم جامع کل حقایق گشت (ولهذا قال سبحانه وتعالى ایلین ما متکلمان پسید ما خلقت
سیدی) و بر سر همین فرمود سبحانه وتعالى برای ایلین چه چیز منع کرد از سجده کردند برای شفعیکه پسید اگر آدم بدو
نور (و اما هو الاصلین جمیعاً بالصورتین صورة العالم وصورة الحق) و نسبت آن تشریف نگار عین جمعیت او در میان دو صورت
صورت عالم و صورت روح الحق (و همایه الحق) و آن دو دست حق وجود مطلق اند و در صورت ظاهری روح اعظم
متشکل و تجلی شده از دو دست خود که به تجلیات صوری بصورت وارد حضور صلی الله علیه و سلم و در صورت آدم سومی کرد
و ایلین جز این عالم کم حاصل نه بده (جمعیت) و ایلین جز عالم است که نسبت حاصل برای او این جمعیت آدم
و لهذا کان آدم خلیفه) و برای این جمعیت شد آدم خلیفه (فانکم لکن ظاهراً بصورة من استخلفه فیما استخلفه فی
ظاهر خلیفه پس اگر نبودی آدم ظاهر بصورتیکه خلیفه گرفته است او را و آنچه خلیفه گرفته است او را در و پس
بنموده خلیفه (و انکم لکن فی جمیع المظاہر ارباباً استخلف علیهم لان استناداً الیه فلا بد ان یوم جمیع
ما تخلیج الیه الا ایلین خلیفه علیهم) و اگر نباشد در جمیع آنچه طلب کند او را در آنچه خلیفه گرفته است او را آن
ربا یا نیکه خلیفه کرده شده است بر و برای آنکه استناد را بایا بطرف او است پس نباشد خلیفه پس لابد است
که قائم باشد خلیفه جمیع آنچه احتیاج داشته شود بطرف او و در نه پس نباشد خلیفه بر ایشان (فما صحت الخلافه
الا لای انسان اکمال) پس نه صحیح خلافست مگر برای انسان کامل زیرا که در غیر انسان شرکاء خلافت یافته نشوند
و انسان غیر کامل همچو دیگر حیوان است (فما نشاء صورة الظاهره من حقائق العالم و صوره پس نشاء روح صورت
ظاهره او از حقائق عالم یعنی از صور عالم یعنی از مفردات او باید دانست که در سابق حقائق عالم را
عمول بر کلیات بمقابل مفردات بدان وجه کردیم که حقائق عالم در اینجا بمقابل مفردات واقع شده
و در اینجا از مفردات تفسیر بدان وجه نمودیم که بمقابل صورت حق واقع شده چنانکه فرماید (و انشاء
صورة المبدأ علی صورته) و انشاء که در صورت باطن او بر صورت خود که عبارت از اسماء آکیمه است (و لکن
قابل فی کنت سمعه و بصره) و برای همین انشاء که در صورت اسماء آکیمه است فرمود در پیش قرب لوان با ششم
جمیع اشکان کامل بصورت که در دو صفات باطن اند (و اما قابل کنت عذبه) و از نه فرمود که با ششم چشم بنده و گوش و

انقواء کلم الذی خلقکم من نفس واحدة وخلق منها زوجا وبعث منها رجالا کثیرا وفساد وصال یرون آدم منسوس
 واحده بر قول حق تعالی است که ای آدمیان اتفاقا کنید از ریکی پدید آید که در شمار را از یک نفس که پدید آید از زوجه
 او خوا و یک گنده که در آن هر دو بسیاری مردان و زنان و حقیقت انقواء کلم نداند بدان نظر فرماید و حق تعالی انقواء
 یکم احوال و احوال منکم و قایه یکم و احوال و احوال منکم و قایه یکم پس یعنی قول حق تعالی انقواء کلم که در آن
 آنچه ظاهر شود از شما و قایه برای پروردگار خود در دایم چنانکه آدم علیه السلام چه شما در دایم نیست ظلم خود و خود را
 صفات امکانی ذاتی بنده است و جمیع کمالات برای وجود است پس میفرماید و دیگر دانید آنچه باطن است از شما و
 رب شما است و طایفه برای خود در عباد چنانکه فرماید ران الامر منم و محذوف او و قایه فی الذم و احوال و قایه فی الذم
 نیک که امر منم و محذوف است پس با شید بحیثیت قید خود و قایه حق در ذم و کردار نیک حق را و قایه خود با بحیثیت اطلاق
 در محذوف (فکوا اباا ما لیس منکم) پس یا شید او و سبب نکار درندگان حد و با علم گناه گریه نبود اختیار را با حلقه
 خود در طریق او سبب کوشش و گوناگون نیست یعنی انسان بنده به نظر ذاتی است که چهار گانه از دهن نظر امکان خود است
 گناه بنده از اقتضای ذات است و گریه بهر منتهای اختیار بنده نیست لیکن تو طریقی فرستاده است اختیاری که گوناگون
 از امکان و جانتی نیست زیرا که در جوع و سبب انبساط باشد در جوع و سبب قید و مرجع قید بنده است
 و مرجع اطلاق حق و تادرتان بطلب شمر بطوری او گفته که تصور راجح حق مساوی با سبب گوناگون و معاد افکار
 راجح آنه تو اسلم اطلعت علی اذوع فی جمل لکن فی نفسیه بجان القبضه الواحده لیسها العالم و القبضه الاخری فیها
 آدم و نبوه و بین مر تبهم فیما باذن حق تعالی مطلق کرد آدم را بر آنچه پدید آورده بود و الله تعالی در دگر داند او را در
 قبضه خود و بجان در یک قبضه گویا که کفار عالم بود و در یک قبضه آدم و اولاد خاص را و الی السلام و بیان فرمود
 مراتب شان در دو علی الخصوص از کائنات در تحت حیات حضور علی با صلوات علیه السلام و در قبضه این الی السلام و آنچه با و
 که روح انقواء بر آدم شل شد که حقیقت باطنه اوست و دست خود بر پشت آدم نهاد پس در پاسه شخ از و ظاهر
 شد که در راجح مؤمنین بود که یاد او خداوند کرده در فصل آتوریه کون و گزینند و هر یک بنیایا است خود
 ظاهر شدند و باز دست خود بر پشت آدم نهاد پس در چاسه یاه و یاد که کفار و مشرکین و یحیی و زندیقان بودند
 که با و در ان کوره در فصل آتوریه کون و گزینند و در قیاسه بجهت راسه مؤمنان و آدم بود و در قبضه سیری در
 کفر که بحال تمیز فرموده چنانکه در باب اسلام مشکوفا از ابو هریره مر سبب ده قبضه داو که آدم اولادش در یک قبضه
 بود و کونین با و باید و فرست که با و بود از قدر عظمت و شرف خلیفه را هر وقت علم و شهود جمیع امور عالمی با و خود فرمود آدم را

که مادر و این قدر شرف زشته میرد که بعد قایل و خواهرش پیدا شد و بعد از قایل خواهرش یاسیل و
 دختر دیگر شد و چنانکه مفصل در بیان آمد و قایل را بعد از گذشتن یاسیل برین پنداشتند اخذ کرد و دخترش را چنانکه
 از و خوک پیدا شد و شهره ازین نام یاد کرد و از و غیر او و از و غیر یاسیل و از و متوسلین از و که همسر او
 بن بار و بن محلا ییل بن قینان بن الوش بن شعیف و این ملک است خشت قمری و در وزن داشت یکی عده مادر
 یاسیل خیر نشین و قبول نامی نو از و دم ظله مادر بقاین صاحب بنس و آن که در صلاح پیدا شد و خواهرش احمد و بعد
 از شهادت یاسیل و خروج آن جناب از جنیت قصه نام نهادن آدم بخیر خود را برین حرف او فرمود و آدم هم از جنیت خود خارج
 کرده شد که ماسین ییل و چون است و بعد شعیف پیدا شد که کامل مقدس بود که اگر آن جناب در نفس نوم بیاید باقی قصه آدم
 در سابق مذکور شد و لما اطلق الله سبحانه فی سری علی ما اودع فی ذلک الامام الوالد اکبر علیه السلام فی هذا الکتاب ما حد
 لی منه لافقت علی فان ذلک لایسته کتاب و لا العالم الوجود و الا ان و اگر بگوید که این کتاب را در این کتاب خوانده و بعد
 بر این حدیث نهادن درین امام و الی اکبر که دانیدم درین کتابی چه حد کرده شده و از و نه آنچه واقعه شده ام
 بر وزیر که آنرا نه و دست و از و کتاب و نه عالم که اکنون موجود است (فما شدمه همالو و نه فی هذا الکتاب که احدهم
 لی رسول الله صلی الله علیه و آله سلم کلمة الالهیه فی کلمة آدمیه و هو هذا الباب بی یزایه شایسته ام از آنچه نیم اوراد که کتاب
 فصول حکم چنانکه حد کرده است آنرا برای من رسول الله صلی الله علیه و آله سلم حکمت الالهیه در کلمه آدمیه است و آن این
 باب بود ثم حکمة تفشیة فی کلمة ششیة ثم حکمة سبوحه فی کلمة لوجیه ثم حکمة قدوسیه فی کلمة ادبیه ثم حکمة همیه فی
 کلمة ابریه ثم حکمة متعده فی کلمة استخفیه ثم حکمة علویه فی کلمة اعلویه ثم حکمة روحیه فی کلمة یعقوبیه ثم حکمة نوریه فی کلمة
 یوسفیه ثم حکمة اهدیه فی کلمة یهودیه ثم حکمة فاتیحه فی کلمة صافیة ثم حکمة قلبیه فی کلمة شعیبیه ثم حکمة ملکیه فی کلمة
 لوطیه ثم حکمة قدریه فی کلمة مغزیه ثم حکمة نبویه فی کلمة عیسویه ثم حکمة رحمنیه فی کلمة سلیمانیه ثم حکمة وجودیه فی کلمة
 درویشیه ثم حکمة انفسیه فی کلمة بنسویه ثم حکمة غیبیه فی کلمة اویسویه ثم حکمة جلالیه فی کلمة یحییویه ثم حکمة مالکیه
 فی کلمة زکریا و یحیی و اسماعیل فی کلمة ابراهیمیه ثم حکمة احسانیه فی کلمة یحییویه ثم حکمة امامیه فی کلمة
 یارونیه ثم حکمة علویه فی کلمة موسویه ثم حکمة صبریه فی کلمة خالده ثم حکمة فردیه فی کلمة محمدیه صلی الله علیه و آله
 و سلم و در بعض نسخ است و سند که خدیج کل حکمة یکصد و بیست و نه و منها انشاء الله تعالی
 و بعد از ذکر این خدیج هر حکمت را یکصد و در نسوب است در جاست او اگر خواسته خداست و این فهرست
 اصل متن بود و فقیر تر تیب زمانی با فواید فصوص را درین ترجمه نهاده است و کل حکمة الالهیه نسبت الیهام

در این کتاب که در این باب بی یزایه شایسته ام از آنچه نیم اوراد که کتاب
 فصول حکم چنانکه حد کرده است آنرا برای من رسول الله صلی الله علیه و آله سلم حکمت الالهیه در کلمه آدمیه است و آن این
 باب بود ثم حکمة تفشیة فی کلمة ششیة ثم حکمة سبوحه فی کلمة لوجیه ثم حکمة قدوسیه فی کلمة ادبیه ثم حکمة همیه فی
 کلمة ابریه ثم حکمة متعده فی کلمة استخفیه ثم حکمة علویه فی کلمة اعلویه ثم حکمة روحیه فی کلمة یعقوبیه ثم حکمة نوریه فی کلمة
 یوسفیه ثم حکمة اهدیه فی کلمة یهودیه ثم حکمة فاتیحه فی کلمة صافیة ثم حکمة قلبیه فی کلمة شعیبیه ثم حکمة ملکیه فی کلمة
 لوطیه ثم حکمة قدریه فی کلمة مغزیه ثم حکمة نبویه فی کلمة عیسویه ثم حکمة رحمنیه فی کلمة سلیمانیه ثم حکمة وجودیه فی کلمة
 درویشیه ثم حکمة انفسیه فی کلمة بنسویه ثم حکمة غیبیه فی کلمة اویسویه ثم حکمة جلالیه فی کلمة یحییویه ثم حکمة مالکیه
 فی کلمة زکریا و یحیی و اسماعیل فی کلمة ابراهیمیه ثم حکمة احسانیه فی کلمة یحییویه ثم حکمة امامیه فی کلمة
 یارونیه ثم حکمة علویه فی کلمة موسویه ثم حکمة صبریه فی کلمة خالده ثم حکمة فردیه فی کلمة محمدیه صلی الله علیه و آله
 و سلم و در بعض نسخ است و سند که خدیج کل حکمة یکصد و بیست و نه و منها انشاء الله تعالی
 و بعد از ذکر این خدیج هر حکمت را یکصد و در نسوب است در جاست او اگر خواسته خداست و این فهرست
 اصل متن بود و فقیر تر تیب زمانی با فواید فصوص را درین ترجمه نهاده است و کل حکمة الالهیه نسبت الیهام

در حقیقت یک تقسیم گفتیم که آن منها ما یكون عن سوال فی معین و عن سوال فی غیر معین و منها ما لا یكون عن سوال
چنانکه تقسیم دیگر عطاها متقسم شوند بعض را آنها باشد از قولی سوال و عام است که در معین باشد یا در غیر معین و
بعض از سوال قولی نباشد و بقیه از مطلق سوال عطا نباشد (سوار کانت العطیة ذاتیة و استیما یم) بل بر است که عطیة ذاتی باشد یا استیما و چون هر یک قسم تقسیم دوم تقسیم اول است مناسب شد
که از تقسیم دوم اولاً مفصل اطلاق در پیش اولاً حال عطا میفرماید که از سوال قولی باشد که متقسم به معین
و غیر معین است فاما معین من یقول یا رب اعطنی که از معین است اما ما لا یخیر لیسوا هم پس سوال قولی معین مثل سوال
شخصیت که گوید یا رب پروردگارم ده مرا چنین که تقصیر کند مرا که نه خطر کند برای او و این چنانکه بسیار در خضر
انیا و اولیا نموده اند (و غیر المعین من یقول یا رب اعطنی ما تعلم فی مصلحة من غیر المعین کل چیز ذاتی من لطیف
و کشف) و قولی سوال غیر معین مثل سوال شخصیت که گوید یا رب پروردگارم ده مرا آنچه دانی که در صلاح من باشد
غیر معین بر سه چیز لطیف روحانی ذات من و کشف جسمانی ذات من قول عام است که شایع باشد ذاتی یا بتلفظ معنوی
و معنی تقصیر بتقصیر نموده اید و غیر قولی متضمن غیر تقصیر است و اسامی که در صفات معین بقول که کلام در زبان
است و وصف اند (وصف لایحه علی سوال الاستیما الطبیعی) یکی وصفیت که بر انگشت سائل را بر سوال
استیما طبعی بدون حال و استعداد و این هم اکملین را اتفاق افتد چنانکه دعای عدم اختلاف این است
بوجه زیاد شفقست و حرص بر ما از حضور صلی الله علیه و سلم شد منظور گشت رفاه انسان خلق چه لازم زیرا که
اوم پیدا کرده شد که جدا بجد سائلین است شتایی گفته که هنوز روح در جسدش با تمام نمانده بود که قصد بر شادی
لود و آن عادت در اولادش جاریست از اینجا بسیاری دعای حضرت است انیا در همه اجابت نه قبول کردند که در
دنیا اثر آنها مرتب گشتی و وصف لایحه علی سوال (وصف دوم بر انگشت او را بر سوال بطیقه که عبارت از
استعداد است پس فاعل فعل مصدر است که در و تذکر است ضمنا و این استعداد بر دو گونه است یکی آنکه
سائل او با علم استعداد باشد که اهل حضور است یا با علم استعداد نباشد پس حال دوم فرماید (اما علم ان محمد اقدس
امور اقدس سابق العلم بانها لا تنال الا بعد سوال فیقول فاعل یا ایها السجانه کیون هذا القیاس صوابه احتیاطا لما یحتمل
علیه من الامکان) بجزی آنچه در نسبت که بر آنجا یعنی نزد خدا اموری هستند که سبقت بر و علم حق بدانکه نزد
آن امور اگر چه از سوال پس گوید سائل امید است که آنچه سوال کند او سچانه داد و از این قبیل باشد پس سوال و احتیاط
باشد بر احوال آنچه امر استعداد بر دست (و لا یعلم ما فی علم الله و لا یطیع استعداد فی القبول) و او نداند آنچه

در علم خداست و نه و در این استعداد از او در قبولیت (لا نه من انقض الحلو است الوتوفی کل زمان فرد علی استعداد
 استوفیانی و کل زمان) بوجه آنکه از انقض الحلو است است و توقف در هر زمان مین بر استعداد توقف درین زمان
 باز بر آنکه گفتند در این سوال برای آنکه استعداد از است و در مستعجلین اهل شدی چنانکه فرماید (ولو لا اعطاه
 الاستعداد السوال ما سأل) و اگر بودی خواهش استعداد برای سوال قوی درین قسم نه سوال کردی و اینهم از اهل
 حضوران چنانکه فرماید (فما یلی الحضور الذین لا یعلمون مثل هذا ان احکوه فی الزمان الذی یکونون فیہ فانهم یخفون
 یعلمون ما اعطاهم الحق فی ذلک الزمان و انهم یأخوون الا بالاستعداد) پس ادنی تر بیان اهل حضور بیکه ندانند
 مثل این آنکه دانند او را در زمانیکه سوال در روز یک که زمان برای حضور خود را دانند آنکه دهد او شانرا
 حق درین زمان و دانند که قبول کنند او را که استعداد پس از اینجا دریافت شد که سالیس بفر استعجال
 دو گونه اند یکی آنکه بنگاه قبولیت استعداد را بشناسند و دوم از استعداد و توقف قبولیت گردند (و هم صنفان
 صنف یعلمون من قبولهم استعداد و هم صنف یعلمون من استعدادهم باقییون) و اهل حضور و و صنف ثانی
 صنفی دانند از قبولیت خود را استعداد خود را و صنفی دانند از استعداد خود را آنکه قبول کنند از اتم بایکون
 معرفه الاستعداد فی هذا الصنف) و این معرفت قبولیت از استعداد و کمال چیز نیست که باشد در معرفت
 استعداد درین صنفه و باز این صنف دوم به دو قسم است یکی برای معرفت استعداد برای قبولیت دعائانند
 دوم بطریق حکم سید خود درین وقت دعا سازند و حال قبول اهل ظاهر است پس آنرا ترک ننمود و حال قسم دوم فرماید
 (ومن هذا الصنف من یسأل لا الاستعجال ولا الامکان و انما یسأل قنالا لامر الله فی قول تعالی ادعونی استجب
 لکم فوالله انی استجب لکم) و ازین صنف دوم شخصیت که سوال کنند برای استعجال طبعی و نه برای امکان و استعداد
 و نیزین نیست سوال کنند بر سه فرما بفراری امر خدا و قولی و دعا کنند استجابت کنم برای شما پس و عبده محض
 و این دعا ادعای همه متعلقه فیما سال فیمن غیر من غیر من انما هی فی اقتضای امر سید و قبولیت برای این داعی همه متعلق
 در این سوال کنند و از معین و غیر معین و نیزین معین است او در اقتضای امر سید است و این عبده محض باشد
 که با لذات انبیا اند (فاذا اتقوا الحال السوال بالعبودیه اذا اتقوا التفویض و السکوت سکنت) پس چون
 خواهد حال هو اسله را سوال کنند بطور عبودیت و چون مقتضی شود حال تفویض و سکوت را خاموش ماند
 (فقد اتقوا الحوب و غیره و اسالوا رغب ما یتلهم انهم یعلمون مقتضی الحال فی زبان آخر ان یسألوا رفع ذکرها و افرود
 انهم یعلمون مقتضی الحال و رغب و غلبه و سوال کرد در رفع آنرا که بنگاه او شانرا اند بد و باز مقتضی شد

بیزن

نداشته اند و این استدلال اعمی سواست و انما یتبع هو لا ذن السؤال علیهم بان الله فیهم سابقه قضایه هم قد میوه بحکم خود
بایر و منه وقد غابوا عن نفوسهم و اغراضهم و جزین نیست منع کنان سالین حل را از سوال علمشان بآنکه سزا
خدا دریشان سابقه قضا است پس انان تیار کردند محل را برای قبول آنچه وار شود از و تعالی و غائب شدند از
نفوس خود و با اغراض خود پس سوال بقول مکن فی قضا ویتاری علی نمایند تو نبندی چو کنایان بشیر و مکرر
که فی آنچه خود درش منته بروری داند و در او از قضا تقدیر نیست که متبدل نشود بخلاف قضا که عبارت از حکم است
آنان در عالم مشر و مشر و چنانکه قضا پنجاه نماز پدر عاصمه حضور صلی الله علیه و سلم تا بیخ رسید و تقدیرین بود که حکم غیب
نماز از و عاصمه و بنده به بیخ خواهد رسید (وین هو لا ذن علیهم ان علم الله به فی جمیع احوال و ما کان علیه فی حال
ثبوت غیبه قبل وجود و باین استدلال ازینسانند که دانند که علم خدا بدو شان در جمیع احوال او شان نیست
که بود در حال ثبوت غیبه او قبل وجودش (و علیهم ان الحق لا یعطیه الا ما عطا علیه من العلم به و ما کان علیه
فی حال ثبوت علم ان علم الله به من این جمل) در انداین واقف که حق نه بداد و را نگر نه داده است حق علیان
او از علم بدو و او جز نیست که بود و در حال ثبوت خود پس داند واقف علم خدا بدو از کجا حاصل شد یعنی نسبت علم
به نسبتین متحقق نشود داین کلام در شرال است و در در ترقی دهن یعقوبی ثابت نمود که حق حسب امکان اعیان
را تقر که دالبته علم حق مستلزم تقر اعیان است در اصطلاح حضرت شیخ با فاده تمیز شده چنانکه شوق حق واحد بر
کثرت با قضا دیگر گشت و اما تمیز من اهل الله اعلی و اکتف من هذا الصنف فم الوافقون علی من تقدیر و
در اینجا صفتی از اهل الله اعلی و اکتف ازین صنف پس آنان واقف اند بر سر قدر که آنچه بر سر اند از اعیان که با علم
حق مقرر اند آمد و تقر در شان حسب مکان انضمام عالم شد و نه نسبت عطا حق بجهل برابر است لیکن بر سر زید به زید
تواند پس غیبه مقول شیطان در قیامت خواهد بود قلا تلو مونی و لو لموا انفسکم را است خواهد آمد و کسیکه با وجود
این علم باری اقتال سید دعا کند هر چند او اعلی باشد لیکن ازین قسم نباشد و هم علی تمیزین منم من یلم ذنک مجمل
و منم من یعلم مفصلاً و او اقلین سر قدر و صفت باشد علی آنکه داند سر قدر را مجملاً و یم آنکه داند او را مفصلاً (و
الذی یعلم مفصلاً اعلی و اتم من الذی یعلمه مجمل فانه یعلم ما فی علم الله فیه) و آنکه داند سر قدر را مفصل اعلی
و اتم است از آنکه داند او را مجمل را که او را ندانند در علم خداست و در و این علم غیب که حق تعالی بر ذلایا هر چه آید
و لایظهر علی غیبه خدا الا من ارضی من یسلم فرموده منافی آنکه لایدری نفس ما ذا تکلب خدا و لایدری نفس با
ارض کت است زیرا که استغیا یکبار در هر مقام کارگر شود و هر چه نداند نفس بکند و در خدا و نداند نفس بکلام زین بر

زیریکه رسوله جن آیه ولا یظهر علی عبده لایه فرمود که نه ظاهر کند بر عیب خود کسی را مگر آن رسولی را که از و راضی شده است
 و اولیا و ذیل رسول الله صلی الله علیه و سلم (اما باعلام الله ایاه بما اعطاه عین من العلم به و اما بان کشفه عن عبده
 القابیه و انتقالات الاحوال علیها الی مالا یتنبأ به) یا باعلام خدا او را به آنچه داد او را عین او از علم به و و یا آنکه
 خدا تعالی کشف کند بر او عین ثابت او و انتقالات احوال بر و تا آنکه نهایت نرسد (و هو الی مالا یتنبأ به)
 فی علمه بنفسه بنزله علم الله به لان الاخذ من محض را اعدام و او اطلاق است نه بر آنکه عیب یا شد در علم خود بنفسه بنزله علم
 یعنی روح اعظم بدو زیرا که اخذ از یک محض است که عیان ثابت اند که بنده در خود مدینه خلقت آنکه در صورت غیر
 بنده و جواب از اخذ حق گذشت (الا انه من جهة العبد عنایت من الله تعالی سبقت له من جملة احوال عینیه بر نما
 صاحب هذا الکشف از اطلعه الله تعالی علی ذلک الی علی احوال عینیه الثابتة) مگر فرق نیست که خدا تعالی را علم
 اعیان بذاته است بلکه علم او مستلزم تقریر اعیان شده و بنده را بنیابت حق حاصل که از جهت بنده عنایت است از
 حق تعالی که گذشت آن عنایت بزرگ بنده که آن از جملة احوال و است ثنای خدا بر صاحب این کشف چون مطلع کند او را
 الله تعالی برین امر بر احوال عین ثابت او و اعیان و دیگران که صورت وجود دیگرند پس بعضی بنده عنایت حق بنده
 باشد که مطلع فرماید و هم آنکه صورت وجود هم نیکو و مکنون غیب مانند که اختیار کرد حق آنرا در عین علم بنده بدو و سرسبز اگر
 بلا عنایت حق بنده را حاصل شدی بر آن هم مطلع گردیدی چنانکه فرماید زانکه فی قوس الخلق اذا اطلعه الله تعالی
 علی احوال عینیه الثابتة التي تقع صورة الوجود علیها ان یطلع فی هذا الموضع الحق علی هذه الاعیان الثابتة
 فی حال عدمها لا تناسب ذاتیه لا صورة لها) زیرا که نیست در صورت مخلوق چون مطلع کند او را حق تعالی بر احوال عین او
 که واقع شود صورت وجود بر آن آنکه مطلع شود خلق درین حالات بر اطلاع حق باین اعیان ثابت در حال علم آنها
 که مکنون غیبند بر او آنکه نسبت ذاتیه اند نیست صورت وجود بر او آنکه مطلع شود خلق بر او پس اگر بجهت سبقت
 عنایت حق بنده را علم عین حاصل شدی بر آن اعیان مکنون هم مطلع گشتی رفیع الله بقول ان العنایت
 آنکه سبقت کند العبد بنده المساوات فی افادة العلم پس بدین قدر گوئیم که عنایت آنکه سبقت کرد برای
 این عبد برای این مساوات در افاده علم از عین او در شرح مسمی الله عز وجل شیخ مرحوم بطور است که بر رویای حق
 قصد و انگیزه داشت خواست که بر احوال خود و بر احوال محضین سخن ببرد شیخ صدر الدین قونوی مطلع گرد و تاقیاست
 پس حق تعالی او را مطلع کرد چنانکه بر احوال بادشاهان ترک از عثمان بادشاه ترک تا بنده بادشاه از
 شاه عبد الحمید خاص از نام و سخته بادشاه است و در سال گذشته که در کمال است و سال

برای سلطنت ترکان دیگر باقیست بعد از خاتم این سلطنت است و مهدی آید و چون مقام عنایت موجب حکم
کمال توحد است پس علوم اهل عنایت را بجز و منسوب نمودن عجیب نباشد چنانکه فرماید روشن بینان یقول الله جانه
حتى تعلم و از مقام عنایت حق که بنده در حق خود نشود و حق بنده را بر علم خود مطلع گرداند فرماید الله تعالى جانه تا دانیم
جوابین را از شما بصورت محمد صلی الله علی صاحبها و سلم (و بی کلمه تحقیقه المعنی مای کما توهم من لبس له هذا المشرب)
و لفظه تعلم کلمه ایست مضارع محقق المعنی نیست چنانکه و هم کند اورا کسی که نیست برای او این مشرب مثل حکم و حکیم
(و غایه المنزه ان محیل ذلک الحدوث فی العلم المتعلق به و هو اعلی وجه یكون لکم بقله فی هذه المستلزم و غایت منزه
در معنی آیه مذکور و آنکه گرداند این حدوث را در علم برای تعلیق علم او اعلی وجهیست که باشد برای تکلم بقل او درین
مسئله که از نسبت حدوث در علم حق بری شد و لا انما ثبت العلم زائد اعلی الذات فبعل التعلق لا للذات)
چرا درین صورت حکم ثابت کرد علم را از اید بر ذات پس گردانید تعلق را برای علم نه برای ذات و نیز که چنانکه از حدوث
تعلق علم در قدم علم انحصار فی عالم نشود بدستور کلام در تعلق ذات است (و بهذا الفصل عن المحقق من اهل الله صاحب الکلمات
و الوجود) و باین تنزیه که متفق تشبیه نیست جدا شده حکم از محقق اهل الله صاحب کشف و وجود که متقدم و و گون
علم بر اسس حق یکی علم اجمالی مستلزم ثبوت اعیان که گویند علم مستلزم عالیت و معلومیت است ممکن آن
صفتیست ذاتی کمالی که خود بخود تجلی فرموده و هم سبی برویت است و آن علم نیست که بصورت اهل کمال منسوب با و تعالی
است چنانکه در اول هر حق دی گذشت و هر آید از علم همین است تا اینجا مطلب این فصل دشوار است که سهل نمودیم
(ثم نرجع الی الاعطیات فنقول ان الاعطیات اما ذاتیه و اما اسمائیه) باز رجوع کنیم ببحث اعطیات پس بگوئیم
که اعطیات یا ذاتیه اند یا اسمائیه و تفصیل فیه در سابق گذشت که منشأ او ذات جامع بلا خصوصیت اسمی باشد
و اسماء آنکه بخصوصیت اسمی باشد قافا المذموم و المعطیات الذاتیه فلا یكون اید الا ان تجلی الکی پس لیکن
بخششها و عنایات و عطایا ذاتیه پس گاهی نباشد مگر تجلی الکی بلا خصوصیت اسمی و این اعلی قسمی از معرفت است
که ذات بنده محو و سستی در شود حق گردد که مانند ذاتی بجز ذات حق پس صفات و افعال بجا ماند پس در وقت بظهور
اسم الله که با خود از اوله است مشرف نشود پس صورت عجز و حیرت از بنیاد پیدا گردد و چون ذات حق حیرت هی
ذات مستغنیست پس تجلی او محال و آنچه ممکن از ان اطلاع فرماید او التجلی من الذات لا یكون اید الا بصوره
استعداد المتجلی له غیر ذلک لا یكون) و تجلی از ذات نباشد زیرا که او را غنائی مطلق است مگر بصورت استعداد تجلی
سوا س ازین نباشد و چون تجلی ذاتی منحصر است با استعداد تجلی له که انانیت عید در انانیت حق محو گردد (و قافا ذاتی)

المتجلی له مارا سے سوی صورت فی مرقاة الحق ومارا سے الحق پس در نی صورت تجلی له ندید حق را سواس صورت
 انای خود در آئینه اناس حق مطلق وگو تجلی ذاتی موجب فنا عید در شهود است لیکن در نفس لا مر قید شخصی بطرف
 نشود چنانکه ازین تحقیق صاحب بقا که مرتبه بالا دارد واقف پس عمر ارض قانیان بر جناب شیخ دارد نشود و لا لیکن
 ان یله مع علمه مارا سے صورت لایه کالمرة فی الشاهد از ارایت العصور وصور تک فیها لا تراها مع علمک انک
 مارا یت العصور وصور تک لا فیها و ممکن نیست که بیند در حال بقا بنده حق مطلق را مع علم او بلکه ندید صورت
 خود را اگر در حق حال این رویت خود در حق مثل آئینه نیست در شما چون بنی صور تما را در و یا صورت خود را نه بینی آئینه
 را با وجود علم تو که ندیدی صورهای صورت خود را مگر در آئینه و اعتبار فانی در غلبه مگر دشمن و نباشد اعتبار حال بقا
 که در و محو است (قابیر الله ذک مثالا اقامه تجلیه لذاتی لیعلم التجلی له انه مارا پس ظاهر کرد الله تعالی این آئینه را
 شعله کفایم که در آن مثل را برای تجلی ذاتی خود نهاد در تجلی له که ندید حق را چنانکه هست مگر صورت خود را در و او آئینه
 مثل قریب و لا اشتبه بالرویه و التجلی من هذا و نیست در اینجا مثل قریب ترونه مشابه تربویت و تجلی ازین دو آئینه
 فی نفسک عند ما تری الصورة فی المرأة ان تری جرم المرأة لا تراها ابدا البتة و کوشش کن در نفس خود
 نزد رویت تو صورته را در آئینه که بنی جرم آئینه را نه بنی جرم آئینه را که همه البتة در چند رویت خود رویت حق
 است لیکن بقدر خود نه بقدر که خدا تعالی وجود مطلق است و در هنگام رویت مرد در آئینه عدم رویت آئینه در جبهه
 که فرماید حتی ان بعض من ادرك مثل هذا فی صورة المرئی ذهب الی ان الصورة المرئیة حجاب بین بصر المرأی
 و بین المرأة تا آنکه بعض در کان مثل این در صورت که تما رقت بطرف آنکه صورت مرئیه میان بصر را می و میان
 آئینه حجابیت (و هذا اعظم ما قد علمه من العلم و این قدر بزرگتر علمیت که تا ر شد منکر و یت حق بر و الا امر
 کما فانه و ذینا الیه و اصل امر آنست چنانکه فرمودیم در فیم بطرف او که در تجلی ذاتی را می دید حق را بصورت خود
 و ندید حق را چنانکه هست (و قد بینا هذا فی الفتوحات المکیة) و بیان کرده ایم این را در فتوحات مکیه که هر که
 گوید که خدا را دیدم در و غ گفت زیرا که حق چنانکه هست بلا حجاب بنده دیده نشود و هر که دید و گفت که ندیدم
 حق را حق را دید چنانکه ممکن است رویت او و در شرح ما یت که در باب شصت و سوم فتوحات مکیه است که
 افسان ادراک کند صورته را در آئینه و در نقطه که ادراک کرد صورت خود را صغیر و چون بیکه بیند بغایت صغیر بنظر
 صغیر جرم آئینه یا کبیر بنظر عظم جرم آئینه و در قدرت دارد که انکار کند در و یدن خود و در آنکه نیست در آئینه صورت
 او و نه آن صورت در میان او و میان آئینه پس نیست صادق و نه کاذب در قول خود که دید صورت و ندید صورت

فرد پس چیست آن صورت و کجاست محل او و چیست نشان او پس آن صورت منقبت ثابت موجود معدوم معلوم مجهول ظاهر کبریا حق تعالی برای بنده خود مثل تاواند و تحقیق کند چون عاجز شد از درک حقیقت آنکه عالم است پس بخانی خود عاجز تر و جاایل تر و سخت تر است انهمی پس قول بجا بود صورت میان را ای و آن غلط ازین عبارت نمود و اندو اصل طلب کتاب همانست که نوشتم (و اذ ذلک انما یلیس فوقه غایه فی حق المخلوق) و چون چشیدی این معرفت را بطریق ذوق و تحقیق نه بطریق تخمین چشیدی غایتی را که نیست فوق آن غایت در حق مخلوق که حق تعالی را بصورت خود دیدی گوئید پس حق را چنانکه هست که آن ممکن نیست پس در وقت از مقام فنا همچو منصور که در سکرانا الحق فرمود ترقی یافته که هر دو مراتب وحدت و کثرت رسیدی تا آنکه نسبت علم مصطفی صلی الله علیه و سلم از مصطفی رفت و حتی علم المجاهدین حق تعالی بدر نیویست مبارک فرمود (فلا تطمع ولا تعب نفسك فی ان ترقی الی اعلی من هذا المرح) پس در نیویست طمع مدار و تکلیف بخش براس آنکه ترقی یابی اعلی ازین مدارج اگر تحقیق رسیدی و اگر نه رسیدی چنانکه قصه شیخ احمد جام صاحب تحقیق و علما چیست مشهور است که بهر چه تحقیق نرسیده بود ندیش کوشش کن تا به این تحقیق از تخمین و ظن و تقلید ترقی فرمائی و بعد از رسیدن این مقام تحقیق کن (فما هو تمه اصلا و ابعد الیه العدم المفض) پس نیست اعلی مدارج در آن مقام اصلا و نیست بعد ازین مگر عدم محض فاما ابدال الحی الال الضد لیه زیرا که چون تعالی ذاتی شد و ذات حق وجود است پس نیست درای وجود مگر عدم (فهم انک فی روتیک نفسك) پس حق آئینه است در رویت تو نفس خود را و مضمون من عرف نفسه فقد عرف ربه مطابق قرآن معتبر است (وانت در آن فی رویت اسماء و ظهور احکامها) و تو آئینه خدائی در رویت اسماء و ظهور احکام آن اسمائیکه بدون صورت کثرت آنها ظاهر نشوند (ولیت سوی عینه) و نیست آئینه غیر حق چنانکه خیال اهل حجاب است مصلح شایع سانی مولانا جاست مصرع نه تنها کج بل گنجینه هم اوست + (فاخلط الامر و ابتم) پس در مقدمه رویت مختلط شد امر و مبین است و مقام حیرت آنکه کدام آئینه و کدام مرئی گشت چنانکه در مقدمه تکلیف در خطبه فتوحات مکیه حضور مصطفی فرماید انما اراد العبد حق و الرب حق فیا لیت شعری من انکلف + ان قلت عید فذاک سیت + و ان قلت حق فاین یکلف + یعنی عید حق است و رب حق پس امر کاش بود حق شعور من کدام تکلیف داده شده اگر کیم عید مکلف است پس نیست است و اگر گویم حق است پس با کجا تکلیف داده شده انما من قبل فی علم پس بعض از کمین با نظر و راست نبوت مثل صدیق اکبر رضی الله عنه نادان شد وقتی در علم خود رویت خود که کدام

دید و کردید (فقال والعجز عن درک لادراک) پس فرمود و عجز از دریا نیست رویت و ادراک که
 و پیر و کردید کمال دریا نیست است زیرا که آنجناب رضی الله عنه آئینه خاتم المرسلین علیهم السلام است و حضور
 صلی الله علیه و سلم فرموده است رب زدنی خیرا فیکسب یعنی ای رب زیاده کن مرا خیر در خود او مناسبت علم ظریف مثل هذا
 و هو اسما القول بل عطاء العلم السکوت و بعض ما از کلمین چنانکه هنگام دیگر حضور صدیق دانست مگر گفت
 بمثل این قول یا وجود یک کن قول اول صدیق رضی الله عنه اعلی قول نیست بلکه او را علم سکوت که اگر گوید
 مشکل و اگر نگوید مشکل رکما عطاء العجز چنانکه علم او عالم مثل صدیق رضی الله عنه را عجز و پندار علم اعلی عالم
 یا کمتر و این عالم که داند و مقام او سکوت باشد اعلی عالم باشد است از آنکه صرف عاجز باشد و لیس بهذا العلم
 الا خاتم الرسل و خاتم الاولیاء و غیرت یا صالت این علم ذوقی مگر برای خاتم الرسل و خاتم الاولیاء علیهما السلام
 و تبعیت این هر دو و حجج البعین دیگر حضرات مثل صدیق اکبر و فاروق و ذوالنورین و مرتضی را سنی و الله عنهم
 در عقاید مغرب کتاب حضرت شیخ مرحوم است که صدیق اکبر رضی الله عنه در زیر نیزه خاتم الاولیاء و هم زیر نیزه
 خاتم الانبیاء صلی الله علیه و سلم چنین پس ازین رو حضرت صدیق صاحب سکوت هم بود پس قول شیخ مرحوم در نسبت
 صدیق در یک وقت بعد منافی در وقت دیگر برای علم نیست باید دانست که چون ذکر خاتم الاولیاء و خاتم الانبیاء
 علیهما الصلوة والسلام آمد مناسب شد که از حالات هر دو حضرات آنچه از کتب منزه و غیره ثابت اطلاع دهیم
 پس بدانکه حقیقت محمدی علیه صاحبها الصلوة والسلام آن وحدت ساده اسم رحمن ام الاسماء است مرتبه عامه
 جامع مراد اصل ولایت و نبوت و رسالت را و مثل برسم نبوت و رسالت و ولایت بلکه در اندرون طلال
 ولایت که نبوت را با حاطه سم و ولایت را با حاطه طلال تشبیه است و در حدیث صحیح است که حضور صلی الله علیه و سلم
 کلمین با حاطه طلال است و حقیقت ولایت آن مرتبه واحدیت جامع مخصوص بر اسم رحمن است اعنی اسم رحیم و
 حیات آن نفس ذات رحمن است پس اسم اول حیات در رحیم بجای طلال است پس مشکو و حقیقت مسیح طلال و احد شید و ظهور و
 بر آن چنانکه نبوت در رحیم آمد و آن مرتبه مخصوص صلی الله علیه و سلم ختم شد پس چنانکه ابتدا کمال حقیقت رحمتی از حضور
 صلی الله علیه و سلم است و تا کمال حقیقت رحیمی تصف لیکن تسبیح کمال حقیقت بر فهمیر مسیح است پس اسم رحمن مشکو
 ولایت و نبوت و رسالت ختم المرسلین علیهم الصلوة والسلام است و اسم رحیم مشکو مسیح علیه السلام و هر که درین جهان آید
 اولاً از اسم رحمن مشکو ختم المرسلین علیهم الصلوة والسلام و بعد از اسم رحیم مشکو خاتم الاولیاء مسیح مستفیض ضرورتاً
 حتی که خاتم الانبیاء علیه السلام از اسم رحیم و خاتم الاولیاء از اسم رحمن بلکه مشکو خاتم الاولیاء از اسم رحیم مستفیض از اسم

و حملن شود درین حرج نیست بلکه از یقینی امور است و هر چند آدم علیه السلام هم منظر رحیم باسم علیم بود که علم آدم
 الاسما و ادال بر دست گیر بود خصوصیت ختم ولایت بر سر سج که بعد از آنجا بنظر زانی اسم رحیم خواهد بود و منصوص است که شایسته
 خاتم الاولایت اسم رحیم گشتند و استفاده مسیح از حضور سراسر کتب سلامیه چنانکه ظاهر است از فصل چهارم و پنجم
 مکاشفات لوح و غیره هویدا که از خداوند چهار خلفا کتبی گرفت و بنفای اربعه یاد و بنظر حقیقت نسبت خداوند
 چهار خلفا مطابق حدیث کثرت کثرتاً مخفیاً فاجبت این اعتراف خلقت الخلق در فصل چهارم مذکور است و در حقیقت
 او خالق ارض و سما است زیرا که منظر وجه ذاتی روح اعظم اند که بر رب و روح کرده در قرآن مفسر است و بارها
 ذکر آیات نموده ایم و در باب دوم نامده و بوس بصیران فرماید که مرتبه نجات اعظم که در مستقبل آید در تحت فرشتگان
 نگه داشت پس صحبت انسان (یعنی داود) که توفیق بخاطر گذرانی و فرزند انسان (یعنی مسیح) که بر دست توحید
 فرمائی بلکه ملائکه یعنی گروهی را بر خداوند که تشریف کرد اختیار نیا شد چنانکه در درس ششم باب مذکور این
 عبارت را از ربور نقل کرده و در فصل ششم مروج و سفر مثنی کتاب موسی است که متعالی بر طور فرمود
 خلاصه شریکانه این جلوه گیریم بطور نمونه است که در بدو در ان شمانه در اولاد شما خواهم فرمود یعنی در اسماء علیان
 و در درس ۱۲ فصل ۱ دانیال مذکور است که مسیح علیه السلام از صاحب روز است قدیم یعنی مهدی علیه السلام که
 بر روز صاحب روز است در حضور صلی الله علیه و آله مستقیض خواهد شد و حقیقت انبیاء اسم خاص خاص است که مستقیض
 از اسم رحیم و رحمن اند پس بدین وجه فرمود و بعد از آنم اقتده یعنی پس بهدایت شان که در اصل هدایت است قمتد
 که محمد که در این جمله و در چندین خلیفه ولی عهد بود پس استفاضه حضور صلی الله علیه و آله سلم از مشکوۃ مسیح
 نیز که اسم رحیم است منافی نشده ای ختم بر سل قریب تو معلوم شد و در آمده ز راه دور آمده و در چه نبوت حضور
 صلی الله علیه و آله سلم بدان نوبت رسیده که حسب فصل سوم کتاب عمال کسی نبی نبوده که جز حضور صلی الله علیه و آله سلم
 نداده باشد چنانکه پیشین گوی سمیت هر یکی نموده است باید دانست که نبوت بر دو قسم است یکی خبر مقدس
 موحد بلا راجع نجوم و سمریزم و قیاس و غیره بلکه بعضی عنایت و مومبت عام است که برای تشریع باشد یا
 تب باشد این ختم نشده است بیدای اولیای است هم حاصل دوم آنچه متعلق بتشریع باشد و آن بحضور صلی الله
 علیه و آله سلم حسب فصل ششم دانیال ختم شد که بعد از متنا و مهنته اند بر بادی بیت مقدس ششده تشریف آوردند و هر قدر بخوا
 علی ترویات او اکمل تر پس تبه ولایت حضور صلی الله علیه و آله سلم ازین مقام و آیات باید کرد و ولایت عبارت از انظر
 حق است و تمش بر چند نوع تصور یکی آنکه بذاته منظر رحیم باشد بالخصوص اسم اولینش حیات که امام لائمه است

که سنده این حدیث بطور نشان است که در این حدیث است ۱۲

و بعد از و منظر ذاتی اسم رحیم نباشد مگر بالبعث و او مسیح است دوم آنکه بعد از و ولایت ختم شود و آن خاتم الاولاد است که در صحن بالآخر پیدا شود و سوم در وقت خود مرجع کار باشد چنانکه بن حضرت شیخ از ایشان در وقت خود بوده است چهارم آنکه ختم ولایت خاصه محمدیه باشد و آن حضرت مهدی علیه السلام خواهد شد که مسیح فرما ببرد از آنجناب خواهد بود پنجم ختم ولایت متضمنه خلافت صحابه است و آن بر جناب مرتضی کرم الله وجهه و بر امام حسن ختم شد ششم ختم ولایت اکبر است باشد که مرجع کلمات عامه باشد و آن حضور غوث الاعظم سید محی الدین شیخ عبدالقادر جیلانی رضی الله عنه مرشد ماست و علی هذا باز باید دانست که کلام در عطا یاسه ذاتی بود و اسم رحمن و رحیم اسماءند پس چه گوید بر حضور و مسیح علیهما الصلوٰة والسلام عطایه ذاتی باشد گویم درین هر دو اسم ظهور ذات بالذات است که منظر ذات حق است و ظهور اسم رحمن ظهور اسم رحیم در مابعد است از اینجا منظر ذاتی حق مقدم بر اسم رحمن خواهد بود و ازین تحقیق واضح شد آنچه حضرت شیخ مرحوم فرماید و بایره احد من الانبیاء و الرسل الا من مشکوة الیرسل الخاتم و نه بیند علم ذاتی محلی را کسی از انبیاء و رسلان حتی که خاتم الاولیاء نیز نگذارد مشکوة حقیقت خاتم الرسل منظر خاص اسم رحمن ام الامماء زیرا که جمله اسماء مابعد از اسم رحمن اند و از انبساط طبیعت کلیه رحمانیه خاتم هر یکی مقرر شده پس اسم رحیم که مشکوة خاتم الاولیات است از اسم رحمن مقرر شد (اولیاء الا من مشکوة الی الخاتم حتی ان الرسل لا یرونه متی راده الا من مشکوة خاتم الاولیاء و نه بیند علم ذاتی ذاتی را کسی از اولیاء مگر از مشکوة حقیقت ولی خاتم تا آنکه بیند رسولان آنها هر گاه یکس بیند مگر از حقیقت خاتم الاولیاء اسم رحیم فرق مابین خاتم الاولیاء و خاتم الاولیاء آنقدر است که حاتم ولایت اعنی اسم رحیم خود مستفید از حقیقت خاتم الاولیاء اسم رحمن است پس رتبه خاتم الاولیاء علیه الصلوٰة والسلام اسطی مانند اگر کسی گوید نبوت و رسالت و ولایت هر سه در رسولان صلی الله علیه و آله جمع اند پس مبدء نبوت همون مبدء ولایت است میفرماید (فان الرسالة والنبوة استنبوة التشریع و رسالة منقطعان عن الاولیاء لا تنقطع ابدام بدستی رسالت و نبوت اعنی نبوت تشریع و رسالت تشرعی منقطع اند بر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و ولایت منقطع نشود و گاهی مفهوم هر سه جداگانه اند و هر یک را مبدء باید (فان رسولان من کونهم اولیاء لا یرون مازکرناه الا من مشکوة خاتم الاولیاء) پس رسولان بنظر بودن شان اولیاء چون در وجود عصری بیابند بیند آنچه ذکر کردیم آنها مگر از مشکوة خاتم الاولیاء اسم رحیم (طیقت من دونهم من الاولیاء) پس چگونه سواي ایشان از اولیاء غیر از مشکوة خاتم ولایت بیند و امکان خاتم الاولیاء باقی، حکم لما جاء بخاتم الرسل من التشریع فذلك لا یقیح فی مقامه ولایات فی ماذهبنا الیسفاة من

یعنی مسیح گیرنده علم است از معدنیکه گیرنده و فرشته که وحی کرده شود بر و برفت رسول رفان نعمت با اثرت به فقه
 حاصل لک العلم النافع پس اگر فهمیدی آنچه اشارت کردم بدین حاصل شد برای تو علم نافع که در حق حضور صلی الله علیه
 و سلم و در افاده باطن کمال انبیا و اولیای حق که خاتم اولیا را هم دریافت شد و هم استقاده حضور صلی الله علیه و سلم
 در ظاهر از حقایق انبیا و افعال گشت که هم وحی نعمت و اولی عهد جمله است بدانکه این سلسله خاتم الاولیا را از خزانة
 مقید حضرت شیخ است که با جناب مخصوص و آنچه مطابق حدیث است بیان اشارت کردیم و حسب مقدمه و در تالیف
 کلام گوشتیم و بگوئیم در کل نبی بن لدن آدم الی آخری ما سنم اهدیا خذ الاس من مشکوة خاتم النبیین و ان تاخیر
 بود و طینته فانه بحقیقه موجود و موقوفه گشت نبیا و آدم بن المار و الطین و غیره من الانبیا ما کان نبیا الا من
 بعث پس هر نبی از وقت آدم تا آخر نبی نیست ازیشان کسی که دیگر از مشکوة خاتم الاولیا هم زمین و اگر چه
 متناثر شود و حضرت صلی الله علیه و سلم زیرا که بحقیقت روحی خود بود و دلیل بر و قول آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم است که بودم نبی در حالیکه آدم ما بین آب و طین بود و غیره و از انبیا نبودند نبی مگر و قتی که
 فرستاده شدند و نبوت موقوف بر ولایت است پس ولایت حضور صلی الله علیه و سلم را هم حاصل بود و گوئیم بظاهر
 بحضور صلی الله علیه و سلم نشد بر هیچ شری و کذا لک خاتم الاولیا کان ولید آدم بن المار و الطین و غیره من الاولیا
 ما کان ولیا الا بعد تحصیل شرائط اولایه من لای خلق الا انبیه فی الاوقات بهما من کون الهی بالولی التمجید
 و همچنین خاتم اولیا بود نبی در حالیکه آدم ما بین آب و طین بود و غیره و از اولیا نبود نبی مگر بعد تحصیل شرائط
 ولایت از اخلاق اکمیه در اقصای جان اخلاق از بطن حق مسمی بولی حمید بود و نبی خاتم ولایت قبل
 از آدم از اوائل انجیل بود من ظاهر است که بود در ابتدا و کلمه آن کلمه زود خدا بود و آن کلمه بود و همان در ابتدا
 نزد خدا بود و هر چه بواسطه او موجود شد و غیر از او هیچ چیز از چیز یا اینکه موجود شده است و وجود نیافت یعنی بود
 در ابتدا و کلمه یعنی روح مسیح که تعیین او از زبان و جبر و عظم خالص یافته و آن نزد خدا بود بعد ظهور و بنظر
 غور و حدت ظاهر و متلهم عین حق بود و هر چه درین عالم بواسطه حقیقت او هم رحیم بود آدم این جمله هیچ
 است و هیچ قدر در علمت هر چه حضور خاتم المرسلین علیه الصلوة و السلام دارد که بظاهر چنانکه از جمله انبیا مستفید
 از مسیح نیز آنحضرت صلی الله علیه و سلم مستفید از حقیقت مسیح حقیقت حضور صلی الله علیه و سلم اعلی است و اگر چه
 گوید که نفس اولیا ما و زاده قبل از ظهور خود مثل حضور غوث الاعظم رضی الله عنه متصف بولایت بود و بدین
 چگونه قول حضور مصطفی رضی الله عنه درست آید که بعد از تحصیل شرائط ولایت متصف شود و چو آبش آید که

و چنانچه مقدم شد گوئیم بنظر تجلی ذاتی که در خصوصیت اسمی دون اسمی معتبر نیست (من فیه المیزان) اما کلام
 که بعد از قبول مثل هذا الکلام پس هر که بفرموده مراتب و مقامات را بیرونه شکل خود قبول مثل این کلام این مقام در
 کتاب سخت ترین مطالب است بالخصوص من فیه که سبب معتقد بخصیص حضور صلی الله علیه و سلم است نه بطور
 تعصب بلکه در حقیقت عظمت حضور صلی الله علیه و سلم حسب تصریح کتب سابقه از اید اسد کتب بطوریکه بیان
 کردیم هیچ حرجی در عبارت حضور شیخ مرحوم نیست تا اینجا بیان عطا یا سه ذراته که دید اکنون بیان عطا یا سه
 اسمائیه میفرماید بدلیل این قول (در حقیقت و وسعت کل شیء و بعضی نظر استقامت خاص کنیز کتبها للذین الالهیه حضرت
 مصطفی بنظر رحمت اسمائیه شرح میفرماید و اما المصالح الاسمائیه فالعلم ان شیخ الله تعالى فی القدره و جوده و رحمت
 من الاسماء و لیکن عطا یا سه اسمائیه تا آنکه عطا یا سه رحمت و رحیم نیز پس با آنکه عطا یا سه خدا تعالی
 در خلق او رحمت از حق تعالی بدیشان و آن کل از اسماء است و اما رحمته خالق الله تعالی و رحمته خالق الله تعالی
 فی الدنیا و فی الاخره و فی کل لایسم الرحمن فهو عطا یا سه رحمت خالصه چنانکه لایسم الرحمن
 لذیذ در دنیا خالص برود قیامت و در این را اسم رحمن پس او عطا یا سه رحمت است و اما رحمته مجزیه که شرب
 اند و او که به از وی یعقب شرب الرحمته و هو عطا یا سه رحمت و لیکن رحمت مجزیه با وصف دیگر مثل شرب که به دو
 شرب او عقب آر در راحت را و او عطا یا سه رحمت است و او عطا یا سه رحمت است و او عطا یا سه رحمت است
 و لا یمکن ان ینزل عطا یا سه من غیر ان ینزل علی ید ساد من سده الاسماء و نیز که عطا یا سه اسمائیه
 ممکن نیست اطلاق عطا یا سه از آنکه به از آنکه باشد بر دست خادین از خادمان اسماء و از اسماء بعضی است
 که خالص بر وی رحمت باشد از آن رحمت و بعضی مزاجی دارد با وصف دیگر ان الیه است و قداده یعطیه الله
 العبد علی یدی الرحمن فیحصل العطا من الشوب الذی لا یلائم الطبع فی الوقت اولی مثل الغرض و ما شوبه
 ذلک پس گاهی در دله بنده برود دوست فاعلی و منفعلی من پس خالص بود عطا از شایسته که طبع نباشد
 در وقت یا نرساند غرضی را و آنچه مشابه آن باشد پس خالص رحمت است و گاهی بهیفت نرسد باشد چنانکه
 فرماید و قداده یعطیه الله علی یدی الواسع فیمم و گاهی در دله برود دوست و اسع پس علم کند طرق و وقت این
 معتز رحمت از رحمت باسعت را و علی یدی الحکیم فبنظر فی الاصل فی الوقت یا برود دوست حکیم پس نظر کند در
 اصل در وقت پس اگر مقتضی آن باشد که مکلف در دنیا تکلیف نکشد تا راحت در آخرت یابد پس در دنیا تکلیف نکشد
 یا در آخرت تا احتیاج تکلیف در بعد حسب آنکه ان مع العسر یسر را راحت و آسانی رود در اولی یدی الواسع

فیعلی یعنی و لایکون مع الواهب تکلیف المعطی له بعوض علی ذلک من مکرر او محسوس یا برود دست و اید پس این
تا که پیش گفته که نه باشد و یا و اید تکلیف معطی له بعوض ازین از شکر و عمل (او علی یدی) ایجا فی نظر فی الموطن
و ایضا یا برود دست جبار که بعوض تر جبر کند پس نظر کند موطنی را و آنچه مستحق دوست را و علی یدی انفعال
فی نظر المحل و ما هو علیهم یا برود دست غفار که از عوض در گذرد پس بیند در محل آنچه برودست آن محل و محل آن
معطی له است (خان کان علی حال استحقاق العقوبه) فی سوره و تقدیمها پس اگر باشد محل معطی له بر جالی که لایق
باشد آن حال عذاب را پس متر کند او را و انداز آن حال بعثت که بدل کند سیئات را بحسنات یا پوشد
بدی را که کسی ظاهر نسا زد یا بعد از ظهور بدی یا بعد گرفت عذاب در دنیا سعادت فرماید (او علی حال لایق
العقوبه) فی سوره و الله عن حال استحقاق العقوبه) یا بر جالی که مستحق عقوبت نباشد پس متر کند او را و انداز حاکم
استحقاق باشد عذاب را که از او فعل نیک در آید و فعل ناسر نیاید (مسموم و معتقنی به و محفوظ) پس
تمام و آفته شود اگر نمی است مسموم و عنایت کرده شده اگر وی است محفوظ و در غیر ذلک مما یشاکل به (النوع)
و غیر ازین آنچه مشاکل ین نوع عطا را نمی باشد و المعطی هو الله تعالی من حیث ما هو خازن لما عنده من
خزائن و معطی آن الله تعالی است از حیث تیکاد خازن است برای آن خزانگی که نزد او است چنانکه
در قرآن مجید دارد و تقدیر خزان السموات و الارض یعنی برای خداست آنچه در اسماء و زمین است (تقاریر)
الا بقدر معلوم علی یدی اسم خاص بذلک لاسم پس نه خارج کند او را اگر بعد معلوم برود دست اسم خاص برین
(فاما علی کل شئ خلقه علی یدی اسم العدل و اخوات) پس داد هر شئی را در فضل قدس حسب ممکن انداز او که اگر
بلا را بدحق پیدا شدن ممکن بودی برین انداز بودی باز بدایت کرد مطابق او در فیض مقدس برود دست
اسم عدل و اخوات او مثل مقسط و غیره ازین رو نه کم شود و نه زیاده و هر چند حکم آن معطی دایم اند کند چنانچه از حکم
پنجاه لازم به پنج بدعا حضور صلی الله علیه و سلم رسید لیکن از انداز زمین مختلف گفت در نه بل لازم آید به نسبت
حق که آنچه نه دانسته بود بوقوع آمد بخلاف منو حیث یک حکم یکدیگر که در آن صلح است مثل منع و رجات بند
در اعی و اختلاف احوال مکلفین (و اسماء الله لاقتنای لانا تعلم بما یوکن عننا و ما یوکن عننا غیر قناه) معطی یک
اسم الله است جامع مکتوب است خادمان خود که اسماء خدا اند و آنانا نیت ندارند زیرا که دانسته شود و بدان اثر آنکه باشند
از آنها و آنچه باشد از اثر از آن اسماء غیر قنای است پس اسماء غیر قنای شدند که مبادی آنها است (و ان کانت
الی اصول تناسلی می اجات الاسماء و حضرات الاسماء) و اگر چه اسماء غیر قنای را بوجه کشف بطرف اصول سبب یا فودنه

اسما رقتا هیه که آنها اجناس سبعیه یا حضرت اسماست نو دونه نام و کر مبد را مبد فرض کرده شود که برای هر ش
 جدا گانه اسم باشد پس هر اسم نیز جدا گانه باشد پس تسلسل لازم آید بدان نظر فرماید (و علی الحقیقه قائمه الحقیقه
 واحدة تقبل جمیع بده السبب والاضافات التي کبی عنها بالاسماء الکبیرة و حقیقت پس نیست در اینجا ترکیب
 حقیقت که کند جمیع این نسبت و اضافاتیکه کنایت کرده اند و از او با سمار الیه و حقیقت همون ابیه الا شتر اک و
 ابیه لا قیاز است پس کثرت اسمائی وحدت ذات منافی کثرت نیست و حقیقه تقصی است
 لکل اسم یظهر الی الا قنای حقیقه تمیزها عن اسم آخر و کمال حقیقه التي بها تمیزی الاسم علیه لا یقع فی الا شتر
 و حقیقت مایه الا شتر که و الا قیاز و هر آنکه باشد برای هر اسمیکه ظاهر شود تا غیر قنای حقیقی که تمیز شود بدان حقیقت
 از اسم دیگر و آن حقیقه که به تمیز شود آن اسم است و یعنی که عین اوست نه آنچه که در دو واقع شود و شتر اک یعنی
 حقیقت متمیزه اعتباریه مبارک است از اسم که صورت اعتباری حقیقت واحد است (کما ان الاعطیات متمیزه
 کل عطیة عن غیرها) تخصیصها و الکلمات من اصل واحد چنانکه متمیز شود و عطیة از غیر خود شخصیت خود را و اگر چه باشند
 از یک اصل (فعلولم ان بده های بده الاخری) پس معلوم است که این آن دیگر نیست (و سبب ذلک تمیز الاسماء
 و سبب تمیز عطیة تمیزها است که نهایت ندارد (قنای الحضرة الالهیة لا تسامعها شیه یکره اصلا) پس نیست در درگاه الهی
 برای دوست او چنین که بگوید هرگز نریزه که ظهور در شخص برای النوع به نهایت تواند و در این نوعی
 علیه و این آن حقیقت که عطا کرده شود به روحی تعالی استخالی نشود بصورتی دوم مرتبه درین جهان چنانکه خیال اهل
 سماع است (و اما عالم کاف علم شریف علیه السلام در دو صرح اولی کل من کلیم فی مثل هذان الارواح) و این علم است
 که بود علم شریف علیه الصلوة و السلام روح او که او علم است برای هر اسمیکه کلم کند در مثلین از ارواح رلی من روح
 کمون المادّة جمیع الارواح بلکه از روح او باشد داده برای جمیع ارواح (و امکان لا یقل ذلک من نفسه
 فی زمان ترکیب جسد العنصری) و اگر چه ندانست این مرد از نفس خود در زمان ترکیب جسد عنصری خود را که
 نشاء هر ش دو گونه است یکی روحی اصلی دوم پرورزی عنصری و اول از عالم امر است و دوم از ترکیب نفس ناقصه
 یا جسم و بر روح با درگاه خلقت از عالم روح اصلی افتد از بی خلقت حضور صلی الله علیه و سلم غور بایا کرد که گو بافتاب
 نشاء اصلی روحی مفید و عین روح اعظم اند که در ترکیب عنصری خلیفه جلد و چنانچه از جبرئیل مستفید از مشکوة
 خاتم ولایت است (اسم دیم مستفید از این حرجی ندارد) و من حیث حقیقه و ثبوت عالم بزرگ که عین من حیث
 با وجود این من حیث ترکیب العنصری) پس و غیر شریف حقیقت و ثبوت عالم است کل این بعینه از حقیقتیکه با جلال است

بدو از جهت ترکیب عنصری خود (فما العالم الجاهل فمقتبل لا تصاف بالاضداد و کما قبل الاصل ان تصاف بذكر کما جلیل
و الجلیل و کما ظاهر و الباطن و الاول و الآخر) پس در عالم این نظر نشان اصلی خود جاهل نظر این بر ذریع قبول کند تصاف
را باضداد چنانکه قبول کند اصل یعنی ذات حق تصاف را بدین تضاد چنانکه جلیل و جلیل و ظاهر و باطن و اول و آخر
(و هو عینه و لیس غیره) علم لا یعلم و یدری لا یدری و یشهد لا یشهد و اینی شیت کامل عین اصل خود است یعنی نیست
سوی او پس دانند با سیم هادی و علیم و یروح و نفاذ با سیم معضل در صورت جسمانی و در یا بد بوجه اول با سیم اول
و نه در یا بد بوجه دوم و با سیم دوم و شاهد خود با سیم اول و در شاهد خود با سیم دوم و بهذا الاسم معنی شیت لایان معناه پدید
و باین علم سما و عدم علم نام درخته شد شیت زیرا که معنی شیت شایسته است و شاید این معنی نیز حضرت شیخ دریا
باشد و در اصل معنی شیت خلیفه عوض است (فمبیده مفتاح العطا یا علی اختلاف اصنافها و شایسته پس بدست شیت
نظر اصل مفتاح عطا است بر اختلاف و نسب عطاها (فان الله و هبه لآدم اول ما و هبه) زیرا که الله تعالی بخشید
شیت را برای آدم اول نخبه بخشید و او را برای جریان نسل مقدس با بری نبوت که اولادش را با اولاد حق در توحید
در فصل ۲ از توحید تکوین تغییر فرموده چنانکه اولاد قایل را با اولاد انسان را و او هبه لایان بولد الاسر لایم
و نه بخشید الله تعالی شیت را برای آدم که از آدم که بصورت آدم محبوب است بحقیقت غیبی خود نیست و لایم
نگر سر و خلاصه برای پدر خود پس چنانکه آدم جامع شیت کامل برگردد (فنه خرج و الیه عاد) پس از آدم ظاهر شد و
بطرف کمال او رجوع نمود و اما آناه غریب لمن عقل عن الله پس آنچه آدم آورد آدم از آن عجیب و غریب است برای
کسیکه نفی از خدا تعالی (و کل عطا فی الکل علی هذا المجرى) و هر عطا در کون برین نوع است که بظاهر صورت
پنده است و بحقیقت مطلق نه مختار و چنانکه فرماید فانی احد من الله شئى و لانی احد سوى نفسه شئى پس مرجع
این عبارت بطرف ضرب اول شکل اول رجوع کند که آنچه در کس است از حق تعالی چیزی هست و هر چیزی که از خدا
در بنده است آن نفس است پس آنچه از خدا در بنده است نفس است پس شناختن نفس خود شناختن حق است
و ما کل احد یعرف هذا و ان الامر علی ذلک الا احاد من اهل الله و نیست کسیکه شناسد این را و تحقیق امر معرفت
برین است که فرمودیم مگر احاد از اهل الله صاحبان معرفت نفس و نه اکثر طیش چیر اند و سرگردان
از اذاریت من یعرف ذلک فاعتمد علیهم پس چون نبی کسی را که بشناسد این تحقیق را بطریق ذوق پس
اعتماد کن بر او (فذلک هو عین صفا و خلاصه خاصه الخاضعة من عموم اهل الله) پس این معرفت آن عین صفا
خلاصه خاصه خاصه است از عموم اهل الله زکای صاحب کشف شایده صورت تلقی ایسر مالم یکن معنده

من المعارف و تصورات کمین قبل از تکلیف بیده قلمک تصویره عینه لا غیره من شجرة نفسه جنی ثمره غرس پس کدام صاحب کشف که بینه صورتی را که القا کند بر دهن معارف تکیه کند و نندارد و عطا کند آن صورت آنچه بود قبل ازین در دست او پس این صورت همین است نه غیر او پس آن صورت از شجرة نفس است چید ثمره غرس خود که در همین خود کاشته بود از اینجا بنا بر مذہب جنیان پس بخور باید کرد که بجز نفس خود تو بجهت بطرف دیگر جان ندارد از آنکه بحقیقت اطلاق هم دردی که توجیه بطرف نفس توجیه بذات مطلق است الحاصل آنچه در آرد و جاریست و نقدی چون آید اگر شکست اثر اشتغال ظاهر شود و اگر رو غنست روشنی پذیرد پس تا استعدادی در نفس نباشد اثر مرسد کارگر نشود و حدیث من را فی فقه را فی منافی این نیست زیرا رویت حضور صلی الله علیه و سلم پس صورت دارد که آنچه در شخص این تعیین از حقیقت محمدری شده است پس رویت موسی و حضور صلی الله علیه و سلم برین قیاس باید کرد که آنچه بطور متخیل بود خود موسی بر وی تا آنکه مفصل بیاید که تصویره الظاهره منه فی مقابلہ الجسم الطیفیل لیس غیره الا ان الحاصل و المحضرة التي راي صورة نفسه فيها تعلق اليه تغلبت من وجهه فكل المحضرة مثل صورة ظاهرة ازرائی در مقابلہ جسم شفاف نیست غیر او مگر محلی و حقیقتیکه در صورت نفس خود را درو القا کند بر نفس او تغلب و جوی برای اقتضای حقیقت این حضرت تغلب را که با نظر الکبیر فی المرأة الصغیرة چنانکه ظاهر شود کلان در آئینه صغیر خود پس حق در آئینه اشتغال بطوریکه هست در دنیا یکدهم آئینه است و صغیر اندرونی المستطیلة المستطیلة و المتحرکة و ظاهر خود در آئینه مستطیلة غیر مستطیلة مستطیلة پس حق وجود مطلق بسید در صورت عالم مستطیلة نماید و در غیر متحرک متحرک پس ظهور حق قائم در صورت خود متحرک نماید و وقت الظهور انکاس صورت من حضرت خاتمه و گاهی آئینه و درائی را سرنگونی صورت درائی از حضرت خاتمه که آئینه بالا باشد پس ظهور حق در صورت خلق هم برین منط است و وقت تعطیه عین با نظر منهنها فیقال لیهن من الالهی و گاهی عطا کند آئینه را لای عین آنچه ظاهر شود از ویس مقابل باشد عین از ویس را در هر آئینه که عکس را لای در آئینه دیگر افتد پس حق بصورت کامل هم برین نسبی است و وقت لای الیهن بسیار و هو انما السبانی المرای بمنزلة العادة فی العموم و گاهی مقابل شود عین بسیار را و اکثر در آئینه بمنزله عاقل است در عموم و ظهور حق در اکثر خلق برین منط است که نشانده و بخرق العادة فیقال لیهن الیهن و لیهن الانکاس و گاهی بخرق عادت مقابل شود عین را و ظاهر شود انکاس رو به اکلسن اعطیات حقیقة المحضرة الشفا فیها لای انزلة بمنزلة المرای و این کل از عطا های حضرت متخیلیها است که نازل کردیم آن حضرت را بجلال

۱- بکنند از فن عرف استعداد عرف قبوله و باطل من عرف قبوله عرف استعداد الابدال قبوله امکان بعرفه محکم پس
 هر که شناسد استعداد خود را شناسد قبول خود را هر که شناسد قبول خود را ضرورت نیست که شناسد استعداد خود را و هر که در انکار
 بعد از قبول و اگر چه شناسد استعداد را محلا که بدون استعداد قبول نباشد و اهل غافل ازین نباشد الا ان بعض
 اهل النظر من محاب العقول الضعيفه دون ان الله لما ثبت عندهم انه فعال لما يشاء و جواز و اعطى الله ما يشاء
 الحكمة و ما هو الامر عليه في نفسه مگر بعض اهل نظر از اصحاب عقول ضعیفه مثل اشعریه گمان برینند چون فایده
 نزدشان که الله فاعست برای آنچه خواهد جانزد اشتند بر خدا آنچه مناقض حکمت باشد و نیست امر و جود
 برود نفس الامر زیرا که اسم حکیم در بصورت بکار رود و تعطیل در اسماء حق جانزه نیست پس تجویز نشان که در
 دوزخ اگر مسلمان نیکو کار رود در جحیم نیست تا در است و اما بعد اعدل بعض النظر الى نفي الامكان و اثبات الوجوب
 بالذات و بالغير و برای همین مذکور تجاوز کرد بعض نظر بر طرقت نفي الامكان مناقض حکمت و اثبات وجوب
 بالذات برای واجب و وجوب غیر برای ممکن که طرفت تائید متع شده این قول مثل امام حجت الاسلام
 غفر الله له و الله تعالی (و المحقق يثبت الامكان و يعرفه حقيقة) و متفق بر حضرت جعفر صادق علیه السلام که این امکان را
 که خلاف حکمت است بنظر ذات و دانند حضرت او را که در کلام حضرت عارض شود ممکن را انکاسه و آن بنظر
 ذات شئی عارض شود بلا اعتبار از امر آخر (و امکان ما هو ممکن) و شناسد ممکن را که نیست آن ممکن بنظر حکمت که متمنع
 بالغير گویند زیرا که امکان بنظر ذات عبارت از تساوی طرفین ممکن است پس بنظر ذات قطع نظر از حکمت ممکن
 است و بنظر خلاف حکمت متمنع این کلام با تحقیق است (و من این هو ممکن و هو بعینه بالغير واجب و ثبوت
 که اگر بجا آن ممکن است و او بعینه واجب بالغير است اگر با حکمت مطابق باشد (و من این صح علیه اسم الغير الذي
 اقتضى له الوجوب) و دانند از کجا صح شد بر اسم آن غیر که مقتضی شد برای او وجوب و او وجوب بالذات اند
 متقابلین منزه است بخصوص بیک صفت متقابل و محصور در نیست پس نسبت متقابلین صورت امکان ظاهر است
 (ولا يعلم هذا التفصيل الا العلماء بالقدرة فاعلم) و ندانند این تفصیل را که خاص علماء و خدا که وجوب از حیثیت
 ذات است و همون واجب بکثرت تعینات و ظلمات در حضرت علمیه ممکن است و نسبت تعینات علمیه
 بطرقت ظهور در علین و عدم ظهورش چون محاذ کرده شود ندقی نفسا چون تساوی نسبت حق سبحانه از حیثیت
 ذات مطابق خود بطرقت صفات متقابل چنانکه گذشت (و علی قدر شئیت یکون آخر مولود اولی هذا التفصيل
 الانسان و هو حاصل سره و سپس آنچه و لدی هذا النوع فهو قائم الاول و هو بقرین شئیت باشد آخر مولود دیگر

یاد اخوان ادریس متولد شد و بعمر ۱۰۲ سالگی یار و رفیق یافت و ادریس علیه السلام را بعمر ۲۵ سالگی متوجه
پیدا شد و بعد تو لید متوجه ادریس علیه السلام دیگر در ویتا یامند و خیر حضور صلی الله علیه و سلم چنانکه در نامه بود
مندی و مجوعه انجیل است بقوم بدو که قوم بر خد او ندی بر حضور صلی الله علیه و سلم استخوانها نهند که در خدا و نه
او شان را سزا خواهد داد و بدستور فرموده شد و در عمر ۴۳ سالگی غائب شد یعنی بجهت بر خست که خدا او را بطرف
خود کشید یعنی بعد از فوت زنده شده بجهت رفت و دلیل موت آنجناب آنکه و ما جعلنا لرحل بن قبلک الخلد است
باقی قصه در فصل آنجناب علیه السلام مذکور خواهیم کرد

(نفس حکمت قدوسیه فی کلمه او ریخته) شایع سامی فرق در سبوح و قدس فرماید که سبوح مباد و مترو از نفس است و قدس
آنکه بر تو هم نفس نکرده شود و وجه اختصاص قدسیت با ادریس بطرف روح آنجناب است آنکه ورت طبعی بطرف تقدیر
و در زمان آنجناب علیه السلام خلقی از اولاد قایل سخت گناهکار شدند چنانچه یکس بن متوسایل قایل حبس چنانچه
مکونین قصد قتل داشت و بدو اعمالی خلق چون با سمان یعنی بعالم ارواح رسید بعضی فرشتگان آنرا غلبه شستند که از
اجنب بودند در ایشان علم غنیمت و غیره جاریست پس صورت گناه کاری و ایشان ممکن پس از حق تعالی نمکائی نمودند
حق تعالی بصورت روح اعظم جواب داد که در ایشان طبعیه افزوده شده است موجب گناه باز آن گشتند که اگر در عالم
طبیعت ایشان افزوده شود گناهکار نباشیم پس کسی از ایشان متقی گشتند یکی عزاباروت دوم عزابا سوم عزابا
عزایل پس خلق ارواح شان در ماده کرد که بطور طبیعت بصورت سلسله انسان متولد شدند پس در اول ایشان بادشاه
گشتند ازین رو هر دو فرشته و بادشاه حسب اشاره دو فرشته ملکین در قرانی معلوم میشود و سوم چون وجود
شهرت در یافتن تعالی سوال کرد که با سمان یعنی بعالم ارواح برشته شده سجده کرد و تا جمل حال سر برشته
و باز بر داشته از حیا سر خود بالا نکرد و اولین هر دو میان آدیسان حکومت میکردند و چون اسم اعظم خواندند می
صعود بالا کردند پس یک روز ذی جمیل سماء زهره بادشاه در زنی بود که درین وقت بفارس مشهور است
قصه شهر خود در پیش شان آورد و دل هر دو پرفش میل کرد و او در خواست ایشان را رد نمود پس برودند
آه و هر دو مطلب خود را زد و در خواستند او بدستور روز اول را در ساخت و گفت اگر عبادت کنید آنرا که
عبادت می نمایم و نماز خوانید بطرف منم و قتل کنید نفس را و نوشید شراب را و موافقت نمایم پس هر دو احوال
نمودند و باز بر روز سوم زهره بیامد در حالیکه بدست او شرابی بود پس زاده فرشته شدند پس قصد کردند از نفس خود
پس احوال کرد و بطور سابق پس گفتند تا زبیر از خدا سخت است و قتل نیز سخت آسان تر شرب خمر است

پس توفیق در روز قتل کردند و سجده بپوشیدند پس حق تعالی زهره را شعله آتش بطور شهابیه ساخت و آن
 هر دو چون صبح کرد در طاعت حضور نداشتند پس از حضرت ادریس علیه السلام عرض کردند پس نظر شفاعت آنجا
 اختیار کی از دو حکم شد یا در دنیا قبل از قیامت معذب مانند اعدا از قیامت پس آن نان از عذاب آخرت
 اکار کرد و در عذاب دنیا قبل از قیامت اختیار ساختند و بعد از وفات در صورت مثالی عذاب بر ایشان
 باشد چنانکه از عید اشدین مسود و فی اشد عنده منقولست که معلق اند بموی شان تا روز قیامت یعنی در عالم
 مثال و دیگر آنچه فراید در آن عالم هر صبح است و از فصل چهارم تکوین جهان مستنبط که یکی از آن هر دو بصورت
 ملک قابیله باشد که قصه قتل داشت و آنچه نسبت ستاره زهره درین قصه تا و افغان خیالی دارد بجز خیالی نیست
 علی از نسبت عذاب دکان درین عالم که از نبی ایشان میگردد است ندارد تا اتم نام حضرت ادریس
 علیه السلام آنکه است و نیز کثرت درین مشهور باد پس و قبل از آنجناب علیه السلام جلد پوفیدندی و آنجناب
 خیالی کرد و چهره را از سحر جاس است و است و در آن قصه بود و علم نجوم و حساب و بود صدیق الانبیا چون عمر آنجناب
 ۳۶۰ سی و شصت و یک سال و قیام بر بزم جلد عالم با علم از آنجناب میرسد پس ملائکه مقرب شتاق گشتند بطرف دیدار
 پس ملائکه الموت از حق تعالی اذن خواست بصورت آدم پس بوقت افطار خواند ادریس را بطن طعام
 و تا سوز اجابت نکرد پس فرمود تو کیستی گفت ملائکه الموت که برای اشتیاق دیدارت آمده ام پس ادریس فرمود
 حاجتم روا کن که قبض روح بنمای پس او قبض روح آنجناب علیه السلام کرد و حق تعالی روح آنجناب در جسد مبارک
 باز در فرمود و ادریس فرمود که حاجت دیگر را کن و ادریس گفت که آن که ام است فرمود که اگر آسمان بر خاکیامداد
 از آسمان در دنیا روح است که در آنجا مثل ملائکه باشند و چنانچه مکان برای جسم مورد است خلا باشد یا سطح
 جسم حاوی یا مایه ای اعتماد چیزیست باشد مکان لطیف برای عالم مثال مقرر و لطف از برای روح مقرر که بمناسبت عالم
 هر یک باشد حال آنکه هر اسمی در هر صفت خود مستوی و کامل است پس مجازا آن صفت مکان اوست پس چون هر
 جنت فرمود و ادریس گفت باز گرد آنجناب در جنت بگیرت و فیصله هر دو یکی مقرر شد پس آنجناب فرمود که
 حسب یک نفس ذالقه الموت لذت موت چشیدم و حسب یک یه مانمک الا و ادریس در دوزخ گردیدم که دنیا
 سخن مؤمن است پس بحسب آیه و ما هم منها بخارجین از جنت خارج نشوم پس حق تعالی بکلی وی فرمود که باذن
 من داخل شده است پس در آنجا قرار گرفت و با وجود این قرار بصورت ایاس باز شد و بدستور و جنت ماند
 و باز درین جهان بصورت ملک که سیر کرد از دنیا در بعض قرأت اسلام ادریس واقع و ایاس را بلفظ ادریس

هم در احادیث و اقبح چنانکه در حدیث معراج آدم و نوح و ابراهیم حضور علی الله علیه و سلم را نبی صالح و ابن صالح فرمودند
و ادیس همچو موسی و شیخ نبی صالح و ابن صالح گفتند بدین نظر عبد الله بن عباس و عبد الله بن مسعود صحیح
بخاری مراد از ادیس الیاس دانند که مفصل در نفس الیاسی بیاید و بطرف رافع آفتاب علیه السلام در آنجا
فرماید در فضا مکه تا علیا پس مناسب که از تحقیق علوی بخشی فرماید تا ظاهر شود که علوی حقیقی بسوای حق ثابت نتواند
بدان نظر تفصیلی فرماید (العلو نسبت به علویان و علویان در آنجا است که هر دو فی نفسهم نسبت به علویان و علویان نسبت به علویان
را مخصوص پس آن ازین بیرونست (علو مکان و علو مکان است و آن هر دو نسبت به یکی بلند می ممکن است مناسب
هر عالمی که باشد دوم علو مرتبه و فضا مکان و فضا مکان الیاس پس دلیل علو مکان آنکه سوره مریم مذکور
است ترجمه این آنکه و بلند کردیم ادیس را مکان بلند و اعلی الا مکانة الکان الذی یدور علیه رجبی عالم الافلاک
و هو فلک شمس و فی مقام روحانیت ادیس علیه السلام و اعلی مکانها مکان نیست که دور کند بر دایره
عالم الافلاک و او فلک شمس است و در روحانیت ادیس علیه السلام است ازینجا نشان آفتاب بر زمین
در یافت باید کرد و این کلام حضور شیخ بر مقررات فلاسفه است نه بر طریق کشف و فیهی زیرا که مطابق آید و فضا
ازینجا شمارا دنیا به صاحب آسمان پائین بمقام نیست که از ستارهاست و اوست و حقیقت فلک
این عالم شهادت در سابق گفته ایم که لفظ سما گاهی به هر بلندی اطلاق یا بدینجا که ازینجا شمارا و اوست
که طبقه زهره مراد از اوست و گاهی به سبع شمس و صاحب شمس که اول درجه در آسمان پائین
است که در دستار است روشن اند و گاهی به هر مرتبه بلندی سیارها چنانکه در دستار است و اوست و اوست و اوست
و از حرکت شبانه روزی و سالانه زمین که برگرد آفتاب نماید ظاهر چنانکه درین زمانه تحقیق جدید و انج نزد اهل علم
گشته که سیاره ها همه مدور از زمین خنادر آسمان قمر و زهره و عطارد و در این حرکت زمین نقصان
بازل اسلام نمیرسد و از پیروی فارسیان و یونانیان بدین صورت قائل به پیچش آسمان اهل اسلام شده اند
در نه در حقیقت هفت مراتب سبع شده و بمقام اوست است که بطور شکی نیست و در دستارها واقع که درین زمانه
مطابق قرآن مجید واضح گشته و معنی انا من فروع نظر کثرت ستارهاست و گفته کانت الیوا از کتب سابقه
باید حجت که عبارت از وقت سخت هو لکانست و سیاهی محسوسه حسب کتاب انسان کامل شیخ عبد الکریم حلی
در محرم مطابق تحقیق جدید است که چون فاصله زیاده مقابل نظر باشد سیاهی در نظر در آید و اکثر اولیا را اشتباه
در کشف و خیال را ساخته اند چنانکه در انسان کامل و نسبت و سمت زمین چگونه نوشته اند حال آنکه منطبقه اثر

قریب به سبب و چهار هزار میل است و آنچه در حدیث وارد آن بطور مجاوره دلالت بر کثرت و وسعت دارد و چنانکه
 مشاهد محمول برین معنی حقیقی نباشد و کبر و وسعت شمارهای ثوابت کمتر از آن قیاس تحقیق جدید دریافت نشده
 پس آنچه در نسبت فلک قیاس فرموده و آنچه در زیر این مهیت فراموش بر مقرر است یونانی دانند نه آنچه تحقیق است
 و از بطور ترجیه باید دانست نه آنکه بدان معتقدیم (و تسمیه سبعة افلاک و فوکه سبعة افلاک و هو انما من عشر
 و زیر فلک قیاس بر مقرر است حضور شیخ هفت افلاک اند و فوق او هفت افلاک اند و فلک قیاس پانزدهم است
 فاندی فوکه فلک لاهر و فلک المشتري و فلک کبریا و فلک المنازل و فلک لاطس و فلک الکبری و فلک العزیز
 پس سبعة بالای فلک شمس فلک مریخ و فلک مشتری و فلک زحل و فلک ثوابت و فلک طلس یعنی فلک برج
 و فلک کبری و فلک عرش است (و الذي دونه فلک الزهرة و فلک الکاتب و
 فلک القمر و فوکه الاثير و فوکه الهوى و فوکه الماء و فوکه النار) و آنکه زیر فلک شمس نه برای مقرر است شیخ مرحوم فلک
 زهره و فلک عطارد و فلک قمر و فوکه آتش و فوکه هوا و فوکه آب و فوکه خاکست و از حاد شکیکه مضطرب نه هفت کرة زمین
 ثابت و ممکن که آنچه بعضی سیارها درین وقت مابعد که شیخ عبد الکبیر جمعی خود ملاحظه فرموده است و درین زمان
 باکالات رصدی دریافت شده اند از آنها باشند و درین زمان حرکت عطارد و زهره و فلک ثوابت گردیده
 پس اینهمه را شاد متن بنظر رسوخ خیال حضور شیخ مرحوم بوده است نه از حضور صلی الله علیه و سلم درین حیث
 هو فلک الافلاک هو در فوج امکان پس ازین حیثیت که فلک شمس قطب الافلاک است ادرین بلند مکان است
 و درین زمان و وجود فلک افلاک سخت بحثی افتاده و تحت حقیقی بنظر حرکت زمین متعلق نباشد تا جسات
 حقیقی ثابت باشند (قالوا لكانت فقولنا اعني الحمد لله قال الله تعالى و انتم الاطعون) و لیکن دلیل
 علم مرتبه پس دلیل علم مکان پس ادبای ما اعنی حضرات محمد بن قول حق تعالی است که فرموده و شما بکنده استید
 و در علم مرتبه این است مسیح فرماید که مثل عیسی در سابق نگذاشت که پیغمبری خیرش و از لیکن هر که در باد شایست
 خدا که عبارت از زانیه اسلام است داخل علی از عیسی است که گویجی نواب بارشاه است لیکن ما خود
 خدا را حضرت صلی الله علیه و سلم مییم (و و الله معکم فی هذا العلم) و دلیل دیگر برای علو این است قول
 حق تعالی و الله معکم که حق تعالی با ما است جائیکه باشیم (و هو سبحانه تعالی عن المكان الاعن المكانة) و او تعالی
 سبحانه ذات خود بزرگست از مکان مگر مرتبه پس یک آیه دلیل علم مکان بزرگ است و در آیه دلیل
 علم مکان بزرگ است و دلیل جامع علم مکان و مکان بزرگ ما آورده و ما خاف نفوس الهمال من اتباع المتیة بقوله

و این تیر کرم اعمالکم و هرگاه یک خوف کردن نفوس عال از آنکه چون حق تعالی با ماست پس اعمال ما چه نفع دهند در
 این معیت آورد و قبول خود و نه ناقص کند شمار اعمال شما بلکه صورت معیت زیاده پیدا شود و فاعل طلب امکان
 و اعلم طلب امکان پس عمل طلب کند مکان بلند حجت را و علم طلب کند مرتبه علیا معرفت و در این حق را پس
 علو نسبتی ازین آیت برای ما هر دو گونه معلوم شد (شیخ نمائین ارفعین علو امکان بالعمل و علو امکانة بالعلم
 پس جمع کرد برای ما میان دو رفعت علو مکان جنب برای عمل و علو مکانة بعلم این عطاء خداست پس علو نسبتی دو گونه
 برای بلندگان ظاهر شد لیکن علو ذاتی برای خداست بنده را در آن تخلق نیست چنانکه فراید (ثم قال تنزهها
 لا مشترک بالهیه سجع اسم ربک لا علی عن ذاللا شتر اکمل المعنوی) باز گفت حق تعالی برای تنزیه اشترک بهیت
 تسبیح کن با اسم پروردگار اعلی خود تنزیه ازین اشترک معنوی که خداوند بلند بالاست در مرتبه ذات از معیت
 (من اعجب الامور کون الانسان اعلی الموجودات اعنی لا شان اکمل بالنسبة لیه العلو لا بتبعیته) و از اعجب
 امورات بودن انسان کامل اعلی موجودات و نه نسبت کرده شد بطرف او و علو مگر به تبعیت را اما الی امکان و اما
 الی امکانة در هی المنزلة) یا بطرف مکان و یا بطرف مکانة و آن اعنی مکانست منزله است (فما کان علو لانه)
 پس نشد علو انسان کامل بذاته (فذا العلی بعلو امکان و بعلو امکانة فالعلو لهما) پس آنچه علو مکان و مکانة برای این
 علی انسان کامل است در اصل برای مکان و مکانة است که از حق تعالی آن هر دو را حاصل (فما کان علو لانه)
 علی العرش استوی و هو اعلی الاماکن) پس بیل علو مکان که از حق تعالی حاصل است مثل قول حق تعالی است
 که رتبتم بر عرش مستویست و ادعای مکانهاست نزد کسانیکه عرش را مکان دانند و نزد تحقیق عرش مکان نیست
 بلکه مراد از عرش رحمت است چنانکه هر اسم بصفت خود کامل است رحمت نیز بصفت رحمت کامل و غالب است
 چنانکه در تحقیق تمییز گذشت (و علو مکانة کل شیه هاکل الا وجه الیه یرجع الامر اکمل مع الله) و دلیل علو مرتبه
 قول حق تعالی است برای ثبوت علو مکانة که هر شیه هاکل است مگر وجه اولی ثبوت علو مکانة وجه را شد و
 فرمود و بطرف او رجوع کند کل پس ازین هم برای مکانة ثابت و فرمود یا اکمل است فاعلم با صدقین و علو مکان
 و مکانة انسان کامل را علو حاصل شده بذاته و دیگره سندی اگر در دلتا قال شد تعالی و رفعتا مکانا علیا عمل
 علیا نقلا مکان) و چون فرمود حق تعالی و بلند کردیم ادیس را یک مکان علی پس گردانید علی نصبت برای مکان
 پس نشان کامل عالی بعلو مکان شدند خود آوردن قادر جواب ما اکثر محاوره حضور شیخ است پس ما بهت
 حذف جواب نه دارد و اذ قال ربکم لا اله الا جاعل فی الارض خلیفه فذا علو مکانة) و چون فرمود پروردگار

برای ملائکه که برستی من گرداننده ام در زمین خلیفه پس این علوم مکان است برای آدم و قال فی الملائکه -
استیکرت ام کنت من العالمین جعل العلم للملائکه (فرمود حق تعالی در مقدمه ملائکه که از ایشان روح شیطان
است آیا تکریری یا گشتی از ملائکه عالین که محکوم بعباده نیستند پس گردانیدم علوم برای ملائکه عالین بالتبع چنانکه
فرماید فلو کان لکونهم ملائکه لدخل الملائکه فی هذا العلم لیم مع الله اکرم فی هذا العلم لکونهم ملائکه عرفان هذا العلم مکانه
عند الله پس اگر بودی علوم ملائکه ذاتی بسبب بودنشان ملائکه داخل شدندی کل ملائکه درین علوم پس هرگاه یک
عام شدند این علوم با وجود اشتراک ملائکه در حدود استیم که این علوم برای ملائکه علوم مکان است نزد خدا و کند ملک
الغاف من اناس فانهم لو کان علومهم باخلافه علوم ذاتی لکان کل انسان فلما لم یعم عرفان ذلک العلم لکانهم
و همچنین اگر علوم خلفا را در میان بخلافت علوم ذاتی بودی پس بودی علوم برای هر انسان پس هرگاه یک عام شد
بشما ختم که این علوم علوم مکان است (ومن اسماء اسمی العلی من و ما لا یوفو العلی لذاته او عما ذوا ما یوفو
را لا یوفو لکونهم و از اسماء حسنی و علی است علوم او بر کدام است و نیست اینجا نگر او پس و علی لذاته است
یا علوم او از کیست نیست او نگر او پس علوم او لذاته است اگر کسی گوید که بسبب موجودات متکثره حق تعالی است
پس علم او اضافی نیز حق تعالی را حاصل میفرماید که در مخلوقات دو لحاظ اند یکی لحاظ وجود و واحد او حق است دوم
اعتبار کثرت اعیان پس بنظر اول فرماید و هو من حیث الوجود عین الموجودات فاسمی المحدثات هی العلیه
لذاته و هیست الا هو هو العلی لا علوم اضافه و حق از حیثیت وجود عین موجودات است پس سبب محدثات است
و بدین نظر که محدثات مفاد حق نیستند بلکه عین حق اند علیته برای ذوات خود که عین ذات حق است و
نیستند غیر او پس درین صورت حق تعالی علی است بغیر علوم اضافه و بنظر دوم فرماید که اعیان موجود و نیست
نشان کرد که حق موجود و اعیان غیر موجود اند (لان الا عیان التي لها العدم الثابته فیها شئت را لکنه من الوجود
زیر که اعیان ثابت در حق که برای او عدم است نه شئید را لکنه وجود پس آن نان در آنم بر حال خود اند در عدم
رفعی علی حالها مع تعداد الصور فی الموجودات پس اعیان بر حال خود اند مع چندین صور تمام موجودات
و اعیان واحده من المجموع فی المجموع فوجو الکثرة فی الاسماء و هی النسب و هی الوجود عدیمه و هی حقیقت
حقه یکیت ممتاز از مجموع در مجموع پس وجود کثرت در اسم است و اسماء نسب اند و انها امور عدیمه اند
و پس لا العین لذی هو الذات و نیست مجموع در حقیقت مگر آن عین که امر ذات است (فهو العلی
لکونه لا با اضافه پس درین صورت که غیر حق موجود نیست حق یکیت تقسمه باضافه (فما فی العالم من شئ

الحقیقه علواضافه پس نیست در عالم از حیثیت انتفاء وجود سوای وجود حق علواضافت (لیکن وجوه الوجود
 متفاضله لعلواضافه موجوده فی العین الواحده من حیث الوجوه الکثیره) لیکن احوار وجودیت حق متقابل
 اند در یک عین پس علواضافت است در یک عین از حیثیت وجوه کثیره و از وجوه کثیره غیبت حضور
 و تکلم است (و لذلک نقول فیہ ہولاء ہوانت لانت) و برای کثرت وجوه گوئیم در حق او بضمیر غائب
 کہ بدرک کسی در نیاید و نیست غائب زیرا کہ او حاضر است و گفته شود بحق او تو دهنه گفته شود تو بنظر
 حکم چنانکہ از قول ذیل ظاهر شود کہ سند بعین واحد بوجوه کثیره آرد تا علواضافت برای حق بدان نظر
 ثابت کند (قال الخراز و ہو وجہ من وجہ الحق و لسان من لسانہ) فرمود شیخ خراز کہ آن شیخ اکمل وجہ از
 وجہات حق است و زبانی از زبانهای وی (ینطق عن نفسه بان اشد لا یعرف الا کبجہ من الاضافه فی الحکم علیہ
 ہما) فریاد از نفس خود بآنکہ اشد تعالی نشاخته شود مگر بجمع او میان اضداد و در حکم کردن بحق بدان اضداد کہ اگر
 در دیگری بودی ضد بودی لیکن در حق بوجوهات مختلفه جمع شده (فہو لا دل و لا خور و لا ظاہر و لا باطن و لا عین
 باطنی فی حال بطون و عین باطنی فی حال ظهور) پس دست اهل و آخرو ظاہر و باطن پس و عین چیرست کہ ظاہر
 شد در حال بطون و عین چیرست کہ باطن شد در حال ظهور خود و همچنین اول است در عین آخر و بیت و آخر
 است در عین اولیت چنانکہ گذشت پس بوجوهات کثیره در عین و احکام اضداد یکہ در دیگر مقام جمع نشدند
 و آنرا با اضداد گفته شدی جمع شدند و دلیل بر وحدت با وجود کثرت وجوهات می آرد (و اما تم من یلغیہ و
 اما تم من یلغی عنہ فہو ظاہر لنفسہ و باطن عنہ) و نیست در اینجا شخصی کہ بین حق او را غیر خود تا ظاہر شود و نیست
 در اینجا شخصی کہ باطن شود حق از او پس و ظاہر است برای نفس خود و باطن است از خود پس ظهور و بصورت عالم
 و جاہل از نیاید در است کہ بر صورت عالم ظاہر و بصورت جاہل باطن و در حقیقت نہ عالم است غیر او
 نہ جاہل و باز سند بر تائیت حق می آرد (فہو المسمی یا سعید الخراز و غیر ذلک من اسماء المحدثات
 فیقول الباطن لا اذ قال الظاہر نا و یقول الظاہر لا اذ قال الباطن نا) پس دست مسمی یا بسعید خراز و غیر او
 در اسماء محدثات کہ چون ظاہر او با تعبیر کند پس گوید باطن او لا کہ غائب باشد و چون گوید باطن او نا گوید ظاہر او
 جلالت حق کہ نا و او و تو روی کند (و ہذا فی کل ضد) و این حکم در ہر ضد است کہ در غیر حق جمع نشود و در حق جمع شود
 و اگر کسی را درین اجتماع اضداد محکم نندد و خود بخود کہ نہ حکم و سامع باشد کہ حکم شے دیگر و سامع شے دیگر
 باشد بمقابل او (و حکم واحد و ہو عین سامع) در بعض صورت متکلم یک باشد و عین سامع و عین نا و عین نا و عین نا

(کما یقول النبی علیه الصلوٰۃ والسلام ما حدثت به انفسها) چنانکه فرمودنی صلی الله علیه وسلم آن چیز را که حدیث کنند
 جانهاست امت مرحومین و مغفور است رفی الحیثه السامعه حدیثها العالیه باحدثت بنفسها) تا آنکه کلام نکند
 پس جانهاست امت حدیث کننده تکلم است شنونده حدیث خود را شنیده بدینچه حدیث کردید و جانهاست خودی قائل
 همون سامع است (و العین واحدة وان اختلفت الاحکام) و عین یکیت و اگر چه حکام مختلف شدند (ولا
 یسبیل لجهل مثل هذا فانه یعلم کل انسان من نفسه و هو صورة الحق تعالی) و نیست راهی بطرف جهل مثل این زیرا که
 داند او را هر انسان از نفس خود و او شخص صورت حق تعالی است و من عرف نفسه فقد عرف ربه (فاختلطت
 الامور) پس مختلط شدند امور متکثره در عین واحد و جمع شدند و بسند دیگر بر وحدت عین بوجودات کثیره می آرد
 (و ظهرت الاعداد با واحد فی المراتب المعلومه فابعد الواحد العدد و فصل العدد الواحد و ما ظهر حکم العدد الا بالعدد و)
 و ظاهر شدند اعداد با واحد در مراتب معلومه پس اینجا ذکر دو واحد عدد را و تفصیل نمود عدد و واحد را و نه ظاهر شد حکم
 عدد دیگر یا عدد و که عدد عرض قائم بغيره است بدستور واحد و عدد و واحد و حال وجود است علی نه بغيره واحد
 در صور اسماء صورت کثرت و جواهر یافیه و تکلم سما ظاهر نشود بکریا عیان و اگر کسی گوید که در صورت واحد و عدد در این
 صورت تصور که تکرار واحد صورت عدد ظاهر نشود لیکن عدد و شمار موجود باشد و عیان موجودند پس بواجب
 میفرماید که بعضی معدوم و هم موجود و بتباين چنانکه فرماید و اما معدوم و عدم و منه وجود و فقد بعدی لکم شی من حیث ان
 و هو موجود من حیث العقل و بعض معدوم و معدوم است و بعض موجود زیرا که گاهی معدوم شود و شایسته است
 حسن و او موجود باشد از حیث عقل پس لاشی محض نباشد که لا غشیا باشد (فلا بد من علم دارد و معدود و لا بد من
 واحد و نشاء از کف غشیا بسبب این لابد است از عدد و معدود و لابد است از واحد که بیاید آن عدد را بسبب
 تکرار پس پیدا شود بسبب تکرار در حد و بدستور مذکور لابد است در عالم از ذات هستی و اسما و عیان و اگر کسی گوید که
 عدد نیست مگر مجموع وحدات پس نشاء عدد از واحد چگونگی باشد و ما بین عدد و واحد تمیز نیست پس مفرماید
 فان کان کل مرتبه من العدد حقیقه واحده کالتسعه مثلا و العشرة الی الذی و الی اکثر الی غیر النهایه ما هی مجموع
 پس اگر باشد بر مرتبه از عدد حقیقت واحد فقط که عبارت از وحدات است مثل نه دوه تا دنی یعنی تا دود تا
 اکثر یعنی تا غیر نهایت که در هر یک اجماع و جمعیت معتبر است نیست آن حقیقت واحد مجموع پس بالضرور در اعداد اعتبار
 امر آخر باشد که عبارت از مفهوم جمعیت است (لا ینفک عنها اسم جمیع الاحاد) و جدا نشود از اعداد اسم مجموع احاد
 پس اعداد عبارت از تکرار واحد مع مفهوم جمعیت است (فان الایین حقیقه واحده و التلیث حقیقه واحده)

بالفعل بلست به مراتب و انکانت واحده فاما عین واحده منهن عین مابقی (بریکه دو بقیست واحده اند
و سه حقیقت دیگر واحده رسنده تا جائیکه رسد این مراتب اگر چه هستند یک نظر حقیقت پس نیست عین یکی از آنها که یکی
یا قیست پس بدین نظر که فرق مابین آمد واحد موجود مراتب اعداد شد (فاجمع یا خذ فیقول بها منها و حکم بها علیها)
پس جمع در گیر د اعداد را که در واحد معتبر نیست پس محمول شود جمع بسبب یک مراتب نامشبه از ذات مراتب و حکم
کرده شود بسبب آن مراتب بر مراتب (وقد ظهرت فی هذا القول عشرون مرتبه) و ظاهر شد بدین قول که هر یک
مرتبه دارای دیگر است بست مرتبه مفرد اند و احداثا واحده و از ده تا دواشرات و صد و هزار در عرب و از آنرا با بقی
مربک تعبیر نمایند و در آن کلام نیست و اگر در رب و کرب نگویند و هر چند واحد عدو نیست مگر بطور تسامح در عدد
شمار نموده بنظر آنکه واحد اصل است (فقد دخلها التركيب) لیه که داخل شد در مراتب عدد و ترکیب که در
واحد نیست پس فرق ظاهر گشت (فما تشکک بثبت عین ما هو منفی عندک لذاته) پس همیشه ثابت شد عین آنچه نیست
نیز و تولداته چنانکه گوی در هر مرتبه مجموعه عدد که بعینه یک نیست که آن واحد متکبر است پس با وجود یک واحد را نفی
کردی یک بار اثبات کردی بار بار (ومن عرف ما قدرناه فی الاعداد و ان فیها عین تبتها علم ان الحق المنزه بالظهور
المشبه) و هر که بشناسد آنچه تقریر کردیم او را در عدد که نفی وحدت یکبار عین ثبت اوست با بار داند که حق منزله آن
خلق مشبه است بیکبار تجلیات پس هر چند خلق را یکبار حق نگوی مگر در حقیقت بار بار او را ثابت کردی که حقیقت
خلق سوای حق نیست و باید دانست که واحد اثر و وحدت مبنی حق ظاهر شده است و عدد که از تکرار واحد است
اثر اعداد حق تعالی و معدود و حقائق ممکنات اند (والکان قد نیر الخلق من الخلق) و اگر چه متمیز است خلق از خالق
بنقص و اطلاق و با مکان و وجوب چنانکه عدد متمیز است از واحد بلحاظ جمع و ترکیب و تکریر و بساطت واحد
(فالامر الخالق المخلوق) پس شان و حال آنست که خالق مطلق منزل بصورت مخلوق ذاتی است در فیض قدس
و مخلوق ذاتی و همزمانی است در فیض مقدس و چون حقیقت می نگریم که بنفسه هیچ است و آنچه بصورت مخلوق مینماید
آن خالق است میگویم (والامر المخلوق الخالق) امر و شان آنست که مخلوق آن خالق است (کل ذلک من عین
واحد) هر یک از این مذکور از عین واحد است چنانکه در عدد و تذکر شد زیرا که بارها گذشت که حقائق سه گونه
اند یک فاعله مؤثره واحد عالیله و اجیه آن حقیقت خالق است دوم حقیقت منقطعه متاثره متکثره سائله آن حقیقت
ممكن عالم مخلوق است و حقیقت ثالثه جامعه فعاله من وجه منفعله من وجه واحد من وجه کثیره من وجه و این
در سایر صفات این حقیقت احدیه جمع حقیقتین است از این امر عین اولیه کبری است و اخس و غیظی

و آن عین واحد است که ظاهر شد از نسبت خالقیت و مخلوقیت (لابل هو العین الواحدة وهو العین الواحدة)
 نه آنکه پیدا شد از عین واحد کثرت در خارج که یکی خالق شد جداگانه از مخلوق و دیگری مخلوق گشت جداگانه از
 خلق باین حقیقت جامع عین واحد است بر رفع نسبت اعتباریه و آن عین عین کثیره است بنظر اعتباری
 (خالق و اثری) بر این و غرضی که چنانچه اگر عین وحدت عین یکی فقط پس باشد رویت حق مانع ترا از رویت خلق
 و اگر عین کثرت عین فقط پس باشد رویت خلق ترا مانع از رویت حق و اگر عین وحدت در کثرت و کثرت در وحدت
 پس هر یکی مانع از رویت دیگر نشود و برای رفع استبعاد عین واحد که بصورت کثیره متمثل است مثلای آورد و چون
 اطلاق حق مبداء برای اطلاق تمثیل و تمثیل و هم مبداء برای اطلاق کلی و افراد هم مبداء برای اطلاق جزئی با حلال
 است بنظر این هر تمثیل میسر باید پس و لا ازال تمثیل و تمثیل شایسته آورد که شود واحد بصورت الحق و کثرت بر آمد و نیز نشد
 و احد نشد بر این در حالت خواب و بیداری و کثرت ملاحظه شد و تحقیق فی حق است نه تعلیل در نفس خالق ظاهر خواهد شد انشاء الله
 تعالی و ظاهر اینست که حق متکلم بصورت ادای پر رمی یعنی آنکه ظاهر شد حق بصورت کم بواسطه ظهور او
 در صورت کثرت با وجودی که در نفسی بدان (والله اعلم) و پس عین بدو است بنظر حقیقت مطلقه خود که حقیقت انسانیت
 در ادای آن نه بود و سوی نفس پس در این راه که فرج کند سوی نفس خود در صورت الحق (و ظاهر بندج عظیم) و قدیم
 از حق الحق را به بند بوج عظیم (فظهر بصوره کثیره من ظهوره انسان) پس ظاهر شد در خارج در صورت کثرت آنکه ظاهر
 شد در روای بصورت انسان (و ظاهر بصوره ولد لابل فظهر حکم ولد من هو عین الاله) و ظاهر شد بصورت ولد نه صرف
 بصورت ولد بلکه ظاهر شد حکم ولد آنکه او عین والد بود و یعنی خود را به هم بصورت یک حکم و تمثیل شد مثل دیگر از اطلاق کلی و افراد
 میسر تا در این اشتباه باشد و هم آنچه در مثال دل فرموده که پس عین بدو خود است ظاهر شود قال تعالی یا ایها الناس اتقوا ربکم
 الله عز وجل انکم انفس و خلق منها زوجا فخلق سوی نفس (فرمود حق تعالی ای آدمیان اتقا کنید پروردگار
 خود را که پدید آرد شما را از یک نفس یعنی از ذات واحد انسان و پدید آرد از آن نفس زوج او پس نکاح کرد که زوج
 شد لیکن نه نکاح کرد آدم در حقیقت سوی نفس خود (فمنه الصاحبه الاولی) پس از آدم است زوج او و ولد بلکه
 در حقیقت کلیه انسانیه خود و همون آدم است (والام و احدی العدد) و امر کثرت در عدد این معروض است چنانکه
 در عدد و اعداد و در وحدت آدم و اولادش (شکبایی باشد از اطلاق شش بنظر حالات رفع میسر باید که در یک
 حقیقت طبیعت و جود کثیره است (ان الله یخبر من الظاهر منها) پس کثرت طبیعت و کثرت آنچه ظاهر شد از
 طبیعت که آنچه ظاهر شد طبیعت شد غیر او در حقیقت نیست و بنظر علم طبیعت باطن آورد و ما را انما با نفیست

با ظاهر منها و لازمات بعد مظاهر و ندیدیم طبیعت را که کم شده باشد یا آنچه که ظاهر شده از طبیعت و نه زیاده باشد و هر چه
 آنچه ظاهر شد چنانکه از حال کلیات طبیعت ظاهر است و شعر نظامی سه چیز گفته تا فراهم شودی در آن افزوده نیز آن کم نماند
 نسبت حق از نجاست (و اما الذی ظهر غیر ما و ما هی عین مظهر الاختلافات الصور با حکم علیها) و نیست آنچه ظاهر شد بر غیر از
 طبیعت یعنی جداگانه میان و نیست آن طبیعت بکوم علیها بودن عین آنچه ظاهر شد بکل اولیای برای اشتغال است
 صور مظاهر را فدا یا زیاده یا بس و هذا حار یا بس فحج بالیس و ایا ان یغیر ذلک) پس این بار و یا بس است و این
 حار یا بس پس جمع کرد به بیس و جدا کرد بغیر ازین از بار و دو حار و اینجا مع الطبیعة لا بل العین الطبیعة و طبیعت
 طبیعت است نه صرف طبیعت بلکه عین و احده حق که بصورت کلی ظاهر شده است و فاعلم الطبیعة به در حق مراد
 واحدة لا بل صورة واحدة فی مرایا مختلفة) پس کل عالم طبیعت کلیه جزیه صورتها است در آن یک و در آن یک است
 نه بلکه صورت و حده حقه است در آئینهای مختلفه (فانتم الا احرقة تفرق فی الفطر) پس نسبت در اینجا مگر نسبت صورتها
 پریشانی در نظر که گاهی نظرش بر وحدت تحقیق و احده می افتد و در مرایا سه کثیره پس میگوید که ندیدیم چیزی را
 مگر اول خدا را دیدیم در و از نجاست نخست در شعر نظامی باید فهمیده شود که محبت بر خدائی درست و در و از بر تو
 گواهی نخست و گاهی به صورت کثیره در آئینه واحدی افتد و میگوید که ندیدیم چیزی را مگر در حق را دیدیم و قادر نبود
 به تمیز مراتب بلکه جا بل شود در عین علم خود به مراتب بطریق ذوق و وجدان پس تخیل شود و اقرار کند به تجربه که در تخیل از درک
 ادراک ادراک است و در رب زدنی تخریق یک ازین مقام است (و من عرف الله ما عرف الله) و کسی که عارف شد
 آن مراتب فرق و تمیز را که فایده قول ما آنرا در حیرت نمیداند (و امکان فی مزید علم فلیس الا من حکم الحقل) اگر چه باشد
 در مزید علم موجب حیرت است زیرا که رب زدنی تخریق یک تفسیر رب زدنی علماء است پس نسبت این در حیرت
 در عرفان مگر از حکم محل که متنوع میشود چنانکه فرماید (و لعل عین العیون الثابتة فیها) و لعل عین عین عین عین عین
 در عین واحد حق (و متنوع الحق سبحانه فی المجلی قتیقنوع الاحکام علیها) و متنوع شود عین بجان در مجلی بصورت اعیان
 پس متنوع شوند احکام (فقیل کل حکم لا یحکم علیه الا عین با تجلی فیها و اما لا یذا) پس قبول کند حق تعالی بر حکم را و
 نه حکم کرده شود بر حق تعالی مگر عین آنچه تجلی شده در و نیست در اینجا حاکم مگر این تجلی اشعار (فالحق خلق و اما لوجه
 فاعبروا) پس حق خلق است بوجه ظهور حق در آئینها سه شکله پس عبور کنید از کثرت آئینها بسوی مری وحدت
 (و لیس خلقا باک لوجه فاذا کروا) و نیست حق آن خلق بدین وجه مگر از فرق مراتب پس یا که فیدان و اذین خلق را درین
 به را قلت لم یجدل بصیرة و لیس یدریه الامن البصر) آنکه انداخته فرمودم نه دلیل شود از مشهود حق و در صورت کثیره بصیرت

او نداند او را که برای او بصیرت باشد از جمع و ذوق فان العین واحدة و هی الکثیرة لاتیق و لاتنذر
 حکم محکم و وحدت کن در مرتبه الوهیت و حکم بفرق کن در مرتبه کثرت زیرا که عین در حقیقت یک است و اعیان کثیره
 باقی ندارد و نگذار عین واحد چیزی را در تجلی وحدت خود و چون از ذکر هر دو قسم علو که در پس را حاصل بود فراغت
 یافته ذکر علو تنفسه نماید که حق تعالی بدان منفرد است و در سابق مجمل فرموده بود که آنرا که علو لذاته است او
 علی لذاته است بعلو مکان و مکان نه انسان تفصیلش نمیراید را علی تنفسه هو الذی کیون الیکمال الذی یستغرق
 جمیع الامور الوجودیه و النسب احدیه پس علی لذاته که حق جل مجده است آنست که باشد برای او کمالیکه مستغرق
 باشد بران جمیع امور و جو ذینی صفات وجودیه و نسب عدویه را که در مفهوم آنها عدم ماخوذ باشد رجعت لا یکن ان
 یفوتة لغته منها بطوریکه نه ممکن باشد که فوت کند آنرا لغته ازین امور و نسب پس علو مکان و مکان را هم مستغرق باشد
 (سواء کانت محمودة عرفا و عقلا و شرعا او مذمومة) حاصلش آنکه برابر است که باشند امور و نسب محمود عرفی یا مذمومه
 عرفی و محمود عقل جزوی یا مذموم عقل جزوی و برابر است که باشند محمود شرعی یا مذمومه شرعی لیکن بظرف اختصار جمیع
 فرمود و تعقل را بدان نظر بجزوی مقید کردیم که عقل کلی حاکم بر محدودیت او است زیرا که نسبت ندام باقسام
 مذکوره حق تعالی نزد عقل کلی حکم آکید دارد که در اینجا نقصان منقلب کمال است که صفات بطرف حق تعالی ذات
 ندام است نه صفت نه صفت نه صفت زیرا که نسبت حق متعال به صفت محدث گشته چنانکه در گوشه تنگی مقتضای ذات است
 که کمال است و موجب نقصان است به نسبت و سطح لیکن نسبت مکان خوبی میدارد دید مقهور حال منوال است که
 بنظر حقیقت شیطان عین کمال است و به نسبت انسان نقصان و بنده جامع عین کمال حکایت
 مابین صوفی و حکم بجهت افتاد شکم گفت که من از خدای بیزارم که بصورت سگ نیز جلوه گر باشد صوفی
 فرمود که من از خدا بیزارم که بصورت سگ هم نباشد زیرا که همه بنظر ذات خود نیکو است و بنظر دیگر بد باشد
 و لیس ذلک الالمسی الله خاصه و نیست این علو ذاتی مگر برای اسمی اسم الله خاص که مستوعب هر صفت
 و نعمت است از اینجا است آنچه انسان کامل بفرماید که هر چه دانسته شود و شنیده شود آن ذات حق است
 و پس (و اما غیر اسمی الله خاصه) ما هو علی له او صورة فیها لکان محلی به فیه اتفاضل لای من ذلک بین علی و محلی و
 لیکن غیر اسمی با اسم الله خاص از آنچه برای او محلی مظهر است تمیز شده در خارج با صورت یعنی تعین اسمیه است (و رو که
 ذات بدان اشیاء شده پس اگر مظهر است برای او پس واقع شود تفاضل ضروری است ازین تفاضل میان مظهر و مظهر
 ظهور اثر اسم داند لاج او چنانکه انسان کامل دیگر موجودات زیرا که تیز در مظهر بنظر تعقل و خارج هم هست بخلاف تمیز اسم

و اسم چنانکه میفرماید (و انکان صورة فیه شکک الصورة عین الکمال لذاتی لانها عین ما ظهرت فیه) و اگر باشد غیر سیمی
 نقیض اسم در حق برای آن تعیین عین کمال ذاتیست مستغرق برای آنکه آن صورت عین چیزیست که ظاهر شده است
 در آن فرق صرف در تنقل است در اسمای حق تعالی (قاندی سیمی بقدر هو الذی شکک الصورة) پس آنچه برای
 تشبیه اعتقاد است آن برای این اسم است (و لا یقال هی هی و لا هی غیره) و لیکن نه گفته شود که سیمی اسم آن عین
 آن اسم صورت است و نه آن اسم جداگانه از اسم الله است و معنی عین و غیر را در رساله نادیه و غور باید که به چند
 معنی مستعمل (و قد اشار ابو القاسم بن هشی فی خطبه فی هذا) و اشاره کرده است ابو القاسم بن هشی که از کابر مشایخ
 مغرب است در کتاب خود خلع فطین که اثر احضور شیخ معتصم شرح کرده است بطرف این قول (بقولان کل اسم الی
 سیمی جمیع الاسماء الاکبره و نعیت بها) بقول خود که هر اسم الهی نام داشته شود جمیع اسماء اکبره و نعیت کرده شود بدان
 (و ذلک هنما کان کل اسم بدل علی الذات و علی المعنی الذی سبق له و یطالعهم) و این تفسیر و نعیت در آنجا بود که
 هر اسم الکی دلالت کند بر ذات و بر معنی که روانه کرده شده برای آن اسم و طلب کند آن معنی او را در حق حقیقت
 دلالت علی الذات له جمیع الاسماء و من حیث دلالت علی المعنی الذی یفرقه بقیه عن غیره (این از حقیقت دلالت
 خود بر ذات برای او جمیع اسماء است و از حیثیت دلالت خود بر معنی که متفرد است بدان متمیز است از غیر خود و کلام متفرد
 و الخالق و المصور الی غیر ذلک) مثل ب و خالق و مصور تا غیر این اسماء (فالا اسم عین سیمی بر معنی الذات و الکام
 غیر سیمی من حیث ما یخص به من المعنی الذی سبق له) پس اسم عین سیمی است از حیثیت ذات و اسم غیر سیمی است
 بنظر آن معنی که ضمیمه کرده شده است برای او که خاص شده است بدان (و اذا التفت الی العلی ما ذکرناه فحسب انک
 علو المکان و لا علو المکان) و چون فهم کردی که علی ذاتی آنست که ذکر کردیم و انستی که علو ذاتی نه علو مکان است
 نه علو مکانه علو ذاتی غیر علو مکان ظاهر است و در اصل مفارقت علو ذاتی مرعیه مکان را میفرماید رفان علو مکانه
 یختص بولایه الامیر کالسلطان و الحاکم و لا وزیر و القضاة و کل ذی منصب سوا کانت فیه بلایه ذلک انصب
 او (لیکن) پس بوجه آنکه علو غیر مختص است بولایان حکومت مثل پادشاه و حکام و وزراء و قضایان و بر ذی
 منصب بلایه نیست که باشد در ولایت این علو یا نباشد مثل تباک زبانه و آنان بعلو ذاتی متصف نیستند
 (و العلی بالذات لیس کتب) و علو بصفات پسندیده مخصوص بولایه نیست (فانه قد یکون اعلم الناس حکم فیه
 من انصب لکم و انکان اجهل الناس) بوجه آنکه گاه باشد در اثر آراء میان حکومت کنند بر و آنکه برای او منصب
 حکم است با وجود بودن حاکم اجهل الناس (فانه علی کما یتبع ما هو علی فی نفسه) پس این اجهل علی است

بمکانه بحکم تبع نیست او علی فی حد نفسه (فاذا غزل زانت رفعتهم) پس چون مغزل شود و دوشود و دست او در عالم پس
 کذا لک (و عالم اینچنین نیست زیرا که علم تا ابد با هم دارد است و افصح باد که چون عمر متوفی شد بن (در این ششده رسید ملک
 پیدا شد که قبر آن جناب در لغمان علاقه غری میگویند که وقتی محمود غزنوی خیمه زد که چوب بر قبر آن جناب زد آن جناب
 در خواب فرمودند که ای پسر من سر چوب خیمه بر سینه ام هست باید که دور کنی پس محمود میداد شد و قبر در آن جناب
 ساخت و عمر ملک چون سلسله رسید نوح علیه السلام متولد شد و در عمر نوح علیه السلام که سن هشت رسید سام متولد
 شد و بعد از وفات ملک و در پیش قوم نوح از اولاد قایل دختران برنی گرفتند و شرک و فساد بغایت درجه
 رسید پس نوح علیه السلام در ایشان مبعوث گشت

(فصل حکم سیاحتی که نوح علیه السلام باید دانست که سیاحت مبالغه سلاح ماخوذ از سیاحت است و نوح علیه
 الصلوٰه و السلام از سیاحت در صفات حق بدرجه بود بهر طرفیکه توجه میشد آنرا غلبه میداد و در صورت تشبیه صفات
 خود را صفات حق می دانست و در صورت تنزیه بغیر از مطلق می برد که یا عالم کثرت گو یا علقه ندارد و هر چند بنظر قرب
 زمان ادریس علیه السلام در قوم آن جناب و هم بنظر فطرت اصلی قابلیت جمعیت بود و الفاطمیکه دال جمعیت
 باشند در ایشان مروج بچون قوم از ادگان هند که از زبان شان در مجالس آن الفاظ مستعمل که بجز صوفی دیگر ادا
 نتواند کرد زیرا که از فرشتگان سابق را وای می دارد که کامل بودند و بالفعل اهل کمال در ایشان کمتر هم میرسد لیکن
 قوم نوح بنظر انعام در قیود و قرابت دارای یا اولاد قایل نصیحت ادریس و فطرت اصلی را برابر داده بودند
 و از حقیقت غنا حق و عرفانش در نفوس خود غافل شده بودند و در شیطنت و بعد بدرجه رسیده بودند که
 که اثر هر دو نصیحت بر ایشان نمیشد پس نصیحت نوح علیه الصلوٰه و السلام حسایل ایشان بود پس بدین سیاحت
 نوح حکمت آنحضرت مشرب بسبوح شد شرح فرمایند که بر قوم آن جناب تشبیه و بر آنجناب تشبیه غالب بود بدان
 نظر حکمت بهلویه تنزیه مقرر شد باز و افصح باد که چون قایل در شرق چون بنی مین دون بن رحمان کوش که در
 زمان موسی بوده بودند شهرت دارد و با گذشت پس او را اولاد شد که خشک پیدا شد و شهری باین نام
 بنا کرد و از تاثیرات ارضی منبسط و جود قایل شده و از خود غافل بوده بت پرستی میکردند چنانکه عادت اکثر
 هندو است و ازینجاست که حضور صلی الله علیه و سلم چون بموضع حجر رسید حکم شد که بشانی ازین زمین منصوب
 کوچ کنید و اولاد شریف بنظر خلیفه خدا بودندش با اولاد خداوند شهرت داشتند و در زمان نوح علیه السلام حسب فصل
 اکنون اولاد شریف با وجود معانیت از اولاد قایل زمان گرفتند پس شرارت و شرک و فساد ایشان در اولاد

این بیان در سوره نوح و در تفسیر آن در کتاب دیگر در اصل صورت تمام چهار خط و در صورتی که در تفسیر آن در کتاب دیگر در اصل صورت تمام چهار خط و در صورتی که در تفسیر آن در کتاب دیگر در اصل صورت تمام چهار خط

نوح جاری گشت حق تعالی نوح علیه السلام را مبعوث گردانید تا صفت حریت که عبارت از اسلام است در ایشان بیان فرماید و دست بت پرستی که عبارت از غلامیست که ذلیل ترین اشیاست اظهار نماید شیخ سعدی فرماید
عجب ماندم از کشف این ماجرا که حی جادی پرستند چرا حق تعالی در سوره نوح قصه شان بفرماید که بدستی را
فرستادیم نوح را بطرف قومش که پرستانی او شان را قبل از آنکه آید او شان را عذاب دردناک یعنی طوفان پس نوح
حکم بجا آورد و گفت ای قوم من بدستی برای شما ترساننده ظاهر که عبادت کنید را که جامع جمیع کمالات
که تقوی کنید و اطاعت نمائید بخشد برای شما گناهان شما در رنگ نماید شما را تا اجل مقرر نه زیاده نه کم بدستی اجل
خدا چون آید در رنگ نکند کاش شما دانستندی تا برای حیات خود و اولاد رجوع بر تبتان نیاورد و نوح گفت
پروردگارم بدستی خواندم قوم خود را شبانه روز پس نه زیاده کرد خواندم او شان را مگر فرایس و بدستی
هرگاه بیکه خواندم او شان را تا پیشانی برای شان که پوشیده او شان را کرد و نگاشته خود را در گوشه های خود را
پوشیدند و پاره چا و از آن پوشش حق گفتند و اصرار کردند و تکبر ساختند تکبر بزرگ که مطلب نرسیدند و تمسخر نمودند
باز خواندم او شان را بظاهر باز اعلان نمودم و پوشیده گفتم برای شان اسرار پس گفت طلب مغفرت
کنید پروردگار خود را که او غفار است برساند بر شما بر سر بارنده و مدد کند شما را با ما و پس این و کند برای شما
بوستانها و کند برای شما هر چه چیت بلی شما که امیدند از بدی بر سر خدا بر سر که و حالا که پدید آمده است شما هم
قسم آیمانی بینید چگونگی پیدا کرد و مدد گفت آسمان را در درجه و کرد تا تیات را در اندر آنها نور و گرد آفتاب
برای و آمد پدید کرد و شمار از زمین رویانیدگی باز اعادة کند شما را اترابی و مدد کرد برای شما زین را با
تا روید از آن راه کشادگی گفت نوح پروردگارم بدستی آنان سر کشیم کردند و پیردی نمودند آن قابله را که نه
زیاده کند او را مال او و ولد او مگر زیان کار و بیکر بزرگ کرد و گفتند که نگذارید و در سوار و نه یوسف
و نه نسریر چا که او شان بسیاری را گمراه نمودند و نه زیاده کنی ظالمان را مگر گمراهی از خطیات شان
غرق کرده شدند پس داخل کرده شدند در تاریک نیافتند برای خود را از سواست خدا انصاری را و گفت
نوح پروردگارم بگذارد زمین از کافران شهره را بدستی اگر بگذاری او شان را گمراه کنند بندگان را و
نه زانید مگر فاجر سرکش را پروردگارم بخشش برای من و بر سر والدینم و بلی آنکه داخل شود در خانه من
ایمان دار و بر سر مومنین و مومنان و نه زیاده کنی ظالمان را مگر بکاست از اخلاصه مانی سوره نوح و تا این
بان از آدم علیه السلام که عرصه قریب دو نیم هزار سال گذشته بود و آدمی بالغ قریب بعد سال میشد بسیار

مردمان بوجود نیامده بودند و نسبت صرف بچند نیکو رسیده باشد بخلاف مابعد نوح علیه السلام که عمره در آن
 شده درین زمان هر در دو و از ده سیزده ساله بالغ میشود و زن هشت نه ساله که نسبت باین رسیده که در تمامی
 زمین رسیدن اولادش قریب قیاس است باخصوص نزد واقف فرق اولاد دوم در واقف شریح که نسبت
 شصت و چهار خانه بیشتر انعام طبعیه بود که در اول خانه یک برنج و بعد از آن نصف نموده شود که بکبریها سه من
 میرسد نوح علیه السلام را قبل از طوفان و بعد از طوفان تاکید خدا بر صاحب کمان خداوند چهار خلفا شده بود و شش
 از تفسیر حیات مندرجی چونید و تصور شیخ را از مطالب ظاهری صورت انکاری نیست البته منظور آنست که ورا از این
 مطالبیکه فهمیده اند افزون شود و خداوند علما و رسوم باشد از این باب که ندارد مثلاً علما و رسوم از تنزیه نوح علیه السلام قائل
 از تنزیه میباشند که از تشبیه علامه ندارد و الا کلام این تنزیه تشبیه است نظیر بیان از معنی تنزیه و تشبیه بر سبب علم ان التشریف
 عند الله تعالی فی الجواب الاتی عین التقدیر و التثبید بدانکه تنزیه عامه نزد اهل حقائق در جواب الهی عین تقدیر
 و تقدیر و تشبیه است که حق تعالی وجود مطلق را مخصوص بعقدی نموده اند (فالمنزه اما جابل و اما صاحب سواد است)
 پس تنزه یا جابل است تو یا عالم صاحب سواد اول اشارت بعلماء تریه است آنکه آیات توحید مکرر
 متشابه گوید حال آنکه تشابه مثل روح الله و کلمه الله و ید الله در قرآن مجید و مثل این در تخیل است از اینجا وقت لازم
 در آیه دالایلم تاویل الله نماید و دو م اشارت بعلماء اشعریه است که با وجود عدم وقف بر الله را سخن را
 و وقف متشابهات دانسته تقلید را سخن نمی روند و با وجود یک عبارت امام اشعری بر سر دال بر توحید وجود است
 پیر و المش بر خلافش حمل نمایند و لیکن اذا اطلقوا و قالوا لا یفعل بالحق بالشرائع المؤمن اذ انزه و وقف عند التشریف
 و لم یغیر ذلک فقد اسارا لادب و اکذیب الحق و الرسل صلوات الله علیهم و هو لا یشرع و لیکن چون جابل و سوء
 ادب قائل تنزیه مطلق شده اند و گفته اند بویس مقوله مو فی قائل بشرائع ایمان آیه که چون تنزیه کند و واقف شود
 نزد تنزیه و نه بیند غیر ازین پس سواد بی که که تکذیب کرد حق را که آیات و الله تشبیه را راست ندانست
 و تکذیب کرد رسولان را صلوات خدا تعالی بر ایشان باد که آنچه رسولان صاف صاف فرموده اند آنرا صحیح
 ندانست و حالیکه شهورند اند (و یخیل انه فی الحاصل و هو فی القیاس و هو کمن آمن ببعض و کفر ببعض) و دلیل
 کند که او در حاصل است در عقده عقیده خود حال آنکه اوقات کنند است آن مطالب عاید را که صاف صاف
 حضرت انبیا فرموده اند و حق تعالی بدان تصریح فرموده است در اسلام ایمان تقلید بکار نیاید و او مثل شخصی است
 که ایمان آنرا بعضی کتب و کفر کند بعضی زیرا که آنچه در کلام حق در رسولان وارد شده است صریح مخالفت او

له و از این جهت است

تصدیق بحمل مرکب دارد مثلاً صریح حدیث نوافل را بر آنست که حق عین توحید و اعضا عین است این بر صفا
او عقیده دارد پس بیان بعضی و کفر بعضی صریح ظاهر و عقیده مقلد صوفی ازان کردم که عقیده ذیل آن قائل دارد در این
و قد علم ان السنة الشریعة الالهية اذا نطقت فی الحق تعالی بالطقس به انما جازت به فی العلوم علی المقوم الاول
و علی الخصوص علی کل مفهوم نفی من وجوه ذلک اللفظ بای لسان کان فی وضع ذلک لسان (بالخصوص در جای که
و الله یأخذ قائل من کفر کلامه بالحق الیه چون گویند در مقدمه حق تعالی بدانچه گویند آورند لسانهاست شریع انرا
در عموم مفهوم اول و بخصوص بر هر مفهوم میگوید شریعه شود از وجوه آن لفظ به زبانیکه باشد در وضع این زبان
و از زبان دیگر علقه ندارد بشرطیکه منافی نگردد نباشد و سابق نوشته ایم که فهم کامل موقوف بر آن نیست که اول یا آخر
رابطه داشته باشد یا آنکه آیت حق کافر باشد بحسب مفهوم اول زبان معنی لطیف بحق مسلم ثابت کنند زیرا که
حال فهم کامل بطور اهل حوال است که هر چه بر دو غالب باشد بدان طرف بر دخواه ترکیب نحوی و دست آید
یا نیاید چنانچه عامه در معنی و الذین معناه اشد از خوب واقف اند که و الذین موصول مبتدا و متعلق خود جمله است
و اشد از خبر است و بلسان اشاره در معنی اشارت بعدی و در اشد اشارت بفاروق و ترکیب نحوی لازم که
حدیثی بود که هر شریعه معنی اشد عنهما و این در لسان اشاره بلکه ندارد (فان الحق فی کل خلق ظهور اند و انما ظاهر
کل مفهوم و هو الباطن عن کل فهم الا عن فهم من قال ان العالم صورته و هویته) زیرا که برای حق و به مطلق در هر خلق
ظاهر خاص است پس دست ظاهر و هر مفهوم و دست باطن از هر فهم نگار از فهمیکه گوید که عالم صورت و هویت
او دست بطور جمالی و اگر چه بنظر تفصیل مراتب حدی ندارد و در هوالاتم انما ظاهر کما انما بالمعنی روح مظهر الباطن
و عالم اسم ظاهر است برای وجود مطلق چنانکه حق و بود مطلق بمعنی و حقیقت روح چیز است که ظاهر شد پس دست
باطن (نسبت به ما کلمه من صور العالم نسبت به الروح المدبر المصورة) پس نسبت حق برای صور عالم که ظاهر است
نسبت روح مدبره است برای صورت پس حق سبحانه را ظاهر است و باطن است و هر چه که در ظاهر و باطن باشد
در تعریف تمام او هر دو گرفته شود (میخونی حد الانسان مثلاً ظاهره و باطنه و کذا تک کل محد و د) پس گرفته شود
در حد انسان مثلاً ظاهر او حیوان و باطن او ناطق مدرک کلیات و جزئیات و همچنین است هر محد و در ادحق
محد و در کل حد و حق وجود مطلق تعریف کرده شود بهر حد (و صور العالم لا تنفذ و لا یحاط بها و لا یعلم حد و کل
صورة منها الا علی قدر اصل کل عالم فلهذا کل جمیل حد الحق فانه لا یعلم حده الا و یعلم حد کل صورة) و صور عالم مضبوط
کرده شوند و نه احاطه کرده شود بدان و ندانسته شود حد هر صورت مگر بقدر آنچه حاصل شد بهر عالم پس برای این مجبول

موجود حق که عبارت از تعریف است زیرا که ندانسته شود و حد حق مگر آنکه دانسته شود و حد صورت را ندانند
 حال حصول فحش محال و تعریف و حصول هر چه مظهر و صورت محال است پس حد حق محال است این محال نیز
 بیان کرد اکنون مشو تشبیه میشود (و گزاک من تشبیه و مانزه فقد قیده و حدوده و ما عرفه و مخبرین است آن
 مشترک که مشبه که حق را در عالم تشبیه نگردد پس قید که در او را حد بنمود و او را نشانست او را که دعوی صوفیت
 کند و بوجود مطلق موجود مقرر نباشد چنانکه بسیار می از جمله شنیدیم که با وجود قول بوحسب و وجود وحدت را
 معقول گویند و کثرت را بوجود و این جمع فی معرفت بین تشبیه و تشبیه و وصف باوصفین علی الاجمال
 مایه استیصال تکلیف علی التفصیل بعد از الاطالة بانی العالم من لصوره فقد عرفه بمجمل علی التفصیل و هر که جمع کرد در دفتر
 حق و وجود مطلق ما بین تشبیه و تشبیه و وصف که دید و وصف مذکور علی الاجمال زیرا که محال است شناخت او بر
 طور تفصیل بعد از اطالة بدان صورتها بلکه در عالم است پس شناخت او حق را بمجملانه تفصیل را که عرفت نفس
 مجمل لا علی التفصیل چنانکه شناخت عارف نفس خود را بمجمل نه بر تفصیل زیرا که آنچه در عالم کبر است درو مندیج
 پس چگونه بسبب تفصیل خود را بشناسد و از آنکه ربط الی صلی الله علیه و آله و سلم معرفت الحق سبحانه
 بمعرفته النفس فقال من عرف نفسه فقد عرف ربه و برای همین دریافت اجمالی و عدم دریافت تفصیلی
 نفس و حق ربط کرد و نبی صلی الله علیه و آله و سلم معرفت حق سبحانه را بمعرفت نفس پس فرمود هر که شناخت نفس
 خود را که اجمالا دانسته شود نه تفصیلا پس شناخت پروردگار خود را نه مثل جملة بت پرستان که در مقام خود
 که عالم است خدا را دانسته پس شناسند و در اندیشه پنداشته عباد ایشان شوند چنانکه عادت قوم نوح
 بود و حق وجود مطلق چنانکه در آفاق است در نفس نیز موجود اندیجا حکیم سائی فرایا سه نو که در نفس خود
 از برون یا نشی + عارفی که در گار چون باشی + بدان نظر از قرآن نقل فرماید و قال تعالی سیرهم آتینا فی الآفاق
 و هو اخرج عنک و فرمود الله تعالی در قرآن مجید شبانی ما کنه کنانیم او شانرا صور تجلیات خود در آفاق تفسیر
 آفاق حضرت شیخ فرماید و افق چیز نیست که خارج است از تو پس بعید است از آن قائلین وحدت وجود
 که حق را منحصر در خود دانند و از تصرف حق بصورت روح اعظم و ادبیا و ادبیا منکر باشند و از رویت
 حق در عالم منافات نیست با آنچه در نفس تشبیه فرمود که هر چه هست از تست زیرا که هر چه در عین است در عالم
 او نفع از غیر هم ضرر متوقع نه آنکه از غیر نفع و ضرر نیست و فی القسم و هو عینک و ما ندانسته کنانیم ایشان را
 صور تجلیات خود در آفاق و عین و ذات تست پس مغل بت پرستان نباید شده که در غیر صورت

حق دانند و خود را غیر پیدا نشسته عبادت حق دانند (چون همین بهم امر لنا ظن ان الله الحق من حيث انك صور
 و هو روحك) تا آنکه نفس معانه تجلیات در آفاق و انفس آن شود که ظاهر شود برای ناظرین که آنچه در آفاق و انفس
 است اوست و وجود مطلق است در صورت آفاق از حیث اینکه آنها صور اند و حق روح یعنی مطلق اوست
 و در صورت انفس از حیث اینکه صور است اوست مقید و او روح یعنی مطلق است (فانت له كالصورة الجسمية لك) پس مجموعه
 تو برای حق مثل صورت جسم است برای نفس تو که اصل نفس باطنه است همین مطلق است چنانکه
 فرماید (و هو لك كالروح المدبر لجسمك) و هستی مطلق برای تو مثل روح است مدبر برای جسم تو فائده لفظ
 تشبیه بدان نظر است که روح معانی جسم باشد تجلیات لغت وجود مطلق یا وجود مقید (و الحاصل ان الظاهر الباطن
 منك فان الصورة الانسانية اذا ازال عنها الروح المدبر لم يبق انسانا ولكن يقال فيها انها صورة تشبيهية
 الانسان خلا فرق منها وبين صورة من تشبیه او مجازة ولا يطلق عليها اسم الانسان الا بالمجاز لا بالحققة)
 و حد شامل باشد ظاهر و باطن را از تو زیرا که از صورت انسانی چون روح مدبر صورت را کل شود نه باقی ماند انسانی
 و لیکن گفته شود در رو که او صورت نیست مشابه صورت انسان پس نیست فرق در میان صورتی از جهت
 یا سنگ و نه گفته شود بر حسب لغت عام اسم نشان مگر بجز از نه بحقیقت گویند صوفی جملة انسان است و تعلق
 روح نزد او ثابت گو تعلق تصرف از و رفت (الحاصل آفاق باشند یا انفس حق وجود مطلق با اوست چنانکه
 فرماید (و صور العالم لا یکن ذوال الحق عنها اصلا) و از صور عالم زوال حق ممکن نیست هرگز پس وجود مطلق محتاج به
 کل کثرت آنده و محتاج الیکل کثرت آن خداست پس در آفاق و انفس بودن حق لازم نمی آید الا الوهیت له بالحققة
 لا بالمجاز كما هو حال الانسان اذا كان حیا) پس حد کردن الوهیت برای انسان بحقیقت است نه بجزا چنانکه
 روح مع جسم انسانست چون زنده باشد و شناخت محدود موقوف است بر شناخت حد پس هر که شناخت
 خود را بحد خود شناخت حق تعالی را که خدا اوست و حق حسب حدیث صحیح چنانکه بحسب کلمه طیدیه وجود عین
 اعضا و قوای اوست عین اعضا و قوای او در شهود میداشد در قرب نوافل و عین ذات او میشود
 در قرب فرائض چنانکه نسبت قاروق رضی الله عنه دارد که الحق مطلق علی لسان عمر بن الخطاب پس در شناخت
 خود شناخت حق ظاهر (و كما ان صورة الانسان مثبتي بساها علی روحها و نفسها المدبر لها كذا كذا) و صور العالم
 تسبیح مجرد و لیکن لا نفقه تسبیح لاننا لا نخطیافی العالم من الصور) و چنانکه صورت انسان نیز مان خود اظهار اثرنا
 کند بر روح و تفسیکه مدبر است برای صورت انسان همچنین کرد الله تعالی صور عالم را که بکینند در ذات و صفات

و افعال حق و اظهار تبارک و تعالیٰ و سبک نه فیم نمیم مفصل سیر او شان را در و زیر که نه احاطه کنیم بدان صورت که در عالم است
 کجاست انیم که سیر در است و صفات و افعال جمله عالم اظهار تبارک و تعالیٰ کن پس معنی تسبیح و حمد از بجا ظاهر و دلیل با کلام
 مطابق و تبارک و تعالیٰ فرماید که احاطه نمیکنیم در حالت حجاب بجزیه از صورت یک در عالم است که بدان فیم زبانهها
 نشان تو انیم که در سبک و فکری که احسان کند حق تعالیٰ بکشف بقیه زبانهها که نشان چنانکه حضور معشوق مرحوم در آخر
 باب دوم از دهم فتوحات مکیه فرمود که بلی جماد و نبات ارواحیست که باطن خنده اند از ادراک غیر از کشف
 پس حس نکرده شود از نشان آنچه در اک کمره شود از حیوان و نزد اهل کشف کل شی حیوان ناطق است سوای
 از غده نامیده شده است این مزاج خاص با انسان و سوای ولایت است بزبان قالی کشف ماینز بیان گواه
 است که شنیده ایم از جادو ذکر خدا تعالیٰ نیز یا نیکه شنویم و بدستور مذکور حال است تا عرضنا الا اننا است که عامه
 معمول بر حال نمایند و اهل کشف بزبان قالی بیان پیوسته روحی دیگر تسبیح حق گفتند و حقیقتش را چنانکه
 در زبلی فرمایند تسبیح و حمد ثابت کند با کمال السنه الحق ناطقه یا الفنا و علی الحق تعالیٰ پس هر صورت عالم را با نماند
 حق است گویند حق حق سبحان پس جمله عالم کلام حق است که کلام آن اظهار مافی الباطن است و کل از باطن جود
 ظهور گرفته (و لکن لک قالی محمد رب تعالیم ای الیه مرجع عو قبل نقار فلو لطفه و المثنی علیم و همین وجه فرمود
 که هر خادیت و نمودیت برای خدای پروردگار عالمهاست که بطرف او رجوع کنند عو قبل نقار فلو لطفه و المثنی علیم و همین وجه فرمود
 محبوب راجع بخلق باشد پس او است ثنا کننده و ثنا کرده شده بر و نظم فان قلت بالتثنية کنت مقیدا و ان قلت
 بالتثنية کنت محمدا و پس اگر گوئی مخصوص تنزیه باشی مقید کننده حق تعالیٰ را در تنزیه و اگر گوئی مخصوص تشبیه
 باشی حد کننده حق تعالیٰ را و ان قلت بالامرین کنت سادما و کنت اما فی المعارف سادما و اگر گوئی
 پرورد و تشبیه باشی راه باب دباشی امام برادر و مراد حق تعالیٰ بالاشفاع کان شکرک اذن قالی بالا ذکر کان
 موجود پس هر که گشت بدو بی خلق حق شد شکر که قائل بوجودین ناموجودین گشت و هر که با فرد حق قائل شد و کثرت را
 اعتبار نه کرده شد موصد باطل کننده شریعت فایاک و التشبیه کنت ثانی (و لیک التثنية ان کنت مقیدا
 پس اگر باشی قائل بدوی پس بر هر از تشبیه حق با خلق بلکه حق را موجود و نفسه و ان خلق را مظهر فو ان و اگر
 باشی قائل با فرد حق پس بر هر از صفت تنزیهی که شریعت را باطل کنی (فما انت مایل انت هو و تراه فی عین الامور
 محسوس و مقیدا پس مستی با خصوص تو او که حق در تو منحصر باشد بلکه تو اعتبار او است و حالیکه مینی او را در ذات او
 مطلق و مقید قالی تبارک و تعالیٰ پس گفتار تنزیه و هو اسمیج البصیر فشرقه (و فرمود الله تعالیٰ انیست مثل البصیر

بصورت کاف را بدین تنزیه کرد و فرمود و اوست سمیع و بصیر پس تشبیه کرد که سمیع بصیر را محو در سمیع بصر خود فرمود
 قال تعالی (یس کشفه تشبیه و معنی و هو السمیع البصیر فترزه و افردا) فرمود الله تعالی که نیست مثل
 او در صورت عدم یاد کات چیزه پس از وجود مثل که مظهر و مست تشبیه کرد و قائل کثرت در وحدت شد و
 فرمود و او خاص شهنوا بیناست پس نشد دیگر پس تنزیه کرد و قائل بفردانیت حق شد تا حاصل از آیات تنزیه
 تشبیه که این معنی قائل است ثابت و از آیات تشبیهی تنزیهی فصح که بدان صوفی معتقد است و این جمعیست در آیات
 قرآنی بنظر وسط بودن این است که آن وظیعت در ارم دیگر مفقود است گو در اصل فطرت در حله موجود نبود
 و هر شخص موجود شود بر فطرت خود و هر چه بر امت غالب باشد تعلیم می مطابق آن باشد پس بر نبی اعتراض نباشد
 اگر جمعیست تعلیم نفرمایند یکین عظمت حضور صلی الله علیه و سلم تعلیم جمعیست حاصل لیکن در اینجا مقام اعتراض است که چون
 در هر شئی بکلیه مرتبه انسان حق است قائل بنشانی چنانچه نوح بی علیه السلام قوم خود را ندست فرماید که بتان را می
 پیوسته ندو بدوزخ مویید یا شنیدو البش فرماید (اولون لوه علیه السلام جمع قومین الدعوین لاجلایه) و اگر نوح
 علیه السلام جمع کردی ما بین تنزیه و تشبیه برای قوم خود هر آینه اجابت کردندی لوح را چنانکه انجین کلام از
 خزانه خیال حضرت شیخ است که معنی حدیث ما من مولود الا وولد علی الفطرة بطور فیهده و اند چنانکه اکثر علماء
 ظاهر فیهده اند که هر مولود بر فطرت اسلام پیدا شود و تود اوستی که معنی حدیث حسب تفسیر و آیت عمر خطاب
 رضی الله عنه انجین نیست بلکه هر که در فطرت اول در ایت آدم مومن است آن درین جهان مومن است
 و هر که کافر بود در فطرت درین جهان کافر میشود و ما مطابق فیهده شیخ تفسیر کنیم مکن نیست که گفته شود که در فطرت ایشان
 کفر بود پس بدان فطرت بطریق مذکور ایشان را دعوت نکرد و بقطر تو اشارت بدان سو تواند که جمعیست بدان مکن بود
 که در زمین ایشان همچنین قابلیت بود و انجین قابلیت بنظر عدم امکان نیز ان نظام عالم بود که وجود لوح و شکست انتخاب
 بدون صورت بت برستی است کی صورت گرفتاری پس مکان لوح و امت بنظر مجموعه در وجود چنان خود است که آت
 اوست برستی کند و نوح او را منع کند پس بنظر استیلا و انماک شان در بت پرستی که خود را مخالف حق دانسته
 بتان را می پیوستند و قدر عظیم جهلای پس خواند لوح علیه السلام او شان را بطور ظاهر که اگر بید حق را از خود
 دانید که منزه است از بتان نیز منزه است لیکن بمقتضای فطرت بین خود که کفر بود درین صورت جسمانی
 ظلمت و جهلای داشتند پس مطلق را موجودند انستند (ثم دعاهم لاسراهم) باز خواند او شان را با سرار که چنانکه
 حق بصورت بتانست در صورت شمایر هست پس انیم نفیدند (ثم قال لهم استغفروا ربکم کان عفاوا) باز فرمود

برای نفعشان اگر عین خود ندانید طالب ستر خود کنید از پروردگار خود باز بیکه اوستار است و غفر یعنی ستر است
از بیجا خودی را که سر بهوشد مغر گویند پس بلیک اجابت نکردند و از نهادن انگشت در گوشها و غشا کردن جمها
بقشاده اجابت نمودند که این ستر نیز ستر حق است لیکن از سترت بود و ستر یک لوح علیه السلام بدان میخواند آن ته
ذات و صفات و افعالشان بود در ذات و صفات و افعال حق و قال دعوت قومی بیلا و نهما را علم یزد به
دعای الافراق و فرمود لوح علیه السلام خواندم قوم خود را بعلون ذات و ظهور او در صورشان پس نه زیاده کرد
او شان را خواندم مگر فراری را و ذکر من قوم انهم تصاموا عن دعوتی بعلمهم یا حبیب علیهم من اجابتهم دعوتی
و یاد کرد از قوم خود که آنان گنگ شدند از دعوتش بلیک سبب علمشان بنظر شنیدن خود از آبا که از است او بر
بودند و چون اجابت شان دعوت لوح را که بعد از شنیدن نبوت اجابت لازم آید (فعلم العلماء ما مد
ما اشار الیه لوح علیه السلام فی حق قوم من النصار علیهم لسان الذم ایس و نستند علماء ارض ابدان شایکه اشارت
کرد بطرفش لوح علیه السلام در حق قوم خود بلسان ذم از عالم بودن برای اجابت بعد شنیدن پس مطلق قوم از
فقد رو علموا انهم انما یحییو ادعوتی لما فیها من الفرقان) و دانستند علماء با فکد که قوم لوح علیه السلام
اجابت نکردند دعوت آفتاب علیه السلام را بدان فراتیکه گاهی بلبل بلون و گاهی به بهار ظهور دعوت میفرمود
پس مطلق مذمت شان نیست که در ایشان شایع مطلق بود لیکن در ایشان جمعیت فطری بحسب راسخ شیخ
بود در اصل مذمت قوم بنظر عدم معنی جمعیت بود در فطرت که ناشوکت لوح علیه السلام و عظمت این است
بر ایشان ظاهر شود (والامر قرآن الفرقان) و امر واقعی جمع است نه فرقان بطری (ومن الیم فی القرآن لایحی
الی الفرقان و امکان فیم و بهر که قائم کرده شود در جمع کوش نمید بظرف فرقان و گرچه باشد در فرقان بنظر ظلمت
بیجا که قوم لوح بر حضرت شیخ در اصل فطرت در جمعیت پیدا شده بودند و در تفرقه افتادند پس تعلیم مطابق
حال شان بفرقه شدند و ازین مقرر است که در تعلیم حضرت لوح هر چه نسبت ایشان بود حال آنکه حسب حال
شان تعلیم آن حضرت علیه السلام و چنانکه گذشت (فان القرآن یفصم الفرقان و الفرقان لا یفصم القرآن
و انما انقص القرآن الامم صلی الله علیه وسلم و هذه الامة التي هی خیر امة اخرجت للناس) زیرا که قرآن
مفصم فرقان است و فرقان مفصم قرآن نیست و برای همین نه محقق شد بقرآن مگر محمد صلی الله علیه وسلم
(و لیس کلمه تنفی فی الامر فی امر واحد) بقرآن مذکور جمع کند امر تنزیه و تشبیه را در امر واحد که نیست
کمال او چه چیه مذمت بعضی نسخ است قال ایس کلمه شیخ الامامین فرمود حق تعالی ایس کلمه شیخ ایس

جمع کرد این قول حصروا من تنزیه و تشبیه را فلان نوعا علیه السلام اتی بمثل هذه الایة لفظا لا جابره پس اگر لوح
 علیه السلام آوردی بمثل این است لفظا البته قبول کردی است لوح او را (فانه شبهه منزه فی آیه واحد بل
 فی نصف آیه) پس حضور صلی الله علیه وسلم تنزیه کرد و این یک است بلکه در نصف این آیه است (و لوح و عا قومه
 لیسوا من حیث عقولهم و در حائیه تنم فانها غیب او تبار او عا هم ایضا من حیث صورهم و تنم فانها شهادتهم) و لوح
 خود اندوخته خود را بشبیل از حیث عقولشان در حائیه ایشان که حقیقت شما عین حق است پس آن غیب است
 و نه با رخاوند ایشان از حیث صورتها و جبه ایشان که اینهم غیر نیست پس آن شما است (و با جمع علیه السلام فی
 الدعوة مثل لیس کتله شیه) و نه جمع کرد لوح علیه السلام در دعوت مثل لیس کتله شیه (ففسرت بهوا لیسهم لهذا
 الفرقان فرادهم فرایا) پس نفرت کردند با لیس ایشان برای این فرقان پس یاد کرد تعلیم لوح ایشان را (فرادهم
 قال علیه السلام عن نفسه انه دعاهم لیغفر لهم لایکشف لهم و فموا ذکک من ذلک کما جعلوا عاصیهم فی اذانهم و استغفروا
 ثیابهم) بلکه گفت لوح اند نفس خود که او خواند ایشان را تا که پوشد حق تعالی او شان را و گفت تا که شفت کند ایشان را
 و نفیدند این قول از لوح و برای همین که دانیدند انگشتهاست خود را را در گوش و ششاده کردند پارههاست خود را که
 این ستر یا رجا هم ستر حق است که و غیره در پرده است (و نه کما صورته الشرائع و دعاهم الیهما قاجا و با العمل بکلیه
 و این کل صورتها ستر است که خواند لوح او شان را بطرف او پس بجا نیست که بگویند لیس یک از این هم یک گویند لوح
 شان بسان دم در یافت شد و گرفتار بودی لیس کتله شیه (فلیس کتله شیه اثبات ائمتل و نفیه) پس در لیس
 کتله شیه اثبات مثل و نفی او است که اثبات مثل و تشبیه در صور تقیدات منظر غیر زائده بودن کافست که مثل او را
 در عالم کثرت مثل نیست زیرا که در صورت تجد مثل موجودی مانده هم در یک مکرره بلکه نصف آیه مذکور تفسیر نیست
 در صورت بودن کاف زائده یا بر نیاید نفی مثل مثل که مستلزم تقاضا نیست بدانکه نفرمودن لوح آیه است
 جامعه برای قوم خود محل نظر است زیرا که در صورت اعراض حقانی بقوم عیبه و انکساکهم من الکبحره که
 صریح این جامع تنزیه و تشبیه است گوشت لیس کتله شیه نفرموده باشد (و بهذا قال صلی الله علیه وسلم عن نفسه
 انه اتی جوامع الکلم و باین جامعیت آیات قرآنی فرمود حضور صلی الله علیه وسلم از ذات خود که داده شده است
 کلمات جامعه (فما دعاهم صلی الله علیه وسلم قومه لیسوا و تبار ایل دعاهم لیسوا فی تبار و تبارانی لیس) پس خواند
 حضور صلی الله علیه وسلم و السلام قوم خود را که بلیس تنزیه و تشبیه بلک خود اند ایشان را را بنظر
 در طبیعت شان بلیس تنزیه در نهاد تشبیه بود نهاد تشبیه بلیس تنزیه (و قال لوح علیه السلام فی حکمة لقومه

یہ سب اس لیے کہ ہمارا وہی المعارف العقلیہ فی المعانی و النظر الاعتباری و فرمودہ نوح علیہ السلام در حکمت
قول خود ہے طلب ستر برای قوم خود کہ برساند حق تعالیٰ بر شما شمار را در پرتو معانی است از معارف عقلیہ است در
معانی و نظر اعتباریست این تعلیم ملی است (دیکر کم یا موالی یا مائیل یک الیم و در حکمت مذکورہ میفرماید و ادا کنند
شمار را با موال یعنی بجزیکہ سیل کنند حق تعالیٰ بشمارید در (خازن امال یکم و سہ سبحانہ را ہم صورت یکم فیہ) پس چون سیل کند شما ہر
سجائے بیند صورت خود را در حق دین تعلیم نہا ریت پس این تفسیر نہیں است کہ در با بعد اموال و ارفع و ازین علوم
شد کہ رویت حق در خود رویت نفس خود است و در حق (من تحمل منکم انہ رگہ فاعرف و من عرف منکم انہ رای نفسہ
تو المعارف) پس ہر چہ و بیکہ خیال کند از شما کہ او دید حق را در تجلی ذاتی پس و شناخت حق را در ہر صوفیہ کہ شناخت
از شما کہ او دید نفس خود را در حق پس عارفست کامل بہ نسبت اول کہ اہل تجلی است و این مقام انبیاست و پنج
حضرات اولیاء حاصل (فہذا انقسم الناس الی عالم یا اللہ الی غیر عالم) پس برہی ہین عرفان ختم شد یعنی مفصل
شدند آدمیان صاحبین کشف بطرف باقی عارف عالم باللہ و بطرف فانی غیر عالم بدو کہ مجذوب اند و سوسے
اصحاب کشف با اصطلاح شان انسان نہا متذکر بصورت باز مقولہ نوح علیہ السلام در سورہ نوح نقل فرمود در حق
حکمت کہ و کند حق تعالیٰ برای شما پوستناہسا یعنی پوستناہسے معارف و گرداند برای شما ہر یک عبارت
از معارفیست کہ بدیگران نفع رساند غیبت برای شما کہ نہ امید دارد خدا را یعنی در نفسہاے خود ہا کہ او جلوجلہ کر
است و ساری سہ تو کہ در نفس خود زبون باشی + عارفی کہ کار چون باشی + حالانکہ حق تعالیٰ پیدا کر
شمار را بطور بطور یعنی او مطلق در صورت شما صورت تعین گرفتہ و باز تفصیل سیر فانی و سیر نفسیہ فرماید گمانہ بینید
چگونہ پیدا کرد اسرار است او تو بدو کرد ہا ہساب (مدرک نہا نور و کرد آفتاب را چراغی عظیم و اندر رو یا ند
شمار را از زمین و دیانیدے پس مثالی فانی سیر نفسیہ بنمائید کہ قلب شما آفتاب در روح شما ہما ہما ہست و زیادہ
بران آفت است کہ میفرماید باز عادہ کند شمار را در زمین و خارج کند شمار را اخراج عظیم کہ یک یک مومن را ملکہ زائدہ
از زمین باشد و خدا تعالیٰ گردانید برای شما زمین را بساط تاکہ سلوک کینہ را ہاے کشادہ و زمین قلب شما
بطور بساطی تاکہ سلوک راہ طریقت نماید کہ راہ کشادہ است لیکن نصیحت نوح گوش نہاد و گفت نوح پروردگار
آمان سر کشی کردند مراد بیوی کردند آن قابیلے را کہ نہ زیادہ کند او را مالی او و ولد او گزریان کاری و مالی است
نوح نظر فکرے ناقص بود کہ ظاہر است و تفسیر ولد برای شان فرماید و ولدہ و ہوا نتیجہ نظم نظم فکرے و ولدہ و او
چیز نیست کہ نتیجہ و او را برای شان نظر فکری شان روا الامر موقوف علیہ علی المشاہدۃ بعید عن نتائج الادکار

و علم امر و قوت بر مشاهد که در خود بیند بعید است از نتایج افکار سگ یا استدلال کار دین بدی و غیر از این
رازدارے دین بدی و پای استدلالیان چون بود و پای جوین سخت بیست و نهم بود و ازین نفی نقیض بود
از کثرت لازم نیاید چنانکه در افواه عام افتاده (الاخصار ای ضیاعا) و تفسیر خسار را فرماید که عبارت از ضیاع است
و فارحیت تجارت هم پس نه نفع داد تجارت مال شان یعنی اجزای نظر فکری ناقص شان در خال غنم ماکان فی
ایدهیم ما کافوا یحییون انه ملک لهم پس زائل شد از ایشان آن فکرے که بود در دست شان از آنچه خیال کرده
که بزرگی شان بطور مستقل ملکی است زیرا که چنانکه مقید زوال پذیر است فکر مقید هم زوال پذیر و خیال ملک بدین
جهت فرموده که در حقیقت ملک بنده نیست مگر بطور استخلاف و دلیل برین میفرماید در توفی الخیرین و الفقهاء
جعلکم مستخلفین فیهم و ملک استخلاف آمده است در شان محمد بن علی علیه السلام در سوره حدید و صرف کنند
از آنچه گردانید الله تعالی شما را و در خلیف پس صورت بندگان راست و حق تعالی در ایشان ظاهر و وکیل آنان
یعنی امت نوح آنچه خود را موجود مستقل بدان دانستند و غلط بود و آنچه در نسبت ذریه نوح در سوره
بنی اسرائیل ملکیت مفهوم میشود آنهم ملکیت استخلاف است لهذا از شرح و تفسیر میفرمایند و فی فتح الاتحذ و اس دوتی
و کیلا فاقبت الملک لهم و الوکالة للذی فیهم مستخلفون فیها فالملک الله تعالی و هو وکیلهم و آمده است در مقدمه ذریه
نوح در سوره نبی اسرائیل که دادیم موسی را کتاب و گردانیدیم او را بایت برای بنی اسرائیل که نگیرند سوائی من
و کیلی او اولاد خشکیه بر شقیم با نوح در کشتی پس از دکالت حق ثابت کرد ملک برای بندگان و دکالت
برای خدا تعالی در و پس آنان حسب آیت اولی خلیفتم الله و در ملک پس ملک در حقیقت برای خاص خلیفه تعالی
است و اوست وکیل شان و فالملک لهم و لیکن ملک استخلاف پس ملک بزرگی مخلوق است و لیکن ملک
استخلاف (و لهذا کان الحق ملک الملک کما قال الترمذی) و بزرگی همین استخلاف ملکیت شد حق ملک ملک چنانکه
فرمود شیخ ابو عبد الله محمد بن علی الحکیم ترمذی قدس سره در سوالاتی که قبل از شیخ بقرون کثیره کرده است که جواب
او خاتم اولیای بنی اولیا و وقت خواهد داد و جواب شیخ آنها را نوشته اند چنانکه در باب چهار صد و چهل و نه فتوحات
فرموده بد آنکه مملوک مالک نباشد مگر سید خود را و برای همین گفته شود در حق سیحانه که او ملک ملکست و عبد ملک
نباشد غیر سید خود را زیرا که عبد در هر حال قصه سید خود دارد پس مدام تصرف کند سید خود را باحوال خود در جمیع
امور خود و نیست معنی ملک مگر تصرف و هرگاه بیکه نه قائم باشد سید بدانچه طلب کند عبد از و پس زائل شد
سیادتش ازین وجه و احوال بنده بر دو گونه است یکی ذاتیه دوم عرضیه و بنده در هر دو حال تصرف کند

در سید خود و کل بندگان خداست اندیش که باشد و بی الهیت کم علم کثیف حجاب غلیظ کردن ترک کند حق را و
عبادت کند بندگان حق را پس از نزاع کرده حق را در برتیش پس خالص شده اند عبادیت او یعنی در لحاظ خود پس
او اگر چه عباد است در نفس الامر لیکن نیست آن بنده خالص پس چون نه عبادت کند کسی را از عباد خدا باشد
بنده خالص برای خداست تصرف کند در حق تا آخر و نیز در باب مذکور قصه سیامان و نبی فرمود او گفت که در بعض
مبایع حق تعالی با من فرمود که ملک من عظیم است گفتم ملک من عظیم است از ملک تو فرمود چگونگی عرض کردم که
مثل تو در ملک نیست و نیست مثل تو در ملک تو فرمود در است گفتی و قریب این قصه نسبت سلطان با نیز
شایع ساری فرماید تا اصل قوم نوح در غلطی عظیم افتاده بودند که خود را فضیلت و غیر آن را نصیحت میکردند که با وجود
ظهور حق در صورتشان از خود غافل و ایمان را می پستیدند (و مگر در آنکه ابا) و مگر که در قوم نوح علیه السلام
مگر عظیم که بیانش از آیه دلائل آن آیه می آید که بتان را غیر نادانسته ترک نکردند کاش دو خود را بین نهی
دیدندی چنانکه تعلیم نوح بطور اسرار بود از اینجا است که اگر کافر نسبت آگاه گشته یکی از دو صلمان راه گشاید
که صورتی از صورت حق است را چون گوید خود را همچنین بپندارد پس چگونه نسبت را پستش نماید (لان الله عوۃ الی
الله تعالی مکه بالمدح) زیرا که دعوت بطرف خدا تعالی مکرر است بر عوۃ (لان الله عوۃ الی الله تعالی) بجا
آنکه دعوت به معبود مکرر شده است اما از بهر اینست که خوانده شود بطرف غایت پس چون از نوح علیه السلام
دعوت بطرف الله شنیدند که در او اکل سوره نوح است که من ترساننده ام برای شما ظاهر که عبادت
کنند الله را گویند از آنجا که اسمی با اسمی بود مگر آنان ندانستند پس گفتند که خدا تعالی در هر جا است و در هر
و در هر حال و غیره و نیست و کسی گوید که در قرآن بنسبت اهل اسلام نیز در سوره یوسف واقع که بگویند نیست
راه من که خوانم شما را بطرف الله پس جوایش فرماید (ادعوا الی الله فمنا عین المکر علی بصیرة فلیعلم ان الامر لکله) و
لیکن صرف قول او تعالی که خوانم بطرف خدا پس این مکرر است لیکن قول او تعالی بعد از این که بصیرت
خوانم پس او را رفع مکرر است پس تنبیه کرد بلفظ علی بصیرة که امر کل برای خداست لیکن یک راه هدایت است
دوم ضلالت و من خوانم و پیر و انم خوانند به بصیرت و نیست من بشک که راهای دیگر را برای غیر خدا ثابت
تأییم پس فرق در میان هر دو تعلیم باید کرد یکی تعلیم نوح که با جمال فرمود و گویند مقصد آنجناب همون بود که حضرت
خاتم رسل علیه السلام تفصیل کرد و دوم تعلیم احمدی علیه الصلوة والسلام در قاجا بود مگر کما دعاهم پس جواب دادند بگری
چنانکه خواند نوح علیه السلام و نشان را که بصورت مکرر بود در قاجا محمدی و علمان الله عوۃ الی الله سبحانه نامی

کالا عصاره فی الصور المحسوسه و کالتقوی المعنویه فی الصور الروحانیه و بدین ترتیب تفریق و کثرت مثل اعضا نیست
در صور محسوسه و مثل قوای معنویه است در صور روحانیه که با وجود قیام صورت واحد توجه بیک عضو و بطرف
قوت کرده شود که در صورت واحد اعضا قوی جدا گانه موجود نیستند همچنین ارجوع بطرف صورتی در حقیقت
ارجوع بحق تعالی است لیکن در خیال مشترک احتیاج نیست (فما بعد غیر از حدیثی که مبعود پس در حقیقت چون
غیر حق نیست نه عبادت کرده شد غیر خدا در هر صورت مگر فرق بصیرت و غیر بصیرت است که صاحب بصیرت در خود نیز حق تعالی
را داند و جاهل در غیر خود حق را نداند یا او را از غایت گوید و این دوری و شیطنت و بعد است پس ازین رو حالت
بیت پرستی کرده شد تا در خود بشناسد و کعبه و مساجد مکان خالق بنا کرده شده تا تعارف بخور کند که درین مکانها بجز
وجود عابد دیگر نیست که جاهل در تعظیم مکان یا شد جلوه برین مفروض است و ملک محال که تو خانه می بینی و من خانه
خدا می بینم + (قالا دینی من تخیل فی الاوهیة) پس دینی آنکه تخیل کند در و مخصوصه الوهیت را و در و منکر باشد پس
همیشه در غلامی ماند (قلوا لا هذا التخیل ما عید الجبر ولا غیره) پس اگر نبودی این تخیل مخصوصه و در خود هم چون حقیقت
دانسته نه عبادت کوی و نه غیر او را (و لهذا قال الله تعالی قل سمعتم فلو سمعتم سمعتم حجرا او حجرا او کواکبا و
قیل لهم من عیدتم لعلوا انما ما کانوا یقولون الله و الاله و ربی همین فرمود الله تعالی بگو نام نهند او شان را
پس اگر نام نهند او شان را هر آینه نام نهند حجرا یا شجر یا کوب و اگر گفته شود برای شان که عبادت کنید هر آینه
گویند آسمی را نه الله و الاله معرفت بلام را پس شر کردند وجه مطلق را که در و حصر کردند پس کافر شدند و الاله
ما تخیل نمیدانند بل قال هذا تجلی الکی بنی تعظیمه لعل یقتصر و اعلی نه تخیل کند در و مخصوصه و منحصر نگرداند بلکه گوید
این مجلای آسمی است لایق است تعظیم او پس نه فقار کردند بر و در خود هم آن مطلق را نمیدانند و یک از تعظیم
ست آنست که او را بشکند تا اصلیت او ظاهر شود و آنچه بصفت تعلق دارد دور گردید آنکه تعظیم میرشد از اینجا
غور باید داشت نه بطوریکه نهی گرداند بلکه حق را بصورت او بغیر از حصر پیدا در (والا دینی صاحب تخیل بقول
ما نعبدهم الا لیسئلوا الی الله فی الشیء) و اونی صاحب تخیل که حصر الوهیت در دیگر سوای خود کند گوید نه عبادت
کنیم میجو در آنرا مگر تا که قریب کنند ما را بطرف خدا قریب چه چنانکه در اکثر مینود و بشنودان می بینم (والا اعلی بقول
انما اکلمکم له و احد فله سلوا حیث ظهر) و اعلی گوید که جزین نیست بجز دشمنای اکمیب پس برای او گوید و ان
نمیدانند با طاعت جایگاه ظاهر شود (و بشر الخبیثین الذین حبسنا علیهم) و بشارت ده آن مخمبین را که پشمرده شد
آتش طبیعت شان که نظر شان باین سو و آن سو نورد بلکه محو شد پس در خود و در دیگر هر جا که نظر افتد

آنجا وجه خدا دارند (فقاوا آلهما لا طبعه) پس گفتند آن مجتهدین بآنکه واحد نه طبیعت خاصه که عبارت از شخص است
واضح باشد که بعد از نقل مقوله کفار در سوره نوح نسبت شان قول نوح نقل فرماید (وقد اضلوا کثیرا) که همراه
کردن کفره بسیاری را و جناب شیخ بلسان اشاره تفسیر ضلالت برای کاملین میفرماید نه برای قوم نوح که کشتنشان
بودند (ای حیویم فی الحداد الواحد بالوجه والنسب) ای در حیرت انداختن آن قوم کاملین را در تعداد واحد
بالوجه و نسب باز واضح باد که حق تعالی در قرآن مجید فرماید که باز و ارث کردیم برای کتاب آن بندگان را که
برگزیدیم پس از ایشان ظالم است نفس خود و بعضی از ایشان در میان است و بعضی از ایشان سبقت برنده است
نجرات و حسب در پیش چنانکه در بیضاویست سبقت برندگان در نسبت روند بغیر از حساب و مقصدین حساب
آسانی کرده شوند و ظالمین حساب کرده شوند در طول محشر باز ملاقی شوند بحق تعالی بر حسب و در سوره نوح
بعد لفظ قد اضلوا کثیرا واقع است و لا تنزد الظالمین الا ضلالا و هر چند و لا تنزد الظالمین برای کفره قوم نوح در
ندست و دفع مگر حضور شیخ بلسان اشاره اشاره به طرف ظالمین اهل کمال میفرماید که بنفسهاست خود ظلم کنند که خود
فراموش نمایند و در بحر وحدت غرق شوند پس میفرماید و لا تنزد الظالمین الا ضلالا المصطفین الذین اورثوا
الکتاب فهم اول ثلاثه تقدیم علی المقصود و اسباق و نه زیاده نمی ظلمین را برای نفع چنانهاست خود را
برگزیدگانیکه ارث کرده شده اند کتاب اینان یک از سه اند که مقدم کرد او شان را بر مقصد و سابق در ایت تم
او قرنا الکتاب الایه و تفسیر فظ ضلال مطابق اشاره فرماید (لا اضلوا لا یعنی صیرق) که مراد از ضلالت در حق
کامل حیرت است ممد و صمد (الحمدی رب زدنی تحیرا فیک) و نه مده است برای سند محمدی پروردگارم
زیاده کن مرا حیرت در خود و در پاره اول برای منافقان بود است یکا دایق الایه یعنی قریب است
که برق دلالی قرآنی که اهل ظهور و بر باید چشمهای شان هر گاه یک روشنی کند برای شان روند در یعنی مائل
یا سلام شوند چون تاریکی کند بر ایشان یا ایستند و رجوع بکفر نمایند پس در تفسیر و لا تنزد الظالمین بطور بلسان
اشاره که اول را با آخر درو تعلق ضرورت نیست سندی آورد که اضا را هم مشوا فیه و اذا اظلم علیهم قاموا یعنی
هر گاه یک روشنی کند برای شان که هدایت کرده شوند روند بر به سبیل در ضو که فاش شده باشند از جو دات خود پس
تخیل کنند که آنچه در هدایت مطلب مفقود است در نهایت موجود است و چون ظلمت عدم انداخته
شود بر ایشان که فنا کرده شوند از جو دات ذاتیات خود پس مستعد تجلیات شده قائم مانند حیران که هر که در نهایت
است چون در بدایت بود (فالخائله الدور) پس برای صاحب حیرت دور است که او را ابتدا و انتها نباشد

(و حرکت الدوریه حول القطب لا یترج عن) و حرکت دوریه نزد قطب نه جدا شود و از صاحب جبریت
 (و صاحب طریق استطیل مائل خارج عن المقصود طالب ما هو فی) و صاحب طریق استطیل مائل باشد خارج
 از مقصود طالب است که او نیست در مقصد لیکن نماند (صاحب خیال می غایت فله من والی و ما ینهم) صاحب خیال
 است بطرف خیالش غایت اوست پس براسه او از و تا و ما بین آن هر دو است (و صاحب حرکت الدوریه
 لا بد فیله من ولا غایت فی حکم علیله) و برای صاحب حرکت دوریه بدایت نیست که لازم باشد و را من از و
 نیست غایت براسه او تا حکم کند بر و الی و تا (فله الوجود الا هم و هو اونی جوامع الکلم و الحکم) پس صاحب حرکت
 دوری را وجود نیست اتم و اوست داده شده کلمات جامع و حکمتهای کامله یا زیاده داشت که در نسبت
 قوم نوح علیه السلام حق تعالی فرماید که از خطیای خود با غرق کرده شد پس داخل کرده شد در آتش پس یافتند
 برای خود باز سوای خدا تعالی آمان را که مددگار رسیدند بزرگ مددگار ازین آیت بطور رسان اشاره
 معنی نسبت کاملان اخذ میفرماید هر مخطیای اتم نمی آتی غلط بهم فخر قوائی بکار اعلم بالله و هو الحیة) و لیکن معنی
 قول حق تعالی ما خطیای اتم باسان اشاره بآن چیز نیست که روان کرد ایشان را از حیثیت نفوس و ارواح شان
 پس غرق شدند در دریای باطل علم بخیر و اودینی علم بحد اجیرت (و قال خلوا انارانی عین المار) پس داخل کرده
 شدند اهل کمال در آتش که نور سجات و جبه حق ناخود است در عین آب علم فی المحدثین و اذ الحار جبریت من جبریت
 القنور از او قاتله) در قرآن محمد بن است و چون دریا مشعل کرده شود ناخود از سحر القنور است چون
 مشعل کنی نور پس اهل کمال را وجود آتش منافی آن نیست (فلم یجدوا لهم من دون الله نصارا) پس
 نیافتند اهل کمال براسه خود را از سوای خدا تعالی مددگار پس زیرا که غیر را ندیدند (فکان الله عین النصار لهم)
 پس شد حق تعالی عین مددگارشان (فمکلفوا فی الالابد و لا اخر لهم الله الی السیف الطبیعه لنزل بهم عن هذه المرتبه
 الرفیعه) پس هلاک شدند اهل جنس و رقی تا ابد و گرنه خارج کنه حق تعالی او شان را بکناره یعنی کناره طبیعت هرگز
 نازل کند او شان را ازین مرتبه رفیعه (و امکان کل الله و بالمد یل هو المد بجان) و گرنه نیست کل براسه
 خدا و خدا بلکه اوست حق سبحانه پس گوید مقدمه قوم نوح معنی است فلم یجدوا لهم من دون الله نصارا و از دیگر
 باسان اشاره برای اهل کمال معنی دیگر است علی هذا در معانی آیات دیگر کلام است (قال لوط رب اقال
 اکی فان الرب لا یغوت و الا که تیغ بالاسماء فهو کل یوم یوفی شان) و گفت لوط رب من و گفت الله من
 زیرا که برای رب یغوت است و آنکه تیغ شود با سما پس آنکه هر وقت در شان نوحست و مقام و عا ددم اثره و

لیکن اسماء در بویہ نیز متنوع و متلونند پس در رب نیز ہون صفت است درین مقام چنانکہ اگر جو پس میفرماید
 (فأراد بالرب ثبوت التلوین اذ لا یصح الا بوجہ) پس ارادہ کرد برب بصیغہ صفت و آنکہ بر ثبوت تلوین زیر آنکہ
 صحیح نباشد مگر ثبوت تلوین و بدانچہ بعد برب فرمود (لا تذر علی الارض ید عو علیہم ان یصیروا فی بطنہا) مگر از زمین
 فرق بدو عا کند بر ایشان و در حقیقت متضمن دعا است کہ فانی در حق شوند کہ باشند در بطن زمین کہ او خداست
 سند بر آن آورد از المحدثی بودیم بحمل لفظ علی اللہ آمدہ است در حدیث محمدی علیہ الصلوٰۃ والسلام اگر
 ولو انکیند برین بر زمین ہفت ہزار کیندہ افتد بر خدا لہ فانی السموات و فانی الارض) در قرآن دارد است برب اوست
 آنچه در آسمانها است و آنچه در زمین است پس ہر کہ در زمین رفت در خدا رفت (فأراد وقت فیہا فانت فیہا وادی
 ظرقاب) پس چون دفن شدی در زمین پس تو اندر او شدی و زمین طرف تست این بطریق درست در نہ
 حق مطلق تنظر شود نہ منظور چنانکہ در قرآن مجید و ہو علیہم و لا یطعم و در حدیث حبیب بن مظہر خاص دارد
 (و فیہما فیہم کم و منہما خیر کم تارۃ اخری لا اختلاف البوہ) در قرآن دارد است و در زمین اعادہ کنیم چنانکہ از و
 پیدا شدہ اید و از و خارج کنیم یا رد گردی اختلاف و جہا تیکہ خواہش کنند و ہر جہا شما از و پیدا شدہ اید و بطرف او
 رجوع کنید خداست پس زمین غیر خدا نماند و آنچه حق تعالی بعد قول خود رب لا تذر علی الارض فرمود و کافرین
 تفسیرش فرماید الذین استغشوا انیام و جعلوا اصابعہم فی آذانہم طلبا للستر لانہ دعا لہم لیغفر لہم اللہ و انظر الستر
 یعنی کافرین آنانند کہ غشاوہ کردند پارچہاے صوف خود را در گردنہ انگشتہای خود را در گوشہاے خود را
 برای طلب ستر حق برای آنکہ فرج علیہ السلام خود را برای نفع او شان تا کہ غفر کند خدا تعالی
 برای شان و غفر یعنی ستر است و آنچه بعد از من الکافرین فرمود و یا را تفسیرش فرماید (احدا) یعنی
 مگر از زمین از سائرین کہ را (سخت) یعم المنفعۃ کما سمت الدعوة) تا کہ عام باشد منفعت چنانکہ عام شد دعوت
 و معنی (انک ان تذرہم) فرماید (ای تدرہم و تترکہم) ای اگر نگذاری او شان را و ترک کنی او شان را
 و معنی (لیضلوا عبادک) فرماید (ای بجزوہم فیخرجہم من العبودیۃ الی ما فیہم من اسرار الربوبیۃ) ای در
 حیرت اندازد بندگان ترا پس خارج کنند او شان را از عبودیت بطرف آن اسرار ربوبیت کہ نہادہ
 شدہ اند در شان (فینظروا انفسہم) یا بایند ما کا تو عند نفوسہم عبیدافہم العییدہ و لا یاب) پس بنزد جانتاے
 خود را را ارباب بطریق حقیقت بعد از آنکہ بودند نہ و نفسہای خود را بندگان پس نان عبید ارباب باشند
 و لا یلدوا ای لا یجولوا و لا یظہرون الا فاجرا ای مظهر ماستر فاعرا ای سائر مظهر بعد طورہ) و معنی لا یلدوا

که تجارتی ای هلاکت بنهاد خود (فلا یعرفون نفوسهم مشهودیم وجه الحق دومیم) پس نشناسند نفوس خود ما را
 بسبب شهودشان وجه حق را سوای خود که خود را مستقل دانند و سند برین از قرآن فی آیه ردائی الحمدین
 کل شیء مالک المادهیم و در قرآن اهل اسلام است هر شیء مالک است بنفسه مگر ذات حق (والتبارک الملائک) و قبایل
 در لغت هلاکت وین ارادان یقیناً علی اسرار نوح علیه السلام مصلیه بالتزنی فی فلک یوحا و هر که اراده کند و
 وقوفی را بر اسرار نوح علیه السلام پس مناسب است بر وترقی بفک یوحا و یوحا آفتاب را گویند و هو فی
 التمزلات الموصلیه لنا) و بیانش در کتاب تمزلات موصلیه است بلری ما (و السلام) و سلامت خواننده این
 کتاب که موافق کتاب و سنت را تصدیق کند و آنچه تطبیق نتواند کرد در بقعه امکان دارد و یا از خزان خیال
 محقق حضرت شیخ پندارد نه آنکه از حضور صلی الله علیه و سلم بداند مستثنی از کند تا خطا و حتم پوشد خدا غنی غناش
 یا ز واضح یاد که در عمر شش همدسال نوح علیه السلام طوفان آمد و چون از طوفان خلاص شد اولاد نوح و غیره
 و جافوران ترسیدند که مبادا بار دیگر طوفان آید حق تعالی حسب فصل ۸ و ۹ بگویند عهدی بست که تا وقتیکه کمان
 عهد آید که عبارت از کمان خدا و نه چهار خلفا حسب باب چهارم مکاشفات یوحنا است ابر طوفانی یعنی جوی
 قیامت کبری نخواهد آمد یعنی بعد از ظهور کمان ابر موعود خواهد آمد و بعد از طوفان سه صد و پنجاه سال حسب
 اتفاق تورات یونانی و سامریه و عبریه نوح بنیست پس کل عمر نوح علیه السلام نه صد و پنجاه ساله شد و
 همون در قرآن نمیدانست که در قوم خود یعنی قبل طوفان و بعد از و نه صد و پنجاه سال بنیست لیکن چون بعد از
 ذکر عمر آفتاب تفریح طوفان بود و چون نوح میفرماید مردمان قنبدند که قبل از طوفان عمر آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم نه صد و پنجاه بود و چون در قرآن نمیدانست ازین قصه نصیحت با در حضرت سعد بنی الله عنه است و در
 صحاح و زتان نه صد و پنجاه سال را هزار سال کم پنجاه گفته میشود و بدان نظر در قرآن نمیدانست لاسمین عام
 و ارد و نوح علیه السلام را دوز و دوز بود هر کی مادر سام و حام و یافث دویم زوج شریب بود که بار بیست و سه بار بود
 که مراد و ربیب هر دو غرق شدند پس سام علیه السلام در وقت طوفان صد ساله بود و نوح که بعد از طوفان بی بی
 نوح علیه السلام شد و آفتاب را نوح علیه السلام دعا از خداوند خدا لگان داد یعنی از حضور صلی الله علیه و سلم
 و سلم روزی که نوح علیه السلام در قنبدی که در ندریب آفتاب جائز حسب تورتیه بود بهوش شده بر بهت گشت
 پس حام و یافث و نوح را با سام یافت رفته رو گردانیده از چادر پرده پوشی کرد پس بچنان گفت که اولاد است
 کسان غلام ما یعنی با اولاد سام و یافث گفت که در خانه سام بیاید یعنی در هنگامیکه اولاد حام و سام در ملک است

تباہ شود یعنی از سخت نصرت از اولاد یافت ذوالقرنین مادی سخت نصریان تباہ گشته باز مبارکبادی بهام
از خداوند خدا نیگال یعنی از حضور صلی الله علیه و سلم و ادو قتی که از قوم روسیه یهود تباہ شدند و از اهل اسلام رو میا
خارج از ممالک مقدس گردیدند پس از یافت هفت پسر شد یکی گوهر پدر اسکندر پستانیان دوم جبرئیل یعنی از
کاز و جبرین فرانس بگردند و سوم یافت جدا فرسیان که در جنوب ایران آباد شدند و دوم یافت را با جوج شد
که در ملک متصل نهر جوجان آباد گشت و آن نهر گیلان است که بار او با بود در ممالک شان بودند که مورخین
انگیزان آنرا استیلا گویند که حسب درس و فصل ۱۱ اسلامین دوم متصل مملکت مادی بود و در فصل دهم نکون
در زیر لفظ با جوج مفسرین انگیزه می مقاش را در مقام استیلا نویسنده هم اصل انگیزه از مقام استیلا نویسنده آنرا نگال
و گیلی مشهور اند که تا گفت تلخا صرب پول کردی در شش قبل سخی ایشان را از ممالک ایشان خارج کرد پس سرداران
با جوج در وسط دینوب و مانیر آباد شدند چنانکه تا سلسله تاخت میکردند و ذوالقرنین کیتباد در شش قبل سخی بابل را
فتح کرد و بر با جوجان مذکور را کرده بختهای ممالک مغربیه رفت که بطور عاده غروب شمس در چشمه دینوب معلوم شد
که خلافت در اینجا بسیار بود و سوم مادی بن یافت شد و از او مملکت آباد از ممالک گشت و از ایشان حسب فصل
۱۱ دانیال کورش همدانی بن ایشور پدرش یعنی کیتباد بر خاست که بنفشه شاه بود و فارس کش دو قرن در خواب
در نیال مدو او بابل را در شش قبل سخی گرفت و بر با جوجان باین دینوب و مانیر بفرارفت چنانکه گشت و تباہ
شد و باز به جنوب رفت تا بقام جویان کوش بن حام و با او کورش بیاید چارم تمسک بن یافت شد که شهره ازین
نام در سیریه پای روسی آباد است که در آنجا از قتل و سخت و کوه ستری بهی آفتاب بنا شد و ذوالقرنین کیتباد در آنجا
در سیریه شرقی بقول تابعی و هب بن منبه رفت که در سابق یهودی بود و اهل تسین یعنی چین از تسک نزد خیم قبول
بن یافت شد و ازین نام شهریت در شمال ممالک سیریه روسی اهل قتلها از تسک قبول اند و ذوالقرنین هم وصف از
مقام تسک بمملکت قبول رسید چنانکه قول و هب بن منبه است ششم تارین مشهور بتا به بن یافت است و تاره هنوز
شهریت در جنوب نهر قبول اهل تا تار از تسک و بهند در جنوب نهر قبول و در شرق که یزال و نهر یزال و در شمال خراسان که از
اولاد کوش بن حامند و بر جوجان جوج بن یافت متصل ممالک است و چون گفت تلخا صرب پول و لاد با جوج
بن همیا بن پول بن رو بن یعقوب را گرفته که در مقامیکه اولاد با جوج بن یافت متصل ممالک آباد و با او کور و باز با جوجان رو
گرفته باقیه با جوج نامویدن و مارویه و تا قبول و تسک فته بودند و از نهر قبول از کوه یزال و نهر یزال قبولی با جوج و با جوج
بر مملکت تارینی افتاد و مکرز شعا یکدیگر که یزال بادن بگبی آید و تار یان را رنگ میگردند پس ذوالقرنین کیتباد

از ملک است قبول بنام تار رسید و از قرب ملک مادی و ناما را بل تا ناز زبان ذوالقرنین می فمیدند چنانکه در قرآن
 لایکادول فی غیره و در حدیث و در است و فقط لایر یکا در اند آید پس نکاست که نند اهل تا نند و ذوالقرنین از فساد و یا جوج
 و یا جوج پس ذوالقرنین در شعاب مذکور سدی بست از سنگ و گلاب و بالایش بوقع بوقع نخاس گداخت که سده
 مذکور مطابق حدیث از حاکم یکدیگر بدیدند و از بر پیشانی می افتاد و راه آمد و شدند سیاحت و خبر گشتش از کیسوی دیگر
 و او بشیر و قریب بود که مورخ کنند و راه تیار کنند و کار تمام می نمود کار تمام را گویند که به دستور است بالاخره از طرف
 حضور نند و در حدیث مسلم سبب صحاح سوری کردند و درین زمانه راه کشاده شده است و بقا صله سه میل بخوبی شمال
 ادرین برگ قله ها ساخت که هنوز موج دارد چنانکه از جغرافیه اگر نند می ظاهر است و از ترک کردن تا ناز زبان از سد
 اهل تا ناز شهر تیرک شده و در زمان اثنی عشرت سلام نامی وکیل و اثنی عشرت عباسی بهمه و لیسان دانی اسطرخان پیر ص
 قریب دو ماه رفت و دو راه سمر شهر است در ملک رشیای و پ و از راه دو ماه از اسطرخان برای سده این جای ادرین
 برگ است و پس درین مطابق قرآن و حدیث است که مقام سده ادرین شهر ملک تسک قبول فرموده شده است و
 اهل تا ناز سمر و چه تیرکستان تفران اند که بوج یک شان از سدی تیرکستان شده است و کسانیکه ازین حقیقت آشنا
 نیستند بعضی از نشان سده آن دیو است را گویند که از همان تادریای گیلان است که قباد پدر نوشیوان ساخته است و در
 سده قرآنی نیست اینقدر سده نیست که قباد قبول فرج بایل آنرا ساخته باشد و قباد آنرا درست کرده باشد چنانچه اهل
 بعضی ادی بومین سده است که در تیران بدو اقیما کرده اند که در این آر میند و آذریجان تحریر کرده که سده قرآنی این
 سده نیست بلکه سده یک در قرآن مجید که در حدیث مطابق حدیث ذوالقرنین ساخته است متصل تا ناز است و حسب کتاب
 در تیران و شیمیا منزل ذوالقرنین قباد و کوش هم نیست و بعضی سده ذوالقرنین باب لابلوب را گویند اینهم خلاف حدیث
 با اتفاق و چه تیرکستان است که در حدیث سده ذوالقرنین متصل تا ناز و قبول فرموده شده است و آنچه تیرکستان به
 خیال برده که ذوالقرنین شاه همین است این از هوسات خلالت است چنانکه با جوج را در شل درس اول فصل ۲
 تیر قیل دارد که بقایل با جوج که از زمین با جوج است زینت گوید و نهایت انهدا لاکه در در ششم فصل و هشت فصل است
 بقوم با جوج است و هم از قرآن با جوج و با جوج دو قوم ظاهرند آنکه در اصل با جوج را دو حال اند و کتب منزل
 یکی آنکه بهمه رویان در زمره نبی صفر شمار کرده شده اند چنانکه بر دندنی در کوسیت در مالک تقدیم جنگ کرده است
 زیرا که در سابق از میان دوم بودند دوم آنکه در ایت حتی از اخت با جوج و با جوج و هم نه کل حدیث لون بعضی از س
 اسلام چنانکه از جانب شمال با جوجان روس بر طراف مالک قبضه اهل اسلام خروج نموده اند با جوجان از جانب

علا

فرعی باشند فرموده گوش زعمه خود است و در قرآن است که کفار یکدیگر پیوسته علی الله علیه وسلم را گوش گفتندی الله تعالی
گوش خیر فرموده گوش دنیاوی این دو گروه در استعلاست و گوش یا ملکی و نبی نشان همچو فرشت است نه آنکه
گوشهاست ایشان مثل قدر ایشان است که درش و کلمات کنند و در قرآن مجید دین یا جوج و ماجوج سه گونه نوشته گشته که یکی آنکه در کتاب
خدا مثل سج و مریم و پولس و غیره را برستش نمایند دوم آنکه بعد ازین مذموب نزد سبیل کثرتشان ایجاد باشد چنان
اکثرشان در سابق نصاری بودند و درین زمانه اکثرشان دین الحادی دارند و سوم بعد ازین اسلام در ایشان در
گیر و وقتیکه مسیح تشریف آورد و بمقابل ایشان اکثر منکرین طبعین تباها شود چنانچه مشروعات اسلامی در یسول پور نمود
شده است و در اصل لغت عبری تلفظ غوغ و ما غوغ برای یا جوج و ماجوج بود چنانچه این خلدون شاه اسپین
که قبل از اسلام از قوم کاتبه بود و ما غوغ گوید چنانکه در فصل بیستم کنون و اول تاریخ ایام اول عبرانی یا جوج را ما غوغ
بن یافت و پس در یونان گوگ و ماگوگ کردند و اهل عرب تلفظ کاف نیاید بجز نان اولاً جوج و ماجوج
کردند و بعد از جوج و ماجوج نمودند چنانکه نگند فارسی را افکنند و بیافکنند چنانکه ذکر ذوالقرنین در ذکر کردی
آمد پس ایران از حالات یا جوج و ماجوج تذکره کرده شده که درین زمانه بسیار کار آمد است پس
به قسم یافته یونان است که یونان شهرت دارد و در اهرام پسر و دنیکی الیکا که از و ملک است امر که آباد شد چنانچه
شهر الیکا در دار السلطنت پیرامون افتاده شهر است و برایشان درین زمانه اکثر اولاد ماجوج تسلط دارد و
و چنانکه با این مجموع جزایر انگلستان متهم در زمان پادشاهی یا جوج و ماجوج حسب درس فصل ۳۹ خرقیل تباها نموده
تا رسیس جدا اهل صورت و سید او بنیان و تاریخ ملک است چنانکه از و است و از و جاوه و جاپان باشند و در فصل ششم
پیشین گوشت که بکثرت در که تا رسیس برای جوج آید از اینجا کثرت حاجیان جاریه مشاهده است و تسلط شیر
سوداگران انگلیز حسب درس فصل ۳۸ خرقیل بر بنیان خواهد شد اگر چه از نسل بنیان نباشد و نه تسلط ایشان
بر تمامی رسد و سوم کتیبه جدا کتیبه و اهل سیپرس و غیره چهارم دوان و الی یونان که از و شهر و دونه در ملک یونان
یورپ موجود است و سکندر و قرن اول و احد از و شده که ذکر ذوالقرنین است که و کتیبه دید و دوم اولادش
در آرم چند سندی را و وجه بلفظ یونان مشهور اند متفقون چنانست که آلتوا همون اکسی یونانیست که پورس بن
برای این که یا که شهرت دارد و جنگیده بهند آمد و در وقت یونان از زمان دراز بر ملک مهند است چنانچه کال یون
در زمان کرشن آمده است که او را هر صد قریب بدو هزار و چهار صد سال گذشته و سکندر از قوم یورش در هندوستان
جنگ کرده است و تمام کنایه علیه السلام را پیچ پسر و دنیکی الیکا که شهرت و نسبت او بدعای فوج بود و کلا و

سام را غلام نامند چنانچه پدر آن را غلام نامند بعده او لاد اسماعیل را و درین زمانه اولاد عیض بن مدین بن ابراهیم
 از مسلمانان اند غلام است دوم مصر جد اکثر مشیران هند که خدیوی شان دارند و خدیو که از جاسعی آید از نام ملک و شایسته
 و اهل فلسطین و غیره از نسل او هستند سوم قبکه در اکثر افریقه مثل پیر و سودان و غیره ماند و اهل کابل قدیمی را اهل بلخ
 از نسل او دانند پیرانچند در نسل ۳۰ خرقیل و لاد قیط را همراه یا چون گویند آگه اهل کابل از اولاد قیط اند بهر حال روس
 آخر کار شون چهارم کوش بود و او را ششش پیر بودند کی سیاحه میجوینان و ششش که در فصل سوم تکوین اولاد کوش
 متصل چون میفرمایند در روز ۶۸ بابت بهت ایمان نسبت شش فرمود که بخاشی کرد و در نسبت چو نینا سلطنت
 یا چون والی رشت در فصل ۳۰ خرقیل نوشت و بدینطور شاهر دوم سبناه سوم سبگاه جد اهل نخوان و بخارا و خوار
 چهارم چو لیا که در زمان آباد شد و جد خرقیل و غیره القریز بقول و سب بن مبنه بوده نیم عمار و از و و پیر و خود آند
 سیکه دون که در زمان موسی بن موسی شهر بود و بعده هبند و بنو دشو گشت دوم سباجه سبکه که ذکر آن هر دو در فصل
 ۳۰ خرقیل است که بر و مسلط شود اگر آن شیر بنزوند که اگر بنز آن اند و ششش کوش را فرود شد و هر شاهی که بر تخت
 بابل نشست تا زمان حضرت ابراهیم او بنو دشو گشت در شش که پیماری مشهور بودند و سبام بن نوح علیه السلام
 پنج پیر بود آمدند کی آشور جد اهل سیر مثل کردستان و غیره و ملک تلمنا صول در سبکه قبل سبی از ایشان بودند
 که یا چون را گرفتار کرده در شرق نرگیان آباد کرده بودند دوم لاد بن سام و در فلسطین آباد گشتند سوم
 ارم بن سام که او را سبیر بودند کی عوض جد و شقیان که بعد ارم مشهور است دوم حول که در ملک
 فلسطین آباد گشت سوم غاثر جد شود و جدیش که مابین حجاز و شام آباد گشتند و صاحب ناقه صلح علیه السلام
 از ایشان بود و بعد تباهی قوم صالح قوم آخناب که مومنین بودند در ماکه بنسبیه سین آباد گشتند و از اولاد
 ارم صاحب عماد و برج بودند که در بابل بناسیکه بودند در زمان یزد چهارم ایلام جد اهل ایران بودند و آلان ملکیت
 در شمال کوه قاف از آباد و از الانیان ملک کشب است و از ماکه کشب کشب رشی و گز پهلوان جد بعض
 برهمنان در سبکه گزند و از ایشان آری شدند و چون گوگ یعنی یا چون بر ملک کشب که از لانت مسلط شد
 که از نسل یهود بود و مندران کشبار ایدر با کردند از بن جبت رچا ۲۲ سبکه هم مندل که رک دید پناهی از کوک
 یا ببت مندران خواسته اند و نیز در رچا ۳۳ سبکه ۵۰ در چادوم سبکه ۶۰ کانست و وید اکثرین از قوم کوک
 پناه خواسته اند پس زمان ویدار بخار یافت شد و نیم افکشد که بعد دو سال طوفان پیدا شده بود و او را در عمر
 ۱۲۰ قینان شد و او را در عمر ۱۳۰ شلج شد و او را در عمر ۱۳۱ عیسر بود شد که بسیاری قبل از آن وقت نوح علیه السلام

وفات یافته بود و آن جناب هم در عمر بیست و پنج سال وفات یافت و چون فوج علیه السلام را یکصد و پنجاه سالگشته بود
و سام هم وفات یافت قوم محمد فوج علیه السلام را فراموش کرد و قائلی بتوحید ساسنه بوده بت پرست شدند
و منکر نبوت و هر قبیل را هر یک سپندیدند بر فتنه پس حق تعالی بود علیه السلام را که مسمی بعیر است در هر فریب
یکصد و سی و هفت مبعوث کرد که هنگام ولادت پلک بن بود و داده است و دیگر او را قحطان متولد شدند
(قص حکمت احدیته فی کلمه اودیه) بود علیه السلام قوم خود را با حدیثه طریق مستقیم خواند که چون حمله را راه
راه حق است پس در شما نیز حق موجود است پس چرا توجیه بغیر میشود و در صورت هواد است تاملش آنکه
ای قوم من عبادت کنید اما بدانید که نیست بلای شما معبودی غیر او پس خصوصیت چیزی در عبادت نیاید که از
وجه تقدیر مطلق نمودنی نیستند مگر افترا کنندگان مگر آنان نصیحت بود و قول بغرض نمودند
بود علیه السلام جواب داد ای قوم من طلب نکنیم تعلیم خود از شما اجری نیست ابرتن نگریز اینک بیدار کرد مرا
ایا پس تقبل نکنید پس تعلیم من قبول کنید و ای قوم من طلب مکنید پروردگار خود را یا باز رجوع شوید بطرف
او که اینست خود را در انیت حق خود گردانید و برساند عالم شمارا بر شما پدری بطور معارف و زیاده کند شمارا
وقت مطلقه بطرف قوت مقیده و گردید از من جرم کنندگان گفتند ای بود تیار و دی مارا و میله بر دعوی
خود زیرا که تو خدای نبوت الله که او را غیر نیست پس ما غیر خدا را نیز سیستم و سیستم اندرین صورت ترک
کنندگان معبودهای خود را از صرف گفتند و سیستم برای نبوت تو ایان آورندگان ما گوئیم مگر رسانیده اند
تر معبودان ما که نمند که غیر خدا نمیکونی و باز پرستش ما بتا ترا پرستش حق نمیکونی و ندانستند که چون
حق در همه چاست در ذات شان هویت پس پرستیدن صورت حق بصورت مجادی جای تعجب است
که اگر مجادی دارد بدان نظر بود علیه السلام فرمود من گواه سازم خدا را و شما گواه باشید که من یری ام از
آنچه شرک کنید از سوی او زیرا که در ذات شما آن حق موجود است پس چرا این زلت اختیار کنید این نیست
مگر شرک و آنچه گوئید که ندانید رسانیده است مرا بعض معبودان پس جمله مکنید باز مرا ملت ندانید
بدرستی من اعما و کردم برانند پروردگارم و پروردگار شما که او نافع و ضار است نه آنکه مقیده بلکه بمقابل
وجود حق موجود نیستند زیرا که نیست سالک در و نه مگر حق فاعل وجود مطلق پیشانی او گیرنده است پس شما
غیر او نیستید و اگر کسی گوید که درندگان را بر راه ضلالت نیز همراه باشند پس خدا بر راه مستقیم نباشد میفرماید
پروردگارم که پروردگار شماست بر راه راست است که بصورت تم باسم او و بصورت شما باسم من است

بنظر مادی پس هر که بر اہم روز بخت رسد و هر کس بر شمارد و بپراست دوزخ رسد پس اگر باز مانند و گوش
تعلیم من نہ ہد پس رسانیدم شما را بدینچہ فرستادہ شدیم بعرفت شما و اندرین صورت کہ گوش نصیحت من نہ ہد
ہلاک و در دنیا خواہید و ہم پر گندہ و خلیفہ کند پروردگارم قومی را کہ غیر شما باشد و از تنہای خود و اورا ہنر نہ ہد
بچیز کہ در ملک و نقصان آید بدستی بر او تعالی ہر شے نگہبانست مرا از شر شما حفاظت خواہد کرد و ہر گاہیک
آمد امر بجات دادیم و دوایان دارند کہ ہر مان ہو و بد بر جنت خود بجات دادیم او شان لازم عذاب غلط
و انیس قریبے عاد کہ انکار کردند بایات پروردگار خود ہا کہ در صورت مقیدان حق را منحصر کردند
و سرکشی نمودند رسولان یعنی ہو و پیر دانش را و پیر وی کردند کمینگان ہر نافرمان و سرکشی را و لاحق کرد
شدند درین دنیا بجنّت و بر وز قیامت آگاہ باش کہ عاکفر کردند پروردگار خود ہا آگاہ باش بعد است
برای قوم ہو و صورت ابتداء مد عذاب بر ایشان چنان شد کہ بدعاس ہو و علیہ السلام قحط سادہ بر پا
گشتہ قوم ہو حسب عادت اولاد نوع بتمام کعبہ جوع آوردند کہ مقام تش روح حق است پس قبیل بن
غرمشد بن سعد با ہفتاد نفر کہ رفتند و بر سرکان معاویہ بن بکر از اولاد خلق بن لاذ بن سام مجاورکنند و دل گردید
و بعد از قاست وظائف ضیافت اجازت دعای باران خواستند و نہ کہ ہو و علیہ السلام بیان بطور غشی
گفت کہ بپو ایمان آرید و غیر انہین باران نخواہد آمد پس قبیل بجای گفتمہ شد را نگاہداشت و بمقام دعا فتم
طلبک بنمود پس سپارہ بر سفید و سرخ و سیاہ برآمدند و منادی ندا کرد کہ کی را ازین سہ اختیار کن پس
قبیل سیاہ را اختیار کرد و خوشخبری پیدا و خود بر و پس عادیان شاد شدند و عذاب لوی آمد کہ در آن ابرنج
عاصف بود کہ قوم ارم ذات عباد کہ ایمان نیا ورده بودند تباہ گشتند و بخت ہو و علیہ السلام مردمان خوار
بودند کہ برجی و عمدی عظیم سازند کہ اگر طوفان ہو ای آید اندران رویم کہ عرض او در سبیل باشد و تاسیل بر
لبندی بر نہ پس در زباناہے شان حق تعالی اختلاف افکند و کسانیکہ کفر کردہ بودند در زمین منتشر بیا دتند
کردہ شدند چنانکہ در نفس نوحی گذشتہ قوم ابا نادر ہو و علیہ السلام بجلالت بقتان کہ هنوز در مملکت مذکورہ جاریان
واقع آمدند ازین جہت در مشین گوئی حضرت صلی اللہ علیہ وسلم وارد و کمال جالبقا در شب معراج ایمان آوردند
پس انچہ در قصہ آنجناب علیہ السلام اسرار انداز بعضی ہا جناب شیخ اشارت فرماید اشعار ان قد الطوطی
ظاہر غیر خفی فی العموم بدستی برای خدا راہ درست است ظاہر در عموم خلاق خفی نیست و کسانیکہ شعر آئینہ
خیال نکردہ اند از راہ مستقیم راہ جامع گرفتہ قید فی العموم را قید خفی گویند کہ منفی است و زیر صراط و مستقیم بحر جوار است

(فی کبر و صغیر عینہ و جہول با مہر و عظیم) در ہر بزرگ و کوتاہ عین اوست و در جاہل با مہر و در عالم و در جاہل
کافر و نادان و کف اسلم متصل غالب پس راہ کافر برای از رخ مستقیم راہ راست است و همچنین راہ مؤمن برای جنت
راہ راست و رحمت و کمال شہی من خیر و عظیم و برای ہمین و وسیع شد رحمت حق ہر شہی را از حقیر و عظیم (راس و لبہ
الایہ و خذ بنا) ہمیتہا ان ربی علی صراط مستقیم نسبت سالک در روندہ گمراہی تعالی گیرندہ الیست بنا صبیہ او کہ رود
بدان بطرف غایت بدرستی پروردگارم درست است و او گیرندہ است بنا صبیہ ہر روندہ (فکل اشیاء علی صراط الہی
المستقیم) فہو غیر مغبوب علیہم من ہذا الوجہ والا الضالین) پس ہر روندہ پس او براہ راست پروردگار است
پس ازین روندہ مغبوبست نہ گمراہ پس کافر براہ کفر بنظر آنکہ غایت او دوزخ است درست است پس ازین رو
مغبوب نیست و اگرچہ بنظر اسم دیگر کہ بد راہ جنت باشد مغبوب باشد این امر دیگر است کہ انکارش سفسطہ است
و ہر شخص بطرف مغبور است و ضلال عارض میشود پس سزاوارست ہم زوال پذیر از نیچا فراید (فما کان الضلال عارضا
لک لک الغفب الاکی عارض پس چنانکہ بعد از طرقت ضلال عارض است همچنین غفب لکی عارض است کہ بعد از احتجاب
پروردگار جب مغبوم کفار ان چشند (و المال لی الرحۃ الی و رحمت کل شہی و ہی السابقتہ) و انکار بطرف جنت است
کہ وسعت دارد ہر شہی را و ادا سبقت برندہ است حسب حدیث سبقت رحمتی (و کل ماسوی الحق دایم
قائد ذود روح) و ہر شہی ماسوای حق و بالیت زیرا او ذور روح است بحسب تہوان بن شہی و لایسج
بحرہ (و ما تمہ من ید ببقیۃ لای ببقیۃ) و نیست در کثرت شفعیکہ و دغیبہ زیرا کہ در ذات خود نیست محقق است
و جزین نیست کہ میرود بغیر خود کہ او و رحمت (فہو یدب حکم البقیۃ للذی ہو علی الصراط المستقیم) پس ہر شخص
رود حکم تہیت براہ اصلی کہ او براہ درست است و رب زشی بدان جہت گفتہ شد رفانہ لایکون صراطا
الا بالمشئ علیہ) زیرا کہ نباشد صراط گمراہی بروا شتعار (اذا دان کل خلق + فقد دان کل حق +) چون
اطاعت کند برایت خلق پس اطاعت کند ترا حق (و ان دان کل حق + فقد لایبج الخلق) و اگر اطاعت
کند ترا حق پس گاہی نہ اطاعت کند ترا خلق (فحق قولنا فیہ + فقوی کلہ الحق) پس تحقیق کن قولی مراد در
نفس الامر زیرا کہ کل قول حق است (فما فی الکلون موجود + تراہ مالہ لخلق) پس نیست در کلون موجودی کہ
بنی اورا کہ نباشد برای او نطق (و ما خلق تراہ العین الاعینہ حق) و نیست خلقی کہ بیند اورا چشم مکر ذات آن
چیز حق است (و لیکن موع فیہ + لہذا صورہ حق) و لیکن سپرد شدہ است در حق براہ ہمین صور عالم
حق است کہ در آن جوہر حق نہادہ شدہ است و چون ثابت شد کہ ہر ماشہ براہ مستقیم است تحقیق باید کرد کہ اگر

غفب لکی

به طریق صوفیه شود احدیت چگونه باشد پس برای تمهیدش فرماید (اعلم ان العلوم الالهیه الذوقیه الحاصلة لاهل الله
 مختلفه باختلاف القوی الحاصلة منها مع كونها ترجع الی عین واحدة) بدانکه علوم آئیه ذوقیه کشفیه حاصله
 برای اهل الله مختلف باشند باختلاف قوتها لیکه حاصل شوند علوم از آنها با وجود رجوع علوم بطرف عین واحد
 چنانکه کثرت قوی رجوع بعین واحد دارند و دلیل رجوع کثرت قوی بعین واحد اولای آن در راقان اصل
 یقول کنت سمع الذی سمیع به و بصره الذی بصر به ویده است یبشش بها و در جمله است سیاهی بها فذکر ان
 هو تیه هی عین الجوارح الی عین العبد فالهویه واحدة و الجوارح مختلفه زیرا که حق تعالی فرماید که چنانکه
 در وجود عین قوی و جوارح بنده امم بنین در قرب نواقل در شهود با شتم آن سمع بنده که بشنود بد و و آن بصر
 که بیند بد و و آن دست که بگیرد بد و و آن پای که بد و بد پس یاد کرد که هویت حق تعالی عین قوی و جوارح
 است که عین عبد است پس هویت حق یک است و قوی و جوارح مختلف در شکل جارحه علم من علوم
 الاذواق فیهما من عین واحدة مختلف باختلاف الجوارح و برای هر جارحه علم است از علوم الذواق که
 خاص است آن حضور از یک عین یعنی از یک حقیقت علم که مختلف شود باختلاف جوارح و کما لا یستغنی
 و احده مختلف فی الطعم باختلاف الیقاع فنه عذب و فزات و مندرج اجاز و هو باری جمیع الاحوال
 لا یتغیر من حقیقت و ان مختلف طعمه مثل آبیکه حقیقت واحد است مختلف است در طعم باختلاف
 بقلع پس بعض از شیرین لذیذ است و بعض از و شور در حالیکه او آب است در جمیع احوال نه متغیر شود
 از حقیقت مایه خود و گرچه مختلف شوند لذت او (و بنده ان حکمت من علم الارجل) و این علم و حکمت شهود
 احدیت از علم الرجل است بدان نظر متمیز از دیگر علوم شده بر حکمت اجل سندی می آورد و در حقیقت
 فی الاکل من اقام کعبه لاکلوا من فوقهم و من تحت ارجلهم و نشان عالم اجل در نسبت اکل برای اهل
 کتبیکه بر پا دارند کتب حق تعالی را قول الله تعالی است که اگر بر پا داشتندی کتب منزله را بر زمین
 خوردندی از فوق خود و از تحت پای خود با که مراد از اکل فوق خود با تدبیر معانی و غیره از کشف حقائق بطور
 و سبب است و مراد از اکل از زیر پا این علم است و معارف که بعد از عمل بمقتضای کتب و بعد از سعی
 بر ایشان رسیدندی راقان الطریق الذی هو اصل طریقه السلوک علیه التی فیه و السعی لایکون الا بالارجل
 زیرا که طریقه او صراط است او سلوک علیه نشی فیه است و سعی نباشد مگر با (فلا ینتج هذا الشهود فی اخذ
 النواهی بید من هو علی صراط مستقیم الا هذا الفی الخ) پس نه نتیجه و هدایت شهود

احدیت را در اخذ نواهی بدست کسی که او بر راه درست است مگر این فن حاصل از علوم اذواق باز واضح با و که چنین
 در سوره مریم آیه و نسوق المجرمین الی جهنم در در حق کافران مقابل اهل حق واقع یعنی روانه کنیم مجرمین را
 بطرف جهنم حضرت شیخ را انکار از ان غیبت لیکن بلسان اشاره از ان در حق اهل سلوک اشارت یعنی
 لطیف فرماید که سند بر شیخ این شهود باشد پس میفرماید (و نسوق المجرمین و هم الذین استحقوا المقام الذی
 ساقم الیه بریج الدبور الی ابلیس هم) و روانه کنیم مجرمین را بطرف بعد و مجرمین بلسان اشاره هستند
 که مستحق شدند مقامی را که روانه کرد انداد ایشان را بطرف اول بصورت آن شکیکه که بریج دبور
 تعبیر کرد و گوید که هلاک کرد اهل کمال را از نفوس شان (فوی اخذ بملوهم و الیج یسوقهم) پس حق گیر دهنواهی
 ایشان را پس روانه کند ایشان را بطرف هلاکت پس انجام کار حق بصورت بریج دبور شد که عبارت از سخت شکی و
 سعی است زیرا که در آیه نسوق المجرمین سوی بطرف خود منسوب حق تعالی کرده است از بی عین الا هو و الیه کمالها
 و بریج دبور مذکور عین خواسته شان بود که بودند برو و خواسته شان عین جاب حق در ازل بوده زیرا که وحدت تفسیر
 زمانی کثرت صورت نیست و ساکنان چون حق تعالی را بعد فهمند از حق دور باشند چون از خود خالی شوند پس متعلق
 که او را دور اند و قریب ایشان شود دیدن نظر بلسان اشاره تفسیر جهنم فرماید که در آیه مذکور واقع (الی جهنم
 و بی ابعد الذی کافوا یتوهمونه فلما ساقم الی ذلک الموطن حصلوا فی عین القرب فال بعد فزال سعی جهنم
 فی حقهم) و روانه کرده شد مجرمین بطرف جهنم و جهنم بلسان اشاره بعد نیست که او را بهم کردند پس هر گاه بیک
 روانه کرد حق تعالی او شان را بطرف این موطن هلاکت حاصل شد و در عین قرب پس زایل شد بعد از
 هلاکت شان پس دور شد سعی جهنم در حق شان که عبارت از دوری بود (فما زوا یتوهمون من جهة الاستحقاق
 لانهم مجرمون فما اعطاهم هذا المقام الذی فی اللذی من جهة المنته و انما اخذوه بما استحقوه و حقایقهم من اعالمهم الیه
 کافوا علیها) پس رسیدند فانیان بنیم قرب از جهت استحقاق زیرا که آنان را وندگان بودند پس نه داد
 حق تعالی او شان را این مقام ذوق لذت از جهت منت و جزین نیست گرفتند مقام مذکور را بدین سستی
 بودند او را حقایق شان از اعمال شان که بودند بر و در کافانی سعی فی اعمالهم علی صراط الرب المستقیم
 لان نواصیم کانت بید من لیه الصفة فما مشوا فمشوا بحکم الجبر الی ان وصلوا الی عین القرب
 و بودند در سعی در اعمال خود بر راه درست حق بگری آنکه نواهی شان بود بدست کسی که بگری او این صفت
 است پس گرفتند بذات خود و جزین نیست گرفتند بحکم جبر و استحقاق اعمال تا آنکه رسیدند بطرف عین قرب

بجسب که ذیل روشن اقرب الیه منکم و لکن لا تبصرون) و ما قریب تریم بطرف حق و فانی از شما و لیکن شما
 ندیدید از اینجا است هر که میگوید واصل حق شد (و انما یصیر فانی کثوف النظار بقصره حدید) و جزین نیست
 متوفی بیند حق را نه خود را زیرا که او پدید آمده باشد پس بنیانی او نیز است (و ما حص میثاق عن میثاقی
 ما حص سعیدانی القرب من حق) و نه خاص کرد الله از آنکه مذکوره می از میثاقی ای نه خاص کرد سعید
 را در قرب از حق پس قریب حق با جمله برابر است بطور قرب مطلق با مقید که متنوع است که در اصل شود قرب
 شود دیگر است دو وجه خصوصیت قرب بعد از فوت می که وجه خصوصیت قرب مطلق با مقید با موقوف بر متوفی
 و شایسته چنانکه فرماید (و من اقرب الیه من جل الورد فما حص لنا من انسان) و ما قریب تریم بطرف
 انسان از شما و اگر پس نه خاص کرد انسان را بقرب از انسان دیگر زیرا که شریک جزوی از بدن انسان است
 و حق تعالی عین بعد است چنانکه فرماید (و اقرب الیه من العبد لا یخلف الیه فی الاخبار الا کتبه قلا قرب اقرب
 انیکون هویة قلای عین اعضا را بعد و قوا و سیر بعد سوی بده الا اعضا و القوی پس اقرب کسی
 از عید حق نیست مطابق آنچه در اختیار آتی دارد پس نیست قریب تر از آنکه باشد هویة او و قلا
 عین اعضا بعد و قوا ای او بجسب حدیث قرب نوافل و نیست بعدی سوا که این اعضا و قوی که
 در حق متوهم است (فوق من مشود فی خلق متوهم) پس فانی حق مشود است و صورت خلق متوهم را فانی خلق
 معقول و الحق محسوس مشود و عند المؤمنین و اهل الکشف و الوجود پس خلق معقول و حق محسوس مشود است نزد
 متقدمین صوفیه و اهل کشف و وجدان که حضرات صوفیه اند فانی از خود و باقی بچیز اروا و علمه و عین کشفین
 فانی عند معقول و الحق مشود و هم بمنزله المار المالح الاجاج) و سوا این هر دو صنف پس حق نزدشان
 معقول است و خلق مشود پس علم آنان بمنزله آب بکس غیر سیراب کننده است (و الا لطائف الا و سله
 بمنزله المار العذب الفرات السائغ شارب) و علم کرده اول یعنی صوفیه که مؤمنین جامع ایشان بمنزله آب
 شیرین است خوشگوار سیراب کننده برای شارب او چون ظاهر شد که حق نزد مؤمنین و اهل کشف مشود است
 (فانما علی تقسیم) پس در میان پر و قوم اند اول حضرات صوفیه و پیروشان و حالشان میفرماید (فانما علی تقسیم)
 من میثاق علی طریق یعرف و یعرف غایتها فی حق صراط مستقیم) بعقل و بیان آنکه روند بر طریق که نشانده
 او را که عین حق است و نشان غایت طریق را که او عین حق است پس این طریق در حق او صراط مستقیم است
 و هم متقدمین جمله حالشان فرماید (و من اناس من عیشة علی طریقی یجسلسوا و لا یعرف غایتها

[illegible]

قریب ترین اشیا است که عین هدایت عهد است حتی که قریب تر برای کافر نیز هست آدمی را باید که غور کند
 الا تری عاد اقوم بود کیفیت قالوا انما عارضنا مطرنا فظنوا انهم ابا که و هو سبحانه عندین عید به فاهرب اثم الحق عن
 هذا القول فانهم با هو اثم و اعلی فی القرب (ایا نه بینی عاد قوم بود را چگونه گفتند و گفتند در مکه رفتن باران
 طبعید ندوایس سه پاره آمدن بر سیاه را گفتند این ایرست باز نه برای ما پس نکل کرد و بدستری را با نه و حق
 نزد ملن عید خود است با و حسب حدیث پس اضرب کرد آمد تعالی برای نفع شان ازین قول که بکلیه این امر
 چیرست که شتابی کردید بدو از خود که اگر هلاکت ما خواهی بیار پس خبر داد الله تعالی او شانرا بدینچه او اثم
 در اعلی است در قرب چنانچه برای موتی فرمود که ما قریب تریم بطرف موتی از شما و لیکن شهادت عینی که بعد از
 هلاکت در حق محو شوند زقانه از اسطرهم قد کک حظ الارض و فی الحجة فیها فلا یصلون الی معجزة و کک حظ الارض
 بعد از آنکه چون حق تعالی آب بارانیدی بر ایشان پس این حظ زمین بود و بقایت دانه در زمین پس
 نه رسیدند به بطرف مقتضای این ملن مگر از بعد فقال سبحانه لهم بل هو ما استعجلتم به ریح فیها عذاب الیم پس فرمود الله
 سبحانه برای نفع شان بکلیه بر سیاه چیز نیست که شتابی کردید بدو و بحیث در دغایه است در دغایه ریح
 اشاره الی ما فیها من الراحة لهم فانه بهذه الريح اراحهم من هذه الیساکل المظلمة و المساکل المظلمة و اسد من المظلمة
 پس گردانید ریح را اشارت بطرف آن را حقیقت که برای شان در و بود زیرا که بدین ریح راحت داد حق تعالی
 او شان را ازین هیاکل مظلمة و سخت مساکل و حجابات مظلمة رونی هذه الريح عذاب الی المریة عذاب
 اذا اذ اقوم و درین ریح عذاب الی المریة که لذت یابند از و چون چشیدند او را بنظر ارواح (الا انهم قویهم
 لفرقة الما بوقات قباشرهم العذاب نکان الامر الیم قریب مما تخیلوه) لیکن ایشان را در دغایه گردید
 فرقت با بوقات پس مباشر شد ایشانرا عذاب پس شمار بطرف شان قریب تر از آنچه تخیل کرده اند او را
 که باران آید و زراعت پیدا شود و قدمت گلشنی یا مریها فاصبحوا لایری الا مساکنهم و هی حقیقت اندی
 عمر تمام ارواحهم الحقیقة پس هلاک کرد آن ریح هر شے را با مریه در دغایه پس شستند بطوریکه نه دیده شود و مریه
 شان که جنهای شان بود که آباد کردند ارواح ثابته نشان که در اصل منسوب بقی است چنانکه از انقیات
 فید من روحی ظاهر از فرات حقیقة و کک النسب مما متهم پس زائل شد از وفات شان ثبوت این نسب
 خاصه هرگاه بیک در حق محو شده اند پس بعد از ثبوت نسبت بطرف شان بود از موت زائل شد پس در عین
 قرب شدند این درجه قرب بعد از موت شد باز باید دانست که روح دو گونه است یکی جزوی که بهر طرف

و بهیاست که درم کلی که تخلیش موقوف است بر جمیع هیای چنانکه در انسان بعد از امتزاج خاص صورت
گیرد پس از موت مرکب بدن در یکدیگر صورت مزاج خاص متبدل باشد بعد از خراب مزاج عکاسه بگزارد و حیات
جزوید اجزا را بهیاد او بدستور قایم ماند بدان که در فرایند فقیست علی هیای کلیم الحیوة الخاصة بهم من الحق سبحانه
القی یخلق بها الجوارح و الایدهی و الارجل و عذبات الاسواط و الاقطار پس باقی ماند بر هیای کلی شان حیاتی
خاصه بدیشان از حق سبحانه که گویا باشند بمان جلد ها و دست ها و پا و کناره ها است تا زیاده در آنها (و قد
ورد فی بعض لایق بهذا کلمه) و وارد است نفس آتقی کل این از مقام جمع الکی و فرقی بنوی صلی الله علیه و سلم
باز عجوبان را چه در یافتم نیست میفرماید الا الله تعالی وصف نفسه بالغيره مگر او تعالی وصف کرد
نفس خود را بغيرت بر زبان نبی کریم صلی الله علیه و سلم که سواد انصاری هرگز نمیداند صاحب غیرت است و من
غیرت نام که از سواد او در تعالی غیرت نیست از من بدین طریق اشیا برصور تناسل که غیرت پیدا کند مخفی است
(و من غیرت حرم الفواحش) و از غیرت او است که حرام کرد فواحشی را که ظهور صفات حق اند بر عجوبان که بصورت
صفات شان ظاهر اند چنانکه حرم کرد اظهار باطن که عبارت از کثرت است بر عجوبان خود این معنی
آیه بلسان اشاره است و کسیر الفحش الا ما ظهر و نیست فحشی مگر ظهور از نجاست نسبت اهل جذب
در حدیث وارد خلاصه اش آنکه بنده گناه کند و در آن گناه خدا تعالی عفو کننده است و هم گیرنده یعنی خود را
و در میان نه بنده عفو فرماید و باز نگاه بدو نگذرد که باز خدا تعالی عفو کند یا رسوم گناه کند حق تعالی
فرماید تو گناه کن و من عفو تمام الحدیث زیرا که نزد او غیرت نماند و فاعل حق ماند و آنچه در آنکه حرم ربی افکاش
ما ظهرا باطن فحش باطن فحش است مخالف قول ما نیست که حصر کردیم که نیست فحشی مگر آنچه ظاهر شود چنانکه
فرماید (و ما فحش ما باطن فحش باطن فحش) و کسیر فحش باطن پس نیست مگر باری که یک ظاهر شود بر و امر وجود که
غیر حق در پرده عدم است پس در حقیقت فحش او ظهور است از قلم حرم الفواحش ای منع ان تعریف حقیقه
ما ذکرناه و هو انه یحیی الاشیا و یستر بالغيره و هو انش من الغیر پس هرگاه همیکه حرام کرد فواحش را ای
منع کرد که بشناسی حقیقت آنرا که ذکر کردیم و او آنکه حق تعالی عین اشیا است پس شکر کرد آن حقیقت را
بغیرت حال آنکه او توفیق با خود از غیر حافظ فرماید صلیان عاشق و مشتاق هیچ فرقی نیست + تو خود حجاب
رہی حافظ از میان بر نیز + تا غیر بقول السمع سمع زید و العارف بقول السمع عین الحق و کذا ما بقی من القوی
و الاغصان فمنا کل حدیث الحق فیتفاضل الناس و تمیزت المراتب فبان الفاصل و المفضل (پس

حکایت محمد و مکرم نشی حاجی محمد خان مرحوم بحقیق فرمود که از مرشد خود شاه امیر کشمیری مرحوم شش
صفت تعلیم یافته ام و آنچه به پند رسید از آن رسید زیرا که چون از قرآن دانسته شد که آن خاص صبح و بصیرت
و آن خاص صبح است و تعلیم پس بدان نظر صبح و بصیرت و اراده و قدرت و کلام خود صفات حق دانستم
و بقیه ای رسیدم که بیا نشی تو نتوانم کرد و بحقیق هم تعلیم آن صفات سبعة نواب مرحوم فرمود که شش کنی تا بقای
رسی که خود بخود را از آن خواهر شود و آن سهرابین بود که جناب شیخ فرمود که چون اوقات عین حواس است
عین انانی نیست (مترجم الحق) لکن عین نبیه بود و مقاله لقوم بشری لکن پس ترجمه کرد حق تعالی براس
ما از نبی خود بود علیه السلام مقاله او براس قوم خود بشارت براس ما (و ترجمه رسول الله صلی الله علیه و سلم
عن الله مقاله بشری لکن) و ترجمه کرد در رسول الله صلی الله علیه و سلم از الله مقاله بود و برای مابلهی بشارت
از حدیث صبح و بصیرت بخارسی و ترمذی و غیره اصحاب صحاح روایت کردند (فکل العلم فی صدور الذین ادوا
العلم) پس کامل شد علم در دل آنکه داده شده و علم (و ما یجد یأینا الا الکفر و النفاق) و الله تعالی فرماید و انکار
کنند آیات ما را اگر کافران (فانهم یسترونها و ان عرفوا حسدا منهم و نفاسه و ظلم) زیرا که آنان ستر کنند آیات
حق تعالی را و اگر چه نشناختند بعد از تعلیم برای حسد از خود و بغل و ظلم بر جانهاست خود را و ما را نیا فطم عن عند الله
فی حق تعالی آیه انما لیسوا و اخبارا عنه تعالی او مسلمة الینا فیما یرجع الیه الا بالتحید تنسرها کان او غیر تنسیر و ندیم
گاه از نزد خدا تعالی در حق او تعالی آیه را که نازل کرده است او را یا خبری از او تعالی که رسانیده باشد
او را بطرف مادر مقدمه که بوجع کند بطرف او تعالی مگر تجدید تنسیری باشد یا غیر تنسیر (اوله اعواء الذی باقونه
یوادو ما تحته) و انکان الحق فی قیل ان یخلق الخلق) اول اخبار بیان عما نیست که نه فوق او هو است و
نه تحت او هو پس بود حق در و قبل از آنکه پدید آید خلق را از زمین ترمذی روایت کرد که او پدید از حضرت
صلی الله علیه و سلم که گویا بود پروردگار را قبل از خلق مخلوق فرمود در عماریکه نه بالاسی او هو است و نه
زیر او هو او بود و عرض او بر آب و در لفظ عمار و روایت است یکی حمود و دوم مقصور و در ترجمه عمار
ترمذی گفت که نیریز بن ارون لاشی معه گفت پس در تصویر ترمیزان شد که بود حق در شی که موجب
ظرفیت باشد یعنی مجر و است در لامکان که نیریز و بالایش هو مقصور نباشد پس در تصویر تجدید تنسیر شد
و باین صفت روح اعظم است چنانچه می آید و معنی دیگر آنکه قابلیت حق بطور زمانه نیست خلق نیست
زیرا که قرار وجود عدم است شایع سالی در نقد النصوص فرماید که حضرت عالمه آنکه ظاهر شود حق بصفات خلق

بطور متدرج از مرتبه محققه بدو که حضرت و جلالت پس درین مرتبه اضافت کرده شود و بطرف انوار تعالیه در
تقدس هر چه اضافت کرده شود بطرف خلق از تعجب و تردید و محک و انشال اینها و هر چند این معنی مناسب
کلام حضرت شیخ است که موجب تحریک است لیکن بمقتضای حدیث که توفیق بود و لا تعجزوا انما استقامت نراود
لیکن بنفهم شیخ بسان اشاره باشد که دل با خبر مناسب در خصوص حضرت و نسبت و نیز در آن فرماید که عمار بقدر
را گویند که مانع حجاب رویت آفتاب باشد بدان وجه تعیین ثانی و احدیت را که دل و صورت تعیین را است
حضرت عارفیه خوانند زیرا که هر چه قابلیت صورت تفصیلی را که در چهره مندرج است مثل صورت است
و تعیین ثانی که قابل تفصیل کثرت است حاصل شده میان وحدت و کثرت و این معنی مناسب است یعنی توفیق
بود و استقامت او نداد و درین صورت در علاقه تجدید گفته شود که لفظی موجب تفریق با وجود تفریق تجدید
کنند و در نفوس درین مقام میفرماید که عمار آن تعیین جامعست برای جمله تعینات با لاجمال و آن عبارت
است از وحدت که نیست فوثن سوای ذات و نیست تحت او سوای واحدیت انتی خلاصه پس
توفیق او نه هو است که دانسته شود و تحت او مخلوق است که خواش کرده شود و درین نیز ظرفیت موجب
تجدید است و گوید در صورت دو مرتبه قبیل از خلق است لیکن برای مناسب قبل از خلق این مرتبه ممکن و
در انسان کامل است در باب فهم حاصلش آنکه تودر نفس خود از خود دعای چون اطلب کفینم عدم ظهور تو بر
تو مطابق بکلیت آنچه به دست و گریاشی عالم بدان و بر دیگران باین اعتبار پس ذات تو در عالم است یا به معنی
خود را با اعتبار آنکه حق سبحانه تعالی عین و هویت تست و گاهی غافل باشی از حقیقت آنچه تو بدان حق تعالی
در عالم این اعتبار تو از حیثیت حق خود نه حجاب گرفتاری از خود بلای آنکه حق حجاب نمکند از نفس خود پس باشی
در ظهور خود برای نفس خود حکم حق بران عالمیکه بودی و این پوشیدگی تو از حقیقت خود و حکم حق مانعست پس
باشی ظاهر برای نفس خود باطن از خود و این ضرب مثل است که بیان کرد آنرا برای آدمیان تعقل
نکنند آنرا اگر عالمیان برای این هر گاه سیکه پرسیده شدی صلی الله علیه و سلم بجا بود حق قبل از پیداکردن خلق
جواب فرمود علیه السلام در عالمیکه نه فوق او هو است و نه زیر او بود برای آنکه تجلی فی نفسه را لا بد است
که از حیثیت اسم خود متقنی باشد آنکه باشد استوار قبل او و این قبلیت قطیعت حکم است نه قبلیت
وقتی بومی آنکه او تعالی بزرگست از آنکه باشد در میان حق و خلق وقتی یا انفصال یا انفکاک یا اتصال
یا تلازم زیرا که وقت و انفصال و انفکاک و تلازم و اتصال مخلوقاتند برای او تعالی پس چگونه باشند

در میان حق و خلق او مخلوقی دیگر و نه لازم آید تسلسل یا دور که هر دو محال اند پس لابد است که باشد قبلیت
و بعدیت و اولیت و آخریت بر هر حکم و اعتقاد و اضافات نه ز مانسته بلکه بطوریکه منرا او را راست آورد
پس و قبل خلق مخلوق است و دعاء و بعد خلق مخلوق در آنست که بود از قبل پس دانسته شد ازین که مراد از
همان آن حکم سابق است بطرف ذات بعد اعتبارات و خلق خلق متقنی ظهور است و ظهور آن حکم لاحق است
بذات مع وجود اعتبارات پس این سبقت آن قبلیت است و آن برای خلق بعدیت است و در حقیقت
نه قبل است نه بعد برای آنکه او قبل است و بعد و او اول است و آخر و عجب درین آنکه ظهور این بطون است
نه باعتبار و نسبت و جهت بلکه عین این آن عین آنست پس اولیت او عین آخریت است و قبلیت
او عین بعدیت جبران اند در عقلی منقطع است قریب عظمت او و وصول نیست مغنوی که تصویر کند او را
نیست مستولی که بیان کرده شود و انتی پس منی قبل ظاهر شد که قبلیت حق حکمیت مطلق را و متنی عمار و افصح
گشت که عبارت از استتار است در عین ظهور و متنی لا فیه معلوم گشت که نیست در فوق آن مرتبه که
عبارت از ذات است استتار و تجلی که بدان مطلع شود و در نه استتار کجا و متنی لا تحته هوید باشد که چون
ظهور او عین بطون است و منقطع است نزد عظمت او و وصول ظهور زیر بطون است پس نسبت زیر او اقتضا
اطلاعی در مد علم بالهوا یا حاصل درین نیز تجدید است درین تا و یل نسبت متنی مطلق درست است
و افصح با که قبل از ظهور عالم شهادت عالم مثال بود که آن نورنداشت که محسوس بحواس شود و عمار ظلمت را
گویند پس حسب آیت اینها تو را فم و حیه اند چون حق در هر جاست پس زین از حضور صلی الله علیه و سلم پرسید
که حق قبل از خلق خلق کجا بود فرمود در عمار که عبارت از عالم مثال است (ثم ذکر انه استوی علی العرش فخذ الخلق
باز ذکر کرد حق تعالی که او تعالی مستوی بر عرش است پس این هم تجدید است چنانکه در سوره یونس است که پروردگار
شما البیت که پیدا کرد آسمانها و زمین و امین آن هر دو را در عرشش زمانه باز مستوی شد بر عرش که
آن نیکه اول بود تبا که دو بعد سبت را مقدس و متبارک نمود که اشارت بحضور صلی الله علیه و سلم شد
و مفصل گذشت پس این نیز تجدید است و یک عرشیت که یوحنا حبب فصل هم مکاشفات ملاحظه کرده که
او را در عالم مثال چهار جا ندارد حاصل اند یعنی بصورت حضرت خلفاء اربعه و حسب نشان کامل و تبه حله عرش
از یاده از جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل است و در ثنوی مغنوی در بیان ابتداء خلقت آدم و نوح
مقوله زین به نسبت جبرئیل نقل فرایند ظاهر که حله عرش آن چهار ملک اند سه پسران قبلت فضیلت بود از آن

کو حیات تن بر توکان جان + باز یکایک رزق تن دهد + سعی تو زرق دل روشن دهد + هم ز عزرائیل
یا قهر و عذاب + تو بوی چون سبق رحمت بر غضب + حامل عرش این چهار امد و قشاه + بهترین پیرها رس
از انتباه + زیر که جبرئیل نزد مونسار ب علم و عقل صاحب قوت و اسرار فیض رب حیات تن و یکایک رزق
رزق و عزرائیل رب موت پس عرش ازین رو دیگر بر آید چنانکه در مثل عرب مشهور است نسبت عرش
شم النقص که اولابوت تخت باید کرد بعد نقش کن و آنچه کارخانه عالم متغیر است و باین چهار را باب
متعلق است عرش عبارت از است و دیگران را تبار اسرائیل حاکم عالم صور که عبارت از عالم مثال است
بالا تر از جبرئیل نویسنده که جبرئیل حاکم عالم غفلت است و عقیقه دارد از اینها تعلق و حتی با دست و آنچه
معنی عرش در انسان کامل است آن باعتبار وجود است بخصوصیت عالم تعلق ندارد چنانکه در باب
چشم و چشم میفرماید که عرش منظر تحقیق منظر عظمت و مکانه مجد و خصوصیت ذات است و نامیده شده مجسم و
مکان حضرت لیکن مکانیکه منوره از جهات سه است و او تظلم علی و محل روشن است شامل بر است
همه انواع موجودات بر آن در موجود مطلق مثل بد نیست بر است وجود انسانی باعتبار آنکه عالم حیاتی
شامل است بر هر عالم روحانی و خیالی و عقلی و غیر ازین را در عبارت گفته نشود دیگر آنکه فلک محیط است
بهمه فلک منویه و موریه سطح این فلک از مرتبه رحمنیه است و نفس بودیت این فلک از مطلق وجود
است یعنی باشد یا حکمی و برای این فلک ظاهر و باطن است پس باطن او عالم قدس است و آن عالم
اسما حق و صفات او است و محدود آن بر کتب است که آینه لطافت او اهل جنیت بر او روانگی نشان
بر است مشاهد حق و ظاهر او عالم انس است و او محل تشبیه و تجسیم و تصویر است و برای این شد سقف جنت
پس هر تشبیه و تجسیم و تصویر از هر چه در روح و لفظ و معنی یا حکم یا عین پس او ظاهر این فلک است پس
چون گفته شود این عرش مطلق پس بدان که مراد بدان این فلک مذکور است و چون گفته شود بجزئی
صفات پس بدان که مراد بدان وجه است ازین فلک چنانکه قول و عرش تجسم پس مراد بدان از عالم قدس
مرتبه رحمنیه است که مضاف است و چنین است عرش عظیم که مراد بدان حقائق ذاتیه و مقصود است
نفسیه است که مرتبه او عظمت است و این از عالم قدس است و عالم قدس عبارت از معنی آیه مقدسه
از احکام خلقیه و نقائص کونی است بدانکه بدن در شکل انسانی جامعیت برای همه آنچه متضمن است
او را وجود انسان از روح و عقل و قلب و اشالی پس بدن در انسان نیز عرش است در عالم پس عرش

همین عالم و جسد جامع از دست بادی هیچ منفرقات نبرد و برای این است که گفته اند اصحاب مکه عرش را جسم
 کس است اندرین صورت پس خلافی نیست در میان ما و یاسی اتحاد معنی در دو عبارت و در نه الجسم کل ملک
 مسمی بر روح و نفس کل فوق است و در آنست شد در وجود چیز است سواست ازین فوق عرش پس بگویند بعض
 که عرش را جسم کس است خودش شد که روح با لایست جسم کس است و اتفاق است که روح بالا عرش نیست نه
 خلاصه و به شبهه ازین معنی عرش مرتبه روح اعظم در آنست است و الرحمن علی العرش استوی صفت این
 عرش است و آنچه باقیم که روح اعظم بر عرش است معنائی این تحقیق نیست و از تحقیق با
 ظاهر شد که عرش چنان معنی می آید که کار و عرش و شکست ازینجا است حدیث مروی از زمین در باب به
 خلق در مشکوٰۃ کان عرشه علی الدار چنانکه در او اول نگوین است که روح حق تصرف یکبار داشت قبل از خلق
 آسمان و زمین و در او از آب پیدا باشد نه این آب مرکب از دو چیز و نه در عالم اسلامیه که از قلی می نویسند
 که ملک از یورپ درین عرصه ثابت کرده اند و همین معنی در آیه ان ربکم الذی الایه دار دنیا که گشت و گامی یعنی
 تخت است که چنانکه از حدیث بالاست آسمان و هم انجیل افغ و چون روح تشل خواهد فرمود روز قیامت او را
 بهشت ملائک خواهند برداشت که چهار جمله مذکور و چهار بر وزشان حضرتان خلفا از به خواسته بود و یکی
 عرشیت که بر و تصرف جبرئیل و میکائیل و غیره است چنانکه از کلام مولانا دریافت شد و نیز در باب بدخل
 مشکوٰۃ از جبرئیل معلوم بود که در و است که عرش تشل قیامت که آواز دهد حق آواز رحلی بر آب پس افغ
 گشت که بعضی معانی او روح بر عرش مستویست یعنی تصرف و چنانکه عرش از بدین استکل بر نیست
 آسمان که جسم و منفرد و فو و روح و روحی و اخنی و چهار اخلاط است عرش کل معنی که در آسمان کامل است
 مشتمل بر صفات طبقات جلال و چهار عنصر و غیره و نیز تصرف روح جسم کل به تصرف روح انسانیت بدن
 انسان را پس آنچه بعضی عرش را یعنی جسم کل گویند آنهم صحیح است و آنچه عرش یعنی جازه ۲ چنانکه در
 قاموس است معانی مناسب در نسبت است از عرش بکوت سعد در ستیاید چنانکه بر طالعین حدیث
 متفق نیست زیرا که در بعضی روایات صحیح نیست است از عرش الرحمن کرده شد انما اصل از جمله معانی عرش
 شریف است که در افغ (تم ذکر آن نیز در اولی با سواد اندیشا خداوند) از حق تعالی ذکر کرد و نه بان نبی علیه الصلوٰۃ
 و السلام که حق تعالی نازل شود در آسمان پائین در آخر شب پس این نیز تخدیه است و بی شبهه و آخر
 شب چنانکه در است و دست جسم مفهوم انانیت از عرش بدن انسانی که آسمان اول در بدن انسان است

نزول میفرماید که اگر در هنگام بیداری توجه بجهت کرده شود سرانایت ظاهر شود که همچون انا نیست
حق مطلق بصورت انا نیست چنانچه است و در انسان کامل در تحقیق معنی حدیث حقیقات عریض است
بفروقت از نقلش اعراض می رود و معنی آسمان در اوایل کتاب مفصل کرده ایم (تم ذکر ان فی السعده
و ان فی الارض) باز ذکر می شود اله تعالی در قرآن مجید که پرستی اوست در آسمان پرستش کرده شده و
اوست در زمین یعنی در عالم اوج و در عالم اجسام پری و نیز خدیجه است (دانه معنا اینها که) و یا ذکر حق تعالی
در قرآن که او باماست جای که باشیم چنانچه فرمود ما منکم من یخفی الا ینبئنا به شئ من شئ و یا ذکر حق تعالی
کنندگان مگر هستی مطلق چارم شایسته و نه پنج مگر هستی مطلق ششمی اوست و نه که که یک دو باشند و
نه زیاد که چهار شش و نهفت تالا انتها باشند مگر او هستی مطلق تعالی با او شایسته جای که باشند بطور
محبت مطلق یا مقید و این هم تحدید است (الی ان اخبرنا ان عیننا) تا آنکه خبر داد او تعالی ما را که هستی
تعالی عین است یعنی مغایر و مباین ما نیست بیکر توحید که نیست موجود سه غیر حق و باید گفت چنانچه
ربی یعنی لیکن من بظاهر پروردگار خودم در حقیقت (و نحن محمد و من) و ما حد کرده شده ایم در فناء و صف
نفسه الابی پس نه وصف که نفس خود را مگر حد سه و اگر کسی گوید که لیس گفته شده موجب حد نیست
چو ابش فرماید و قد لیس گفته شده ایضا ان اخذنا الکاف زائده بغیر الصفة و من تیز عن المحدث
فوق محمد و بگو نه لیس عین هذا المحدث و الاطلاق عن التقيید و التقيید بالمطلق مقید بالاطلاق من فهم (قول
او تعالی لیس گفته شده نیز جداست اگر گیریم کاف را زائده چنانکه قول علامت برای غیر صفت پس تیز
شده حق از اشیا محدود و دیگر که تیز شود از محدود پس او محدود است بودنش بلا عین المحدث و پس
اطلاق از تقيید عین تقيید است باطلاق و درین صورت مطلق مقید است باطلاق نزد کسی که فهمید معنی
اطلاق و تقيید و کلام باب اول فهم است از ان جمله الکاف الصفة فقد وناه و اگر گیریم کاف را
برای صفت پس حد کردیم حق را مثل مثلش نفی کردیم پس ثبوت مثلث شد که نفی مثل مثل مستلزم
نفی است (وان اخذنا لیس گفته شده علی نفی المثل مطلقا تحقفا بالمفهوم و بالاخبار الصحوة من
الاشیاء) پس اگر گیریم آیه لیس گفته شده را بر نفی مثلث مطلقا بر است که کاف زائده باشد
یا غیر زائده بر سبیل کنایه چنانکه در مثل تجل نکند در انیم مجموع مفهوم مخالف و باخبار صحیح که حق علوی
اشیا است زیرا که چون مثل او مخلوق نشد پس در حق درین صورت متصور کی متناهی اشیا دوم

عین اشیا و مفارقت از خبر آیات حکم قرآنی شل لا اله الا الله و ما من اله غیره و شل پیش صحیح قریب بواضل و
 حدیث بود که تمجیل بحد علی الله باطل پس بنیت متعین و چنانکه تقریر کردیم وارد نشود که از نفی مثلثیت
 عینیت لازم نیاید زیرا که مجموع مفهوم آیه و اخبار کفایت می دهد و اگر گفته شود که اخبار صحیحیه کافیهست مفهوم را چه بدخل
 گفته شود که کلام درین آیه و مخالف آنیه مفهوم اخبار است (و الاشیا محدودة و ان اختلفت حدودها) و
 بر اشیا محدود است و اگرچه مختلف باشند حد آنها (فهم محدود و محدود کل محدود و فما یحدته الا هو و لکن تعالی
 سبحانه) پس اسم حق محدودست بحد هر محدود پس نه حد کرده شود چیزه مگر او حد است برای اسم حق بجا
 (فما لیس فی نفسی مخلوقات و المبدءات) زیرا که او ساریست درسی مخلوقات مسبوقه بهت و ماده و غیر
 مسبوقه بدان هر دو نه بطور طول چنانکه تا در اطفال ازین عبارت گمان برند بلکه بطور سریان مطلق در مقیدات
 (و لو لم یکن الامر که باصح الوجود فمبین الوجود فهو علی کل شیء حقیق بذاته و لا یوده حفظه شئ فحفظه تعالی
 لا اشیا رکله حفظه بصورته عن ان یكون اشئ غیر صورته و لا یصح الا هذا) اگر نبود سریان حق مطلق بصورت
 مقیدات نه صحیح بودی وجود مقید پس واضح گشت که حق عین وجود مطلق است پس او بر هر شئی نگاهاست
 بذاته حسب مکان هر شئی و نظام عالم و نه گران آید او را حفظ شئی که مقتضا ذات است پس حفظ او تعالی
 برای کل اشیا حفظ اوست برای صورت خود که عبارت از تعین است و از آنکه باشد چیزه غیر صورت
 او و نیست صحیح غیر ازین زیرا که غیر وجود امکان ندارد که موجب ثبوت یا ترتیبی تا چیزه گردد (فما لیس
 من اشیا و هو الشهود من المشهود) پس و شاهد است از هر صورت شاهد خلق و او شهود است
 از هر مشهود و خلق (فما لیس صورته و هو روح العالم المدبر له فوالا نشان الکیس پس عالم صورت اوست
 و حق روح عالم مدبر براسه او پس حق انسان کبیر است که روح او روح اعظم و جسم او جسم کل است
 نظم (فوالکون کل و هو الواحد الذی + قام کونی بکونه و لذ اقلیت یفتدی +) پس حق ظاهر بصورت
 کل کونست که عالم کونست و او حق مطلق واحد است که قائم است وجود مقید من هستی مطلق او و بر
 همین گویم که او غذا کند بمن که در خود هیچ غذا نخورد (فوجودی غذائه و بهیختی + فیه منه ان لطرت
 بوجه قودی) پس وجود مقید من که نخل وجود مطلق اوست غذا اوست که در وجود است هیچ غذا
 در مقید من خورشود و صورت او گیرد و بحق را مقابل کنیم که غذا کنیم حق را و در وجود و بقا خود پس با حق
 از حق اگر نظر کنی بر جسم پناه خواهی چنانکه فرمود علیه السلام پناه خواهیم تو از تو و انذا الکریم تنفس به

و برای همین که بندگان با حق مکتور و تابع حق می ندارند و چون در بندگی سر از روزن برآورد و تنفس کرد
رحمن باطن را باقی الیها من (فصل فی النفس فی الرحمن) لانه رحم به ما طلبه النسب الاکبته من ایجاد صور العالم
الکلی قلنا هی ظاهر الحق اذ هو الظاهر پس نسبت کرد حق نفس با بطرف الرحمن بصورت نبوی در حدیث اولی
لاجد نفس الرحمن من الیمن برای آنکه رحم کرد بدان اسم آنچه طلب کردند از نسب اکبر یعنی اسماء که کبیر را
صورت عالم که گفتیم آنها ظاهر حق بنظر عام زیرا که اوست ظاهر بصورت عالم و هو باطنها اذ هو الباطن و هو الاول
اذا کان ولاهی و چنانکه اوست ظاهر بصورت عالم اوست باطن از صور عالم و اوست اول زیرا که بود بلکه
هست و نبود خلق بلکه درین وقت نیست (و هو الاخر اذا کان عندها عند ظهورها) و اوست آخر چون بودین
اخیال نزد ظهور خود (فالاخیر عین الظاهر و الباطن عین الاول) پس خود را به هو الاول والاخر و الظاهر و الباطن
عین ظاهر و باطن عین اول یا اعتبار تنزل حق بطرف خلق و بنظر ترقی از خلق بطرف حق پس آخر عین
یا طیف و ظاهر عین اول (و هو کل شئ علیم لانه بنفسه علیم) و هستی به هر شئی و اناست زیرا که او بنفسه
و اناست و در حق خلق منطوی و منبج است پس علم حق علم اشیاست (قلنا او جود الصور فی النفس و ظهورها
النسب لمجرعها بالاسماء صیح النسب لاکنی للعالم فاستبوا الیه تعالی) پس هرگاه یکجا ذکر داند تعالی
صور او نفس الرحمن و ظاهر شد سلطان نسب که تغییر کرده شود از او با سما صیح شدند نسب الی برای عالم
پس منشعب شدند اهل عالم بطرف او تعالی پس واضح گشت که نفس رحمتی میو لای صور حروف کلمات
و کلام است و بر و ز قیامت حسبیه قلا انساب بنیم به نسبت کفار است که او شان را مفید نیا شد
لیکن لیسان اشاره تفسیر آیه فاذا الفح فی الصوفی انساب بنیم فرماید (فقال لیوم اضیع نسکم و ارفع
نسبکم ای اخذ عنکم نسبکم الی النفس که ای انشا بکم الی) پس فرماید امر و زبردتم نسب شما را
و بنیم نسب خود را ای بگیرم از شما انساب شما بطرف نفس شما و در کتم شما را بطرف خود ای نسبت شما
بطرف خود پس بنیم ذات خود را ذات من و صفات خود را صفات من و افعال خود را فعل من و این
کمال معرفت است انجا حاصل انساب بحق کمال عبد است و محو و فنا عزت و عدالت از کمال معرفت
و عین عدالت است که عبد حق خود گیرد که نیستی است و حق را حق او دهد که هستی است نه آنکه ظلم کند که حق
حق را بطرف خود آورد پس بعد از آنکه او را قبل ان توتوا موت اول عبارت از فناست و عدالت عین انقضاء
چنانکه فرماید این المتقون الذین اتخذوا الله وقایة و کان الحق ظاهرا ای عین صور هم انظاره کجا

هستند متقیانیکه گرفتند خدا تعالی هستی مطلق را وقایه و شد حق ظاهرشان ای همین صورتهای ظاهره شان
 که انانیت شان در انانیت حق خود شد پس عین محض شدند لطای فرایده خدا یا جهان بادشاهی تراست
 در اخلاص آید خدای تراست یعنی است آنکه خود است بادشاهی تراست بطوریکه از مایه انانیت بنگی آید
 و خدای ترا باشد پناه بلندی و پستی توانی + به نیستند آنچه هستی توانی + پناه عالم بلندی از درج پستی
 اجسام یعنی باطن و ظاهر توانی همه نیستند آنچه هستی توانی که یاسی زانده در پستی آورده است چه شد عینت سیر
 خدای تراست + خود را در بر تو گواهی نیست + یعنی چه که محبت تو بر خود بخود تو درست شد که هر مقید محتاج و جود
 مطلق است خود را در بر تو گواهی نیست که هر چه محسوس و معقول شود آن جود است زیرا که اول نظر عقل برستی
 می افتد گوازی به شعوری التفات بدو نباشد چنانکه سینه او را روشن را بیند لیکن در روز شعوری بدان ندارد
 نعم اعظم الناس واحقهم و اقوامهم عندنا جمیع) پس آنان بزرگ آدمی مانند ولایت شان و قوی تر شان نزد
 تمام است ندارم را با تو از خویشش + که گویم قوی باز گویم که من + و قد کون المتقی من جعل نفسه وقایه لخلق
 بصورت از هوای الحق قوی العبد و گاهی بنظر آید ان اصحابک من حسنه من الله وان اصحابک سیه
 من الله باشد متقی آنکه کند نفس خود را وقایه برای حق در مذام مثل آدم زیرا که هویت حق قوای باطنه عباد
 و وجه موج این در نفس صالحی برپا که تکون صفت بنده است رنگ بر بارچه را رنگ کند و سیاه و سفید
 بارچه شود از اینجا است در شرف تمام است در نیست از خود حساب بدست + حساب من از تست چند آنکه
 هست + بد و نیک را از تو آید کلید + از تو نیک و از من بد آید پدید + تو نیک کنی من بد کرده ام + که بد کردی
 بخود کرده ام + (فجعل سبی العبد وقایه لیسى الحق على الشهوة حتى تیسر العالم من غیر العالم قل یستوی
 الذين یعلمون والذين لا یعلمون) پس کرد سسی عید را وقایه براس حق بر شهوة و تنجین و
 و خیالی تا متین شود عالم عتق از غیر عالم پند و مهند طالب بگو آید بر شهوة اهل علم محقق و آنکه
 نه و اندر تلاش باشند (انما تیز کرد او لوالله اباب و هم انما ظرون فی لیس الشیء الذی هو المطلوب
 من الشیء فی سبقت مقصود آنکه لک لایاقل بهیر عید) جزین نیست نصیحت گیرند از باب بهاد و آنان بینند
 در لب چیزیکه او مطلوب است از شسته پس نه سبقت بر مقصود مقلد بزرگی را که دریافته است اهل تحقیق
 و همچنین نه مائل شود و اجیر یک برای اجرت محنت کند بنده را که خالص بندگی نماید و اذاکان الحق وقایه
 العبد به وجه العبد وقایه لیس بوجه فعل فی الکون ماضی است) و چون باشد حق وقایه برای بنده بنظر ظهور

حق و باشد بنده و قایم برای حق بوجه دیگر یعنی بوجه بودن بنده ظاهر برای حق پس بگو در کون آنچه خواهی
 (ان شئت قلت هو الحق و ان شئت قلت هو الحق) اگر خواهی بگویی او خلق است باعتبار ظاهر و اگر خواهی
 بگویی او حق است باعتبار حقیقت بنظر ظهور حق در خلق (و ان شئت قلت هو الحق) اگر خواهی بگویی
 او خلق و حق است بنظر هر دو اعتبار (و ان شئت قلت لای حق من کل وجه و لا خلق من کل وجه) و اگر خواهی
 بگویی نه حق است از هر وجه و نه خلق است از هر وجه زیرا که خلق و قایم حق است و حق و قایم خلق (و ان
 شئت قلت بالحقه فی ذلک) و خواه بگویی بحیثیت درین مقدمه چنانکه در اولی فتوحات است نفی الیه حق
 و الصبیح فی یفایت شعری من الکلف و ان قلت عید فذک میست و ان قلت حق فاین یکلف یعنی
 لب حق است و عید بنظر حقیقت پس کاش بودی شعور من کدام مکلف است اگر گویم عید است پس
 او نیست میست است و اگر گویم حق است پس کدام مکلف داده شده است و تقدیر است اطلاق الیه بنفیس الیه
 پس ظاهر شد لای طالب بقصیر حق و استعداد و توحید را پس اگر باشی از اهل رب بگو سه تو یکی کن و کن
 نه بد کرده ام که بد را حواله خود کرده ام و این از جهالت و غفوت در گذر چنانکه ملایط باشد که پند و مهند است
 پند و مهند را یاد شده از آن کلید که از آن از غفوت و غفوت وید کسی که تو در تو ظاهر کند و در قیاس
 بیوده یاره کند بلکه محبت باید نگاشت و نفی هم از غفوت و غفوت و غفوت باید از هر طرف تا فتن
 نظر تابانجامست منزل شناس و اندین بگذری در دل یه هر اس که راسه و کلام و بیت و مری چون حق
 است عثمان عزیمت از هر طرف باید تافت و اگر راسه غیر باشد هنوز پند و مهند است پس اگر باشی در
 مرتبه فرافض خود را ذات حق بدان چنانکه در حدیث است فاروق رضی الله عنه واقع که حق گویاست بزبان
 عربین خطابی که هویت فاروق چنانکه در واقع حق است در شهود و تحقیق هم حق بود و گریاشی اهل نیز و تحقیق
 در میان مراتب بگویی نه حق است از هر وجه نه خلق است از هر وجه و گریاشی در مرتبه بجز و عدم تمیزی با
 بحیرت یز از جمله اشع کشت که تنزیه غالی از تحدید نیست و لولا التحدید ما اخبرت الرسل بآل الحق
 فی الصور و اگر نه بودی تحدید در تعریف اسم حق نه خبر دادند رسولان بآل حق در صورتها و در
 حدیث وارد که متحول شود حق در قبله مصلی (و لا وصفه بخلق الصور عن نفسه) و نه وصف که در حدیث
 رسولان حق تعالی را بخلق صور از نفس خود در حدیث است که حق تعالی متجلی شود در روز قیامت بر
 خلق و در صورت غیر شناخته شده پس فرماید که من پروردگار بزرگم بر اس که شما پس پناه خواهید بینی تا و قیامت

پس شود مجلی بصورتیکه شناسند پس شناسند و در غایت الحیا تست که محرومی ازین بیشتر خواهد بود که از
معتشوقیکه رو برو آمد و گردانیده شود و محققان در هر صورت شناسند نظم (فلا تفر العین الا الیه) و لا یفزع
الا الیه) پس نه میباید شبیهی که برون اودند و واقع شود حکمی مگر بر رویه که غیر او نیست پس از اینجا قول صدیق اکبر است
رضی الله عنه که ندیدم چیزی را از چشم بصیرت یا از چشم سرگر قبل از تو و دیدم حق تعالی یعنی مطلق را که قطعه
صدیق اکبر رضی الله عنه اولاً بر وجود مطلق افتاد و بعد به واسطه تعین از اینجا نظایمی گوید سه بود شد محبت بر
خدائی درست + خرد داد بر تو گو اهی تخت + و اکثر شارحین شرفاً مع از لفظ تخت از عدم دانسته تعریف کرده
اند (فمن ادب فی دید + و فی کل حال فانه دید) پس مابین او هستیم که در صورت ظاهر فرمود و باید و میباید
دو دست او تا به در هر حال پس مانند او هستیم بهر مطلق و مقید که او متفکک از این نیست (و نه انیکر یعرف و نه
و یوصف) و برای همین آسمان تشریه و تجدید افکار کرده شود در صورتی و شناخته شود در صورتی چنانکه در حدیث
مبشّیان گذشت و منزه کرده شود از وصفی و وصف کرده شود به معنی زیرا که باید لا شکر ان یا لا شکر از
واحد است (فمن راس الحق متفیه بعینه فذکک عارف) پس هر که دید حق را از چشم حق که ذات او حق باشد
در حق بچشم حق پس این عارف محقق است چنانکه از شرف نظایمی گذشت اعنی سه نشاید ترازو بیافتن
عنان باید از هر طرف تا فتن + و من رای الحق متفیه بعین نفسه فذکک غیر عارف) و هر که دید حق را
از چشم حق در حق بعین نفس خود پس و غیر عارف است از عرفان نرسیده چنانکه از قطعه اول نظایمی آئی
پرونده رایا ده شد ز ان کلیه + تا آخر نقل کردیم (و من لم یلم بالحی منه و لافیه و انتظران یراه بعین نفسه
فذلک باطل) و هر اهل اسلام که درن جهان ندیده اند خود و خود و انتظا کرده بینه او را بچشم خود پس او
جالب است از قرآن و حدیث نمی شناسد مراتب را گو در آخرت بصورت منکر و معروف حسب حدیث
برای رویت روح انظم عام باز از برای ایا نه اران را خواهد بود چنانکه حضرت شیخ در آئینده می فرماید
البتة ان رویتک در انفس است نصیب او شان را نباشد و آیه من کان فی هذه اعمی فهو فی الآخرة اعمی
علا العموم برای کفار است و بخصوصیت سیر نفسی برای عامه مومنین پس در حقیقت عارفان رسیدند
نظایمی گفت سه نظر تا اینجا است منزل شناس + ازین بگذری در دل پیدایس + (و بالجمله فلا بد کل عصر
من عقیده فی به به به به الیه و یطیبه فیها) و حاصل کلام پس باید است برای هر شخص عقیده در پروردگار
خود که رجوع آورد بدان عقیده بظرف حق و طالب کند او را در آن عقیده (فان اولی الحق فیها عرفه و اقر به

و بگنج غیب پس در نسبت هر چیزی بگو کاین مرتبه یا جایست که در او روح دوم و هر جا که روح آدمی ذات خداست
پس این مرتبه یا جای ذات خداست و در دل هر اسکن شجاع باشد و باز در مرتبه رانسان که مرتبه روح اعظم
اعظم است انیکه در قیاس این مرتبه روح خاص الهی و در کعبه و نماز توجه بکعبه کرده شود و در همه جایست مطلق
است (و ذکر آن توجه و وجه الهی حقیقه فیه برینا ظهور با عارفین المکملین العلم العوارض فی الحیوة الدنیا
عن احتضار مثل ارفا نه لایدری العبد فی ائی نفس نقیض نقیض فی وقت غفلة فلا یستوی مع من
قبض علی حضوره) و یاد کرد در آیه که در هر جا وجه خداست و وجه شی حقیقت او است پس تنبیه کردید
و در همه عارفین را مانده مشغول کنند ایشان را عوارض در زندگانی دنیا انداخته و مثل این را بر آنکه
نماند عیب در که ام نفس قبض کرده شود زیرا که قبض کرده شود گاری در وقت غفلت پس نه برابر شود با سیکه
قبض کرده شود در حضور حق و واضح باد که چون حق در هر جا است باز قوم بنود و غیره و هم اهل اسلام
توجه کعبه را کرم داشته اند میفرماید (ثم ان العبد الکامل مع علمه یز الیزم فی الصورة الظاهرة و الحاکمة
المقیدة التوجه بالصلوة الی شطر المسجد الحرام و یقف ان الله تعالی فی قبلته حال صلوة و هو قبض مراتب
و جه الحق من اشیاء و لو انهم وجه الله فشر المسجد الحرام منها فیه وجه الله) باز عید کامل را در وجه علم این آیه
لازم گیر و در صورت ظاهر و حالت مقیده توجه را در نماز بطرف مسجد با حرمت کعبه اعتقاد کنند که الله تعالی
و قبله است در حال نمازش و مسجد حرام نماند و الله شرفا و تعظیما بعض مراتب وجه حق است از اینها اولی
وجه اسبیل طرف مسجد با حرمت ازان در مراتب است پس روح حسب ضرب دل وجه خداست (و کن لائق
هو همتا فقط یلقف عند او کت و الزم الادب فی استقبال شطر المسجد الحرام و الزم الادب فی عدم حصر
الوجه فی تلك لانیة الخاصة و لیکن مگو حق آنجاست فقط بلکه توقف کن نزد آنچه در یافتی و الزم غیرت
کن در استقبال شطر مسجد حرام بوجه مثل روح اعظم در آن مقام متبرک و یلج مباشر و باز الزم ادب و
شرعت کن در عدم حصر وجه درین انبیت و مکان خاص مطابق قرآن حسبک یا اینها اولی و لایزم وجه عبادت
کعبه بناید کرد چنانکه در کتب فقهیه مذکور است (لی هی من جملة انبیات ما قولی ما قول الیهما فقد بان لک
عن الله انه فی اشیاء کل جهة) بلکه مکانیت خاصه از جمله مکانیا نیست که بر رخ کند بر خ کعبه بطرف او پس
ظاهر شد بر آنکه تو از خدا که او در مکانیت هر وجه است که با وجود وحدت کل وحدت تمیز یافت چنانکه در
درس فصل ششم کتاب اول سلاطین نسبت بیت مقدس سلیمانیت که روح فرمود بر آنکه این خانه که

در اینجا

تو میبازی اگر بر شریعت من روی و بر حد التمس عمل کنی و بر اسمی احکام را یا داری پس من خن
 خود را که از بدت او گفته ام کامل کنم ۱۳ و من در میان اسرائیل با نم و قوم خود اسرائیل را ترک نه کنم و باز
 در این فصل ششم کتاب مذکور بنظر هستی مطلق فرمایید لیکن آیا خدا در حقیقت بر زمین سکونت کند چنین
 آسمان و آسمانهای آسمان ترا گنجایش ندارند (و الله الا لا اعتقادات) و یاز نیستند مگر اعتقادات
 در وجود حق فرق اینقدر است که بعضی اعتقاد را انتشار اریست و بعضی صرف بخیالات غیر نشانیست بدین
 اول مروج است دوم مذموم و اگر چه براه خود هر یک مصیب است یکی براه جنت دوم براه دوزخ چنانکه
 میفرمایند لکل مصیب و لکل مصیب ما جور و لکل ما جور سعید و لکل سعید مری عنده و ان شقی زمانه فی الاخرة
 فقد مرض و تالم اهل العنایة مع علما بانهم سعید اهل الحق فی الحیوة الدنیام پس هر یک براه خود مصیب است
 و هر مصیب ما جور است و هر ما جور سعید است و هر سعید مری است نزد پدر و در کار خود و اگر چه شقی باشد بحسب
 آیه لا یثین فیها احقایا لا یذوقون فیها ما دوا لا شرابا برای زمانه کثیر در آخرت زیرا که مرض شود و تکلیف یا
 اهل عنایت نیز درین دار دنیا که بمن ایشانست با وجود علمشان با نیکوکاران سعید اهل حق بدستور
 مذکور کفره که مخلوق حق اند و وجه او در آخرت در دوزخ تا احتساب بر دوشتراب نمیشند و حبس به ان
 زیرا که علی الهوم است در دنیا و در آخرت بحسن و عذاب کشیده راحت یا بند چنانکه فرماید نفس عیار شد
 من تدبرتم تلک الام فی الحیوة الاخری فی دالسمی جنم و معذ الا یقطع احد من اهل العلم الذین یفهموا
 الامر علی ما هو علیه لایکون لهم فی تلک الدار نعیم خاص لهم پس از بنندگان خلاست آن کفار که
 در یاد او شان را الا کم در حیات انروی در داری که نام داشته شود و بهنم و با وجود این نه یقین گفته
 کسی از اهل علم که کشف کردند امری را که بود و است و نفس الامر که نباشد بر اسمی شان درین دار بعد
 احتساب نعمتی خاص که بر اسمی شان است چنانکه در سخن دنیا اهل حق را موجد و باشد اما بفقده الم
 کانوا یجدونه فارفع عنهم فیکون نعیمهم عن وجدان ذلک لام او یکون نعیم مستقل زانم نعیم
 اهل الجنان فی الجنان با یک شدن الهی که با فتنه او را پس رفع شد از ایشان پس باشد نعمت
 شان راحت شان از یافتن آن الم یا باشد نعمت مستقل زانم مثل نعمت اهل جنان و در شان
 فارست که با الم لذت باشد و الله علیه السلام هفته سوم شروع شد پس وجود و هو و متضمن تعظیم بعب
 بنی صلی الله علیه و سلم است و الله اعلم بالصواب

نص حکمت فتوحیه فی کلمه صالحیه بم باید دانست که صالح بن عبید بن اسف بن فالح بن عبید بن جادر بن ثمود بن ارم بن سام بن نوح علیه السلام اند و در فصل بیست و نهم آنکسین تمیکک سالم و لیک صدق گرفته میشود و در نص سابق ذکر تحقیقانی بود که خود را و قایم حق کرده اند در این نص تفصیل آنست بدان نظر فرمایید او کرده شد در مالک مجرد اقع در عرب قومی بود و خود را از نسل خاتر بن ارم بن سام سرکش که بعد از بریادی قوم بود و متفرق شدن جابجا و آباد شدن قوم یکو کار آنجناب در مالک جابجا مثل اوشان اهل صنعت بود و آنان بهت پرستی میکردند پس صالح علیه السلام در مقام حجر عرب فرستاده شد تا از ذات بت پرستی خلاص نماید و بدولت آزادی سرافراز سازد پس فرمود ای قوم من پیوسته خدایه را که نیست برای شما مبودی غیر او و قوم شود بشر کمتر شد و بسیار سے مالی و توانای حقه تکرار میشدند باز با صراحت صالح آیت طلبیدند تا استدلال بر نبوتش کرده شود پس بصره آمدند و گفتند که خدای تعالی ما است و بتان را از ایشان داده میسریم و توانای صالح با ما پیدا از خدایه خود چیز سے درخواست و ما یان از بتان بخواهیم پس دعای هر کدام که بچل اجابت رسید پذیردیش کرده آید پس بر روز دیگر برین قرار داد رفتند پس بهر نوع حاجتی که از بتان طلبیدند هیچ اثر سے بر و مرتب نشد پس نخلت خوردند و از ان میان جنس بن عمرو که یکی از اشراف قبیل بود اشارت بسنگی کرد که نهاد در صحرای خادیه بود و گفت ای صالح ازین سنگ برای ما ناله مشابه شتری بسیار می آید بیهرون اگر صالح فرمود که اگر خدا ایم بقدرت کامله خود که عجز را بد و راه نیست چنین شتر بیرون آرد شما چکیند گفتند که بگردیم و پرستش خدایه تو بجا آریم و برین سوگند خورد پس صالح علیه السلام دور گشت که آمده از خدا تعالی درخواست فی الحال صخره در حرکت آمده مثل ماده شتر که بوقت زادن ناله کند بنا علیه و انگشت و ناقه حسب مدعای قوم بیرون آمد در قایم بزرگی چنانچه از یک پهلوی به پهلوی دیگر مثل کوهی یعنی بسیار کلان بود و فی الحال بزرگ بود مانند خود و مردمان در آن گریستند جنس را مدد و توفیق رفیق شدن فی الحال ایان آرد و باقی اشراف ثمود در بادیه خذلان سرگردان ماندند و القعه شتر ماده صحیح بیان قوم میماند و در قریب هاسه شان میچید و آب چاه هاسه شان مینوشید و بعد ظهور این صخره صالح علیه السلام با قوم فرمود که از پروردگار شما رسید بشما صخره روشن که در سیل بریکمال قدرت و صحت بنوتم باشد این شتر خداست مر شما را بر آن بر بنییریم پس بگذاشتند این نافه را تا بخورد گیاه در زمین خدا و مرسانید با و هیچ ضرر سے تا گیر و شمارا عذاب سے در و ناک و یار کنید نعمت

خدا سے را چون گردانید شمارا جانشینان زمین بعد قوم عاد و جاسے داد شمارا در زمین حجر میگید پیدار زمینها
 ترم کو شکمبارا سے تابستان و میکند یکوه بارا خانها پس یا و کند تهماسے خدا سے را و در غایت بتای
 کوشید در زمین فساد کنندگان گفتند کرده بزرگانیکه سرکشی کردند از قوش براسے عنیفانیکه ایمان آوردند از ایشان
 ایمانها را دید که صالح از پروردگار خود در سوخت ضعیفان گفتند که ما بر سانش ایمان داریم و گفتند تا نکند تکبر
 کردند که ما بر ایمان ایمان آورده ایم و نمیکیم آورده اند که چون ناکه جمله عطف و آب نشان به خورد و عین غنید
 پس در رفع نزاع نوبت مقرر شد که یکروز براسے ناکه باشد و دیگر روز براسے ایشان باز قوم از ناکه
 جنگ آمدند چه در روز یکروز نوبت بود تمام آب چاهاسے شان می آشامید و در روز یکروز نوبت قوم خود
 آب چاهای را پیاپایان شان کفایت نمیکرد و در تابستان از لطمه دادی سرد از ناکه هر اسان بوده
 انعام شان بپلین وادی گرم میگفتند و در زمستان از وادی گرم بپلین وادی سرد میگفتند ازین جهت
 هر یک بدیشان می رسید و در زمان یکیک غنیده دوم صدوقه را که مواشی بسیار بود این صورت ناگوار
 آمد قد ازین سالف و مصدح بن و هر را پیاپایان آوردند که ناکه را پیاپایان کردند و گشتند و سرکشی نمودند از انکه
 قرمان پروردگار خویش و از روستا استنزا گفتند ای صالح بیار آن و عید می را که میکنی اگر تو از رسولان
 پس صورت عذاب نمود اگر گشت که چو سها یکروز بر شد که روستا سے شان نزد گشتند و بوز دوم بیخ
 و بوز سوم سیاه و صالح فرموده بود که اگر شترها و گاوهای باره در حق بچاش رعایت کنند
 لیکن بچاش در کوه متواری شد و بوز چهارم قوم صالح را هیچ عظیمه جبریل گرفت پس در سراسے خود
 برجا ماند و قوم ایمان داده و بر مالک بنسبه اسپین با گشتند و از جهت قوم صالح بودند نشان درخت
 مکانے ساخته بودند چنانکه از تارچ نهار می در اخبار قیره صدی نقل کرده در قصه تاری و اسپین را
 فتح کرد که در مکان مذکور هر یک با دشاه قطف می انداخت چون زمانه طاری رسید باد شاه اسپین آنرا
 کشاد اندرونش صندوق بود و در اندرون صندوق صندوقچه بود و لوحی بود که در آن ذکر اهل اسلام
 کمال خوبی نوشته بود و حضور علیه الصلوٰه و السلام فرموده بود که اهل مالک جا بسا اسلام در خواجه
 آوردند چنانکه در حدیث موافق طبری ظاهر است و حضور شیخ را منقول است که آنچه در ان اشارات
 واقع از ان اطلاع فرماید با انصاف از وجه اختیار ناکه و اختیار سه روز براسے استعداد طاقت قوم
 مذکور و هم وجه انکار بنده مرق را در نص بودی گذشت فلما هر کند و چون اسما را آنجناب

از قسم مرکب ناقص بوده است بدان جهت از آن شروع میفرماید اشعار (ن) آیات آیت الکرسی و ذکر آن
 اختلاف فی المذهب است از بعضی آیات حق و آنکه بر صدق نبوت آیات متعلقه بسواریا است مثل ناقص
 نشان صدق صلح و بران برای حضرت ابراهیم که یک لوح از مالک مقدس بر زمین چاه عمیق چاه زمزم
 اسماعیل و ابراهیم السلام را آوردند که در آنجا آب مشک شان و نان ایشان تمام شد چنانکه در توره است
 و اسب بر آب که قبلاً و در قرین و کوه هماره است مسج و شتر بر آب حضرت صلی الله علیه و سلم چنانکه این هر سه در
 فصل ۱۱ شمس است و بران حسب حدیث و پیشین گوئی کتب هندو بر آب حضرت صلی الله علیه و سلم و نیز حسب
 اشاره خراشید که کعب اشارت بطرف ابدان سالکین و نفوس حیوانیه شالست زیرا که متیرا و از هر کسی آنچه
 در آنکه او است و این آیات برای اختلاف مذاهب نظر استعداد و هر قوی ظاهر شده و چون در جبر و کفر
 شتر است بدان وجه این نشان مخصوص به صلح علیه السلام گشت تا پیشین گو باشد بر آب حضرت شمس و علیه الصلوة
 و السلام (نفسهم قانمون بها حق) و نفسهم قاطعون بها السبب پس نیز از اهل مذاهب بدان آیات قانم اند
 بحق نه خود که نسبت قیام خودی کنند بلکه قانی از خود باقی حق اند و بعضی از ایشان بدان آیات قطع کنند گان اند
 مسافعی را که خود را مغان حق دانند قانما الله قانم قانم عین و اما القاطعون هم اینجا کتب پس دل قانما
 بحق پس این شود و اند و یکین دوم قاطعون مسافت گان از راه بصیرت بطرف ابرو و در اول منم علیه و سلم و فوج
 غیبی بین کل جانب و هر یک از ایشان را آید از حق فوج غیب او از هر جانب پس از اسم شهادت اهل مشهور
 شود و آید و از اسم شهادت دیگران حاصل شود که نشان از اینجا حضرت صلی الله علیه و سلم بحسب حکم و عوالم
 علیه و سلم و انما من اتبعی و اما من اتبع من فرمود و حکمت رنگ بزرگ شدن قوم صالح تاسه روز فرماید
 (اعلموا فقل الله تعالی ان الادی فی نفسه منی علی الفردیة و لها التکلیف) بدانکه توفیق و هدایت از خدا تعالی که هر
 یک از فی نفسه منی بر فردیت است و برای فردیت لازم است تکلیف زیرا که و ان بعد حسب نفیر اکثر نشان
 نیست پس اول فردیت و تکلیف آمده آن تکلیف که نصاری بدان قائل اند که خدا و مریح و مسج را بعضی نشان
 هنوز پیشتر گفتند تکلیف اقامت نموده که عبارت از یک ذات دوم حیات سوم علم است که در تعبیر سه و در
 حقیقت یک و با قدم حیات در مسج بالخصوص باز شد این هم امر آخر است و در حق عیسوی بیاید و وجه اینها
 امریجا و بر تکلیف و هم حقیقت تکلیف خود فرماید (فی من اقله ههنا عدل) زیرا که فرویت شروع از راست پس
 نیاده (فانما فی نفسه و ان لا فرد) پس منی نفسه و ان لا فرد است (و ان هذه الحفزة الالهیه و وجه العالم) و ازین سه

حقائق آسمیه عالم پیدا کرده خدا تعالی انا قولنا فی اذ ارادناه ان نقول لکن فکون فمذه ذات ذات
 اراده و قول را بر یکدیگر موقوف نموده است تعالی جزین نیست قول برابر چه نیست چون اراده کنیم او را آنست که فرماییم بر
 او باشد پس باشد پس ثابت شد که حق ذات است صاحب اراده و قول پس فکون موقوفست بر ذات حق و
 اراده او و قول او و تحقیق این امر که آیا کن قول بنفسه است چنانکه شیخ افضل در شرح قول مولانا روم
 موجود گفت که امر کن یک فعل بود و فون و کاف کن در سخن او افتاد یا امر کن از الله تعالی فعلیست یعنی فعلی تاثیر
 در مکرر عبارت از امر حق است پس بدانکه در حقیقت مرجع این دو قول بطرف یکسبب است زیرا که قول عبارت از اظہار
 مافی الباطن است پس مطلق او قدیم کسبیت بر تاثیر و بصورت مقید براسه هر حادث صورت حد و تکیه بر
 از قول کن حق تعالی متکونیکه در حق منبج بود ظاهر شود پس مطلب شیخ ولی محمد با مطلب شیخ افضل مخالفند از
 پس آنچه تعاقب در شرح بحر العلوم برین قول شیخ مذکور است بنعم حقیر کمتر آید و بی شبهه وجود ممکن سو اسه وجود
 واجب نباشد پس در هر فردی از افراد موجودات دو جهت است یک جهت اطلاق و وجوب که تاثیر در دیگر کند
 دوم جهت قید و خلوص که تاثیر بدان قبول کند پس هر تاثیر که در عالم کثرت معاشنه کنیم در اصل از جانب اطلاق
 است مثلاً تاثیر اثر حرارت آفتاب در انوار و حرارت رحم در لطفه انچه بظاهر دریافت شود در مرتبه تفصیل آن در حقیقت
 از مطلق است و انچه معتزله در نسبت لفظ کن گویند که مستقار از مرتبه ایجاد است قول شیخ ولی محمد بر کراست و در
 صورت قول شیخ موصوف ایجاد و تاثیر قول کن بتمام جمع ثابت و سند این مقام از حضرت معصن انچه از
 فصل یاسی شیخ ولی محمد نقل کرده که امر منقسم است تا آخر مطابق است البته انچه شیخ ولی محمد در نسبت وجود
 واجب نوشته آن نادرست و سخت بخت است چنانکه در شرح بحر العلوم است آنجا صلا از آیه مذکوره ذاتی
 صاحب اراده یا اراده و قول سه امر ثابت رقلوا لایذ الذات و اراده تهاوی نسبت التوجه یا تفصیل تنکونین امر
 ماتم قوله عند هذا التوجه کن لکن لکن لکن ذکال لکنی پس اگر نبودی این ذات و اراده اش که او
 عبارتست از نسبت توجه تفصیل برابر تنکون امری و باز اگر نبود قول او تعالی نزد این تو چه کن
 برای این شمر نبودی این شمر ظہرت الفریة التکلیف البضالی ذکال لکنی و با من جهة جمع تنکونیه و التضافه
 بالوجود باز ظاهر شد نیز فریة تلامیثه درین شبهه و بدان فریة تلامیثه صحیح شد تنکون او و التضافه او بوجود
 (و هی شکیة و سماعه و انشائی امر مکنونه بالایجاد) و آن فریة تلامیثه در جانب متکون شکیة او و سماع
 او و انشائی امر مکنون خود است برای ایجاد انشائی تلامیثه و انشائی التامیثه فی حال عدم همانی موازنه ذات

موجود با وساطت موازنه اراده موجوده و قبوله بالامتنال لما امر به من التکون فی موازنه قوله کن پس مقابل
شد تعلیلش یکی بتثلیت دیگر که ذات ثابته ممکن در حال عدمش در مقابل ذات موجوده است و سماع نفس
در مقابل اراده موجوده و قبول ممکن با امتنال براسه آن تا کو نیکه حکم کرد حق بد و در مقابل قول او کن است و این
هموزی نه بفرع اول فرویت تلاشی ممکن یا فرویت تلاشی موجود صحیح است گو سماع مناسب با قولست (مکان نفسیه
التکون الیه) پس بعد ازین خود وجود ممکن پس نسبت کرده شد تکون بطرف ممکن (قلو لانه فی قوله التکون
فی نفسیه بعد از القول ما تکون) پس اگر نبودی در خودت شئی تکون فی نفسیه نزد این قول نبودی تکون این
شئی (فما او جهده است) بعد ازلم کن عند الامر بالتکون (الفهم) پس نه ایجاد کرد الله تعالی این شئی را بعد
از آنکه نبودی و امر بتکون مگر نفس خود را را ثابت الحق تعالی ان التکون لانت نفس لالحن والذی لحن فیفسر
امر خاصتم پس ثابت کرد حق تعالی که تکون براسه نفس شئی است نه برای حق و آنچه براسه حق است
در شئی امر است خاص (و کذا الاخر عن نفسه فی قوله انت امر لانه اذا اذناه ان نقول له کن فیکون) و این
خبر داده است حق تعالی از نفس خود در قول خود که نیست امر براسه چیزیست چون اراده کنیم او را اگر آنکه بفرماییم
برایش باش پس شود در نسب التکون نفس شئی عن امر الله و هو الصادق فی قوله و هذا هو المعقول فی
نفس الامر پس نسبت کرد حق تعالی تکون را براسه نفس شئی از امر خود و او تعالی صادق است در قول خود
بصحره خود در قول و اثبات تکون بطرف نفس شئی دانست معقول در نفس الامر (ما یقول الله الذی یخبر
فلا یضیی بعده ثم یقوم العبد ان لا امر سیده فلیس لیسیدی قیام هذا العبد هو امره به بالقیام و القیام
معل بعد لامن سیده) چنانکه امیر که خوف باشد که سر شئی نکرده شود گوید براسه بنده خود بدین باشد و پس قیام کند
بنده برای امتثال امر سید خود پس نیست برای سید در قیام این بنده سوا الله امر امیر براسه بنده قیام و قیام
از فعل بنده است نه از فعل سید او همچنین حال عین است که گویند وجود دارد و ثابت حق است قبول امتثال
حکم رب کند و تکون از صفت او باشد نه صفت حق وجود مطلق و در حقیقت هر چیزیست که جمع حق دارد لیکن
در مراتب تفصیل این حکم بنده را ثابت رفقا اصل التکون علی التثلیت ای من الظل من الجا بین من
جانب حق و من جانب خلق پس قائم شد اصل تکون و تکون بتثلیت ای از سوا از جانبین از جانب حق
و از جانب خلق (ثم صری ذلک فی ایجاد المعانی بالا لانه فلا یمنی الیه لیل التکون مکرها من نسله علی نظام مخصوص
و شرط مخصوص و منج لا بد من ذلک) باز ساری شد این تثلیت در ایجاد معانی بالا پس لابد است در ذیل که باشد

مركب از سه بر نظام مخصوص و شش مخصوص و درین وقت نتیجه دهد هر شکل لابد است ازین نتیجه (و اوان بر مرکب
 الاطر دلیل بر تقدیم کل مقدمه کنونی علی مفردین فیکون اربعة واحد من هذه الاربعة بیکری فی المقدمین
 لیربطها بالآخری کالتکلیف) و اوانکه ترکیب کند تا فرادیل خود را از دو مقدمه صغری و کبری که هر یکی مستقل
 باشد در تحت عرب در نظر برود و مفرد یا ساد یعنی باطن پس صغری از حد اصغر و حد وسط و کبری از حد اکبر
 و حد وسط لیکن درین صورت چهار حد شود مگر یکی ازین چهار شکر را باشد در هر دو مقدمه تا از دو هر یک را بیک
 مثل تکلیف در وزن موجب تثلیث که بر سه ولادت را بط است یکم مرد و دوم زن سوم مجامعت فیکون ثلثة
 لا غیر لتکثر الواحد فیها پس شود نه نه غیر که چهار نظام را بر سه تکراری در آن هر دو (فیکون المطلوب اذا وقع هذا
 الترتیب علی الاربعة مخصوص) پس باشد مطلوب چون واقع شود درین ترتیب بر وجه مخصوص (و اوان ربط احدی
 المقدمین یا بالآخری بیکری از کمال واحد المفرد الذی به صح التثلیث) و اوان ربط یک و دو مقدمه است چنانکه بیکری
 این واحد مفرد یک در صحت است تثلیث (و الاشرط المخصوص فیکون الحکم اعم من العادة او مساویا لافراد نتیج
 و شرط مخصوص مثلا در شکل اول آنکه باشد حکم اکبر عام از علت که وسط است یا مساوی بر سه و سطو
 درین وقت بشرط ایجاب صغری و کلیت کبری شکل اول منتج باشد عام نتایج را از کلیه موجبیه و سالبه کلیه موجبیه
 جزئییه و سالبه جزئییه (و اوان کمین کند تک فان نتیج نتیج غیر صادقه) و اگر نه چنین باشد که مرکب از صغری و حد وسط
 و اکبر باشد پس نتیج دهد دلیل نتیج غیر صادقه و اوان موجود فی العالم مثل منافیة الافعال الی العبد و عرفة عن
 نهیها الی الله) و این عدم صدق نتیج بشرط عدم تکیه بر وسط موجود است در عالم مثل منافیة الافعال بطرف
 عید معرا از نسبت افعال بعرف خدا که فرق دیگر بیان قائل اند و گویند که افعال عبدا و صادرا از عباد اند
 و هر چه صادرا از عباد است مخلوق عباد است پس افعال عباد را مخلوق عباد گویند و نیز اهل سنت صغری کا زب
 که حقیقت بنده قابل است پس نفس ذاته فعلی از و صادرا نشود و اوان حقیقه لحاظ فاعلیت حق نباشد زیرا که فاعلیت
 صفت حق است پس بنده قاعل مختار بلا دخل حق نباشد پس حد وسط تکرر نشد پس از نسبت جنم امور
 قیحه خلاص نشان نخواهد شد که حق را پاک و منزه ازین گویند و اضافه التکوین الذی نحن بصدد و انا الله
 مطلقا) و علی هذا اضافت تکوینی که مادر پی آنیم بعرف خدا علی العموم چنانکه قول عامر اهل سنت است نادرت
 زیرا که تکوین صفت بنده است (و الحق سبحانه ما اضافة لالی الله الذی قبله کن) و حق سبحانه اضافت
 کرد و تکوین را مگر بطرف شمی که گفته شد برای او کن پس شود آن شے و اهل سنت گویند که تکوین از اشیا است و هر اشیا

هر وجه مستند بحق است پس تکون از حق است و محقق فرماید که کبریه صادقه نیست زیرا که فکر کردن هر چند منسوب
 به حق است لیکن اثر پذیرفتن صفت بنده است پس گوهرش مستند بحق بودن صادق است نه هر وجه که صفت
 به خود منسوب است یا شد و هرگاه یک سر یا تثنیث در معانی ظاهر شد مثالش فرماید (و مثالها در ذل ان مثل علی
 ان وجود العالم عن سبب مقول کل حادث فله سبب فحق الحوادث و السبب) و مثال سر یا تثنیث بتکرار
 حد و وسط آنکه چون اراده کنیم بیکه دلیل آریم وجود عالم از سبب است پس بگوئیم هر حادثی نظیر مکان و
 تسادی طرفین اولی او سبب است و این کبری است که اصل است در انتاج بدان جهت مقدم کرد پس
 بالانزاع کبریه دو چیز است یکی حادث دوم سبب و سبب موجود در نتیجه است و حادث لیاقت حد و وسط دارد
 (ثم نقول فی المقدمه الاخری و العالم حادث ففکر الحوادث فی المقدمه ثانیه) باز گوئیم در مقدمه دوم صغری و
 عالم حادث است بحدوث ذاتی بالاتفاق پس کر شد حادث در هر مقدمه (فان حق ان العالم بسبب فظهر فی النتيجة
 ما ذکر فی المقدمه الواحده) پس نتیجه داد که عالم را سبب است پس ظاهر شد در نتیجه آنچه ذکر کرده شد در یک مقدمه کبری
 یا لاجمال (فما لوجه خاص هو تکرار الحوادث و النشرط الخاص هو عموم العلة) پس وجه خاص تکرار علت است
 و شرط خاص ان عموم علت است یعنی حد و وسط (لان العلة فی وجود الحوادث السبب) براس آنکه علت
 مؤثره در هر حادث کلی باشد یا جزئی سبب است (و هو عام فی حدوث العالم عن اقتضاة حکم و او
 یعنی حکم بیکه برای او سبب است عام است در حدوث عالم از خدا تعالی عالم کلی باشد یا جزئی پس وجه
 عمومیت این حکم ثابت شد که دعوی کرده شده بود (فکم علی کل حادث ان له سبباً سواء کان ذلک
 السبب سبباً علیاً او یکون اعم منه فیدخل تحت حکم) پس حکم کنیم بر هر حادث که برای او سبب است برابر است
 که باشد سبب مساوی براس حکم یا باشد عام از و چنانکه برای هر حادث حکم کرده شود دوم برای خاص حادث پس
 و اخل شود و وسط تحت حکم کبریه (فیه صحت النتيجة) پس صادق گوید نتیجه (فذا ایضا قد ظهر حکم التثنیث فی ایجاد
 المعانی التي تقتضی بالادله) پس باین نیز ظاهر شد حکم تثنیث در ایجاد معانی که چیده شوند بادل (فما لکل کون التثنیث
 پس اصل کون تثنیث است بلکه اصل توحید نیز هست که در او اصل بعضی بجزیل با اسم الاب لام الابن دارد و بجای
 تسمیه مستند یعنی بنام احد جل ام الاسماء و هم حاصل از اسم الله و الرحمن که همون بجزیل بفضل اسم است و در
 عالم هم سه مرتبه شد تا سبب عالم از روح و قوه مثل ستون شهادت مگر قصاری این تحقیق را تفصیل نه چنانکه
 در فصل بیوی بیاید و لهذا کانت حکم صانع علیه السلام لای اظهرها و الله تعالی فی تأخیر اخذ قومه ثلثه

ایام و عدا غیر مکرر و با او برای همین تفسیر شد حکمت صالح که ظاهر کرد او را الله تعالی در تائید اخذ قومش تا سه روز بوعده غیر مکرر بیا کرده شده (فانج صدق و به العیون التي حکم بها فاجو فی دارهم جانی) پس بجه واد آن تفسیر صدق را و او میسر است از خبری که هلاک کرد او شان را بدان میسر است گشتند در خانه خود را هلاک

از اول یوم من الثلثة السفرت و جوه القوم و فی الثانی احمر و فی الثالثة اسودت فلما کملت الثلثة صبح الاضواء و فکر کون انفسا و فیم صبی و کما لظهور هلاک) پس بر روز اول از ان سر روز زد و شدند رو بهای قوم و بر روز دوم سرخ و بر روز سوم سیاه) پس هرگاه یک کمال شد بر سر روز صبح شد استعداد و ظاهر شدند بودن فساد در ایشان پس نام داشته شد این ظهور را هلاک مطابق آن روتی که بر اهل حق شود و تفسیر شان مطابق تفسیر اهل حق بود چنانکه فرمایند کان اصفر او جوه الاشتیاء فی موازنة السفار و جوه السعد و فی قوله تعالی و جوه یوم مسفرة من السفور و هو الظهور) پس شد اصفر او رو بهای اشتیاء در مقابل سفیدی رو بهای نیکو کاران در قول او تعالی رو بهای اهل اسلام در آن روز سفید باشند و سفره ماخوذ از سفور است و فی سفور ظهور است

از کان الاصفار فی اول یوم ظهور علامته الشقاء فی قوم صالح چنانکه بود در سفر او در اول روز ظهور علامت شقاوت در قوم صالح (ثم جانی موازنة الاحمر اقامت بهم قوله تعالی فی السعد انما حکمت با زائد موازنة احمر یکد قائم بود در ایشان قول او تعالی در نسبت نیکو کاران صاحب که بعضی خندان

رفان الضحک بن الاسباب المودة لاهل الوجوه فی السعد و احمر او الوجوه) پس متحک از اسباب مولده است در نیکو کاران بر اهل احمر او رخساره رو بهای شان (ثم جعل فی موازنة تغیر بشرة الاشتیاء بالسواد قوله تعالی مستبشرة و هو ما اثره السحر فی بشرتهم کما اثر السواد فی بشرة الاشتیاء) باز گردانید در موازنه تغیر بشرة اشتیاء بیاهی قول او تعالی در حق نیکو کاران مستبشرة را و استبشار چیز نیست که اثر کند او را سرور در بشرة بشارت یا فکان چنانکه اثر کرد سیاهی در بشرة اشتیاء و هذا قال فی الفرقین بالبشری و برای همین اثر گفت در فریقین بشارت را می یقول لهم قولا یؤثر فی بشرتهم) ای فرمایید بر روز قیامت برای شان قوی که اثر کند در بشرة شان (فیعجل بهالی نون لم یکن بالبشرة تنصف به قبل هذا) پس تجا و ز کند و بطرف دیگری که نبود بشرة تنصف به و قبل ازین (فقال فی حق السعد و بشرة هم ربحم بر حمت سده در ضوان) پس فرمود در حق سعد که بشارت دهد او شان را پروردگار شان بر حمت خود و بر ضوان او قال فی حق الاشتیاء و بشرة هم بعد ابلیهم) و فرمود در حق اشتیاء پس بشارت ده

او نشان را بجناب درونک (خاطر فی بشره کل طائفة حاصل فی نفسهم من اثر هذا الکلام) پس اثر کرد در بشره
 هر کرده از اثر این کلام آنچه حاصل شد در نفس نشان (فما ظهر علیهم فی تلواهمهم الاحکام المستقر فی بوالهم من المفهوم)
 پس نه ظاهر شد بر ایشان در تلواهمشان مگر حکم مفهومی که مستقر بود در باطن نشان (فما اثر فیهم سواهم کما لم یکن
 اهلون الا منهم) پس نه اثر کرد در ایشان سوا آنکه نشان چنانکه نشد تکلون از قول کن مگر از ایشان (فما اثر فیهم
 الباطن) پس بر وز قیامت بر آن خداست جهت کامل در نسبت سعاد و افتقار که آنچه در عین نشان حسب
 امکان عالم مندرج بود از اثر حق صورت گرفت و کسی نگوید که خالق نشان مجبور حق اند پس خفاوت با اثر حق
 در نشان از آنکه در آنجا که جعل بنظر امکان و حکمت در مرتبه اعیان یا مجاب شده است نه با اختیار و امکان سوا آن
 ازین بودنی امکان بنظر نظام عالم دیگر نبود و افاضه وجود و نیکو است (فمن نعم الله انما یحکم و یقرر بان فی نفسه و جعلها
 مشهوده اراح نفسه من الخلق بغيره) پس هر که بگوید این حکمت فتوحیه را و تقریر کند او را در نفس خود کند او را
 مشهور است و دل نفس خود را از تعلیق بغير خودست بندگیل یا بش از ادبی بسیار چند یا شمی بند سیم و قید کرد
 و علم انه لا یکنی علی غیره و لا بشره الا منه) و دانند که نیاید بر و غیره و غیره و از او اعینه یا غیره یا یوافی غرضه و یلایم طبعه
 و مزاجه) و مراد دارم بغير آنچه موافق باشد غرض او را و ملائم باشد طبع و مزاج او را (و اعینه بالشرا لا یوافی
 غرضه و لا یلایم طبعه و لا مزاجه) و مراد دارم بشره آنچه موافق نباشد غرض او را و نه ملائم باشد طبع و مزاج او را
 (و یقیم صاحب هذا الشهود معاذیر الموجودات کلها عنهم و انهم یستندروا) و قائم دار صاحب این شهود و عذرهای
 کل موجودات را و اگر چه آنان نه عذر کنند و یلایم طبعه کان کل ما یوفیه) و دانند که از او بوده است هر چه
 در دست است (کما ذکرناه اولاً فی ان العلم تابع للمعلوم) چنانکه ذکر کردیم آنرا او را دانند که نسبت علم حق تابع است
 بر آن معلوم و نسبت علم بیان گفتیم که معلومات در اصل همراه علم حق اند که علم حق مستلزم مجعولیت معلومات
 است حسب مکان عالم که بهتر از ممکن بود و در مقبول لنفسه از او یوافی غرضه یا یک او کتا و کون نفخ
 پس اگر چه صاحب شهود این حکمت برای نفس خود چون آید او را آنچه موافق غرض او نباشد و دست تو
 ضبط بسته اند و این کو نفخ کرده است در آن مثل بیان کرده شود در وقت تجسسه که و کار آب از دست خود بسته
 آتش را فروخته باشند که هر گاه یک آتش شعله زده آب از پیشش و کاهیم نرسید و احد یقول الحق و یویدکی
 السبیل) و خدا فرماید راست و او را نه ناید راه راست بر آنکه صانع علیه السلام از سه صورت استقیار
 سه صورت استقیار و انقیاد پاکت کفار اشارت کرد و بر وز نسبت حضور صلی الله علیه و سلم که در و تبای کفره و غیره

قائده در ذکر حضرت علیه السلام واضح باد که حضرت یحییٰ علیہ السلام است و نام آنجناب مطابق فصل ۳۴ التکوین
و نام عبریان ملک صدق ملک سالم است و چون بعد از وفات خود یار دیگر بلا پدر و مادر ظاهر شد در نامه مذکور
وجود آنجناب بلا پدر و مادر فرمود و آنجناب کسیست که نام مذکور بر وجهی معظم است که سیدنا ابراهیم علیہ السلام مالیک
بجهار آورده بود با و داد و موت آنجناب بان وجه گفتیم که حق تعالی فرماید ما جعلنا لرحل بن قحطاک خلک که نگردانید
برای مردی قبل تو زندگی پیشگیا آنکه درین مسیح و ایاس و یحییٰ همه را صورت وفات ظاهر شده است و بجا
خود ذکر هر یکی است و حضرت علیه السلام سیدنا ابراهیم علیہ السلام حسب فصل ۳۴ التکوین دو دعاتی و او سبک بقیام نبوت
در او لادید تا مدوح دوم بشیرک شدن آنجناب علیه السلام و السلام بخداوند خدا انگان که در اول شارت
بمسح است و در دوم اشارت بمصطفیٰ احمد علیه السلام است باقی قصه آنجناب یا موسی آنچه واقع شد در نفس
موسوی بیاید در بخانین قدر باید دانست که نوشتیم

قائده در بیان تاریخ ضروری واضح باد که در زمان حضرت علیه السلام دولت نبوت بخاندان ابراهیم علیہ السلام
آید زیرا که چون عمر بود عیبر ۱۳ سال رسید او را یکبار شد و بعد از و قحطان بن قحطان را سیزده پسر متولد
شدند (۱) المود و او بشرق یوایک با گذشت و ذکرش بیاید و قوی از و بکوه الهور رسیده باشد (۲) سلف
و او بجنوبیانی مایل آباد شد که ذکرش بیاید (۳) حضرت داد در ملک عرب مشهور است و هو در زینش
وفات یافته باشد (۴) بحر و او بجنوب و غرب سبأ عربی با گذشت که بجهار هم معقول است (۵) در ارام او بجنوب
جرم آباد گشت (۶) او زالی که بجنوب سبأ آباد است (۷) و قحطان او بکناره شمال عربی با و حصه از و در زمین
هند و چین بد قلا کرده آباد از و باشد (۸) عیال و آنرا اعیال عرب نموده عرب کردند (۹) ایماکل
او بجنوب و قحطان آباد شد (۱۰) بسیارین (۱۱) او فرقه متصل اسکندریه آباد بود (۱۲) حوایا که بجنوب سلف
آباد گشت که منتهای سیر جنوبی ذوالقرنین کویرش کیقباد بود (۱۳) یوایب و او بغرب او زالی آباد بود
و ملک بن عیبر چون بجهار رسید او را رخو شد و در غر رخو ۲ سوا سرخ شد و در عمر ۳۳ سرخ ناخو شد
عمر ۳۶ ناخو ترح و هاران پیدا شد و اینهاران بهترین مشهور است آنکه برهندهی بهر تا کس شهرت در و
که از سرداران پندتان عمر و بود و او را دو دختران بودند که ملکه مشهور بسیار از وجه حضرت ابراهیم دوم
ساز وجه ناخو ان ترح پس چون عمر ترح رسید او را یکی ابراهیم دوم هاران پدر را موسوم ناخو شد و بن ناخو
فصل ۳۴ التکوین یکی عوصی پدر را یوب دوم مابو سوم قنوا سیل لقمان چهارم کسد پنجم عمر

ششم فلکس بن قنم اولاد ششم بتوایل از زن ملکه دختر اران برادر ابراهیم و از زن سمات روم طنج و
 بجام و نجس و حکم از ناحیه وجود آمدند و همان را آرام پیدا شد که بانی روم اگلی است قبل از رویوس
 و رومس چنانکه ذکر آبادی روم اگلی قبل از رویوس در جنرل حضرتیت و آنان ازین جهت مذموب
 صاحبی داشتند در دم از اینجا جاس حکمت است و همانی حکمت از اینجا شهرت اردو چون روم برادر زاده عوض
 بن ناحور است شهر چنان شد که روم بن عوض بن عیسو است و روم بن عوض بن عیسو بنی نیست چنانکه
 در تاریخ اسلامیه شهرت دارد و مناسب چنان بود که اولاد ذکر لوط بن ابران بن تاج کرده شدی بعد ذکر
 ابراهیم و بعد ذکر اولاد ناحور لیکن ذکر لوط را ذکر سیدنا ابراهیم مناسب است و ذکر سیدنا ابراهیم علیه السلام
 با اولاد از جناب زیاده در کتابت پس مناسب شد که ذکر ابوب علیه السلام بن عوض بن ناحور اولادنا
 بعد ذکر لقمان علیه السلام بعد ذکر حضرت ابراهیم و بعد ذکر ابراهیم و قبل از ذکر اولاد حضرت علیه السلام
 ذکر لوط را بنایم تا سلسله از تاج برابر ماند

رقص حکمته غیبیه فی کلک الویستیه قبل از شرح حال آفتاب باید شنید که چون حالات ایوب علیه السلام
 در زمان قبل از ابتلا و در حین ابتلا و بعد از ابتلا بغیر از سبب معهود از غیب بود اسناد کرد حکمت آفتاب را
 بغیب قهر آفتاب در کتاب آفتاب علیه السلام مفصل است که شش بر چهل و دو فعلی است و امتحانش در قرآن مجید مذکور
 خلاصه اش آنکه در زمین عوض بن ناحور که در شرق روم اطمینان بود و عوض را ایوب پیدا شد و او کامل و صادق
 بود و از خدای تبارک و تعالی دور بود و او را صفت پسر و سه دختر پیدا شدند و در مال او هفت هزار گوسفندان
 و سه هزار شتر و پنج صد گاو و پنج صد ماده خرو و بیدار سه نوکران و چهلان بود و چنانکه در اهل مشرق اطمینان
 کسی مثل او نماند و بر روز ولادت هر یک پسر و سه خواهران خود مردان را طلبید و یافت کردی بودی
 تعداد اولاد خود زبانی گذرانید و روزی عیبت ایشان را دید و بر وی خدا تسلیم کرده بود و آنکه حفصه را
 در پرده آتش متعلی شد و شیطان در ایشان آمد حق تعالی از او پرسید که از کجای آئی جواب داد از گردش
 زمین حتمی فرمود که مثل ایوب بنده من در زمین نیست بر و دل خود مشغول ساخته جواب داد و عیبت
 خدا ترس و پیر سزگار نیست که امواتی کثیر و مواتی و اولاد دارد و اگر او را بیازمانی و با دشمنان گذارند حق بجانب
 است حق تعالی فرمود که اینک ترا اختیار داده ام که برو و هر چه خواهی کن پس درین حال که پسرانش
 در عیش و نوشی در خانه پسرکان بودند ناگهان قاصدی آمد که مردمان سیاه و هجوم آورده بنده و گاو را

و خزان را که در میان بود در گرفتند در اعیان را دیدم شمشیر کشیدن تنها بر سر اخبار آمده ام درین میان دیگر
 آمد که تش از آسمان برآمد و گلهای اعیان را بکشت اندرین عرصه دیگری آمد که سه دسته کله ایشان خشت از را
 بردند و جوان را کشتند درین وقت دیگر آمد که سپهران و وزیرانست بخانه نخست زاده تو در پیش و کامرانی
 بودند یاد شدیدی و زید و یحیی که شمشیر خاندان و خاندان پریشان و دختران افتاد که جمله مرد و زن و گلهای ایوب جامه
 خود را درید و سر خود را تراشید و خود را بر زمین انداخت و گفت که از شکم داور بر منته بیرون آمدم و بر منته خواهم
 خدا داد و او گرفت و آنگاه جان بداد اگر بکشد او است ۱۰ اسم خداوند بسیار کبار در همه اینها ایوب خدا نکرده
 سخن نامشراخی گفت باز روزی مسلمانان رو بروی حق تعالی ایستاده حق تعالی به سبب شده
 از شیطان پرسید که ایوب را چگونه یافتی عرض کرد در جمیع خلایق نیست اگر شکرت گذار نباشد چنانکه پس شیطان
 بحکم خدا ایوب را مس کرد از گفت پادشاهش و پهلایان و پس از وجه آنجناب گفت که از خدا باز کرد و چنین بلا
 مبتلا گردانید ایوب فرمود تو الهی آیا کوی را از خدا قبول کنم و بدی را قبول نکنم و هیچ گونه ناشکری ننهد
 چنانکه در فصل دوم کتاب جناب است و در قرآن تفصیل فرمود که در نیالمت از وجه آنجناب طعام مزدوری
 کرده می آورد شخصی گفت که اگر موی زلف بدی ترا چیزیست بد هم در رنگ در گفت و شنید و افتاد و شیطان
 نزد آنجناب مدو گفت که زنت کارناز میا کرد و انیک موی زلف او تراشیده شده پس غضب ایوب افروخته
 شد که اگر بیلید صد چوب زدن پس چون و این آمد دید موی زلفش تراشیده بدان لغزش کتاب
 ایوب از وجه آنجناب چنین کلمات گفت پس چون آنجناب بدین سختی رسید شکایت اوقات که مقتضی است
 بود از خدا تعالی بسیار کرده شکایت قضا که از جناب حق بود پس مردمان ازین نکته ناآشنا بوده در
 کتاب آنجناب سخن زننده حاصل از فریاد و زاری آنجناب که پیش خدا میگوید و مالک است
 کسی نزد آنجناب نمی آمد پس حسب فصل دوم کتاب مذکور سه نفر کمالی ایفر نیامی دوم بل و شوخالی سوم صوفی
 نهانی از دوستان آنجناب نزدش آمدند چون در غضب دیدند تا صفت روزی که گردیده بعد از ایوب از نهان
 بگیرد است کاش از شکم مادر زادی تا این تکلیف بمن نرسیدی و حکمتش در کتاب می آید لیکن با اینهمه
 با خدا تعالی و قضاش هیچ ناسزا نگفت تا قاصد در حقیقت میرود پس بحسب فصل پنجم کتاب مذکور ایفر علی
 دارد که حسب مفسر نیست دعای کین تا اجابت شود و بکلامی مقدس تو چه نهاده و حسب مفسر
 فزع آنجناب محمول بر بی صبری کرد و از حقیقت آشنا بود و ایوب علیه السلام میباید است که وقت اجابت

پس در نیامده پس بحسب فصل ششم جواب داد که وقت تسلی برفت که گم تا استخوانم رسید و خواهم مرد و مرا بدست
مسلم نیست پس بحسب فصل ششم بعد از شوقانی نصیحت کرد که از خدا صحت بخوان تا مستجاب شود و اینهم جنوع و فرج
انتخاب را که برقیض بود و برقیض محمول برینه بصری که چنانکه شخص سوم نیز همین گمان داشت پس بحسب فصل ششم
و در این ایوب جواب داد که پیشتر با خدا کسی دعا باز نخواست و در لیکن از حیات نیز از من خوشتر را بنگارند مقصی
و امیر از من نه بختنا و خدا بخدا گویم که هر ملزم نسازی بلکه مرا عارف گردان پس بحسب فصل ششم با زدهم صوفی تسلی داد
که ذات اول تعالی سجد است عرفانش ممکن نیست پس صحت خود از خدا طلب پس بحسب فصل ششم و از دهم ایوب فرمود که
آنچه شما گوید من خود از شما زیاد و انا ام لیکن رضای من برین است ایستگاه را و میل کشتن دارد و با تعالی آگاه
نمایم و شما خاموش ماندید و بحسب فصل ششم با نهم ایوب فرمود که متوجه شد که چه برآید ده سخنان را از خدا و عاقلین
پس بحسب فصل ششم از دهم ایوب فرمود که شما حاجت بجای تسلی دهید زیرا که فی ربی من تیار است پس بحسب فصل
ششم و نهم ایوب نصیحت باز کرد که این کلمات را که با انجام رسانی پس بحسب فصل ششم و از دهم ایوب فرمود چنانچه
که اگر فی الحقیقت گمراهیم مگر ایوب با مفت من دادم و خدا سه من شمار ایام من بحسب فصل ششم صوفی باز متوجه شد
و بحسب فصل ششم و یکم ایوب علیه السلام جواب داد و تا فصل سی و یکم باز گفت و شنود ایشان و جواب حضرت
ایوب علیه السلام بوقوع آمد بالاخر چون هر سه دیدند که ایوب صادق است خاموش ماندند و بحسب فصل
سی و دوم بحسب ایوب بن کلیل تومی از قبیل ارام بن قوایل افزوده شد و گفتگو بسیار کرد بالاخر بحسب فصل
سی و ششم خدا گردید و بجای صوری تشریف آورد و با ایوب تکلام شد و ارشاد کرد که دعا کن مستجاب خواهم کرد پس
ار دعا کرد و حق تعالی با و احسان کرد و با سه نفر آن عتاب که چرا باندیده ستوده گفتگو غلط کردید و فرمود که قربانی
هفت گوساله هفت قرن هر سه بگذارد ایوب را شفیق کرد و تا شهادت بر او فرمود و خداوند ایوب فرمود که با
در زمین بزن تا چشمه صاف برآید و بدان شل کن که نیکو شوی پس بحسب کتاب علیه السلام همچنین کرد و صحت یافت
پس خداوند نفا شدگان ایوب علیه السلام را باز پس بداد و بعد از آنکه برآید رفیقان خود دعا کرد و یکبار دور
المضا عفت کرد و همه برادرانش و خواهرانش و تمامی کسانی که پیش از او شتاب بودند با او آمدند و تعزیت کردند و
طعام خوردند و هر کس برآید او یک پارچه نقره و یک حلقه مینی برآید و زوجه آنجناب در دند و بجای و عیبه و
حکم شد که چاروب صد جو به گیر و بر دزد و چارده هزار گویند آن و شش هزار شتر و هزار هفت گاو و هزار
ماوه خرداشت و هفت پسر و سه دختر آن بوجود باز آمد که مثل آنجناب در روسه زمین خور و بنو ذریه که

از خواهر دوست بود و از نام خداوند مبارکها و غیره اشارت بطریق ختم المهر سلیم علیه السلام و کتاب نجواب
جانب است و بعد یکصد و چهل و یک سالگی وفات یافت و باز حق تعالی این شکایتهاست مقتضی که کرد و او را
صاحب فرمود که مردمان فرمایند از علم این مطالبی فهمند و کتاب نجواب را لغو دانند و حضور شیخ صاحب
کشف است از حقیقت قصه و حقیقت شیطانی و صبر طلاع میدهند و اعلم ان الله یخیر من یشئ فی الامور بدانکه
سر حیات ساری شد و آب یعنی در هیولی عالم نفس حتمی و در نه این آب نوزاد اهل اسلام و هم تحقیق جدید
مرب است (فصل اول عناصر الارکان) پس آب یعنی هیول اصل عنصری است و اصل ارکان و آب
متعارف حسب تحقیق اهل اسلام چنانکه در ترجمه مشکوٰۃ شریف شیخ محمد باقر دلیوی ایضا باید که آب از دو عنصر است
و درین زمانه اهل حکمت جدید آنها را اکسوجن و هیدروجن نامند البته مرکبات مثل مواید نلش و سیمو است
و غیره جمله از آب مخلوق که در هیولای صور اجزائی که تقسیم فرضی قبول کنند مگر نه فی ظاهر شد که هندی آنرا پرماتو
گویند و بعد از اکسوجن و هیدروجن و غیره ظهور گرفت و بعد از آب و غیره عنصری است و بعد از سیمو مواید
بظهور آمد و لکن حاصل حد من الماد کل شیء حیاء و برای همین گردانند و حد تعالی از آب سیمو هر شش مرکبات را
زنده و در اصل هیولای اسکاوی اسم حتمی است (و نام شئ الا و حی) و نیست و در اینجا چه سیمو مگر و نوزاد و
نفس لام زنده است زیرا که حیات شئ نفس آن شئی است (فان ما من شئ الا هو سیمو) چنانکه حد و لکن لا نفقه به
الابکشف الی و لا یسج الا حی کل شئ حی و کل شئ الماء اصله زیرا که حسب آب است و نیست و سیمو مگر و نوزاد کند
یعنی سیمو کند بعد از لیکن نفهم کنیم سیمو و تنج او مگر کشف الی و نه تنج کند مگر زنده پس اصل سیمو آب هیولای آمد
نوزاد شئی حیوانی باشد یا روحانی و این هیولای عبارت از نفس حتمی است بعد از این نفس حتمی که دره بیضا است
مفصل گشت که بعد از تجلی اسماء ایمان در عالم روحانی و الا بصورت روح اعظم شمل شد و از عالم روح
بظهور آمد و عالم ارواح بصورت عالم مثال و عالم مثال و لا بصورتها که پرماتو در هندی سیمو است
از اینجا در حدیث است که اول چیز است که متعین شد آن جوهر بیضا یعنی جوهر قابل صاحب بیاض شد که رنگ
بیاض قابل هر رنگ باشد از اینجا گویند که در مرکب از هفت رنگ است پس حق نظر کرد و در عالم مثال و در حدیث
پس که درخت بود چه چنان پس شد نصف او آب نصف او پس حاصل شد و خال پس پدید آمد و خال آسمانها
و از زبد ازمین الحدیث از اینجا که در حق بر آب یعنی بر هیدروجن و لکن مگر و نوزاد و در حدیث و در حدیث
الانوار مخلوق است یعنی مخلوقات حیوانی و ترجمه کان عرشه علی الماد از اینجا میگوید اندک که کار او بر آب بود و نوزاد

جناب شیخ عرش عبارت از جسم کل است که بر هیا صورت گرفت بدان نظر فرماید (الاتری العرش کیف کان علی
 الماء لانه متکون فلفها علیهم آیا نه بینی بطرف عرش که چگونه بود بر آب هیا و هیولی زیر که از دستکون شدند پس شد
 ملائی برود) و میخفظه من تحت پس آب مذکور حفاظت کند عرش یعنی جسم کل را از تحت او که در داخل است (کما
 ان الانسان خلقه اند عبد التکبر علی ربه و علا علیه) چنانکه انسان را اند پیداکرد و عبد پس تکبر و علو کرد
 بر رب خود و عالی شد بر که حق را فراموش کرد (فوجهان مع هذا یخفظه من تحت بالنظر الی علو هذا العرش الجاهل
 بنفسه پس اوجهان با این تکبر نگا دارد و او را از زیر خود و منظر بطرفت علو این عبد جاهل بنفس خود که در اصل
 نیست است گویند تعیین و صورت فوق حق است و اگر نودنی حق تعالی حفاظت بر است پس نه از زیر
 خود بینی از بطون خود هر آینه معدوم شدی برای آنکه عالم بلا وجود حق عدم محض است و دلیل برین تحقیق
 (هو قوله سلام لودیه ثم جعل له بط علی عدم او قول آنحضرت صلی الله علیه و سلم است که اگر داند از دید
 بر زمین بنفسم هر آینه افتد بر خدا و زیاده ازین تحقیق چه خواهد بود و هیچ جا ای از چاه طبیعت با آسمانی
 سر لودلی جل علی الله بط) (ناشار الی ان سببه اوقت الیه کما ان سببه القویة الیه) پس اشاره کرد
 قول حضور علیه السلام بطرف آنکه نسبت تحت بطرف حق چنانکه صوفی حسب حدیث گویند مثل نسبت فوقیت
 است بطرف خدا چنانکه ال رسوم حسب قرآن انکار کنند فی قوله تعالی یخافون ربهم من فوقهم و قول خدا
 تعالی فوقت کنند بندگانش از پروردگار خود و از فوق خود (و هو القاهر فوق عباده) و نیز نسبت فوقیت
 ثابت است از قول حق تعالی که اذ قاهر است فوق بندگان خود (فله الفوق و تحت و سائر الجهات) پس
 برای اوست فوق و تحت و سائر جهات بنظر این چهار جهت (لهذا ما ظهرت الجهات الست الا بالانسان)
 و برای آنکه انسان فوق حق است پس متصف شود بدانچه در زیر یعنی باطن اوست نه ظاهر شدند شش جهات
 بطور کمال مگر با انسان که حق هر جهت را محیط است و با انسان هر جهت متحقق پس حق جهات را محیط و صورت
 جهات از انسان پیدای پس انسان را لازم که خود را بشناسد چنانکه حاجی چون تکلیف کشیده می رود
 و باندرون کعبه رود پس اگر عاقل است غور کند که نیا بدورد و غیر خود را و غافل در غفلت ماند و آنکه شش
 جهت بنظر خیال حکما ریونانست که دوازده تبدیل نشوند و در تحقیق هاست همه از حرکت زمین گرد آفتاب
 تبدیل شوند (و هو علی صورة الزمین) و انسان بحسب حدیث صحیح بصورت زمین است که عبارت از طور است
 که زمین عبارت از قابل عام است و انسان قابل چهل و هشت است ای برادر تو زمین اندیشه + مابقی تو

استخوان و ریشه + گر گل است اندیشه نو گلشن + و ربود خاری توجیه گلشن + پس انسان که صورت حق است
از دهر جبهت ظاهر و باطن است نسبت حق کند و لا سطع الا اندر و قد قال فی حق طاکفیه و لو انهم و صا مواء
التوریه و لا یجیل ثم نکرو عم فقال و ما انزل الیهم من ربهم فذکر فی قوله و ما انزل الیهم من ربهم کل حکم منزل علی
لسان رسول او علم لاکلوا من فوهم و هو المظم من الفوقیه است نسبت الیه و من تحتها ارسلهم و هو المظم من
التحتیه است نسبت الی نفسه علی لسان رسول المترجم علیه صلی الله علیه و سلم و نسبت مظم مکر اندر و فرموده است
در نسبت فوقیه و تحتیه است حق که در سینه که اگر بر پا داشتند به توریه و تجیل را باز نگه و حاکم کرد که فرمود
و آنچه از پروردگار نشان نازل کرده شد بطرف ایشان پس داخل شد در قول او گفت که آنچه از
پروردگار نشان نازل کرده شد بطرف ایشان هر حکم منزل بر زبان رسول یا الهام کرده شده هر آینه
خود ندیده از فوق خود یا دوست مطیع از فوقیه که نسبت کرده شده است بطرف او و خود ندیده از زیر یا
خود یا دوست مطیع از تحتیه که نسبت کرده شده است او را بطرف نفس خود بر زبان رسول خود مترجم علیه الصلوٰه و السلام
از حق تعالی (و لو لم یکن العرش علی الارباب لکن حفظ وجوده فانه بالحقه یحفظ وجوده و الی) الحاصل وجود و عرش از آب
هیولی ثابت شده اگر نبود عرش بر آب هیولی نه محفوظ ماندی وجود عرش بود آنگاه یکسان است محفوظ
ماند وجودی (اللازمی الی) اذ اما است الیوتی العرش فی غل اجزاء و نظامه و یعدم فواء عن ذلک المنظم الخاص آیا نه
بینی زنده را چون موت عینی میرود که روح متعارف و تعلق گذارد منحل شود و اجزاء و نظامه او و منعدم
شوند و اسی از این نظم خاص همون طور اگر عرش بر هیولی نباشد وجودش محفوظ نماند گو یا هیولی روح
عرش است و عالم هو الیه هر چند قائم به روح عناصر است لیکن در قیام عرش یعنی صورتش هو الیه است نسبت از یاده
داخل پس آب بجای هیولائی عرش است زیرا که خاک خشک و آتش هم خشک است یعنی قبولیست و ران کمتر
و هو از یاده نرم است و برای قیام صورت زیاده و قوام در گاه و آن در آب است که مرکب از دو اجزاء است
مزد و ابل اسلام را که سوجن و هیولان چون گوشت دو لفظ انگریزی در مابعد رانج شده اند ترجمه مشکوه از شیخ
عبدالحق محدث مطالعه باید کرد پس بدین نظر برای رفع ضرر الیوب حاجت آب و قنای بدین معنا نسبت
متوجه باصل قصه میشود (قال تعالی لا یوب الا کف بر جلاک هر منقسل بار و یعنی بار بار دم فرموده و تعالی
برای الیوب بزن زمین را برای خود این منقسل بار است یعنی آب بار و که اثر هیولان در دانه است و اما کات
من افراط الحراره الالم فکفنه الله بر الماء بر آب آنچه بود آفتاب را از افراط حرارت الی پس تسکین کرد

اینجانب را الله تعالی بهر وی آید پس نقصان کرد از حرارت زائده تا صورت اعتدال آید و گویند که انطباق
 انقباض من الزائد و الزیاده فی النقص و المقصود طلب الاعتدال و بهر آنکه همین شد علاج طلب نقص
 کردن از زائد و زیادت کردن در ناقص و مقصود ازین طلب اعتدال ممکن نیست باید دانست که
 نزد حکما گوشت معتدل حقیقی ممکن نیست بدلیل آنکه خودشان انداخته اند در شمس باز غم است و مرادشان از اعتدال
 مساوات میول هر یک از عناصر است با جهات طبیعی شان لیکن جناب شیخ بنظر گرفته مقصد علم اعتدالست بدان
 نظر میفرماید (ولا یسئل الله الا به یقاربه) نیست بسبیل بطرف اعتدال حقیقی مگر که قریب شود اعتدال
 حقیقی را و انما قلنا ولا یسئل الله اعنی الاعتدال من اصل الحقائق و الله هو توفیق التکوین مع الانفس
 علی الدوام و بهرین نیست فرمودیم و نیست از هر طرف اعتدال از جهت آنکه حقایق و میمند و میمند و دلالست
 دارد بر تکوین با انفس علی الدوام که در هر آن عالم فنا پذیرد و عالم دیگر بوجود آید و بیان اعطاء حقائق فرماید
 و لایکون التکوین الا عن میل لسی فی الطبیعه انحرافا و تعینا و سی بذاتی حق الحق اراده و نباشد تکوین مگر از میل
 بکون بطرفی از وجود و عدم که نام داشته شود این میل در علم طبیعت طبیعیان اگر باشد فساد سوء مزاج
 باخرات و اگر باشد تون مزاج تعین و نام داشته شود همان میل طبیعت در حق باراده آدمی میل الحق الی
 المراد الخاص دون غیره و اراده حق میل است بطرف مراد خاص نه غیر او (و الاعتدال یوذن بالسوار
 فی الجمع و هذا لیس بواقع) و اعتدال خبر دهد بهر ابری در تمام دین واقع نیست زیرا که نسبت اراده حق و حدش
 اگر برابر باشد لازم آید یا خلو و تنکون از وجود و عدم یا انحصار بدان هر دو (فلهذا استغنا عن حکم الاعتدال پس
 برای همین هم تساوی اراده وجود و عدم منع کردیم از حکم اعتدال) و قد ورد فی العلم الالهی النبوی
 انصاف الحق بالرضی و الغضب و بالصفاته و در علم الهی فالنص از حضرت الوهیت جاری بر
 زبان نبی صلی الله علیه و سلم انصاف حتی برضا و غضب و بالصفات متقابله مثل بادی و مضل (و الرضی مزیل
 الغضب و الغضب مزیل الرضی عن الرضی عنه و رضا زائل کثرة غضب و است و غضب دور کننده رضا
 از پسندیده (و الاعتدال انما یساوی الرضی و الغضب) و اعتدال مساوات برضا و غضب است (فما غضب
 الغضب علی من غضب علیه و هو عنه راض) پس نه غضب کرد و غضب کننده بر آنکه غضب کرده و در حالیکه از راضی
 باشد و فقه انصاف باحد الحکیم فی حق و هو میل پس متصف شد با غضب بهی از و حکم در حق مغضوب و او
 میل است نه تساوی (و الرضی عن الرضی عنه و هو غضب علیه فلهذا تعین باحد الحکیم فی حق و هو میل

و نه راضی شد راضی از کسی که راضی شد از او حالیکه غضب کننده باشد بر و پس متصفت شد راضی یکی دو حکم در حق او
 و دلیل است در انما قلنا هذا اجل من یرى ان اهل النار لا یزال غضب الله علیهم و انما بدانی زعمه فما لهم حکم
 الرضا من الله تصح المقصود و چنین نیست مشروط فرمودیم این کلام را با وجه شخصی که دارند همیشه مانند غضب
 خدا بر اهل دوزخ پانصد بار و زعم او پس نیست بر اساسی نشان حکم راضی از خدا تعالی پس هیچ شریقی نیست که
 وجود و میل ثابت است و اعتدال نیست و در زعم و صورت حاجت شرط هم نیست و فان کان کما قلنا مال اهل
 النار الی انزاله الا لام و ان سکنا النار فذلک رضی فزال الغضب الزوال الا لام و چنین الا لام عین
 الغضب ان نیست پس اگر باشد چنانکه فرمودیم که مال اهل آتش بطرف از الاله است اگر چه ساکن
 مانند و چنین که عیش کنند چو که مهاسه چرکین پس این رضی است پس زوال شد غضب برای زوال الا لام که
 عین الا لام عین غضب حق است اگر بفرماید که نزد حق تعالی و مرتبه جمیع چیزها از الا لام خیر نیست تا که
 باشد زوال غضب بر و آتش چنانکه باشد نزد و بنده مغضوب علیه اذیت پس نه حکم کرد و اهل غضب خدا اگر زوال
 الم بنده پس عین الا لام عین غضب است و من غضب فقد نازی فلا یسعی فی انتقام المغضوب علیه باللامه الا بعد
 الغضب الراجح بک تینقل الا لام الی کان عنده الی المغضوب علیه) زیرا که هر که غضب کرد پس
 تکلیف یافت او و او را پس نه سعی کند در انتقام از مغضوب علیه باللامه او مگر تا که یا بد غضب کننده راحت بدین
 پس منتقل شود الیه که نزد او بود و بطرف مغضوب علیه (و الحق اذا فر و قد عن العالم تعالی علو اکبر اعن هذه الصفة
 علی هذا الحکم و چون جدا نمی حق را از عالم بزرگ است نهایت و رجه ازین صفت برین حد او اذا
 کان الحق هو یتو العالم فان ظهرت الاحکام کلها الایه و منه) و چون حق اوست عالم است پس در زعم و صورت
 نه ظاهر شد ندکی احکام گردد و با اعتبار یک قابل است برای ظهور احکام کثرت و از حق با اعتبار یک بهر نیست
 برای آنها پس نیست خوف بر تو اگر اسناد کنی احکام را بطرف حق تعالی و آنچه در فص صافی نسبت کنون
 به بنده کرد و از حق تعالی نمی فرمود آن بنظر اجمال و تفصیل است و دلیل بر انحصار احکام در حق و از حق
 هو قوله تعالی و الیه یرجع الامر کلّه حقیقتاً و کشفاً او قول حق تعالی است که بطرفش رجوع کند کل امر این
 بهر حقیقت و کشف است و باز زمان از عبودیت حق با نکشاند این حقیقت بر خود را فاعبده و توکل علیه
 چنانچه با و ستر) زیرا که عبادت بلکه عبودیت کن او را توکل کن بر و بر او حجاب و ستر خصوصیت خود که عبادت
 مبائن و انسته که و نیست و عبودیت بنظر وحدت و یگانگت حقیقت با منازعت مقید نمود نیست پس از

صاحب معرفت طریق عبادت که صورتش نه بند و نه بنظرش و اوجده بر کساحتی یا تیکاسه تعیین دارد و غایتش احوال
 زیرا که بعد از وصول قول به غایتش کلی شمرکت که خود را و خدا را و گانه موجود و پندارد و گوهر موجود است را سواست
 حق تعالی بطور اتحاد موجود در و هم پندارد و سفسطه است لیکن عبودیت را غایت نیست پس تا آخر دم دنیا
 و بعد از قیامت رفع نشود و چون حق هویت عالم است رجوع کنند جمیع امور بطرف خدا فلیس فی الامکان
 ابدی من هذا العالم لانه علی صورته الرحمن پس نیست در عالم امکان بدیع ترازین عالم که بر صورت الرحمن است
 زیرا که عالم کبیر تفصیل عالم صغیر حقیقت انسانیست که او حسب حدیث بر صورت الرحمن است پس گوهر هر شخص
 امکان خود غیر ازین پندارد که بر آن مخلوق شده و این بنظرات او متوجه است لیکن بنظر انتظام عالم و ترتیب
 او که پس از پندار از پندار ممکن نیست (اوجده) اندک تعالی ای ظهور وجود تعالی بطور العالم کما ظاهر الاشیان
 بوجود الصورة الطبیقة) ایجا ذکر و اورا اندک تعالی ای ظاهر شود و او تعالی بطور عالم چنانکه ظاهر شد
 حقیقت انسانی بوجود صورت جزئیة طبیعه عنصری (نحو صورته الظاهرة و هویت تعالی روح بنده
 الصورة المدبرة لها) پس مایل عالم کثرت صورت ظاهره او هستیم و هویت او تعالی روح واحد این صورت
 است تدبیر کننده این صورت (فما کان التدبیر الا فیہ کما لم یکن الا منه) پس نشد تدبیری مگر در و چنانکه
 نشد مگر از و (فهو الاول بالبعثی و الآخر بالصورة) پس اوست اول بحقیقت و اوست آخر بصورت
 که هر اول و آخر و محصور (دهو الظاهر بتبغیر الاحکام و الاحوال و الباطن بالتدبیر) و اوست ظاهر بتبغیر
 احکام و احوال و اوست باطن بتدبیر و مفضل در نفس آدمی گذشت (دهو بکل شیء عظیم و هو عظمی
 کل شیء شئید لیعلم عن شئ و لا عن فکر) و او هر شیء بود اولیت و بطون داناست قبل ازین ایجا و خلق
 و اوست از جنیت اندر و است و ظهور بر هر شیء حاضر تا داند از شهود و از فکر جزو چنانکه دانسته بود قبل
 از شهود و لا فکر (فکذا کس علم الاذواق لا عن فکر و هو العلم الصحیح و ما عاده فحدس و حین) پس چنین است علم
 اذواق که علم هر ذائقه بلا فکر است و علم صوفیه اذواق است و اوست علم صحیح و سواست او پس
 حدس است و حین که علم حدس از یقین است و تجربیات در و داخل و حین موجب یقین نیست بدین
 نظر و در مقدمت عقاید اختلاف اکثر افتد که علوم متقلده است از اهل رسوم و چون اصل کلام در نسبت است یو سب
 بود و بیقرماید (نعم کان لایوب علیه السلام ذلک الماء فمرا با) باز بود برای لایوب علیه السلام این
 آب شرب است یعنی قابل نوشیدن و بلسان اشاره اشارت فرماید (لازاله الم العطش لذی هو من النصب

و العذاب الذی مس به الشیطان امر البعد عن الحقائق ان پر که اعلی مای علی علیه برای دور کردن اهل عطفی که او را از تکلیف و عذاب بود که مس کرد او را بدو شیطان یعنی بعد از حقائق که او را ک کند آنها را بدانچه آن حقائق بران هستند چنانکه در فصل نهم و دهم کتاب اینجاست که از حق خواهیم که عارت خود کرد و امید و نیکو بادر آنها فی محل القرب نایا باشد بادر اک حقائق در محل قریب برای آنکه هر مدرک قریب است از در که بدانکه شیطان نزد بعضی نفس منطبقه است جزو تیره و بعضی اجزاء و خانی غذا بیکه مزاج را فاسد کند او در حقیقت ما و د سواد و خانی متعلق روح شیطان است که صورت گوناگون دارد و نزد بعضی قوت و اهمه چنانکه در بحث قیاس بلیس در شرح شنبوی مولانا بحر العلوم نقل فرموده و در بیان شکایت زندانیان پیش قاضی وزیر سید شکست و در هزاران میرود + هر که در وی رفت او آن میشود + هر که سر دست کرد دیدن که در دست + و لو پنهان گشته اند و زیر پوست + از شارج شنج و لی محمد نقل فرمود که و رای انسان در خارج شیطان نیست فرمود که بچنین از کلام شیخ محب الدین مرحوم ظاهر با تحقیق مطابق شرع فرمود که ابلیس روحیست مخلوق از آتش صالح تجدد و تصور را هر صورتیکه خواهد داد و میدوید و توانست که در انسان برای اغوا شود و اندر زیر که انسان جامع جمیع حقائق است و حق همین است مطابق شریعت که بحر العلوم تحقیق فرمود زیرا که بمقابل آدم متمثل شده کلامی کرد و در هر انسان که است و را غوا و د و گوشت است بیکه آنکه مبد و لالت با قوت انسانی متحد شده افزای و انگیز آتش اندازد و این که نزد اهل کمال دهم نزد سخت ناپاکان صورت گیرد و گویا بین آن دو فرق عظیم است دوم آنکه نفس منطبقه جزو تیره خیالات فساد انگیز یا خواستار تیره که موجب بعد از اطلاق باشد افکند و هر دو طرف مولانا در مرحوم در قصه زندانیان اشارت فرماید چون نیاید صورت آید در خیال + تا کشاند آن خیال است در و بال + و اصل این هر دو بعد و دوری است از حقائق کلیه و ترجمه شیطان در نعمت بعد است بدان نظر حضرت شیخ مصنف مرحوم اشارت فرمود (فکل شهو و قریب بن العین و لو کان بعیداً باللسان فیه فان البصر یحصل به من حیث شهو و د و لا ذلک لم یثبته او یصل المشهود بالبصر کيف کان فهو قرب بین البصر و البصر زیرا که هر معانی که در شده قریب است از چشم و گرچه بعید باشد مسافت زیرا که دو مذرب و بصر مشهور است یکی آنکه بصر از حیث مشهود و د و متصل شود بصر بشعاع و اندرین صورت اگر نه و د است این اتصال نه مشاهد شد بصر بصر یا بصر متصل شود به مشهود بصر بصورت انطباق به طوریکه باشد پس او قریب است میان بصر و بصر پس ظاهر شد که شیطان در اصل بعد است ازین قریب نیست بلکه که

هر که بتلاشد باین بعد قریب شد بعید (و ایند کفی ایوب بنی الس فاضلانی الشیطان مع قریب الس) و براسه
 همین قریب بعد کنایه کرد ایوب و رس شیطان یعنی در قریب بعد پس یعنی پس شیطان ظاهر شد که پس یعنی قریب
 و شیطان یعنی بعد است پس نسبت کرد حضرت ایوب علیه السلام پس را بطرف شیطانیکه بعد است با وجودیکه آن
 قریب است پس اسناد کرد قریب را بطرف بعد (فقال البعید یعنی قریب حکمته فی) پس گویا فرمود که بعید از من
 قریب است برای حکمتی که در منست باین طور که اگر دانیدم را به تعدیل بعید از برای حکمتی که مرادصال کاکیا
 اگر فراقی یا رنوی نهین هر نشه بن خوبی اگر خوار نمود پس بخواب عرقان حق در فنا و نوینو است و ایفر و غیره ازین
 حکمت غافل بود که کشف ضرر خوار استند و هر گاه یک معالوم شد که شیطان یعنی بعد است و آن امر اعتبار نیست
 پس حکم او در خارج چگونگی باشد و این مخالفت قرآن و حدیث است جوایش فرماید (و قد علمت ان القرب و
 البعد امر ان اضمایان نه ان نسبتان لا وجود لهما فی البین مع ثبوت احکامها فی البعد و القریب و دانسته
 که قریب و بعد و امر اضمایان پس آن دو نسبتند نیست و جوی برای آن هر دو در خارج مع ثبوت احکام
 آن هر دو در بعد و قریب و غرض شریعت از اثبات اثر شیطانست و آن در حقیقت شیطان در صورت
 تفسیر حضرت شیخ حاصل نفی فیدطانی میفرماید که روحیست که کرب او بر غلبه آتش سموم است و امور فساد و
 منسوب با و است که بصورت غلبه آتش سموم بظهور می آیند و اعلم ان سرمد فی ایوب علیه السلام الذی جعله حیره
 لنا و کتبنا باسطو لهما کیف انقره بنده الامه الحمد لله صلی الله علیه و سلم تعلم ما فی تلخیص بصاحبه شریفا لهما و بدانکه آن
 سرمد خدا نیکه نهاده است و در ایوب علیه السلام سر نیست که گرد ایند آمد تعالی عبرت برسه و او کتابی نوشته شده
 حکایت کند که خواند و از این امت محمد صلی الله علیه و سلم تا بداند این امت آنچه در کتاب است پس
 لاحق شود بصاحب کتاب یعنی اوصفت آن نبی متصف شود و از جمله آن صبر است (فانشی الله علیه عنی علی
 ایوب بالصبر مع و نه فی رفع الضر عنه) پس ثنا کرد الله تعالی بر ایوب علیه السلام بصبر با وجود و عاص
 او در رفع ضرر از حق تعالی و اکثر نادانان کتاب ایوب را از عدم فهمیدگی بر جزع و فریاد آنجناب علیه السلام
 محمول کنند و از حقیقت امر آشت نمایند که حضرت شیخ مرحوم میفرماید (فعلما ان البعد اذا دعا الله فی
 کشف الضر عنه لا یقدر فی صبره و انه صابر و انه نعم البعد کما قال انه ادبای رجاع الی الله الی الاسباب
 پس ندیمیم که چون دعا کند بنده از خدا تعالی و کشف ضرر از خود بالخصوص و قتیکه بحکم خدا باشد
 چنانکه آنجناب علیه السلام کرد و قدح نکند در صبر و کجارت از عدم شکری است با سبب مستی بغیر و نه تیج کند

که او صاحب برهان است و نه قدر کند و را نکند و نیک و بد است چنانکه حق تعالی در حق آنجناب علیه السلام مستند بود که
 او رجوع کننده بسیار بود بطرف خداوند عز و جل و رجوع کنی چهار است رجوع بحقیقت و رجوع بواقعیت و رجوع بجمیع
 وجوه است و نه بطرف اسباب جزویه و اکتفا فیل عز و جل و اکتفا بالاسباب الا ان البعد لیستند الیه و الا اسباب
 المزیلة لا امرنا کثیره و الاسباب واحد العین و حق کنی نیز رجوع بنده بحق به سبب خاص گو سبب خاص
 ظاهر می باشد یا غیبی که ظاهر نباشد لیکن بنده را لازم نیست که مستند کند بطرف سبب خاص زیرا که اسباب
 مزیلة برای نقصان امر را بسیار دارد و سبب واحد العین و استحقاق است که حقیقت جامع دوست و نیست
 او غافل چنانکه غافل پیدا کرد و فرج العبد الی الواحد العین المرسل بالاسباب ذلک اولی من المرجوع
 الی سبب خاص بالایاتی ذلک علم اند پس رجوع بنده بطرف عین و حقیقت یک گانه عالمه مزیل
 الا کم سبب این اولی است و اندر رجوع بطرف سبب خاص که با او ثابت نه موافق باشد آن علم خداوند
 را و حقیقت الخلق به نیست و این بنده قریب است بطرف مطلق یا مقید و صورت خاص یا مخصوص
 صورتان دور است و از سنگ بجز سنگ چه آید و هر وقت حضور و غیبه ممکن و موجب تشنگی خاطرین
 وجه مانع است بدستی است گو بقول اخیر سخن بخوری هر دو هم س که کافران سجد که بر روی بتان میکرد و در
 همه رویه و رویه بود و هر دو رویه بود و لیکن مقید و راه بصیرت نیست (فیقول ان الله لم یجیب
 الی و هو ما و عاه) پس گوید بنده که اندر قبول نکرد برای من در صورتی که سبب خاص حالانکه او نخواهد
 حق را بطور بصیرت که مقید بودی و اما خارج الی سبب خاص لم یقنع به الزمان و الا الوقت و نه رجوع
 کرد و در صورتی که بطرف سبب خاص که به مقتضی بود و در زمان و نه وقت فعل الیوب علیه السلام حکمت
 اند از کان بنیاء پس عمل کرد الیوب علیه السلام بجهت خداوند بود و بی قیل از وقت و عاقل بود
 گویم چنانکه غیر و غیره است که دند و نه رجوع کرد بطرف خاص که ایفر و غیره خواستند و چون وقت آمد
 از خدا تعالی سبب الاسباب و مقتضی ذکر و عاقل و نقص شیت گذشتند و آنکه آیت معنی دیگر دارد
 لطیف که جواب و هم دعا است و ای را چون خواند مرادش گفتند بعد از جواب حق است بلکه پس باید
 که طلب جواب کند از من و ایمان آنرا بدین صورت و آنچه بنده فریاد الیوب مردمان را خیال پیروده
 است با خصوص مطالعین که را یک آنجناب را علیه السلام برقع به فریاد مع دیگر خواند (ما علم ان الصلوات فیها)
 انفس عن الشکری عن الطائفه و لیس ذلک سجد الصبر عندنا برای آنچه دانسته شد که در آن نفس است

از شکوی نزد کرده و در حقیقت نیست این حد صبر نزد ما بویجه که نوشته شد زیرا که ایوب علیه السلام نبی و ائمه
 آنقدر شکایت در دالم نموده که در بیان نیاید و بر مطالبین کتاب آنجناب مخفی نیست و باز حق تعالی
 صابر میفرماید پس صاف ظاهر شد که حد صبر بطوریکه نموده اند درست نیست (و اما حده جس النفس عن
 الشکوی بغير اهل الاله) و چون نیست حد و جس نفس است از شکوی بغير خدا نه بطرف خدا و لا بد مقتضی
 (فجس النفس نظرهم فی ان الشکای یقترح بالشکوی فی الرضا بالقضام پس و حجاب انداخته طا کفه
 مذکوره را نظرشان در آنکه شاکي قدح کند شکوی در رضا بقضام و پس کذاک فان الرضا بالقضام
 لا یقترح فی الشکوی الی الله و لا الی غیره و اما یقترح بالرضا بالقضام و لا یقترح بالرضا بالقضام و لا یقترح
 بالقضام باو و این القضاء چنین نیست زیرا که رضا بقضام قدح کند در شکوی بطرف خدا و نه بطرف
 غیر او و چون نیست که قدح کند بر رضا بقضام و اما خطاب مکرره شده ایم بر رضا بقضام که ضرر است
 و این قضاء نیست و علم الالب ان فی جس النفس عن الشکوی الی الله فی دفع الضرر مقایسه و متاثر الاله الی
 و دانست الالب از حق تعالی که در جس نفس از شکوی بطرف خدا و دفع ضرر مقایسه قهر نیست که او را
 تسلیم کرد و در جهل با شخص اذا ابتلاه الله بایتام منه نفسه فلا یعد عواذ فی ازاله ذلک الامر المولم
 و نا دانست از شخصیکه مبتلا کند او را و خدا بدینچه متاثر شود از نفس او پس نخواهد اندر تعالی را
 در ازاله این امر مولم با وجود حکم آبی بدجا نگذاشت و تصوریکه با استعداد عالم باشد چنانکه با وجود عرض لیفر
 و غیره قبل از وقت حضرت ایوب دعا فرمود و شکوی بلا با میفرمود و غافلیکه دعا نکند و نادانست (دل
 یعنی که عند الحقیق ان یتضرع و یسأل الله فی ازاله ذلک عنه) بلکه سزاوار است بر او است بر او است و نزد
 محقق عالم با استعداد زاری کردن و سوال کردن از خدا و ازاله این الم در وقت تکلیف و محقق غیره عالم
 با استعداد و ارباب از وقت نیز که دعا بخواند و است (فان ذلک لانه عن جناب الله عن العارف
 صاحب الکشف) زیرا که این سوال سبب ازاله نیست از جناب خدا و نزد عارف صاحب کشف است
 حدیث حضرت قائم بعد از آنکه غیبت از نظر ظهورش رفته شده باشد که این انصاف نزد عارف نادانست است
 (فان الله قد وصف نفسه بان یؤذی) زیرا که الله تعالی وصف کرده است نفس خود را با آنکه ایذا داده شود
 (فقال ان الذین یؤذون الله و رسول الله و رسول حق است چنانکه و آیه است و رسول را است و خدا فرموده شد
 او را که بصورت اذیت رسول اذیت حق است چنانکه و آیه است و رسول را است و خدا فرموده شد

جمله آنکه از جهت عبادت حق ثابت شد و ای اذی اعظم من ان بتلیک بلام عهد و غفلتک عندا عن مقام
 الهی لا تعلمه لمرجع الیه بالشکوی غیر فعلی (کتاب) و کدام تکلیف بزرگ باشد از آنکه مبتلا کند احد تعالی
 عز و جلا و نزد غفلت تو از دیار مقام الهی که ندانی آنرا اما آنکه رجوع کنی بطرف او بشکوی پس رفع کند
 آنرا از تو و بارها مقرریم تجربه نموده است که در حال غفلت روی آورد صورت تکلیف رو میسر با خصوص
 بزرگ و ظالمانه که معمولی کرده شده (مصحح الافتقار الذی یو حقیقتک) تا صحیح شود و افتقار یکدسته مقیده
 نسبت بطرف حقیقت مطلقه تو غیر تفع عن الحق الاذی یسوا لک ایاه فی رفته عنک اذ انست صورت
 انظاره پس رفع شود از حق بطالب تو بصورت مقیده از حق مطلق در رفع ضرر از تو زیرا که تو صورت
 ظاهره او هستی (که جامع بعضی عارفین فیکی تعالی له فی ذلک من لا ذوق له فی هذا الفن معاتله تعالی
 العار و التماز عینی لابی) چنانکه گرسنه شد بعضی عارفین پس گریه کردند پس گفت برایشش و همین
 مقیده که سیه که او در بین فن ذوقی بود و در حالیکه عتاب کننده بود بر اے بعضی عارفین پس فرمود عار و
 چو این نیست که گرسنه کرد و احد مر آنکه گریه (نقول) انما ابتلانی بالضرر لا ساله فی رفعه عینی و ذلک لا یقدر
 فی کوئی صابر پس گوید عار و نه مبتلا کرد و مر بضرر که گریه تا که سوال کنم او را در رفع ضرر از خود و این
 قیج کند و در بودن من صابر (فعلنا ان الصبر انما یوجب النفس عن الشکوی بغیر امد) پس دانستیم که
 صبر و خاص نفس است از شکوی بغیر خدا (و اعنی بالغیر و جها خاص من وجوه امد و مراد و ارم
 بغیر و جی خاص از وجوه خدا نه هویت مطلقه و آن نیز اگر شکایت در رضا باشد و نه بالا که شکایت که
 در شکایت مقتضی شکایت از خدا از غیر خدا منافی رضا با قضا نیست چنانکه حضرت ابو سب که در
 بد آنکه قبل از تحریر این مقام چون کتاب الوب دیده میشد انقباضی از شکایات آنحضرت با مقتضی
 و طبیعت پیرامینا گشت الحمد که درین وقت جمله کشاده شد چون از جمله وجوه هستی و جبه هویت
 مطلقه هم خاص است پس رجوع در دعا بکدام طرف باید میفرماید (و قد بین الحق و جها خاص من
 وجوه امد هو الهمی وجه المویته) دانستنا کرده است برای دعا حق تعالی و جی خاص از وجوه تو و که
 سیمای وجه هویت است بکمال صل و جامع وجوه است که او حقیقت مطلقه و اعلم است که حقیقتش کسی نرسد
 قیظ ای از آن برتر که عقل آدمی + پی برد و آنجا از روی محوی + آنچه ما گوئیم جز تقلید نیست + این هم
 افسانه آلود نیست + گرچه نقد معرفت در اے است + بندگی و جی و حیرت جاس است + (نقد وجوه

من ذلک الوجه فی رفع الضر عنه لاین الوجه الاخر المسماة اسبابا پس خواهد حق را ازین وجه در رفع ضرر
از نه از وجه دیگر مسماة باسباب (ولیست الاوه من حیث انما یحصل الامر فی نفسه) و نیستند اسباب
چونکه مگر وجه خاص هویت نظر آنکه اسباب تفصیل امر هویت اند فی انفسا پنج حضرت موسی از خاص صورتیکه
بر طور تجلی میشوند یا دیگر حضرت از خاص صورتیکه در صندوق جاریه گردیدند و عا میدهند نظرشان بر حقیقت مطلقه
بود که مطلع باشند با بود و نه که درین صورت کشادشان بود و بخوانند و پستان که سبب سر و پا میروند
از احوال و لا محاله هویت الحق فی رفع الضر عنه من اینگونه جمیع اسباب علین من حیثیت خاصه پس علت رست
در اجاب نکرده سوال او از هویت حق در رفع ضرر از خود از آنکه جمیع اسباب علین حق اند از حیثیت خاصه
و نه الا یلوم طریقه الا و با من عباد الله الامناء علی اسرار الله و نه لازم گیر دین طریقه مگر بحجاب ادب
از بندگان خدا اینان بر اسرار خدا رفیق اند اما لایعرفهم الا الله و یعرف بعضهم بعضا زیرا که برای
خدا تعالی امثالند شناسد ایشان را مگر الله و شناسد بعضی ایشان بعضی را و قد یضوئک فاعلم و ایاه
سجانه فاسئل و ما فی حجت کرویم ترا با خصوص و در مقدمه دعا پس عمل کن و بطلب از هویت او بمان پس
سوال کن نه از غیر هویت و در صورت تجلیات ظاهر شود و نظرت بر طاق باشد چنانچه اصحاب سلسله و هب
بصورت خیالی هر شان لفظ بر هویت دارند نه آنکه قریب و اندکی باید که دل با طلاق ماند بد آنکه معنی
اسم الله در مرتبه ذات جامع است بر ظاهر انا و باطن هویت را پس باطن شیه هویت و ظاهر انانیت است
و هویت حق عبارت است از ذات انا و با وجود ظهورش در هر انا و انحصار ظهور او در خاص بسته ممکن
نیست پس داعی را باید که بصورت خاص انا از هویت خود و با وجود ظهورش در هر انا و انحصار ظهور او در خاص بسته ممکن
اناس خود و مناجات با هویت خود نماید زیرا که آنرا لفظ بقره ها و اول لفظ و آل عمران و او است پس حسب
حدیث اسم اعظم هر آید چنانکه امد اشارت از انانیت است الا و یسنان اشارت تواند که الفت انا و هر دو
لاهم و الفت سبب الا و با اشارت از هویت خود اندکی من نیم مگر مفهوم هویت ظاهر است که ظهور را با بطون اشتیاق
و اجتناب نیست چنانکه بطون را با ظهور شوقی پس هر ظاهر اشتیاق اطلب از باطن خود که هویت شاکه است
باید کرد و همین نیست این شعر را سه من آواز است که دم خدا را بخود که ذات و صفات خدا هم نبود
یعنی انانیت تالیق هویت انا هر نیم است که در آن تفصیل ذات و صفات حق بیند باید دانست که
در کتاب انجیل اشارت اهل اسلام باینجا است لیکن مطابق ۱۳ در درس نهم فصل پنجم از کتاب

منافی آیه نیست (و ان شاء الله که بریدرز قافله انما هو الغدا و کما یبشرون) و اگر نخواهد خدا که اراده رزق کند
برای ما که او باطن شود و ما ظاهر پس اوست غذا برای ما چنانکه خواهد پس صاحب قرب نوافل ظاهر و
او تعالی باطن او با ظاهر و از تشبیه اراده با مشیت ظاهر که هر دو تجلیات جدی گانه اند زیرا که گاهی میل
داریم در اراده فعل بوجهی نمیکنیم و اراده بدون مشیت صورت نمیدهد (مشیت اراده فعل اول) + بهر تقدیر
نفاً با فیه المشاء + مشیت او اراده اوست پس گوئید که بدان مشیت خواست اراده را پس اراده خواسته
شده بریدرز قافله و بریدرز قافله و پس مشاء الا المشاء + گاهی اراده کند زیادتی و جوهر مردم و گاهی
نقص و جوهر ما نیست و نیست مشیت شده که مشیت کرده شده که در آن زیادتی و کمی متصور نیست پس
فرق هویدا شده (فمذا الفرق بینما تحقق و بین وجهینهما سواء) پس این فرق میان آنها است پس
تحقیق کن و از وجهی پس عین آن هر دو یکسان است بدانکه دو مشاء اول از حضرت شیخ مرحوم بضم میم
و ضمیمه مفعول از ثلاثی مجرور و خلاص قیاس بر ضمیمه مفعول منقول اند و سومین فتح میم مصدر می از ثلاثی بمعنی
مفعول است پس قافیه درست است و چون مسئله حکمت مذکور شد میفرماید قال الله تعالی و لقد آتینا
لقمان الحکمة و من یؤت الحکمة فقد اوتی خیر کثیراً فرمود الله تعالی هر آینه و اویم لقمان علیه السلام را حکمت
یعنی عقل و علم و عمل مطابق علم و اصابت در امور و حق تعالی بجای دیگر فرموده است و هر که داده شد حکمت
پس خیر کثیر داده شد و قل قلن بالنص و الخیر کثیر لهما و الله له الذکاء پس لقمان نبص قرآنی
صاحب خیر کثیر است بشما و است خدا برای لقمان بدین خیر کثیر (والحکمة قد کون متلفظاً و منطوقاً و
مسموعاً و معیناً و حکمت و گاهی تلفظ کرده شود و گاهی سکوت کرده می آید از و) مثل قول
لقمان لانه یأبى انما ان یکتفأل جنة من خردل تنکن فی صخرة او فی السموات او فی الارض یا ست
بها اهدی مثل قول لقمان برای پس خود آرام بانی روم ای پسر که من اگر بودم بر وجه خردل پس باشد
در صخرة یعنی در کوهی که صاف در نظر آید یا در آسمانها یا در زمین اگر در او راه و آنچه در مسالم از
ابن عباس و غیره و نیست که صخرة زیر بهفت زمین است که نوشته شود و در اعمال نجا و بهتری آسمان
در دست و سدی گفته که پیدا کرده الله تعالی زمین را برهانی که آن نویسد که ذکر کرد او را خدا تعالی
در سورته ان این روایات بعد تسلیم صحت محمولست بر عالم خواب و مثال (فمذا الحکمة منطوقه بها و هی
ان یخل الله هو الاتی بها و فرامد ذکاء فی کتابه و لم یرو هذا القول علی قاطبه پس این حکمتی است بیچ

نطق کرده شده بدو آن حکمت منطوقه نیست که گردانید لقمان اندر را آورده بدو و تقریر کرد و اندر
 این را در کتاب خود نوشته رد کرد این قول را بر قائلش که لقمان است پس مقرر شد بتقریر حق (واما الحکمت
 المسکوت عنها و علمت بقدریه الحال چگونه سکوت عن الموتی البیة تکلیف الجنة فی ذکره و لا ینال لانه یا ست بها
 اندر الیک و لا الی غیر کم) ولیکن حکمت سکوت عنها و دانسته شد حکمت مذکور بقدریه حال که عبارت است
 از دزه است پس بودن او است که سکوت کرد و از حق البیة بدین وجه پس نه ذکر کرد و از او نه گفت هر است
 پس خود که آورد آنرا اندر تعالی بطرفیت تو و نه بطرفیت غیر تو (فارس) الا یتیان عالمنا و جیل الموتی به فی السموات
 ان کان اونی الارض ینبها لیسظر الناظر فی قوله و هو اندر فی السموات و فی الارض پس بگذاشت
 ایتیان را حام از ذکر موتی که و گردانید آورده را در آسمانها اگر باشد یا در زمین براسه بقینه تا نظر کند
 ناظر در قول او تعالی که او است اندر در آسمانها و در زمین و مشاهده کند سرایان یو یو عینیة باحدیت
 جمع آسمانی شود در خرد و شل دزه و خردل و در بزرگ مثل آسمان و زمین پس ازین دانند که حق هستی
 مطلق عین معلوم عینی و ذمه نیست (فیه لقمان) ما لکلم به و بما سکوت عنه ان الحق عین کل معلوم ان المعلوم
 اعم من الشیء فهو انکار النکرات پس تنبیه کرد لقمان بدینچه نظم کرد بدو و بدو را آنچه برکت شده از و که حق
 عین هر معلوم است زیرا که معلوم اعم از شئی است پس او را که از آنست زیرا که معلوم عام است از آنکه خاص است
 و متنا شود که عبارت از شئی است یا غیر متنا و نه است از آنجا معنی آیه و اندر است کل شئی متنا باید فهمید که
 حاجت استخوان عقلی ندارد (تم تم الحکمت و استوفایا التکون انشائیة کاطه فیها تقال ان اندر لایفید
 باز کمال کرد حکمت را و تمام ساخت تا که باشد نشائیة لقمانیه در حکمت کاطه پس فرمود که اندر که هستی
 مطلق است لطیفیست بالغ نیست ظهورش بچیزی از من لطافت و لطیفه انه فی الشیء المسمی بکذا و الحدود
 بکذا عین ذلک الشیء حتی لا یقال فیه الا ما یدل علیه اسم به بالتواط و الاصطلاح فیقال هذا سما و ارض
 و صخرة و شجرة و حیوان و ملک و رزق و طعام و لعین و احدى من کل شئی او فیه پس از نظر لطافت
 صوری و معنوی هستی آنکه در هر شئی هستی باین محدود بآن عین آن شئی است با وجودیکه گفته
 شود دوران شئی مگر آنچه دلالت کند بر و اسم او بتواط و اصطلاح پس گفته شود برای او آسمان
 و زمین و صخرة و درخت و حیوان و ملک و رزق و طعام حالا که عین واحده است اگر هر شئی
 یا ساریه موجوده در هر شئی زکما نقول الا شاعرة ان العالم کل متماثل بالجوهر فهو جوهر واحد فهو عین قولنا

من قوی العبد و بصیرة و هو قوۃ من قوی العبد و لسانه و هو عضو من اعضاء العبد و رجله و یدیه پس علم ذو قی
 بقید است بقوۃ جسمانیة و روحانیة و فرموده است اندک تعالی از نفس خود که او عین قوی عبد خود است
 در قول خود بحدیث نبوی علیه الصلوۃ والسلام که با شمع سمع او و او قویست از قوای عبد و فرمود و با شمع
 بصر او و او قویست از قوای بنده و فرمود و با شمع زبان او و او عضو نیست از اعضاء بنده و فرمود و با شمع
 پای او و او دست است او که هر دو عضو در (فما اقتصر فی التعلیف علی القوی بحسب حتی ذکر الاعضاء و لیس العبد
 بغير هذه الاعضاء و القوی عین سبی العبد و الحق لا عین العبد و السید پس نه اقتضاء کرد و در تفریط خود
 حق تعالی بوقایع عید پس تا آنکه ذکر کرد اعضاء را که بدان علم ذو قیست که او عین حق است و نیست
 بنده بغير این اعضاء و قوی پس عین مسامی بنده آن حق است بقرب و اقل و یرین عبارت که اعضاء و
 قوی مستانه عین عید است ازین حدیث چنانکه در قریب فراض باشد (فان النسب متمیزة لذواتها)
 زیرا که نسب متمیز برای ذوات خود و با و لیس المنسوب الیه متمیز از آنه لیس شمه سوی عینه فی جمیع النسب
 تمیز عین ذات نسب و اضافات و صفات و نیست منسوب الیه متمیز زیرا که نیست در انجا سبب
 عینش در جمیع نسب پس و یک عین صاحب نسب و اضافات و صفات است (من تمام حکمة لقمان فی
 التلیمة انه اجاب به فی هذه الآیة من هذه الآیة الایین الایین لطیفاً خیراً می بهما اند تعالی پس از تمام حکمت
 لقمان در تعلیم او پس خود را آنکه آورده لقمان آنرا درین آیت ازین دو اسم الکی یعنی لطیف و خیر که نام
 داشت لقمان بدو و اندک تعالی را (فلو جعل ذلک فی الکون هو الوجود و نقال کان لکان اتم فی الحکمة
 و البخ) پس اگر گردانیدی لقمان این دو اسم را در مصدر رگون که او وجود است پس گفته کان اهد
 لطیفاً خیراً پس بودی در حرکت کامل تر و بالغ تر و نظر دلالت او بر وجود و از نیست انصاف او تعالی
 لیکن چون تلیمة به پس خود ذکر کرد که بنور کمال نرسیده بود و قریب تر بقبول تفصیل بدین اسمانی الجملة است
 آنکه بران لفظ کان نیاد و در و از لفظ او درین طرف اشارت است در حکمی اهد قول لقمان علی المعنی كما قال
 و لم یزد علیه شیئاً پس حکایت کرد اهد قول لقمان را به معنی چنانکه لقمان گفت او نه زیاده کرد و بر وجهی
 پس این کلام در صورت بودن کلام مذکور از لقمان است و از لقمان نیز بوجه مذکور در صفت (و الکان
 قوله ان اهد لطیفاً خیراً من قول اهد فلما علم العبد من لقمان انه لو لطن متما لثم بهما و ذکر باشد قول او تعالی
 ان اهد لطیفاً خیراً من قول حق سبحانه پس جوایش آنکه دانسته بود و اندک تعالی از لقمان که اگر گویا

اسم پس خود پس تفسیر رحمت است و برای همین رحمت و رحمت کرد و لقمان اورا بدو آنچه در سعادت او است
 چون عمل کرد پس بدین بدو آنکه یکی معنی اجمال است و مقابل تفصیل آید که موجب نقصان معنی اجمال نیست
 مثلاً اجمال معنی انسان را تفصیل بصورت زید و عمر و بکر نقصانی نیفتد بلکه معنی انسان بدستور باقیست و در
 معنی شکر نیست و بمقابل او تقسیم است که موجب نقصان معنی شکر نیست مثلاً او شکر در پنج اشخاص بصورت
 تقسیم ده نماید در اقسام با هم متجانس باشند و منظر ممکن بتفصیل با ظاهر و باطن محلی هم جنس نباشد
 پس ازین معنی شکر در حق او تعالی از محال است پس صریح قول شکر بابت عظم است و در حق او تعالی بدان
 نظر فرماید و اما حکایت و صیغه فی نهیه ایاه ان لا تشکر با صدقان الشکر عظیم است و لیکن حکمت و صیغه او در حق
 او پس خود را که نه شکر کنی با صدق شکر بابت عظم بزرگست پس قول او تعالی ان لا تشکر از طرف شیخ
 جواب اما است و المظلوم القام من حیث افته بالا انقسام و المظلوم مقام الوهیت است از حیثیت لغت
 شکر که با انقسام دو هو عین واحد (حال آنکه حق یک عین محله است که غیر او در پرده عدم باشد قابل تقسیم نیست
 اذنه لا یشرک معه لا عبثه و هذا غایة البطل) زیرا که درین صورت نه شکر کند شکر با حق مگر عین او را که
 بصورت تفصیل است و این غایت محلی است که عین او را که بصورت مفصل است شکر یک گفت و محلی را انقسام
 ثابت کرد و بسبب ذلک ان شخص الذی لا معرفه له بالامر علی ما هو علیه لا یحقیقه اشی اذا اختلفت علیه الصور
 فی العین الواحدة و لا یعرف ان ذلک لا یختلف فی عین واحدة بحال بصورة مشارکة لاخری فی ذلک
 القام فمحلی شکل صورة جزوین ذلک القام و بسبب این آنست که تشبیه نیست او را معرفت با نفس الامر
 چنانکه بدست و نه بحقیقت شش چون مختلف شوند در صور با و عین واحد و تشبیه که این اختلاف
 در یک عین است گردان صورت را مشارک برای صورت دیگر درین مقام و آن مقام عین واحد را اعتبار
 محض و اندر مدی و پس گرداند برای هر صورت جزوین مقام اعتباری (و معلوم فی الشکر یک ان الامر
 الذی یخصه عاقدت فی مشارکة لیس عین الاخری الذی مشارک و معلوم است در غیر یک که امریک خاص
 است شکر یک را از آنچه واقع شده است در ان شکر نیست عین آن امریک مشارکت او را بدیگری چنانکه
 در حقیقت مقتداست باشد را ذی الاخری برای آنکه آنچه دیگر مشارکت آن خاص برای دیگر است اذ ان
 ما شکر یک شکر علی الحقیقة فان کل واحد منها علی خطه مقابل فیة ان یشارک فیة پس درین وقت تقسیم
 نیست آنجا شکر کی بر حقیقت مشترک بود آنکه هر هر واحد از ان هر دو شکر یک نیست و چیزی که گفته شده

در و که ما این هر دو مشارکت است و در ویرا که بعد از حصول حصص و ظهور آنها آن مشترک معدوم میشود و بخلاف
وجود مطلق محلی که از ظهور نظام برستور قایم میماند چون ظهور و صورتی که بدستور باقی میماند (و بسبب ذلک
المشترک المشاعه) و بسبب این تقسیم شریک است مشاعه است که بخش شدن نمیتواند که از وجود و بخشش آن شریک است
بر و چنانکه میفرماید (و انکانت مشاعه فان التصریف من احد جایز بل الاشاعه) و اگر چه بعد قتل از
تقسیم شریک مشاعه که بعد از تقسیم برفت پس تصریف از یکی شان دور کن اشاعت را که اعتباری بود
که چون تصریف یکی از آن هر دو جدا گانه شد اشاعت زایل شده بخلاف ظهور حق در نظام که با وجود
تفصیل نظام تصریف آن هویت مطلقه بدستور میماند و همچنین تفسیر کلام شیخ باید فهمید زیرا که طلب باریک
است و هر گاه یک باطل فرمود شریک که شقی شود صاحب او یکمال تحقیق اشاعت کرد و بطرف است سیم
کثیره حقه که سیم شود بنده با اعتقاد او و تقوه بدو آن کثرت اسمائست که و لا اله الا الله است احدیت
جامعه برای کل اسماء و در بدن نظر میفرماید قل ادعوا الاله و ادعوا الرحمن) بگویند انید بالله یا بنو انید
بر چنانکه بهر نامیکه خوانید او را اسماء است نه آنکه حق تعالی را اجزا نمایند معاذ الله من ذلک چنانکه
حق تعالی نسبت ملکوتین فرماید که گردانید هر شریکین خدا را جزو جزو که متعلق است و آنچه بعضی جمله اهل
رسوم بر حضرت صوفیه اهل وحدت اعتراف جزویت کنند از نا فهمی شائست که فرق در میان جزو و
منظر تواند کرد و (بزار روح المسکله) این وصیت که تفصیل نمودیم روح مسئله الیه است و نفی شریک که
شریکان نامیده کنند و کثرت اسماء و نظام شریکی نیست که از او جبرود باید دانست که اول
این نص با خبر خوب مربوط باشد که در اول بیان وحدت اراده و مشیت کرد که منافاتی کثرت نیست و در
آخر همین مطالب ادا نمود که با وجود کثرت اسماء خلل در وحدت ذات نمی افتد باز و واضح باد که چون لقمان
علیه السلام نمی بود پس آنجناب در رم اعلی فرموده باشند بدان جهت و را بعد آنجناب مکانه
ساخته بودند که در آن لوحی نهاده بودند که وال بر تصدیق نبوت حضرت صلی الله علیه و سلم و زمان خلافت
خونک بود و چنانکه از کتاب و اقدی ظاهر است مطابق آنکه در ماکس اسپین قوم صالح از صالح
علیه السلام حال حضور صلی الله علیه و سلم دریافت نموده مکانه ساخته بودند که در لوحی بود از زمان
حضور علیه السلام تا زمان طارق فایض مفصل بود و چنانکه در تاسیخ اسپین و فتح طارق
نصاریه کی نویسد

(فصل حکمتیه فی کلمه ابراهیمیه) باید دانست که چون عمر تاریخ قریب بهشتاد سال رسید در زمان
 نمرودی از نسل نمرود که مثل فرعون مکه بر تخت نشست مشهور بفرعون شدی و از سابق یهود و غیره
 ولادت آنجناب داده باشند چنانکه بنبر موسی یوسف نبی داده بودند و آن از شاد آنجناب ظاهر که استخوان
 بهنگام خروج از مصر در مصر نگذارید گویند در زمان نمرودی از نسل نمرود بن کوش بن حام بن نوح بنویمان
 بن نمرود ولادت ابراهیم بدان نظر شهرت داده اند که طغیانک باعث ملک سلطنت نمرود باشد متولد شود
 پس نمرود از جهالت خود بهر اطفال گشت و علمها انداخت و مردان را حکم مانعیت و اصلت با زبان
 صادر شد و برادر تاریخ هارن سرداری تخته میگرد که باز شهرت دارد و الفاقازن تاریخ حال شد لیکن
 و ایمازوش می آمدند و جل پیش شان ظاهر نمیشد و در عقب ظاهر میشد پس ایام وضع قریب رسید
 گویند که در غار و وضع کرد و اندر و نش متواری نمود پس مدام در غار است پس خود بوقت فرصت می بود
 و از تاریخ نیز مخفی داشت و میگفت که دختری پیدا گشته بود و روزی تلخ حضرت او را و میگردد و زرش گفت
 که ترا پسریست و دوازده ساله در غاری متواری پس خستیاش میفرود و زرش ازین غار آنجناب را بیرون
 نمود نام آنجناب ابراهیم داشته شد یعنی ابراهیم و پدر و قدس پس آنحضرت علیه السلام گلهای گوسفندان دیده
 پرسید که ای مادر ما گلهایان کدام است او درش نام راعی گرفت پس پرسید که مالک راعی کدام است فرمود
 فلان دارد و نه تا آنکه نوبت سوال نمود در ساینده مادرش فرمود که خاموش او خود مالک است چنانکه رسم
 محبت پرستان ائمه باشد که سرداران خود را از انان گویند یعنی رزقی دهنده بغیر لحاظ اطلاق که در صورت
 ایشان ظهوری دارد پس این جواب ابراهیم را کفایت نکرد تا آنکه نزدیک رسید پدر او را و در کنار گرفت
 و پرسید در آن زمانه شربت نمرود گشت و دیده هارن و ناخورد و برادر آنحضرت متولد گشت پس مطابق
 توره از هارن کو ط علیه السلام بوجود آمدند و از ناخوری عوض پدر را یوسف صاحب دوم یوزغال بسایه وی
 که در دوم اعلی است از و آباد باشد سوم نهمان پدر دوم یانی اصل دوم اعلی چهارم یوسیل زن سمات
 یکا بنت هارن بن ناخور که پدر تاریخ است و ذکرش در ورس ام فصل الکونین است و سارابنت هارن
 مذکور در نکاح ابراهیم علیه السلام آمد آنحضرت چون ابراهیم علیه السلام آزاد بود و از ولادت
 محبت پرستی سخت بیزار که در آنها صفت پس گشت ششم ششم است و کعبه آنحضرت علیه السلام و السلام و است
 حق بود و طایفه از او از قید که صفت او پس گشت ششم چنانکه مفصل در فصل تقانی گذشت پس از

بست پرستان پرمیز میفرمود اتفاقاً زمانه عیدشان قریب آمد صلح نمودند که در مجمع آنجناب علیه السلام را برآورد
تا شاید بتفرجگاه شان میل فرماید پس از آنجناب علیه السلام درخواست نمودند و آنجناب علیه السلام بنظر
عزم ایمان بست پرستان بیار تظلی بود خواست که شریک ایشان نشود پس فرمود که من چهارم بدین حیل از
همراهی شان انکار کردم و لیکن باران غمش از سر داران بر همان بود و بایر ابراهیم علیه السلام مردمان و غمش گفتند
که چون ما بیدار رویم خدمت بتخانه بنائی که شیر زبردست شان بری ورسی او اکنی که در هندی آنرا بهوگ
گویند پس بیداران رفتند و ابراهیم شیر زردشان بر دو از بتان فرمود که بنوشید و کسی از آنها
حرکت نکند و پس خردان را بشکست و کلان را که تصویر بائیل شهید اول مسمی بهیل بود دینی برید که بر کمال
ولت بران و بت پرستان دالت دارد پس چون بت پرستان و الیستی مدند و دستور بت پرستانست
که چون از جای بیایند اول به بتخانه رجوع نمایند چون آنان از عیدگاه آمدند کیفیت بتخانه دیگرگون دیدند
پس کسی از حاضرین نام ابراهیم برد پس آنجناب را حاضر کردند بر آس قائل نمودن شان ارشاد
فرمود که چون شیر پیش ایشان آوردیم باهم دیگر جدال کردند کلان شان خردان را خرد و نمود و خردان
بینی کلان بریدند بت پرستان گفتند که آیا بتان جنگ میکنند فرمود که خیر هم نمی نوشند و از چنین بهوشان
هر که بتن خطاست پس بت پرستان نه نگون کردند و هر کسی بطرفی رفت باز شیر بران مصلحت نمودند که
بتک نمودن ابراهیم بغایت در چهر رسید و فرود را که با وجودیکه خود را خدا گفته بت پرستی هم میکرد و چنانکه اکثر
دیدانیتان خود درین زمانه اند بر آنکه گفتند و سر داسر کشان عم آنجناب مشهور بهارن و بهنرین درین
مصلحت جست که ابراهیم همراه با جاسوس بدان بعزت گیرند پس بچک پادشاه آذری یعنی تنوری ساختند که ضروش
ده نزد طویش سی گز بود و بگرد و نو آتش کوشک نمودند تا عام تماشا نمایند پس حضرت ابراهیم را در آتش
انداختند زین رو کسی نسبت از آفتن آنجناب علیه السلام در آتش نبرد و کسی بهنرین و حضرت خلیل
خلیل علیه السلام چون این زمان اتملا میدادند در جواب درخواست جبرئیل گفت که آنکه مرا در
آتش اندازد و طمأنه کافست پس حکم جبرئیل رسید که آتش بر خلیل گذار شود و کشتان کند آتش بر
خلیل + گردای با آتش بر دزد آسپایل + که از آتش بر خلیل گذار کرد و فرعون را که در مصر همانند بر آب
نیست و در بحر غرق کرد که بدو نفع رسد پس نمرود و لاگاوها و خیره حضرت ابراهیم علیه السلام بداد و بعد
از عرصه سرکشی اختیار کرد و قصد خرد نمود پس تاج با ابراهیم و لوط و سارا را بابل بمقتام بود و با آتش

برادر خود هاران بجزت کرد و باین جمله اشارت در درس ۱۲ فصل ۱۱ گوییم است که از احوال یعنی تنور کله انیان
 بمقام هاران آمد و چون نزد ابراهیم علیه السلام را دید که بجزت میکند فوجی در عقبش فرستاد که جمله یو پیشما
 بتاه شد چنانکه مشهور است باز حسب فصل ۱۱ گوییم تا ح مرد و عمر ابراهیم بهشتاد و پنج ساله رسید حسب آیه
 اذ ابلی ابراهیم بکلمات فاتمین حق تعالی ابراهیم را بیا نزد چنانکه اجمالش در فصل ۱۲ گوییم است و
 تفصیلاتش در قرآن شریف است خلاصه اش آنکه حضرت ابراهیم حکم شد که تسلیم بعم خود آری یعنی رنج فرماید که
 بست بکست زهره ما هتاب و آفتاب پرست بود پس برای قائل نمودن آری چون زهره طلوع کرد و بطرف مقام
 فرمود که این پروردگار من است لیکن چون مخفی شد فرمود و غروب شده گان را دوست ندارم هر روز کاری و در وقت طلوع
 ما هتاب و آفتاب همچنان کرد آنگاه آری گفت ای اعراض کننده ای ابراهیم از مبدو و انم اگر باز نمائی در سنگسار
 کنم پس آنگاه حسب اوایل فصل ۱۲ گوییم حکم شد که از خانه پدر و از ملک و تفرقیان برینیکه تر نشان و هم بجزت
 بنام قرآن است که گرداننده ام ترا امام تفسیرش در فصل ۱۲ گوییم است که ترا قوم عظیمی خواهیم نمود یعنی بدریعه
 اسماعیل که قوم عظیم کرد و در فصل ۱۲ اوایل گوییم مشهور است و ترا نام ترا مبارک گردانم این جمله بنظر دولت
 اسلامی فرمود و فرمود تو برکتی خواهی بود یعنی بدریعه دولت اسحاقی لیکن هر کمالی را زوایا مقرر است پس
 زوال دولت اسحاقی بزمان بخت نصر شد که یهود را ملعون و بتاه کردند پس برکت یافتن ایشان بزمان ذوالقرنین
 کیقباد شد و ذوالقرنین و باز در زمان رومیان قوم یهود بر باد گشتند پس رومیان از اهل اسلام بر باد شدند
 بدین نظر در اوایل فصل ۱۲ اندک و ریم فرموده اند که ترا برکت دهند برکت خواهیم داد یعنی از ذوالقرنین بعد از
 بر باد ی قوم یهود از بخت نصر و آنکه تر لعنت کند ملعون کنم یعنی رومیه را و خاندان جهان بد دولت و برکت
 خواهند یافت و خلاصه اش در قرآن است که ابراهیم گفت و از ذریه من امام کن فرمود که عهد بادی اسلامی
 من بظالمان یعنی رومیه نرسد و بدستور فرموده بظهور آمد که محمد صلی الله علیه و آله و سلم چنانچه در فصل سوم کتاب اعمال
 این پیشین گوئی که خاندان جهان از برکت خواهند یافت بنسبت اولاد اسحاق منحصر میکند الحاصل ابراهیم
 این خبر را تصدیق کرد و از تصدیق ابراهیم اسماعیل بصدیق الانبیا گردید و اگر کسی این را بکن سج و
 استحق بر و تر ویدش از درس ۱۲ تا هم فصل سوم کتاب اعمال موجود که این خبر خاص نسبت آن بنی است
 که در عرصه مابین تشریف بری و باز که تشریف آوردی سج رونق افروز شود و همین نظر اللهم صلی علی محمد
 و علی آل محمد کما صلیت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم و بارک تا آخر و در میخانه نم نیر که در تشبیه شرط است

که مشبه به اعلی یا مشهور باشد ابراهیم با سار و لوط بمقام کنعان قصد کرد و چون بمقام شکم رسید خوابی دید که روح
میفرماید که این زمین تا ابد بذریت تو خواهد بود و او و دینگی را در آنجا برای خدا بنا کرد و آنجا کعبه دوم شرفی
در زمان یعقوب شد و این وعده بنظر اسحاق و بنظر اولاد اسماعیل و سلطنت اولاد یعقوب بن دین بن قنطوراه است
که ترکان سلجوقیه و چنگیزیه و عثمانیه از ایشانند و بنظر شکم گزاری وعده اول ابراهیم بمقام مناکه بشرق بیت ایل
یعنی بیت المدآوی است که چندی در نیمه خود را بجایست برپا نمود که بیت المدآوی بطرف غرب دئی بشرق بود
و در آنجا ندیجی را بنام خداوند برپا نموده بنام خداوند یعنی حضور صلی الله علیه و سلم دعا کرد و چنانکه در فصل ۱۲ آنگوین است
و تفصیل دعا در قرآن مجید است در سوره بقره آیه ۱۲۸ و ابراهیم رفته رفته بنظر قنطوراه سالی بمصر آمد تا در آنجا بسر برد
و قصه سار و بادشاه مصر واقع شد چنانکه مشهور است در فصل ۱۲ آنگوین مذکور پس حسب دستور اقوام قدیمه که
و خزان خود را بمقدسان میدهند بادشاه مصر و خنوع و دهاجر را بلفظ الله گفته با ابراهیم سپرد پس از مصر بجانب
جنوب بمیت ایل یعنی بجبله اسلام باز آمد و باز دعاست دولت با و شاه است خدا نمود چنانکه در فصل ۱۳ آنگوین
است و تفصیل آن دعا در بار سوم رفتن ابراهیم بکه در قرآن مجید کرده شده و چون در مقام عرب گفتمای حضرت لوط
و حضرت ابراهیم بکثرت شدند میان اعیان نشان نزاعی افتاد پس نجیال آنکه بنام ابراهیم و گرنجی رجوع کنند
لوط علیه السلام بمقام سدوم و عمو را متصل بارون نیام کرد و حضرت ابراهیم علیه السلام بنین کنعان و باز در آنجا
معه اکثرت اولاد و شد بیکتال که این بیت است بنی قنطوراه بود که هم ابراهیم است و ترکان سلجوقیه و چنگیزیه و عثمانیه از
نسل آنجا به اندر چنانچه از نسل یحیی بن عیسی بن ابراهیم اینان هستند و حسب فصل ۱۴ یثیعیاندر بکعبه می فرستند
و حسب فصل ۱۴ آنگوین بادشاه ایلام یعنی ابران جنگ نموده شاه سدوم و عمو را گرفتار کرده بر دوط علیه السلام
در آن میان بود پس حضرت ابراهیم علیه السلام با سه صد و بیست نفر جدا کرد و این عدد مبارک گشت چرا که چون
نجی و اصحاب بدر و اصحاب مهدی علیه السلام را و قتیاب شد و لوط را خلاص کرده باز پس آورد و دو بهادر دست
ابراهیم شد که بر طایفه باشد و دو صیک از مال غنیمت بمیک سالم ملک صدق سی خند و ده شازینجا غنیمت حضرت
در یافت باید کرد و چنانکه در فصل ۱۴ آنگوین است و از نامه عیسان ظاهر که بلا ما در دین پرید است یعنی در ولادت
تائید خود پس حضرت اولاد مبارک با ابراهیم گفت و درین اشارت بوجو و سنج بود باز گفت که از جانب خداوند خدایگان
هک آسمان و زمین مبارک باد و از منظر اول حق یعنی حضور صلی الله علیه و سلم اندک از ابراهیم بوجو و آینه پس
حسب فصل ۱۵ آنگوین ابراهیم علیه السلام دعا کرد و بارگاه اولاد که وارث دولت بطور خلافت دیگران خواهد شد

زیر آنکه اولادی ندارد هم حکم شد کسی که در صلب تو باشد و در شش بعد از خلقت خواهد بود یعنی آن حق خلیفه تو خواهد بود که با وجود کلان
 بود و آن اسماعیل خلقت یافت با حق رسید و با همان بنگر و دستار بار ایشان را اگر آنها بشمار دن قادر باشی پس خورشید است
 تو چنین خواهد بود پس ابرام حق تعالی تصدیق کرد و بجای صداقت محبوب شد ازین اشارت با اسماعیل شد و
 ازین نظر لقب اصدیق شد باز و عده بنظر احق بار و گوشت که ترا از او یعنی تنور کلدانیان بر آورده اولاد تو را
 ازین زمین بوزارت بدین یعنی بنظر اسحاق پس این معنی آیت مذکور که کس نری ابراهیم ملکوت السموات و الارض است
 که ملکوت سماوات است محاوره از دولت اسماعیل است و ملکوت زمین اشارت بدولت اسحاق و درین زمان سال سی و
 یاس رسیده بود حضرت ابراهیم علیه السلام را با ایمان شکیکه نشد پس برای این وعده سند خواست حق تعالی
 فرمود ای ایمان نیار و وی عرض کرد که ایمان آوردم لیکن اطمینان قلب نخواهم پس حکم شد که چهار چادر طبر
 یعنی شصت یکصد و بیست و سه ساله گاو و بز ماه سه ساله و قوچ سه ساله و گاو تر گشت و هر یکی را دو پاره ساخت
 و بطور بریان لاشها آمدند پس ابراهیم علیه السلام او را داد که زنده شده و بطور سخی چهار پاریان دویدند که بوقت
 غروب آفتاب عظیم تاریکی هولناک تاریکی آمد که ابراهیم علیه السلام چون حق تعالی بیانه را چهار چادر را آورد و
 حق تعالی فرمود که اولاد است در یک غیر چهار صد سال ازین تاریخ مقید خواهند ماند و تکلیف خواهند کشید و
 غلام خواهند اند یعنی تا سی سال و این وعده در عمر سه حضرت ابراهیم شده بود و بحسب درس ۴۰ فصل ۱۲
 خروج چهار صد و سی سال اولاد ابراهیم از غلامی مصر خلاص شد پس شروع این چهار صد سال از وقت و عید
 و تمامی چهار صد تا جلوس فرعون منروق است که تا هر صد و سی سال جلوس پیداست فرعون غلام ماند و مطابق
 فصل شانزدهم چون عمر ابراهیم هشتاد و هفت سال رسید و با وجود وعده با اولادی نبود پس سال نکاح با هم دختر
 با دنا مهر با ابراهیم بست و او حامل شد و در نظرش سال ثور نمود پس سال شکایت نمود پس ابراهیم اجازت
 داد تا هر چه در دل سارا آید کند پس سارا با بر رانز دنا آنکه خارج از خانه کرد پس در مقام آب چاه به راه نشور
 سرگردان بود ناگهان فرشته خدا آمد نمود اگر گشته فرمود که نزد سارا ای بس بر و وصیت تو خواهد شد شنیده است
 که حامله پسری را خواهی زایید که نام او اسماعیل خواهد بود و او می خواهد بود و دست او بر ضد حمله خواهد بود
 و در حضور تمامی برادران خود ساکن خواهد بود و او را فرزندی خواهد بود و ایشان توانی آورد این اشارت
 بزبان اسلام شد همان وعده ابراهیم بار اول نیز به با جرش و بحسب فصل هفتم تکوین بجز نود و نه سالگی
 ابراهیم وعده با اولاد فصل ۱۱ بند ریعه اسماعیل شد چون خدا تعالی پیداکردن حضور صلی الله علیه و سلم

نخون و ناست بریده مقتضی بود پس برای ابراهیم حق تعالی فرمود که کمال شوی یعنی اسلام مبارک پس اسلام آورد و ده و
 براسه یادداشت اسلام نشان ختنه مقرر گشت که موجب کثرت اولاد و صفات مستطیل دل نخون در اولاد
 حضرت ابراهیم اسماعیل حسب فصل ۱۴ تکوین شد و مسلمانان شریف نخون شدند و هم و عده شد که از سارا نیز تر ابراهیم
 با هم پس از لفظ نیز ظاهر شد که جمله مواجید این فصل بذریعہ اسماعیل بوده اند و چون وعده استحق شد ابراهیم
 علیه السلام گفت که اسماعیل کاش زنده ماند پس خاکش را از اسماعیل است عظیم بر پا خواهم کرد و بذریعہ او داد
 یعنی بزرگ از بزرگ یعنی از حضور صلی الله علیه و سلم هر گشت خواهم داد چنانکه گذشت و فرمود که برای تو استحق را از
 سارا پیدا سازم و عهد نو در اجداد از و جاری خواهم کرد که بجای عهد دانی یعنی نه خود عهد دانی اسلامی خواهد
 بود پس ابراهیم و اسماعیل و غلامان آن انتخاب جمله نخون شدند پس بحسب فصل بیجده هم تکوین سه ملک
 که برای هلاکت قوم لوط مقرر شده بودند نزد ابراهیم آمدند و آنجا بآب و نشان را انسان دانست و طعمانی
 میداد آنان چون ملک بودند خوردند لیکن بطور قربانی مقبول نشد که آنرا در فصل مذکور بخوردن تمیز
 نمود و سارا و بشارت استحق داد و موجب بوده خنده زده و فرمودند چون خنده میزنی بپسر کسی باضحک
 خواهد بود و چون با ابراهیم وعده قوم عظیم اسماعیلی اسلامی که خاندان همان از دیر گشت یابند ملائکه را معلوم
 بود چنانکه در درس ۸ مذکور است پس از ملائکه قصه هلاکت قوم لوط با ابراهیم در میان آمد چنانچه مشهور است
 و بحسب فصل نوزدهم قصه قوم لوط افتاد و بحسب فصل بیستم تکوین قصه ابلیس ملک و سارا و افتاد و بحسب فصل یکم
 استحق متولد شوند و چون شیر نو شنیدن استحق تمام شد ضیافتی عظیم نمودند سارا دید که حضرت اسماعیل بن هاجر
 با استحق بن سارا خنده میزند پس با ابراهیم گفت که این را خارج نما زیرا که میدانست که با در اشت دوست
 ابدی او در اشت دولت استحق برابر می نماید که دو این امر ابراهیم را ناخوش آمد حق تعالی با ابراهیم فرمود که این
 سخن در نظرت ناخوش نیاید که من از اسماعیل است عظیم میدارم و سخن سارا بشنوی ابراهیم با ابراهیم
 را بر براق سوار کرده بکند اخته جای که بر شمع قدیمی است و دایس آمد و ابراهیم چون دایس آمد و آب شک
 و نان که داده بود تمام شد تشنگی بر اسماعیل غالب شد پس بجایه بر شمع آدم که می بجایه عهد بود که ما او را
 چاه زمزم میگوئیم اسماعیل را انداخته خود بصفا و مرده تلاش آب دید و آب چاه از برکت قدم اسماعیل
 که بر شده بود جاری گشت پس او دیدن صفا و مرده و نوشیدن آب چاه از اینجا برای یاد داشت نعمت منون
 گشت و در فصل بیست و دوم تکوین ذکر قصه نوح استحق است که با وجود کثرت اولاد بذریعہ استحق سه مرتبه در خوب

دید که اسحق را زنج می‌کنند و چون قصه فرج کرد بمقام کعبه شرفی آنجناب را برود و بطریق آنجناب توج حق تعالی
 فرستاد و وعده کثرت اولاد پذیرد یعنی اسحق باز شد و در فصل بیست و سوم تکوین ذکر وفات ساره است و بیست و نهم
 و بیست و دهم است که برای اولاد خود اسحاق که ماورینجاما فریم پوئوس در فصل انامه عریان میفرماید که
 بر نسبت وطن بابل و اهل آن ابراهیم خود را مسافر فرموده بود که او را قدرت رفتن آنجا بود بلکه نظر وطن اهل
 اسلام و طلبا و فرموده بود و در فصل بیست و چهارم تکوین قصه نکاح اسحق است و در فصل بیست و پنجم تکوین ذکر قتل
 حرم ابراهیم است که از برایش زمران و یقشان و ددان و مدیان و شیشا و شوش را از امید و پسران مدیان و عیفا
 و عیفر و حو کسا و ابیدار و والد اعاب و دند که یکی در کالک و یک در چهار بک و یک در کالک و یک در کالک و یک در کالک
 قوم منگانشد و در طار و اول شش شش شد و بطریق این و پنج گنیر خانیان و عثمانیان از ایشان بوده اند و در کین
 نوحه حضرت ابراهیم چند باره نزد اسماعیل بمکه رسید و در یک باره و منکون کعبه بلند کرد و چنانکه از آیت
 در فتح ابراهیم القواعد و اسماعیل این غنی ظاهر است که عظیم در حسب حدیث داخل بود و بنظر ترتیب قرآن
 معنی رفع تو از حدیث است و اسماعیل از حدیث اسحق حیات سرمدی تاویل قرآن مطالع باید کرد و چون عمر حضرت ابراهیم
 علیه السلام به حد و هفتاد و پنج رسید اولاد خود را برای وصیت جمع کرد تا آنکه اسماعیل علیه السلام نزد آنجناب آمد
 تا وصیت بفرموده و آنکی اسلامی فرماید چنانکه در قرآن مجید و وحی به ابراهیم علیه السلام و اولاد و حرم را
 بطریق مشرق روانه کرد که تا نزد ترکان رسیدند اولاد و اسماعیل بن یقشان بعد ازین فصل مدینه بمقام خود آباد
 گشت که ذکرش در فصل اسماعیل است و خلیفه خود اسحق را ساحت بلکن نظر تمامی مال آنجناب با حق رسید
 نه با اسماعیل و وفات آن علیه السلام یافت پس اولاد و جنگان آنجناب سی اسماعیل و اسحق آنجناب را
 وفن نمودند و نیست بمحل قصه حضرت ابراهیم چون آنجناب در محبت حق درجه ایمان داشت و آن غنی است
 بنحو اهر عدم اختیار صاحبش را بطریق حقیقی نیست بلکه بطریق مجوس همیشه نظری او بطور ایمان میماند بر بنو حبه
 بدین صفت اولاد ملا که همیشه موصوف اند که فانی از خود و دیران در جمال و جلال حق اندیده نظام هر میبینند
 که گردیده اند و گردیده اند و کلمات و ابراهیم نیز کلماته اند و حضرت ابراهیم بدان درجه و اله در محبت
 حق بود که از خانه پدر و از مال و ملک بگریخته بود و قصد فرج پیر عزیز خود اسحق مسکن شد و ترقی کرد تا آنکه
 ذات خود را داخل و خود کرد و اسحق که ایمان ماند بدان وجه حکمت آنجناب را ایمان منسوب کرد و
 (انما سی الخلیل خلیله تخلصه و حصره جمیع ما تصعب به الذات الالهیه) و جزین نیست که نام داشته شد

تخلیل تجلیل برای دخول و حضور ذات خود بشود و در تزیین چه یک بدان ذات است آیه تشریف است با طوری وجود در و بسان
 دخول و اندراج مقید در مطلق (قال الشاعر قد خللت مساکل الروح منی) و داخل شدی ای محبوب بجااست
 روح من پس از اینجا آگاه ذات ابراهیم محو شود ذات حق باقی ماند و شود (و هذا اسمی التخلیل فلیسا) و با وجه
 دخول و حضور ذات ابراهیم بطور شود در ذات حقیق که بطور وجود در و بود نام داشته شد تخلیل و دخول و حضور
 ابراهیم بطور شود در مطلق بطور دخول عرض است در جوهر که در هر چیز جوهر ساریست که بغیر جوهر وجود ندارد و
 نه بطور وجود و منظر و منظر در ظرف که منازع موجود و مانند بدان نظر مثل بطور مشاهده میفرماید که التخلیل التلوی
 التلوی فیکون العرض بحیث جوهره) چنانکه تخلیل شود و در آید رنگی در شیشه رنگ و الیس یا فتنه شود
 عرض جای که یافته شود جوهر او را با هر کمال مکان و التلوی) نباشد آن تخلیل چنانکه یکین را با مکان مقصود
 ازین مثل کمال محویت حقیقت ابراهیم است در مطلق خود بطور شود که در عرض ساریه با معروض میباشد
 بخلایف و مسست مکان برنگان را که موجود و متغایر باشد بعضی مطلب این مثل نافهیده بر جناب شیخ معترض
 شده که معاذ الله جناب شیخ معتقد حلول حقیقت ابراهیمی در ذات حق گشت حالانکه خود آنجناب بکفر اهل
 حلول در چنین مقام قائل و حضور شارح سامی مرحوم بدین تصریح فرمود پس این تخلیل موجب قرب
 از انقض حضرت ابراهیم است پس صورت قرب نوافل آنجناب میفرماید (و التلوی) حق وجود صورت ابراهیم کل حکم یعنی
 من و کس و با نام داشته شد تخلیل بسبب تخلیل حق وجود صورت ابراهیم را و هر حکمی صحیح است بر ظهور
 خود ازین وجه فرماید (فان کل حکم موطنه لظهوره لایتنه) زیرا که برای هر حکم نقایست که ظاهر شود در و
 نه تجاوز کند از آن مقام بدین وجه است حکم مقید که ده شده و عام نگذاشته شد پس در حکم جای که ظهور حق در آن
 صحیح باشد تخلیل حق در آن حکم درست که در آن صورت قرب نوافل است چنانکه اول بنظر قرب از انقض بود
 (اللاتری الحق لیظهر بصفات المحدثات) و اگر ترا تجسس و دهد از تخلیل حق وجود صورت ابراهیم میفرماید آیا
 نه بینی حق را که از ظاهر شود بصفات محدثات که نیست ظهور حق بجان بدان بگردین نشاء دنیاوی و اگر ترا شک
 باشد میفرماید (و اخبیرک کس عن نفسه) و خبر داد بدان از نفس خود در آید لیست منزه بهم و آیه مکرر آمد در حدیث خدمت
 فلم تعد فی روایات النقص و بصفات الذم و بصفات نقصان و بصفات مذمت چنانکه از آیات
 حدیث گذشته لیکن در نسبت بنده آنچه نقصانست به نسبت حق کمال میشود و بندر تخلیل بعد مرتقی را میفرماید
 (اللاتری الخلق لیظهر بصفات الحق من اولها الی آخرها) آیا نه بینی مخلوق را که ظاهر شود بصفات حق از اول

صفات تا آخر آنها مگر بالکلیه و اول صفت وجود است و بنده چون از وجود سبب بالعرض متصف می شود و اول بار اده حق واجب می شود (و کما حق لم) و هر یکی از این ثابت است برای مخلوق (کما هی صفات الخالق حق الحق سبحانه) چنانکه در تفسیر است که صفات تحت ثبات ثابت است برای حق همان چنانکه حق تعالی فرمود الحمد لله یعنی بیتی بیتی هر چه خواست می رسد و اول بر آنست که محامد عباد و محامد او است که صفات جمیده است (و فی بعض الیه سبحانه و تعالی) و ثانی آن که محامد و محمود (و حق سبحانه) که در بطور عباد و محامد و محمود (و الیه مرجع الامر) که نعم مازوم و حمد و بطور عباد و محمود که در یک کاری پس عام شد آنچه مذموم باشد یا محمود (و ما تمه الا محمود و او مذموم) و نیست در واقع مگر امر محمود یا مذموم (اعلم ان ما تخیل شئاً فی الاکان محموداً) بدانکه نه در آنکه چیز به چیز را بطور و نه خول و نه غیره مطلق در یا بغیر و نه مطلق هر یک را بطور دیگر مگر باشد داخل شونده بر دشته در داخل شده (و فالتخیل اسم فاعل محسوب بالتخیل اسم مفعول فاسم المفعول هو الظاهر و اسم الفاعل هو الباطن المستور پس در صورت اسم فاعل محسوب شود و بالتخیل اسم مفعول پس اسم مفعول آن ظاهر است و اسم فاعل آن باطن مستور و هو خدا که کما بالتخیل الصوفیه فرموده و متوسع) و اولی باطن خداست بر اظلام چنانچه آیه تخیل شود در حق که بالا شود و صورت بر آن آب و وسیع شود و این مثل برای توضیح است زیرا که اینجا دوئی است و در حق و بنده دوئی صورت نه بند و (فالکان الحق هو الظاهر و الخلق مستغرقه فیکون فیه الخلق جمیع اسماء الخی سمع و بصر و جمیع نسبت و ادراکاته) پس اگر باشد حق در شهود ظاهر بنده یعنی انانیت بنده انانیت حق باشد پس باشد خلق جمیع اسماء حق از سمع و بصر و جمیع نسبت حق از اراده و قدرت و غیره و جمیع ادراکات حق یعنی علم حق که متعدد است بنظر تعدد و تعلقات و این نتیجه فرائض است که در حدیث صحیح الایمان ابی هریره شارب بدانست از اینجا است که حق بزبان عربی الخطاب یعنی الله عنه ناطق باشد که زبان عمر بود و انانیت عمر انانیت حق و از کان الخلق هو الظاهر فالحق مستور باطن فیه فالحق سمع الخلق و بصره ویده ورجله و جمیع قواه) و اگر باشد درین شود و خلق ظاهر که انانیت بنده باقی باشد که هنوز در طلب است پس حق مستور باشد و انانیت او پس حق سمع خلق باشد و هم بصر و دست و پا و جمیع قوای او این در قرب فاضل است (کما و درنی الخیر الصبیح) چنانکه در دست در خبر صحیح چنانچه بنظر قرب فرائض فرمود که خدا تعالی بر زبان عبد خود و سمع الله لمن حمده فرمود و گویند این عام است مگر مراد از عبد عبد کمال او یاسی است حضور صلی الله علیه و سلم است بنظر شهود و فرمود انیس است دست خدا که مثلاً الیه دست و دست مبارک بود و در نسبت قرب فاضل بخانه ی

و ترمذی لا يزال العبد يتقرب الى بالواقل حديث شهور و ایت که ده اندر تخم ان الذات لو مجرد متضمن بده
 النسب لم تكن الاله بازيد ان که ذات حق اگر مجرد فهمیده شود ازین نسب نباشد در ان مرتبه آله و نیست
 مجرد و آنست که از خود جدا کرده شود از خارج این در قدر سه چیز مجزوست بلکه معنی مجرد آنست که ظاهر این
 مرتبه مرتبه ذات را با شمه به غیر را در بی شبهه در مرتبه ذات خیال نسب بجا نیر که در ان مرتبه چون اعتبار این نسب
 نشود نه باقی مانده در لحاظ که ذات آله که نه اشاره کرده شود بطرف احوالی و منفی و مساوی باشد مرتبه نسبت به یک
 الیه و نیست و هر دو از نسب اسما و صفات است که مندرج شده اند از است بقیاس عیان عالم و وصول اثر
 آن نسب بطرف مادی و نه مروج کنند بطرف اوتالی بحقیقت بلکه بجا برای آنکه نیست بر لیس ذات اوتالی
 چنانچه است و نه از آن قادر به واحد حقیقی بود و پس پیدا شد نسب بنظر تنزل بطرف کثرت و وجود کرد
 بطرف مادی آن برای ما از حیثیت اعتبار ما و مغایرت ما است نه در مرتبه ذات و نه در لاک ما و عدیست ما و حضور
 صفات ما در عالم فرمود که مرتبه صفات ثبوتیه بطرف سلسله صفات آنهاست و آن سلسله صحیح اند و نه لازم
 آید که ال ذات بغیر ذات و آن باطل است و فرمود عین صفات حق عین علم اوتالی است که موجب
 نام در اثر است و احتیاج ندارد بطرف صفات دیگر و باعتبار آثار مختلفه خود و تعلقات نام داشته شود باراده
 و قدرت و وسیع و بصر و کلام و خلق و رزق و رحمت و غفرت و غیره و علم اوتالی مغایرت نباشد و است و در
 در مرتبه اعتبار نباشد مگر اعتباری نه حقیقی چنانکه شمس سفید کند ثوب را و سیاه کند روی را پس گفته شود
 مسود و سفید و سفید کننده است مگر ثوب را نه بوجه آخر گذانی بعضی جانشی الشرح السامی (در ده النسب)
 احتیاج ما اعتباری است و این نسبها که در مرتبه تفصیل انداخته اند که ده اندک بیان ما فایده علمیه و موجوده عینی و گو
 بهمه و غیره مستقل اند که چون نسبت تحقق نشود بدون تبیین پس نایا در ثبوت این نسب و خل عیان
 نیست اما این را باید از اعتبار اعتبار است و نسب را از تخمین جعلناه بالوینا الیه پس ما گردانیدیم حق را بعد و است
 خود را آله باید دانست که گویند آن بنظر گرفتن استحقاق عبادت و معنی آله آنرا یعنی مالوه میگویند لیکن حضور
 مصنف هر دو معنی آله تاثیر لحاظ فرموده مالوه بنده را قرار داد و بلکه انی الشرح (ظالم یعرف حق نفرت) پس
 در شناخت خود حق تا آنکه شناخته شودیم (قال علی مد علی و سلم من عرف نفسه فقد عرف ربه حضور صلی الله
 علیه و سلم فرمود هر که شناخت خود را شناخت پدر و در کار خود را در او اعلم الخلق با قدم و او صلی الله علیه و
 سلم و انما تشرعوا است با در تعالی پس امر بر آنست که خبر داد حضور علیه السلام از حق تعالی (فان بعضا حکما و

و با حاکم ادعوی که این عالم من غیر نظر فی العالم و نهذا غلط پس برستی اجتناب حکما و ابا حامد محمد غفرانی و کوی که این
که شناخته شود و از غیر نظر در عالم و این غلط است از ایشان مخالفت عقل است اگر چه اگر کشف و شناسد و با
چنانکه خواهد آمد زیرا که استدلال یا از موثر یا اثر باشد و شناخت حق از صورت موثر یا اثر نتواند زیرا که اثر و موثر
یا بطور تفصیل باشد پس با نظر در مرتبه الوهیت که معنی است بدین عالم دریافت نخواهد شد و یا از اثر
موثر خواهد بود و اثر عالم مستند بر نفس و ذات قدیمه از اینها با آن شناخته شود و اولاً ذات قدیمه از لایحه بطور
کشف و شناسد و چنانکه در حدیث است که هر سید و شهید حضور صلی الله علیه و سلم که بچه چهره شناخته شد و
حضور صلی الله علیه و سلم با همه شناختیم اشیا را پس شناخت حق مقدم از شناخت اشیا است زیرا که کسی از
وجود جاهل نیست که از غایت ظهور اتفاقات کسی بظواهر او نباشد چنانکه روشنی است که نظر اولاً بر روشنی افشاد
و بعد بر ششیا لیکن در وقت روشنی اتفاقات بطرف او نباشد همچنین اولاً نظر عقل بر وجود و مستحق اتم و از
در یافتن مستحق بطرف صفات و آثار و نسب و چون در اینجا سفتبانی است که شناخته شود و مرتبه الوهیت
بغیر از استدلال از عالم برین نظر است در کشف فرماید (لکن لا یعرفون انما انما حق یعرفون المالماله فهو الدلیل علیه)
لیکن شناخته شود که آن ذاتیکه شناخته شد آنست که شناخته شود مخلوق زیرا که الوهیت نسبت به است
و نسبت به غیر او متسبب شناسد نشود پس مخلوق دلیل بر آن شد که عبارت از عالم است است بدین نظر
مسی به عالم گشت که اندک علم است برای الوهیت و عالم اسمی شد (ثم بعد فی ثانی الحاکم علیه السلام)
و کشف ان الحق نفسه کان عین الدلیل علی نفسه علی الوهیت) باز بعد ازین در دیگر حال کشاده شود و عین
بصیرت تو که دهر تر کشف که حق نفس خود را تعین عین دلیل است بر نفس خود بر مرتبه تعین و مرتبه الوهیت
خود زیرا که هر تعین مسبوق است بر تعین در تعین متضمنی نسبت خاص است بخصه حق (و ان العالم لیس
الا تجلی فی صور اعیانهم الثابتة التي لا تتحول و هو با بدیه) و نیز از کشف ظاهر شود که نیست عالم مگر تجلی
حق تعالی در صور اعیان ثابتة ایشان که محال است وجود اعیان بدون تجلی حق نیست فرقی میان اعیان
موجوده و میان حق مگر نظر تقیید و اطلاق که مقید عین مطلق است از وجهی پس او سبحانه دلیل است
بر نفس خود و اشیاء و تنوع و تمیز و بحسب حقائق هذه الاشیاء و احوالها و نیز از کشف ظاهر شود که حق تنوع
شود و قبول کند صور نهایی متباینه را بحسب حقائق این اعیان و احوال آنها پس حق سبحانه با اعتبار توهمات
ظهور خود در عالم دلیل است بر نسب الوهیت خود چنانکه از نفس تجلی خود در خود دلیل است بر نفس خود

بدانکه نزد تحقیق مقید به ذاتی باشد نه وجودی و مطلق مثل ایدر است و انسان مطلق نه ذاتی باشد نه وجودی و در
مگر در اعتبار پس بمقابل وجود مطلق که ذاتی مقید را وجودی نباشد مگر باعتبار قیود است اعتباریه که عبارت است از
ایمان است و در ذین که چون شرا اذ ایمان کامل شود منصفی شود و وجود حق بدان ایمان که اثر ایمان در
وجود ظاهر شود پس وجود مقید بدان عین در ذین مطلقا که در وجود واحد متکثر نماید پس چون نظر مکاشفت
بر وجودی که بصورت متکثره است اقتضا پس ایمان را موجودی که نماید که نادان آنها را موجودی و بنفسه گوید و نزد
مکاشفت بر ذلک اثر ایمان دیگر نباشد و ایمان بوسیله از وجود نشیده که از سوی وجود مطلق وجودی
داشته باشد بدان نظر فرمود که مستقیم است وجود آنها بدون کلی حق دیگر نظر او بر وجود مقید افتد که سواسی
در ذین نیست اندرین صورت نیز ایمان را وجودی نباشد مگر مجازا (و فی الابد العلم به من ان الله لانا) و این کشف
دوم حاصل شود بعد علم باین حق باینکه که اول علم است برای مادر حق باینکه کشف الافر فی ظاهر لک صورنا
فی فیظهر بعضنا لبعض فی الحق فیعرفنا بعضنا بعضا و تمیز بعضنا بعضا (باز بعد کشف مذکور آید
کشف دوم که مقام فرق بعد از کشف جمیع الحق است پس ظاهر شود برای تصویر تمامه مادر حق پس ظاهر شود
بعض صور ما برای بعض در حق پس بشناسد بعض با بعض را بنظر صورت و تمیز شود بعض ما از بعض و در
در حقیقت یکستیم مستعد به دیکم با شراف وجود و رنگ غیریت یکی بود و رهنما من یعرفنا ان فی الحق
و قصت هذه المعرفة لنا بنا پس بعض از ما کیست که بشناسد که در حق واقع شد این معرفت بر اس
ما و مناس یکمل المعرفة است و قصت فیها هذه المعرفة و بعض از ما کسی است که نشناسد آن حضرت را که
واقع شد در این معرفت را (اعوذ بالله ان الون من الجاهلین) پناه خواهم بدهم از آنکه باشم از جاهلین
که نشناسد (و بالکشفین معانا یکمل علمنا الان بالان نحن حکم علمنا بنا و لکن فیه و مجموع این دو کشف نه حکم
کند حق بر ما مگر بصورتی بلکه ما حکم کنیم بر خود بخود که غیر حق نیم ولیکن در حق پس کشف اول بنظر آنکه مادر حق
تالیات جو دقیم بمقتضای ایمان خود ما حکم بر صورت خود ما وجود و توانج او در حقیقت نیستیم مگر او حق تعالی
بجهان بدین تجلیات خود پس نه حکم کند حق بر ما مگر ما بلکه این حکم حق از آنست که طلب کنیم حق را بر زمان استعداد
خود ما پس تا وقتی که حکم طلب! با جرای احکام نباشد حق تعالی احکام را بر ما جاری نفرماید پس در حقیقت ما حکم
کنیم بر خود بخود و در کشف دوم برای آنکه مادر حق صور ایمان خودیم در آئینه وجود حق و نه ظاهر کند این آئینه
مگر چنانکه خواهش کند آنرا ایمان پس حق حکم کند بر ما بطور و احکام خود مگر ما که بر زمان استعداد خود ما

طلب کنیم که حکم کند حق بر با چنین حکمی پس بحقیقت ما حکم کنیم بر خود با بخود با رند کاس قال تعالی قلند الحجه البالغه
 یعنی علی الجوبین برای همین طلب و استدلال خود حق تعالی که پس برای خود است جهت کامل بر مجوبین (اذا
 قال الحق تعالی لم فعلت هنالك و کلام بالا یوافق) اغراضهم فیکشف لهم عن ساقی چون گویند مجوبین در روز قیامت
 برای حق تعالی که بصورت روح تجلی فرماید چه کردی با ما چنان و چنین از آنچه نباشد موافق اغراض
 ایشان پس کشاید حق برای شان از امر شنیدید که در دینا قرار نمی کرد و در دینا امر المذی کشفه العارفون
 هنگام و کشف ساقی امر نیست که کشف کردند آنرا عارفین در دنیا و غالباً از زمان کشف ساقی پلئیس این محاوره
 شده است (فیرون ان الحق مانع بهم ما دعوا انه فعله بهم و ان ذلک منهم) که دانند که حق نکرده بدیشان آنچه
 دعوی کنند مجوبین که کرد آنرا حق تعالی بدیشان و بدینتی این جز به نظر استدلال و امکان حقائق ایشانست
 که در فیض اقدس تجلی اسم رحیم تبرکب اسماء بالا بحساب مکان و انتظام عالم ثابت شده بود و قائم ما علمهم
 الا علی ما هم علیهم زیرا که حق تعالی ندانسته بود ایشان را که بران اسکانیکه بر و بودند و انجا پس تجلی علم
 حق ایشان را ثابت کرد که تبرکب اسماء و اعیان ثابت گشتند رفتند حض جبهتم و یقی الحجه عند تعالی
 البالغته پس باطل شود و جهت مجوبین و باقی ماند جهت کامل برای خدا تعالی زیرا که حق بود و مطلق است تجلی را
 در و راه نباشد و شمر با فاضله حکمت است که مطابق امکان عالم فرماید و چنانکه دوزخ اسلامی که سخن در و راه
 دنیا اهل اسلام را منتهی جنت آخرت است تکالیف آخرت بعد از احتساب موجب لذت و سواهی ازین اگر
 ممکن اولی بودی یا حکمت اولی را ترک فکر دی و این فلاح در اختراع و ابداع نباشد زیرا که از ماده که سواد
 فاعل باشد و بر مثالی که موجود سابق باشد ایجاد عالم نشد ران قلت فائدة قوله فلو شاء الله لکم الجمعین پس
 اگر گوئی پس در این صورت که امکان انتظام عالم دیگرگون نبود چه فائده قول او تعالی رست که فرماید پس
 اگر نخواستی هر آینه بدایت کردی جمله شمار را زیرا که ازین ظاهر که عین ممکن قابل هدایت و عدم هدایت بود و قلنا
 لو خرت انتفاعه فمات شاء الا ما هو الا امر علیهم فرمایم که حرف او اتنا عیست برای انتفاع اول پس
 نحو است مگر خیزیکه امر انتظام عالم بر و سست پس فائده آیت انتفاع مشیت حق است و وجه انتفاع مشیت
 عدم امکان انتظام عالم است بغیر ازینکه وقوع آمد و لکن عین امکان قابل الشئ و نقیضه فی حکم دلیل عقل
 ولیکن عین ممکن بذاته مع قطع نظر از انتظام عالم قابلیت برای شئ و نقیض او در حکم دلیل عقل پس ثبوت
 مشیت از و است (و ای المحکمین المعقولین وقع ذلک به و الذی کان علیه ممکن فی حال ثبوته) و کلامی از

فی وجود الحق پس اگر ثابت شود که وجود ثابت است برای حق نه برای تو که ایمان آن مناسب وجود باشد پس
 باشد ظاهر وجود حق پس حکم برای تست بلا شک در وجود حق (و ان نیست انک لموجودنا حکم کس بلا شک
 و اگر ثابت شود که تو موجود هستی که وجود حق آینه ایمانست چنانکه گذشت پس حکم برای تست بلا شک که
 حاکم بخصوصیات احکام بر وجود خود تو مستی از حقیقت عین ثابت خود (و انکان الحاکم الحق فلیس له الا فاضله
 الوجود علیک و الحاکم علیک) و اگر چه هست حاکم حق لیکن نیست برابر و مگر فاضله وجود بر تو و حکم بخصوصیت
 اثر نیست برای تو بر خود (فلا تجدر الا فاضله و لا منزه الا نفسک) پس نه محمد کن مگر نفس خود را نه مذمت
 کن مگر نفس خود را که هر چه هست از اقتضا عین امکان نیست سوا فاضله وجود و باقی الحق الا حمد فاضله
 الوجود لان ذلک له لا کس و نه باقی ماند برای حق مگر حمد فاضله وجود برای آنکه فاضله وجود برای حق است
 نه برای تو (فانت غذائه بالاحکام و هو غذاک بالوجود) پس هر گاه بیکه پوشیده شد در حق پس تو
 غذای حق با حکام و هر گاه بیکه حق محقق شد در عین تو که برای تو آینه شد پس او غذای تست بود در تعیین
 علیه تعیین علیک پس تعیین شد بر حق آنچه تعیین شد بر تو (فلا منزه الا کس و منک الیه) پس احراز کجا دان
 حق است بر تو و از تو بقولیت است بطرف امر حق (غیر انکسی مکلفا) غیر آنکه تو منسی شدی بمکلف این
 مراتب بنظر تفصیل اطلاق و تکیده است و نه در حقیقت و را اول خطبه فتوحات مکیه میفرماید چنانچه سابقا نقل
 کردیم **لنظم الرب حق و العبد حق + فیا لیت شعری من الکلف + ان قلت بعد ذاک است + و ان قلت**
حق فاین یکلف + یا میفرماید (و ما کلفک الا ما کلفت له کلفه بجا کس و بما انت علیه) و لیکن در مراتب تفصیل
حق نه تکلیف داد ترا مگر بدانچه گفتی برای او تکلیف ده ما بجا حال خود و بدانچه بودی برودر عین ثابت خود
 (و لایسی مکلفا اسم مفعول) و او نام داشت نه نشو و مکلف اسم مفعول و حال افراد عالم در احوال خود و بجهت
 در چهار است که شانزه شود نه کم نه زیاده گو **طیفة** ازین واقف نباشد پس اهل علم دانند که خلافت عین
 احوالی ممکن را ممکن نباشد و جابل ازین نا آشنا باشد **لنظم** (فیرسے واحده) پس محمد کند حق مرا با فاضله و
 جو درین و با ظسار کما لاسم با فاضله وجود او لا و ثنابر من بکلام خود چون ثنا کند بر بندگان خود بحسب
 اختلاص درجات شان ثنائیا و بزبان بندگان خود ثنائی و محمد کند او را با ظهار کمالات وجود حق در ذات
 وصفات و انفعال خود (و یبندی و اعبد) و تابع شود و او را فاضله وجود که بغیر حقیقت من انفر کردن در
 من نتواند پس عبادت کنم او را با قاست حده در حقوق ادا و او را نهای او در ظاهر و قبول تجلیات ذاتی

و اسمای در باطن و لفظ عبادت بطور مشا کلمت بطور مکر و او مکر اند و در دست رفتی حال اقرب + و فی الایمان
 المجدد + پس در غلبه استیلا می و حدت اقرار کنم او را و در صورت ایمان و کثرت انکار کنم او را و قیاس که بصورت
 تجوین با ششم زینت می و مکره + قاعده + پس شناسم او را و در وطن حمد و نندارند و انکار کنم او را
 و بعضی مراتب مثلاً در مرتبه وجود سبب ذاتی و وجودیت و غنا که بنده را در مدخل نباشد پس شناسم او را و در مرتبه
 انانیت و بشهود عینانی در مراتب تفصیلیه باشد با ششم چنانکه فرماید (فاین بالثانی و اننا + اساعده + اساعده + پس
 کما نسبت من باننا حق و من محتاج و با وجود و غنا و او را در علم و انما و صفات او که بغیر از قابل اثر
 فاعل محال است و در دکنم او را در ظاهر کردن جمال و جلال او در مریای ذات خود سه پر تو معشوق بر عاشق
 اگر اندر چه شد + ما با محتاج بودیم + و با مشیتنا بود + (لذا کما الحق) المجدد فی + فاعلمه فاعلمه + برای این
 اسما و مساعدت حق پیدا کردم او را و در انکار ایجاد من بغیر از قابلیتیم بود پس دانم او را پس ظاهر کنم بر اسما
 تجوین در خیال دوم خود حسب حدیث کما که تراه مثل کنم او را (بذاجاء الحمد یشتلنا + و حق سق مقصده)
 باین معنی مذکوره آمده است حدیث کنیت کنیز برای ما و تحقیق کن درین مقصد حق که چون خزانة غنی بود و حسب آید
 او را که شناخته شود پس پیدا کرد خلق را پس خزانة آن حقائق را در حق مندرج بود پس حسب باعث ایجاد باشد
 (و لما کان تخلیل علیه السلام هذه المرتبة التي بها تخیل الخلیل الذکستق القری) و چون بود برای تخلیل علیه السلام
 این مرتبه که نام داشته شد بدان تخلیل برای این سنت که وضیافت را تا تخلیق با خلاق اکیه باشد و اقیح
 باد که حمله عرش رحمن چهار ملک درین روز با قبل از قیامت هستند یکی اسد و هم بکر و هم ذی النور چهارم
 عقاب که هر هاسه شان بعرض متصل هستند یعنی حقائق شان و باهای شان در زمین یعنی در صورت خلفاء
 اربعه چنانچه از فصل اول خرقیل و باب چهارم مکاشفات ظاهر است و بر وز قیامت هشت خواهند شد
 یعنی چهار ملک که راس اند و چهار خلفا که یا هستند پس مرتبه حضور صلی حد علیه و سلم بنظر حقیقت خود و سلم
 از خرقیل است که حاکم عنصر یا نشست دهم اعلی از اسرافیل که حاکم عالم مثالیست و از میکائیل صاحب حیات
 اعز و اعلی صاحب حیات لیکن شیخ مصنف در فتوحات آورده که این مسره نبلی که از کبار مشایخ است فرمود
 که عرض محمول آن ملک است و هر کرده شده است و دریم و روح و غذا و مرتبه پس آدم و اسرافیل از براس
 صمد است و جبرئیل و محمد علیهما السلام برای ابراهیم و میکائیل و ابراهیم برای ایزد و اناک در ضو ان بر
 و عدو و عید پس بر این مقرر فرماید و بعلمه بن المسرة البلی مع میکائیل لا رزاق و گردانید ابراهیم را + بن

نسره چلی بایکائیل برای ارزاق او بالارزاق تکون کفندی المرزوقین و بارزاق باشد غدا اگر قن رزق یافتگان
 و غدا تخیل المرزوق ذات المرزوق همیشه لایق قیه شیشه الا تخیله فان الخذا و لیست فی جمیع اجزاء المغتدیه
 کما و اها کما اجزاء و فلا بد ان تخیل جمیع المقامات الالهیه المعبر عنها بالاسماء فیظهر بها ذواته جل و علاه پس چون
 متخیل شود در رزق ذات المرزوق را بطوریکه نه باقی ماند در مرزوق مگر متخیل شود و اگر ازیرا غذا ساری شود و در
 کل جمیع اجزاء مغتدیه و نیستند در مقام الوهیت اجزاء اگر مقامات الهیه است که متخیل شود و در جمیع مقامات الهیه
 که تعبیر کرده شده است از آنها با هم پس ظاهر شود بدان ذات او جل و علاه نظیر ذن که کما نبوت و اولاد و کن
 انما و پس با همیتهم بر اسماء اظهار احوال و صفات حق چنانکه ثابت شد در دلائل و احوال و حقیقتها برای خود هستیم
 که حقیقت را از حق تعالی خواست آنچه خواست (و پس از روی کونی و فنی که کن بنا) و نیست برای حق تعالی
 سوا اے اعطاء و جو دین در فیض مقدس لیکن بنظر فیض قدس خود بایس با چنانکه برای اظهار اسماء و صفات
 حق مثل آنکه ما برای خود و با بنا و منظر هستیم و بنام حق و منفعت بنا می تواند رفی و همان بود و انما و پس له انا
 با انما و پس بر اسم من و دو وجه است یو هیئت حق و انانیت من که از یو هیئت حق پیدا شده ام و نیست بر اسم
 حق انانیت من بلکه انانیت من از انانیت حق ظاهر شده (و لکن فی منظره و فنی که کمال انما و) و لیکن در
 من ظهور انما و است پس ما برای ظهور انما و حق مثل ظرف هستیم نه عین ظرف زیرا که ظهور مطلق در مقید ظرفیت
 رنخو اید پس سا قطره انداخته بر مثل انجبین لفظ در مکتوبات مثل شیخ سهروردی مرحوم تعاقب است (و اندک بقول
 الحق و یو هیئت السبیل) و اندک فرماید حق بصورت شیخ و دیگر فانیان بالخصوص درین مقام داوره نماید براه کما
 (فصل حکمت ملکته فی حکمت لوطیه) نفس حکمت ملکته است در حکمت لوطیه بدانکه حضرت لوط علیه السلام بن
 باران بن آذر از مقام باران برادر آذر همراه ابراهیم علیه السلام بچو ساراجوت کرده بمصر رفته باز بکعبه عظمه
 طواف و حج حسب فصل بعد از آنکه در مقامی مقیم شدند که در آنجا گادان و گله های گوسفندان حضرت
 ابراهیم و لوط علیهما السلام زیاده شدند و بنظر زیادت کجا سکونت و شواری بودند تا آنکه میان شبانان هر دو
 نزاع افتاد و کنعانیان و پریزیان در زمین خود ساکن بودند پس حضرت ابراهیم صلح در علیحدگی دید و لوط
 را بطرف سدوم و عمو راه دعو روانه کرد و خود در بلوطتان مری نزد جبردن در کنعان ساکن شدند
 پس بحسب فصل چهاردهم کون بادشاه ایران و غیره بادشاه سدوم و غیره جنگیده بادشاه مذکور را مع لوط
 گرفتار کرده بر دین ابراهیم با سه صد قیدی کس جهاد نمود بادشاه مذکور و لوط را خلاص از قید نمود و بسدوم و غیره

آیا که دو لوط را چند دختران بودند که با رکان آنجا نکاح کرده بودند لیکن بواسطه عیون را هنوز نکاح نکرده بود و قوم
 آنجا تناسل سوای بیست و هشتی سرکش و منظم بدرجه بودند که فریادشان آسمان یعنی بعالم ارواح رسید پس سر فرشتگان
 بصورت انسان نزد حضرت ابراهیم علیه السلام آمدند پس از آنجا سبب همان تصور فرموده که ساله بریان
 نموده آن مرد پس مطابق قرآن مجید آنان چون از ملا اعلی صورت گرفته بودند خورند پس ابراهیم خوف خورده که
 اینچه حال مردان است پس مطابق توره خورند یعنی بطور قربانی آتشی منظر کردند پس در قرآن و توره مخالفت
 نیست و با ابراهیم بشارت طفلی اشاره دادند پس سارا سینه خندید بدان نظر اسم آنجناب اضحی
 فرشتگان گفتند که ایستی مشهور اند و با ابراهیم علیه السلام گفتند که گناه قوم لوط زیاده شده است بر ابراهیم
 بلا که نشان آمده ایم پس حضرت ابراهیم علیه السلام گفت که اگر بخانه نفر صالح در آنجا باشند صلح را با طالح
 هلاک نخواهد کرد و بواسطه دادند پس نوبت نبوت بدو رسید که تاده نفر صالح خواهند بود و هلاک
 نخواهد کرد پس دو فرشته بوقت شام بشکل مرد و پسندم در آمدند و لوط را بطلب مسافران بدر دانه می نشست
 پس با استقبال نشان شتافته گفتند که بخانه من بیوئت نمایند و صلح بیرون روید هاداسا کنین اینجا قصد
 نماز بنمایند پس هر یک با فرشته دیگر فرمود تا خطا نشان که از زبان پیغمبر ظاهر شد نبوشت و حکم خدا بود که تاده
 هر چه پیغمبر نشان خطا نشان اقرار کنند بینه کنند پس با صراحت تمام هر دو را باندرون خانه در آوردند و انداختند
 که ملائکه هستند و هر چه شکایت نشان بر زبان آوردند هنوز وقت خواب نرسیده بود که قوم حال
 امردان شنیده از پیروان بر دور لوط جمع شدند و گفتند که امردان را بیرون کن تا به بنیم پس از در بیرون
 آمد و در را از عقب بسته و بایشان گفت که اینجا همان در خانه ام شده اند و دست ایشان باز دارند
 و اگر خواهش نکند داله بدو دخترانم با کوه بسته هر چه در نظر شما دارید بکنید مگر آنان را رضی نشدند پس بعضی گفتند
 که بعضی باز برو بعضی گفتند که اینان را خارج کن که یکی ازین هر دو اراده با دشمن است و او بشدت
 با لوط پیش آمدند در آنوقت لوط فرمود که کاش با من قوم من بودی پس فرشتگان لوط را اگر گفتند
 و باندرون خانه در کشیدند و مردمان را که قریب بدر دانه بودند ناپید نمودند و با لوط علیه السلام گفتند
 که با فرشتگانیم ما این شهر را هلاک نماییم پس دختران و دامادان و پسران را همراه گرفتند بیرون از
 شهر بروی لوط با دامادان گفتند که نزد نشان این قول من خرجت نموده بین گفتگو شب تمام شد و بهنگام
 فجر لوط را باز در آوردند دختران با کوه حکم روانی نموده گفتند که بعضی بین لیکن لوط بنظر رحمت و رنگ

میگرد پس فرشتگان آن چهار را بیرون کردند پس کسی بعقب خود ندید مگر زن آنجناب که شمر بود بدان نظر آن
 زن مستون نمک شد و آن ستم بشهر صوفی رسیدند و آفتاب درین موعده طلوع کرد پس گوگرد و آتش برسد و دم
 و عاصور بارید که تمامی شهر و ساکنینش و از گون گردیدند و لوط از صوفی برآمده در کوه ساکن شد و بعد از این
 قصه در تکوین قصه مواب و عیون نوشته اند که در اینجا کسی نبود که هر دو با او جفت شوند پس مواب و عیون
 پدر خود را می نوشایند و عیون را می نوشد و هر روز دوم بعیون گفت که بر اسبه اولاد شش چنین نموده ام پس
 شش دوم عیون اینجا که در این قصه اگر صحیح است مشایخ با قصه آدم و حوا تو اند که در معالیم از سید بن
 مسیب تقسیم مروی که حوا که خاص از پهلوی آدم پیدا شده بود آدم را شرب لوط شایند و قرست کرد
 انتی که شمر بگمان آن هر دو برهنه گشتند و هر یک غوطه که شرب درند و لوط حلال باشد و در حالت نشسته از
 اجزاء کلمه کفر کافر نگردد پس از قربت درین حالت گناه صاحب نشسته باشد و انکام شمر عیون بر عقل مرتب شوند
 البته گناه کاری دختران لازم و چنانکه با آدم و حوا دیگر نبود و هر یک غوطه با مواب و عیون سواسه لوط
 در اینجا دیگر نبود و اما اعلم بالصواب و اما این قصه را نه انکار کنیم نه اقرار لیکن بشرط صحت تاریخی نیکو سازیم
 و جناب مصنف آنچه درین قصه نکات است بدان اشارت فرماید پس اولاً نسبت حکمت لوط با ملک بیان
 کند الملك الشدة والملیک الشدید یقال ملک العجین اذا شدة دست عجمه ملک الفتح لام معنی شدت
چنانکه ملک معنی شایده گفته شود و ملک العجین چون سخت کند جاریه آینه ختن غیر ملک را قال قیس بن الحطیم
یصف طغنه شهر ملک بها کفی فانزرت فتقما یرى قائم من دونهما و راها ۱۱ قیس بن حطیم شعر گفت که
وصف کنیزه خود را که سخت کردم بدان نیزه هر دو گفت خود را پس زدم و شتم را پس و سبیم کردم سوراخ
رحی را که در دشمن زده بودم بیند قائم از دون او و او را او را او را ای شدت بها کفی یعنی الطغنه ای سخت
کردند آنرا هر دو گفت من یعنی نیزه را فهو قول الله عن لوط لو ان لی کرم قوة او اوسی الی رکن شدید پس
مطابق اوست قول الله تعالی ان لوط که کاش بر اے من بودی بشما قوتی یا مقامیکه گرفتاری
بطرف رکن سخت شدید پس از لفظ قوت و شدید معنی ملک دریافت شد بدینوجه اتصال حکمت لوط با ملک
نظا هر گشت لیکن مراد از قوت و از رکن شدید چیست و بیان قوت و از است نظر بران او لا ذکر رکن شدید
فرماید فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم رحم الله انی لوط القدکان یا وی الی رکن شدید پس فرمود
رسول الله صلی الله علیه وسلم رحم الله تعالی بر آدم لوط را که جاس میگردفت با طغنه رکن شدید پس

اضافت اخوت کرد حضور صلی الله علیه وسلم بطرف خود و بعد ازین دعاهم نمی بایست ظاهرست قوم پیدا شدند که حضور
 صلی الله علیه وسلم را بعد از نزول آیت و الله یصلحکم من الناس حاجت از ظاهر نمود (قبضه علی انک کان مع الله
 من کونه شدیداً) پس تنبیه کرد حضور صلی الله علیه وسلم ازین اخوت بر آنکه بود و طوط علیه السلام با الله از یون
 او شدید (والله یصلحکم من الناس) و آنچه طوط قصد کرد آنرا قبضه بود و بار کن شدید بظاهر
 و بحقیقت حق که بصورت قیاس جلوه گر است و بیان قوت فرماید (والمقاومة بقوله لوان لی بکم قوة و هی الهیة
 ههنا من البشیر خاتمة) و آنچه قصد کرد و طوط بقول خود که کاش بودی بر کسی من باشما قوتی آن مقاومت است
 و مقاومت در اینجا جبار است از جهت است از بشیر خاتمه گو در مقام دیگر معنی قوت دیگر آید (فقال رسول الله
 صلی الله علیه وسلم من ذلک الوقت یعنی من الزمن الذی قال فی طوط علیه السلام او آوی الی رکن شدید
 پس فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم پس از این وقت یعنی از زمانیکه فرمود و طوط علیه السلام قول خود
 او آوی الی رکن شدید (والبشیر یعنی بعد ذلک الا فی منتهی ان قومه ذلک ان کجیه قبیله کابی طالب سبی رسول الله
 صلی الله علیه وسلم نه فرستاد خدا تعالی نبی را بعد ازین مگر در جماعت قوم او که نگاه دارد و ابراهیم را و
 مثل ابی طالب رسول الله صلی الله علیه وسلم را قبل از یزید و الله یصلحکم من الناس که بعد از وفات
 او ضرورتیست بجهت او خدا و چنانکه در فضل نیست و دیگران را قبل فرموده بود (فقل لوان لی بکم قوة و قد
 مکونه سمع الله قول الله الذی خلقکم من ضعف با اصاله ثم جعل من بعد ضعف قوه پس قول طوط علیه السلام
 لوان لی بکم قوة واقع است بنظر آنکه شنیدند از الله که فرماید که الله در امتیاست که پیدا کرد شما را از
 ضعف با اصاله یعنی از ایمان ضعیف باز کرد و ایند حق تعالی بعد از ضعف قوت و این شنیدن طوط علیه السلام
 بکشف بناب تیغ دریافت شد که بر آنجناب ایمان نازل شده بود (فوضعت القوة بالجعل فی قوه عرضیه لکم
 پس عارض شد قوت بجعل پس او قوتیست عرضیه برای شما که از جعل حق پیدا شده است پس بالذات است
 آن برای خداست پس معلوم شد که نقاد مستنده و قوتیست خداست که بدین صورت تعیین یافته
 (ثم جعل من بعد قوه ضعف و شیبته) باز کرد و ایند بعد از قوت ضعف و شیبته (فاجعل تعلق بالشیبته) پس
 جعل متعلق شد بشیبته که موجود کرد آنرا (و اما الضعف فهو رجوع الی اصل خلقکم) و لیکن ضعف بعد
 قوت پس ارجو نیست بطرف اصل خلقت (و هو قوله خلقکم من ضعف فزده لما خلقه منه و لیلش قول
 خدا تعالی است که پیدا کرد شما را از ضعف یعنی از ضعف خدا که متعلق بجعل مرکب نبود پس رد کرد حق تعالی

بعد از بطرفی که پیدا کرد و او را از دور کما قال تعالی تمم یزد الی اسرؤل الله لیکمل لعلکم من بعد علم شیئاً چنانکه فرمود
 الله تعالی باز رد کرده شود بطرف ذلیل ترین عمر تا آخر انجام ندانند بعد از علم چنینیست (فکر کرانه روایه)
 الضعف الاول پس ذکر فرمود که او را دست بطرف ضعف اول در حکم الشیخ حکم الطفل فی الضعف پس
 حکم شیخ حکم طفل است در ضعف (و ما بعد شیخی الا بعد تمام الرعین) و اکثر نفر مستاده شده بی مگر بعد تمام چهل
 سال پس وارد نشود که یکی تا سی سال بزیست و سیج تا سی و سه سال بر زمین بماند (و هو زمان اخذه فی
 النقص والضعف) و تمام اربعین شروع نمی است در نقصان و ضعف جسمانی و یکی بنظر آنکه در کبر سن
 پدر و مادر پیدا شده بود و سیج بلا پدر بود و آمد پس قوت جسمانی چندانند استند ازین روستنی شدند
 که از ابتدا و غلبه روحانیت بر ایشان بود (فلهذا قال لوان لی کم قوه) پس بر اسب این نقصان در عمر
 لوط علیه السلام فرمود که کاش بودی مرا بشما قوتی (مع کون ذلک لطلب همه موثره) با وجود بودن این
 نقص عمر طلب کردی همه موثره را (ان قللت و ما یمنع من الله الموشرة) می بود قوه فی السالکین من
 الاتباع فالرسل اولی بها پس اگر گوئی وجه منع کند او را از همه موثره و او موجود است در سالکین
 از اتباع پس رسولان اولی بدان هست اند و لوط علیه السلام رسول بود قلنا صدقت و لکن نقصک
 علما آخر بگوئیم راست گفتی ولیکن قصه خوانم بر تو بدیگر علم که در جوانی آثار جسمانی غالب باشند پس
 معرفت که فعل نفس است در الوقت کمتر باشد و در کبر سن ضعف جسمانی ظاهری شود پس قوت نفس
 مستکمال یا بد چنانکه فرماید و ذلک ان المعرفة لا تترک للمعصیه تصرفا فکلما علمت معرفته نقص تصرفه بالعمه
 و این بوجه آنکه معرفت نگذارد بر اسی هست تصرفی زیر که چون عالی شود معرفت کم شود تصرف اهل
 معرفت بهست (و ذلک بوجهین الوجه الاول بتحقیقه بمقام العبودیه و نظره الی اصل خلقه و این بدو
 وجه است وجه اول برای تحقیق او بمقام عبودیت و نظر او بطرف اصل خلقت طبعی خود پس هست او
 بسته می شود بنظر او بعبودیت با لویست و اگر باشد بنظر حکم سید باشد چنانکه بر اسب حضور غوث الاعظم
 رضی الله عنه و الوجه الآخر احدیه المتصرفه و المتصرف فیها لایری الی التفوق من یسرل همه نیمه و لکس و وجه
 دوم یگانگست متصرف و متصرف فیها هست پس نه بیند در ایشان غلبه می را که بفرسید هست خود پس شن کن
 او را این امر دینی نزد الشهدیری ان المنازع له ما عدل عن حقیقه التي هو علیها فی حال ثبوت و عینه و حال
 عدمه فانظر فی الوجود الا ما کان له فی حال عدم فی الشبهه فما تعدی حقیقه و لا العمل بطریقته و درین مورد

غالبه و حدیث هیند که نزاع کننده اوده تجا و زکرد از حقیقتی که او بر و بود در حال ثبوت عین خود یعنی در حال عدم خود پس
 نه ظاهر شد در وجود دیگر آنچه بود بر او در حال عدم او در مرتبه ثبوت پس نه تجا و زکرد و حقیقت اوده نخل شد
 طریقه خود را که در وقت ثبوت بود در تسبیته ذلک نزاعا نما امر عرضی بظهور الحجاب الادی علی عین الناس
 کما قال تعالی فیهم و لکن اکثر الناس لا یعلمون یعلمون ظاهر من الحیوة الدنیا هم عن الآخرة هم غافلون پس
 نام داشتین اوین را نذر اع که در مقام وحدت خلایف ندارد و نیزین نیست امر عرضی است که ظاهر کرد و او را حجابیکه
 چشمه های آد میا نیست چنانکه فرمود اندک تعالی در حق شان ولیکن اکثر آدمیان ندانند و اندک اکثر شان ظاهر
 حیات و یثار ادا مان از آخرت غافل اند و چون المقلوب من قولهم قلوبنا غلفت اسی فی خلایف و لفظ غافل
 از الفاظ بعض منقلب است ما خود از قول غافلان که دلهای ما غلفت اند اسی در خلایف اند و هو لکن الادی مشهور
 عن ادراک الامر علی ما هو علیهم و غلفت و غلا فیه پر و نیست که سر کرد و قلب را از ادراک امر بیکه بر نیست در نفس الامر
 رنمود و امثال منع العارث عن التصرف فی العالم پس این معرفت و امثال او منع کند عارث از تصرف در عالم
 (قال الشيخ ابو عبد الله محمد بن فائز الشیخ ابی سعید بن اشبل لم لا تصرف فقال ابو سعید و ترکت الحق تبره من لی کما
 یشتا و یرید) فرمود شیخ ابو عبد الله محمد بن فائز بر لیس شیخ ابو سعید و بن شبل که هر دو از کبار اصحاب شیخ الشیوخ
 سید السادات امام مهدی و طفلی حضور غوث الاعظم رضی الله عنه اند که هر تصرف کنی پس گفت ابو سعید و
 گذارستم کار خود را بکنی که تصرف کنی برای من چنانکه خواهد و اراده کند (قوله تعالی امر فائز و کیدا) و بن شیخ موصوف
 قول حق تعالی است در حالیکه امر کننده هست بر آنی صلی الله علیه و سلم و است و ادکیر پس بگیر او را وکیل ز فلول وکیل هو
 المتصرف و لا یما قد سمع الله یقول و انفقوا مما جعلکم مستخفین فیهم پس وکیل او تصرف است و خصوصاً
 و حقیقتی که شنیدند از او که فرمایند و صرفت میکنند از آنچه گردانید شمار خلیفه و رو (فعلیم ابو سعید و العارثون ان الام
 الادی بیده لیس له و انما مستخفین فیهم پس دانستند ابو سعید و عارفین که امر بیکه بدست بنده است نیست بر او
 بنده که او خلیفه است و در ششم قال له الحق هذا الامر الذی تخلفتک فیه و ملکک لایاه جعلنی و اخذنی و کیدا فیه
 باز فرمود حق تعالی برای نبی خود بالذات و بالتبع بر لیس است بحسب مفهوم هر دو آیات که این امر بیکه خلیفه کرد و
 ترا و در مالک نمود هم ترا بگردان امر او بگیر مراد از آن وکیل ز فلول ابو سعید امر فائز و کیدا پس مطابق
 آیه فائز و کیدا ابو سعید فرمان برداری کرد و گفت آنچه گذشت در کیفیت بقی لمن یشهد مثل هذا الامر هتیه تصرف
 بر او پس چگونه ماند برای کسی که شاید باشد مثل این است که تصرف کند در دو مثال امر حق امر دیگر است

که مثل حضور غوث الاعظم رضی الله عنه انتشال میگرد و در الهیه لا تفعل الا بالجمیعه التي لا تمسح لصاحبها الى غیر ما
 اجتماع علیهم و همست افزونند مگر بحقیقت که وسعت نباشد براس صاحب او بطرف غیر او (و هذه المعرفة تفرقة تفرقة
 عن هذه الجمیعة فیظهر العارث التام المعرفة بنایه العجز والضعف) و این معرفت جدا کند عارث را از این
 جمیعت پس اظهار کند عارث تام معرفت بنایت عجز و ضعف (قال بعض ابدال الشیخ عبد الرزاق رحمه الله
 قل للشیخ ابی مدین بعد السلام علیه یا ابا مدین لم لا یقاص علینا ثقتی وانت یقاص علیک الاشیاء
 ونحن نرغب فی مقامک وانت لا ترغب فی مقامنا) گفت بعض ابدال برای شیخ عبد الرزاق بن حضور
 سیدنا و مولانا غوث الاعظم رضی الله عنه که بفرما براس شیخ ابو مدین خلیفه حضور غوث الاعظم رضی الله
 عنه و مرشد مضعف بعد سلام بروی چه مانع مشکل شود بر ما پیوسته و مشکل شود بر تو شاید و رغبست کنیم و مقام
 تو و تو رغبست کنی در مقام ما و کذ لک کان مع کون ابی مدین رضی الله عنه کان عنده ذلک المقام و غیره
 و چنین بود ابو مدین رضی الله عنه که بود نزد او این مقام ابدال و غیره (و کن اثم فی مقام الضعف و العجز منه
 حضور شیخ مرحوم بطور جمله معرفت فرماید که باز یاده تریم در مقام ضعف و عجز الشیخ ابو مدین مرحوم و معذرت اقال له
 ابدال ما قال و هذا من ذلک التخیل ایضا و با وجود الصفا شیخ ابو مدین مرحوم بضعف گفت بدل بر سر
 او آنچه گفت و این هم از ان قبیل نزاعیست که حقیقت بدل در عین ثابته نهیست (و قال صلی الله علیه
 و سلم فی هذا المقام عن امر الله له بذلک ما اوردی بالفعل بی و لا یکن ان اتبع الا بالیومی الی) و فرمود حضور صلی الله
 علیه و سلم درین مقام عجز از امر خدا تعالی براس حضور صلی الله علیه و سلم ندانم چقدر حق بمن و نه بشما
 پیروی نکنم مگر آنچه وحی کرده شود و بطرف من (قال الرسول یحکم ما اوحی الیه به اعنده غیر ذلک) پس رسول مقید
 باشد بوحی بحکم آنچه وحی کرده شود و بطرف او بدو نیست نزد او غیر از این (فان اوحی الیه بالتصرف بکرم
 تصرف انتالک) پس اگر وحی کرده شود و بطرف او تصرف یقینی تصرف کند برای انتال حق (وان شیخ
 المتبحر و کرم کرده شود باز ماند زیر که کمال در فرمان برداریست (وان خیر اختیار ترک التصرف الا ان یکن
 ناقص المعرفة) و اگر مختار کرده شود اختیار کند ترک تصرف مگر آنکه باشد وی ناقص معرفت متناهی قطع است
 و سند برین آورد (قال ابو سعید و اصحابه المؤمنین به ان الله اعطانی التصرف منذ خمس عشرة سنة
 فترکناه قطراً) فرمود ابو سعید و مرحوم برای مریدان خود که الله تعالی و او را تصرف از پانزده سال
 پس ترک کردیم و در این نظر یک طرفی (و هذا السان ادلال) و این زبان تحریر است (و اما نحن فاما ترکناه نظراً

و هو تركه ايشان و ليكن مثل ما مضى پس نه ترك كرويم برائى امر خطيئه و او ترك تصرف است براى اختيار
حق بر نفس خود و او نماز كنانه كمال المعرفه فان المعرفة لا تقتضيه حكم الاختيار و جزين نسبت ترك كرويم
تصرف را براى كمال معرفت زير كه معرفت نخواهد تصرف را بكم اختيار نمى تصرف العالم بالهتة فى العالم نفس
امر آتى و جبر لا باختيار پس چون تصرف كند بهمت در عالم مثل حضور غوث الا عظم رضى الله عنه كه كرامات
آنحضرت بعد تو اتر رسیده پس از امر آتیه است و جبر نه باختيار خود و لا شك ان مقام الرسالة يطلب بها تصرف
بقبول الرسالة التى جاء بها فيظهر عليه ما يصدق عند امتة و قومه فيظهر دين الله و شكك نیست كه مقام رسالت
بطلبه تصرف را براى قبول رسالت كه آور و نبى تا ظاهر شود و بر و آنچه تصديق كنانند و انزه است و قوم خود
تا كه ظاهر كند دين خدا را و الولى ليس كلكم و ولى چنین نباشد تا ظاهر كند كه راست خود را و آيات از
رسول دو گونه باشند يكى آيات مخوفه دوم آيات هلاكت پس آيات مخوفه هر چند رسول آرد كه در شفاعت است
بر امت مگر در آيات هلاكت شفاعت فرمايد و آنچه در بسيار جا بآيه قرآن فرموده شده كه آيت باختيار خداست
آن در نسبت آيات هلاكت با خصوص اكثر به نسبت فتح بدرست كه بعد يك سال هجرت موقت شده بود كه در و
هلاكت كفار كه بود يا در نسبت آن آيات كه از نشان حضور صلى الله عليه وسلم نبود و كفار خلافت وعده يا قبل
از وقت مى طلبيدند و مع هذا فلا يطلب الرسول فى الظاهر لان الرسول شفقة على قومه فلا يريد ان يبالغ فى
ظهور الحجية عليهم و باوجود اين پس نه طلب كند رسولى در ظاهر خرق عادت را زيرا كه بر لى رسول شفاعت
باشد بر قوم خود پس نه اراده كند مباهلة را و ظهور حجت هم كه بر ايشان (فان فى ذلك لآية لى قومه فليعلمم) زيرا كه
درين مباهلة انبيا و مومنان هلاكت قوم است پس باقى دار در رسول بر ايشان آنجا ليكه بر ايشان است چنانكه
لوط عليه السلام بدین روشكايت قوم نميگردد پس بدین وجه فرشتگان بصورت امدان متمثل شدند
و او ندانست كه فرشته گان اند پس ده مرتبه شكايه قوم كرد كه در عقب او بتر و قوم هلاكت قوم ظاهر
شد و قد علم الرسول ايضا ان الامر المعجز اذ اظهر للجماعة فمنهم من يؤمن عند ذلك ومنهم من يعرفه و يحجده
ولا يظهر التصديق به اما ظاهرا او علوا و احسدا و دانست رسول نيز كه امر معجز صاحب هلاكت چون ظاهر شود
بر اى جماعت پس بعض از ايشان ايمان آرد و نزد اين و بعض از ايشان است كه سبكه شناسد او را
و انكار كند نبى را و نه ظاهر كند تصديق يا براه ظلم چنانكه مثل وليد و غيره يا براه علو بجاه و غلبه چنانكه
ابى جيل يا براه حسد چنانكه ابو عامر از يهوديان مدینه كه با خود دين و اقرا هو هوايان نيز آورد

دو قسم من الحق ذلک بالحدود الایهام و بعض از ایشان است کسی که لاحق کند معجزه را بسور شعیبه معاذ الله
من ذلک از قلمارت الرسل ذلک و انه لا یؤمن الا من انار الله قلبه بنور الایمان و منی لم یظہر لنفسه بذلک
الکفر السعی ایا ما لک فی حق الله الامر المعجز فکفرت عنهم عن طلب الامر المعجز لما لم یهم اثر فی الزمان فکفرت و لا
فی قلوبهم پس هر گاه بیکه دیدند رسولان این را و آنکه نه ایمان آورد مگر کسی که پیشتر کفر کرده اند تعالی دل را در
نور ایمان یعنی میرساند و چون ظاهر نشود باین نور سعی بایمان پس نه نفع و نه درستی از امر معجز پس قلمار شده اند
باینکه حضرت رسولان از طلب امور معجزه بر اساس چیز دیگر نه عام است و این معجزه است و زانکه این و نه در
دل ایشان و یاقوه معجزه است و قسم در سوره نبی اسمائیل فرموده شده اند یکی بخوفه دو قسم مملکه پس بنظر شریف
گویند معجزه می کنند مگر نفع از آن مگر کسی نیست که دل او مهیا باشد برای ایمان ورنه بدایت یا فتن
موقوف بر معجزه نیست از خواست که فرماید (کما قال فی حق اکمل الرسل و اعلم الخلق و اصدقهم فی الحال ذلک
لا یتبدی من اجبت و لکن الله یتبدی من یشاء) چنانکه فرمود در حق اکمل رسولان و اعلم خلق و اصدق
ایشان در حال که تو از معجزات هدایت کنی کسی را که خواهی بدایت موصوله و لیکن الله یتبدی موصوله کند
کسی را که خواهد و در سابق گذشت که آیت را ترجمه دیگر هم است لطیف ردو کان للهمه اثر و لا بد لهما لم یکن
احد اکمل من رسول الله صلی الله علیه و سلم و لا اعلی دلا و تو می بینی همه منم و اگر بودی برای هستی اثر و لا بد بودی
اثر برای هستی بودی کسی اکمل از حضور سید رسل صلی الله علیه و سلم و نه اعلی و نه اتمی هستی از حضور صلی الله
علیه و سلم و ما اثرش فی اسلام ابی طالب عمه و فیه قرئت الآیه الاتی ذکرناها و نه اثر کردی هستی در اسلام علم
حضور صلی الله علیه و سلم و در مقدمه آیت که ذکر کردیم نازل شد و گوشت حضور صلی الله علیه و سلم بنظایم
آیت دریافت نمیشود مگر حسب حضور صلی الله علیه و سلم بحسب هستی دیگر آنست و آن از آیه مذکوره واضح
و ذلک قال فی الرسول انه اعلمه لا البلاغ و قال لیس علیک بدفع و لکن الله یتبدی من یشاء و براس
همینکه اثر هستی نباشد مگر در مهیا بایمان فرمود در شان رسول علیه الصلوٰه و السلام که نیست بر و گویا بلاغ و
فرمود نیست بر تو لازم بدایت ایشان ولیکن بدایت کند الله هر که خواهد و زانکه فی سوره القصص و هو
علم بالمتدین ای بالذین اعطوه العلم یتبدی فی حال عدمهم با عیانهم و الثابتة و زیاده که در سوره قصص
که و حق تعالی داناست باره یافتگان ای بآنانکه دادند حق تعالی را نسبت علم هدایت کردند
نموده و در حال عدم خود با عیان ثابت نمود و بار یافتگان العلم تابع لمعلوم پس ثابت کرد

حق تعالی ازین آیت که نسبت علم تابع است برای معلوم و تحقیق این چند باره گذشت که علم تحقیقی حق معلوم معلوم
 است پس علم تحقیقی حق مستفاد از معلوم نباشد لیکن نسبت علم بغير از معلوم تحقیق نباشد این امر آخر است و در کلام تسامح
 است از حد و وصف (نعم) کان نمونائی نبوت عین و حال عدمه نیز تباک بصورتی حال وجوده و قد علم الله ذلک
 منه انه کذا یکن فلذلک قال وهو اعلم بالمستندین پس هر که باشد میمون در ثبوت عین و حال عدمه خود خطا هر شود
 بدان صوریست در حال وجود خود و دانسته است بعد ازین از ممکن که چنین است پس برای همین فرمود که
 و ادوانا است با دیت با فنگان ز قلما قال مثل هذا قال ایضا ما یبدل القول لدی لان قولی علی حد علی
 فی خلقی و اما انما انظرام للبعید ای ما قدر است علیم الکفر الذی یشتبهونم طلبتم بایس فی و سعم ان یا تو فی
 پس هر گاه یک فرمود مثل این فرمود نیز که تبدل نشود قول و خبر من نزدیک زیر که قول من بر حد علم نیست
 در خلق من و سقیم ظلم کننده براس بنیگان ای نه مقدم کرد بر ایشان کفر کیه شقی کند او شان را از طرف خود
 با طلب کم از ایشان آنچه در و سعم شان نیست که آنند بلکه قول من بر حد علم نیست و علم من بحسب
 امکان انتظام عالم است و امکان انتظام عالم برین منج بود که شد ریل ما علما هم الا بحسب ما علما و ما علما
 و اما با اعطوا من نفوسهم ما هم علیم بلکه نه معامله کردیم از ایشان مگر بحسب آنچه دانستیم او شان را و دانستیم
 او شان را مگر به آنچه دادند ما را از امکان نفوس خود ما بحسب امکان انتظام عالم از آنچه آنان بران بودند
 آنچه چهار وجه را نشان داده باشند نه کم نه زیاده و فان کان ظلما فم الظالمون و لذلک قال و لکن کما یوسفهم
 یظلمون فما ظلمهم الله پس اگر باشد ظلمی پس آنان ظالمانند بنظر کمال نوع خود که کمال نوع امکان
 ایشان بحسب امکان انتظام نبود و براس همین فرمود و لیکن کی کرده بودند نفسها سشان
 پس نه ظلم کرد و او شان را و بعد که حق شان بدیگران داده باشد و کذلک ما قلنا لهم الا ما اعطت و اتنا ان
 نقول لهم و یحییون نفرمودیم کن برای شان مگر آنچه دادند اعیان شان آنرا ذات ارا که بفرماییم براس
 شان را و اتنا معلومه بای علیم من ان نقول کذا و لا نقول کذا انما قلنا الا ما علما ان نقول و ذوات جواد ما
 معلوم است بد آنچه او بروست که بفرماییم چنین و نه فرماییم چنین پس نه فرمودیم مگر آنچه دانستیم که منبر مایتم
 از علما نقول و نایکمه کن و هم الامثال و عدم الامثال مع اسماع منم پس برای ما قول تحقیقی است بلکه
 کن و براس شان اتفا است قطعا در حکم ارادی و عدم فرمان برداری در بعض حکم تکلیفی با وجود
 اسماع شان که محالست حکم ارادی باشد شعر فاکل منا و منهم + فالانذنا و عنهم پس کل از

ماست بنظر فی تفصیل در مقام اجمال و ایشا است و در مقام تفصیل که خدا از ماست بنسبت علم و ایشا نشان
در فیض مقدس را نیکو نوامنا و سخن لا شک منہم با اگر عیان نباشد از اظہار زیر کہ بوی از وجود تشبیه
لیکن بانظر اثر ظهور اسماء بیشک اثر پذیر ایشا نعم تحقیق یا ولی ہذا الحکمۃ المملکیۃ من الکلمۃ اللطیفۃ فانہا کباب
المعرفۃ پس تحقیق کن ای ولی این حکمت ملکیت را از کلمہ لوطیہ کہ او بباب معرفت است عارضا کمال التکلیف
بخش اشعار (فقد بان لک سلسلہ و قد انفتح الامر و قد اورد رج فی الشفع + الذی قبل ہو التورہ) پس ظاہر شد بر س
توسم و ظاہر گشت امر و مندرج شد در شفع فاعل و قابل آن ذاتیکہ گفتہ شد در حق ادکہ در دست چنانکہ مندرج شد
شفع در ترو بیان مستوفی باز در فص معریر پیاید کہ در اصل کتاب قبل ازین فصل است و اقدس اعلم بالصواب
ادایہ المرجع و المآب و چون لوط علیہ السلام ہمراہ ابراہیم و سچ کعبہ بود و مرتبہ اول دہم در و الہی سفر از
مصر پس پیشین حضرت ابراہیم پیشین گوی آہنجا بنسبت اعلام شد

(فصل حکمت علیمہ فی کلمۃ اسماعیلیۃ) یعنی مباد کہ قصہ حضرت ہاجر و اسماعیل بنار سیدن بکہ گذشت کہ نزد
ایشان آب و نان تمام شدہ بود آب زمزم بہرکت اسماعیل جاری شد ہاجر از صفاد مودہ دید پس آب را بہستہ کرد
در نہ نری جاری شدے اندران عرصہ قوم جہم راہ گم کردہ بکہ رسیدند پیش ایشان نان بود و در قبضہ این حضرات
آب پس آب ازین حضرات گرفتند و آنحضرت نان از ایشان سیدند و قوم مذکور در آنجا رخت اقامت انداختند
و در ہنگام جو انی اسماعیل ہاجر از ملک مصر خود غائبان قوم خود زنی براسے اسماعیل کردند و مشہور است کہ
حضرت ابراہیم بعد از اجازت سارا بکہ برای دیدن اسماعیل رسیدند زن آہنجا بنسبت خلقی متعصب نبود و
اسماعیل بشکار رفتہ بود کہ خاطر داری حضرت ابراہیم نشد پس حضرت ابراہیم با و فرمودہ باز و آب پس آمدند
کہ اگر اسماعیل پیاید با و بگوئی کہ دہیز خانہ تو نادرست است اورا تبدیل کن پس حضرت اسماعیل از
حال پیری دانست کہ حضرت ابراہیم بدو دہیز عبادت از زن است پس اورا طلاق داد و زن دیگر
نیک بنکاح و را آورد و بعد از عرصہ حضرت ابراہیم بار و کرد و اسماعیل آمد در آنوقت نیز در شکار بود زن آہنجا
بخاطر داری تمام پیش آمد تا آنکہ بہ مبارک را بہر سبب شست زیر کہ خلاف اجازت سارا بود کہ در ان
مقام از اسپ بیرون آید و ہنگام و الہی فرمود کہ چون اسماعیل پیاید ہاجر از سلام ازین بگو کہ دہیز خانہ است
درست است باید کہ محافظت نمائی ولیکن انی قدر ضرورت است کہ حضرت ابراہیم در مکہ تشریف آورد و ہجر اسماعیل
اگر آدم را بنا کردہ ای چنانکہ در قرآن است و اسماعیل ابراہیم را دفن کردہ اند پس آمد و رفت ابراہیم ازین بہت

در که ظاهر است بدانکه در اخراج سار ۱ دوم تر نسبت به ابراهیم که بود که دوم تبه اولاد اسحاق بدرجه از مقام
مقدس خارج شدند که الامان الامان و باز بار دیگر بدولت اسماعیلیان شاد گردیدند و نسبت محاسن طاعت
پدر پادشاه آن حکمت بود که از زمان آدم تا حضرت عیسی علیه السلام بود که بیگانه اولاد و شود و بیگانه پس از آن
اسماعیل را در دوزخ پس از آنکه گشتند (۱۸) نسبت که متصل بدینه آبا و گشتند (۲۰) قیدار که در که آبا و گشتند و ۱ و
اکرم و معظم ترین اولاد اسماعیل است که ذکر آنجا در توره است چنانکه در زبور موجود است و حسب
فصل ۲۴ خرقه قبل تا مقام حدیث رسو و اگر می ایشان بسیار بود و در فصل ۲۵ شیعیان و در عرب و در بنی قیس و در
مردم چنانکه در ترجمه عجمیه است و در آن بنی در مقام تیمار یعنی طایفه بود و بعد کی سال هجرت همداران بنی قیس
که گشتند یعنی در بدرون بن نوز که از اولاد قیدار که در اولاد بود و در مشرق با سلام شدند چنانچه بدستور
فرموده واقع شد و در فصل ۲۶ شیعیان نسبت حضور صلی الله علیه و سلم فرای که صاحب شجاعت قیداری از کوه
سبلح که نام کوه مدینه است شکستند و ظاهر فرای ساخت و در اولاد مشول یعنی شیعیان عبدالمطلب قیداری و
عبداد و نایبی عیسی علیه السلام پیدا شود که اسرائیلیان را نصیحت فرای چنانکه مفصل در تفسیر حیات سرمدی
کرده ایم و در فصل ۲۷ شیعیان بسیار در قیدار است (۲۸) ادیکل که مابین که مدینه آبا و گشتند (۲۹) بشام (۳۰)
شمل که متصل بخدا و گشتند (۳۱) دوم که ذکرش در فصل ۳۲ شیعیان واقع که در و ملک کفر اولاد و ماند
بعد از اسلام و ایشان خواهر آمد که اولاد بود و در تعلیم تسلیم اسلام نکرد و بعد از آنکه گشتند عیسی علیه السلام
اکور و در (۳۳) مساکه متصل جاز آبا و در (۳۴) حد و دانی جدید و در (۳۵) نیمه وانی طایفه که ذکرش در فصل ۳۶
شیعیان است که مقام هجرت گاه بنی معظم علیه الصلوٰه و السلام حسب حدیث در زبور واقع که نیمه اسپینا هم
مرد و شود یعنی مدینه اند که (۳۷) حد و دانی جاور (۳۸) تاقیس (۳۹) قیدار که صاحب رس از ایشان اند و و
در آن بود که یکی محلیست دوم با سمانت که هر دو در کجای عیسی بن اسحاق آمدند چون قبل از زمان آدم
تسلیم نسبت بنظر ظهور حضور صلی الله علیه و سلم در منزل مقیم بود و آن روز نسبت حسب حدیث و انجیل روز جمعه
بود و در اولاد اسماعیل روز جمعه را بدان جهت اکرم میداشتند و از زمان اسماعیل عظمت آن روز بزرگ بود و خود
بروید اسماعیل عین پیشین گوی حضور صلی الله علیه و سلم بود بدان وجهی که بدان خبر نظر بودند تا آنکه انصار
و تاریخ خود مثل جزیر شیری بدین انتظار تصریح کنند پس آنجناب بعد یکصد و بیست و پنج سالگی حسب فصل
۱۰ تکوین وفات یافت که روبرو برادران خود مثل سحی و مین و غیره معز بود و در عدم وراثت آنجناب

در مال ابراهیم از آن بود که خلیفه عمر را سختی بود چنانکه اولاد کلان داد و او را شش گشت و عیالان بطور خلافت و ارفاق
شد که نزد بود و زیر که انبیا و ورثه نگذاشتند مگر علم را و مال و اسباب دنیاوی بر اسباب خلیفه باشند نه بر اسباب خناس
اولاد و چون اولاد او حق از وراثت خلافت نمودند کمال شد دولت خلافت در اسماء عیالان که بر او نشان بود و در بعد
از انقضای آن خلیفه که سج بود و در آن چون انجیل علیه السلام نزد حق مرضی بود و در تحقیق مرضی کلام بسیار است
بدان نظر تفصیلش فرماید را علم ان سنی الله احدی بالذات کل بالاسماء بدانکه سنی اسم الله در مرتبه ذات است احد
است نانی که شریک بالاسماء است که در مرتبه وحدت رحمته قابل کل اسماء و در مرتبه رحیم و احدیت جامع اسماء است و
مرتبه ذات احدیت هم از تجلی است و در مرتبه وحدت مخصوص نبذیه برای حق و صلی الله علیه و آله است و در مرتبه احدیت
تفصیل است میان اکمل و کمال دعامة (فکل موجود فاما له من الله لاربه خاضعة تبیل اینگونه که اکمل هم پس براس
هم موجود و غیر انسان کمال پس نیست از الله جامع مگر اسم رب او خاص می باشد که باشد برای او کل بخلاف انسان
کمال که در وجه اسماء کلیه و جزیه جلوه گر است چنانکه در حق وحی و ابراهیمی گذشت و درین نص استثنای آید
شعر فکل شخص اسم و هو رب بنو لک شخص جسم و هو قلبه هم پس هر شخص اسم و متبعین است و آن اسم رب او است این
شخص جسم است و اسم قلب او است و اما الله احدی بالذات فاما له من الله لاربه خاضعة تبیل اینگونه که اکمل هم پس براس
برای کسی قدم را نه لایق بالواحد منراشته و اما منراشته لانه لا تقبل التبعیض برای آنکه نه گفته شود و براس کسی
از احدیت ذاتیه چیز نیست و برای دیگر از احدیت چیز نیست زیرا که نشان اینست که احدیت نه قبول کنند
شخصیت را زیرا که مقام احدیت نانی جمله که شریک است پس صورت کل اسماء صورت متحقق و در احدیت قدم کسی نباشد
و اما حدیث مجموع کلام بالقوة لیکن احدیت مجموع پس بنظر آنکه ترقی بالانهاست باشد و بر مرتبه سده که تمام شود و مجموع کل آن
نیز براس کمالین با مکان باشد بفعول پس تجلی مجموع اسماء براس خاص با امکان باشد و تجلی اسم خاص
براس عام مقرر پس از کل بالاسماء کس از ناقص و کمال و سعید مستفید است چنانکه فرماید و السعید من کان
عنده ربه مرضیا و ائمه الامن هو مرضی عنده ربهم و سعید حقیقی کیست که باشد نزد دیر و در کار خود اسم رب خاص
باشد یا علی الترمیم پسندیده و نیست در مقام وجود مگر کسیکه او پسندیده است نزد دیر و در کار خود و لانه لایق
بقی علیه ربوبیت فهو عنده مرضی فهو سعید براس آنکه او عیالیت که باقی دارد بر رب خود ربوبیت او را پس
او نزد دیر و در کار خود پسندیده است پس او سعید است گویند اسم دیگر شقی باشد این امر آخر است پس آنچه
در قرآن مجید است که رهنی نباشد حق تعالی از بنندگان بکفر نانی این تحقیق نیست زیرا که اسم هادی که هم ثلثیت است

بر کفار ان آثار طاعت و جمال و حسن انتقام بهم منتقم ظاهر سازد و دوست که با هم فضل از ایشان راضی است
 که در آخرت صورت اسم منتقم ظهور نموده بعد از احتجاب راحت دهد و لهذا قال سئل ان للرب لوبیه سر او هو انت
 مخاطب کل عین موجوده و برای همین فرمود شیخ بزرگ سئل تشری مرحوم که برای ربوبیت سرسبیت و بطون و او
 عین است خطاب کند سئل بر عین موجوده را از اینجا انسان بنیان الرب شهرت است که اگر نبودی عین انسان
 کامل صفت ربوبیت بود که کامل ظهور نیافته و لوبیه طاعت الربوبیت اگر زائل شود آن سر البته باطل شود
 ربوبیت رب که در کدام صفت ربوبیت ظاهر شدی و فاعل علیه بود و حرمت امتناع لا یتناع و هو لا یفطر
 فاعل باطل ربوبیت پس فاعل که در سئل مرحوم بر کدام مذکور فقط لوبیه که حرمت امتناع ثانیه است برای امتناع اول
 و سر عین هر کس زائل نشود پس ربوبیت هم باطل نگردد و لایه لا وجود لبعین الابریه و العین موجوده و انما
 برای آنکه وجودی نیست برای عین مگر بر سر خود و عین مریوب موجود باشد و اینست که بشارت یا بشارت یا
 بر روح زوال ربوبیت لای باطل و انما پس ربوبیت نه باطل گردد و همیشه اوکل قضی محبوب و هر مریوب مرضی است و هر
 مرضی محبوب است پس هر مریوب محبوب است و این هم مقرر چنانکه فرماید فی الفعول المحبوب محبوب و هر چه کن
 محبوب مرضی محبوب است پس هر چه در عالم است بدین نظر محبوب است بنفسه (فکلمه مرضی) پس عین فعل آنچه در
 عالم است پسندیده است الانه لا یفعل للبعین بل یفعل لربها فیهما برای آنکه نیست فعلی برای عین بلکه فعل بر
 رب عین است در عین و رب وجود است و وجود غیر محض است فاعلمت البین ان یضاهیها الیهما فعل پس
 معلوم شد عین از آنکه اضافت کرده شود بطرف فعلی و فاعلت را ضمیمه نماید فیهما و عینا من افعال ربها پس
 شد عین راضی بدانچه ظاهر شود در و از افعال پروردگارش (مرضیه تلک الافعال) پسندیده اند این
 افعال (لان کل فاعل و صانع راض عن فعله و صنعته فانه فی فعله و صنعته حق مایه علیه برای آنکه هر فاعل
 و صانع غیر مجبور راضی است از فعل و صنعت خود که او کامل کرد فعل و صنعت خود را حق آن صنعت که بر دست
 و حق تعالی مجبور نیست تا در اوده و رضا فرقی مفید باشد و سند از قرآن آورد اعطی کل شیئی خلقه ثم رسی
 ای بین انه اعطی کل شیئی خلقه فلا یقبل النقص و لا الزیاده و او هر شیئی را انداز او حسب نظام عالم باز بدایت
 کرد و احیاناً کرد که او او هر شیئی را انداز او پس نه قبول کند نقصان و نه زیادت را (فکان اسماعیل علیه السلام
 بعثوه علی ما ذکرناه عند ربهم رضیا) پس بود اسماعیل علیه السلام با اطلاع خود بر آنچه ذکر کردیم نزد پروردگار
 خود که اسم جامع است پسندیده (و کذا کل موجود عند ربهم مرضی) و همچنین هر موجودی نزد پروردگار اسم

خاص خود پسندیده است فرق اینقدر است که اسماعیل مرضی مطلق است و موجودات جزئیة مرضی هم خاص (دولایه) و اذاکان کل موجود و عند رب مرضیا علی ما بیناه من انیکون مرضیا عند رب عبد آخر) و نه لازم آید چون باشند نزد پروردگار اسم خاص خود پسندیده بطوریکه میان کردیم از آنکه باشند پسندیده نزد رب عبد دیگر (لانه ما اخذنا له ولویه الا من کل لامن واحد فاما لیمن له من کل الا ما ناسب فهو رب برای آنکه گرفت اسماعیل رب و بریت را اگر اذکل اسمانه از هر رب واحد پس تعیین شد برای اذاکل گویا آنچه مناسب است پس کل ربها دوست (دولایه) اخذه احد من چیست احدیه و لکن مانع اهل الله تعالی فی الاحدیه و دیگر در رب کسی از حیثیت احدیت و ائمه او و بر اسم این امتناع منع کرد اهل تعالی را در احدیت و ائمه زیرا که تعالی نیست است و آن تنبیه را خواهد (فاما انظر انظر ته به فهو انظر لنفسه فما زال ناظر لنفسه بنفسه) زیرا که چون بینی او را بدو که عنان از هر طرف تافته بجای تو می توانی است حق قائم شود چنانکه در حالت فنا پس و است ناظر نفس خود را پس او همیشه ناظر است نفس خود در بنفس خود پس در نظر ناظر نسبت تعالی باقی نماند و در نفس الاله که حالت بقا بدان شاید است ذکرش می آید (وان نظر ته یک نزلت الاحدیه یک) و اگر نظر کنی او را بخود پس زائل شد احدیت بقوت او (وان نظر ته به و یک نزلت الاحدیه ایضا) و اگر نظر کنی او را با و بخود چنانکه لکلیس لحاظ مطلق و مقید هر دو دارند در مقام بقا پس زائل شد احدیت نیز (لان ضمیه التام فی نظره ما هو عین المنظر منسل بدن وجود بصره ما اقتضت امر من ناظر و منظور (فانزلت الاحدیه) بر اسم آنکه ضمیه تا مخاطب در نظره نیست او عین منظور پس لابد است از وجود نسبتی که خواهد دو امر ناظر و منظور را پس در دو صورت آخر احدیت زائل شد و انهم یزالوا نفسهم بنفسهم و معلوم انه فی هذا الوصف ناظر و منظور و اگر چه نه بیند مگر نفس خود را بنفس حق در صورت اول و معلوم است که درین وصف ناظر و منظور است گویا فی نمازین کلام در مابین آید و کلام در مرضی بود و فالمرضی لایصح انیکون مرضیا مطلقا الا اذاکان جمیع مایظهر بهن فعل لراضی فیه) پس صحیح نباشد که باشند مرضی مرضی مطلقا اگر چون باشند جمیع آنچه ظاهر شود بدو از فعل مرضی در و پس او سجد علی الاطلاق باشد بفضل اسماعیل علیه السلام غیره من الایمان بالهغه الحق بهن که نه عند رب مرضیا پس بدین جمیع تفضل داده شد اسماعیل علیه السلام غیر خود را از ایمان بدینچه نصرت کرد و او را حق بدو از بودن او نزد پروردگارش پسندیده و گوئی که کل نفس مطمئنه قبل لهما اجبی اسے ربک همچنین است هر نفس مطمئنه که گفته شود بر اسم او رجوع کن بطرف پروردگار خود و فاما امر بان ترجع الالی ربها الذی نادى لها و دعاها فترت من کل راضیه

ومرتبة ليس تمام کرد و در نفس مطهره را که رجوع نشود مگر بطرف رب ا و کند اگر در خواهر او پس نفس مطهره
 بشناخته شود و در کار خود را از کل در حالیکه خود را خسته بود و خود پسندیده زیرا که فرمود (فأدخلى فى جوارى من
 حيث ألقىهم فى المقام) پس داخل شوی نفس مطهره در بند گانم از جتنی که برای شان این مقام است
 رفعا بعد المذکورون هناك بعد من رب تعالى و اقتصر علیه و لم ينظر الى رب غيره مع احدية العینین الا بدین ذلك
 پس بندگان مذکورین در اینجا هر چند نیست که بشناسد اسم بر گس پروردگار خود را و اقتضا کند برود و نه نظر کند
 بطرف اسم پروردگار غیر خود با وجود احدیت عین حق که لابد است ازین (و ادخلی الجنة) استیلهای ستره و داخل
 شو بخت هر که او ستر نیست اما خود از جن بختی ستر و نیست بختی سواک (و نیست جنت من سواک) تو رفانت
 استیلهای بندان پس گویشیده کنی امر بذات خود (فلا اعرف الا بک) پس نشناخته شوم مگر تو (کما) است
 لا تعرف الا بک (الای) بپنا که تو نباشی مگر بن رمن عرفک عرفنی پس هر که شناسد ترا شناسد مرا از اینجا در حدیث است
 هر که مرا دید خدا را دید و عظمت مرشدان از اینجا باید شناسخت (و انما الاعرف فانك لا تعرف) و من بحقیقت نشناخته
 شوم پس تو نشناخته شوی (فأذا دخلت الجنة و خلعت نفسك) پس چون داخل شو بخت جنت او را
 داخل شوی نفس خود را (فقتصر من نفسك) معرفت آخری غیر المرفقه است عرفتها جین عرفت ربک بمعرفتك یا یا
 پس بشناسی نفس خود را معرفت دوم غیر آن معرفتی که بشناخته او را و قتی که بشناختی پروردگار خود را بمعرفت خود
 او را رفیکون صاحب معرفتین معرفت به من چیست است و معرفت به ربک من چیست هو لا من چیست انت پس
 باشد صاحب دو معرفت یکی معرفتیکه بدان چیستیکه تو هستی دوم معرفتی که بنا و بسبب تو از چیستیکه دوست نه از
 چیستیکه دوستی نظیر دانست بعد و انت رب بلس که فیما انت بعد به پس تو بنده بقید و تو پروردگاری با طلاق
 براسه شغلی که براسه او در و تو بعد استی زیرا که هر موجودی تحقق در وجود حق ظاهر است در حق که حق آینه ایست بر طایفه
 بعد پس هر آنچه ثابت باشد برای او مثل عبودیت و غیره ثابت شود براسه او در و (و انت رب و انت عبد من
 له فی الخطاب) عبد و تو ربی با طلاق و تو بنده براسه شغلی که براسه او در خطاب است بر یکم عبدی است و کل عقد
 علیه نفس بیکایه من سوا عقد به پس هر عقیده شخصی که دوست دور کند او را شخصی که سواست او عقیده است
 در فرضی او بعد عن عینیه فهم ضلون) پس ارضی شد اندام از بندگان خود پس آنان پسندیدگان اند نظر را باب
 خود با که اسماء اند و در ضوا عنه و مرضی و ارضی شدند از حق پس حق مضبوط برای شان (و تقابلت) الخضران تقابل
 الا مثال) پس تقابل شدند و حضرت است حضرت به بوبیت و حضرت عبودیت بطور تقابل امثال در فرضی

بجای

و مرضی بودن هر یک و سبب طور تقابل مثال میفرماید و الا مثال اضداد باشتند و در اینجا ضد
 نباشد بدان وجه بطور مثال فرموده الان القلین لا یجتمعا و لا یتیمنا ان براس آنکه دو مثل جمع نشوند در یک محل زیرا که
 نه متمیز شوند و اما تمیز در نیست مقام بر بوبیت و عیودیت اگر متمیز که اول موجود است دوم موجود (فما تمیز
 مثل پس نیست در اینجا مثل رفتنی الوجود مثل غائی الوجود و بعد پس نیست در وجود مثل پس نیست در وجود
 ضد و وجوب موجود و امکان متوهم زمان الوجود و حقیقه و احدی و لکن لا یضاد و تقسیم زیرا که وجود حقیقت و احدی
 است و شش نفس خود را مضاد نباشد که با ممکن متوهم متحد شود و ششها در علم بقا الا الحق لم یبق کائنات و اما تمیز
 موصول و لا تمیز بائن پس نه باقی ماند مگر حق موجود نه باقی ماند ممکن متوهم پس نیست در اینجا ممکن که موصول با حق
 باشد و با نیست در وجود ممکن متوهم جدا گانه موجود و بعد اجادیم بان عیان فارسی یعنی الا عیانه اذا عان (و بدین
 وحدت وجود آید برهان ظاهر پس نه بینم بهر دو چشم خود دیگر عین اول چون معانیه کنند با ششم در عین فنا و ازین نفی تقابل
 ارضی و مرضی اند حق و خلق که در نظر صاحب حق است بنظر صاحب حق الجمع لازم نیاید چنانکه فرماید (ذکاک من شئ ربیه
 لیکون هو بعلمه بالتمیز) و آن اثبات تقابل و حکم برضاه حق و مرضی بنده و بعکس برای شخصیت است که خستیه کند بر در و گاه
 خود را ازینکه باشد با علم خود با تمیز مراتب پس با وجود علم مراتب خلط در مرتبها و است (لما لا یلها علی ذلک جلال عیان فی الوجود
 و اما باقی به عالم برای آنچه دلالت کرد و اما برین خستیه جلال شخاص در وجود و انهم با آنچه آورده بدو عالم و مرتبه عالم
 از مراتب اعلی است بد آنکه بی خوف است که عامه را باشد و عایان بحسب آیه و لا توفی علمهم و لا یحکمون و لا یستثنی اند
 دوم خستیه است که از قرب خیر و دان اولیا را باشد و نقد و تمیز بین العیود نقد و تمیز بین الارباب پس
 تحقیق واقع شد تمیز میان بنده گان پس واقع شد تمیز میان ارباب که از اختلاف صور است بنده گان ظاهر
 شد و اولی القیاس لفسر الاسم الواحد الالهی من جمیع وجوه بالفسر و الآخر و گرنه واقع شد تمیز بائن ارباب که
 اسماء البهتة تفسیر کرده شدی یک اسم الاهی از جمیع وجوه و بعد از تفسیر کرده شود بدو اسم دیگر و هر گز چنین نیست
 پس تمیز ظاهر گشت چنانچه بطور مثل فرماید (و المعز لا یفسر بالمدل الی مثل ذلک لکنه هو من حیث وجه الاحدیة) و
 معز مثلا تفسیر نکرده شود و مدل تا مثل این لیکن او معز نیست از حیث وجه احدیت (کما تقول فی کل اسم اسم الله
 دلیل علی الذات و علی حقیقه من حیث هو چنانکه گوئی در هر اسم که او دلیل است بر ذات و بر حقیقت اسمیه متمیزه
 خود من حیث هو و الفاسمی و احدی المعز هو مدل من حیث نفسه و حقیقه من حیث اسمی از یکسبب حقیقت است پس معز مدل است
 از حیثیت نفس و حقیقت متمیزه خود زمان الفهم مختلف فی الفهم فی کل واحد منها سبب الحق زیرا که مفهوم مختلف

شود و در فهم از هر یکی از آن هر دو سواست حق که او واحد است و چون ربط عباد و ارباب است که عبارت از است
 و اما از حق تعالی جدا نشوند پس بخوان این اشعار (فلا تنظر الی الخلق و لا تعریه عن الخلق) پس میان بطرف حق در حالیکه
 جاری کنی حق را از خلق که این در واقع نباشد سواست لحاظ عقل (و لا تنظر الی الخلق و لا تسوه سوی الخلق) و همین
 بطرف خلق در حالیکه پوشانی او را باست سواست حق که غیر حق پنداری (و نه بهم و نه شبهه و نه فی مقصد الصدق) و
 و نه هر کس حق را در مرتبه غنا و شبهه کن او را در مرتبه صفات دیگر و قائم شود در مقام جمع مابین تنزیه و تشبیه که مقام حدیث است
 که در دو مقام کذب نیست بخلاف هر هر واحد که تصور هر یک کذب است (و کن فی الجمع ان نیست و ان نیست نفی
 الفرق) و باش در مقام جمع تنزیه و تشبیه اگر خواهی و اگر خواهی پس باش در مقام فرق و شود کثرت بعد از جمع (و نه بالکل ان
 کل مبدی تصبیب سبق) و هر گاه یکم چنین باشی جمع کن بهر یک سینه سبق اگر هر یکی از ظاهر کنی (و لا تقنی و لا تقنی)
 و لا تقنی و لا تقنی و نه فنا نشوی بحسب حقیقت خود که حق و نه باقی مانی تبعیدات خود زیرا که حق تعالی در هر روز
 بشان نوبت و نه فنا نشوی بنفس خود بلکه تجلیات جلایه حق و نه باقی مانی بعد از فنا بنفس خود بلکه تجلیات
 جمالیه حق (و لا یلقی علیک الوبحی فی غیره و لا تلقی فی) و نه القاکر ده شود بر تو و می یعنی الهام و صورت غیر تو از هر
 وجه و نه القاکنی بر غیر بلکه غیر تو الهامی که بصورت از تو گیرد و از حقیقتش گیرد و گوشت و باطنها تو باشد و چون حق تعالی
 که در حضرت اسماعیل علیه السلام را بصدق وعده بیان اسرارش فرماید (التا بصدق الوعد لا بصدق الوعد)
 ثنا بصدق وعده نیک باشد بصدق وعده بد (و الحضره الاکیمه تطلب الثنا و بالذات) و درگاه اکیمه
 طلب کند نیک ستایش بالذات از منظر تاسمان و صفات حق در انداختن ظاهر شوند و از ظهور اسماء و صفات مدح
 منظر ظاهر شود و صورت و رفعتا لک ذکر کرد هویدا گردد و در نشانی علیها بصدق الوعد لا بصدق الوعد بل بالتجا و نه
 پس در صورت ثنا بصدق وعده ثنا کرده شود بر آن درگاه بصدق وعده بصدق وعده بلکه به تجا و نه و عید ثنا
 کرده شود اگر غور کرده شود خلایف در عید خلایف صدق نیست زیرا که عید برای تهدید هم باشد که او خبر نباشد
 بلکه انشاء است و سند کلام از آیه قرآنی آرد (فلا تحسبن انه خلعت وعده رسوله) که حق تعالی ستم مایید پس
 گمان مبدا خلایف کند و وعده خود از رسولان خود پس تصریح وعده فرمود (و لم یقل و عید) و نه فرمود
 و عید خود را خلایف کند و نیست مثلا عصیان و نواست آدم را القبول است تو به شرف کرد و مطابق آیه
 الذین یجتنبون کلمات الاثم و النوا حشش لا اللهم و نیست لم که عبارت از اتفاقیات است از انبیا و گذشت
 پس از عید و عید ظاهر شد که خلایف و عید تواند کرد و بل قال و تجاوز عن سیئاتهم بلکه فرمود و تجا و تر کند

از سیئات نشان (یعنی آن نوع علی ذلک) با وجودیکه وعید کرده شده است بر عصیان و سیئات رفاقتی علی اسماعیل
 بانه کان صدوق الوعد پس تعریف کرده اند تعالی اسماعیل را با آنکه بود صدوق وعده نه صدوق وعید چنانکه شاعر
 گوید وعدته او وعده و خلافه العادی و مخیر موعدی یعنی هرگاه یک وعید بدکم ادرایا وعده
 نیک البتة خلاف کند وعید بدکم و کمال کننده احم وعده نیک را در قبال لا مکان فی حق الحق سبحانه اما فی
 حق طلب المخرج در ازل شده است اما مکان وعید تکلیف علی الدوام در حق حق تعالی سبحانه بود که در و
 طلب مخرج است در حقیقت بر و بر غضب و البته بنظر اسم حق حکیم ان مع العسر یسیر تا هنگامیکه سخن دوزخ
 کشیده شود بر راحت جنت نرسد چنانکه مومنان درین دار دنیا با اختیار کشیدند و آخرت فوز یاب شوند و اهل دوزخ
 در آخرت بهر آسین دوزخ آخرت کشند تا بحسب حدیث سبقت و مضمون ان مع العسر یسیر بالاخص لذت
 یابند یعنی بعد از احتساب و کلام خبری به بسیاری معانی سواست اعلام و اخبار برای تلف و تحسیر و دعا و تمهید
 می آید پس خلافت وعید کلام حق نشد شعر فلیتم بق الا صدوق الوعد وعده و ما لو عید الحق علین لقائن پس
 نه باقی ماند مگر یک صدوق وعده نیست براس وعید حق یعنی که معانیه کرده شود براس دوام (و ان دخلوا
 دار الشقاق ففهم علی لذة فیما یعلم به ان) و اگر چه داخل شوند بدار شقاق و دوزخ لیکن آنان بعد از
 احتساب بر لذتی باشند از نعیم که بمیان باشند لذت اهل جنت را از نعیم جنان الخلد فالامر واحد و بینهما عند
 التلی تبائن پس امر واحد است انجام کار و میان هر دو نیز یکی تبائن است و تکلیف یک لحظه سخت باشد چه
 جای که تکلیف است تا احتساب پس شریعت حق است و درست است پس غذا با من عذوبه طعمه و ذلک که کافش و
 القشر صائن نام داشته شد عذاب بعذاب از عذوبت طعم او انجام کار که بعد از تکلیف لذت راحت زیاده
 شود و این لفظ عذاب مثل شتر است برای شیرین و قشر نگا دارند است بی را که اندر دست که آب گوشت عرض
 گرم بالعرض شود مگر بنظر طبیعت خود که بار دست جلد عود کند اکل این شتر یا و باید داشت که در نسبت عصا
 مومنین بحسب وعده یغفر لکم لکم ما تقدم من ذنبکم و ما تاخر حق تعالی در روز حج او دایر گناه ما تقدم یعنی
 مظالم است که درجه تقدم دارند و گناه ما تاخر یعنی آنکه درجه تاخر دارند که غیر مظالم باشند جمله خشنیده شدند و
 علی بن ابی طالب و عید حق را برای اهل اسلام در آخرت یعنی غالباً مقرر نشد و در دنیا بحسب آیه من یعمل مثقال
 ذرة شرا یراه چنانکه در معالم التنزیل است اهل اسلام من می یا بند و براس مغفرت کفار و مشرکین در حدیث
 صحیح دارد که سه مرتبه حضور صلی الله علیه وسلم در تفسیر آیت ان الذین یغفر الذنوب جمیعاً در جواب سائل فرمود

و هر که شرک کند و هر که شرک کند و از قرآن مجید تا احقاب عدم چشیدن برد و تملک واضح و مهم
 الا ماشاء ربک برین دال پس یعنی برای دوام عذاب غیر منقطع سوا سیه دوام محاربه دیگر نمائند و در شیخ مولانا
 جابیه است که اهل نار مخلدین را سه حال از کلام حضرت شیخ و تا بعد از آن دریافت میشود و یک چون داخل شوند عذاب
 بر ظواهرشان مسلط شود و مهم بر بواطن پس مضطرب شوند و تخفیف عذاب نخواهند و در خواست خود و دنیا
 کنند پس به خواب داده شوند و حالت ثانیه انگاه باشد که گمان بریزد بر قیام عذاب پس از باطن نشان
 عذاب بر رخ شود و نمود کنایه که بر و لئان سه شان روششن باشد و حاکم ثانی انگاه باشد که بر ایشان
 احقاب گذرند پس عادت گیرند بر آن تا آنکه رجوع کند بر ایشان با آنکه بدولت یا بند تا اگر نسیم جنت را
 مکه ده بندار قیوم بود که گلاب را بدو دادند عافانا الله و جمیع المسلمین

فصل حکیمه حقیقه فی کلمه اسحاق قیمه فصاحت حکمت حقیقه است در کلام اسحاق قیمه بدانکه حال ولادت آنجناب
 در فصل ابراهیمی گذشت و حسب فصل سها کون سال وفات یافت و حسب وجبت سارا لازم خود را بر ابراهیم
 برای سنا حکمت اسحاق نزد توفیل بن ناجر بن تاج فرستاد و توفیل را خلی گشت و اسحاق حسب فصل سها کون بنی
 شد چنانچه فرمود که ای اسحاق ترا بر گشته بنی توفیل تو این ملک دهم و سیکه بابر ابراهیم خورده ام چنانکه ذکر قسم ابراهیم
 از فصل سها کون گذشت و ذاکم و اولادش را مثل ستارگان آسمان و افرایم و این ملک تسل تو بدهم و غیر تو مان
 از نسل تو یعنی بذریعه تو بر گشته یا بنده و در هنگام وفات خود حسب فصل سها کون یعقوب گفت که اولاد است از ششم
 آسمانی مشرف شود یعنی از دولت آسمانی اسلامی و هر که بر گشت خواهد یعنی اولاد یافت مثل ذوالقرنین آن قیاس رک
 شود و هر که ترالون کنایه رومیه آن ملعون شود یعنی از اهل اسلام و آنجناب را از رقیه بنت توفیل عیسی و شروان
 تو ام متولد شدند و شروان از عقب عیسی و آتیمه بود و بدان بهمن بقیوب شهر شد و در هر یک صد و هشتاد و سالگی وفات
 اسحاق شد چون اسحاق بحدی رسید بود ابراهیم خواب دید که اسحاق را فرج کند و چون سه شب متواتر دید از
 خداوند است و متوجه فرج اسحاق گفت که در محبت خدا و اله بود و خواب را با سحری گفت و او هنوز نبوت سعی
 رسیده بود و با وجود دسائی عرض کرد ای پدر تو خلیل و تمیل بکوش با نچه ام فرموده شده پس آنجناب اسحاق
 را در مقام کوه سوره در جای که بعد ازین قصه یعقوب گفته ساخته بود براسه فرج برد و قصه فرج که دو کار و بر سلق
 اسحاق را اند حق تعالی در آنوقت بگفته عظیم که در خواب بصورت اسحاق دیده بود و تمیل در عالم شهادت کرد و تا
 بعوض اسحاق قربانی نماید پس اسحاق صحیح و سالم ماند چنانچه در تورات است دال کتابین برین متفق اند

و تحقیق این امر که آیا ذبیح در حقیقت اسحق است چنانکه یهود و نصاری حسب توریة اتفاق دارند یا اسماعیل باید شنید
که در جمله نسخ توریة و چه بزرگانهاست مختلفه در اقوام متضاده این یک سخن بابت ذبیح اسحاق است و حدیث یوسف
صدیق الدین یعقوب اسرائیل بدان اسحق ذبیح الدین ابراهیم خلیل الدین و وال تضعیف بیضاوی با قدرح
غیر ذبیح البتة و لفظ اسرائیل و کلام باشد و قرآن بران ناطق که ذبیح اسحاق است زیرا که هر چند بشارت اسماعیل
بدرجه غایت در ضمن جزا است عظیم است لیکن بشارت غلام حلیم در آیه و بشرنا به غلام حلیم خاص بشارت اسحاق
است چنانکه در آیه دیگر فرماید بشرنا با اسحق پس بدین خصوصیت مراد اسحق اند و مفسران جلیل القدر مثل عمر
ناروق و علی قرطبی و ابن مسعود و هم ابن عباس بر دایت عکرمه و سعید بن جبیر از حضرات صحابه رضوان الله علیهم
اجمعین مطابق حدیث مسطور اند و از تابعین کعب اجمار و سعید بن جبیر و قتاده و مسروق و عکرمه و عطاء و
مقاتل و سدی و امام جعفر صادق و امام ابو حنیفه رضی الله عنهم و از تبع تابعین زهری و غیره برین تصریح
نموده اند و آیه قسرانی بعد ازین قصه و بشرنا به اسحق بنیامنی این نیست که در اول بشارت غلام حلیم بود
و درین آیه بشارت نبوت اسحق است چنانکه فصل ۲۲ تکوین برین دلالت دارد که بعد از بشارت اسحق
با دولت اسحق که نبوت اوست خبر داده شده و مولانا عید العلی بحر العلوم و حضرت شیخ اکبر برین طرف موعودات مذکوره
اند و مثل عید الدین عمر و سعید بن مسیب و شیخ حسن بصری و مجاهد و ربیع بن انس و امام شافعی و محمد بن
کعب و کلبی و بر دایت عطاء بن رباح و یوسف بن یاکب و عید الدین عباس اسماعیل را ذبیح دانند و نسبت
تصریح توریة از زمان عمر بن عبد العزیز گرفته اند که یک شخص از یهود مسلمان شده گفته است که از توریة ذبیح
اسماعیل است مگر یهودیان تبدیل کردند این قول بمقابل گروهاست متعدد و متضاده قابل سند نتواند که یک
تخریف در گروهاست متضاده یهود و نصاری بر یک سخن در جمله نسخ یافته شود که در عبری و سامری و یونانی تبدیل
بر یک سخن نموده باشند و سند ایشان حدیث انابن الذحیحین درست نیست زیرا که برادر جد گویند چنانکه آیه
قرآنی ما بعد من بعدی قالوا انجد الک و آله آباک ابراهیم و اسماعیل و اسحق دلی بر النسب و هم آنکه چنانکه
بر حضرت عید الدین جمل شتر قربان کرده شدند بر لیا سجد امجد آنحضرت نیز از شتر قربان کرده شده بودند پس اگر
انا الذحیحین بدان وجه باشد چه بعید و حال استناد نشان از آیه و بشرنا به غلام حلیم از قول شان درست نیاید که
گویند که ذبیح اگر اسحق بودی به بشارت یعقوب ابراهیم بشر نبودی زیرا که اگر ذبیح اسماعیل بودی به بشارت است
عظیم بدولت اسماعیل حضرت ابراهیم بشر نکشتی و چون ذبیح اسحق در مقام کعبه شرفی بوده است قول بدانکه اسحق

کی در مکّه آمده است و دست نباشد و آنچه گویند که قرن کبش در کعبه متعلق بود برای این سند در کار که همان مستر کبش
اسماعیل بوده اند باز ممکن که در زمان بتاهی بیت ایل شرقی قرن کبش استحق با شند الحاصل جناب شیخ بدین تحقیق
استحق را ذبح میفرماید چون وجود آن جناب محقق در زمان یاس سارا الحق شده است هکت این جناب سخن
نسبت کرده شد و باز ظاهر که کجاکش و کجا انسان و کجاکش ذلیل و کجاکش استحق پس چه او فایده بزرگ عظیم ارشاد
رفت بدان وجه حضرت شیخ متوجه تعجب و جواب است بدان نظر فرماید شعله فدایی ذبح ذبح بقر بان + و این نواح
کبش من توس انسان + هجاس تعجب است فدایی ذبح کبش است براس تقریب حق و کجاست نسبت آواز کبش
را از آواز انسان پس فدایی چگونه کبش مقرر گشت و عظیم الله العظیم عتایه بنا + او به کم اور من امر میران
و عظیم کرده الله عظیم براس عنایت بایا با و ندانم این عنایت از کدام میران واقع شد و لا شکسان الیمن
عظیم قیمه + و قدر نزلت سخن ذبح کبش بقر بان + و شک نیست که شتران و گاوان که بکفر ستاده شود انداز کبش
بزرگ قیمت اند حال آنکه کشته اند از ذبح کبش برای قربانی عوض نبی رفیالیت شعری کعبه تاب ندان + شیخ
کبش سخن خلیفه الرحمن + پس آن تعجب کاش بودی شهورین چگونه تا هم تمام شد بدست خود و کبش من ز غیله
رحمن استحق تا اینجا استغراب است و شش فرماید (الله مددک) الا فرید مرتب و فارار باج و نقص خسران + آیا
ندانی امر و کبش با ترتیب است کمال است بدست کسب نفع شرف بدست آدمیان حیوانی و انحصار نیست
برای خسران این کسب به نسبت نبات و جماد (فلا خلق الا علی من جماد و لبعده + پیر است علی قدر یکون و اندران +)
زیر آنکه نسبت خلقی جهانی اعلی از جماد مطلق بر هر نعمت خدا که بطوریکه پیدا شده اند از خود در خود تغییر ندهند و بعد
از جماد نبات است بر قدر و انداز با است که با شند پس در چیزیکه تصرف بر فطرت کمتر قیمت حق در زیاده
و بعد از نبات و بعد از دود و دود حس چنانکه فرماید دود و دود حس بعد نسبت و الکل عارف + بحلا که کشف و ایضاح
برهان + و صاحب حس بعد از نبات است و هر یکی از جماد و نبات و دود و دود حس عارف است بحسب سلاق خود
از راه کشف و ایضاح برهان عقلی و عقلی عقلی آنکه چون حق تعالی در هر جاست پس هر جا اوصاف
او که سبع صفات فی المثل است ظاهر و از دلائل عقلی آیه و دلهای من فی السموات و الارض و آیه مثل سج
سدرمانی السموات و الارض است و اما المسمی آدم مقید به عقل و فکر او قلا ده ایمان + و لیکن مسی بادم
به مظهر و قناعت ناکرده مقید به عقل و فکر مثل حکیم یا قلا ده ایمان مثل اهل ربوب است پس ظاهر شد که کبش
اگر چه خیس از جماد و نبات آید لیکن اثرش از حیوان نیست که در و تصرف زیاده است مثل بدنه و گاو و آدمیان

حیوانی پس این علو و رفعت و قابلیت فدای انسان تشریف شد که مرتبه وسطه دارد و هذا قال سهل و الحق مستلما
 قانا و ایا هم بمنزل احسان تحقیق این مسئله سهل و تحقیق مثل ما فرمود پس ما و محققان بمقام احسان هستیم
 که جوید و بیست و نهم گویا حق را اینهم که در همه جا جلوه گر هست (من شاهد الامر الذی قد شهدته) یقول بقولی فی خفاء و
 اعلان (۱۰) پس هر که شاهد باشد امری را که مشاهده کردم و اگر اید بقول من در خفا و اعلان (و لا تلتفت قولاً
 بخالف قولنا) و لا یقدر السمع فی ارض عیمان (۱۱) و نه التفات کنی قولی را که مخالف باشد قول ما را و
 نیندازی گندم سخنان معرفت را و زمین ویران دل متعصبان (هم الصم البکم الذین اتی بهم) لا سمعنا
 المعصوم فی ارض قرآن (۱۲) آنان که مانند از شنیدن کلمه حق و نگنند از اقرار امر حق آنانکه آورده است
 بنی معصوم بدیشان براسه شنوایندن مایان در ارض قرآن مجید یعنی صم بکم عی براسه شان در قرآن مجید
 واقع شده (اعلم ایدنا الله و یاک ان ابراهیم الخلیل قال لانی الی اری فی المنام الی اذ یجکم بدان تأیید
 کند ما را الله تعالی و ترا که ابراهیم خلیل فرمود براسه پس خود استحق که بنهم در خواب که تراقب کنم و در اول این
 ترجمه گفته ایم که کمال در عالم مثال مطلق انچه بیند بود و هو ظاهر شود و اکمل جمله شبها را در خود بطور نمونه بیند پس
 بدین هو به و بعضی بطور تشبیه و تمثیل ظاهر شود و پس خواب اکمل قابل تعبیر باشد و بعضی بالتعبیر ظاهر شود و
 بعضی بنظر ابتلا ظاهر نگردد و چنانکه سفین صمد الدین در شرح حدیث من را فی فرموده است (و انما هم حضرة
 الخیال) العقید نام صبر نام و خواب حضرت خیال مقید است پس نه تعبیر کرد حضرت ابراهیم آنرا بنظر ابتلا و هو دیکه
 باو حق صریح وجود و یقوس و انبیا و ملوک از پشت استحق دریافت از سابق کرده بود لیکن بامید و عده حق که استحق
 را اسلامت خواهد داشت تعبیر فرمود (و کان کیش نمر فی صورة ابن ابراهیم فی المنام) و بود بکشته که ظاهر
 شده بود در صورت استحق بن ابراهیم در خواب بنظر مناسبت استیلام و انقیاد (فصدق ابراهیم کردیار
 پس تصدیق کرد و ابراهیم رو یا را با تعبیر زیر که خدا تعالی را منظر ترقی آنجناب بود تا هر شش را در خود
 بیند که مقام معراج است از هزاره ربه من و هم ابراهیم بالذبح العظیم الذی هو تعبیر رویاه عند الله و هو لا یشهر پس
 عوض داد استحق را پروردگار شش از و هم ابراهیم بذر عظیمی که تعبیر رویا بود و نزد خدا و حالیکه آنجناب
 بنظر ابتلا اطلاع داشت پس در بصورت و امر حاصل گشت سیک کمال تسلیم ابراهیم و استحق و هم ترقی
 حضرت ابراهیم زیر که حضرت الوهیت بی نهایت است و قدیه بنظر خیال حضرت ابراهیم شده و در حقیقت و
 انچه در حضرت خیال می آید بوسیله قوسه که در اول موخره مرغ نموده شده سیم و هم هست می آید باید دانست

که درین عبارت سوائے نامی نافاهان کدامی لفظ گستاخی از حضور شیخ مرحوم به نسبت جدا مجد حضرت ابراهیم
علیه السلام سر نزده لیکن نامی از مسائل تصوفیه عند رخواه ایشان است و زیاده تفصیل در شرح مولا نانا جابست
و تامله الصوری فی حقه الخیال محتاج الی علم آخرید رک بما اراد الله تعالی بهما کما لصوره ایس ازینجا دریافت
شد که تجلی صوری در حضرت خیال محتاج است بطرف علم دیگر که ادراک کرده شود بدو آنچه اراده کرده است اما
تعالی بنصورت آن علم مناسب است در میان صورت و معانی و معرفت نفوسیکه ظاهر شود این صورت در خیالات
شان ازینجا است که چون زبیده خاتون خواب دید که اهل مشرق و مغرب بمن جماعت کنند پس کینر کی نزدیک
از آنم فرستاد فرمود که این نه خواب است بیان کن که صاحب خواب کیست کینر که نام زبیده گرفت
امام فرمود که او نهی در مکه خواهد کند که از ولفی بابل مشرق و مغرب رسد و نیز معرفت زمانه و مکان و هیئت درین
خود است چنانچه شخصی از مهاجرات نزد وجه سلطان التارکین شیخ حمید الدین صوفی مرحوم برفت و عرض
کرد که دعا بفرما که از من مصادره نکرده شود و فرمود که این نخواهد شد زیرا که درین وقت آمده که اراده من اخراج
از بدن است است که برابر جبهه نگذارم پس بدستور فرموده مصادره کرده شد که یک جمده آگذاشت نکرده اند الا

تقری کیف قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا بی بکر فی تعبیر الروایا صحت بعضا و اخطت بعضا فی الروایات
یعنی ما اصابه فیه و ما اخطا و فلفیم فی فعل صلی الله علیه وسلم آیا نه یعنی که چگونه فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم
برای ابو بکر در تعبیر رویا رسیدی بعضی را و خطا نمودی بعضی را پس سوال کرد ابو بکر رضی الله عنه از حضرت
صلی الله علیه وسلم آنچه بصواب رسید ابو بکر در دو آنچه در خطا گردید پس انما انفسر فرمود حضور صلی الله علیه و
سلم چنانچه در متفق علیه از ابن عباس مرویست که ابو هریره حدیث میکرد که مرده نزد رسول الله صلی الله علیه و
سلم بیامد و گفت دیدم ایس که چکید از زمین و شند و دیدم آدمیان را که در آن گردند کفهای خود را را و
دستهای خود را را پس کسی زیاده گیرنده بود و کسی کم و دیدم رسی تازیان پس دیدم ترا ایس رسول الله صلی الله
علیه وسلم که گرفته بلن رندی باز گرفت مروی پس بلند شد باز گرفت مروی دیگر پس بلند شد باز گرفت مروی
سوم پس منقطع شد بدو باز وصل کرده شد برای او پس بلند شد پس عرض کرد ابو بکر رضی الله عنه ای رسول الله
صلی الله علیه وسلم قربان کنم پدر و مادر خود را براس تو هر آینه گذاردی مرا که تعبیر و هم آنرا پس فرمود تعبیر
کن او را پس ابو بکر رضی الله عنه گفت که ایبر اسلام است و آنچه چکید پس او قرآن سفت بره تری و شیرینی
یعنی سخن راستی و شهادت و جلال و ست تعیسر نمود و کثیر گیرنده از قرآنند و قلیل گیرنده از قرآن و لیکن رسن

صحت رسیدی

واصل از آسمان تا زمین پس آن حقست که تو بر آن هستی که گیری آن را پس عالی گردانند حق تعالی باز گیرد آن را بعد از
 تو مروی پس غلبه شود بد و باز گیرد او را مردی دوم بعد از او پس بلند شود بد و باز گیرد و سوم بعد از او پس منقطع
 شود باز وصل کرده شود بر او پس او پس بلند شود و یا رسول الله صلی الله علیه و سلم هر آینه منبر مائی
 مرا رسید یعنی تبعیه یا خطا کرد پس فرمود بنی صلی الله علیه و سلم که رسید بعضی را و خطا کردی بعضی را پس
 عرض کرد ابی بکر رضی الله عنه قسم دهم ترا و قربان کنم پدر و مادر خود را بر تو ای رسول الله صلی الله علیه و سلم هر آینه
 حدیث کنی مرا با آنچه خطا کردم پس فرمود حضور صلی الله علیه و سلم قسم دهم که حدیث زیر آنکه تا زمان انقطاع زمان
 عثمان رضی الله عنه تعبیر درست است و بعد از انقطاع خلافت عثمان رضی الله عنه وصل نکرده شد که بلند گردید
 عثمان بلکه تعبیر او آن بود که باز وصل کرده شود و بعد از سلطنت عضوض امیر معاویه و یزید و سلطنت اکثر بنی
 امیه جبریه خلافت بنی هاشم از عباسیه و سادات اسماعیلیه باو سخن باشد چنانکه در حدیث است که بعد
 نبوت از خلافت تا ثلثین و بعد سلطنت عضوض و بعد سلطنت جبریه بعد خلافت باو سخن باشد و سند دیگر بر
 دعوی می آرد و قال الله لا یرایم من ناداه ان یا ابراهیم قد صدقت الروایه و گفت الله تعالی بر ابراهیم
 و قتی که ند کرد او را در وقت فرستادن کشته اے ابراهیم راست کردی روی را از ما پس تفصیل (و ما قال که صدقت
 فی الروایه و نفرمود بر اے ابراهیم است شدی در رویا خود از محمد (و انه انبک لانه ما جبره بل اخذ بظاهرها
 ما رای) که او پس ترست برای آنکه نه تعبیر کرد او را بلکه گرفت بظاهر آنچه در رویا دید (و الروایه یا لطلب التبعیه)
 و رویا طلب کند تعبیر را در اکثر (و لک قال العزیز انکم تلک الروایه تبصرون) و بر اے طلب تبعیه بامت رو یا گفت
 شاه عزیز مصر بعد بیان خواب خود که تعبیر دید اگر باشد تعبیر دهندگان بر او یا روایتی تعبیر آنچه از من صورته را
 الی امر آخر فکان البقر سینین فی الحبل و سینین فی الخصب و معنی عبور که لازم تعبیر است بخواب است از صورتیکه
 دیده است بطرف آخر مناسب از اینجا پس شد بقر لاغر در تعبیر بوسع علیه السلام هفت سینین قحط و هفت گاو
 قره هفت سینه و سعت و چون خواب بر رویا دیده بود آنرا بفراخ سالی تعبیر فرمود و اکثر مردمان ازین
 خافل اند و ما بارها درین مقدمه تصریح کردیم بالخصوص در مقدمه یا جوج ما جوج که در معراج و رویا اینچنین
 دیده شده است اکثر ازین مقام و علی هذا آنچه متعلق بجا بسا اسپین و جا بلقاها لک بلعسان تعلق
 دارد مگر افسوس که مردمان نشناسند و بالخصوص آنانکه منطبق خوانند و استخراج بمحول از معلوم
 توانند مگر با وجود علم این قاعده قوت استخراج مطالب ندارند و فلو صدق فی الروایه کج انیم پس

معلوم شد که اگر است شدی ابراهیم در دیا البسته ذبح کردی پس خود را لیکن تصدیق کرد که در پرفوج شد (و
 انما صدق الرویانی ان ذاک علیین ولده) و جزین نیست که تصدیق کرد در ویا را حضرت ابراهیم که این مرتبه صین
 ولده است پس قصد ذبح نمود (و اما کان عند ان الاله الذبح العظیم) و بنود این مرتبه مکر ذبح عظیم گشتن است
 صورت ولده فقده در صورت ولده و تمثیل شد پس عوض داد حق تعالی او را بذبح عظیم که وجه عظمتش دریافت
 شد و اصل آن بود که حق تعالی را منظور بود که قطع محبت آن حضرت ابراهیم بنظر مغایرت نماید پس محبت است
 حق جلوه گر شد و قطع بصورت ذبح و چون قصد ذبح حق فرمود آن صورت آتی تمثیل بصورت کیش شد چنانکه
 سفیرین گویند که لایق بود بظلمت بنظر عوض حق و بعضی گویند عظیم یعنی فضل آید و بعضی گویند عظیم بود در ثواب
 و باقی قصص از افرناکرون سیکین و غیره بر حلق ذبح در تفاسیر مذکور اند و جزین نیست که نام ده شش شد و
 اما وقع فی ذین ابراهیم ما هو قد ادر فی نفس الامر عن الله براسه آنچه واقع شد در ذین ابراهیم نه او قد است
 نفس الامر نزد خدا و قصور الحس الذبح پس حاسه بهر ذبح را تصور کرد و در حس مشترک (و صور انجیال
 ابن ابراهیم) و تصویر کرد و خیال قبل ذبح در خواب ابن ابراهیم (فلو لم یکنه) و کیشش فی انجیال و بعد با بنه
 او با هر کس که دیدی ابراهیم کیشش را در خیال هر آینه تغییر کردی بشیطان و بعد ابراهیم خود یا با دیگر (ثم قال
 ان هذا هو البلاء المبین) باز فرمود حق تعالی بدستی این تصویر کیشش بصورت ابراهیم آینه بلا ظاهر است
 ای الاختیار الظاهر ای آزمایش ظاهر یعنی الاختیار فی العلم بل یعلم بالتحقیق موطن الرویا من التبعیر ام لا
 ای آزمایش در علم که ایاد اند ابراهیم تعبیر که خواهش کند او را و یا باندند (لا انما فی العلم ان موطن الخیال یطالع التبعیر
 برای آنکه داند و تعالی که مقام خیال طلب کند تغییر را و فعل ما فی الموطن حق و صدق الرویا لهذا السبب) پس
 که و ابراهیم هم آنچه مرتفی شده بود پس نه کامل کرد حق موطن او تصدیق کرد و یا را بحال خود براسه این سبب
 که موطن خیال را خیال نکرد پس حق تعالی در مرتبه انجیال ترقی داد (کما فعل لقی بن مخلد الامام صاحب السند
 فی الجهر الذی ثبت حنده انه علیه السلام قال من رآنی فی النوم فقد رآنی فی اليقظة فان الشیطان را تمثیل علی صورته)
 چنانکه کرد لقی بن مخلد صاحب السند امام و در حدیث که شنید در خبر یک ثابته شدند و او که آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود
 هر که دیدم او را خواب در صورتیکه در فون مدینه است پس دیدم او را یقظه زیرا که شیطان تمثیل نشود در صورت تمثیل پس از
 ملک روان نیست چنانکه در او اکل شرح نویسیم (قرآه لقی بن مخلد رقاہ البنی صلی الله علیه و سلم فی هذه الرویا
 انما صدق لقی بن مخلد و یا ه فاستقام پس دید آنحضرت را لقی بن مخلد که تو شایند او را بنی صلی الله علیه و سلم

در خواب شیر بر سر تصدیق کرد قتی بن محمد رو یا خود را پس انکار کرد و قوم پس بر سر تصدیق کنایه شدن فی کرد
 (وقایع النبای) دتی کرد بر سر تصدیق دیگران پس شیر بر آمد (ولو غیر رو یا ه) کان ذلک اللین علما و اگر تعبیر کردی رو یا ه
 خود را البته بودی این شیر علمی (فخرمه) اندر علما کثیرا علمی قدر ما شرب پس محروم کرد اندر او را بسیار علمی را بر قدر
 آنچه نوشتید (الاخری) رسول الله صلی الله علیه وسلم فی فی المنام بقدر لبن قال فشر به حتى خرج الری من
 الظایفری ثم عطیته فضیحه (ایانه) بنی رسول الله صلی الله علیه وسلم را که آورده شد در خواب بقدر شیر
 فرمود که نوشیدم او را تا خارج شد سیراب از ناخونهای من باز دادم بقبه خود را بعد رضی الله عنه ازینجا است
 که عبد الله بن مسعود در روز وفات فاروق رضی الله عنه فرمود که از ده حصه علم نه حصه بعد وفات فاروق باقی
 ماند و از وسعت علم اینجناب آن بود که چون در سورت شوری بعد از خلافت صدیق و فاروق بجانب کبائر
 و فواحش که در آیت و ما عند الله خیر و البقی للذین آمنوا و علیهم السلام و الذین یحبتون کبائر الاثم و الفواحش
 و اذا ما غضبوا هم یغفرون ذکر خلیفه ایست که برپا دارد صلواته یعنی قرآن را دکار او بمشورت باشد و بخج باشد چنانکه
 سی تعالی میفرماید و الذین استجابوا للرب هم اقاموا الصلوة و احرمهم شوری بنیم و ما از قنایم یتفقون اینجناب کار
 خلافت بر مشورت انگاند (فصل) ما اولته یا رسول الله صلی الله علیه وسلم قال العلم عرض کرده شد چه تاویل فرمودی
 ای حضرت صلی الله علیه وسلم فرمود علم را تا که بماند علی صورت ماه لعله یوطن الرکب یا و ما یقتضی من التبعیر و کلمات
 حضور صلی الله علیه وسلم و شیر بر صورت آنچه دیده بود او را بر سر علم او یوطن رو یا و آن تعبیر که
 خوابش کند و قد علم ان صورۃ البنی صلی الله علیه وسلم الی شایه با الحس مدفون فی المدینة و دانسته
 شده است که صورت بنی صلی الله علیه وسلم که مشاهده کرده بود آنرا حس مدفون است در مدینه (و ان
 صورۃ روحه و لطیفه ما شایه با احدین احمد و الامن لنفس کل روح بنده الماثباته و نه مشاهده کرد صورت روح و لطیفه
 آنحضرت صلی الله علیه وسلم را کسی از کسی و نه از نفس خود هر روح باین طور است یعنی عظمت روح مبارک حضور
 صلی الله علیه وسلم بدرجه ایست که با وجود ظهور او در هر روح کسی او را در خود و نه در دیگر مشاهده کرده است و چون
 ارواح نظام هر روح مقدس اند کسی روح را از حیثیت روح مشاهده کند باز صورت رویت چیست پس باید که بتجدد
 روح البنی صلی الله علیه وسلم فی المنام بصورۃ جسد کما مات علیه لایحرم منه شیئی که بتجدد شود روح بنی صلی الله
 علیه وسلم در خواب بصورت جسد آنحضرت صلی الله علیه وسلم چنانکه وفات یافته بودند که شود از دیگر
 (فخرمه) صلی الله علیه وسلم مرئی من حیث روحه فی صورۃ جسد تشبیه المدفونیه پس مرئی آنحضرت صلی الله

علیه وسلم است از حیثیت روح خود در صورت جسد او که مشابه باشد صورت مدفون را (لا یکن شیطان ان یتصور
 بصورة جسد محصنه من الله تعالی فی حق الراس) نیست مکن برای شیطان که متصور شود بصورت جسد او براس
 محصنه از الله تعالی و حق رای او که از من یراه بهذه الصورة یا خذ عنه جمیع ما یراه به اوینماه عنه او خیرہ کما کان
 یاخذ عنه فی الحیوة الدنیا من الاحکام بحسب ما یکون من اللفظ الدال علیہ من انقض وظاہر او محمل او ما کان و براس
 همین هر که دید آنحضرت را باین صورت مدفون گیرد از آنحضرت صلی الله علیه وسلم جمیع آنچه منظر امر فرماید و را بدو یا منع
 کند و را از او یا خبر دهد و را چنانکه گرفته بود از آنحضرت صلی الله علیه وسلم در حیات دنیا از احکام بحسب
 آنچه باشد از لفظ دال بر و از انقض وظاہر او محمل یا آنچه باشد از انقض وظاہر او محمل یا آنچه باشد از انقض وظاہر او محمل یا آنچه باشد از انقض وظاہر او محمل
 یا خذ عنه فی الحیوة الدنیا من الاحکام بحسب ما یکون من اللفظ الدال علیہ من انقض وظاہر او محمل او ما کان و براس
 این را چنانچه پس وین چیز نیست داخل شود و را تعبیر پس اگر خارج کند پس چنانکه بود در خیال پس براس
 این را تعبیر نیست چنانکه امام تقی الدین کرد از اینجا آنچه در بعض مقام خصوص امور پس بود که شیخ اکبر
 تعبیر فرمود چنانکه در شل بیان فلکیات و غیره پس ازین بعض مقام خلافت واقع شد و تحقیق رویت در او ایل
 نوشته ایم و در رویت حضور صلی الله علیه وسلم قید صورت مدفون باید داشت که بدان صورت و دیگر متشکل نشود
 مگر حقیقت حضور صلی الله علیه وسلم که در شخصی تعیین شده است و نه بعض اوقات خیال راس متشکل می گردد و در دنیا
 القدر ما جزم و علیہ اعتماد بر اہم و تقی بن محمد و بدین قدر زبقرین کرد و بر و اعتماد کرد بر اہم غلیل و تقی بن محمد را
 کما کان للروایان الوحان و علمنا الله فیما فعل باہر اہم و ما قال کہ الادب لما یعطیه مقام النبوة علمت فی
 رویتنا الحق تعالی فی صورت یرد باللیل العقیل ان تعبیر تلك الصورة بالحق المشرع و ہر گاہیکہ شد
 براس روایان دو وجه و تعلیم کرد الله ما را و را آنچه کرد باہر اہم و آنچه براس ادب فرمود براس آنچه داد
 او را مقام نبوت و استیم در رویت حق را در صورتیکہ رد کند دلیل عقلی و را کہ تعبیر کنیم این صورت را بحق مشرع
 (امانی حق الراس) او کما کان الذی راہ فیہ ادہا معاً یا و حق راے یا مکانیکہ دید او را و را ہر دو سہ راہ
 چنانکہ وایت کردہ شدہ کہ بعض صاحبین دید حق را در دہلیز خود پس بطریق نزد و روے او پس تعبیر کرد
 بانکہ تو گمراہ شدہ بحکم شرعی در اخذ دہلیز خود پس تالاش کرد ازین پس ناگمان آن وقت مسجد بود کہ بیج کردہ
 شد بخصب پس این در راس و در حق مکان شد و علم ہذا و حق زمانہ است (و ان لم یرد باللیل العقیل یقیناً یا
 علم ما را نیا یا کما یری الحق فی الآخرة سوا ہر گز نہ رد کند آنرا دلیل عقلی تصوفی باقی داریم آنرا بہر آنچه

دیدیم آنرا چنانکه دیده شود حق در آخرت برابر است در دنیا: آخرت و تحول حق حسب حدیث در مقابل مصلی و کعبه در دنیا و بصیرت منکر و معروف واضح در قیامت است و دلائل تصوفیه بدان وجه گفتیم که اکثر دلائل متکلمین و فلسفه عقد و شکی از اصحابی ندارد و اشعار افعلا احد الحسن فی کل موطن من الصور ما یخفی و ما یوظا هر یک بر اسم و حد و حزن و بهر موطن صورت نیست مخفی چنانکه صورت روحانیه و صورت مثالی و ظاهر چنانکه صورت جسمانی است (فان قلت بذا الحق قد ناسک صادقاً و ان قلت امر آخر انت عا بر پس اگر گوئی این مرئی حق است باشی صادق زیرا که در وجود سوای حق چیز نیست و اگر گوئی امر دیگر تو تجاوز کننده پس در آخرت حسرت بری که از محبوب خود در دگر و ان شوی (و احکم فی موطن دون موطن و لکنه بالحق لخلق ساخر) و نیست حکم وجود مطلق بر اسم خاص بندگان خود مخصوص در مقام آخرت سوای مقام دنیا چنانکه در آخرت بر اسم عامه مخصوص کنند و لیکن حق سبحانه بصورت حق مخلوق به در آخرت بر اسم عامه خلق ظاهر کنند است (اذا انما علی العیون تروى و عقول بهرمان علیه متاخر) چون تجلی کند وجود مطلق حق تو را بر اسمی چنانکه در عقول جزوین بجز یک نام دارد و او را بهر اسمی که بر دهنده است دارند (و فی الحقیقه فی محلی العقول و فی الادی و فی خیالات الصالح النواظر) و قبول کرده شود آن حق مخلوق به در مجرای عقول و در آنچه نام داشته نه شود خیال که اگر کسی بنوا سبب بیند چنانکه گویند امام ابو حنیفه مرحوم نود و سه بار خدا را دید پس قبول کند صحیح نظر باشد و جوده است که دارد است و آیت و جوده یونس خضره الی بهر ناظره پس آنچه در نظر آید چرا و مشکلم کند اگر کسی گوید که رویت مشروط است تجلی حق بر عرش حسب حدیث و کلامی ولی بر عرش نرسیده جویش فرماید که این نظر عام بر رویت روح است و خاصه را هم رویت تجلی وجود مطلق باشد که دل عارف قابل تجلی به نهایت است و حق وجود مطلق نهایت ندارد پس از اینجا مقوله سلطان العارفين نقل فرماید (يقول ابو يزيد رضي الله عنه في هذا المقام لو ان العرش وما حواه مائة الف الف مرة في زاوية من زوايا قلوب عارف ما اسبها من ازين مقاميك حكم تجلي وجود مطلق در موطن آخرت سوای موطن دنیا مخصوص نیست بعارف و قلب و محاذی مطلق وجود است مخصوص تجلی واحد نیست که در آخرت مخصوص باشد سلطان العارفين ابو يزيد بسطامی رضي الله عنه فرماید که اگر عرش که در شهرت عبارت از عیون جسم است و آنچه محو نیست بر سبع سموات لیکن خود محاط از سطح حاوی خود است همدراز مرتبه در زاویه از زوايا قلوب عارف که نهایت ندارد در آید نه حس کند بد و بنظر عارف است اشیاء قنایه و وسعت قلب غیر تنای را و ممکن که مراد از عرش تجلی باشد که روح اعظم بر وز قیامت تجلی و متشکل شود پس تواری شود که عرش حزن که عبارت

از رحمت است هم غیر تنهایی است پس چگونه غیر تنهایی نزد غیر تنهایی قدر ندارد و در این عالم اجسام است
 وسعت قلب بی یزید است در عالم اجسام که بنظر محوین براسه تقریب فهم گفته شد دل اقول لوان مالاتینای وجوده
 اقتدر را اعتبار وجوده مع این الموجد فی الزاویه من زوایا قلب عارف ما آس بزرگ فی علمه بلکه میفرماییم اگر
 غیر تنهایی وجود را اعتبار فرض کرده شود مع همین موجد علمی حق مخلوق به که علم در موم آزاد اجاب الوجود دانست
 واقع شود در زاویه از زوایای قلب عارف به احساس کند در علم خود یعنی قدر معتد به نداند که سیرا سب شود با علم
 زیرا که هر چه از مقدار است خدا تعالی خارج شده اند تنهایی اند و وسعت قلب عارف بجز رحمت حق اعتبار ندارد
 و اگر کسی گوید که قول ابو یزید بمقابل حدیثی که درست آید بوجهش فرماید رفاهه قد ثبت ان القلب مع الحق مع ذلک
 ما تصدق بالری فلما اعتلاد ارتوی زیرا که از حدیث ثابت است که نه وسعت دارد و ازین من و نه آسانم مگر وسعت
 دارد و در دل مومن با خصوص دل حضرت صلی الله علیه و سلم و در حق عین موجد روح اعظم است که حضور صلی الله
 علیه و سلم به ذاتی اوست زیرا که توجیه قلب مبارک بطرف حق مطلق بود که انعام ندارد پس چگونه قلب عارف
 ارتوی یابد از اینجا که سلطان بایز بتناسی سال روح موصوفه را پرستید و سیرا نشد پس بعد از سی سال قبله توجه
 آنجناب را رویت حقه شد که با پاسبان ندانند از طرف حق مطلق با پاسبان پیدا و تجلی است نه قلب را استعداد منتی این
 مسئله از مشکل ترین مسائل این کتاب است و در نفس عینی قول حضرت جنبه فی بایر که کلامی بمرتبه بقبال تدبیر قدر
 ندارد و در عرش جسمانی در روح اعظم که عامه خداوند اند همه حادث ذاتی اند و قد قال ذلک ابو یزید رضی الله عنه و همچنین فرموده
 است اند من ابو یزید بسطامی مطابق حدیث و مقبول است که چون یکی معاذی بطرف آنجناب نوشت که پرشدم از
 کثرت نوشیدنی بختش فرمود که هر دو آنکه نوشید آسمانی و زمین و زبانش خارج باشد که است کند بر آن عطش و
 فرمود نوشیدیم کاس جی بعد کاس پس نه شراب تمام شدن سیرا شدیم (و لکن نه تنهایی از المقام و هر آینه مایعنی
 حضور شیخ مرحوم فرماید که اتبیه فرمودیم درین مقام بقول خود در سالیق از قول آنجناب اشعار ریا خالق الاشیاء
 فی نفسه + انت ما خلقه هاجم ای انداز کننده اشیا فی نفسه بکمال سبط و صور اعیان ثابت به وجود و منفید وجود آنها
 در عین تو برای آنچه پیدا کنی جامع هستی که همه اعیان در تو مندرج اند بقوت در مرتبه جمع و بحسب مرتبه فرق ساری
 هستی و در کل حتی در قلب عارف نیز خالق مالاتینای گونه فیکس فانت البصیق الواسع + پیداکنی مثل قلبه را
 در خود که در قابلیت او اعتماد ارد پس از اینجا و تنهایی چگونه عاجز باشی و پیدا کنی پس تو در صورت
 وجود منتی تنگ هستی و در صورت وجود غیر تنهایی وسیع روان قادر خلق الله و لاح لقلبی فجزیه السامع + اگر تحقیق

آنچه پدید آید در اندیشه محسوس شود بدل من پس جوهر زادیه قلب و بلند است از مخلوقات من و مع الحق فاضاق عن خلق
 فلیفت الامر یا سامع + کسیکه دست قلب او بجن مخلوق به باشد پس چگونه تنگ شود از خلقی پس چگونه از کار
 امر حق باشد ای سامع که مختصر در عقده گردد که در صورت حق مخلوق به شناخته شود و نه در غیر الیه عظمت حق مخلوق
 به ضرور است که دیگران بآن قوت نباشد از جمله آن قوت و ضعف من مسئله حق است که بدان جهت روح اعظم را
 حق مخلوق بخوانند لیکن دیگر مخلوق مثل انسان در معنی شریک چنانکه میفرماید یا بالوهم یخلق کل انسان فی قوه نبی است
 الا وجود له الاینها و هذا هو الامر العام و العارث یخلق به همه ما کون له وجود من خارج محل الاینها بلوهم پدید آید
 هر انسان بقوت خیال خود آنرا که وجود نباشد مگر در قوت و هم و این امر عام است شال هر انسان بلکه حیوان
 را و در عامه اول شعبه و اصحاب سیمیا مخصوص اند که در خیالات دیگران صورت پدید آید و مخصوص تر عارف است
 که پدید آید به جهت خود چیزی را که وجود او خارج از محل هست است بخلاف اصحاب شعبه و سیمیا که در خارج پدید آید
 او کنگن لا تزال الیه یحفظه و لا یؤد با حفظه ای حفظه مخلوقه منی طریقی العارث غفله عن حفظه ما خلق عدم ذلک
 الخلق لیکن جهت عارف همیشه نگاه دارد او را و نه نقیض شود هست او را حفظ آن چیز که پدید آید که ده است است
 او را پس هر گاه یکبار می شود در عارف غفله از حفظ آنچه پدید آید که ده است معدوم شود آن مخلوق پس این وجه
 است که در بعضی اوقات اثر دعا باشد که ملان پیدا شود و تمام نباشد الا ان یکن العارث قد ضبط جمیع الحضر
 و هو لا یفعل مطلقا بل لابد له من حضرة یشهد بها مگر آنکه باشد عارف ضبط کننده جمیع حضرات را و او غافل
 نشود و مطلقا بلکه لابد است برای او از حضری که شاهد باشد آنرا (فاذا خلق العارث بهیئت ما خلق و له هذه الاحاطة
 ظهر ذلک الخلق بصورت فی کل حضرة و صارت الصور یحفظ بعضها بعضا پس چون پدید آید عارف بهیئت
 خود آنچه پدید آید و برای او این احاطه است ظاهر شود و این خلق بصورت او و در هر حضرت و باشد
 بعضی صور محفوظ بعضی مثلاً صور روحانی نگاه دارد و صور مثالی را و مثلاً جسمانی را (فاذا غفل العارث من
 حضرة او حضرات و هو شاهد حضرة امن الحضر حانظ لما فیها من صور خلقه یحفظت جمیع الصور و حفظه عملک
 الصورة الواحدة فی الحضرة الی الخلق عنما پس چون غافل شود عارف از کدامی حضرات یا حضرات
 او شاهد باشد حضرات را از حضرات و حافظ بر آن صور خلق خود که در آن حضرات است محفوظ مانند جمیع صور
 روحانی و مثالی و جسمانی بر آن حفظ او یکبار این صور تبار را در حضری که غافل نیست از دوران الغفلة ما لم یقط لانی
 العموم و لانی مخصوص برای آنکه نه عام شود غفلت گاه از عارف از حضرات روحانی و مثالی و جسمانی

انہ در مجموع و نہ در خصوص پس اگر از حضرت مخلوق خود مطلقاً غافل شود و بعد و مگر در مخلوق او چنانکہ در فتوحات مستند
کہ ابدال چون از موصی روند و نخواهند کہ پیدا کنند از خود بی برای مصلحت ترک کنند و چو بی بر صورت مستند وی
از ایشان کہ در ملک کنند یکم بنیز اورا کہ نیست و نیست و حقیقت آن مرد و بلکہ شخصی روحانیست کہ ترک کرد
و در ابدال بقصد خود و از اینجا است کہ حاضر شوند در آن و واحد در مکانات مختلفه یا داخل شوند در مکانی مغایر
الاولی سبب باز خارج شوند (و قد اوضح ہذا سلسلہ علم یزل اہل الدلیف ارون علی مثل ہذا ان یظہر) و ظاہر کردیم
در بنجار از سبب کہ ہمیشہ غیرت خورند اہل اہل بر ظہور مثل این سر (لما فیہ من روح و علم انہم الحق) براسے
روحی شان و مدکہ آنان حق اند (فان الحق سبحانہ لا یغفل و البعد لابد لہ ان یغفل عن شئی و عن شئی) و
بر اہل حق مخلوق بہ غافل شود و بعد را لابد است کہ غافل شود و از چیز سوا سبب (فمن حیث الحفظ
لما خلق لہ ان یقول انا الحق ولیکن ما حفظہ لہما حفظ الحق بہرمانہ پس از حیثیت حفظ مخلوق خود گوید اہل اہل
کہ من حقم ولیکن نہ حفاظت کند برای صورت مثل حفظ حق مخلوق بہ سببمانہ (و قد بینا الفرق و من حیث ما غفل
عن صورۃ ما و من حضرت ما فقد تمیز الحق من العبد و بیان کردیم فرق را ما بین حفاظت حق مخلوق بہ وین عباد
و از حیثیتیکہ نہ غافل شد حق از کہ ای صورتی و از حضرت صورت پس تمیز شد حق مخلوق بہ از بعد
اولا بدان تمیز مع بقا و الحفظ لجمیع الصور بحفظ صورۃ واحدۃ نہائی الحفۃ استہ ما غفل عنہما و لابد است
تمیز مع بقا و حفظ حق براسے جمیع صور بحفظ بعد صورۃ واحدہ را از انہا در حضرتیکہ نہ غافل شد از و (فہذا حفظ
بالفہم) پس حفظ بعد یضمن است (و حفظ الحق لما خلق لیس لک) و حفظ حق مخلوق بہ مخلوق خود را
چنین نیست کہ بعضی را حافظ باشد و بعضی را نباشد بل حفظ کل صورۃ علی التامین بلکہ حفظ حق مخلوق بہ
براسے ہر صورت بر تعین است زیرا کہ در ہر شئی و سبب است چنانکہ در انسان کمال است (و ہذا مسئلہ اخبرت
ما سطر باحدی کتاب لا انا ولا غیرہ الا فی ہذا کتاب فی تبتیہ الوقت فایاک ان تغفل عنہما و این مسئلہ
ایست خبر داده شدہ ام نہ نوشتہ است اورا کسی در کتاب نہ من نہ غیر من مگر درین کتاب پس او در یکگانہ
وقت است پس بہر این از انکہ غافل شوی از و با وجود توحید و جو دے از عظمت روح اعظم اعراض
نباید کرد (فان تلک الحفۃ استہ ثقی لک) لخصور فیہما مع الصورۃ مشکما مثل کتاب الذی قال لد تعالی
فیہ ما فرطنا فی الکتاب من شئی زیرا کہ این حضرتیکہ باقی ماند براسے تو حضور با صورت حال و مثل او مثل
کتاب نیست کہ فرمود اند تعالی در حق او نہ کی کردیم در کتاب از چیز (فہو الجامع للواقع و خمس الواقع)

پس اوست جامع برای واقع که شد و غیر واقع که هنوز نظیر رنیا بدین چنین دستور حفاظت یک حضرت حاضر مستند به
حفاظت حضرت غائب دیگر (والایهت ما قلنا الا من کان قرآنی نفسه و نشنا سدا نچه فرمودیم مگر آنکه باشد جاث فی
نفسه ران المثنی کما یجعل له فرقاناً) زیرا که متقی براس خدا گرداند برای او فرق و تمیز (و هو مثل ما ذکرناه فی بدیهه سکه
بنما تمیز العبد عن الرب) و آن فرقان و تمیز مثل نچه ذکر کردیم درین سکه در آنچه تمیز شود عباد از رب حق مخلوق به (و هو تبارک
الفرقان) ارفع فرقان و این فرقان زیاده فغانست که حقیقت شناس داند نه از و شرعیت رود و نه حقیقت کلام
اشعار (و هو تبارک العبد رب بلا شک) و وقتیکون العبد عبد الا انک (پس گاهی باشد بنده رب بلا شک در حالت فنا
دوستی باشد در وقت جمع الجمع بنده بنده بلا افترا) فان کان عبداً کان بالحق و اسما و ان کان رباً کان فی عیثه ضنک
پس اگر باشد بنده باشد با حق و اسع و اگر باشد رب باشد در عیش خود تنگ زیرا که هر که بنده باشد او را دعوی
نباشد پس او اسع باشد از طلب طالبان که از اول دعوی نداشت و اگر رب باشد و طاقت ایتان ندارد و در تنگ
عیش باشد (فمن کونه عبداً یرى عین نفسه و یتسع الامال منه بلا شک) پس از بودن خود بنده بنده عین نفس
خود را یعنی عاجز و تسع شود امید های میدان از و بیشک زیرا که صاحب سلوک است (ومن کونه رباً یرى عین الخلق کلها
بطالبه من حضرة الملک و الملک و از بودن خود رب بنده که کل مطالبه کند او را از حضرت ناسوت و ملکوت (و یجوز
ما طایفه بذاته و لذاتی بعضی لعانیین به یک) و عاجز کند او را از آنچه طلب کنند از بذات خود براس
چنین یعنی بعضی عارفین را که گریه کنند (فمن عبداً رب لا تکن رب عبداً و تذبذبت بالعلیق فی النار و اسبک) و
پس باش عبداً رب بمباش رب عبداً تا که بگذری تعلیق بر بوبیت و عدم ایتان در نار و گداخته رنج و اندوه کن
الحق و هو یهدی السبیل بدانکه حضرت اسحاق نسبت زمانه اسلام پیشین در درس و فصل ۲۴ تگین بهنگام
وفات خود برای یعقوب در و عارف بود که شب نیم آسمانی بر تو افتاد یعنی اثر دولت اسلامی بر تو آید و بحسب این
فصل مذکور فرمود که یک ترا لعنت کند یعنی برو میوه او ملعون شود و آنکه ترا بپرست یا دکنند یعنی اهل
اسلام مبارک کند چنانکه گذشت

فصل حکیمه روحیه فی کلینه یعقوبیه بدانکه چون اسحاق چهل ساله بود حضرت ابراهیم قاصد به بطرف
بنوئیل بن ناحور براس خطبه دختر او ناپسند خود اسحاق فرستاده چنانکه در فصل ۲۴ تگین به فصل است پس
نکاح اسحاق بار بقیه بنت بنوئیل بن ناحور بن تارح گردید و مدتی او را اولاد نبود پس حق علیه السلام در شرف
سالی دعا کرد پس ربقه حامله شد بدو فرزند و حق تعالی فرمود که ازین دو دواست بر آرم و بزرگ کو چاک خدمت

که پس او را اورا سرخ نام نمود و برآمد بدان جهت یعقوب نامیده شد و یعقوب دیگر سب برآمدست به بشر دن و بنظر
 آینه نشدن مهرش یعقوب یعقوب شهرت گرفت که بعد از او با سمرائیل شهرت دارد یعنی بنده خدا و یعقوب شکار
 دوست بود و اسحق را شکاری آورد و بدین جهت اسحق آورد دوست میداشت و بشر دن نزد او در میانند که ربلقه او را
 دوست میداشت و روزی یعقوب شکار با عدس بنجه بود و یعقوب از شکار آمده مانده شد و از یعقوب سب گفت
 که قدری ازین مرغ عدس مراد یعقوب گفت که حق کلانی خود را اگر بدی از شکار بای خود بدم یعقوب گفت که من میمیرم حق کلانی
 خود را بچشم حق کلانی بگیر و از شکار بای عدس مراد یعقوب حق کلانی یعقوب گرفت و نام یعقوب دوم شد که دم شکار بار
 گویند و قوط سالی او نهاد که اسحق مع هر دو فرزند و ربلقه در زمین فلسطین برفت و بادشاهی بود ابی ملک او را خاطر داری کرد و ربلقه
 خویر بود و عادت شاه آن بود که از زن شاهر در کسی تعلق ندارد و اگر خواهی دهمشته با شنده شوهرش را
 می کشند و باز نوبت شوهر می آید و زن در برورش زخمی کشند و ربلقه برشته داری قبول خواهد اسحق بود پس اسحق
 تبر سید و با جملیه مذکور گفت که ربلقه خود را فرست تا اتفاقا با پادشاه اگر نکلم بگیر دهانش بسلاست ماند لیکن روزی ابی ملک
 از دور بچه دید که اسحق با ربلقه موالت می کند بدین جهت با اسحق گفت که چرا از آن گفتی جواب مذکور اسحق داد پس
 ابی ملک حکم صادر کرد که اگر کسی با زن اسحق گستاخی کند کشته شود و اسحق کشتکاری میکرد و نفی عظیم او را حاصل
 شد که ابی ملک را بر و حسد آید پس از آنجا اسحق جدا شد و بر زمین خود باز و پس آن مردمان چاه های ابراهیم سدود
 کرده بودند که آنجا آب باز آنهارا کند که بسبب نزاع دو چاه را گدشت و در زمین که چاه سوم بود میقم شدند و
 ابی ملک برای صلح نزد چاه مذکور آمده و صلح بست بدان جهت این چاه نیز به سبب یعنی چاه عهد سمی در ما بعد
 شد چنانکه از زمانه آدم چاه مرسمی به سبب بود و بسبب فصل ستم و فتنه کنون اسحق نابینا شد و بکر سنی رسید
 و بکر اسجناب یعقوب را کشتاری رفت تا او ش خوش کند و دعای فرماید و ربلقه ازین خبر و اسحق پس بنزغاله
 را از کج کرد و پوست او را یعقوب قیص کرده که با بنزد اسحق فرستاد و گفت بزبان چیز سب که پس اسحق
 چون دست یعقوب پس کرد و مود او را دریافت کرده یعقوب گمان برد و یعقوب حق بگویدت اول ز ادگی از یعقوب
 گرفته بود با دام عدس پس از یعقوب و مادرش ظلم نشد پس اسحق دعای داد که صاحب این کباب را
 حسب درس ۸ فصل ۱۲ که کن از شبنم آسمان زبا دست بخشد یعنی از دولت آسمانی اسلامی برداشتی آید و توها
 را خدا دست کند هر که ترا لعنت کند ملعون شود و هر که برکت تو را بدستارک باشد و این دعا بکن یعقوب تیر به دست
 رسید و بکر یعقوب شکار آورد که با بنزد اسحق حاضر نمود پس اسحق از دید و فرمود که بخیا ل تو دعای کردم

داوود بن یعقوب تجاب شد از اینجا شیخ سعدی مرحوم فرماید سگای بر لارم اعلا نشینم + گوی بر پشت پاسبان خود نه بینم
 و بعد از بسیاری در خواست اسحاق و عباس قلیل بخت عیسو قبول شد و فرمود که از شبنم آسمانی قیام تو خواهر شد
 بیست و نوزده سال دولت اسلامی آسمانی اسلام اولاد تو خواهند آورد و بدستور فرموده شد پس عیسو گفت که یعقوب
 دوباره مرا بفریقت حال آنکه در شکم مادر بود که کفایت با سحر رسیده بود که کلان خرد را خدمت کند پس عیسو را یعقوب
 کردند و شصت و دو خواست که بعد از سحر او را بقتل رساند پس مادرش ان سحر گفت که من از دختران حش کنعانی
 بیزارم نظر بر آن یعقوب را و عباس خیر فرموده روانه نزد برادر خود لابان بن ثوییل ساخت و عیسو از با سات
 و محاسن دو دختران را با عیسی شادی نمود که از با سات رعوایل شد و رعوایل را رئیس بخت رئیس مناده
 سسی بصری رئیس سید رئیس مره شوند و عیسو را از زن بیاده بست عتبه کنعانی یعقوب را قره شدند و از زن
 عتبه بن ایلون کنعانی اکثر لو طان سول صیغون عتبه و لیسون اصر دیسان گردیدند پس ایفر را تین او مر صفو
 جتاهم قنر تمنع عالتی شدند و بی لو طان حور سی همان و بی سول علیان ماتحت عیبال صفتی او نام و بی صیغون
 آیه عتبه و بی عتبه بن سید و لیسون بود و دیسون بن سعید حمران اشیان تیران کران و بی ایصر غابا این بی صفر
 باشد لیکن نهران یقان و بی دیسان عوض زانند و در ایشان رؤسا بر خاستند و باد شاه گشتند الحاصل
 چون یعقوب روانه شده بمقام کعبه شرفی بمقام پنج سحر رسید در خواب رفت دید که حق تعالی تسلی میفرماید که این من
 بذریعت تو داده خواهد شد پس سحر خیزی نموده در مقام خواب نشان از سنگی ساخت تا اگر واپس آید در آنجا مقام
 بیت الله شرفی نماید از اینجا تا کسانیکه داغ غلامی دارند مطلب حضرت یعقوب را نموده سنگ بسته کنند و مراد
 از و خواهند معاذ الله من ذلک تعرض یعقوب علیه السلام رفته رفته نزد لابان آمده تا یکماه میقم ماند پس لابان
 گفت که هفت خدمت کن پس یعقوب گفت که اگر راجل را بنه من بدی تا هفت سال خدمت کنم چون
 هفت سال گذشت یعقوب در خواست راجل نمود پس لابان نکاح کیا که دختر کلان بود و در چشم هم ریدی دشت
 بنام راجل را نکاح یعقوب آورد و کینه سر از لبها نام بهره داد یعقوب چون دید که لبها است شکایت پیش خسر
 برد و گفت آنچه کردی گفت که در لاک مار می نیست که بغیر از نکاح دختر کلان خرد را نکاح کرده شود و گر هفت
 سال دیگر خدمت کنی راجل را بقره بدهم و هفت سال دیگر خدمت کرد و نکاح راجل یعقوب کرده شد و بجزایش
 کینه کی بله نام بداد لیکن یعقوب را چیل را دو دست میدشت پس حق تعالی نظر بر کیا کرد و سپهر داد دست
 رویان را خود از رویت و او شری بود که با منعه کینه بر پدر خودی آیمخت بدان جهت محروم از ارش خلافت شد

بعد از ناصت بسیار یوسف از راحیل است که در او پیشتر نشویند و او نیز میباید از دهم فیس این بلور یوسف بود
 و در هنگام خروج یعقوب از وطن خسر خود روبن و شمعون و لاوی و یهو و اوزر بودند و خواهرشان دلیا و پسران
 لیا و دان پسر لیا کنیز راحیل و جد و بسا کار پسران زلیا کنیز لیا و یوسف بن راحیل بودند که بعد از مدت رفتن
 خود به وطن خسر خود شدند و بعد از مدت یوسف یعقوب بملک خود و این آمد و راحیل بتان پدر همراه آورد
 پس لایان در عقب برگشت مگر نشانی نیافت بدان نظر پسران یعقوب نسبت و زدی یوسف می کردند
 پس یعقوب تحفه ابراهیم سید تیار کرد و از آن جمله شتران ماده شیر دهنده بودند پس بر قیاس بنو شیون
 شیر شتر و زدن لکش در مذبح یعقوب منع نمود و باز نان و مردمان فرمود که بوقت ملاقات با عیسو ششما
 سبقت کنید تا غضب عیسو کم شود بعد از آن من ملاقات روم پس بملک بصورت شخصی هم شب با او مصاحبت
 کرد و تا صبح تمیز غاسبه و مغلوب نشد با آخر بوقت صبح سرق نسای یعقوب فرشته گرفت و بر زمین انداخت
 این بان وجه شد تا دل یعقوب توی شود و از عیسو نرسد در آن وقت یعقوب نذر کرد که اگر صحت یابد
 شتر که بغیر تر بود بر خود حرام نماید پس ملاقات یعقوب و عیسو شد که عیسو کمال محبت پیش آمد و بحسب فصل
 سی و سوم تکریم قصه دنیا و شکم بن جو و افتاد و بحسب فصل سی و پنجم تمیز بیت الله شرفی در مقام شکم شد
 در مقامیکه هنگام تهرت خدا تعالی را دیده از رنگ نشان کرده بود و از آن وقت نام یعقوب اسرائیل مقرر شد
 و بعد از دنیا من متولد گشت و راحیل وفات یافت پس یعقوب بنظر وفات راحیل از یوسف زیاده محبت
 میکرد و بدان نظر قصه یوسف و افتاد که در فصل یوسفی بیاید پس یعقوب بمصر رفت چون بعمر ۱۳۰
 سالگی رسید هنگام وفات آمد پسران راجع کرده وصیت کرد که مادرین زمین مسافریم یعنی وطنی می خواهیم که
 بجات از اسلام است چنانکه در فصل ۱۱ نامه جبریان است پس وصیت اسحاق بجا آورد و گفت بر ابراهیم
 پسران که برگزیده است شمار الله تعالی دین اسلام چنانکه در قرآن شریف است و گفت که اگر خواهید پرستید
 عرض کردند که خدای تو و خدای ابراهیم و اسحاق و اسماعیل را پس در هنگام وفات حسب فصل ۱۱ تکریم
 سجده شکو بجا آورد و در فصل ۱۱ و هشتم تکریم است که یعقوب یوسف را برکت خواست و گفت
 خدایک را برو بگو و اسحاق رفتند و خدایک را امروز نگاهبانم کرده اند و فرشته که در تمامی عمرم از بلاها
 نجات داد این جوانان را برکت دهد و بر نام من و بر نام پدر و اجداد ابراهیم و اسحاق نام ایشان نهاده
 شود پس واضح باد که نصاری بر درس ۵ اند که نشان درس اول فصل هفتم و درس چهارم فصل بیست و دوم

تکوین می نویسد چنانکه بر اینیم بابت اسلام اقرار نموده است و هرگاه کسی که بر اینیم را یعقوب تسلیم نمود پس برود عدد هاست
 بر اینیم اقرار کرد و دو قسم حسب درسی که در فصل چهل و نهم تکوین افریم را پس بند نمود و حسب درسی ۱۵ فصل چهل و نهم تکوین
 افریم را بر هاست بر کاست آسمانی مشرف کرد و این بآن وجه بود که بعد از مدین اسلام افریمی در دولت باو شایسته است
 آسمانی شریف است که زمان اسلام مقرر است پس آنچه در قرآن است ظاهر که یعقوب پس بر آن را بآن که ده وصیت نمود
 که بعد از من که را خود باید پس بپسیند جمله گفتند که آنکه نزد آله ابای که اینیم را بر اینیم و حق و عاقل را که درین اشارت است
 بنظیم حضرت علی (علیه السلام) است که مظهر روح اعظم اند و درین نظر حق تعالی فرمود که وصیت کرد اینیم را بعد از یعقوب
 که ای اولاد من بدستی خدا تعالی برگزیدید بر اسامی شما دین که نمیدید مگر در حالیکه شما مسلمان با شنید و دین را سهر
 معاشقه است از این راه و عاقل است و این سه از نشان روح مجرب و مدبر بدن است بهر یک ازین سه دانسته و پندار را
 راسته حاصل شود و بدین نظر حکمت یعقوب را پس و شایسته و حق کرد و فتح را یا اینیم را بر آن که فرمان بر دار باشد در راه حمت
 عاقل و آمل باشد و هم که داند روز جزا که مرتب بر حقا و در فعال باشد عرض کند از آن اعتراض دهد که عادت کند
 بپسیند الله تعالی را بدو تعلق شود و کلفت در و راست است و چون هر سستی لغوی دین مذکور است و معنی هدایت
 حکام مخصوصه از هر یک که میفرماید (الدین دنیا) دین مصلح و دینمند (دین عند الله و عند من عرفه الحق و من
 عرفه الحق) است که نیست نزد خدا و نزد آن نبی که تعریف کرد او را (الله تعالی بذاته و نزد شخصیکه تعریف کند
 کرد او را) بلکه تعریف کرد او را بذاته حق و او عبارت از احکامی است که بر بنی منزل شود (و دین عند الخلق و عند
 غیره) (دین بر جهان) و دوم و نیست نزد خلق که اعتبار کرده باشد او را (الله سبحانه) بهایست و در میان دیگر و قیاس
 چند در دین اسلام داخل لیکن هر چه عقل تر ششیده باشد مثل دین هند و غیره آن در حقیقت دین نیست
 (فالذین عند الله و الذی صطفاه و عطاها الرتبة العلیة علی دین الخلق) پس دینیکه نزد خدا است او
 نیست که برگزیده او را (الله تعالی و داد او را بر مرتبه بزرگ بر دین خلق) (فقال تعالی و هو ی بهای بر اینیم و یعقوب
 بانی الان صطفی کلم الدین فلا تخون الادانم مسلمون ای متقادون الیه) پس مسرود الله تعالی و وصیت
 کرد بدان که اینیم اولاد خود را یعنی الحق و یعقوب را که مادرین زمین مسافریم و تفسیرش در فصل ۱۱ نامه عبرت بیان فرمود
 که مراد از وطن اصلی خود دین اسلام دارد و وصیت کرد یعقوب که ما مسافریم و چون مطلب ازین طلب طن اسلام
 بود و اولاد یعقوب تسلیم کرد پس در آخر وقت خود سجده شکر بجا آورد چنانکه از فصل ۱۱ نامه عبرت بیان ظاهر و تفسیر در قرآن
 میفرماید که وصیت کرد یعقوب ای پسینم الله برگزید بر اسامی شما دین که نمیدید مگر در حالیکه شما مسلمان با شنید

ای را بعد از خدا تعالی را که تسلیم حضرت محمد علیه الصلوٰة والسلام منظر ذاتی روح کند بر باطن که تعلیم سبب است از او اشارت
بود و در ظاهر چون تشریف آورد و جاء الدین بالالف واللام للتعلیم والعهد فهو دین معلوم و هو قوله تعالی ان
الدین عند الله الاسلام و هو الاقواء و آورد و الله تعالی دین را معرفت بلام بر اسم تعلیم و عهد پس
او دین معلوم است نه مجهول و دلیلش قول او تعالی است که دین نزد خدا اسلام است و او القیاد است و در تفسیر
تفسیر فرموده شده است که عبارت از توحید و نماز و زکوة است و حج و عمره برای و یا تمتعت
و عمره نیست صلی الله علیه و سلم و گوید که اسلام در لغت القیاد است پس نسبت شئی الی نفسه لازم آمد روشن
فرماید فالدین عبارة عن القیاد و الذي من عند الله هو الف شرح الذي القیاد است الیه که دین در لغت عبارت
از القیاد است و آنچه نزد خداست و عمره است که متقارن شدی تو بمرتبه او (فالدين الاقواء والناموس) و الف شرح
الذي شرعه الله ليس دين لغوي القیاد است و ناموس آن شرعی یعنی قواعد بنده است که مشروح کرد و او را الله تعالی
بر اسم تو پس نسبت شئی الی نفسه لازم نیاید (من تصدق بالا قیاد لما شرعه الله له فذلك الذي قام بالدين و
اقامه ای انشاء اسم پس بر که تصدق شد با قیاد بر اسم آنچه مشروح کرد و او را الله تعالی بر اسم او پس
آن شخصیت قائم شد برین و برپاداشت او را یعنی انشاء کرد و او را (و القیاد الصلوٰة) چنانکه نازی برپا دارد و تازه
را بچشم خدا تعالی که القیاد الصلوٰة فرمود و بر اسم قائم است و دین فرمود که مشروح نمود و بر اسم شاهد دین که وحیست
کرد و روح و بر آنکه وحی کردیم بطور مستند و آنچه وحیست کردیم بر اسم و بر اسم را که نه پادارید و دین را
و نه تفرق شوید و دین (فالجهاد هو الفتنی للدين و الحق هو الواجب لا الحکام) پس عهد او انشاء کننده است بر اسم
دین و حق او واجب است برای احکام مقرر و الا قیاد و حین فعلک فالله من فعلک و ما جعلت الا با
کان منک و انشاء دین که حین القیاد است از فعل است پس نه سجد شدی
مگر بد آنچه بود و از تو فعلی است معاداة لک با کان فعلک که کذاک است و الاسماء الالهیة الا افعال پس چنانکه
ثابت است که الله تعالی معاداة بر اسم تو بچیز که فعلیست همچنین نه ثابت است که اسماء الالهیة مگر فاعال حق
و افعال حق با تائید ظاهر شوند و بی است و بی الحوائج و آثاریک از افعال حق صادر شد و تائیدی ای هر خطیب
و قابل خطابه هر شئی است و آن آثاریک پیدا شده اند و تائیدی اند و آثاریک اسماء الالهیة با تائید است
پس با تائید حق که از افعال او صادر شد و نام داشته شد و با تائید تو نام داشته شد و تائیدی بر تائید
الله عز و جل که اذا قمتم الیه من و القدر است الی ما شرعه لک پس قائم کرد و تائید را و تائید خود چون برپاداشت

دین را و منقاد شدیم براس مشرّع او برای خود و این رتبه عظیم است (و سابطه فی ذلک شأن شاء الله تعالی
 ما یقع به الفائدة بعد ان یبین الدین الذی عند الخلق الذی اعتبره الله سبحانه فالدين کلمه و کلمه منک لاسنه
 الا حکم الاصلی و جمله بسط کلام کم درین مقدمه انشاء الله تعالی آنچه واقع شود بدو فائده بعد از آنکه
 بیان کنیم آن دین را که نزد خلق است آنکه اعتبار کرد و او را الله تعالی سبحانه پس کل دین براس خدا
 است و ظهور کل انقیاد از تشبیه از دیگر حکم انصالت که فعال صادره در مقام تفصیل از مقام جمع است پس
 بحال دین دوم متوجه شود (قال تعالی در بیانیه ابتدای النوا میس الحکیمه است لم یخیر الله رسول
 المعلوم بهائی العامة من عند الله بالطریقه الخاصة المعلومه فی العرف فرمود الله تعالی و بدعت کرد و ند
 اهل و بیان به بان پیرو و نصاریس به بیانیه را که نوامیس حکیمه است که نه آور و آنرا رسول معلوم در حق عامه
 از نزد خدا بطریقه خاصه معلوم در عرف بلکه آورد و لی بطریق خاصه و حضور صلی الله علیه و سلم برفت آن بدعتی را
 که در و به بیانیه نباشد سنت با آخر فرمود که هر که سنت کند سنت نیک پس سیرا و اجرا است و هر که طریقه
 بدعا هر کند پس برای او است و بال او و غیره فظ بدعت اکثر اطلاقش بر بدعت سیه آید چنانکه در حدیث
 کل بدعت ضاله و اردو بعض اوقات بر هر محدث و زنه نعمت البدهة در کلام عمر رضی الله عنه دارد و نشد
 انما اذقت الحکیمه و المصلوۃ الظاهره فیما لا حکم الا الهی فی المقصود بالوضع المشروع الا الهی اعتبرها الله اعتبار
 ناشی من عند تعالی بابتها الله علیهم پس هر گاه یک موافقت کرد حکمت و مصلحت ظاهره در نوامیس
 حکم الهی را در مقصود بوضع مشروع الهی اعتبار کرد و او را الله تعالی مثل اعتبار مشروع از جانب حق تعالی
 نه فرض کرد آنرا الله تعالی بر ایشان (ولما فتح الله بنیه و بین قلوبهم باب العنايه و الرحمة من حیث لا یشترون
 جعل فی قلوبهم تعظیم اشهر عو یطلبون بذلک رضوان الله علی غیر الطریقه النبویه المعسر و فته بالتقریفات
 الا الهی و هر گاه یک کفاد الله تعالی میان خود و میان ایشان باب عنایت و رحمت از حیثیکه شعور زنده اند
 اگر داند در دل شان تعظیم مشروع شان که طلب کنند بدو رضا و خدا بر غیر طریقه نبویه معسر و فته بتقریفات
 الهی مثل تعلیل طعام و کثرت صیام و طرق متعدد ذکر و اشغال با حق و اجتناب از اختلاط با نام
 (فقال تعالی فارحوا بهوا لا الذین شتموها و شتمت لهم حق رعایتها الا ابتغوا رضوان الله) پس فرمود
 حق تعالی پس نه رعایت کردند و او را میدانیکه مشروع کرده بودند آنرا پس ان شان و مشروع کرده شد
 براس شان حق رعایت او مگر بخلاف حق تعالی که در ابعاد کثر جمله انکار کردند و لذت لک اعتقد و فایتنا

عقاب راحت بد و بالعقب سبک حال من الاحوال و دانسته آنچه در عقب هر حالات مکتف آید (و بهی
 عقوبت و عقابا) و بدین عقوبت نام داشته شد جز بالعقب و عقاب چنانکه در عقب عیسو حضرت ایشون برآمد
 چون بعقب او میخفت بود و مسمی به عقوب شد (و بهوشالغ فی الجیز و الشیر غیر ان العز و سماه فی الجیز نو) بادی انشر
 عقابا و استعمال عقاب بنظر گفت شالغ است در غیر و شیر غیر از آنکه عزت نام داشته است او را در غیر ثواب و در غیر
 عقاب (و لهذا اسمی او شریح الدین بالعاقه) و بر سبب این نام و شش شش یا شریح کرده شد و بدین سبب او
 را نه عاد الیه یا یقتضیه و یطلبه حاله و بر سبب آنکه خود کرد و بطرف ممکن آن جزو آنکه خواستش و طلبش کند
 او را حال او (فالین هو العاده) پس دین آن عادت است (قال الشاعر کذینک من ام الحویر ش قبله ای
 عادیک) گفت شاعر بخاطر خود مهره دال بر آنکه دین یعنی عادت است مثل دین تو از ام تویر ش قبله ای
 مثل عادت تو ای خا طیار از ام خویر ش قبله ای و تو در مهره صنعت است از خطایب سوی غیبت حور قبله ای
 بایسته و در اینجا سوال و جواب است پس سوال فرماید (و عقول العاده ان یعود الی الامر بعینه) است حال و بهر ایس
 تم و معقول از عادت است آنکه خود کند امر بعینه بطرف حال خود و این جزو عود بعینه نیست و در اینجا فان العاده
 تکرار از زیر که عادت نام تکرار است و در اینجا تکرار نشده است بلکه مرتب برده شده است پس بویانش میفرماید (لکن
 العاده حقیقه واحده معقوله و التشابه فی الصور و وجود) لیکن عادت حقیقت واحد کلیه است معقوله و تشابه
 در صور فعل تکلف و جزو موجود است پس بنظر حقیقت جز این است گویند شخص معاند فغن لغلم
 ان زید عین عرو فی الانسانیة و ما عادت الانسانیة اذ لو عادت لکنش و هی حقیقه واحده و لو احد
 لا یکنش فی نفسه زید که ما دایم که زید عین عروست و الانسانیة و نه خود کرد و انسانیة زید و عروید که اگر خود کردی
 انسانیة زید جزوی و عرو الیة زید متکثر بودی جزو بنودی حالا آنکه حقیقت واحد و جزو یک است و واحد
 جزوی متکثر نشود فی نفسه (و تعلم ان زید ایس عروانی شخصیة) و دایم که زید عین عرو نیست و شخصیة است
 شخص زید ایس شخص عرو متحقق و وجود شخصیة بهای شخصیة فی الانشیا پس شخص زید نیست شخص
 عرو با وجود تحقق وجود شخصیة بدینچه او شخصیة است در و (منقول فی الحس عادت لهذا التشابه
 و نقول فی الحکم الصیح لم تعد فائمه عاده بوجه و شمه عاده بوجه که ان شمه جزو بوجه و شمه جزو بوجه مستسا
 البوا و ایضا حال فی امکان من احوال امکان پس بگوئیم در شمس که انسانیة خود کرد و بعقب این شمش
 اطلاق و گوئیم در حکم صیغ شخصیة نه خود کرد یعنی پس نیست بنظر حقیقت در اینجا عادت بوجه و شمه عادت

بوجه چنانکه در اینجا جز است بوجه نیست جز ابوجهی زیرا که جز این حال نیست از احوال ممکن که شخص متغیر بر یک
فعل مکلف است و شخصیت (و نه مسئله) اخفها علما لهذا الشان ای اخفها ایضا جاعلی ما یثبته لا انهم جعلوا
فانها من سر القدر الخالق مسئله سر قدر و سر بعد از سر مسئله نیست که در غفلت انگنده اند آنها
علما و این شان از در غفلت انگنده اند ایضا و او چنانکه باید نه آنکه جاهل شده اند زیرا که مسئله مذکور
از سر قدر متحکم در خلائق است چون ممکن مقتضی چیز نیست که خلاف او ممکن نباشد پس بشت رسل
چه فائده دارد و جوابش فرماید (و اعلم انه کما یتقال فی الطبیعیه کذا یتقال فی الرسل
و الاورثه انهم خادمو الامر الالهی فی العموم) و بدانکه شان نیست چنانکه گفته شود در طبیعیه که او خادم
طبیعت است جزئیه است بدستور مذکور و در عموم گفته شود در رسولان و در نه که آنان خادمان امر الاهی اند (و هم فی افسان الامر
خادمو احوال ممکنات) و آنان در نفس الامر خادمان احوال ممکنات اند که نگا دارند او شان را از افسان او
شان و اما ممکنات مقتضی نباشند امر الاهی متوجه نشود (و خدمت من جمله احوالیم است هم علیها فی حال ثبوت
و حیثانهم و خدمت ایشان از جمله احوال او شایسته است که آنان بر خدمت در حال ثبوت اعیان خود و این تعلیم
بنیامانی احوال شان نباشد (فانظر ما عجب هذا الان الخادم المطلوب بهما انما هو واقف عند رسوم
خادمه اما بالحوال او بالقول پس نظر کن چه عجب نیست اگر خادم مطلوب در اینجا جزین نیست که او
واقف است نزد رسوم خود یا بحال که احوال اعیان ممکنات خدمت از رسولان خواهند چنانکه طبیعت
به طلب کند بسان حال خود از طبیعت مگر حفظ صحت و از الیه رضای طیب خدمت طبیعت نکند مگر درین
حال و یا بقول چنانکه حق سبحانه مقرر کرد برای خادش از خود بقول که خدمت کنند در آنچه وجه هدایت باشد
و فان الطبیعیه تالیق ان یتقال فی خدمه الطبیعیه لوسته بحکم المساعدة لهما زیرا که در طیب حسنین
نیست صحیح است که گفته شود که خادم طبیعت است اگر رود بحکم مساعدت بر او (فان الطبیعیه قد اعطت
فی جسم المریض مزاجا خاصا سببی مریضا زیرا که طبیعت داده است در جسم مرض مزاجی خاص بدو نام داشته
شده است مرض (فلو ساعد بها الطیب خدمته لئلا فی کمیه المرض بها ایضا) پس اگر بدو بد طبیعت را طیب
براه خدمت هر آینه زیاده کند و کمیت مرض بود اسطه طبیعت نیز (و انما یرد عما طلبها للصحه) و جزین نیست
رد ع کند طیب طبیعت را از فعل مرض براس طلب صحت (والصحه من الطبیعیه ایضا بانشاء مزاج آخر
خالف هذا المزاج) و صحت بعد مرض از طبیعت نیز بانشاء مزاج دیگر است که مخالفت کند این مزاج را

چنان

فاذن ليس الطبيب بخادم للطبيعة بل في رتبة نیست طبیب خادم طبیعت و اما هو خادم لها من حیث
 ان لا یصلح جسم المریض ولا یغیر ذلک المراح الا بالطبیعة ایضا و نیست طبیب خادم طبیعت مگر از حیث است آنکه در
 اصلاح کند جسم مریض و نه تغیر و در آن مزاج را مگر طبیعت نیز زلفی قهرمانی من وجه خاص غیر عام پس در
 حق طبیعت سعی کند طبیب را در وجه خاص نه علی العموم لان العموم لا یصلح فی مثل هذه المسئلة برای آنکه
 عموم نه صحیح باشد درین مسئله (فاما الطبیب خادم لا خادم اعنی للطبیعة) پس طبیب خادم است خاص نه خادم
 علی العموم برای طبیعت (کذا کما کرسل والورثة فی خدمته الحق سبحانه) و چنین اندر سولان و ورثه در خدمت
 حق سبحانه (وامر الحق علی چنین فی الحکم فی احوال کلکین) و امر حق بر دو وجه است در حکم در احوال
 کلکین یا بر تکلیف و یا بر امر و یا بر امر من العبد بحسب ما یقتضیه رادو الحق پس جاری شود امر از
 عباد بحسب آنچه خواهش کند او را اراده حق (و یخلق ارادة الحق بحسب ما یقتضیه علم الحق) و مقتضی شود اراده حق
 بحسب آنچه خواهد او را علم حق (و یخلق علم الحق به علی حسب ما عطاها المعلوم من ذاته) و متعلق شود و محسوس حق
 بر حسب ما عطاها المعلوم از ذات است بنده (فما ظهر الا بصورته) پس نه ظاهر شود بنده مگر بصورتی خود که در عین
 ظاهر خود مستحق بود فالرسول و الوارث خادم الامر الاهی بالا ارادة الحق رسول و و ارثه هر یک خادم
 امر آئینست باراده و تعالی پس اگر حکم ارادی یا تکلیفی موافق باشد نصیحت او شان آنرا کنند (لا خادم
 الارادة) نه خادم اراده زیرا که اراده اکثر مخالفت برای امر تکلیفی باشد (فویبر و علیه به) پس او رد کند
 بر بنده بکلی حق (طلب السعادة المكلف) بر حسب طلب سعادت مکلف (فلو خدم الله اذلة الالهة ما تلحق به) پس
 اگر خدمت کردی اراده الهی را نصیحت کردی (وما تلحق الا به است عین الارادة) و نه نصیحت کردی مگر باراده
 حق که او را فرمود که نصیحت کن و اراده حسب علم است و علم بحسب ما عطاها المعلوم پس نصیحت کند مگر بحسب عین
 خود و عین مکلف (فالرسول و الوارث طبیب اخروی للنفوس متقاد الامر و عین امره) پس رسول و
 و ارثه طبیب اخروی اند که رسانند نفوس مکلفه را بحفظ صحت فطری و باز الله متقاد شش متقاد و براس
 امر خدا و قیام کند او را فی نظر فی امره تعالی و فی نظر فی ارادته فیه قدامه بایضا که است اراده و لایکون الا ما یرید
 پس نظر کند رسول در امر او تعالی و نظر کند در اراده او پس بیند حق را که امر کرده است
 بل آنچه مخالفت باشد اراده او را و وجود نماید مگر آنچه اراده کرد حق تعالی (و لکن کان الامر قار و الامر قد یقع
 و ما اراد و قوع ما امر به الامور فلم یقع من الامور فشیء مخالفة و معصیة) و براسه چنین توانی اراده

یا نه شد امر تکلیف پس اراده که در اندک تعالی امر مطابق امر تکلیف پس واقع شد نه اراده که در اندک تعالی
و قورع آنرا که امر که در برابر امری پس نه واقع شد و امور پس نام داشته شد مخالفت و خصیت براس
امر تکلیف زیرا که برای عین ثابته این عهد در حضرت علی علیه السلام است و مستعدا و اتیان بما مور نیست
و فائده این تمیز شخص همانست که مستعدا و قبول است از شخصیکه در دستعدا و قبول نباشد براسی ظهور
سناد و شفا و است (قال رسول الله و انما قال شیعته سورۃ هود و اخواتها لما تحتوس علیهم من قوله
فاستقم كما امرت من قبله فانه لا یرى بل امر بما یوافق الارادة فقیق او بما یخالف الارادة فلا
یقع پس رسول رسانده است برای امر تکلیف نه براسی او و برای همین تخلف حکم تکلیف با حکم
اراده فرمود حضور صلی الله علیه و سلم که بشیب آورده سورۃ هود و اخواتها و برای استتمال و بر قول
حق تعالی فاستقم كما امرت یعنی رست باش چنانکه تو حکم کرده شد پس بشیب آورده حضور صلی الله علیه و سلم
را قول حق تعالی که امرت زیرا که رسول نداند آیا حکم کرده شد یا موافقت اراده تا که واقع شود یا بخلاف است
اراده تا که نه واقع شود و الا لیرت احد حکم الارادة الا یجد و قورع المراد الان کشف اندک بصیرت فاد رک
تیمان امکانات فی حال بود تا ما می علیه فیکم عند ذلک بایراه و نشناسد کسی حکم اراده حق را مگر
بعد و قورع مراد مگر کسیکه کشف کرده اند تعالی بصیرت او را پس ادراک کند ممکنات را در حال ثبوت
آنهارا بر آنچه بودند پس حکم کند نزد این ادراک بر آنچه بنید (وذا قد یکن لا حاد القاس فی اوقات لا یکن
استصباح ماوری یا یفعل فی ولا یکم فصرح بانجاب و لیس المقصود الا ان یطلع فی امر خاص لا غیر
و باشد این گاهی براسی احاد و میان در اوقات مخصوصه نباشد و ایم نبی علیه الصلوٰة و السلام
را فرموده اند تعالی بگو ندانم چه کند با من و ندانم چکاند با شما پس تصریح کرد بانجاب نیست مقصود از کشف
براسی بعضی مگر آنکه مطلع شود عهد در امر خاص نه غیر و حدیث حلت الاولین و الاخرین در مقدمه شب
معارج امر خاص است نسبت معلومات حق و در صورت تسلیم عموم علم پس نبیست در حدیث بطور اجمالیست
چنین گفته اند و حق آنست که در مقام اتحاد با حق مخلوق به همه علوم حضور صلی الله علیه و سلم را بتفصیل ریافت
بود و در کتب است هر وقت بایست بعضی علوم مثلا انشاء السلام علیک یا ابا البقی و رحمة الله بر کافه بدلیل نماز هر وقت
از مشرق و مغرب تا وصول آفتاب باز بمشرق میخوانند و معتبر در التیمات انشاء است نه اخبار و اندک علم
بالصواب و حال برادران یوسف در ضمن قصه یوسفی بیاید باید دانست که در دروس فصل ۴۴

برای چنانچه گم به مقام شکم رفتند و حق تعالی نخست که آن وحید چهار صد ساله قید که بر سر او لاد ابراهیم مقرر شده بود کامل کند پس اسرائیل اورا بنظر عهد و پیمان برادرانش نزد برادرانش بشکم فرستاد و فرمود که خبر آنجا بمن آر پس یوسف بمقام شکم رسیده راه فراموش کرد و از شخصی نشان برادران پرسید او گفت که بمقام دوتن رفته اند پس در آنجا رفته به برادران لاحق شد پس ازین رو نسبت بردن یوسف به برادرانش در قرا نچید شده است زیرا که باصرار نشان یعقوب روانه کرده بود پس برادران قصد بدی که در دیوکی بادیگر می گفتند که این صاحب خواب نیست باید که بشیم و باید برگوئیم که درنده او درید تا انجام خواهد دید و لیکن در آنوقت روبن اورا خلاص کرد که خونریزی نکند و قرار بر آن کردند تا از قیاس بوقلمونش برهنه ساختند و در چاه سبب آب انداختند و خود بر سر آن خوردن نشسته بودند و چون نظر بالا کردند قافله اسماعیلیان دیدند که به صحرای روند پس بهود گفت ازینکه یوسف گشته شود بهتر آن باشد که با اسماعیلیان بفروشیم پس وارد نشان دوی انگند یوسف علیه السلام اورا بگرفت پس چون بیرون آورد گفت ای بنهارت نیست غلامی پوشیده کرده او را به بضاعه و بفلاس ناقصه ز برادران یوسف خریدند و به مصر روانه گشتند و روبن را که بجای رفته بود خبر ازین فروخته شد چون باز آمد و بدید که در چاه نیست پاره چاه خود درید و بچرخ کرد و خوشش بر پاره چاه بوقلمون یوسف انداخته نزدیک آوردند و گفتند که اگرگ درنده درید یعقوب گفت که درندگان یعنی مکر درید و گفت با تم و جبر خود که شکایت بغیر حق نه نمود و اسماعیلیان اورا در مصر بفسر و ختمند و بوطیفام مصری چلو دار فرعون راز نه بود و سماء بزینجاد اورا پس می نمود پس بجای پسر کرد و خدمتار بر کارخانه خود ساختند اندرین عرصه بود از ان سماء شرح کنانی لکاح کرد و از و جبر و اوان وسیله بود و آند و لکاح بغیر از سماء تم کنانی شد و جبر و فانیافت و یهودا با دنان گفت تا نزد تهر رود و از او لاد ابراهیم برادر کنان بگیرد که دران زمانه این رواج منع نبود لیکن اوانان هم مرد و تهر بخانه پدر خود برگشت و وسیله جوان شد و تهر از وسیله گرفت روزی یهودا بسفر رفت و تهر را خبر کرد که شمر تومی آید پس او حسب دستور کنانیان یوگی خود ظاهر کرده بصورت دیگر زنان رخ خود پوشیده بهود بطور خرجی آیمخت که زن او مرده بود و یهودا ندانست که این تهر است و بطور خرجی آنقدر گناهی نباشد که بر وجه لازم آید پس از و قارض بطور شبهه پیدا شد که مثل کوه بود و ضاره با توام بود و در مصر زینجا بر یوسف فریفته شده قصد مصلحت ساخت این معنی آید و لقد همت به است و یوسف قصد نکوی بازین نمود این معنی آید و هم به است

نکته در تفسیر این آیه

چنانچه بیند یوسف برهان پروردگار خود را زیرا که بنی کرم بود این معنی لولان را برهان ریسم است و گفت که ریسمان
 بصورت بود طیفار با من نکوی کرده است که مختار کارخانه خود نمود و چنان اتفاق افتاد که روزی در آن خانه
 رفت و کسی دیگر نبود و زلفا خانه را بخیله دیده و استگار شد و گویند که مکان خوبی عظیم ساخته بود و قصه یوسف
 و زلفا را بجا کرده و پرده بر آستین خود کرده بود یوسف پرسید این پرده بر آستین چیست زلفا گفت اگر از
 بر آستینم این پرده افکنده ام یوسف گفت که ازین بر آستینم داری پس از خدا تعالی بپوشم و در ارم
 که حاضر و ناظر است یعنی تا آنکه در روی من رویت اوست پس یوسف فرار کرد تا آنکه تقاضا با شاهرست
 یوسف افتاد و نزد بالآخر بقتل رسیده و او را قتل در گلی کرد پس زلفا دامن یوسف را در حلقه گرفت
 که پاریده شد و یوسف بدر رفت و زلفا فریاد برآورد و که این غلام بگری از من اراده بنمود و بمن افتاد که
 چون من انکار نمودم و شور ساختم فرار کرد و دامن خود را گذاشت پس این خبر شهرت گرفت
 و طیفار آمد و بر یوسف غصه شد پس آنجناب علیه السلام بر یاکیزگی خود حسب قرآن مجید بطور اعجاز ظاهر
 کرد که کسی را احتمال شبی نماند و فرمود که شیر خواره برای گواهی طلبید که در حق من گواهی دهد پس طیفار شیر خواره
 نیز بطور گواهی داد که باز کسی را جاست شبی نماند که ملاحظه کنید اگر دامن از عقوبت پاریده است قصه
 زلفا است که در وقت فرار شخصی عادت گیرند گالست که از عقوبت گیرند و اگر از پیش پاریده است قصه
 است زیرا که کار بدکاران است که برای شتابی پاره چهره مقام عضو نهانی نشان پاریده شود پس چون دیدند
 که از عقوبت پاریده شده است و طیفار قصه زلفا دانست پس در امر ابد نامی زلفا ظاهر شد که از غلام خود
 خواستگار فضل شایع داشت پس زلفا بر آستین دفع عار دعوی عظیم نمود و در یک دست زنان کارخانه
 و در دست دیگر لیون داد و گفت که چون یوسف را بنید لیون را و کار و بزرگشید پس چون دیدند که
 لیون دستهای خود تراشیدند و گفتند که این بشتر نیست بلکه ملک است بزرگ ازین مقام قول حدیث
 است رضی الله عنهما و نسبت حضور صلی الله علیه و سلم لوانی زلفا کو این جبینة لقطن بالایدی القلوب
 بالایدی یعنی لایست کنندگان زلفا اگر بیند جبین بسیار که حضور صلی الله علیه و سلم را هر آینه
 قطع کند و اما را بمقابل دشمنان حاصل یوسف علیه السلام دعا کرد پس از اثرش در دل مصریان صلا
 آمد که یوسف را در قید کردند پس از لیاقت آنجناب دار و نه قید خانه جمله کار و بار خود یوسف سپرد آنجناب
 با امانت و دیانت جمله کار میساخت و بعد از سال اتفاق چنان افتاد که فرعون بر دار و نه با و رچیان

و بر دار و غماقیان غصه کرد و در قید خانه بجاییکه یوسف مقید بود در بند کرد و بعد دو سال از قید خود مرده و خواسته
دیدند در نجسه نشسته و گذریوسف برایشان افتاد و بسبب بخشش پیرسید پس ساقی گفت که دیدم تاسک
سه شاخه سر سبز شده گله آرد و خوشه انگور بر آرد و پس آب از او افشرد و فرعون را نوشانید پس یوسف فرمود
که این سه شاخه سه روز است که بر دوشم فرعون بنیست تو عدالت خواهی کرد و ترا باز بعد ده ساقی گری مقرر
خواهد نمود چون تو عورت یابی بے قصوری من ذکر کنی که امر دمان در دیده از جبرائیل در نی آرد و غلام
نموده اند و قصور بے نگارده ام و در قید خانه ام و نان پر گفت که من خواسته دیده ام که بر سرم سید دمان
اند و در سید بالا هر قسم از طعام فرعون نیست و پیرندگان از نان سرم مستی بخورند و سرم بود که فرعون
بعد سه روز ترا عدالت خواهد کرد و خواهد کشت که طائران گوشت تو خواهند خورد و حکم فرعون پرستور
فرموده آنحضرت علیه السلام جاری شد پس معنی قصة الامر الذی فیہ تستفتیان مطابق تو را پدید نیست ساقی
عورت یافته یوسف را نزد رب و مالک خود یاد کرد بوجه آنکه یوسف حدیق و سفارش می خواسته بود و پس
تا چهار سال دیگر در قید ماند و بعد انقضای چهار سال فرعون خواسته دید که بر لب دریا خوب صورتی هفت گاو
فره اند و هفت گاو لاغری شکل فره گاو را می خورد و فرعون از خواب بیدار شد و باز بخواب رفت و دید که
هفت خوشه خشک هفت خوشه سبز را خوردند چون بیدار شد در فکر افتاد و بگوید گران و غیره ذکر کرد آنان
گفتند که خواسته پریشانت و تعبیرش ندانیم آنگاه ساقی را یاد آمد و ذکر یوسف بدستوریکه او درین سخن
کرد و او حسب حکم شاهای نزد یوسف آمد و آنجناب بر سر بنری هفت ساله و بعد از و لفظ سالی هفت ساله
تعبیر نمود و از نظر ذکر دریا فرمود که بعد هفت سال خشکی بر سر بنری خواهد بود پس از باد شاه حکم خلاص شد
لیکن یوسف علیه السلام از برای آنکه نبی عظیم بود و دوست که با کثرتی خود ظاهر نمایند چنانکه در قرآن مجید است
که حاکم از زمانیکه دستها خود بریدند پیرسیده شود پس جمله بر پاکیزگی یوسف نهادند و او در زندانها گفت
که اکنون حق را ظاهر شد پس یوسف را که در عمری سالی بود بر کل کارخانه مسلط نمودند پس جنس
تراخت که هنوز در خوشها بود تا هفت سال از مصریان گرفتند و بگردنوار هر شهر جمع نمودند و کلک یوسف
علیه السلام با ستم است و استانت نبوت و طغیان نبی شد که در زمین ادن میماند پس آنرا اول زاده شدند و
بامش شمی نهادند که در وقت ولادتش سرخ را بیان کرده بود و دوم زاده را فریم یعنی شمر در نام نمودند
و در نام آنجناب اشارت به پیشین گوشت که از نسل آنجناب بعد از بن سلام شمری خواهد شد که ایسان

ختم المصلین علیہ السلام خواهد آورد و درین هفت سال فراوانی غله بسیار شد بعد از آن هفت سال قحط عظیم افتاد
 که مصریان از غله تنگ آمدند و بفروختن شکایت کردند فرعون حکم داد که بر یوسف و یوسف را یوسف و خیر را
 بکشاده بفروخت و یوسف چون شنید که در مصر غله موجود است بنابر آن سوای بنیامین ده برادران
 یوسف را برای خرید غله در مصر آمدند آنان یوسف را نشناختند لیکن یوسف شناخت پس یوسف بدرستی فرمود
 که شما هجاسوس هستید و خواب خود یاد کرد آنان گفتند که نه بلکه غلامانیت برای خرید غله آمده اید و براسه ما
 پذیرست کبیر اسن که دوازده پسر داشت یکی کم شده دوم خود را زود پسر است پس یوسف گفت که از خبیا
 شمار اجاسوس بگفتم و امتحان کرده خواهید شد که یک کس نزد پدر برود و برادر خود را بیارد پس تا سه روز مقید و
 و فرمود که یک کس از شما بقیه ماند و باقی برود تا برادر خود را بیارد و تا راستی و دروغ شما دریافتم شود
 پس شمعون را در بر و سه شان بستند باقی را در غله قیست نهادند روانه نمودند که آنان از قیمت خبردار
 نبودند و جمله حال به یعقوب گفت پس یعقوب گفت اینچ که دید که قیمت بهر را غله است یوسف و یوسف و
 شمعون مقید هستند و بنیامین را می برید پس رو بن گفت که اگر ایام دهم پسرانم را ضمانت میدهم و شما را بکشی لیکن یعقوب
 رضاند و پس قحط سالی زیاده شد و غله قریب باختتام آمد پس یهودا گفت که اگر بنیامین را بفروسی غله می آریم
 و در نه والی مهر گفته است که روی من نخواهد دید یعقوب فرمود چرا که بنیامین کردید گفتند که والی آنجا ما را تنگ
 کرده از حالات یک یک از قبیل پرسید پس باید که بهر ما بنیامین بسازی که درین وقت دوم تر سه غله
 می آوردیم پس یعقوب ناچار شد و بدید از روغن بلسان و شمد و مرغ و غیره تیار کرد پس هدیه و مهم نقدی گرفتند
 و بهر رسیدند و طعام بچینه شد و بوقت دو پاس روز اندر مکان یوسف رسیدند و دانستند که از با است
 نقدی جمله گری کرده ما را در اندرون مکان کرده است پس از دار و خانه یوسف گفتند که اینک آن
 نقدی که در گوناها ما نهاده شده بود و ندانیم که کدام کس نقدی در جوالی گوناها داده است پس دار و خانه یوسف
 داد و شمعون را نزد ایشان آورد و آنان هدیه پدر براسه یوسف تیار کردند و چون یوسف تشنه یست آورد و هدیه
 پیشکش نهادند و در سجده افتادند آنجناب از حال پدر بزرگوار پرسید و آنان خبر و عافیت او گفتند بسجده
 رفتند و نگاه بنیامین را یوسف شناخت و گفت این همان برادر خود شما است و خود را مضطربانه توانست
 کرد و اندرون رفته گوی که در در سینه بسته بیرون آمده و طعام نهاده شد در هر قابله بود و کس مقرر شدند و قفا
 که پنج گون بود و بر و سه بنیامین نهادند گویند که بنیامین را نخیده بود از نهانی خود پس یوسف او را همراه

خود خور ایند و در نهانی گفت که برادرش مستم که گریه کن و بدار و نه گفت که هر قدر زخمه که توانند بر دوا کنند آنرا
 بدی و نیست در جوال گوناها داشته شود و پیا که سیمینم در جوال برادر خردشان بنیس چنین که در جوال صبح هم روان
 شدند و زن آنرا از سر داد که تمام از و ایند که پیا در سیمین ملک آورده اید آمان گفتند که مادر وی نمیکشیم پس تالاشه
 میکنند و در جوال کسیکه بر آید غام شود پس تالاش نموده شد از بزرگ تا خرد با آخر در جوال بنیامین بر آمد و
 گفتند که اگر این فردی کرد و زدی کرده بود برادرشش کلان حال آنکه مادر نشان را چیل تباهی لایان
 گرفته آورده بود و نه یوسف که شیر خورده بود بدان نظر یوسف فرمود که مستحای ازین کسیانید پس جمله
 بر پدر رفتند مگر یوسف و هر چند خرد معذرت کرد و عقیدت افتاد و یعقوب را بشماره تکی بود که یازده از یوسف
 ملاقات خوابی کرد پس یعقوب پس از آن را باز فرستاد که یوسف نیست و بنیامین گرفتار شدند و یوسف و اینها
 پس و اینها بر یوسف آمدند و یوسف گفت که در زکر که چنانکه در کتاب تکی این است با آخر یوسف فرمود که
 شما یوسف است چه کردید آنگاه گفتند که ایا تو یوسفی فرمود که من یوسفم آنگاه برادرشش از زیر بند فرمود که قصور
 شماست و یوسف خدا تعالی را منظر رخسان بود که درین قحط سالی جهان شما اسلامت ماند و سالی هنوز
 شده اند پنج سال قحط سالی دیگر باقی است پس قمیص خود پادشان بپوشید که بر روی پیر خمیده که یوسف
 خود او ششناخت پس چون قافله روان شد حق تعالی از منکره ابوی قمیص یوسف در شامه یعقوب رسانید و
 فرمود که یوسف می آید پس یوسف گفت که من قمیص یوسف نزد پدر برده ام که یوسف در دیده شد خود
 من این قمیص را بر روی پدرم پس بر روی یعقوب نهاد و چنانکه از گریه سفید شده بود و اند از
 انداختن قمیص در دست شد و نزد یعقوب جمله در آمد و یعقوب قربانی بمقام پیر سبع متصل کعبه شترقی
 اندر انید و خدا تعالی را در خواب دید حق تعالی فرمود که بلا نکاهت بمهر برود و اولاد از بان پس در پنجاهم آورده
 پس نزد یوسف جمله رفتند و یوسف برای استقبال آمد و یعقوب و یار و یار وانش سجده کرد و آنگاه
 یوسف فرمود که خواب من خدا راست است که در از فرعون ملاقات کردند و حسب اجازت فرعون بمقام جشن
 تمام است و در زیر بند مهر یان جمله نقدی در خیره غلام هر که دند و چون نقدی نمائند چهار پایه هاسه خود
 دادند و چون چهار پایه هم باقی نماند و گریانی غلام بجز تمام رسیدار انیها ساسه خود فروختند و یوسف چنان
 مقرر کرد که رعیت زیر اعمت کند و حقه بخمین بفرعون داده شود و یعقوب در زمین جشن هفتده سال
 بر یوسف و در عمر ۱۱ خود و قات یافت و یوسف علیه السلام چنانکه را حسب اعمت در زمین کنعان متصل

خیال آینه‌ناب نهاده شده بود که در عالمها باینجا جلقه باشد در صحرائی ووق داین عالم خیال مقید بحاذی
عالم مثال مطلق مخلوق در انسانست و عالم مثال مطلق عبارت از علوم مبادی عالیست که در ایشان جمله
منقش بران نظر بعالم نور معبر و هو اول مبادی الوهی الاهی فی اهل لعنایم و اینسایط نور اول مبادی وحی
است در اهل عنایت بخواب بلکه حمله ایست از شش و چهل حصص نبوت و وحی که شش ماه حضور صلی الله
علیه وسلم را درین عالم بود و زمان وی حضور صلی الله علیه وسلم است و سه سال اند پس حصص چهل و ششم
از نبوت شش ماه شمار کرده شد و وحی عبارتست از اطلاع دادن حق بطور عنایت بطور یقین بلا کسب برک
موجود مقدس نه اطلاعیکه بقیاس و تجربه و سمریزم و غیره یکسب حاصل شود که یقینی نباشد و از وحی خارج است
و هم علمیکه بلا کسب براس غیر موجود حاصل شود آن هم از وحی خارج شد و هم علمیکه موجود غیر مقدس احاصل
شود مثلاً متکبرین نبوت را حاصل شود آن هم از وحی نیست پس حصول علم در حال و در جاهله را که غیر
موجود یا وجود غیر معتقد نبوت باشد آن از وحی نباشد و هم آنچه از نجوم و دل حاصل شود در حقیقت ظن است
از علم نیست و از قید یقین علوم اولیائیکه در یقین نرفته باشند که در و با هم اختلاف باشد خارج شد زیرا که
صاحب وحی صاحب یقین باشد گو اطمینان در ادل حاصل نشود که بلفظ تردد و نسبت ایشان بجا ز گفته آید
لیکن آن تردد دعائی نباشد چنانکه تردد در باره وعده الحق حضرت ابراهیم را بود بدان نظر حق تعالی
پرسید که آیا ایمان نیاورد عرض کرد ایمان آوردم لیکن اطمینان قلب خواهم و همین دستور حضور
صلی الله علیه وسلم را بمقابله اطمینان فرغ از آمدن جبرئیل بار اول شده بود و آن بر چند اقسام است
اولی آنکه این اطلاع در خواب خواهد بود یا در بیداری و آنچه در خواب خواهد بود در خیال مقید نشان خواهد بود
یا خود عالم مثال بروشان مکتوف شود یا در خواب ملکی یا نبی فرماید بار و وح اعظم خود متمثل گردد و این
پنج قسم شدند و در بیداری نیز این پنج قسم ظاهر شوند و گاهی در حالت فنا بعض یا جمله عالم را در خود بینند
پس خواب اینها اول مرتبه ایست از وحی زیرا که اکثر شبیه تندریج حادث شود یا آنکه بصورت سلسله جرس
در یافت گردد که صورت تفریق اعضا در و باشد و در کتب ذکار تفصیل کرده اند چنانکه دانیال و حضور
صلی الله علیه وسلم را پیش از انقضای وقت صبحی آمدند و اول باب و به رسول الله صلی الله علیه وسلم من
الوحي الرویا الهما دقة فرماید صدقه رضی الله عنهما اول وحی که شروع شد بحضور صلی الله علیه وسلم
رویا صادق بود (فکان صلی الله علیه وسلم لا یری رویا الا خیر مت مثل فلق الصبح تقول لا خفاء بهما) پس

بود حضور صلی الله علیه وسلم ندیدی رویار آنکه بگویدی با تعبیر خود مثل بر آمدن صبح تفسیری فرمود صدیقی که نه خفا
 بوده در آن (دالی بهنا بلغ علما لا غیر) و تا اینجا رسید علم آن محدوم و همه ام المؤمنین رضی الله عنهما درین حدیث
 نه غیر گو آن محدوم واقف بسیار از غیر ازین حدیث بود (و کانت المذلة فی ذلك رتبه شهر باز میفرماید ام المؤمنین
 رضی الله عنهما و بود مدت درین رویا بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم شمش ماه (ثم جاءه الملك) باز آن حضرت
 صلی الله علیه وسلم فرستاده در حضرت مثال یا خیالی در حالت بیداری (و ما علمت ان رسول الله صلی الله علیه
 وسلم قد قال ان الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا) و دانست ام المؤمنین رضی الله عنهما درین تعلیم که رسول الله
 صلی الله علیه وسلم فرموده است که آدمیان خوابند و بیدار میشوند پس چون میزند بیدار میشوند یعنی چون از عالم حس
 بفرزند بعالم مثال و از مثال بعالم ارواح و از ارواح با ایمان با سعادتمندان و ائمه پس حال شان
 مثل حال خوابندگان است که بفرزند تأویل خواب و چون میزند و رجوع بعالم مثال یکم کنند خبر دارند پس هر چه
 دیده شود در حالت حس حسب حدیث دیده شود در مقام (و کل ما یری فی حال النوم فهو من ذلك القلیل ان خفت
 الاحوال) و هر آنچه دیده شود در حالت خواب پس ازین قبیل قابل تعبیر است پس هر چه دیده شود در حالت حس
 که حسب حدیث صورت مقام دارد پس او قابل تعبیر است مگر چه مختلف شوند احوال نوم و حال نوم عام است
 که مزاجی حقیقی باشد یا حال نوم حکمی (انما هو ما استمر) پس رفت مقول ام المؤمنین شمش ماه بایت نوم
 صیقلی (بل عمره صلی الله علیه وسلم کله فی الدنیا بکمال المتاجر) بلکه عمر حضور صلی الله علیه وسلم بود در دنیا بدین طور
 نوم که تعبیر ازین عالم بعالم دیگر فرمود (انما هو مقام فی مقام) چون نیست که عمر آن حضرت صلی الله علیه وسلم خواب عقیب
 خواب بود که تعبیر صورت مرئیه را بطرف حقائق فرمود (و کل ما و ر من هذا القلیل فهو اسمی عالم الخیال) و هر چه وارد
 ازین قبیل پس اسمی بعالم خیال است چنانکه گفته اند شجره الکون خیال و هو حق فی الحقیقه و کل من یفهم هذا
 فانه اسرار الطریقه و جزین نیست کون خیال است و او در حقیقت حق است هر که نفهم این رسد بامر طریقت (و لهذا
 یعبرای الامر الذی هو فی نفسه علی صورته کذا ظهر فی صورته غیر با) و بای این تعبیر کرده شود امریکه او فی نفسه
 در صورت ظاهر شده است در صورتیکه غیر صورت ظاهر است (فی غیر العابر من هذه الصورة الى البصر) و انما کمال
 صورة ما هو الامر علی ان اصحاب پس بگوید که عابر از صورتیکه دیدار و انما کمال بطرف صورتیکه بر دست کمال
 رسد (کذا ظهر العلم فی صورة اللبن) مثل ظهور علم در صورت فیر تعبیر صلی الله علیه وسلم فی التأویل من صورة
 اللبن الى صورة العلم فتاویل صلی الله علیه وسلم ای قائل کمال هذه الصورة اللبنة الى صورة العلم پس تعبیر کرد

نبی صلی الله علیه وسلم در تأویل از صورت شیر بطرف صورت علم پس تأویل کرد حضرت صلی الله علیه وسلم ای فرمود
 که بآن بین صورت لبینید بطرف صورت علم است (ثم انه صلی الله علیه وآله وسلم کان اذا اوجی الیه خد عن الحسوسات
 المقادیرة حتی وغاب عن الیاض من عنده) باز آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم چون وحی کرده می شد بطرف حضرت
 صلی الله علیه وسلم گرفته میشد از محسوسات مقادیر پس پوشیده شد و غائب گشته از حاضر بینیکه نزد حضور
 علیه السلام بودند که نه باقی ماند حساس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را (فادامری عنده) پس چون رفیع
 کرده شد وحی زد که ده میشد بطرف حاضر بینیکه حساس نیمه مود و باز نگاه حساس میفرمود علیه السلام
 (فماور که الانی حضرة الخيال) پس ادر آن نگردی وحی را اگر در حضرت خیال (الاله لا یشی ناعما) مگر آنکه با وجود
 غیبت حواس نام داشته نمیشد تا آنکه در اوقات در صورت سلسله ای پس بود که تحت مشکل ظهور است که آن
 حواس گرفته میشد و چنانکه در کتب او کار مفصل است او که اگر کمال الملائکة جلا فذ که من حضرة الخيال
 فانه لیس بر جل و انما هو ملک فدخل فی صورة الانسان) همچنین است چون تشبیه در بر سر او ملک بصورت مرد پس
 آن تشبیل از حضرت خیال است زیرا که آن ملک هم در نیست و جزوین نیست که آن ملک است و دخل شد در صورت
 انسان (فبهره المناظر العارفت حتی و جعل الی صورة الحقيقة پس تعبیر کرد آن انسانى صورة المناظر عارفت حضور علیه السلام
 تا رسید بطرف صورت حقیقه او (فقال هذا جبریل) اناکم تعلیمکم و نیکم وقد قال لم ردو علی الرجل فسماه جبریل
 من رجل بصورة التي ظهر لهم فیها) و فرمود که این جبریل است آمد شمار که تعلیم کند شمار امر وین شما ازینجا است
 جبریل که می آید در پیش محمد و در پیش محمد شده مقصود علی بود یعنی مقصود از آمدن جبریل نزد حضور
 صلی الله علیه وسلم تعلیم علی و تشبیل علی یعنی است بود و فرمود حضور صلی الله علیه وسلم بر آن نشان که در دکنید بر من
 مردی را پس نام داشت حضرت صلی الله علیه وسلم آنرا مرد و بهر صورتیکه ظاهر شد جبریل بر بی نشان در آن
 صورت آنم قال هذا جبریل) باز فرمود که این جبریل است (فانظر الصورة التي مال هذا الرجل المتخیل الیه) پس
 پس تعبیر کرد آن صورتی را که مال این جبریل بود و بطرف او (وهو صادق في المقالین صدق العین
 فی العین الحسنة) و حضور صلی الله علیه وآله وسلم صادق است در ذات حسیه جبریل در هر دو مقاله صدق
 مشاهد و چشم فرمودن مرد در چشم حسیه (و صدق فی ان هذا جبریل فانه جبریل بلا شک و صادق است
 در آنکه آن جبریل است زیرا که او جبریل بود و مشکوک درین حقیقت تشبیل است و باین تشبیل حق مخلوق بقیاس
 باید کرد که موسی علیه السلام او را در آتش دید و بار داشت که حق است علی آنحضرت ابراهیم و د و ملائکه و

روح الحق را آواضعیت دانست و بعد ملائکه و حق مخلوق به که اکثر علماء در معجم از حقیقت تمثیل نا آشنا بوده و نسبت
 رویت حق مخلوق به بدنکه اند و بعض بطور سه نا و پلائی مینمایند که بعقل دیگران بطوری نمی آید که تسکین ایشان
 شود علی هذا از صفت بر و این ملائکه نا واقعت اند بدان و چهار آیاتیکه در نسبت حضور صلی الله علیه و سلم
 در توریته و انجیل زیاده و در قرآن مجید نیز منظر وحدت حق مخلوق به حضور صلی الله علیه و سلم و از داندنی فهمند
 و حقیقت بر و نه چون تمثیل است لیکن بقید زائد که قائم مقتدیه ناند و از تغییر تمثیل و با از تغییر تمثیل و با از تغییر تمثیل
 پس جبرئیل جبرئیل مانند که در خزانه خیال تمثیل بصورت بشری شده و بر همین قیاس رویت البته می باشد
 و سید علی مهدی را چهل جاده حجت در کشمیر گردید پس هر حالتی که بدین صورت بوده طعام نوشید و چیل
 غزل فرمود پس گاهی در تمثیل استیلا و خیال از صاحب خیالی باشد و گاهی استیلاست تمثیل در خیال
 صاحبش میگردد چنانکه در صورت توحید پیران بام بیان می باشد و قال یوسف علیه السلام الی ربیت احد عشر
 کوکبا و الشمس و القمر را تیمم لی ساجدین و فرمود یوسف علیه السلام که من دیدم یازده ستاره و آفتاب و
 ماهتاب را بر است و سجده کنندگان (فراسه) آخوته فی صورة الكواكب و خالته فی صورة الشمس
 و القمر پس دید یوسف علیه السلام برادران خود را در صورت کواکب و دید پدر خود را علیه السلام صلی
 و معتمده جمله را در صورت آفتاب که مال نورانیت و خاله خود را ماهتاب (از من) جهت یوسف (انیکه ذکر
 کرده شد از جهت قوت خیال یوسف بود و گویید نیست مگر بعد از وقوع چنانکه بیایم از حقائق شهادیه را
 مثل اعمال و افعال خود مشاهده میکنیم و صورت شالیه در آن صورت در قیامت خواهند گرفت نمی دانیم و خواهیم
 دانست در قیامت و حال در نوم و یقظه در حیثان تعبیر بطور تعا کس است (ولو کان من جهة المرئی کان ظهور
 آخوته فی صورة الكواكب و ظهور راسه و خالته فی صورة الشمس و القمر معلوم باموالهم و گویید از جهت استیلا
 مرئی هر آینه بودی ظهور برادرانش در صورت کواکب و ظهور پدر و خاله اش در صورت آفتاب و ماهتاب
 معلوم را برای نشان لیکن مطابق توریته آنان دانسته بودند چون خواب در مشاهده بود (فلما لم یکن لهم
 علم بما رآه یوسف کان الا در اک من جهة یوسف فی خرافة خیاله) پس چون نشد برای نشان علم بد آنچه دید و از
 یوسف بود در اک از جهت یوسف در خزانه خیال او و علم ذلک یعقوب حین قصصا علیه السلام و دانست
 این را یعقوب چون قصه کرد یوسف آزار ایشان و و قال یا بنی لا تقصص رویاک علی اخوتک فیکیدوا
 لک کیدام ای عزیز پس هر گوی خواب خود را بر برادران خود پس مگر کنند برای تو مگر عظیم از اینجا است

در تکیه بر این که یعقوب چون پاره یوسف دید فرمود که گرگ عظیم پاریده است یعنی مکر دژم بر یعقوب علیه السلام بنانه
 عن ذلک الکلب و الحقة بالشیطان (باز بری که یعقوب علیه السلام بنانه خود را از کید و لاحق کرد و او را الشیطان
 و یس الا عین الکید و نیست این بر یعقوب مگر عین کید مرشد بر آمدید که نفاق العارفين خیر من خلاص المردین
 از نجا است و یوون این ابراء کید از ان وجه است که هر چند جمله منسوب بحق وجود مطلق است و آنجناب
 نسبت کید بشیطان از ان وجه کرد که از فرستاد در یوسف نبوت دریافت کرد و ادب و دانش نوجو است
 تا نسبت مدام بمنظر رسم فصل فرماید و نا که پاک کند از یوسف در آخر کار سوختن را با برادران و قتال ان الشیطان
 بلا انسان عدد بین ای ظاهر العداوة پس فرمود که شیطان برای انسان دشمن است بین این ظاهر العداوة
 زیرا که حقیقت انسان انس بحق تعالی میخورد و حقیقت شیطان که بعزت بر خلاف آن در دجیکه مجازی بعد
 است آن شیطان است (ثم قال یوسف بعد ذلک فی آخر الامور ان اول ویاس من قبل قد جعلها ربی حقا
 ای اظهر بانی انس بعد ما کانت فی صورة الخیال) باز فرمود یوسف بعد از این در آخر امر که یعقوب و لیسا و برادران
 یوسف و در مصر سجده کردند این تاویل ویاس نیست از قبل که گردانید و بعد از آن حق ای ظاهر آورد و آنرا
 در حق (مقال یعنی صلی الله علیه و سلم الناس نیام پس فرمود نبی صلی الله علیه و سلم که آدمیان در خواب
 اند پس گردانید آنحضرت صلی الله علیه و سلم تبه حسن را از قبیلکه نوم قابل تعبیر نچه در حق آید محسوس و مقید است
 نذر دیکه در حق مطلق را نذر و (و کان قول یوسف قد جعلها ربی حقا بمنزلة قول من راس فی لومه انه قد
 استیقظ من رویا آهاتم عبره با و لم یعلم انه فی النوم عینه بخرج فاذا استیقظ ليقول کذبت کذا و کذا و است
 کافی استیقظت و اولتها بکذا و بکذا پس بحسب این حدیث گویند که یوسف است که گردانید آن
 خواب را بر و در کار حق بمنزله آنکه بیدار شود در نوم خود که بیدار شود از رویا که دید آنرا باز تعبیر بکند و خواب و
 ندانند که آن در عین خواب است همیشه پس چون بیدار شود گوید دیدم چنین چنین و دیدم گویا من بیدار شدم
 و تاویل کردم و این چنین این فرمودن یوسف مثل نیست (فانظر کم بین ادراک محمد صلی الله علیه و سلم
 و بین ادراک یوسف علیه السلام فی آخر امره عین قال هذا تاویل ویاس من قبل قد جعلها ربی حقا معناه
 حسای محسوسات پس نظر کن چقدر فرق است در میان ادراک حضرت محمد صلی الله علیه و سلم در میان
 ادراک یوسف علیه السلام در آخر امر خود چون فرمود که این تاویل ویاس من است از قبل که گردانید و در کار
 حق معنائی و حس است از محسوس (و ما کان الا محسوسا فان الخیال لا یعطى ابدال المحسوسات) و بنود در

جواب یوسف مگر محسوس زیر که خیال ندهد گاهی مگر محسوسات را غیر ذلک نیست پس نه غیر این متعالی شود و براس
 خیال (فانظر ما شرف علم و شرف محمد صلی الله علیه و سلم بین بین چه قدر شرف است علم در حق حضرت محمد علیه الصلوة
 و السلام) و سبب القبول فی هذه الحضرة بلسان یوسف الحمیدی بالقول علیه السلام ان الله تعالى قد جعل بسط قول
 کم درین حضرت بزبان یوسف حمیدی یعنی قولیکه واقعت بشوی بروا نشاء الله تعالی یعنی از زبانیکه هر قدم
 یوسف از امت محمد نیست صلی الله علیه و سلم یعنی خود (فبقول) پس میگوئیم (اعلم ان المقول علیه هو
 الحق المسمی العالم هو بالنسبة الى الحق كالمثل للشخص) بدانکه مقول علیه هو اسم حق یا اسمی بعالم آن به نسبت
 حق تعالی مثل سایه نسبت براس شخص (و هو ظل الله) و ظل خداست بدانکه بودن عالم ظل خدا بسبب صوت
 می تواند یکی آنکه اثر اوست چنانکه اهل رسوم گویند و دوم ظل روح است که روح عظم مثل آفتاب و عالم مبتدیه
 شعاع اوست و شعاع ظل آن قناریست و قریب این قول آنجا است و در اینجا هر دو مقصود نیستند رسوم مقید
 اوست و بیانش در اینجا مقصود و ظاهر است که بقابل جو مطلق وجود مقید را نیست مگر بطور ظل که عبارت
 از اعتبار نیست انفعین نسبت الوجود الی العالم پس بودن عالم ظل درجه نیست وجود است بطرف عالم
 گویا عین اوست و وجه شبهه میفرماید (لان الظل موجود بلا شک فی الحس) برای آنکه ظل متعارف موجود است
 در حس بیشک (ولکن اذا كان منه من یظهر فی ذلک الظل حتی لو قدرت علم من یظهر فی ذلک الظل کان الظل
 معقولا غیر موجود فی الحس بل یكون بالقوة فی ذلک الشخص المنسوب الیه الظل) ولیکن چون باشد در اینجا آنکه
 ظاهر شود در و این ظل تا اگر فرض کرده شود عدم آنکه ظاهر شود در و این ظلال شد ظل معقول غیر موجود در حس
 بلکه باشد بقوت در ذات شخصی که ظل بطرف او نسبت کرده شده محل ظهور هذا الظل لآلی المسمی بالعالم آنها هو
 اعیان امکانات پس محل ظهور این ظل الهی المسمی بعالم چیزین نیست آن اعیان ممکنات الله علیه امتداد
 هذا الظل بر آنها و در این ظل بحسب آنچه متد شد بر وجود در فیدر کسین هذا الظل بحسب ما امتد علیه من
 وجود هذا الذات ولیکن باسمه النور و قد الماد را که پس ادراک کرده شود ازین ظل که عبارت از اعتبار
 وجود است بحسب آنچه در از شد بر وجود این ذات ولیکن باسمه النور و قد شد در را که (و امتداد هذا الظل على
 اعیان امکانات فی صورة الغیب المجهول) و در از شد این ظل بر اعیان ممکنات در صورت غیب مجهول
 و غیب مجهول عبارت از هویت غیبیه است که علی الاطلاق مجهول است در صورت و عبارت از اعیان است
 و امتداد ظل بر اعیان التفصیل ظاهر وجود است با حکام این اعیان و بتفصیل وجود آثار آنها باشد ظالی بر اسمی

مرجعه اطلاق او در فرق تعقید که اطلاق است و میان ظل و ذی ظل و شک نیست که جعل عدم است و عدم ظلمت است
چنانکه وجود نور و بیاض است پس چون شبانه باشد نور و بیاض در اعیان و صورت و جسم مجهول پس این متضاد نور
و ظلمت در خیال آید پس حاصل شد بدان وجه که اگر چه جسم محض بزرگ نباشد و وجود محض بزرگ نشود
تا صورت متضاد نیاید و صورت متضاد بدان نظر فقیه که متضاد وجود با عدم تواند سوای مفهوم عقلی (الاکثر)
انطلال تضرب الی السواد و تشبیه الی ما فیها من النور البعدی نسبت به اینها و اینها من هی ظل له و ان کان
اشخص ابيض فظلمه بینه المثلثات یا ذی ظل لای انکسیل کند بسیار ای اشاره کند بطرف فضا یکدیگر در ان اعیان
بر اساس بعد متناهیست در میان ظلال و در میان ذی ظل و اگر چه باشد شخص سفید پس ظل او همین طور است
(الاکثری الجبال و البهائم عن اهلنا نظر سواد و قد تكون فی اعیانها علی غیر ما یدرکها الحس من الموینة
و لیس غممة علی الا بعد کور قمر السماء) آیا نه بینی کوه باران چون بیدار شوند از بعضی ظاهر شوند سیاه حال آنکه
با وجود اعیان خود بر غیر آنچه ادراک کند حس اندر رنگ نیست در اینجا علتی که بعد از تیرگی آسمان که نظر بعد چنان
در یافت میشود (فهم انما انجم البعد فی الحس فی الاجسام لغير البعد) پس این سیاهی کوه با ذر رفته آسمان چیز نیست
که حاصل کرد و بعد در حس در اجسام غیر نوره (و کذا لک اعیان الکائنات لیست نيرة و همچنین اعیان ممکنات نیستند
نیر پس از تعلیل اجسام ظلمه اند و اشیاء که در بعد در ایشان ظلمت را انما بعد و موه و انما بعدت بالثبوت بر اساس
آنکه بعد و موه الخارج اند و که موه مصف اند و شیدت لکن تم تصف بالوجود و الوجود نور لکن تصف نشد باوجود خارجی
برای آنکه وجود خارجی نور است ظاهراً که ذات شمع و او که مشرقی آثارش در خارج بر عکس عیان ثابته که ذات و حکام
آنها را نشان ظاهر شدند و در خارج و غیر ان الاجسام النيرة یعطی فیها البعد فحس صفاً سواد آنکه اجسام نیره بیدار
در ان بعد برای حس صفاً نسبتی که بر اندر اند و ثابته اثر البعد پس این تا غیر دیگر است بر اساس بعد و ظاهر که
الحس الا صغیرة الخمره فی اعیانها کبیرة عن ذلک القدر و اکثر کمیات منه پس نه در اکس کند او را حس
که صغیر الخمره حال آنکه آنها در اعیان خود بزرگ اند ازین قدر و زیاده اند در کمیات از قدر محسوس (کما یعلم
بالدلیل ان الشمس مثل الارض فی الحجم مائة وستون دربع و من مرة اربعه آنکه دانسته شود و بدلیل هندسه که کتاب
مثلی ازین است در بر یکصد و شصت و در پنج و شصت مرتبه و در وقت از علم مثلث سینره که هر حصه از آن از زمین
ثابت شد (موی) فی الحس علی قدر اترس مثلاً فمذاثر البعد ایضا) حال آنکه آثار در حس بقدر رسیر است
مثلاً پس این اثر بعد است (فما یعلم من العالم الا قدر ما یعلم من الظلال و جعل من الحق علی مستدرا و جعل من شخص

الذی عنه کان ذلک ظل پس نه دانسته شود از عالم مکرر آنچه دانسته شود از ظلال و جاہل شود از حق بقدر
 آنچه جاہل شود از شخصیکه بن ظل از دست فمن حیث هو ظل که یعلم ومن حیث ما یجمل مانی ذات ذلک
 الظل من صورۃ شخص من امتد عنه بجمل من الحق پس از حیثیت آنکه عالم ظل است براس خدا دانسته شود
 و از حیثیت چیزیکه در ذات این ظل است از صورت شخصیکه امتد شده است از حق یعنی حقیقت مطلقه غیبیه
 ذاتیه اورا که نکرده شود و فلذک نقول ان الحق سبحانه معلوم لنا من وجه مجهول لنا من وجه و براس همین
 گوئیم که حق سبحانه معلوم است براس ما از وجهی مجهول است براس ما از وجهی معلوم بصورت ظلال است و وجه
 مجهول ذات اوست و دلیل برین قول حق تعالی است (و لکم تدری ان ربکم یکشف ما للظلال) ایانه بینی ای مخاطب
 بطرف پروردگار است چگونه در از که ظل را وظل آن سیاهست که تا طلوع صبح باشد (و لو شاء ربک لجماعه ساکنه
 لیکون فیہ بالقوة) و اگر خواستی پروردگار هر آینه کردی اورا ساکن ای بودی در و بقوت که کتاب طلوع نه نموند
 اندرین صورت ظل را کس ندانسته زیرا که شفته شناخته شود از ضد و چیزیکه ضد ندارد چگونه شناخته شود
 و باز گردانیدیم آفتاب را دلیل بر وجود او که بعد از طلوع آفتاب ظاهر شود که ظل چیزیکست مغایر روشنی
 آفتاب باز کشیدیم سایه را بطرف خود اندک اندک که آفتاب غروب کرد و ظل پیدا شد این بطور ظاهر است و جناب
 مصنف فرماید (بقولنا) لیکون الحق یجلی للمکنات حتی یظهر الظل فیکون کما بقی من المکنات استی ما ظهر له عین
 فی الوجود فرماید حق تعالی که نبود واجب بره که تجلی کند برای ممکنات چنانکه قول حکماست تا که ظاهر شود
 ظل پس بودی به نسبت کل چنانکه باقی مانده است از ممکناتیکه ظاهر نشده هنوز برای او یعنی در وجود رشم جعلنا
 الشمس علیه دلیلاً و هو اسم النور الذی قلناه و لیثبت له حس) باز گردانیدیم آفتاب را دلیل بر ظل خود و
 آفتاب بلسان اشاره اسم خدا که نسبت که فرمودیم و بعد گردانیدیم بر ظل دلیل در یافت کس حس
 براس ظل (فان الظلال لا تکن له ما عین بعد الذی) زیرا که براس ظل ظلال نباشد یعنی بعد م نور رشم
 قبضناه ایننا قبضنا سیرم باز قبض کردیم ظل را بطرف خود قبض نکرد اندک (و انما قبضه الیه لانه ظلمه فمینه
 ظهر و الیه مرجع الامر کله فهو لا یخبره) و جزین نیست که کشید ظل را بطرف خود براس آنکه ظل دست پس از و
 ظاهر شد و بطرف اوکل امر رجوع کند پس رجوع شونده ظل حق است نه خیر و فرق اعتبار است فرق مطلق و مقید
 و فکل ما تدکره فهو وجود الحق ظهر فی اعیان المکنات پس هر چه دراک کنی پس او وجود حق است ظاهر شد در
 اعیان ممکنات فمن حیث هو الحق هو وجوده و من حیث اختلاف الصور فیه هو اعیان المکنات پس

نظراً از حیثیت هویت و وحدت خود آن وجود حق است و از حیثیت اختلاف صورها در آن ایمان ممکن است
 از کمال این دل عنه یا اختلافات الهی و اسم الظل که یک لایزال و عنده باختلاف من الصور اسم العالم او اسم سوی الحق پس
 چنانکه نه زائل شود از آنچه در آن کفی باختلاف صور اسم ظن همچنین نه زائل شود از باختلاف صورها اسم عالم
 یا اسم هوای حق که کفر می بسواس نیست که عبارت از وحدت است (من نیست احدی که نه ظلال هو الحق لا نه
 هو الواحد الاحد) پس از حیثیت احدیت بودنش ظل باعتبار عدم اختلاف صور آن حق است بر اسم آن که
 او یگانه نیست احدی که کثرت که در حدیث آمده است که عیال نیست معنی نیست قول صدقیه رضی الله عنهما
 که ایمان بوی از وجود و تشبیه که بمقابل وجود حق وجودی ندارد مگر در تنزل که وجود ظلی دارند و من حیث
 اکثر الصور فی العالم از حیثیت کثرت هم در او عالم است (تفطن و تحقق ما و صحت) پس لفظ کن
 و تحقیق نه آنچه تو می گوئی که دم او را (و اذا کان الامر علی ما ذکرته لک فالعالم متوهم ماله وجود حقیقی) و چون هست
 امری بر آنچه ذکر کردیم بر اسم تو پس عالم متوهم است و در وجود حقیقی نیست که بمقابل وجود مطلق بود بلکه از اطوار
 و تجلیات او است (و هذا معنی الینال ای جمل لک انه امر زائد قائم بنفسه خارج عن الحق) و این معنی خیال نیست
 ای خیال کرده شده است بر اسم تو که عالم امر نیست زائد قائم بنفسه خارج از حق (ولیس کذلک فی نفس الامر)
 و نیست چنین در نفس الامر زیرا که وجود بنفسه آن حق تعالی است و باعتبار تلبس و باحسان عالم و او امریست
 اعتباری (الاترا فی نفس متشکلاً بالتمثل لذلک امتدعنه یستخیل علیه لانفکاک عن ذلک الاتصال لانه
 یستخیل علی انفسه لانفکاک عن ذاته آیات منی ظل را در حس متصل با شخصیکه متمم شد از و استخیل است انفکاک
 از این اتصال بر اسم آنکه محالست بر شمع انفکاک از ذات او و فاعل یفکک من انت و ما یفکک و ما یفکک
 الی الحق و بمانت حق و بمانت عالم و سوء و غیره پس بشناس عین خود را کسیتی و حیثیت هویت تو که حق
 است و حیثیت نسبت تو بطرف حق که نسبت ظل بقید اصل مطلق است و بچیزیکه تو حق یعنی بنظر حقیقت و بچیزیکه
 تو عالم و سوء و غیره هستی یعنی بحیثیت قید و کثرت (و اما تامل فیه الانفاظ و چه عجب مشاکل اند این الفاظ و
 فی هذا تفاضل العلماء و فعالهم و اعلم و درین علم متفاضل اند علما پس عالم اند و عالم و محجوب کیست که صرف
 کثرت دارند و مجذوب صرف وجود احدی ندارند و بعض عالم است که کل مورد اند که شاهد حق در خلق و خلق در
 حق که صاحب بقا باشند ابد از فنا و در مقام استقامت باشند که خرق بعد از جمع نماید و از نسبت وجود و بعالم بطور
 ظلیست و قیدیت و ارجح شد که نسبت اوصاف عالم حق بطور ظلیست است و الحق بالنسبة الی ظل خاص صغیر

وکیه و صفت و اصفی کالنور بالنسبه الی حجاب عن الناظر فی الزجارج پس حق بر نسبت ظل خاص که صغیر باشد
صغیر باشد و به نسبت کبیر کبیر و صفت مثل نفوس مجروده یا اصفی مثل عقول مجروده مثل نور نیست به حجاب خود از
ناظر در آگینه (تیلون بلونه و فی نفس الامر لا لون له ولیکن باز اثره خورشید مثل حقیقت تکبیر یک) که متلون
شود نور بر رنگ آگینه و در نفس الامر نیست براس نور رنگی و باید که چنین معانی که فی نور ناظر بیان کرده شد
مثال ظل براس حقیقت توپیر در دگر تو فرقی این قدر است که در اینجا آگینه غیر است و در عالم حقایق ممکن است
غیر وجد آگاه از حق موجوده نیند بلکه در حق نیند چنانچه اقلان قلت ان النور انما یظهر فی حجب صدر قوت و شاید
الحس و ان قلت انہ لیس با حصر و لا ذی لون لما اعطاه تک الدلیل صدق و شاید که نظر لفظی است
پس اگر گوئی که نور سبز است براس سبزی آگینه درست گفتی و شاید تو حس است و اگر گوئی که نیست سبزه حس
لون براس چیزیکه و یا از براس تو دلیل است گفتی و شاید تو نظر حقیقت است صحیح (فرز نور متعدد عن ظل چون از جابج
نور و ظل در نفسانه پس این نور نیست متعدد از ظلیکه و عین آگینه است پس آن ظل نور نیست براس
صفاء و اگر کذاک المحقق منا بالحق لظلم صدره الحق فیکثر ما تظلم فی غیره) همچنین بطور صفاء و جابج متحقق است
از با حق که ظاهر شود صورت حق در اکثر از آنچه ظاهر شود در غیر او که عارضت نباشد (فما یلون الحق بمصره و بصیره و
جمع قواه و جوارحه لعل مات قد اعطاه الشارح الذی یخرج الحق من بعض انما ارا با شد حق سمع و بصیر و جمیع
قواسم روحانیه و جوارح جسمانیه او بدانی که داد آنرا شارح حضور سیدنا احمد علیه الصلوٰه و السلام که خبر
از حق چنانکه مثل امام بخاری و ترمذی و غیره ایمر حدیث در قریب نوافل روایت نموده اند لیکن باز بنده چگونه
ماند سیر باید (و یمنهذا عین الظل موجود فان الضمیر من سمعه لیه و الیم و با وجود این ظهور حق بنده عین ظل
است موجود ظل زیرا که ضمیر در لفظ سمع رجوع کند بطرف بنده و از نسبت حدیث در وقت دفن بنده آن نسبت
حق را جمع نمیشود مگر بعض (و غیره من العبید لیس کذاک نسبت به نزد العبد اقرب الی وجود الحق من نسبت غیره
من العبید) و دیگر بنده گان چنین نیستند پس نسبت این عبد قریب تر است در شهود بطرف وجود حق از نسبت
غیر این از بنده گان (و انما کان الامر علی ما قرناه فاعلم انک خیال و جمیع ما تدکره من القول فیه موسیقیال فالوجود
کله خیال فی خیال و چون هر چنین است بطوریکه تقریر کردیم پس بدان که تو بخیال وجود حق خیالی و جمیع آنچه
اورا کنی و از آنچه تو گوئی در موسیقیال خیال نیست پس کل وجود ممکن خیال در خیال است که در کات
رسم اند در خیال تو تو خیالی هستی لیکن خیالات اولیا عکس استان حق است و لکن فرایده آن خیالاتیکه

دام اولیاست عکس هر ویان بستان خدمت ۲ (و الوجود الحق آنها هو احد خاصه من حیث ذات و
 عینیه لا من حیث اسماء و وجود ثابت نیست مگر احد را حاصل از حیثیت ذات و عین خود نه از حیثیت
 اسماء خود و وجه دیگر که میفرماید (لان اسماء کما لولان المدلول کو احد عینیه و هو عین اسمی و المدلول الاخر
 ما تدل علیه لاسما و ما یفصل لاسم به عن هذا الاسم الآخر و تمیز برای آنکه سائر حق تعالی را در حق است
 یک عین است که او عین می است و دیگر است آنچه دلالت کند بر و اسماء از آنچه منفصل شود اسمی بدو ازین اسم
 دیگر و تمیز شود (فاین العقور من المنتقم و این الظاهر من الباطن و این الاول من الآخر پس کجاست اسم
 غفور از منتقم و کجا ظاهر از باطن و کجاست اول از آخر (فقد بان لک نه بما هو کل اسم عین الاسم الآخر پس
 ظاهر شد بر آنکه تو بد آنچه هر اسم عین اسم دیگر است یعنی باعتبار اسمی (و بما هو غیر الاسم الآخر و بد آنچه او غیر اسم
 دوم است (کما هو عینیه هو الحق و بما هو غیره هو الحق الخفی الذی کنا نحن بصدد ده) پس بد آنچه او عین او است
 و حق موجود است و بد آنچه او غیر او است و حق تخیلیست که بودیم ما در صد دیان او (فبجان من کمین علیه
 و دلیل سوء نفسه لا یثبت کونه الامنه پس پاکست حقیقه نباشد بر و دلیل سوء نفس و نه ثابت شود
 وجود او مگر در ذاتی الکلون الاما دلت علیه لاحدیه و مافی الخیال الاما دلت علیه الکثرة پس نیست در
 وجود دیگر آنچه دلالت کند بر واحدیت و نیست در خیال مگر آنچه دلالت کند بر کثرت فمن وقف مع الکثرة کان
 مع العالم و مع الاسماء الالهیه و مع اسماء العالم پس هر که واقف شود با کثرت باشد با عالم و با اسماء الالهیه
 و با اسماء العالم و من وقف مع الاحدیه کان مع الحق من حیث ذات الغنیة عن العالمین لا من حیث صورته
 و هر که قیام کند با احدیت باشد با حق از حیثیت ذات غنیة او از عالمات از حیثیت صورت او (و اذا
 کانت ذات غنیة عن العالمین فهو عین غناها من سببه الاسماء الیهام و چون ذات او غنی است از عالمات
 پس او عین غنا او است از نسبت اسماء بطرف ذات (لان الاسماء لها کمیل علیها تدل علی سمیات
 اخر کثرت ذلک اثرها بر آنکه اسماء بر ذات چنانکه دلالت کند بر کثرت دلالت کنند بر معنی دیگر که تحقق
 کند اثر آنها (قل هو احد احد من حیث عینیه) بگو تو او است آئی احد نافی کثرت از حیثیت عینیت
 تو با و احد احد من حیث استنادنا الیهیم احدیه نیاز نیست و ما را با و نیاز از حیثیت استناد
 متعلق با بطر هویت زیرا که اگر او را نیاز باشد پس با عدم نباشد که عدم چیز نیست و وجود بنفسه و خود
 است پس او را با و نیاز باشد و اگر ظلیست تعلق او را کم یلید من حیث هویت و نحن نه زاید از حیثیت هویت

خود که والد شود و حیثیت ما که مولود او شویم زیر که ولادت مستلزم نوعیت است و او وجود حقیقی و ما وجود ظنی (اولی و اولی که کسی
 و نه زائیده شده بدلیل مذکور (و کم یکن که گفتوا احد کذا کس) نیست براس او که وجود حقیقی است کفو کسی بدلیل مذکور
 (فهمذ النعمه فافهمذاته بقوله الله احد) پس این لغت حق است پس جدا کرد ذات خود را بقول خود الله احد از نظرات
 اکثره بنوعیه معلومه عندنا پس ظاهر شد که تسمیة معلومه اکثرتا و نزد ما ازین سورت (نحن نولد و نولد و نحن
 نستند الیه و نحن الکفار بعضنا لبعض) زیرا که ما بزرگتریم و زائیده شویم و ما مستند باشیم بطرف او و بعض ما بهم کفو
 بعض است پس متمیز شد از ما که بدین صفات و موضوعات نباشد مگر بالتبع بنظر صفت ما (و هذا الله احد منزه عن هذه
 النعوت نوعی عنما و این واحد منزه است از این نعوت پس نوعی است از اینها اما نوعی عنما چنانکه او غنی است از
 ما و ما با محتاج هستیم و او را با ما احتیاج نباشد و اگر چه شوقی باشد که بعد تنزل باشد (و الحق النسب الالهی السورة
 سورة اخلاص) نیست برای خدا نسب (مگر این سوره اخلاص (و فی ذلک نزالت) و در بیان نسب نازل شده
 است این سورت که مشرکین عرض کردند که بیان نسب پروردگار خود یکن ای خضر صلی الله علیه و سلم (فاحدیه
 الله من حیث الاسماء الالهیه التي تطلبنا احدیه اکثره) پس حدیث خود از حیثیت اسماء الالهیه آنرا که طلب کنند
 ما را احدیه کثرت است (و احدیه الله من حیث الغنی عننا و عن الاسماء احدیه العین) و احدیه خدا از حیثیت
 عنما از ما از اسماء احدیه عین است و اول باحدیت جمع و بمقام جمع نامیده شود و دوم بجمع الجمع (و کلاهما یطلق علیه
 اسم الاحدیه فاعلموا کما و بر هر یک اطلاق کرده شود اسم احدیت پس بدان این را (فما وجد الحق سبحانه الظلال و
 ما جعلها ساجدة متقیة عن العین و عن الشمال لادلائل کما هیکلک یلیق تعریف من انت و ما نسبت کما لیه و ما نسبت الیک
 پس نه ایجاب کرد حق سبحانه ظلال را و نه کرد او را سجد کننده را بجهت زمین و شمال مگر دلائل بر او بود بر حق
 تا دانی که کیستی و چه نسبت است بطرف حق و چه نسبت است بطرف تو که تو ظل عین خودی و تابع اطوار او هستی که
 بتقلب اطوارش بتقلب پیشوی عین تابع حق است و ظل و دست (و من تعلم من این و من ای حقیقه اکثرت
 النصف ماسو) الحق بالفقر الکلی الی الله و بالفقر النسبی بافتقار بعضه الی بعض آخر تا دانی ازین فصل و
 رجوع او بطرف زمین و از شمال که از کجا و از کدام حقیقت اکثرتا صفت شد ماسو و الله کثرت بقدر کلی بطرف
 الله و بقدر نسبی بافتقار بعض عالم بطرف بعض دیگر که بنظر آنکه ظل محتاج صاحب ظل است بنده و مقید بمخلوق خود
 محتاج است این فقر و احتیاج کلی است و بنظر رجوع سایه از عین و شمال بدانی که بعض عبد محتاج بعض دیگر است
 و این دلیل ز سایه بر نسبت و دلیل بر حق فریاد است تعلم من این و من ای حقیقه النصف الحق سبحانه بالغنی

عن الناس وبالفن عن العالمين ناداني ان كجا واز كذا ام حقيقة تصدق بشي في در مرتبه ذات حق بجان بنما از
 اوميان وبنما ازها لیس که شخص محتاج ساینه نفس خود نباشد (و تصدق العالم بالفن ای یعنی بعضی عن بعض
 من وجه ما هو عین ما اقدر بعضه الی بعضه به) و تصدق بشی در عالم بنما ازها بعضی از بعضی از وجه اطلاقه
 نیست بلین آن وجه قیدی که محتاج است بعضی و بعضی از وجه چنانکه ساینه نظر حقیقت شخص ذی
 نمل محتاج دیگر نباشد و وجه افتقار بعضی عالم بطرف بعضی فراید فان العالم منقتر الی الاسباب بلا شک
 افتقار از ابتداء اعظم الاسباب له سبب الیقین و الاسبابیه الحق و یقتضی العالم الیها سبب الاسباب الالاهیه
 زیرا که عالم محتاج است بطرف اسباب بلا شک بافتقار از ذاتی مثلاً و لیت بلی و لیت نباشد و اعظم اسباب
 برای افتقار عالم سببیت حق است و نیست سببیت برای حق که محتاج شود و عالم بطرف آن سببیت سبب
 سببیت اسباب الالاهیه پس احتیاج عالم بطرف اسباب احتیاج او است بطرف اسباب الالاهیه که در اسباب
 ظاهر شده اند پس انسان را لازم که در هر سببیت هم حق را آشنا باشد (و الاسباب الالاهیه هم یقتضی العالم
 الیه من عالم مثلاً و عین الحق و هو احد الالهیه) و هر اسم از اسباب الالاهیه که محتاج شود و عالم بطرف او از عالم مثل
 خود است یا عین حق موجوده عالم معنی رجب اعظم است پس آن اسم در حقیقت در روح مدوح هستی مطلق قدرت
 به غیر او و سبب احتیاج عالم بطرف اسباب و هر که او عین حق است و است بطرف خدا تعالی فراید و لک قال
 تعالی یا ایها الناس اقم لظفر الی الله و الله هو الغنی الجید و برای این تحقیق فرمود الله تعالی
 اومیان شما محتاجید بطرف خدا و الله است غنی با حمد و مدح این لنا افتقار من بعضنا لبعضنا فاسما
 و سماء و الله الاله الا فتقار بلا شک و عین شافی نفس الامر ظله لا یخبره و هو یقینا لا یوتیم و معلوم است که برای
 بعضی بافتقار نیست بلکه بعضی بالیس سارا اسباب است زیرا که بطرف او افتقار است مخصوص با شک اوجان
 ما در نفس الامر ظلال و سبب است و غیر او پس حق هویت است بطرف و در حق نیست هویت با نظر کثرت (و قد مهدنا
 الی السبیل فانظر و تمیید که در هر یک از راه معرفت با جمال پس غور کن فی فیض مراتب که در هر مقام محتاج الیه
 حق واحد را دانی نه غیر او را بداند که یوسف علیه السلام حضرت خضر را در بعد وفات یعقوب علیه السلام بر یک
 رعایت صفت مقرر کرد چنانکه در در پس و هم فصل پنجم فرمود و در پس فصل ۵ مذکور یوسف گوید که
 خدا شمار را یاد خواهد کرد و سبب یوسف را نه رویه که تبار کنند بدولت اسلام یا کنند
 فص حکمت قلبیه فی کلماته شیعیه سابقاً مذکور شد که از خطره راه حرم ابراهیم علیه السلام را چند پسر بودند

یکی از ایشان مدین بود و او را پنج پسر بود و پس از یکی شهر مدین آباد شد و از چهار چهار قوم مغول از ارلات
 و برلات و قاقوچین و غیره اند پس از ایشان یکی جعفر بود بعضی ترکان دینی قنطاری را که بعضی از ایشان بر هیست
 مقدس سلطان احمد و پشت نامه ترکان قنطاریه بایضا که منتهی میشود و غالباً در اینها همون جعفر بن مدین است
 دوم غفر سوم حنوک چهارم اجداد پنجم الی غایه و سندی قنطاریه بودند ترک عثمانیان و چنگیز خانیان
 و سلجوقیان در حدیث و کتاب شیعیه و امام شیعیه شیعیه است و او بقولی شیعیه بن نویب بن
 عقیق بن مدین است غالباً عقیق همون غفر باشد که عقیق یعنی آزاد و مغفور است و غفر یعنی مغفور باشد و اقوال
 دیگر در نسب آنجناب استند آنچه قرین قیاس است نوشته شد زیرا که از ابراهیم تا موسی هفت شخص اند پس
 از ابراهیم تا قیس پنج شخص است و اسطوره در کار و در دیگر نسب نامها را به آنجناب و علاقه از پس آن مدین ظاهر
 نیست و در قصه آنجناب دو امر تحقیق طلبی یکی آنکه برای اهل مدین بدین و اعجاز آنجناب چه بود دوم آنکه یکم در
 کدام وقت و مدین در کدام وقت بنهاده و دیوان شده اند و بوقت رسیدن موسی مدین آباد بود و بوقت
 واپسی هم آباد بود و این دو امر در ضمن قصه دریافت خواهند شد پس واضح باد که یکم قبل از مدین بر باد
 شده است پس یکی از اعجاز آنجناب این بود دوم از ایشان نشان از باسا و خضر چنانکه ذکر هر دو در سوره
 اعراف است که فرستادیم بطرف اهل مدین شعیب یعنی چنانکه قبل با صاحب ایکه فرستاده شده بود و موسی
 بعد ملاکت ایکه نزد شعیب در مدین رفتیم چنانکه در قصه بیاید و قوم آنجناب با وجود کفر و شرک کفر
 از بود و ند شعیب فرمود ای قوم من عبادت کنید خاص خدا را که نیست برای شما هیچ معبودی غیر او آوده است
 شمار اینه از پروردگار شما (یعنی از باسا و خضر چنانکه بیاید و قوم ایکه که تسلط کرد بر ایشان
 و شعیب را تا هفت روز باز بلند کرد و خدا تعالی گوی که شعیب از دور دید که زیرش نه با جار لیت پس
 بجمع شدند پس واقع شد بر ایشان کوه مذکور این بینه شعیب دیگر برای اهل مدین بود چنانکه بیاید پس
 کامل کنند کبیل و میران را پس کم نکنید آدمیان را اشیاء نشان و فساد و بیفکند و زمین به کفر و شرک بعد
 اصلاح زمین یعنی از بر باد یکی ایکه این بهتر است شمارا اگر با شعیب ایمان آورند گان و نه نشینید بهر ای
 تهدید کنند گان و باز در اید از راه خدا آنرا که ایمان آورند و نخواهش کنند کجی را و یاد کنید چون بودید
 یعنی در زمان مدین کمتر پس کمتر کرد شمار او به بینه چگونه شد انجام فساد افکند گان و یعنی قوم ایکه و اگر چه
 بعد بدینجای ایکه ایمان آورده بودند طائفه از شما با پنجه رسالت کرده شده ام و طائفه ایمان نیاوردند

پس صبر کنید تا حکم کند خدا تعالی در میان ما و او نیک حکم کنندگان است و رؤساییکه تکبر کردند از قوم او گفتند
 هر آینه خارج کنیم ترا ای شعیب و آنانکه ایمان آورده اند بالقرینه خود با مگر آنکه خود کنند در دین ما خطاب
 بعلیه قوم است که بعد از کفر بشعیب آورده بودند فرمود شعیب یا دیگر باشیم که است دارندگان که صبر کنید بر دین
 صورت نیز افتد کنیم بر خدا اگر خود کنیم در دین شما بعد از آنکه نجات داد ما را از آلهه تعلی از و نباشند سراسر
 ما که خود کنیم در دین شما چون انفاذ کرد ما را از آلهه تعلی از و مگر آنکه خواهد آمد تعالی و پروردگار را حسب
 علم قدیمی خود (یعنی در آن صورت ناچار باشیم) احاطه کرده است پروردگار ما هر شیء را بعلم بر خدا تعالی
 توکل کردیم ای پروردگار بکشاد در میان ما و قوم ما بحق و تو نیک حکم کنندگانی و کافرین گفتند اگر پیروی کنید
 شعیب را در دین وقت از زبان کارائید پس گرفتند ایشان را صیحه جبرئیل که از روزی که پس نشستند در مکانها
 خود با تهاه آنانکه تکذیب نمودند شعیب را نه عیش کردند در دیار خود و این از گشت شعیب از ایشان و فرمود
 که رسانیدم شمار را رسالت پروردگار خود و نصیحت کردم بر شما پس چگونه بنحیده شوم بر قوم کفر کنندگان و حق تعالی
 فرماید و نه فرستادیم کدام نبی را در قریه مگر آنکه مودیم بفقروم خنیامیدیکه زاری کنند باز بدل کردیم مکان بری نیکی
 را تا آنکه نترست گفتند و گفتند که مس کردید را را فقر و مرض پس گرفتیم و نشان را ناگهان که آنان خیر دارند و
 پس درین هنگام موسی علیه السلام بنظر ویرانی مدین راه گم کرد و بطور افتاد و بی شد و باز حسب حکم و ایس
 بدین آمد و روجه و پس خود را به راه خود برد چنانکه مفصل در کتاب خروج است و چون موسی علیه السلام
 بعد از غرق فرعون بر طور آمد شیعیه و علیه السلام از مقام مدین که بقیه بر اهل اسلام مانده بودند موسی آمد و
 بنظر تقدیس سبت هفت مراتب مقرر کرد و شایکی بجای سپاهی دوم بجای حواله دار سوم جمع در چهارم سلاله
 همدی نهم حاکم هزاره ششم موسی حاکم نبی اسرائیل هفتم خداوند حاکم بر موسی تا اشارت بنظر خداوند در هزاره
 هفتم باشد پس حضرت شیخ از معارضه که در تفسیر جناب واقع اشارت فرماید و چون حضرت شعیب صاحب قلبی
 بود قابل تجلی اسم الله احدیت جمیع اسماء الله شعیب بطریقت لایمایت زیر که قلب مضای اسم الله جامع است
 و در صراط نشان چهار تن است از صورت عدالتیکه محال شود برای روح انسانی در اخلاقیات بطوریکه
 باشد در حاق و وسط بلای میل با طراف و آنحضرت علیه السلام حکم عدالت ازین مقام می فرمود بدین وجه
 حکمت آنجناب منسوب بقلبیسمه کرده شد اعلم ان القلب عنی قلب لغارت بالمدح و من رحمة الله به آنکه
 قلب لغارت بالمدح جامع جمیع اسماء از رحمت خداست و قلب غیر لغارت یا لغارت بعض اسماء منی بقلب

در اصطلاح بقلب نباشد و یقیناً شاید در عالم فیض قدس و وجودات آنها فیض مقدس و وسعت رحمت حق است
 (و هو اوسع منها) و قلب بنظر علم و شهود و وسیع تر است از رحمت (فانه وسیع الحق جل جلاله رحمته لا تسعهم پس قلب وسیع است
 حق جل جلاله را بصورت روح اعظم چنانکه در حدیث آمده است که نه وسعت ابد و زمانه این من و نه آسمان من و نه حکومت
 دارد و قلب بعد از من من چنانکه معنی وسعت قلب گذشت (و هذا من لسان عموم من بابت اشاره فان الحق را هم
 پس بمرحوم و این عدم شمول رحمت از زبان عامه است از باب اشارت که حق را هم است نه مرحوم (فاما حکم الرحمة
 فیهم پس نیست حکمی پس رحمت در حق (و اما الاشارة من لسان الخصوص فان الله سبحانه وصف نفسه بالنفس و هو
 من النفیس) ولیکن اشاره از زبان خصوص گوید که حد تعالی سبحانه وصف کرد نفس خود را بنفیس و او مانور
 است از نفیس و در حدیث دارد که با نفس حق از جهات من و در لسان کامل فرماید که مرا از جانبین جانب
 بین است یعنی نفیس تفرق است که تنفس نفس کند بر آب دفع کرب هوا و جار باطن و برای طلب حیات از هوا و
 بار و پس نفس در جانب آبی اشاره است بطرف خلاص شدن از کرب طلب آسمان آینه ظهور را و کرب طلب حقایق
 گویند وجود را و شک نیست که تفریق از کرب رحمت است پس رحمت حق وسیع شد حق را اگر کسی گوید که محض ذات را
 طلب نیست بلکه طلب برای ذات بوجهی است پس رحمت شامل ذات را نشد و او را فرماید (وان السماء الاکبره
 عین المستطی و لیس الا هو) و درستی اسماء اکبره عین سبی است در حقیقت نیست سبی مگر در و انما طایفه ما لتطیبه من
 الخالق و درستی اسماء الاله اند حقایق را که دهنده اسماء آنها بنوعی در علم و وجود در عین (و لیست الخالق
 اتی لطلب الاسماء الا العالم و یستند حقایق که طلب کنند آنها را اسماء مگر عالم (قالا لویته لطلب الما لوه) پس
 الوهیت که حضرت ذات و اسماء و جوهره نبوده است در کون طلب کند مالمی را که متعلق تا نیت است اوست و معنی
 ماله مصطلح گرفته شده است نه لغوی (و الوهیه لطلب الملوب) و حضرت ربوبیت که اشارت از صفات و هما
 و افعال است طلب کند ملوب را (و الا فلا یمن لها الا به وجود او تقدیر) و اگر نباشد عالم پس نباشد برای الوهیت
 و ربوبیت معنی پس نیست عینی برای اسماء مگر عالم وجود در عین و تقدیر (و الحق من حیث ذات غنی عن العالمین
 و الربوبیه ماله اند المحکم) و حق از حیث ذات خود غنی است از عالمها و ربوبیت را این حکم نیست (یعنی الامر
 بین ما تطلبه الربوبیه و بین ما تستحقه الذات من العالی) پس باقی ماند امر بیان آنچه طلب کنند
 ربوبیت و بیان آنچه مستحق است از ذات است از خدای عالم (و لیست الربوبیه علی الحقیقه و الاقصاء الا عین
 بذاته الذات) و نیست ربوبیت در حقیقت و اقصاء مگر عین ذات یعنی در خارج سواست ذات چیزی نیست

اقلها تعارض الامر بحكم النسب درونی البخر ما وصف الحق به نفسه من الشفقة على عباد الله ليس چون متعارض شد امر بحکم
 نسبت غنی و عدم غنی دارد و شد در خبر آنچه وصف کرد حق بدان نفس خود را از شفقت بر عباد خود چنانکه فرمود که
 اندرون است بر عباد خود چنانچه رحمتش متعلق بعباد است متعلق است بحق بنظر تفریس از کرب اسماء و فاعول ما نفس
 عن الربوبية بنفسه المنسوب الى الرحمن بايجاد العالم الذي يطلبه الربوبية بحقيقة ما و جميع الاسماء الاكسية (پس
 اول آنچه نفس کرد از ربوبیت بنفس و که منسوب بطرف حق است بايجاد او عالمیست که طلب کند او را ربوبیت
 بحقیقت خود و در جمیع اسماء اکیه در ربوبیت عبادت از عالم صفات و افعالست و جمیع اسماء اکیه عبادت از
 ذات با صفات است) فثبت من هذا انه جل جلاله رحمة وسعة كل شيء و سعة الحق ليس نفس حق بايجاد عالم که حق
 راحت یافت ثابت شد که رحمت او وسیع است هر چه الیه منسوب است ثبوت حق پس بر سبیل منع خلوف باید (فی اوسع
 من القلب ليس رحمة حق و سعة ترست از قلبی که قلب حق را شامل است) او مساویة له فی السعة یا تسد او
 برای قلب در وسعت که او هم رحمت و حق را در وسعت دارد (باز مضمی) این ذکر همان عموم و خصوص گزشت
 انهم يعلمون الحق تعالى كما ثبت في الصحيح تحول في الصلوة عند التجلي باز باید که دانسته شود که ثابت است از
 خبر صحیح که متحول شود حق تعالی در صور مختلفه چنانکه از حدیث تحول مابین مصلی و قبله و بروز قیامت بصور مفکر و
 معروف معروفست این مقدمه برای تمهید است که براس آیت آمده میقد است (وان الحق تعالى اذا وسعه القلب
 لا يسع مع غيره من المخلوقات فكانه يملأه هم دانسته شود که چون وسعت دارد حق تعالی را قلبش وسعت
 دارد با و غیره از مخلوقات پس گویا حق پر کند او را (و معنی هذا انه اذا نظر الى الحق عند تجليه له لا يمكن معه ان
 ينظر منه الى غيره) و معنی این پری آنکه چون قلب نظر کند بطرف حق نزد تجلی او برای خود ممکن نیست
 با و که نظر کند بطرف غیره و بر آنکه در او وجود چیز نیست پس هر گاه بیکه متجلی شود نماید در دل
 غیر او و قلب عارف من السعة كما قال البويند البسطامي قدس سره لوان العرش وما واهاته الفنا لفت
 مرة في زاوية من زوايا قلب العارف ما احسن به و حال وسعت قلب عارف چنانست که فرمود
 البويند البسطامي رضي الله عنه که اگر عرش می و آنچه آنرا عرش محسوب است یک که بر تیره و زاویه از زوا یا
 قلب عارف آینه احساس کند بدان زیر که در مقابل وجود حق جمله شود چنانکه فرماید و قال الجنيد
 رضي الله عنه في هذا المعنى ان المحدث اذا قرن بالقديم لم يبق له اثر و قلب يسع القديم كيف يسع
 بالمحدث موجودا فرمود و خواهر جنید رضی الله عنه درین معنی که محدث یعنی متجدد چون قدیم شود با قدیم

مطلق نه باقی ماند براس محذرت اثر قلبی که وسعت دارد و قدیم که وجود مطلق است نه باقی ماند با محدث که موجود
 در وسعت و زیاده تحقیق این مسئله در فصل سحاتی گذشت (و اذا كان الحق سبحانه يتنوع تجلیه فی الصور
 فبالضرورة تقع القلب و یضیق بحسب الصورة التي يقع فیها التجلی الالهی پس چون حاصل شود برای قلب
 این استعداد کلی متنوع شود تجلی حق برای او تجلی شودی در شهادت بصورها با مختلف پس قس شود
 در تنگ گره و بحسب آن صورتیکه در تجلی الهمیست (فانه لا یفضل من القلب شی من صورة ما يقع فیها التجلی
 فان القلب من العارث و الانسان الکمال بمنزلة محل فصل الخاتم من الخاتم لا یفضل زیر که چرکه از
 قلب فاضل نباشد از صورتیکه واقع شد در تجلی زیر که قلب عارف و کاملیکه حاجب نشود و او را خلق از حق
 بمنزله فصل خاتم است از خاتم نه زیاده شود ازل یکون علی قدره و مشکله من الاستدارة ان كان الفصل مستدیرا
 و من الترتیب و التسلسل و غیر ذلک من الاشکال ان كان الفصل مرصعا و مسدودا و متناوبا و ما كان
 من الاشکال فان محله من الخاتم یکون مثله لا غیر بلکه باشد بر قدر و شکل و از هنداره اگر باشد فصل مستدیر
 و از ترتیب و تسلسل و غیر ذلک و سواي ازین اشکال در مرصع یا مسدود یا متناوب یا دیگر اشکال زیر که محل فصل خاتم
 باشد مثل و نه غیر پس چنین است قلب عارف که فاضل بر تجلی نباشد بلکه منطبق باشد بر وزیر که غیر حق و پرورد
 عدم است پس چون حق تجلی شود دیگر چه ماند و هذا عکس بالیسیر الیه الله الحق ان الحق تجلی علی قدر استعداد
 العبد و اینکه فرمودیم عکس درست که اشاره کنند بطرف او طالع صوفیه که حق متجلی شود بر قدر استعداد و بعد
 (و هذا الیس کذاک) و این چنین نیست زیرا که ما فرمودیم که بر حسب تجلی حق قلبش می شود پس این عکس
 آن شد (فان العبد لیه حق علی قدر الصورة التي تجلی فیها الحق) زیرا که بنده ظاهر شود بر حق بر قدر
 صورتیکه تجلی شود حق در آن صورت برای عباد (و تحریر فیه مسئله ان لیس تجلی غیب تجلی شهادت)
 و بیان این مسئله بطور اختصار که موافقت در هر دو قول ظاهر شود آنکه با خدا و تجلی استند تجلی غیب بدان
 ثبوت ایمان شد و تجلی شهادت که با آثار ایمان وجود متلبس گشت و او بر دو گونه است یکی تجلی وجودی
 در دنیا و آخرت علی العموم دیگر تجلی شهودی که در دنیا و آخرت و بر رخ اهل کمال را باشد (فمن تجلی الغیب
 یعطی الاستعداد الذی یکون علیه القلب پس از تجلی غیب عطا کند حق سمانه قلب آن کلی استعدادی
 که باشد قلب بر و از حیثیت عین ثابت علیه خود قبل از وجود عینی خود با آن استعدادی جزئیه که قلب دست
 بعد وجود عینی خود زیرا که این بودن قلب ناشی است ازین تجلی عینی که امور خارجیه از مقتضیات او منضم شده اند

اد هو الحکمی الذی الدی فی البیض حقیقه و هو الهویه الی لیست حقا من نفسه هو و تجلی غیب آن تجلی ذاتی است که غیب
حقیقت اوست و غیب آن هویت است که مستحق است آن غیب آن تجلی النفس خود پس هویت غیبی چیز است
که او بدان اوست بدانکه یک مرتبه ذات است که منتفی اشاره سید مراد شیا حسیه و منتفی اشاره عقلیه در امور
عقلیه است و موضوع و محمول و نسبت در اینجا متصور نیست و سید صنفی و مرتبه بر و نسبت پس در حق آن غیب
غیب است دوم مرتبه ایست حمل ولی که موضوع و محمول و نسبت تصور میشود و هویت گفته شود این مرتبه
احدیت است عبارت از تجلی ذاتی که نیست برای انما و صفات و موهومات و آن مرتبه ظهور پس آن همی است
برای حراقت ذات غیر در اعتبارات حقیقه و خلقیه نیست برای تجلی احدیت و اکنون مظهری اتم از تو چون
مستغرق شوی در ذات خود و انسیان کنی اعتبارات خود دیگر می بخود در خود از خواطر خود پس باشی تو غیر
از آنکه نسبت کنی نیز و بطرف خود پس این حالت انسان مظهر اتم است براسه احدیت
در اکنون و آنچه میگویند که تجلی احدیت ممکن نیست مخالف این تجلی ذاتی احدیت نیست و
آن معنی دیگر دارد که مرتبه احدیت هر یک از واجب و ممکن مخالف مرتبه دیگر است پس مرتبه احدیت
حق دیگر و مرتبه احدیت عهد دیگر است پس اگر عهد خود را عهد دانسته قائل تجلی احدیت حق شود این
مخالف احدیت است که مغایرت پیدا کنند و اگر عهد خود را حق دانست در اینجا تجلی نشد که مستوجب تائید نیست
است این را باید داشت (فلا یرذل هو له دائما ابد) پس همیشه ماند آن تجلی براسه غیب
هویت ذات دائم با هم دار (فاذا حصل له اعنی القلب هذا الاستعداد تجلی الحق له التجلی الشهودی
فی الشهادة) پس چون حاصل شود برای قلب این استعداد که تجلی شود حق براسه او تجلی شهودی در شهادت
به تصدیق بوجود ظلی گردد و چون حاصل شود برای قلب استعداد جزئی به وجود غیبی تجلی کند حق براسه
قلب تجلی شهودی در شهادت که عارف گردد (ذراه و ظواهر) و ما تجلی که کما ذکرناه) پس بیند قلب
حق را و ظاهر شود و قلب به نور تجلی شود حق برای قلب چنانکه ذکر کردیم که نه فاضل اند و قلب از
حق چیزی نیست (فهر تعالی اعلم) الاستعداد بقوله اعنی کل شیء خلقه ثم یدعی اسی رنغ الحجاب بینه و بین عبده
مرا که فی صوره معتقده فی الحق فرعین اعتقاده پس او تعالی و او قلب کمال را استعداد کلی اولاً و جزئی
ثانیاً چنانکه اشاره فرمود بقول خود که داد حق هر شیء را خلقی و یعنی مقدار را و باز هدایت کرد و در اینجا معنی
پایسته فرماید که دور کرد اند تعالی چنانکه ر که میان او و عبده اوست پس دید بنده حق را در صورت

در این مرتبه
تجلی است
که در حق
مستغرق
شوی و در
ذات خود
انسیان کنی
اعتبارات
خود دیگر
می بخود
در خود از
خواطر خود
پس باشی
تو غیر از
آنکه نسبت
کنی نیز و
بطرف خود
پس این
حالت انسان
مظهر اتم
است براسه
احدیت در
این و آنچه
میگویند که
تجلی احدیت
مکن نیست
مخالف این
تجلی ذاتی
احدیت نیست
و آن معنی
دیگر دارد
که مرتبه
احدیت هر یک
از واجب و
ممکن مخالف
مرتبه دیگر
است پس
مرتبه احدیت
حق دیگر و
مرتبه احدیت
عهد دیگر
است پس اگر
عهد خود را
عهد دانسته
قائل تجلی
احدیت حق
شود این
مخالف احدیت
است که مغایرت
پیدا کنند
و اگر عهد
خود را حق
دانست در
اینجا تجلی
نشد که
مستوجب
تائید نیست
است این را
باید داشت
(فلا یرذل هو له
دائما ابد) پس
همیشه ماند
آن تجلی براسه
غیب هویت ذات
دائم با هم دار
(فاذا حصل له
اعنی القلب هذا
الاستعداد تجلی
الحق له التجلی
الشهودی فی
الشهادة) پس
چون حاصل شود
برای قلب این
استعداد که
تجلی شود حق
براسه او تجلی
شهودی در شهادت
به تصدیق
بوجود ظلی
گردد و چون
حاصل شود برای
قلب استعداد
جزئی به وجود
غیبی تجلی کند
حق براسه قلب
تجلی شهودی در
شهادت که عارف
گردد (ذراه و
ظواهر) و ما
تجلی که کما ذکرناه
پس بیند قلب
حق را و ظاهر
شود و قلب به نور
تجلی شود حق
برای قلب چنانکه
ذکر کردیم که نه
فاضل اند و قلب
از حق چیزی
نیست (فهر تعالی
اعلم) الاستعداد
بقوله اعنی کل
شیء خلقه ثم یدعی
اسی رنغ الحجاب
بینه و بین عبده
مرا که فی صوره
معتقده فی الحق
فرعین اعتقاده
پس او تعالی و او
قلب کمال را استعداد
کلی اولاً و جزئی
ثانیاً چنانکه اشاره
فرمود بقول خود که
داد حق هر شیء را
خلقی و یعنی مقدار
را و باز هدایت کرد
و در اینجا معنی
پایسته فرماید که
دور کرد اند تعالی
چنانکه ر که میان
او و عبده اوست پس
دید بنده حق را در
صورت

معتقد خود پس حق عین اعتقاد است پس برین صورت حق تابع اعتقاد او شد و هنگام تجلی حق سبحانه بصورت
اعتقاد او باشد قلب بحسب این تجلی از سمت و ضیق اگر نباشد قلب بقید با اعتقاد خاص بلکه هوالاتی در جهت
باشد پس اختصاص بصورت خاص بود و هر چه از جانب قلب باشد مثل وقایع و اشکال غیره (فلا یشک فیها) و لا یجزم
ولا یعین ابدا الا صورته معتقده فی الحق پس نه شاهد شود قلب در تجلیات منویه و نه چشم بیند نگاشته
در تجلیات صوریه مگر صورت معتقده خود در حق (فالحق الذی فی المعتقد هو الذی وریح القلب به) و لا یجزم
تجلی فی غیره فلا یرى العین الا الحق الاعتقاد است پس حقیقه که معتقد است او نیست که نیست و در قلب
صورت او را و او آنکه تجلی است برای قلب پس بشناسد قلب حق را چون قلب مستند دارد و مگر صورت معتقده
را و نه بیند چشمی حق را مگر بحسب معتقده قلب پس نه بیند چشم دل و چشم سر نزد تجلی اگر حق اعتقاد است (ولا ینفاد
فی منوع الاعتقادات من قیده آنکه فی غیر قیده به و اقرب به فیما قیده به اذا تجلی) و نیست پوشیده گی در تنوع
اعتقادات پس هر که مقید که حق را انکار کرد و او را در سوای آنچه مقید کرده است حق را بدو اقرار
کند بدو در آنچه مقید کرده است حق را بدو چون تجلی نشود و از آنجا در حدیث وارد که حق تعالی اهل بهشت
را تجلی شود و آل بصورت منکر پس انکار کنند باز متجلی شود بصورت محروم پس بشناسند (فقد آمن ببعض
و کفر ببعض) پس و ایمان آورد ببعض و کفر ببعض (ومن اطلق من التقید لم ینکره و اقر فی کل صورة
تحوّل فیها و یعطیه من نفسه قدر صورته ما تجلی له فیما الی الا یتنای) و هر عارفیکه مطلق داند حق را از تقید نه
انکار کند بلکه اقرار کند در هر صورتیکه تحول شود حق در و در او از نفس خود تعظیم و قدر صورتیکه متجلی شد
است برای او در آن صورت تا لا انتما حضور شیخ مرحوم در بعضی کلمات فرموده اشعار بقدر صفا
قلبی قابل کل صورته فخری نزلان و در بر بیان و بیعت لا دنان و کعبه طائف و الواجه توریه و مصحف
قرآن یعنی البتة گردیده است اناس دل من قابل هر صورت که انای قلم قبولیت هم رحمتی گرفته در هر صورت
پس چراگاه است برای غزلان عالم سما هم رحیم و در بر است براس زبانان عالم روح و خانه ایست براس
صم و خوب رویان عالم مثال و کعبه طائف عالم جسم است که مرکز دایره وجود است که جسم صاحب هفت
اندام بلکه مثال صاحب هفت مراتب است که در حدیث ان فی جسد آدم المصنعة فی المصنعة نواد و فی الفواد
سرو فی اسر خفیا و فی الخفیه خفیه و فی استخفیه اناسه گوید و اناسه قلم قابل این حضرات خمس انکبذ فی
است پنج الواجه توریه است و اگر با حدیث جمع مراتب است مصحف قرآن است و شیخ ابو یزید فرمود قدس سره

بشهر لا تنکر الباطل فی طوره + فانه من بعض ظهوراته + و اعطه ملک بمقداره + حتى توفی حق اثباته + انکار باطل نکریم
 در طور اذیر که از بعض ظهورات حق است دیده او را از خود بمقدار او تا کمال کنی حق اثبات او را فان صورت
 تجلی الهی نهایت تعجب عند ما + زیرا که برای صورت تجلی نهایت نباشد که وقوت کند نزد او (و کند ملک العلم با حد
 ما را غایت فی العارفین یقف عند ما) همچنین علم بحد است که نیست برای او غایت در عارفین که مانند نزد او زایل
 عارف فی کل زمان یطلب لواءه من العلم به رب ذی علما رب زد فی علما رب زد فی علما بلکه عارف در
 هر زمان طلب کند زیادت علم و بعد از آن مستعد شود و بگوید پس گوید پروردگارم نه یاده کن مرا علم بعد
 از آن بحسب استعداد گوید پروردگارم نه یاده کن مرا علم با هر کسب مستعد گوید پروردگارم نه یاده کن مرا علم
 (فلا یموت فی الاثرین) پس مرسته نهایت است از طریقین از جانب قلب و از جانب حق (هذا اذا
 قلت فخلق و حق) این قول مذکور وقتی است چون قال شوی بخلق و حق (فادانظر فی قوله تعالی کفیت
 رجله فی یسعی بها ویده الی سبطش بها ولسانه الذی ینکلم به الی غیر ذلک من القوى و بحالها الی الی الاعضاء
 لم تفرق فقلت الامر حق کله و خلق کله) پس چون نظر کنی در قول حق تعالی بصورت حدیث قدسی
 که باشم پای عبدیکه سی کند بدان دوست او که بگوید با دوزبان او که کلام کند بطرف غیر این از قوی و محالیکه
 انما اعضاءه اند فرقی کنی پس گوئی بنظر کما کفیت کل حق است یا بنظر اعضاء قوی که کل کفیت است (فهو
 خلق بسببه و حق بسببه و العین واحدة) پس و خلق است بسبب کثرت حق است به نسبت وحدت
 و عین یکیت که ما به الا شتر که ما به الایتنایکیت (فین صورت من تجلی عین صورت من قبل ذلک
 التجلی فهو التجلی و التجلی لم یس عین صورت که تجلی است عین چه نیست که قبول کرد این تجلی را پس او است
 مستعمل و تجلی له) (فانظر ما احسب امر الله و شانه من حیث هو متهم و من حیث نسبت الی العالم فی الخالق اسماء
 الحسی) پس غور کن چه عجیب است امر خدا و شان او در حقان اسماء حسنی او از حیثیت هویت غیبیه
 او که منزه است از حیثیت نسبت او بطرف عالم که مشبه است با امر واحد است در هر دو صورت اشعار
 (من نهم و انهم + و عین نهم هو نهم +) پس کیست سوا خدا از ذوی العقول و خارج و سوا حق چیست
 در خارج از ذوی العقول و عین است انجا و احوال حق است در واقع بصورت ذوی العقول و غیر
 ذوی العقول (من قد نهم خصه + و ن قد نهمه نعم +) پس کسیکه عام کرد و مطلق گفت او را خاص کرد و او را
 در صورت ذوی العقول در صورت غیر ذوی العقول که هویت مطلق مستلزم خصوصیت است باطل و ارجح آنکه

سجده

معنی کلی مستلزم عین جزئیات است که چون مفهومی که مانع وقوع تکرر نباشد در کثیرین پس بصورت کثیرین بودن
کلی طبیعی موجود لازم و هر که خاص کرد او را در صورت کثیرین عام کرد او را بنظر اطلاق که کثیر است سبب وحدت صورت
نیزند در فاعلین سوئی عین و مقهور عینه ظلمه پس معنی نیست در خارج سوئی عین حق پس عین نور از حیثیت
هویت خود عین هویت ظلمت است چنانکه حکما مشتاق در نسبت قابل صورت نارد آب و آتش و اهرار گویند
پس عین هویت علم که نور است در آنجا عین هویت ظلمت است (من لعفل عن هذا یجحد فی نفسه عمه) پس
هر که غافل شود از این تحقیق باید در نفس خود غمی (ولا یعرف ما قلنا سوی عمده عمه) و نشناسد آنچه فرمودیم
آدم سوای برده که او را هست و تحقیق متفاتی باشد قال تعالی ان فی ذلک لآیه لکرمی لمن کان له قلب
لتهابه فی الازرع الصور و الصفات فرمود حق تعالی که درین قرآن هر آینه یادداشت است بر آنکه شخصی که
برای او قلب است برای تقلید و در الازرع صور و صفات (و لم یقل لمن کان له عقل فان العقل قیه فیهم
الامر فی لغه و احده و الحقیقه تالی المصروفی نفس الامر) و فرمود برای شخصی که برای او عقل است زیرا که عقل
در لغت بمعنی قیه است پس هر که او وجود در صفت و احد و حقیقت با کذا صهر در نفس الامر (نما هو
ذکر می لمن کان له عقل پس نیست قرآن یادداشت برای شخصی که در عقل جزوی باشد که او از قرآن نصیحت
نی یابد زیرا که در آن آیات داله بر تنزیه و تشبیه است که آنرا تاویل میکنند موافق فکر خود نه آنکه فکر خود را مطابق
با قرآن مجید سازد (و هم صواب الاعتقادات الذین یکفر بعضهم بعضا و یلعن بعضهم بعضا و الم من ناصون)
و اهل عقل صواب اعتقادات جزیه تکفیر کند بعضی شان بعضی را و لعنت کند بعضی شان بعضی را و نیست
برای شان مدد دهندگان (فان الله المتقد باله حکم فی الله المتقد الآخر) زیرا که آنکه معتقد خیالی نیست حکمی
در آنکه معتقد دیگر متخیل که بر صورت و همیه خیالی تر مترب معتقد به نمیشود و تراشیدند حسب آیه و اتخذوا
من دون الله الالهة و کفر فتنه در زمین خود از سوای خدا معبودان بامیدیکه مدد کرده شوند و نه طاقت
دارند خود آن که اعتقادی مدد ایشان را زیرا که حول ایشان اند و فرق در مابین تباران صور خارجی و
صور ذهنی نیست مگر بحسب صورت خارجی و ذهنی و خود مابین برای ایشان لشکری اند حاضر کرده شده بر حال
تصور حق بصورت مرشد که غیر کرده می کنند چنانکه قول مولانا است چونکه ذات پیر را کردی قبول هم خدا
در ذاتش آمدیم رسول و دو مدان و دو زمین و دو خواه و خواه را در خواسته خود و خود و آن اگر جدا بینی از حق این
خواه را گم کنی هم تن و هم دیباچه را پیر و حق را از حولی هر که دو دید و او مرید است فی الحقیقت نه مرید

رخصا حسب الاعتقادین بعبارة عن الامر الذي اعتقده في انك فيه صوابا صاحب اعتقاد جبري دفع كذا ومعتقد
 خود در ان امر يكلم اعتقاد کرده است آنرا وركه خود و در دوا و در لال ناهام خود و در كك الاله الذي في
 اعتقاده لا يصره وان اليك الاعتقاد و است بدو و در دوا و در لال ناهام خود و در كك الاله الذي في
 و برای عدم نصرت آن مقید نباشد برای آن مقید اثر و حکم در اعتقاد منازع نه فی و ابطال او و نه لازم آید
 نصرت او زیرا که نیست نصرت او مگر این (و كذا كذا منازع كذا نصرة من الله الذي في اعتقاده) همچنین است
 منازع دیگر که نیست نصرت او از آنکه او که در اعتقاد او است (فما هم من ناهرين) پس نیست برای شان
 در دینندگان (ففي الحق النصرة عن الله الاعتقاد است على الفرد كل معتقد عليه) پس نفی کرد حق نصرت
 از الله اعتقاد است بر هر یقینا نفر او هر يك معتقد على الله (و المنصور المجموع و الناهر المجموع) و منصور
 مجموع است یعنی معتقد و معتقد علیه را الله معتقد و ناهر حقیقت آن ذاتیست که صاحب مجموع
 است و است و او هویت است جامع جمیع اسما و الفی هذا العارفت هو المعروف الذي لا يكره ليس حق نزد
 عارفت آن تعریف کرده شده است بصاحب مجموع و ساینکه نه انکار کرده شود (فال المعروف في الدنيا هم
 ال معروف في الآخرة و هم لا ينكرون الحق في أي صورة تجلي من صور تجليات الاعتقادية و المشاهدة ليس بل
 انكره بل عرفان در دنیا استندال معرفت در آخرت و آنان نه انکار کنند حق را در هر صورتی که تجلی کند از صور
 تجلیات اعتقادیه و شهدا و یدر فلهذا قال لمن كان له قلب فعمل قلب الحق في الصورة بتقلبه في الاشكال
 پس برای همین قلب حق بصور مختلفه فرمود لمن كان له قلبه جمیع یعنی برای شخصیکه باشد برای او قلب
 پس دانسته شد قلب حق در صور بتقلب و در اشكال (من نفسه عرف نفسه) پس از نفس عبدا شناخت
 نفس حق را و نیست نفس بغير هویة الحق و لا نفس من الكون مما هو كائن ويكون بغير هویة الحق بل هو عين
 الهویة هو العارفت و العالم و المقر في هذه الصورة هو الذي لا عارفت و لا عالم هو المنكر في هذه الصورة
 (الخرى) و نیست عبدا بغير هویة حق که از حق را شناخته است و نیست چیزی از کون از آنچه است و
 باشد بغير هویة حق بلکه او عین هویت است پس و است عارفت و عالم و مقدرین یک صورت او است
 غیر عارفت و غیر عالم و منكر درین صورت در کون از خط من عرف الحق من الحقی و الله و فی عین الجمع و هویت
 نفسیه شخصیکه شناسد حق را از تجلی و مشهود و عین جمع نه حجاب ال فکر و تخمین و هو قوله لمن كان له قلب
 انفسه في قلبه ليس دال بر دعوی ما قول حق تعالی است که فرمود لمن كان له قلب یعنی برای شخصیکه باشد

خود را عین انانیت حق دانسته باشد پس اگر تو نباشی یعنی او را زیر که او بیند تر یعنی صورت خود و تفصیل این و کتاب شرح منوی معنوی مولانا جلال الدین سیوطی است پس درین صورت اول بحال نهیدن خیال من القو السمع است که شیب باشد و دوم بحال اهل قلب است که قلب باشد از آنکه خود را غیر میدانست و ترقی یافته عین حق دانست شیخ محمد فاضل در لغت عالمگیری فرمود که بعضی عارفین در فاعلم تکرار عالم تکرار اثر و تکرار اثر اگر بگوید مطلب آنکه هرگاه تو نباشی خدا باشد پس تو او را یعنی شیخ ابن حجر مینی گفت که اگر چه معنی درست است لیکن لفظ حدیث منطبق نیست و این چه کسری است که گفته که غلات صوفیه برین معنی اقدام نموده اند از جهالت عربیت که در صورت جدا بودن تکرار افش ساقط شدی و هم فائده فائده یک ظاهر نشود و در روایت کس فاک ان لا تراه فانه برک دارد و است و همچنین در روایت سلیمان است پس نفی روایت هوی و نفی کون موجب تادل است انتی پس محمد فاضل مجدد روح جواب میدهد که در مضارع مجزوم اثبات الف جاء است چنانکه برین روایت قبل بن کثیر هر یک و چهار سله متناظر بر لغت و یلیب دارد و هم من ثقی و یصبر خوانند شده و شاعر گفته الم یاتیک و الا شیار علاوه برین در جواب ماضی لفظاً یا معنی مجزوم بر مضارع و احسب نیست و ربط فانه برک دلیل روایت باشد چنانکه بر روایت حق دلیل بر روایت بندگان متکلمین دلیل آنست که بجهت این مکان و بغیر از خروج شعل است و روایات دیگر نفهم سامع مروی شده باشند تا آخر (و اندر فی قبله اصلی) و نیز آنچه دلالت بر رویت خیالی دارد و حدیث است که حضور اصلی اند علیه و سلم فرمود و اهدو قبله مصلی است زیرا که بودن شما در جهت مستقیم است صورت را و در خیال باشد (فلاک یوشیبه پس بهین شود و خیالی صاحب احسان مشاهده است برای حق (من قلده صاحب فکر نظری و تقلید فلیس هو الذی اتقی) و هر که از صاحب تقلید تقلید کرد فکر نظری را و تقلید کرد بدان پس او نیست آنکه انداخته باشد مع قبول قول انبیا علیهم الصلوٰه و السلام را (فان هذا الذی اتقی السمع لا بد ان یكون شهید الما و کراهه) زیرا که این صاحب من القو السمع را که تقلید انبیا کرد لا بد است که باشد شهید برای آنچه ذکر کردیم که باشد شاهد خیالی (و متنی کم یکن شهید الما و کراهه فما هو المراد بهذه الایة) و هرگاه یک باشد شهید یعنی شاهد خیالی پس نیست آن مراد بدین آیت (فمن لم یتق الله فلیک هم الذین قال الله فیمم اوتبروا الذین اتبعوا من الذین اتبعوا) پس آنان اهل سمع کسانی هستند که فرمود و اهدو تعالی در حق شان که یاد یکن چون بزار شوند تبوعان از پیر و ان خود با پس گویا مثل کفره باشند لیکن اندرین صورت فرقی مابین کفره و اهل بدعت

اند جواب گوید (والرسل لا تبهر قلوب من اتبعهم الذین اتبعوهم) در سولان نیز ارشوند از پیر و اینکه تابعداری
 رزند انبیا را اگر غلطی کرده باشند زیرا که اقرار بر نبوت دارند یعنی گویا قنیت پیروی دارند لیکن بوسه
 وصلگی انبیا و قول بتدعان بابتناج پیغمبر استحق شفاعت شوند چنانکه حال معتزله خواهد فرمود
 رین وجه این جمله را محمول برین معنی نمودیم (حق یا ولی ما ذکرته کس فی هذه الحکمة القلیبیه) پس تحقیق
 ن ای ولی آنچه ذکر کردم آنرا پس تو درین حکمت قلیبیه زمرطالب عالی پس او لا تحقیق اختصاص
 هست قلیبیه تشعیب باید کرد و از اثر این سافتن آنجناب بود قوم موسی را بصدده هزاره چنانکه نقل کرده شد
 را اما اختصاصا تشعیب فلما فیها من التشعیب لا تخضع لان کل اعتقاد شعبه فی شعب کما انی لا اعتقادات
 لیکن اختصاص حکمت قلیبیه تشعیب برای آن شلخ شلخ شدن است در حکمت تشعیب که منحصر نشود
 بر آنکه هر اعتقاد شعبه نیست پس حکمت قلیبیه او دارم اعتقادات کل شعبهاست لیکن کلیاتش چهار
 هم منقسم شده اند یکی اعتقاد حقارت صوفیه اهل قلب است دوم اعتقاد مقلدین صوفیه است ازین
 حق السمع سوم اهل اسلام که در حقیقت تابع حکما اند اگر اعتقاد با بنیاد دارند چهارم حکما و پیر و ان حکما
 بمعتقد نبوت نیند و حال صوفی و حال حکیم ظاهر است که اول را کشف عطا و ریخاست و پیر و ان
 لما و حکما تباها کاران انداز و حصول بطلب عالییه توحید و حال مقلدین صوفیه فرماید (فاذا انکشف
 غطاء انکشف لکل حد بحسب معتقده) پس چون در قیامت کشف شود عطا از حال معتقد صوفی منکشف
 و در حق سبحانه برای هر یکی از معتقدین صوفیه بحسب اعتقادات او باقی ماندند اهل بدعت که معتقد نبوت
 مده تقلید حکما کنند از حال شان خبر فرماید که آن بر دو قسم است یکی در احکام حق دوم خود و در حق
 بان وجه فرماید (و قد انکشف غطاء معتقده اما فی الحکم وهو قوله تعالی و بدالهم من الله ما لم یولوا حجتهم
 اکثر ما فی الحکم کالمعتزلی یعتقد فی الله نفوذ الوعید فی العاصی اذا مات علی غیر توبه فاذا مات و
 ان م حوا عند الله قد سمعت له عنایه بان لا یعاقب و جدا الله غفورا رحیما فبدالهم من الله ما لم یکن
 تسبیهم و گاهی منکشف شود بخلاف اعتقاد معتقد یا در حکم باشد و دلیل بر مطلق انکشاف قول
 تعالی است و بدالهم ترجمه اش آنکه وظاهر شود در قیامت برای شان از خدا آنچه نه گمان کردند پس
 فر انکشاف در حکم است چنانکه مغزلی اعتقاد کند در خدا تعالی نفوذ و وعید حق را در نسبت عاصی چون
 رد بر غیر توبه پس چون میرد بغیر از توبه و باشد در قوم نزد خدا که سابق شده است برای او عنایت با آنکه عذاب

کنند که مطابق آن عنایت حضرت صلی الله علیه و سلم در حج الوداع و نماز و غیرت است فرمود تا آنکه ظالمان
 است هم بخشنده شدند یا بد مبتدلی اندر انحراف و رجوع پس ظاهر شود و راست است او از خدا تعالی آنچه نگمان میکرد و او را
 و در پیوسته تجلی دو گونه شود یکی بصورت معتقد معتقد دوم بصورت غیر معتقد پس هر دو بصورت ایشان را
 تفصیل میفرماید (و اما فی الیه قان بعضی کعباد بحجج فی اعتقاد ان الله کذا و کذا ما ذاکنا نشهد ان لا اله الا الله
 رای عبودیت معتقد و می حق فاعتقدها و انکسحت العقدة فزال الاعتقاد و عاد علما بالمشاهدة و یاد در پیوسته
 حق زیرا که بعضی بندگان بلکه اکثر یقین کنند در اعتقاد خود که خدا تعالی چنان چنین است که چهار است از عقده
 خاص کنند پس چون دور شود و راست است او بپایند صورت معتقد خود را که معتقد برین صورت بود و آن
 صورت معتقد او حق و راست است که عقده کرد و آتش دگشاده شود عقده عقیدت که آنچه اعتقاد کردیم
 بدستور دیدیم پس زائل شود اعتقاد که بنظر فکر و نظر عقلی سید شست و رجوع کن آن اعتقاد بطلان علم بشناها
 این صورت اول است که صورت تطبیق عقیده با ویت است و صورت دوم فرماید که بعد تیزی بصورت تجلی خلافت
 عقیده هم ظاهر شود (و لکن اعتقاد و البصر لای رجوع کمال انظر فیما بعد البعض الجید باختلاف التجلی فی الیه و عبودیت
 الیه و تفاوت معتقد لانه لای تمیز فی عبودیت علیه فی الیه و بدو الهم من الیه فی الیه و الیه کمال یکتسبون فیها
 قبل کشف الغطاء و لیکن در عبودیت بعد تیزی بصورت رجوع کند نقصان نظریس ظاهر شود و راست است بعضی
 بندگان باختلاف تجلی در صورت زور و ویت خلافت معتقد برای آنکه تجلی واحد متکبر رنگ و و پس تجلی واحد غلط
 اول باشد پس صادق آید بر در عبودیت مضمون استیکه ترجمه اش نیست و ظاهر شود برای شان از اهد
 در عبودیت آنچه نگمان کردند و ویت قبل کشف غطاء اگر کسی گوید که حق تعالی فرماید هر که باشد در دنیا
 نانیاد و آخرت نیز نانیاد باشد گفته شود که این در حق کافر است که نانیاد اند و بحق مومنان که از اول عقیده
 انبیاء و دارند و گفته شان را بدل قبول کنند گو بمطلب نرسند و تاویل کنند (و قد ذکرنا صورة الترقی بعد الموت
 فی المعارف الالهیه فی کتاب التجلیات لنا عند ذکرنا بعض من جمعتنا من الطائفة فی الکشف و ذکر کردیم
 صورت ترقی را بعد از موت در معرفت های الهیه در کتاب سیم تجلیاتیکه برای ماست نزد ذکر کردن ما آن طائفه
 کرد کشف که جمع شدیم با ایشان در واقع مثل ذی النون مصری و خواصه بنید بغدادی و سهل بن عبد الله
 ششتری و یوسف بن حسین و علاج قدس سرهم و بافتنم فی بنده استسما مالم یکن عند هم و آنچه فائده
 رسانیدیم ایشان را در این مسئله از آنچه نو و نوزده شان و معنی حدیث چون میروا کوم شطیع شود عمل او

دلالت بر عدم ترقی بفضیل حق یا بوجه اعمال سابق ندارد و نیز آیه البتة الا ساعة منانی مطلب نباشد زیرا که عدم
 دریافت گذشتن اوقات از زمان موت تا بعثت جبرئیل در یک ساعت معلوم شود و هم بعضی میگویند که تصرف
 درین عالم ندارد مثل صاحب کعبه که تا صد و هشتاد سال در یافت نشد و یک نبی را تا یکصد روز دریافت نگذاشت
 اگر کسی که درین عالم تصرف داشته باشد ان شاء الله تعالی را یک ساعت در یافت نشود بلکه آنان برای کفار
 گویند که شما تا روز قیامت مانند (ومن اعجب الامم انی الترتی دائما ولا یستعزذک لطفه الجبار الساتر
 ورقته و تشابه الصور مثل قوله تعالی و او تو ابه تشابهها و یس هو الواحد عین الآخر) و از عجیب تر آنکه انسان در
 ترقی باشد همیشه و نه شعور دارد و بر او براسه و او امری لطافت حجاب ساتر و رقت او که مایل است از خفی باشد
 دوم غلبه تشابه صور که باب الاستحاطه غالب باشد مثل تشابه یکدیگر میان اهل اسلام بدو گونه زرق تشابه داده شود
 یک بعضی کتاب سابق دوم بعضی اسلام پس هرگاه یک زرق بار دیگر بعضی اسلام داده شوند گویند که این
 زرقیست داده شده ایم از قبل بمقابل جزیه و دینت داده شوند بدولت اسلام زرق تشابه چنانکه در حدیث
 است که اهل کتاب اگر ایمان آورند و چند اجر یا بند تقصیل این آیت در تفسیر حیات سرمدی کنیم نیست آن
 یک عین دیگر (فان الشبهیمین عند العارفین چیست انما شبیهان غیران) زیرا که شبیهین نزد عارفان
 نیست که هر دو شبیه هستند و دو غیر اند چنانکه در فصل یقوتی قریب این گذشت (و صاحب تحقیق بکثرة فی کلام
 کما یعلم ان مدلول الاسماء الالهیة و ان اختلافات حقائقها کثرت انما عین واحدة فمذه کثرة معقوله فی
 واحد العین فتکون فی التجلی کثرة مشهودة فی عین واحدة) و صاحب تحقیق بیند کثرت در واحد چنانکه اند
 که مدلول اسماء الهیه است و اگر چه مختلف اند حقائق آنها و کثیر اند آنها در اصل عین و حد حق اند پس نزد محقق
 این کثرت معقوله است در عین واحد که باشد در تجلی کثرت مشهود در یک عین (لما ان الیهولی توخذ فی حد کل
 صورة و هی مع کثرة الصور و اختلافها ترجع فی الحقیقة الی جوهر واحد و هو هیولایا چنانکه گرفته شود هیولایا
 در حد هر صورت نزد حکما چنانکه او با وجود کثرت و اختلاف صور رجوع کند در حقیقت بطرف یک جوهر
 و او هیولای آنهاست خواه هیولای اصطلاحی حکما گرفته شود که خاص است خواه اصطلاحی صوفیه که نزدشان هر آنچه
 ظاهر شود بصورتی از صورتها یعنی تشبیهی از تعینها جوهری باشد یا عرضی مقوم برای محمل یا مقوم بدان آن
 هیولاست (من عرف نفسه عرفت الله) فمعرفة المقدر فمعرفة ربهم پس هر که شناخت نفس خود را باین معرفت که حقیقت
 واحد مثل هیولی صاحب کثرت مشهوده است که اوست حق و اوست علیم و سمیع و بصیر و مرید و کلیم و قدیر

و علی هذا یسئرنه است بر دور و کار خود را که شیخ و احد بصورت اسما و امثال شهادت جلوه گر است (فانه تعالی
 علی صورت خلقه بل هو یسئرنه و حقیقتهم) زیرا که او تعالی بر صفت خلق خود است از اینجا شناخت او وابسته به نفس خلق
 کرده شده است بلکه حق یسئرنه و حقیقت خلق خود است که در نظر غیر محقق نهان در گذشته پس حقیقت حق است
 که در صورت انسان کامل جلوه گر است که حدیث انسانی مقید به حق احدیت حق مطلق است که متعین گشته و در حدیث
 دارد که آدم را بر صورت خود اهدا و بر وی رحمت آفریده یعنی بر صفت خود پس حق بر صفت بنده شده که انانیت
 ادا انانیت حق و قابلیت اوقالیست و جاهیست اسما و جاهیست اسم بر حق است که با وجود تقلب اطوار
 همون واحد باقی (و لهذا ما عثر احد من العلماء و الحكماء علی معرفة النفس و حقیقتها الا الا لایون من السلسل و
 ان کابر من الصوفیه) و برای این بے تمیزی به مطلع شد کسی از علما و حکما بر معرفت و حقیقت او مگر الیون از رسولان
 و انبیا و اولی الامر انبیا صوفیه که او منظر انانی حق منظر حقین جوهر بیولانی صاحب صفات کثیره است پس نفس منظر
 خاص ذات حق است با وجود تبدیل هیات باقی ماند و با وجود کثرت اطوار و احد است و با وجود تبدیل نشیون غیر
 تبدیل است نظم ای برادر تو همین اندیشیده + باقی تو استخوان و ریشیده + اگر گل مست اندیشیده + و ریشیده + و بر بود خار سبزه
 تو بهیه گفتند + (و اما اصحاب نظر و ارباب فکر من القاد و المتکلمین فی کلامهم فی النفس و ما یتبنا فها متهم من عثر
 علی حقیقتها و لا یطیعوا النظر الفکری ابدان و لیکن اصحاب نظر و ارباب فکر از حکمای متقدمین سوا سبزه + بل
 کثرت مثل امام افلاطون اکی و متکلمین در کلام خود با در نفس با هیئت اولین نیست در ایشان کسی که مطلع شد بر
 حقیقت او و ندید و متفلسف از نظر فکری گاهی و متکلمین حضرات صوفیه اهل سمع و شهادت در صوفیان داخل که شقی
 نباشد مجلس شان (من طلب العلم به اسن طریق النظر الفکری فقد استسمن و اورد من فتح من غیر نرم پس کسی که
 طلب کند علم با هیئت نفس از طریق نظر فکری پس او فریب شد از دم و نفع که دلیغیر بیره میم لاجرم انهم من الالبین
 ضل سیم فی الخوة الدنیاء هم یسئرنه انهم یسئرنه صفا با نظر و آن متکلمین نظر فکری از ان یا رجح ما جوج
 مثال اند که ضائع شد سعی شان در حیات دنیا بوقت تشریف آوری سیج و آنان گمان کنند که نیک است صنعتی
 را باید دانست که آیه مذکوره در حق طحیدین یا جوج و الی رشیاء ما جوج اهل جزا است که سعی شان در حیات دنیا
 بدرجه کمال رسیده است که هنگام تشریف آوری سیج جمله ضائع خواهند شد و آنان او تشاد در صنعتها مثل میل
 و تار و غیره هستند و حال متکلمین فکر جزوی بین نهج است که سعی شان در بیان شریعت عقیده شان بدرجه رسیده
 است که در وقت مهدی علیه السلام همه مخالفات صوفیه بر باد رود (من طلب العلم من غیر طریق حقاظر حقیقتهم)

پس هر که طلب کند امر حق را از غیر طریق حق صوفیه تعصب قلبی صاحب سبع و نهادست پس فتح من نشود و به حقیقتش چون
 کلام در عدم تمیز ترقی بود بیان مناسبست فرماید (وما احسن ما قال) اسد فی حق العالم و تبدل من الانفاس فی
 خلق جدید فی عین دهره فقال فی حق طائفه ان اکثر العالم مل بهم فی لباس من خلق جدید فلا یعرفون تجدید الامر
 مع الانفاس و چه خوش فرمود خداوند عالمیان در حق عالم و تبدل و با انفاس در خلق جدید در عین و احد در
 حق طائفه کفار منکرین قیامت بلکه در حق اکثر عالم که منکر قیامت اند و منکر قیامت در عالم زیاده اند که بلکه آنان را
 در اشتباه اند از خلق جدید که در هر آن عالم بعد از رود و دیگر بود آید که از عدم تمیز نوبت نوبت صورت و ریافت
 نشود همچو صورت سبع پس در موجود قیامت هیچ استحال ظاهر نشود و حکما در جهنم نامیه غمره و غیر نامیه خیال کنند
 که هر وقت چیزی کا به چیزی افزاید پس نزد قائلین هیولی و صورت از تبدل صورت آن جسم بعد از باقی نماند و
 نزدی مقرر طبعیان از کمی زیادتی بها آن کل باقی نماند پس چگونه انکار از خلق جدید می سازند و منکر قیامت
 گردند و به معتقدین قیامت جسم مرکب ازهاست چون تصور در جسم و آن پس چگونه از خلق جدید که بر میسازند
 چون اشاعره دانند که تغییر محال زلفیه حال میشود پس زمین رود نسبت احوال گفتند که قائم در و آن نماند
 و چون حسابانیه معتقد و جدت وجود و نبند و نسبت جمله موجودات بعد از قیامت در و آن گفتند چنانکه فرماید لکن قل
 عشرت علیه الاشاعره فی بعض الموجودات و هی الاعراض و عشرت علیه الحسابانیه فی العالم کله و جهل اهل النظر
 باجمعهم لیکن مطلع شدند بر خلق جدید اشاعره در بعض موجودات که آنها را نمی بینند گویند که در یک آن باقی
 نمانند و مطلع شدند بر حسابانیه که موجودات را تابع حساب و خیال گویند در کل عالم و جاهل بفرشتگان و نشان
 اکل اهل نظر و لکن اخطا الفریقان اما حسابانیه فیکونهم مع قولهم بالتبدل فی العالم باسره علی حدیث
 عین الجواهر المعقول لذی قبل هذه الصوره و لا یوجد الا بها کما لا تعقل لایه و لیکن خطا گردند و دو فریق لیکن
 خطا بر حسابانیه بسبب عدم اطلاع شان با وجود قول شان بتبدل کل عالم بر حدیث عین جوهر یک در رک
 بعقل است که قبول کرد این صورتها و نبیافته شود این جوهر مگر بدان صورت در حس باطن که عالم مثال معلق و
 مقید است و در حس ظاهر چنانکه به تعقل کرده شود و صورت مگر بدان جوهر که از طرف صورت متین است و از طرف
 جوهر شوق سه پر تو معشوق بر عاشق اگر افتد چه شد و ما باو محتاج بودیم او به ما مشتاق بود و بدانکه حق تعالی
 شائق است یعنی باظهار کمالات خویش عاشق کننده و در آرزو افکننده و مشتاق بصیغه هم فاعل بندگان اند
 و در فارسی گاهی لحاظ فرقی یعنی در شوق و مشتاق ناداشتمه شائق را مشتاق گویند چنانکه در شعر حافظ

مذكور (فلا تالوا بك ما زاد بدرجة التحقيق) ليس انك تفتقد في بقائه اين جوهر واحد رسيدي بدريه تحقيق ليكن باوجود
مستند غشور و جهالت خود بين جوهر از وجود جوهر منكر شدند جهالتشان مركب شده كه مستند من خطاست
ولفظ جوهر چون فارسي گوهر يعني مراد بدست دلو جهالت كمي گوهر مرصده شري رجوهر گویند اين رد اطلاق لفظ جوهر
بر ذات حق كردن بصيرت حكا كه قسمي از ملكين گيرند (و اما الاشارة فما علموا ان العالم كله مجموع اعراض) وليكن
اشاعره اين گو گفتند كه اعراض قائم نمانند بكنه نالستند كه كل عالم مجموعه عرض است خواه بعبارت جوهر گویند يا
عرض و باقی جوهر ذات است بخلاف امام شان كه صريح عبارت است اينجا بطلان بر تو ميده وجود است پس عالم نزد مجموعه
اعراض است چنانكه صوفيه فرمايند (فوتبدل في كل زمان اذ العرض لا يبقى زمانين) پس عالم بتبدل شود و در
هر زمانه زير كه عرض باقي نماند و زمانه (و نظير ذلك في حدود الاشياء فانهم اذا حدود الاشياء تبين سبب عدم
كونه الاعراض) و ظاهر شود اين تبدل عالم در حدود اشياء كه چون حكند شي را ظاهر شود و در حدشان بودن
شي اعراض (وان هذه الاعراض المذكورة في هذه عين هذا الجوهر المحذور و حقيقة القام بنفسه) و اين اعراض مذکور
در حد جوهر اين جوهر محذور و حقيقة است كه قائم بنفسه انحر و قول نشان مثل قول نكما كه چون نابز تبصير كردن فصول
حقيقة قادر مستقيم بدان نظر از لوازم آنها كه اعراض تدبيان ميكنم عذر بار و هست (ومن حيث هو عرض لا يقوم
بنفسه) و از حيث است حقيقة خود كه او عرض است نه قائم بافرد بنفسه (فقد جاو من مجموع مالا يقوم بنفسه من يقوم بنفسه
پس بدريه اين امر از مجموع اعراض كه قائم بنفسه نباشند انك قائم بنفسه باشد و اين صريح بطلان است) و كافي في حد جوهر
القائم بنفسه الذات و قوله للاعراض حدود ذاتي لم مثل تجز ذاتي در حد جوهر قائم بنفسه كه مرادشان از تجزيم است و
قبول جوهر براي اعراض مثل بعدا اند ذاتي است براي جوهر (ولا شك ان القبول عرض ذلاليكون الذات
ذات لا لا يقوم بنفسه و هو ذاتي للجوهر و شك فيست كه قبول عرض است زير كه نباشد بكنه در قابل زير كه او قائم
نماند بكنه و قبول ذاتي است براي جوهر (و اقول عرض ذلاليكون الذات تجز لا يقوم بنفسه و تجز عرض است و نباشد
اگر در تجز اين نه قائم مانده بنفسه) و ليس تجز و القبول با مراد از علي عين الجوهر المحذور و هو تيم لان المحذور ذاتي
ذاتي عين المحذور و هو تيم و ليست تجز و قبول امر زمانه برداست جوهر ي در نشان و هو تيم جوهر زير كه محذور
ذات و عين المحذور و هو تيم و است (فقد جاو مالا يبقى زمانين) و از منته در عا د مالا يقوم بنفسه
يقوم بنفسه و لا يشعرون لما هم عليه و هو لا يتم في ليس من خلق جديد پس گرديد انچه نه باقي ماند و در و
زمانه در مانسا و عود كند انچه نه مستقيم ماند بكنه قائم مانده بنفسه و شعور ندارند بجزير بكنه بران هستند

و اما

نیان نیز در شبیه هستند از خلق جدید و اما اهل کشف فانی میروان ان الله تعالی تعجلی فی کل نفس و لا تترك
نفسی و یروان ایضا مشهور ان کل تعجلی خلقا جدید او یزید سب تعجلی فذها به هو الفناء عند التعجلی و البقاء
ایضا تخرم و لیکن اهل کشف پس بینند که الله تعالی تعجلی شود در هر آن دمه متکرر شود تعجلی در آن دیگر بدلیل
عند بینند بطور شود که هر تعجلی که عطا کند خلق جدید را و بر تعجلی پس رفتن او فناءست نزد تعجلی و بقا براس
پیدا و اورا تعجلی دیگر فانیست پس بدان که این مسئله کشفیست اگر دلیل مساعد نکند چه حرج و الله اعلم بالصواب
نص حکمت علوییه فی کلمه موسوینم نص حکمت علوییه است در کلمه موسویه بدانکه گوید ولادت موسی بعد
هارون است لیکن تحقیق حال هارون بدون ذکر موسی خوب ظاهر نمیشود و بان وجه نص موسی را مقدم
شیم و تاریخ و تحقیق این فص فص هارونی موقوفست بر حال موسی و هارون علیه السلام بطور و در وقت
مناسب که اولاً از حالات هر دو چیز به تحریر سارییم بدانکه چون زمانه صدی چهارم از برای ابتلا و اولاد
ق در مصر قریب سید که بابا بر اسم علیه السلام بابت کلمی طینان نسبت وعده وجود بحق موقت شده بود و از اینهم
عاق پیدا شدند و از اسحاق عیسو و یعقوب و یعقوب و ادو از و پسران بود و آمدند موسی از لادی بن یعقوب
بجبرسون دوم قهات موسوم مراری پیدا شدند که حالات شان تفصیل را در کتب موسی و تاریخ اول ایام و غیره
مجموعه توریست مذکور است که بهر جم کثیره دستیاب میشوند پس حاجت تحریر در اینجا نیست لیکن الزقات عمر آن
طهار و جبرون و عوی ال و عین ذات برآمد پس ظاهر پدر قون یعنی قارون است و عمر آن را بر ایام هارون متولد
مذکور باد شاه مصر فرعون مشهور میشود و فرعون که در زمان یوسف بود و یوسف را می شناخت مرد و فرعون دیگر
جود آمده بودند آنکه همون فرعون زمانه یوسف موجود بود و چنانکه خیال بعض ناواقفان است پس درین زمانه
بعد ولادت هارون فرعونی شد که از احسانات یوسف خبری نداشت دید که روزی بر وزیر کثرت بنی اسرائیل است
یوسف علیه السلام خبر موسی و او بود ند که استخوانم هنگام خروج بهر بر یازین خبر از مناسبات عالم بخویمان
رحون گفتند که زمان بر باد دی این باد شاه است بدست طفلی از بنی اسرائیل نزدیک است پس با وجود این علم
است که حل هزاران بنی اسرائیل ساقط کنایت و اطفال یک پیداشدند گشت و پیشیمای ذلیل بر اسرائیلیان
را کرد و تا عرت نیابند و او ایهای مقرر کرد که حمل زنان که درین زمانه موجود است بیفکند و هر طفلی که بعد از آن
را شود بجز پیداشد نش بکشید مگر دختران را بگذارد پس در ابتدا و ایها چنین نکردند و چون این خبر
رحون رسید بفریاد شد و شد آنان بعد از که در زمان بنی اسرائیل قوی هستند زیرا که از احوال شاقه

بنی اسرائیل قوی بودند و قبل از قتل مامیتر ایندیس دایه با این عذر زندگی یافتند لیکن فرعون در قتل اطفال
 آتش زریاده کرد و درین زمانه مادر موسی سمات یوکید از عمران بن قهات حامله شد و بچه خوبرو زایش داد و مادرش تا ماه
 در سر دایه مخفی داشت چون قوی آواز شد زریاده برین نتوانست که انضا کند پس ناچار بچکم خدا از سر کنه با صند و قی
 ساخت و او را از قبر مقبر کرده در کناره نخل انداخت و دختر خود مریم را گفت که از دور نظاره کن که در نسبت
 برادر است چه میشود و گویند دختر آن فرعون مبروص بود و اطباء گفته بودند که طلاء لعاب بدن اطفال فائده خواهد داد
 و در مصریان آنچه از بدن دو بر آرمی بر آید هر دو برابر بودند پس از لعاب دیگر اطفال نفرت داشت چنانکه در
 همدردان همون رسم بدستور از آنجا آورده و بخوبیان گفته بودند که طفلی پاک در کناره نخل بهم خواهد رسید لعاب و
 موجب شفای برص است و او را مقبلی سازید تا غیرت بر خیزد پس بدستور عمران همدلی الصباح بر دریا
 نیل برای غسل غت بود که یکی همیش سیدی دید مقید از قیو دختر فرعون را خبر کرد و چون سید کشاوید و در
 اندر وانش طفلی پاکیزه پس شفای خود در لعابش متیقن گرد و خواست که برادر سازد و آنحضرت را گرفت که
 انجام کار برای آل فرعون عداوت و حزن شود که فرعون و هان و لشکران هر دو از خطا کاران بودند و خستند که
 موسی را قتل کنند و زوجه فرعون سمات آسینه بنت حزق احم اسرائیلی نیکو کار بود فرعون را گفت که این قره العین است
 برای من و برای تو قتل کن اینم اقریب است که نفع دهد ما را تا که گیریم او را و لدی فرعون گفت ترافع ده و نه مرا
 و چون از آب گرفته شده بود و در هر جبارت از آب و است یعنی آب و سی نشانی اضافت یعنی است بدان جهت
 موسی می کردیابی یعنی درخت است بدان جهت موسی شد پس صلح فرعون موافق با صلح زوجه و
 دختر شد بدین نظر دایه باطلید لیکن بستان کی موسی نیکدوران وقت مریم خواهر موسی گفت اگر بفرمایند
 یک دایه این حاضر نمایم پس بچکم فرعون مادر خود را بیا و روانه موسی آند پستان بداد پس موسی شیر نوشید
 و دل مادر موسی فارغ شد گویند در ریش فرعون مده اید سفته بود فرعون روزی متوجه موسی بود که موسی ریش
 بکشید و این کار از موسی و شوهر آمد خواست که موسی را بکشد مگر دخترش شفارش کرد که دین طفلی است
 تیر از شر تمیز کند و برای باور کردن آتش و اشر فی بینداختند و مال زن جهت سبی مال است که دل انسان
 آن طر میل دارد پس موسی خواست که از دست رست خود زریگیر ولیکن جبریل دست پیش گرفته بر آتش
 انداخت و بدین گرفت پس دست و زبان بسوخت تا انشا فی عظیم از آن دست حق تعالی نماید و از نظر
 سوختگی زبان لکنت در دهان موسی پیدا شد تا بنای نبوت هارون از احسان خود اندازد پس هنگامیکه موسی

مرد قوی گشت و سواره مران بود در راه میگشت قبطی را دید که بر اسب نشسته و میکشد و پس برای خلاصی اسب را میشتی
 بر قبطی زد قبطی ناگهان جان بیاورد و فرعون چو دیگر کافران در محبس خون کوشش بسیار میکرد و هر چند تلاش
 کردند نشان قاتل نیافت باره دیگر باز اسب را زد که بر اسب نشسته و میکشد و پس برای خلاصی اسب را میشتی اول دشمن
 اسب را میشتی بود پس فرعون گشت که میکشد و بران کشته او فریاد برآورد که روزی قبطی را قتل کرد و فرعون
 دارد و این خبر فاش شد و فرعون رعایت کسی نمیکرد پس شخصی که بر بن موسی ایمان داشت موسی خبر رسانید
 و چهار صد سال زود عید یکبار میم شده بود کامل گشت و موسی سروران بنی اسرائیل بود پس آنجناب از غلای
 فرعون شدند که آنجناب بمیدین گریخت در آنجا شیره و مشهور شعیب بعد از بر بادی ای که میقیم بود و هفت دختران
 داشت او و دخترانش برای نوشانیدن آب بگلکه نزد چاه بودند و قوم آنجناب با وجود کفر کم تر از او بودند و در آن
 آنجناب نمیکردند پس برای نوشانیدن چاه را خواش در آنجا هستند و آب بنی نوشانید آنان گفتند که تا وقتیکه
 اهل قریه فراغت نیابند نایستاده مانم و بعد از فراغت گلکه شان گلکه خود را آب دهیم موسی پرسید که
 چاه دیگر هم هست گفتند که هر چند شنگی گران می نهند که چند کسان جمع شده علقه میکنند پس موسی آن
 سنگ را بر گرفت و آب بگلکه شان نوشانید و این سلام داد و رفتن آنجناب در سب و کشتن قبطی و بلا اجرت
 و او آن آب بگلکه دختران شعیب برای تمهید تعلیم نوحه او قدا و چنانکه درین نص موسی می آید پس وقت بر بادی
 مدین برآمد و شیره و قوم خود را از کفره علقه کرد درین عرصه موسی از چراگاه خود دور افتاد و بجو ریت که بکوه طور
 مشهور رسیده نزدیک شد و اندران تاریکی دید که در بته عتاب آتش و بار سوخته نمیشود و خوار است
 که از آن آتش بیار و تا خود را گرم کند و روشنی نماید در پاس آنجناب پاپوشی ناپاک بود حق تعالی
 بصورت ریح اعظم در آن متجلی بود فرمود که نعلین بپنداز که جای پاک است زیرا که نعلین ناپاک بود و فرمود
 که من حسدای تو ام و ترا بنیوت برگزیدم موسی گفت که من در زبان لکنت دارم دیگر را بنفیس و هارون
 افصح از من است فرمود که او را نیز بنی کردم موسی عرض کرد که اگر نشان از من پرسند چگونه پس تو کیست فرمود
 که نیست محمودی غیر من و من هستم خدای پدرت و خدای ابراهیم و اسحق و یعقوب و درین اشارت بقیامت
 شد که آنان تناسخ نگرفتند تا موسی بنای دیگر شدند و فرمود که دلیل این تقا و دلیل این قیامت چیست
 زیرا که خدا تعالی در هر جا است پس وجه خصوصیت جای چگونه باشد پس فرمود که ید برضائشان خصوصیت
 است که با وجودیکه از سر تا پا موسی استی مگر این روشنی مثل قمر در دست تو دایم است خصوصیت تجلی من است

برای نشان عود قیامت عصا است که با وجود چندین تغییر که بصورت و سیرت از دهها میشود و بار عصا می گردد و
 و از عصا هشت نشان و از بدیهه ضامنم شد در نه مجوز است موسی بطرح خون زیاده از نه بوده اند پس موسی نزد شمر و
 یاز آمد و قتی که بدین بر باد شد و گفت که بر من خون قطعی است شمر گفت که بر تعمیل حکم خدا دیر باش پس
 حق تعالی باز بطور آمد و حق تعالی موسی فرمود که آن فرعون که در قتلش قتل کرده بودی مرد دیگر فرعون بر تخت
 نشست از تو طلب خون نخواهد کرد زیرا که هر چه مهران هستند چون را بهیم و قصاص قائم نمی ماند پس چنانکه
 گمان کرده بود و موسی آن مردک را فاکه انداخته تا منش سامنه پس بود پس زمین موسی بمصر رفت و از
 مصر بارون استقبالش و دید که از نبوت دریافت کرده بود و در مصر شهرت شد که موسی آمد زیرا که متنبی فرعون
 سابق بود و قتل قطعی کرده بود و نزد فرعون رفتند و گفتند که خدا تعالی ما را فرستاده است تا قوم اسرائیلی را
 خلاص کنیم فرعون گفت که خدا کیست که باور کنیم و چگونه در جاس مشاهده کردی و از حقیقت تمثیل پورن برهم
 محض نداشتنا و گفت اگر در کوه چیزی عجیب دیدی متاری بلند سازم تا اینهم پس زمین نداشتنای و ندیده اهرام
 بنا کرد تا بالا رفته بطور رصد معائنه نماید و این از غلطی او بود و فرعون میدانست که هر که میسر از تناسخ بجای
 دیگر بنام دیگر مسمی میشود پس گفت چگونه فرمود که من خدای پدرت و خدای ابراهیم و اسحاق و یعقوبم اند زمین
 صورت قیامت خواهد آمد و قیامت را بعد دانست که باین قدر تغییر حالت اصلی گرانید پس موسی جواب نصیحت
 از بدیهه ضامنم و بعد رجوع او عصا داد لیکن بعد ازین او مجبور بر سر و شنبه کرد و سیه زن فرعون اول نیت مزاحم
 اسرائیلی ایمان آورد که فرعون او را شهادت کرد و بخت رفت و از وجود موسی چنانکه خیال نفع داشت آنجا به را
 حاصل شد و فرعون دوم بقتاد هزار شنبه جمع کرد زیرا که اثر شنبه بازی دران سر زمین بسیار بود پس مکان
 عظیم ساختند که سطحش از مس بود و زیر او آتش فرو خند و در چوب و کسند از بیق پر کرد و در مجمع عظیم
 و سطح مس تافته افکندند که از اثر گرمی چوب و کسند پاران شدند موسی در دل خوفناک شد حق تعالی
 فرمود خوف مکن پس عصا بکلمه آبی افکند که همه را بلع کرد پس فرعون ایمان نیاورد تا قوم را خلاصی دهد
 پس چون نشان ارید بضاعت و ضامنم که نایزد و بعد از چند مجوه آبله با بر آورد در آن وقت شجریان
 ایمان آوردند و بر درگاه شجیره شدند و بعد تکمیل مجوه موسی فرمود و هم باره در وقت بلا فرعون میگفت
 که اگر درین باره خلاص کنی اجازت رفتن قوم اسرائیلی هم و بعد تکمیل نه نشان اول زاده قطعیان
 مردند انگاه اجازت داد و موسی با شوکت و عزت تمام از مصر با چهار صد هزار مرد و زن آمد که در روز ابر سایه میکرد

و در شب ستون روشنی می ایستاد لیکن قوم از راهی برمی گزیدند و بره نجدال فته در آنجا خطبه موسی میگویند و شخصی
 برسد که ای موسی کسی دیگر از تو دانا تر نیست پس برآه تو اضع که در آن اظهار اصل حال میبایند و در صنعت عجب معجزه است
 فرمود که نسبت حکم خدا شد که بندگان من اندا علی از تو که تو ایشان را نشانی عرض کرد و نشانیش ده پس مای
 برشته نشان شد که جایگاه گم شود و آنجا نشان بنده ماست پس قوم را در مقام جدال گذاشت و براه خود و موضع
 بن لوان را برده بکرات رفت که مای برشته نزد یوش بود پس جایوش آفراموش کرد و هر دو رفتند در آن وقت
 موسی فرمود که طعامی بیا که ما شکسته شده ایم یوش گفت که در مقامی فراموش کردم موسی فرمود که برگرد که او چاک
 مطلوب ماست پس در آنجا و ایستادند و دیدند که مای زنده شده میرود پس در عقب او شدند تا گمان در آنجا از
 بلیک سالم بلیک صدق مشهور بخبر ملاقات کردند و خضر فرمود که چرا نزد آمدی کطاقت تعلیم نداری فرمود که اگر بخواهم
 خدمت برداشت کنم و او ستاد لازم است که بر حسب لیاقت باشد اگر تعلیم فرماید پس بچهار ماه موسی و موسی صدا داد
 شده بود مطابق آن که مفصل می آید تعلیم فرمود و نشانگر در باید که تا از ستاد بیان نفرماید خاموش ماند و نشانی نکنند
 و در غصه تیار و در موسی مضمون نبوت غالب بود طاقت صبر نداشت پس با هم جدالی افتاد حکمت دین جدلی
 آن شد که قوم در جدال در راه گاه که گرفتار شدند زیر که در جای تمام دریا بود که موسی از دور گذشت و فرعون در عقب
 آنجا بود پس فرعون گفت که بنی اسرائیل زیر و راست با قرض گرفته می برند مناسب که بر ایشان تاخت آورده
 پس موسی بقوم رسید و لشکر فرعون بعد از او داد اسپها که می آمدند و قوم ترسیدند حق تعالی تشکیکن داد و در دریا
 راه پیدا کرد که آب مثل کوه دیدند پس هر یک قوم اسرائیلی گذر کرد و در عقب او لشکر فرعون بود چون بنی
 اسرائیل راه دید تمام کردند و لشکر فرعون در دریا بود و حکم حق تعالی راه های دریا را در آن سخت در آن وقت فرعون
 گفت که ایمان آوردم بدانچه ایمان آورده اند بنی اسرائیل که بصورت روح الحق عظمت تمام دارد پس غرق شد و لشکر
 معشش بیرون افکند بنی اسرائیل را بینند و از حق تعالی تبرسند و خیال کنند که فرعون غائب شده است
 و بدان نظر در روز قیامت پیش روی قوم خود خواهد کرد و در دوزخ افکنده خواهند شد چون آیت الا قوم
 یوش محل جهاد است در جناب شیخ اسم رتوت غالب بود پس بچهار ماه فیضال بن جناب مکرور بود از حضور صلی الله
 علیه و سلم در آنجا که تاویل بحال فرعون فرماید حال آنکه حدیث مخالف است لیکن شیخ در اجتماع خود معذورانند
 چنانکه مفصل بیاید ازین جهت فرق در فرعون اول دوم زمانه موسی نمی فرماید چنانکه بعضی دیگر بزرگان از
 زمان ابراهیم تا زمان موسی یک فرعون گمان بر نهند زیرا که غرض ایشان از صحبت است نه تحقیق تا این چنانکه فرعون

شیخ از بیان حقیقت است نه تاریخ که از حال موسی و فرعون آنچه متعلق به قاتل دارد حضور شیخ اکبر مرحوم اشارت میفرماید و علوق در موسی و فرعت آنجناب مابین انبیاء و نبی اسرائیل ظاهر است محتاج بیان نیست علی بن کثرت آیات و معجزات آنحضرت احتیاج تفصیل ندارد چون فرعون گفت انا ربکم الاعلیٰ و فرعون علی بن مسنین بود حق تعالی موسی را فرمود که خوت کن تو اعلیٰ هستی و طمزش بر اعدا و غلبه بر دشمنان و مسوای ازین و چون موسی بسیار بداند آن نظر حکمت او مخصوص بعلو شد (حکمت قتل لاینا و من اجل موسی یهودا علیه السلام لا بد حیوة کل من قتل لاجله) و قتل فرعون انباء اسرائیل را از وجه موسی آن بود که تار جوع کند بطرف موسی بعد از نوع حیات هر آنکه مقتول شد با وجه موسی مراد از حیات علم است و مراد از عود حیات مقتولین است نه یعنی که جزئی متکثر نشود چنانکه در سوره مبارکه گذشت زیرا که ارواح و قسمند یکی حیوی و جمعی که در ضمن ارواح کثیر باشند چنانکه ارواح انبیاء که روح هر بنی متضمن ارواح است او بسیار از جای است که مقام وسیله تنبیه دعای اهل اسلام بر است حضور علیه السلام مقرر شده است ازین نظر بعد از اذان حسب عده دعا میکنند چنانکه در فتوحات یک است (لانه قتل علی بن موسی) برای آنکه قتل کرد حق بصورت فرعون هر هر واحد را بنا بر آنکه موسی است (و ما تم جهل) نیست در مقام هویت حق جهل زیرا که حق تعالی بود باطلاتی ادا کند نه قتل کرد بصورت فرعون هر واحد را بلکه با وجه موسی گو بصورت فرعون صورت خدای بود (فلا بد ان یعود حیوة علی موسی) پس لابد است که خود کند حیات یعنی علم هر یک بطرف موسی (یعنی حیوة المقتول من اجله) مراد از م مثل حیات مقتول از جهت موسی تمام موسی را جمعیت کامل شود و قاتل را جزو کامل داده شود از صورت موسی زیرا که در وجود مجاز است و مکافات است که هر چه کسی کند مثل و بطرف فاعل جوع کند درین جهان و آن جهان مخصوص بری این کار مقرر است (و فی حیوة ظاهرة علی الفطرة و لم تدنسها الاغراض النفسیة بل هی علی فطرة لی) و او حیات مقتولین است ظاهر باقی بود بر فطرته که پیدا کرده است حق سبحانه هر کس را بر و نه دانش کرد بود و اغراض نفسانیه بلکه حیات یعنی علمشان بر فطرت بی بود که در جزو است بر یک گفته بودند بدان نظر مثل حیات مقتولین بر فطرت راجع موسی شد (و کان موسی مجموع حیوة من قتل علی بن موسی) پس شد موسی مجموع مثل حیات هر آنکه قتل کرده شد بر آنکه دست (فکل ما کان میبایز لک المقتول مما کان استعداد وجهه لک) فی موسی این هر آنکه شد میبایز برای این مقتول را آنچه بود استعداد روح او بر است و بود در موسی از حیات و علم و ارواح قدرت و مسوای و یعنی کمالات هر یکی که متفرع بر حیات او شان بودی مثل و جمله موسی عنایت شوند نه آنکه ارواح نشان در موسی تناسخ کردند (و هذا اختصاص الی موسی لم یکن لاحد قبله) و این اختصاص الی است

برای موسی بود و برای کسی از قبل و در بنی اسرائیل پس اگر چه اگر چه برده منافی این نیست (فان حکم موسی کثیره
و اما انما الله و منافی هذا الباب علی قدر ما بلغ به الامر الالهی فی خاطری) زیرا که حکمت موسی بسیارند و اما اگر
خواسته خدمت آدم آنها را درین باب بر قدر آنچه رسیدیم گوی در دل من (فکان اول ما شوقست به من هذا
الباب پس آن حکمت مذکوره اول چیز نیست که مشتاقم کرده شدم بدان درین باب) (فما ولد موسی لادیه مجموع ارواح
غیره جمع قوی فعاله پس نه پیدا شد موسی مگر در حالیکه موسی مثل مجموع قوی ارواح کثیره بود که جمع کرده بودند تمامی
قوی فعاله را در موسی اگر کسی گوید که چگونه ضعیف قوی را قوت دهد میفرماید (ان الصغیر یفعل بالکبیر الماتری الی
الطفل یفعل فی الکبیر بالخاصیة فینزل الیکبر من ریاسته الیه فیلا عجمه ویز قرق له وایظفر له بقوله و هو تحت الشجره و
الیشم) برای آنکه شکر کند صغیر را کبیر تا نیز عجیب آید این بی بطرف طفلی که اکثر کند در بزرگ بخا صحت که سبب و فرمای پس
نازل کند کبیر را از ریاست او بطرف خود پس ملاجعت کند او را و بفرق آرد کبیر را و نازل کند بر کبیر و بزرگ
عقل خود پس کبیر نیز تسخیر صغیر است و کبیر شعور دارد و بدین تسخیر تمام ایشان تفریق و حمایت و تفقد مصالح و تانیسه
حتی لا یضیق صدره) باز مشغول کند صغیر کبیر را به تربیت و حمایت و تفقد مصالح و تانیسه خود تا نه تنگ شود
صدر صغیر (و هذا کلام من فعل الصغیر بالکبیر و ذلک بالقوة المقام فان الصغیر حدیث عهد بر به لانه حدیث التکوین فی الکبیر
البدن و این کل فعل صغیر را کبیر است و این بقوت مقام او است زیرا که صغیر نوعی است بر در کار خود و برای آنکه
نوپدید است و کبیر بعد از تربیت از هویت چنانکه قرب را بانی از بدو و موجب تسخیر است قرب بنظر قلت و ساطع و کثر
وجود و مناسب است قریب موجب تسخیر چنانکه میفرماید (من کان من الله اقرب یخبر من کان من الله البعد) خواه
الملک الملقب منه تسخیر و البعد من الله تسخیر چنانکه میفرماید (من کان من الله اقرب یخبر من کان من الله البعد) خواه
بادشاه میگوید قریب است از او خبر کنند بعد از آن را که از رسول الله صلی الله علیه و سلم نیز بنفسه المظفر اذا نزل
و کثیر حدیثه را نه حتی یصیب منه و یقول انه حدیث عهد بر به رسول الله صلی الله علیه و سلم ظاهر حدیثه بنفس
بسیار است خود برای باران چنان نازل میشد و میگذاشت و میبارکت را اما رساند از آن بطرف خود و فرمودی که او و محمد
به بر در کار خود را ناظر الی هذه المعرفه باشد من هذا الی صلی الله علیه و سلم یا علی یا ابا طالب و اما او نعمها فقد
سخر المظفر فضل البشر لقریه من ربهم پس نظر و خور کن بطرف این معرفت باشد ازین نبی صلی الله علیه و سلم
چه جلیس کرده است و اعلی کرده است و واضح کرده است آن معرفت را که تسخیر کرده است با آن فضل بشر
علیه الصلوة السجدة اسم را برای قرب با آن از بر در کارش (فکان مثل الرسول الذی ینزل الیه بالوحي

فدعاه بالجمال بذاته فز الیه یصیب عنه ما استی بین ربهم پس بود باران مثل فرشته که آورد بطرفش و می پس
 خواهند مظهر رسول علیه الصلوة والسلام را جمال بطرف ذات خود پس ظاهر شد حضور صلی الله علیه و آله و سلم بطرف
 باران تا رساله از خود آنچه رسید از مظهر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را از پروردگار خود (قلولاً ما حصلت الیه
 الفائزۃ الالئیه بما احصا من مایه بنفسه لعلیم) پس گزیده حاصل شدی برای حضرت صلی الله علیه و سلم از باران
 فائزۃ الئیه بد آنچه رسید از و نه بارز شدی بنفسه بطرف او و مظهر رساله مار جمل الله تعالی من کل شئی حیاً پس
 این رساله کمالی است که کرد الله تعالی از و هر شیئی را زنده چنانکه در قرآن فرموده است که گردانید الله تعالی از
 آب هر شئی را زنده حیات صوری طبیعی بصورت نبات و حیات معنوی حقیقی معنای او مراد دارم علم (من افهم)
 پس فهم کن که داد از ما و در آیه نفس رحمتی است و در آب بکمان رجه سرایت حیات کرده است چنانکه موسی
 علیه السلام را حیات از القادیم آب حاصل شد (و اما حکمة القاء فی التابوت و رمیه فی الیم قال تابوت ناسوت
 و الیم ما حصل له من العلم بوسطه هذا الجسم) ولیکن حکمت القادیموسی در تابوت و انداخته شدن آنحضرت
 در یم پس تابوت در لسان اشاره انسانیت است و یم آن علمیکه حاصل شد از او بوسطه این جسم و ازین
 نفی انداختن مادر آنحضرت را در یم لازم نمی آید زیرا که آن جریح درین لسان اشارت است (لما عطته
 القوة النظرية الفكرية والقوى الحسية والذیالیة التي لا یكون شئ منها ولا من امثالها لانه نفس لا لسانیه
 الا بوجوه هذا الجسم العنصری) از آنچه دو موسی را قوت نظریه فکریه و قوای حسیه و خیالییه که نباشد چیزی
 از ان قوی و امثال او برای این نفس انسانی بگوید وجود این جسم ناسوتی که کعبه طائف روح و مثال
 و غیره (فلما حصلت النفس فی هذا الجسم و امرت بالتصرف فیه و تدبره جعل الله ما هذه القوى الالات و جعل
 بها لی ما اراده الله منها فی تدبیر هذا التابوت الذی فیه سکینة الرب) پس چون حاصل شد نفس درین
 جسم و امر کرده شد بتصرف در او و تدبیر کردن او گردانید الله تعالی برای نفس این قوای الاتی که وسیله
 خواهد بدان آلات بطرف آنچه اراده کرده است او را الله اندو در تدبیر این تابوتیکه در او سکینت از پروردگار
 است برای آنکه یقین و علمیکه زیاده شود بدان ایمان و تسکین یا بد نفس بطرف پروردگار خود و همچنین
 یا بد و این حاصل نشود مگر در و این هم بلسان اشاره است در نه تابوت سکینت صندوقی بود که در نقشه
 دولت اسلامی نهاده شده بود و بر حضرت انبیا روح اعظم در آن متمثل شده کلامی می کرد در حق بی
 الیم محصل بنده القوی علی فنون العلم پس انداخته شد جسم او در یم علم تا حاصل کند و قدرت یا بد باین

توی بر فزون علم (فاعلمه بذاک) و امکان الرحمن المدبر بر همه المذکبات فاعلمه بذاک و الا به فاصحیه زده بقوی الکائنیه فی
 هذا الناموسه الذی جبر علیه بالتألیف فی باب الاشارات و الحکم پس داناکه موسی را خدا تعالی بدین که نشان
 نیست که اگر چه هست روح مدبر بر اسم جسم آن ملک لیکن او تدبیر کننده را و اگر بدین بدن پس گردانیده او را
 این قوی کائنیه درین ناموسه تکیه تعبیر کرده از و تالیف در باب اشارات الهیه و حکم ربانیه (که ذکر کردیم در حق العالم
 مادیره الایه و بصورتی چنین است تدبیر حق عالم را که تدبیر نکند و در نظر بدان عالم یا بصورت عالم که عبارت
 از اسماء و صفات است چنانکه می آید (فما دبره الایه بکثره) و الله علی الجواد الوالد و السبب است علی سببها
 و المشرط است علی شرطها و المعلوم است علی علمها و المعلوم است علی دلائلها و الحقائق علی حقائقها پس
 نه تدبیر کرده است اندک عالم را اگر چه مثل توقف و تدبیر ایجاد و تکرار و مثل توقف و سببها است بر سببها
 چنانکه توقف تحت بر سببها و دیوانه بر شش و مثل غایت و وجه و صورت و مثل توقف و طاعت بر شرط و
 مثل عدم مانع و وجود و مقتضی و مثل توقف معادلات بر مثل تمامه خود یا چنانکه وجود و تبار بر ظهور و انقلاب
 و مثل توقف مایه لولایت بر دلیل و مثل توقف ششها بر مثل توحید خود یا که در خارج و عقل و در ظهور و
 بطون عین آنها باشد (و کل ذلک من العالم و هر یکی ازین از عالم است) و هر تدبیر الحق عین و این
 گردانیدن عالم بعضی را سبب بعضی تدبیر حق است از عالم (فما دبر الایه) پس نه تدبیر کرده اندک عالم را مگر
 بعالم خواه ایمان باشد یا عالم ارواح یا مثال یا جسم (و اما قوان او بصورتی صوره انعام مناسبتی
 به الاسماء الحسنی و الصفات الذلیلی المسمی الحق بها و انصف بها) و لیکن قول ما بصورت او مراد
 داریم بصورت عالم پس مراد داریم بعالم اسماء حسنی و صفات علانیه نام داشته اند در حق در عالم بدان
 اسماء یا صفات کرده اند بدان صفات علانیه و ظاهر شد که معنی اسم چیز است که تمیز شود در مرتبه مستحق رفعا
 و صل الیها من اسمی به الا وجه نامی ذلک الاسم در وجه فی العالم پس زیر سید بطرف ما می که نام
 داشته شد حق بدو مگر یا فقیه معنی این اسم در روح او در عالم که بدان تدبیر عالم کرده میشود زیرا که
 وجود و مقید و رای وجود مطلق نباشد مگر بالقیح و وجود مطلق و رای وجود یک بصورت مقید است
 دیگر نباشد مگر بعقل که مقید در شخص مطلق نباشد لیکن وجود اسماء و صفات در رای وجود معنی اسماء و
 صفات که در عالم است عقلی باشد نه حقیقی (فما دبر العالم ایضا) بصوره العالم پس نه تدبیر کرده شد
 عالم نیز مگر بصورت عالم که آن صورت مختص است اکسیر بوجود است بصورت عالم الحاصل بها و صفات حق

وجودی سواست وجودیکه در عالم است دیگر تباین نیست که جدا گانه از مظاهر باشد مگر در لحاظ کون و غیر در بقیدی نباشد
مگر هر گاه یکم ظاهر شود بصورت متعبد دیگر باشد و لذت کمال قال فی حق آدم الذی هو البرزخ الجانح لموت و الحصره الالهیه
القی هی الذات و الصفات و الافعال ان الله خلق آدم علی صورته و براسه همین صورت عالم که صورت حضرت آئیم
است فرمود حق تعالی و حق آدمی که او بر نامه و عنوان جامع است براسه نبوت حضرت آئیم که ذات و صفات و افعال است
که الله خلق کرد آدم را بر صورت خود جمیع ذات و صفات و افعال (و لیست صورتی سواست الحصره الالهیه) و نسبت
صورت آدم سواست ذات و صفات و افعال در گاه آئیم (فما وجد فی هذا المظهر الشبه الذی هو الانسان کمال
جمیع الاسماء الالهیه و صفات و افعال ما خرج عنه فی العالم الکبیر الفصل پس اینجا ذکر درین مختصر شریفیکه او انسان کمال
است جمیع اسماء آئیم و صفات و افعال آنچه ظاهر شد در حق در عالم کبیر فصل بالفعل و جعله روحا للعالم متحرکه العلوه اسفل
لکمال الصوره) و گردانید او را روح برای عالم پس متحرکه و برای او علو و اسفل برای کمال صورت او که جامع است
صورت آئیم و کونیه را چنانکه در فصل آدم گذشت (فکما انه لیس شی من العالم الا و هو بسیج الله مجده کذا لیس شی
من العالم الا و هو متحرک لا لسان لا یطیبه حقیقه صورتی پس چنانکه نیست چیزی در عالم مگر حال نیست که سیر
کند در حضرت الوهیت ظاهر کننده بکمال و چنین نیست چیزی از عالم مگر او متحرک است بری حقیقت این انسان کمال
برای آنچه عطا کند حقیقت او که حق است صورت خود را که جمیع امور حقایق آئیم که نیکو نگوی ظاهر چیزیست مخالفت
داشته باشد مگر در حقیقت این مخالفت نیز نداشته و حقیقت آن کمال است (فکان متحرک ما فی السموات و فی الارض
جمیعاً منتهی) زیرا که فرمود حق تعالی و متحرکه که در اندر برای شمای کا طین آنچه در آنهاست و آنچه در زمین است جمله را از
طرف خود و تسخیر آنچه صورت انسان کمال براسه آنچه در آنهاست و زمین است ظاهر نباشد بدین نظر و شمس و قمر
بعید نشد رطل ماهی فی العالم تحت تیره انسان علم و لک من جمله و هو الانسان الکمال و جمل ذلک من جمله و
هو الانسان الجوزی ای پس هر آنچه در عالم است زیر تیره انسان کمال است و انداین را آنکه دانند که او انسان
کمال است و جاهل است درین آنکه جاهل است که او انسان حیوانیت است و تفسیر او تعالی است القاء موسی دریم که
تفسیر عالم کمال است که در حقیقت از خداست کسی داند یا نداند زکات صوره القاء موسی فی التابوت و القاء
التابوت فی الیم صوره هلاک فی الظاهر و فی الباطن کانت نجاه لیم القتل فی موسی کما یحیی النفوس با علم من
موت الجمل ای پس بود صورت القاء موسی و تابوت و القاء تابوت دریم صورت هلاک بنظا هر دو در باطن نجات
برای موسی از قتل پس زنده ماند حضرت موسی چنانکه زنده ماند نفوس با علم از موت جمل رکا قال او من کان

يتلوه بالجهل فاجيناها يعني بالعلم وجعلنا له نوراً شمساً به في الناس وهو الهدى كمن مثله في الظلمات (چنانکه فرمود
 حق تعالی در سندهیات با علم آید آنکه بود در دین و جهل پس ازنده کردیم او را با علم و کرد انیدیم برای او نوری که نور
 بدو در آید میان و آن نور هدایت است آن کس مثل شخصیت است که او در ظلمات است و در تفسیر نور هدایت
 تمیید نیست برای نکته باریک که کافر هم در حیرت است و کمال العلم نیز در حیرت است کما آنکه اول مذموم
 است دوم ممدوح چنانکه اهل تباوت دریم صورت هلاکت بود و در آن نجات نیمی بود و در اینجا عکس نیست که علم کامل بود
 ضلال و حیرت است بدان نظریه نماید (و هی الضلال) که ظلمات حیرت و گمراهی است (پس) خارج منها که ضلالت
 ظلمات خارج نشود از معنی این جمله قرآنی بلسان اشاره فرماید (ای لایتهدی ابداً) ای راه نیابد گاهی بلکه حیران
 ماند (فان الامر فی نفسه لا غایة له یوقفت عندها) زیرا که مرعیه درانی نفس غایت نیست که توقف کند نزد او پس چگونه
 راه یابد و در غمی در دوزخ حیرت و چگونه خارج شود اهل جنت صاحب علم هدایت از حیرت گو فرق است میان حیرت
 اهل ظلمات و حیرت اهل هدایت چنانکه میفرماید (فان الامر فی نفسه لا غایة له) انسان الی الخیرة پس هدایت آنکه راه
 یابد انسان بطرف حیرت در علم که حاصل شود از شهود و وجود و تجلیات متکثره تخرجه براس عقول و افهام چنانکه منبرمود
 حضور صلی الله علیه و سلم ای برادر گرام زیاده کن مرا تجلی در هدایت و علم هر گاه یکم گفته شد قل رب زدنی علماً
 فیعلم الامر خیرة و الخیرة قلن و حرکت و الحو که حیوة فلا سکون فلا موت و وجود فلا عدم پس دانسته شد که آخر امر
 کافر چنانکه حیرت است آخر امر اهل علم و هدایت حیرت است و حیرت در آن قلن و حرکت است و در حرکت از قلن
 حیات است پس سکون در جهل و علم هر دو نیست پس نیست موت جازن عالم و وجود نیست پس کمال است
 پس نیست در جهل و علم عدم یک حقیقت حیرت بر دو گونه صورت گرفته چون موی و آب انداخته شد که در شارت
 با علم بود میفرماید (وکن لک فی الماء الدی به حیوة الارض) و شش حال علم حال در کس است که بدان زندگانی زمین
 است و حرکت او چنانکه در قرآن مجید است وینی زمین را جاده پس چون نازل کردیم بر او آبی متحرک شد و
 منتفع گشت و نبات کرد از چهره نیک و حرکتها فائز تر تیره دلیل بر حرکت او قول حق تعالی است فائز تر است
 یعنی پس حرکت کرد زمین و در حکما (توله) در بیت (دلت کند بر حمل او قول او تعالی در بیت) منتفع و حاصله شد
 زمین (و دلتها توله و انبتت من کل نروج بیج) و بر و دلتها زمین و الی است بر قول او تعالی و انبتت
 الایه که نبات کرد زمین از هر صنف نیک (ای انما و دلت الامن یطیحا منتلها) ای زمین از زمین نه زاید
 مگر آنکه مشابه او است ای اطرعی مثل خود پس از وین عبارت در اینجا از دلت نیست که او را شفع کرد و بر و

ت
طبیعی

ماثلث طبیعی (کانت الزوجیه التي هي الشفعية لها ما تولى منها فظهر عنها ليس بشيء من وجوهها و جارات الشفعية
است برای زمین بدانچه متولد شد از دو ظاهر شد از دو که در حقیقت همین دو است پس زمین مثل ظاهر شد که زمین واحد
از آب حاصل شد و از این مثل خود و طبیعت مطابق هر دانه تا ظاهر شود که حق و چو مطلق حال شد از اسماء حسنی و حسب
اسماء حیان نبوت یافتند که دانه عالم اند پس وجود در صورت هر یک زمین ظاهر شد چنانکه میفرماید رکنه لک وجود
الحق کانت الکثرة له و تعداد الاسماء انما لا یؤکد باظهار عنه من العالم الذي یطلب بنشأته حقائق الاسماء الا کثرت
و بحالها حدیة الکثرة) چنین است وجود حق که شد کثرت برای او و تعداد اسماء که فلان و فلان است مع عالمیکه
ظاهر شد از و مثل ظهور هر صفت نیکب از زمین که طلب کند بنشأته خود و حقائق اسماء الیه را پس ثابت شد اسماء
الیه بر عالم و ثابت شد بحالی عالم از خلقت او احدیت کثرت (و قد کان احدی العین من حیث ذات کالجه الیه و الیه
هو احدی العین من حیث ذات کثیر بالصورة الظاهرة فیه التي هو حال لما بذاته کذا لک الحق باظهار منه من صورة الحق
فکان الحق کمالی صور العالم مع الاحدیة المعقولة) و بود حق احدیت العین از حیثیت ذات خود مثل جوهر میو لانی که
او آن احدیت العین است از حیثیت ذات خود کثیر است بصورت یک ظاهر اند و که و احدی العین حال است بیک
آن صورت با بذات چنین است حق بنسبت این صورت کمالی که ظاهر شده است از پس شد حق کمالی صور العالم مع احدیت معقوله
بلکه جوهر میو لانی را اگر قابل مطلق گیریم چون نفس حسی است که زمین پستی است (فالظواهر من التعلیم الالهی الذي
فصل بالاطلاع علیه من خواص من عباده پس غور کن چه یک کرده است تعلیم الی را که خاص کرده اند باطلا ع
بره هر کس است از عباده و بلسان اشاره جایگاه اشاره کرده باحوال ثابت بر زمین و طایفه بعد از آن ببرد
بطرف احدیت عین او کمالی فی حد ذاته و احدیت کثرت او که ثابت است برای حق از حیثیت کثرت صور عالم از
حق (ولما وجدته ال فرعون فی الیم عند الشجرة سماه فرعون موسی و الموهب الماء بالقبطة و الساهو الشجرة فسماه بما وجدته
عنده) و هر گاه یافت ال یعنی دختر فرعون در آب نرود درخت نام داشت او فرعون موسی و موهب قبطة ما است
و ساه یعنی درخت بعض نشان اضافت گویند پس نام داشت او را بدانچه یافت و از نزد او فان الثابت و وجد
عند الشجرة فی الیم فاراد قتلہ فقال له امراته و کانت منطقة بالنطق الالهی فحالت لفرعون) زیرا که تابوت یافته شد
بود نرود درخت در سیم پس اراده که فرعون قتل او را پس گفت دختر فرعون چنانکه در تورات است و لفظ حراة
بر دختر هم می آید چنانکه در آیت مباہله در سنانا مرقه قبولی رضی الله عنهما داخل اند و لسانا جمع مرأة است گویند از
لفظ است و بود زن فرعون منطقة بنطق الی و اگرچه گفت برای فرعون (و ان کان الله خلقها الکمال کما قال الله

الصلوة

الصلوة والسلام عنهما حیث شهد لهما دهر یک نیست عمران بالکمال لذلک لکن زیر که خدا تعالی پیدا کرده بود
 امراة فرعون را براسه کمال چنانکه فرمود علیه الصلوة والسلام چون شهادت داد بر او و بر اسه هر یک نیست عمران مادر
 مسیح بکمالیکه و برای ترانست فرمود علیه الصلوة والسلام که کامل شد نزد زنان چهارم بهم نیست عمران و اسیه امراة
 فرعون و خدیجه وفاطمة و گوئش و بوره بنیه و هاجر و سار و غیره مقدس شده اند مگر در اینجا مخصوص بوجه حاصل این است
 گشتند و قاتلست فرعون فی حق موسی انه قره عین لی و لکس پس گفت برای بادشاه مصر در حق موسی که قره عین
 است برای من و براسه ترانست آن مرد و حسب ارشاد حضرت علی علیه السلام و علم چنانکه در عالم است اگر گفتی آن روز او قره عین
 نیست چنانکه برای شست البتة بدست کردی اندر فرعون مذکور را چنانکه در آیه است که در آیه قره عینها یا لکال لذلک
 حصل لهما کما قلنا و در موسی قرار گرفت چشم امراة فرعون برکاس که چهل شد براسه او چنانکه گفتیم که آن مقدس را
 فرعون دوم شنید که که ایمان بپوشی آورده بود و فرعون مذکور بر کفر مرد و کان قره عین فرعون بالایمان الذی عطاها
 اندر عند الفرق فقبضه حد طاهر و مظهر لیس فیہ شے من الخبث و بود موسی قرار چشم فرعون بایمانیکه داد و او را اندر
 غرق پس قبض کرد او را حد طاهر مظهر که بود در و چرخ است از خبث این بحسب اجتماع حضرت شیخ مرتضی است
 و آن مرد که زود خاطر بود و در نه فرعونیکه غرق شد فرعون دوم است (لانه قبضه خدا ایمان قبل از بکیت سب قبضه من الاثام
 و الايمان یحو ما قبله برای آنکه قبض کرده بود اندر فرعون را زود ایمان او قبل از آنکه کسب کند گناهی و اسلام
 بخواند آنچه با قبل و نیست از گناه چنانکه فرمود حضرت علیه الصلوة والسلام که ایمان کم کند آنچه با قبل اسلام است یعنی آن
 گناه حق نه قرض و غیره حق عباد و توبه قطع کند با قبل توبه یعنی از کفر و معاصی و ذنوب (و جعله آیه علی عنایت بپوشان
 من شاء حتی لا یأس احد من رحمة الله فانه لا یأس من رجع الله الا القوم الکفرون فلو کان من یأس
 ما بدلی الایمان و اگر داند حق تعالی فرعون را نشانی بر عنایت خود براسه کسیکه نوبت او نایب نشود کسی از
 رحمت خدا زیرا که نایب نشود از رحمت خدا مگر قوم کافرین پس اگر بودی فرعون از آنکه نایب نشود و نه مبادرت
 کردی بطرف ایمان این بنظر رسوخ اجتماع حضرت شیخ از آیه الا قوم یولس است (فکان موسی علیه السلام
 کما قالت امراة فرعون فیہ انه قره عین لی و لک الا فقلو حسی ان فیغنا پس شد موسی علیه السلام چنانکه گفت
 امراة فرعون در حق او که او قره عین من نیست لکن کیند او را قره عین است که نفع یابیم و از توبه ظاهر که این فرعون که ایمان
 آورد دیگر بود و زود چنانکه پرورش موسی علیه السلام کرده بود دیگر بود (و لک و ق) و چنین واقع شد این همه
 بنیال رسوخ رحمت حق در دل حضرت شیخ است (فان الله نفعها به علیه السلام و انکنا ما شغرا بانه هو العینی الذی

یکن علی بن ابی طالب ملک فرعون و هلاک آل فرعون که از سر که انداختند داد و بد و در پیوستی علیه السلام و گرچه نه شعور کردند
 آن مرد و با آنکه او نمی شنید که باشد بر دست او هلاک ملک فرعون و هلاک خاندانش و از حدیث گذشت
 که آنسبب بختی فرعونیکه گفته بود آن مرد و قبول نکرد و بر کفر مرد و اما عصمه الدین فرعون اصبح فواد ام موسی
 فارغ من الهم الذی کان قد احدا بهام و بهرگاهیکه نگاشت او را انداز فرعون شد دل مادر موسی
 فارغ از بهیکه رسیده بود مادر موسی را (ثم ان الله حمیم علیه الموضع حتی اقبل علی ثدی امه فارضته لیکن
 الله لها سرورهایم) باز آمد حرام کرد و بر موسی شیر دهندگان را تا آنکه توجیه شد بر پستان مادر خود پس شیر
 داد مادر موسی موسی را تا کامل شود و سرور مادر موسی موسی پس مخصوص شیر مادر خود پرورده شد و بنی بر شیر
 مادر و در عالم مثال شیر شربت به علم است بدان نظر فرمود که کلام الشرح لکما قال کل جعلنا منکم شرعة ای طریقه
 چنین است علم شریع موسی که شریعت غیر تاریخ نشد بلکه از شریعت مخصوص مخصوص بعلم خاصه گذشت چنانکه
 فرمود حق تعالی بری هر یک از شما که دیدیم شریعتی ای طریقه (و منها جاء ای من ملک لطرقة جاءه از ان
 شریعت مخصوص آمد موسی ای از ان طریقه آمد موسی چنانکه در قرآنی منها جاء دافع و بغیر قرأت بطریق
 لسان اشاره چنانکه در تخیل و ترکیب نام بری آید و درست می تواند و ممکن که کلام آتی تا شریعت منقول باشد
 و منها جاء از کلام شیخ باشد مگر عبارت آیته فی قوله (فکان هذا القول شارقة الی الاصل الذی جاء) پس
 گویا این قول نسبت موسی اشاره شد به طریقت اصل علم موسی که شیر بود از اصل و شیر آمد موسی صاحب
 شریعت مخصوصه (فرمود خدا آن پس اصل شریعت او که بمن است خدا است و است) (اما ان فرع الشجرة لا یغذ
 الا من اهلها) چنانکه شاخ شجره غذا نیابد مگر از اصل خود و چون شریعت هر یک جدا گانه شد پس در سبب
 یک شریعت حرام باشد و در دیگر شریعت همان شریعت حلال باشد چنانکه حق تعالی حرمت علیه الموضع فرمود و مطلبش
 نه آنست که عین آن شریعت در وقت دیگر بحقیقت حلال باشد چنانکه میفرماید (فما کان حرمانی شرع یکن
 حلالا فی شرع آخر یعنی فی الصورة البیضاء) بجز باشد حرام در شرعی باشد حلال در شرع آخر چنانکه مفسد آیه
 است مراد از داند تعالی بهیانه از حقیقت در ظاهر و نه در جزئی اشتراک لازم آید یعنی حقیقت کلیه یک
 فعل در یکی جائز بصورت باشد و در دوم حلال نباشد (یعنی قوی یکن حلالا مراد از عدم از غیبت صورت
 و ظاهر بقول خود که باشد حلال (و فی نفس الامر ظاهر عین ماضی لان الامر خلق جدید و لا تکرار) و در نفس الامر
 نیست حلال عین آنچه گذشت حرام بری آنکه هر خلق جدید نیست تکرار (فلهذا انما یکان) پس براس

همین تکرار و وجود خلقت جدید تا در زمین از مستقر مابینین که دیدیم که مخرج او نبود زیرا که کلام در شیر نو ششیدن موسی
 و شریعت مخصوصه است (فکلی الامم من الهی حق موسی) بحکم الموضع امین کنایه کرد خداوند تعالی از خصوصیت نبوت و ابریت
 و حق موسی تخریم نو ششیدن شیر مر اضع (فانما فی الحقیقه من امر صفة لامن ولد له) زیرا که مادر طفل و حقیقت
 آنکه نوشانی او را شیر نه آنکه او را زایید زیرا که ام و امانت دمن قریب اند و در مخرج پس یکسان است است آنکه
 بزاید و دیگر ام من و منت است و آن مضمعه است (فان ام الولادة حمله علی جهة الامانة فتكون فیها تغذی بدم
 طهر من غیر لادة لسانی و لک منی لایکون لها علیه اعتناء) زیرا که مادر ولادت برداشت طفل را بر طور امانت
 پس تگون یا فت طفل در دو غده ایافت بدم طهر است او از غیر اراده مادر درین جا که نرسا شد
 مادر را بر طهر احسان (فانه ما تغذی الا بالامانة لولم یسجد به ولم یخرج عنها ذکاب الدم لایکون لها و از غده
 قلبین المنه علی امه بگونه تغذی بند کس) زیرا که او نه غذا کرد و نگردانچه اگر غذا نکردی بدان و نه حصار
 شدی از مادر آن دم هر آینه ملاک کردی آن دم مادر را و هر آینه مر لطف کردی آنرا پس براسه چنین
 احسان است بر مادرش تغذی کردش بدین خون (فوقا بانفسه من الضرر الذي کان من تجده لو امتنع
 ذکاب الدم عند هاولا یخرج و لا تغذی به چنین پس نگاه داشت مادر را بذات خود از ضرر بیکه می یافت
 زن او را اگر قائم ماند آن خون نزد او و نه خروج کردی و نه غذا کردی بدان چنین زن (و اما صفة
 لیست کذلک فانما قصرت برضا حتمه و البقاء فعمل مد ذکاب موسی فی ام ولادة فلم یکن لالمة علیه
 فصل الام و لادته لقمه عذرا ایضا بریت و تشابه انتشاء فی حجرها و لا یخرج من جاه امه من ثم اقتسابا و تشابه
 دم صفة چنین نیست زیرا که مضمعه قصد کرد شیر و اذن طفل حیات و البقاء طفل پس کرد و امه این امر براسه
 موسی در مادر ولادت او پس نشد بزی زنی بزرگی براسه موسی نگردانچه مادر ولادت او تا قرار گیرد
 چشمش مادرش نیز بریت موسی و مشاهده کند انتشاء او در کنار خود و نه بچیده شود و نجات داد موسی را
 اعد از غم تا بوت که اشارت از ظلمت طبیعت است و نجات از جناب جزین نیست باشد بعلم (فخرقی ظلمته
 الطبیعة بما اعطاه الله من العلم الالهی و ان لم یخرج عنها پس خرقی کرد ظلمت طبیعت را بدان علم الهی که
 که داد و امه او را در گهر خارج نشد از طبیعت بالتمام دین دار دنیا چنانکه از اعتراض بر خضر ظاهر خواهد
 شد و فتنه فتونا ای اختیره فی مواطن کثیرة و مفتون کرد او را در فتناس بسیار از مود
 او را در مقامات کثیره چنانکه حق تعالی فرمود که از مودیم ترا از ناسی لیتحقق فی نفسه صبره علی ابتلا

اندر به نادر ما بتلاوه احد به قتل القبطی بماله اند و وقفه له فی سره و ان لم یعلم بذلک دکن لم یجدر فی نفسه
 اکثر زمانه قتل مع کونه تا وقت حتی یاتی امر به بذلک تا که قرأ کیر و در نفس موسی صبر او بر آنچه مبتلا که او را احد
 بقتل و قبطی را بد آنچه الهام کرد او را احد تعالی در سر او و توفیق داد او را در سر او و گر چه در نسبت به این الهام
 و دلیل الهام میفرماید که ولیکن نیافت در نفس خود بمالات بقتل او که در آن وقت فرار نکرد پس ازین الهام
 معلوم شد و دلیل بر عدم علم این الهام میفرماید که با وجود بودن موسی که تو قتل نکرد در سر بعد فریاد نبی اسرائیل
 بر روز دوم در عصر تا آمدی امر بر در دگارش برای فرار دیگر آنکه آفرید که موسی بظلم خود بقتل قبطی که فرار کرد و معصوم
 بر صفت دلیل بر علم بودنش می آرد (لأن البی معصوم الباطن من حیث لا یستدر حنه بنیای ای بخبر بذلک سمع)
 زیرا که نبی معصوم باطن است از حیثیکه شعور ندارد تا که ابناء کرده شود و خبر داده نشود بدین نبی و اعتبار بر این باشد
 که در ظاهر از او فعلی صادر شود که در حق دیگر گناه باشد پس اگر نبی باشند برین قیاس باید کرد و حال است
 اسباب اسرائیل که برای یوسف علیه السلام نمودند که بسیار از افعال از ایشان صادر شدند که
 موجب تاراج آئینده گردیدند که یوسف را در چاه انداختند تا بمصر رود تا هنگام قحط سالی نجات یابند و
 افعال موسی قبل از نبوت و قتل قبطی برین قیاس باید کرد پس برین قیاس حال آدم است که موجب
 اولاد است اولاد شد و باز باید دانست که گویا اینها لم بطور اتفاق که موجب حکمت آبی باشد مثل عیسی آدم
 بر نبوتی صادر شود مگر لم نشان در نبوت نباشند و با معصومیت و نبوتی باشند و التائب من الذنب
 لمن لا ذنب له واقع پس آنحضرت را ازین رو عاصی نتوان گفت (ولهذا اراد الخضر قتل الغلام فاکفر علیه
 قتله و لم یجد ک قتله القبطی فقال له الخضر ما فعلته عن امری یبینه علی مرتبه قبل ان ینبأ ان کان معصوم المکره فی
 نفس الامر و ان لم یستدر بذلک) و برای همین الهام که موسی بآن قتل قبطی کرد معاصیه کنایه موسی را خضر قتل غلام
 را که نبوت به بلوغت نرسیده بود و آن مولود بر نظر است کفر یک در پشت آدم حق ظاهر کرده بود پس انکار
 کرد موسی بر خضر قتل غلام را نه یاد کرد قتل خود قبطی را و از حسن تعلیم است که تعلیم کند چیزی که مناسب
 حال متعلم باشد پس فرمود برای او خضر نه کردم این را الزام خود و تنبیه کند خضر موسی را بر مرتبه او قبل از آنکه نبوت
 کند که تو هم با کلام حق قتل کرده بودی لیکن ندانستی زیرا که او معصوم المکره بود در نفس الامر و گر چه شعور نه کرد
 بدین (و اراد ایضا خرق السیفه التي طاهرها بالکف باطنها بحجرات من يد الغاصب) و نیز معاصیه کنایه
 خضر علیه السلام موسی را خرق کشید که غلام او را کت بود و باطن او نجات از دست غاصبیکه گشتی می گرفت

(جعل له ذلك في مقابلة التابوت الذي كان في اليم مطبقا عليه) این از حسن تعلیم خبر بود که در خبر برای موسی
 خرق سفینه در مقابله تابوتیکه بود و در یک مطابقت بود و لیکن موسی بدان اطلاع نمیداشت (فان ظاهره هلاک و
 باطنه نجات) زیرا که ظاهر تابوت هلاک بود و باطن او نجات (و انما علمت به انه ذلک خوفا من يد الفاصم) چون
 این یک صبر و صبر و صبر نیست که در موسی مادر موسی بخوف از دست غاصب چون که در کج کند موسی
 که بجزس حال آنکه مادرش بیند بطرف او (مع الوحي الذي اليها الهدى من حيث لا تشعروا) و جدت فی نفسها انفسا
 تر ضعه فاذا اخافت عليه لفته فی اليم بان وحی که الهام کرد و مادر موسی را اندر بطوریکه شعور نداشت بدین
 الهام پس یافت در دل خود که در اشیر نشاند پس چون خوف که در موسی انداخته بود را در یک (لا ان سئمت
 المتل عین لاری قلب لا یفهم) زیرا که در مثل است که چشم نه بیند دل نه درخنده شود (فلم تخف عليه خوفا
 تشابه عین ولا حزن علیها حزن رویه بر سر پس خوف که مادر موسی بر موسی خوف ویران چشم و نه درخنده شد
 بر موسی حزن رویه بر سر (و طلب علی ظننا ان الله ربنا و هو الهنا) حسن ظننا به خواست بهما الظن فی نفسها
 و اگر جای یقینا لیل خوف و الیاس) و غالب شد بر ظن مادر موسی که اندر بسا اوقات رو کند موسی را بطرف او برای
 حسن ظن مادر موسی بقی پس عیش کرد و مادر موسی بدین ظن در نفس خود در جهات مقابل خوف و یاس است (و قاتل
 حین است لذک لعل هو الرسل الذي يهلكه عون و القبط علی يده فاشتت و سرت بهذا التوهم و ظن بالنظر اليها
 و گفتند و قتی که الهام کرده شد مادر موسی برای این شاید این آن رسولی است که هلاک کند اندر خون و قبط را بر دست
 او پس عیش کرد و خوش شد بدین توهم و ظن بنظر کردن بطرف خود (و هو علم فی نفس الامر) و آن توهم و ظن علم بود
 در نفس الامر برای آنکه مطابق واقع بود (تحقق عند الله) تحقق است نزد خدا (ثم انما وقع عليه الطلب خرج
 فارا خوفا في الظاهر و كان في المعنى جاني النجاة فان الحركة ابد انما هي جبهة و تحجب الناطق بها با سباب
 و خولیت تلك بازهر گاهیکه واقع شد بر طلب فرعون در قتل قبطی پیر و ن شد در حالیکه فرار کرده بود
 برای خوف در ظاهر و بود در معنی فرار کننده برای حب و نجات زیرا که حرکت همیشه جزین نیست آن جبهه
 است و در حجاب ماند ناظر در حرکت با سباب دیگر که نیستند آن اسباب مجازی آن اسباب حقیقی
 (و ذلك لان الاصل حركة العالم من العدم الذي كان ساكنة فيه الى الوجود) و این برای آنکه اصل
 حرکت عالم است از عدم اضافی که او وجود علمی است که بود ساکن در و بطرف وجود عینی (و لذلك يقال
 ان الامر حركة عن سکون) و برای همین گفته شود که امر ظهور حرکت است از سکون (و كانت الحركة اتی به وجود العالم)

حرکت حسب پس شد حرکتی که از وجود عالم است حرکت حسب (و قد نبه رسول الله صلی الله علیه وسلم على ذلك بقوله كنت كنهه مخفيا لم اعرف فاجبت ان اعرف) و تنبيه که در رسول الله صلی الله علیه وسلم برین بقول خود که بودم خود را نه غیر شناخته شده پس دوست داشتیم که شناخته شوم (فقل لا اله الا الله المحمدي ما ظهر العالم في عينه) پس اگر نبودی این محبت نه ظاهر شدی عالم در عین خود (و حرکت من عدم الی الوجود و حرکت حسب لموجود لک) اگر چه هست او از عدم اضافی بطرف وجود حرکت بوجود است براساء وجود عالم (ولان العالم ايضا يحب شهود نفسه و وجوده) و برای آنکه عالم نیز دوست دارد شهود نفس خود را بطور وجود (و کما تشهد بانتم بائنون ما تشهد بانتم بائنون) چنانکه شاهد شد عالم نفس خود را بطور نبوت (و کانت بكل وجه حرکت من عدم الی الوجود و حرکت حسب من جانب الحق و جانب شبهه) پس شد بكل وجه حرکت او از عدم نبوتی بطرف وجود یعنی حرکت حسب از جانب حق و جانب عالم (فان الکمال محبوب الذات) بر آنکه کمال وجود محبوب است لذاته و هر چند علم حق قبل از وجود عالم متعلق بذات و صفات و کمالات او بود لیکن ظهور علمش بطور حدوث نبود چنانکه میفرماید (و علمه بنفسه من حيث هو عن العالمين هو له و بالقي لا تمان) هر تبه عالم بالعلم الحادث الذي يكون من هذه الايمان ايمان العالم اذا وجدت (و علمه بنفسه از حیثش که حق تعالی مخفی است از عالمیان حاصل است برای حق و نه باقی ماند مگر تمام مرتبه علم بلم حادثیکه باشد ظاهر ازین اعیان یعنی از اعیان عالم چون یافته شوند (و تظهر صورة الکمال بالعلم الحادث) و الله اعلم) پس ظاهر شود صورت کمال بعلم حادث و قدیم (فکمال مرتبه بعلم یوحین) پس کمال شود مرتبه علم بدو وجه (و کذلک تکمل مراتب الوجود فان الوجود منه انی و غیر انی) و هو الحادث) و همچنین کمال شود بطور کمال علم مراتب وجود زیرا که وجود بعضی از داری است و بعضی از غیر الیست یعنی حادث (فالازلی وجود الحق نفسه و غیر الازلی وجود الحق بصور العالم الثابت لیسعی حدوثا لا نه ظاهر بعضه بعض و ظهر لنفسه بصور العالم کمال الوجود پس ازلی وجود حق است برای نفس خود و غیر ازلی وجود حق است بصور عالم ثابت پس نام داشته شد ظهور او بصور عالم محدود برای آنکه ظاهر شد بعضی او بر است بعضی و ظاهر شد برای نفس خود بصور عالم پس کمال شد وجود (و کانت حرکت العالم بحیثه لا کمال) پس شد حرکت عالم بحیثه برای کمال (فانهم) پس بفهم (الاتراه کیف نفس عن الاسماء الالهیه ما کانت تجده من عدم ظهور انوار بائی عین سیمی العالم فکانت الراسخه محبوبه لکم و لکم یوصل الیها الالوجود الصورة الاعلی و الاسفل) آیانه نبی رحمت را چگونه تنفیس کرد از اسماء الیه آن کریمیکه یافت اسماء از عدم ظهور آنها خود را در عینی که سیمی بعالم است پس شد رحمت محبوبه بر حق و نه رسید بطرف رحمت

لکوه وجودی اعلی و ادنی (فثبت ان الحركة كانت للجنة فماتت حركته في الكون الا وهي جيتهم) پس ثابت شد که
 حرکت شد برای جیت پس نشد در آنجا حرکت در کونی مگر و آن حرکت جیت است (من اجل ما من علم ذلك منهم
 من جهة السبب الا قرب حكمه في الحال و استیلاؤه على النفس پس بعض از علما است که دانند این حسب را در هم
 حسب بعض از ایشان آنکه حاجب شود او را سبب قریب براس حکم او در حال و استیلاؤه او بر نفس در فکان
 الخ و موسی مشهود له بما وقع من قتله القبطی تضمن الخوف حسب النجاة من القتل ففر لما خاف وفي المعنى قفر
 لما حسب النجاة من فرعون و حکمه به فذكر السبب الا قرب المشهود له في الوقت الذي هو فيه كصورة الجسم
 البشر و حسب النجاة تضمن فيه تضمين الجسم للروح المدبر له پس شد خوف برای موسی مشهود له بدان قتل
 قبطی که واقع شد و تضمن شد خوف حسب نجات را از قتل پس فرار کرد بظاهر براس آنچه خوف کرد
 و در حقیقت پس فرار کرد براس آنکه دوست داشت نجات را از فرعون و از کارش پس ذکر کرد و سبب
 اقرب مشهود له و در قتی که او بود مثل صورت جسم براس بشر و حسب نجات تضمن بود در ان تضمین جسم
 برای روح مدبرش (و الانبياء لهم لسان الظاهر به يتكلمون لعموم الخطاب و اعتمادهم على الفهم العالم
 السابق) و براس انبیا لسان ظاهری است بدان لسان تکلم کنند لعموم خطاب و اعتمادشان بر فهم عالم
 سابق (فلا يعتبر الرسل الا العامة لعلمهم بمرتبته ان الفهم كما نبه عليه الصلوة السلام على هذه المرتبة في العطايا
 پس نه اعتبار کنند رسولان مگر عامه را برای دانست شان بر مرتبه اهل فهم چنانکه تنبیه فرمود حضور صلی الله
 علیه و سلم برین مرتبه در عطایا (فقال اني لاعطى الرجل و غيره) حسب الى منه مخافة ان يكلمه احد في النار
 پس فرمود هر آینه و هم مروی را حال آنکه غیر او محبوب تر است بطرف من از دو عطا من برای رجل
 نجو است آنکه آنگاه او را اندر آتش (فاعتبه الضعيف العقل و انظر الذي غلب الطبع و الطبع) پس اعتبار
 کرد ضعیف العقل و نظر یک غالب است بر و طبع و طبع یعنی شک درین چنانکه در آیه طبع علی قلوبهم
 واقع است (فكذلك ما جاء به من العلوم جاؤا به و عليه خلعة ادنى الفهم) پس همچنین اند آن علوم یک
 آورند او را آورند در حالیکه بر و خلعت قرب فهم است (ليقف من لا خوص رجلا خلقة فيقول
 ما احسن هذه الخلقة ويراها غايه الدرجة ثم تا قیام کند آنکه نیست برای او خوص نزد آن خلعت
 پس گوید چه نیک است این خلعت و بیند او را غایت درجه (وليقول صاحب الفهم الدقيق انما انقض
 على در الحکم با استوجب هذا هذه الخلقة من الملك فينظر في قدر الخلقة و صنعها من انبیا) و بگوید

صاحب فهم دقیق غرض کننده بر در حکمت بنا بر آنچه واجب کرد این آن خلق را از بادشاه پس نظر کنند در قدر خلعت
 و پاره پاره صنعت او از فی علم آنها قدر من خلعت علیه غیر علی علم لم یحصل لغیره ممن لا علم له بمثل ایدام پس دانند از آن
 خلعت قدر شخصی که خلعت کرده شده است بر خلعت پس مطلع شود بر علمیکه حاصل نشد بر غیرش از آنکه
 نیست علمی بر اسرار و مثل من (و اما خلعت الانبیاء و الرسل و الوارثه ان فی العالم و فی المم من هو بهذه المشابهة
 و غیره و فی العبارة الی اللسان الظاهر لندی یقع فی شترک الخاص العام و در هر گاه دانستند انبیاء و رسولان
 و ورثه شان که در عالم به نسبت و ورثه و وراثت شان به نسبت انبیا شخصی است که او باین مشابه در فهم است
 قصد کرد و در عبارت بطرف زبان ظاهر یک و این است در آن شترک خاص و عام در فهم منه الخاص ما فهم
 الی عام منه و زیاده واضح که به اسم آن خاص فیتیمین عن العامی فالکافی المبلغون العلوم بهذا پس فهمند از و خاص
 آنچه فهمیدند عامه از و مع زیادتی از آنچه صحیح است برای او بدان همه که خاص است پس متمیز شود و بدان از عامی
 پس کنایه که در دند مبلغون علوم با بدان سبب (فهمه حکمت قوله ففهم منکم ما ففهمکم و کم یقل ففهم منکم جهانی المسلمة
 و العاقبة) پس این حکمت قول موسی است که پس فرار کردم از شما و نفرمود پس فرار کردم
 از شما برای دوستی در اسلامت و عافیت (فما اری منکم) پس آید بطرف مدین و شعیب که تیر و در عوایتل نام
 داشت که بعد بر بادی که در اینجا میقم شده بود و در هفت و فتر داشت و قوم اعیان را که آنجا بر راکت ایستاده بودند
 و از صنعت حال بیگ سوایستادند مردمان گلهاسه خود را آب می نوشانیدند (فوجدوا عینین) پس بیفت موسی
 آن دو را بر سر راه پس از آن هر دو پرسید که چه صلوه ایستاده ای که آنان عذر عدم بمالات قوم کردند پس موسی
 استفسار فرمود که آیا چاه دیگری هست پس چاه دیگری یافت (فسقی لهما من خیل جر) پس سیلاب کرد و گدازان را
 بغیر جر شم تولی الی النخل الالهی باز باز گشت بطرف سایه آبی چون هر جا جلوه گری اوست پس ظل دیو را
 و درخت هم ظل حق دانسته شود (فقال رب الی اما انزلت الی من غیر فقیه) پس موسی گفت ای پروردگارم
 من برای آن خیریکه نازل کردی بطرف من محتاجم بطرف تو ففعل عین عکله لیسعین الخیر الذی انزل الله الیه
 پس گدازانید عین کار خود سقی را عین آن خیریکه نازل کرد خدا بطرف او زیرا که از توفیق آبی بود (و وصفت
 بالحق الی الله فی الخیر الذی عنده) و وصف کرد نفس خود بالفقر بطرف خدا در خیریکه نزد او بود و نه بطرف آنچه
 نازل کرده بود بر اسرار همین گفت بر لب آنچه نازل کردی و گفت بطرف آنچه نازل کردی (فأراه الخضر قائما

الجبر از من خیر اجر پس معانیه کنانید خضر موسی را بر پادشاهان و یوایر بغیر از اجر (مقتبه سطل و لکس) پس عتاب کرد
 موسی بر خضر با قیامت دیوار که پراگرفته ای ابری (فکره بسقا اتمه من غیر اجر الی غیر ذلک) مالم ندکر پس یاد دهنایند
 خضر موسی را بسقا اتمه موسی برای دختران شعیب بغیر از بطرین خضرین که ندکر که ده شده درین کتاب و قرآن مجید
 رسایند که ده شده است از حضور شیخ که جمع شدند با خضر پس گفتند این کبریم بر سر موسی هزار سال از آنچه
 از اول عمر آنجناب جاری بودند پس نه صبر کردیم و نه تحمل (مستحق منی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ان یکت
 موسی علیه الصلوٰة والسلام ولا یعرض حتی یقین الله تعالی علیه من امرها) تا آنکه بنا کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم که سکونت کردی موسی علیه السلام و نه اعتراض کردی تا آنکه قصه کردی الله تعالی بر آن خضر است صلی الله علیه
 و آله و سلم اندام آن مرد و علیه السلام (و علم صلی الله علیه و آله و سلم بکتاب ما و فی الیمن غیر علم منه) پس دانستند
 حضور صلی الله علیه و آله و سلم بدین اعمال که کوفت داده شده بود موسی در راه و لایست خود بطرف او از غیر
 علم موسی (از تو کان عن علم ما کفر مثل ذلک علی الخضر الذی قد شهد الله له عند موسی و زکاه و عدله) زیرا که اگر بودی
 از علم نه انکار کردی موسی مثل این را بر خضر که شهادت داد او خضر را نزد موسی که تعلیم کردیم او را از نزد خود و علم
 و پاک کرد و تعلیم نداد خود حق تعالی خضر را که فرمود که دادیم خضر را رحمت از نزد خود و معذرا غفل موسی عن تزکیت
 الله و عما شرط علیه فی اتباعه و با وجود این غافل شد موسی از تزکیه خدا تعالی نسبت خضر را از آنچه شرط کرده بود و در او
 خضر موسی را در پیرایش که اگر پیر وی کنی مرا پس سوال کن از من تا آنکه حدیث کنم بر سر تو او را و یاد دهنایند
 که از تو صادر شده بود و جزین نیست غافل شد موسی (رحمتنا و ان سینا امر الله) برای رحمتی با که چون نسیان
 کنیم خدا تعالی که چون با جلال است قدر خود موسی امر خدا و عهد خضر را یاد نداشت و گرفت نکرده شد که ادنی در حق
 بداییم چگونه معذرت به نسیان نشویم و لو کان موسی علیه السلام عالما بکمال ما قال له الخضر ما لم یخط به خبر ای الی
 علم علم لم یحصل لک عن ذوق کما انت علی علم لا حلا لنا فانصف علیه السلام و ذکر بودی موسی علیه السلام عالم باین
 نه فرمودی برای او خضر که آنچه نه احاطه داری بدان بطور خبری من بر علی مستقیم که نه حاصل شده از ذوق
 چنانکه تو بر علی هستی که ندانم و را من پس انصاف کرد خضر علیه السلام گو این مقوله در قرآن مجید مذکور نیست مگر از
 تقریر خضر فهمیده می شود و اما حکمت فراقه فلان الرسول یقول الله فیه و ما شکم الرسول محمد و ما شکم عنه فانتهاوا
 فو قعت العلماء با الله الذین یغفون قدر الرساله و الرسول عند هذا القول و لیکن حکمت فراق خضر
 مع فواید حاصلت نشان دهن که نشود پس برای آنکه در شان رسول فرمایند حق تعالی و آنچه در شان رسول

پس گیرید اور وہ انجی نہی کنند پس از ان باز آیند پس واقعت شدند آن علما و خدا که شناسند قدر رسالت و رسول
از نزد این قول (و قد علم الخضر ان موسی رسول الله فاخذتیر قصباً ما یكون منه لیون فی الادب حقه مع الرسول)
و دانست خضر که موسی رسول خداست پس آنجا را میدید که و آنرا که باشد از و تا کمال کند حق ادب با رسول
(و قال له ان سالت عن شیء بعد هذا فلا تصا جنتی فبما عنی یجبت منی) که گفت موسی برای خضر اگر سوال کنم ترا
از چیز پس بعد ازین پس نه مناجات کنی مرا پس نهی کرد موسی خضر از صحبت او (فلما اقصت منه انشأ ثلثة قال
هذا فراق بنی و بنیاب و لم یقل له موسی لا تفعل و لا طلب صحبتی پس هر گاه میکه خضر گفت این فراق است
در میان من و تو و حکم رسالت موسی بود که نه مصاحبت کنی خضر آنجا آورد و نفرمود برای خضر موسی مکن و نه
طلب کن صحبت او را (العلمه بقدر المرتبة التي هو فیها استی الطائفة بالنبی عن ان یصحبه فسکت موسی) برای دانست
موسی باندازه مرتبه که بود موسی در آن آنکه گویا شد خضر را به نهی از آنکه صحبت کند خضر موسی را پس موسی خاموش
ماند نزد فراق (و فوقع الفراق) پس واقع شد فراق (فانظر لی کمال هذین الرجلین فی العلم و توفیقه الادب
الاسمی حقه) پس نظر کن بطرف کمال این دو مردان در علم و ایفاء آن هر دو حق ادب الهی را (اولی انصاف
الخضر فما اعترفت به عند موسی چیست قال له انما علی علم علیک من الله لا تعلمه انت و انت علی علم علیک الله لا تعلمه انت
و غور کن بطرف انصاف خضر در آنچه اعتراف کرد به نزد موسی چنانکه گفت خضر برای موسی من بر علمی هستم
که تعلیم کرد مرا بدان علم اندران بن بلسان اشاره دانسته شد بقوله ذل که توندانی او را تو بر علمی هستی که تعلیم کرد
ترا اندر اندام او را من (فکان هذا الاعلام من الخضر لموسی و دواء کما یجرح فی قوله و کیف تصیر علی عالم خط به خبر را
مع علمه بعلمه رتبه بالمرسانه) پس شد این اعلام از خضر برای موسی و دوا ایراست آنچه جرح کرده بود خضر موسی
را در قول خود و چگونه صبر داری بر آنچه احاطه کنی بدان بطور خبر و رسالت با وجود علم خضر بعلم مرتبه موسی
بر رسالت (و لیست تلك المرتبة للخرم و لیست این مرتبه رسالت در بار دیگر که بعد حاکم زنده شد در براس
خضر گویا خضر برای امت موسی ایچو سچ اندر براس امت اسلامیه (فظهر ذلك فی الامنة الحیرتی فی حدیث ابی بکر)
فقال علیه الصلوة و السلام لا صحابه انتم بعلم بصلح دینا کم و لا شک ان العلم بالشی خیر من الجهل به و لا مزاج
الله نفسه بانه یکنی شیء علیکم فقد اعترف صلی الله علیه و آله و سلم لا صحابه بانتم اعلم بصلح الدینا منه لکینه لاجرة له
بذلك فانه علم ذوق و تجربه و لم یفترغ علیه الصلوة و السلام بعلم ذلک بل کان شفا بالهم فالاهم پس ظاهر
شد این در امت محمدیه علی صحابه الصلوة و السلام در حدیث تأیید خصل پس فرمود علیه الصلوة و السلام که شما و انا

تربیه بصلح دنیا می خود نیست شکی که علم شایسته بهتر است از جهل بد و بر سر این نفس خود راجع کرده اند تعالی که هر شری
دانا است پس قرار کرده حضرت صلی الله علیه و سلم برای همایان خود که آنان دانا ترند از حضرت صلی الله علیه و سلم در کار
دنیا برای بودن آنحضرت صلی الله علیه و سلم به خبر بزرگی تا میر نخل زیر کادو علم ذوق و تجربه است و نه فراموشی یا نیت
آنحضرت صلی الله علیه و سلم بکار این بلکه بود عقل آنحضرت صلی الله علیه و سلم و آنکه و سلم بمقصود ترازین پس مقصود ترازین
(نقد بهتر است علی ادب عظیم تفتیح به ان استقامت نفس کافیه) پس تنبیه کردیم تیریداد سبب بزرگ نفع و بدتر
اگر استعالی کنی جان خود را در راه که سود بباشی بایندگان خدا و عوالتی بکشی بعلم بعضی مسائل مجهول از نجس
است تصریح قول که هر قول فرعون در عالم طبیعت نفوذ بد بلکه بعضی امور دنیاوی نیز عقل جزوی پسندیده بود
پس زبان جمله قول فرعون بود که چون موسی گفت که بفیلس با مانی اسرائیل را چنانکه در سوره شجر است
گفت که تو ای موسی آن بودی که در مایه پیدا شدی و ماندی در ماساها و سرکش شدی که قتل کردی قبطی را
و باز فرار کردی پس بکدام سبب سختی آن شد که قوم خود را مالک شوی که از نجاسری و نزد عقل جزوی این
چنین سخنانش نازیبانه و لیکر از حقیقت حکم و رسالت موسی نا آشنا بود پس موسی فرمود که بی شبهه این چنین
است و بوقت قتل از گمراهان بودم لیکن حق تعالی بلا سبب ظاهری عطا کرد مرا خلافت و رسالت و سبب
ظاهری امر آخر است و عطا امر آخر و تو بندگان می کنانی از بنی اسرائیل حالانکه حق تعالی رسالت علیان است
خاص لاتی برستش چنانکه میفرماید (و قوله فوهم یسکری حکما یرید الحق فتم و جعلنا من المرسلین یروا المرسلین)
و در قول حق تعالی در سوره شجر که پس کشیدم پروردگارم حکمی از حکم داده کند خلافت و از قول او که کرده ام
از رسولان اراده کند رسالت را و نفس و عوالت رسالت برای حکومت کافی نیست بدان نظر میفرماید
رفاعل رسول خلیفه فالحلیفه صاحب السیف و الفکر و الولا یمیزه زیر را که نیست هر رسول

سیف و فکر و ولایت است (و اگر رسول نیست که لکس اما علیه السلام تا رسول هم در
رسالت جزوین نیست بر و ابلاغ رسالت است چنانکه حضرت علیه السلام قبل از
صاحب خلافت کبری شد رفان قال علیه و حمایه با سیف فذلک الخلیفه
رسالت و حمایت کند او را با سیف پس این خلیفه در رسول است (و
خلیفه ای ما عظمی الماک و لا اعلم فیم) پس چنانکه نیست هر بنی رسول
که داده شود ملک حکومت پس حسب سوره شجر از فرعون گفت که

عنه

چیزیست که مغائر عالم است و چون حقیقت این اسم برسد که مثل هست موسی از کمال علم تفصیل این اسم کرد که پروردگار
آسمانها و زمین و مابین آن هر دو یکی پروردگار عالم روح و عالم اجسام و عالم مثال بر رخ و این جواب صحت بر آن
طریق است که کسی حقیقت انسان برسد در جوابش تفصیل او که حیوان ناطق است آورده شود زیرا که موسی
علیه السلام او شان را اهل ایقان گمان میکرد و فرمود اگر اهل ایقانند و در خود مشاهده این سه عالم را می سازید
پس آنان که اهل کشف بودند جواب ندادند لیکن فرعون برای گروه خود گفت که آیا نمی شنوید که جواب
نمی دهید پس موسی موقع دید و چیز سه فرمود که موجب ایقان زیاد شود زیرا که دانست که اهل ایقان
اند بدان نظر فرمود که پروردگار شما و ابا شما گذشتگان تا حسب حدیث این حرف نفسه نقد عرف ربی بر نذر
و هم اشارت بقیامت باشد فرعون گفت که رسولی که بطرف شما آمده است البته مجنون است تا قوت خود بر گروه
خود ظاهر سازد و از حقیقت هر کس از جنس و فصل و رعادت سوال بپاوی شود بدان نظر گفت که من
از حقیقت آنکه مغائر سوال دارم و موسی او صاف آنچه میفرمود جوابی آورد و در حقیقت جواب موسی از حقیقت
اسم رب العالمین همین بود که گفت و چون موسی دانست که بنظر مغائرت از عالم می پرسد در جواب گفت
پروردگار مشرق و مغرب و مابین آن هر دو اگر عاقلید و حق را مغائر عالم دانید پس منبر چون این را
طعن شمر بدان نظر گفت که خدای بخیر من دیگر نیست تا علو خود بر گروه خود ظاهر نماید نه آنکه بر طوطی ملاحظه کرده
اگر بگیرد آبی غیر من هر آینه کم تر از قید یان دور نسبت خدای ابا اولین و نسبت خداست یعقوب
و اسحاق و ابراهیم فرعون را تردید بود که هنوز بنام خود با کسی اند و متنازع نشده است و چگونه باین قدر تغیر باز
عفو کنند پس موسی گفت ایانیا مرا ترا بچیز روشن که دلیل بر قیامت و تشریف روح حق باشد پس برک
آنکه گمان تو م بر لخص نباشد گفت بسیار اگر از صفا قیامی پس انداخت عصا خود پس ناگهان
اثر دهاست ظاهر بود و باز او را گرفت که عصا شد و این دلیل قیامت شد و در شب تاریک بیرون
آورد و دست چپ خود را پس ناگهان آن روشن بود برای ناظرین که با وجود تمامی بدن موسی تمیز و
نوبی دست موسی دلیل تشریف روح الهی در عالم وجود است پس چون فرعون عاقل شد گفت برک
گروهی که گرد او بودند که این موسی ساور نیست و انا را ده کند که خارج کند شمار از زمین شما بسحر خود پس
چهره تجویزی کنند پس حضرت شیخ حکمت سوال فرعون و جواب موسی میفرماید (و اما حکمت سوال فرعون عن
شد این را که گفته بقوله ما رب العالمین فلم یکن عن جمل و انما کان عن الخلق رسته یری جواب مع دجواه

الرساله عن ربهم ولکن حکمت سوال فرعون از باهیت الکیه از لفظ ما که گفت رب العالمین پس نبود از جمالت او و فرین
 نیست بود از آفرینش تا کیبند فرعون جواب موسی با دعوی او رسالت را زیر و ردگارش و لفظ ما سوال و حقیقت
 باشد به نسبت آنکه در جنس فصل باشد نزد و قابل پس جواب از جنس فصل باشد و آنرا که جنس فصل نباشد نزد
 متاخرین چون ایشان از خاصه و بنده پس درین سوال از ایشان موسی علیه الصلوٰۃ والسلام کرد که کفر قوم ندبند تا شنیدند
 بودند (و قد علم فرعون مرتبه المصلین فی العلم مستدل بحجابه علی صدق دعواه) و دانست فرعون رتبه پایین با علم
 تا دلیل گیرد جواب او بر صدق دعوی او سوال و بود که حیثیت رب العالمین بر ندب متاخرین (و سوال سوال
 ابراهیم من اجل تاخرین حتی لیر فهم من حیث لا یشرعون بما شرع موسی فی نفسه فی سواله و سوالی که فرعون از موسی سوال بیام
 از حیث خاصه پس که لفظ ما سوال نزد و قد ما از حقیقت مرکب از جنس فصل باشد پس و خیال حاضرین انداخت که
 من سوال از حقیقت رب العالمین می گفتم تا شناسد حاضرین را بر مرتبه خود بطوریکه ندانند بدانچه شعور داشتند او
 بنفسمه در سوال خود (فاذا اجابوا بالعلم و بالامر اظهر فرعون البقاء من نصبه لیس موسی ما اجابه علی سواله فبین
 عند الحاضرین خصوصاً فهم ان فرعون اعلم من موسی) پس چون جواب داد موسی فرعون را جواب علما با مرتبه
 متاخرین اند که وجود مطلق از جنس فصل نیست و آنرا که جنس فصل نباشد جواب ایشان بخاصه جلیه داده شود و
 موسی از خاصه جلیه جواب داد که مرکب از جنس فصل نبود ظاهر کرد فرعون برای بقاء منصب خود که موسی من
 جواب داد فرعون لمطابق سوال او پس نظام شد نزد حاضرین که ندبند تا شنیدند بودند بر تصور فهم شان که فرعون
 دانای تر است از موسی (و انما الما قال که فی الجواب ما یبغی که دعوی انظام غیر جواب علی ما سئل عنه و قد علم
 فرعون انه لا یجیب الا بکمال نقال لاصحابه ان رسولکم الذی ارسل لیکم مجنون ای مستور عنه علم ما سالت عنه اذ لا
 تصور ان یعلم اصلاً و برای همین هرگاه فرمود موسی برای فرعون در جواب آنچه من ادراست برای جواب نزد
 متاخرین که فرعون از و شان بود که رب العالمین او پروردگار آنها نمازین است اگر اهل ایقاینند و او در
 نظام غیر جواب است نزد متقدمین که سوال کرده شده بود موسی از و که با جنس فصل باشد و دانست فرعون که
 نه جواب دهد مطابق علما متاخرین موسی او را که بدین پس گفت فرعون برای اصحاب خود که سولیکم فرستاده شده
 است بطرف شما پریشان مجنون است ای پوشیده کرده شده از علم آن اسم آتی که سوال کردم از و بر که تصور کرده شود
 که دانسته شود و حقیقت رب العالمین هرگز (فا سوال) من قال السؤال عن الما بهیه سوال عن حقیقه المطلوب
 و لا بد ان یكون علی حقیقه فی نفسه لایكون لغيره و انما الذین جعلوا الله و در مرتبه من جنس فصل فکک فی کل ما یقع

فيه الاشتراك من الجنس له لا يلزم ان لا يكون على حقيقة في نفسه لا يكون لغيره فالسؤال صحيح على سبب اهل الحق والاطم
الصحيح والعقل السليم والجواب عنه لا يكون الا بما اجاب به موسى پس سوال صحيح است زیرا که سوال از ماهیت
سوالی است از حقیقت معلوب لابد است که باشد مطلوب بر حقیقت خود و نفس خود که باشد برای غیر او و غیر نیست
که مرکب باشد و گسائیکه حدود مرکب از جنس فصل کنند پس این مخصوص در پیوسته است که در و اشتراک واقع باشد
و هر گاه جنس نباشد لازم نیاید که باشد بر حقیقت که باشد برای غیر او پس سوال صحیح است بر سبب اهل حق و بر علم صحیح
و عقل سلیم و جواب از و نباشد مگر در آنچه جواب داد موسی (و بهمانه کبر) و در اینجا سر بزرگ است که فرعون از لفظ ما حقیقت
هم رب العالمین پرسید که مرکب است از ذات فعل (فانه اجاب بالفعل لمن سال عن الحد الذي هو الحد الذي هو
ضافه الى الظاهر من صور العالم و ما ظه فيه من صور العالم فكانه قال له في جواب قوله و ما رب العالمين قال ان الذي يظهر فيه
صور العالمين من مخلوقه و السما و سفل و هذا الارض و ما بينهما ان كنتم موقنين) پس موسی جواب داد بذات تلبس به حقیقت
فقط ربوبیت برای کسی که سوال کرد از حد ذاتی رب العالمین پس که در حد ذاتی عین ذات باضافت احوال و بطرف حدود
عالمیکه ظاهر شده رب العالمین بدو یا بطرف صور عالمیکه ظاهر شده در و پس گویا که موسی برای فرعون در جواب
قولش و ما رب العالمین که حقیقت او ذاتیست بافعل اضافی تحمل تفصیل آن مجمل که عبارت از حقیقت آن بفعل بود
پس فرمود رب السموات و الارض و ما بينهما ان كنتم موقنين یعنی حقیقت هم رب العالمین آنست که از تربیت او ظاهر شده
در و صور عالمین از علوی که او آسمان عالم ارواح قدسیه است و سفلی که او زمین اجسام و ارواح سفلیه است مثلاً این
آن هر دو که عبارت از عالم مثل است اگر باشند اهل یقائن اهل شهود (او یظهر هو بها یا اضافت که در بطرف چیزیکه
ظاهر شده حق بدان صورتها از مخاطبین که من عرف نفسه فقد عرف ربه چون فرعون گفت که آیا نمی شنوید که جواب
نمی دهید پس موسی فرمود پروردگار شما پروردگار آباء شما و این وقت فرعون گفت که رسول شما همچون است
یعنی مستور است بر و حال سوال من که شما دانید که من سوال از حقیقت کنم و او جواب از خاصه میدهد حال آنکه جواب
موسی عجب جواب با تحقیق و با لطافت بود (فلما قال فرعون لاصحابه انه لجنون كما قلنا في معنى كونه مجنوناً و موسی
الى البیان يعلم فرعون رتبة في العلم الا اني نسلم بان فرعون يعلم ذلك فقال رب المشرق و المغرب فجاوب بالظهور و ستر
و هو الظاهر و الباطن و ما بينهما هو قوله بكل شيء عليم پس هر گاه میگوید گفت فرعون برای اصحاب خود که موسی
بر آئینه مستور السوال است چنانکه فرمودیم در معنی بودن او مجنون که مستور السوال است مستور السوال نبود پس براس
مبنیه فرماید که مستور السوال نیست مگر باید که موسی و بر بیان تا دانند فرعون رتبه موسی در علم آتی بر علم موسی

بآنکه فرعون دانند این و ال عقل را جوایب مطابق افتد که تفصیل حقیقت رب السموات و الارض از و نهضت ال عقل
 شود که حق را با سم ظاهر و باطن اقرار دارند پس فرمود رب شرق و مغرب پس آورد بجزیکه بدان ظاهر شود رب سما و
 وارض و باطن شود و دلیل بر و آن قول حق تعالی است که وست ظاهر و باطن و رب یابین هر دو دلیل بر بودن
 رب باطن قول حق تعالی است و آیه مذکوره که و تعالی بهم شر داناست (انکم تعلمون ان الی انکم تم صحاب تقیید
 فان العقل مقید اگر عاقل استیدی اگر باشد صحاب تقیید زیرا که عقل مقید بظهور و بطون حق اقراری دارد
 (فالجواب الاول جواب الموقنین و هم الی کشف الوجود فقال له انکم موقنین الی صحاب کشف و شهود
 فقد علمتم بما یقتضوه فی شهودکم و وجودکم فان لم تکنوا من هذا الصنف فقد اجهتکم فی الجواب الثاني انکم ال
 عقل و تقیید و حصر تم الحق فیما یعطیه و له حقوقکم پس جواب ال یقین بود زیرا که ان ال کشف
 و وجود بود زیرا که فرمود برای نشان اگر باشد از ال یقین الی صحاب کشف و شهود پس تعلیم کردم شما را بدینچ
 یتقن که دید آنرا در شهود خود و وجود خود چنانکه بار دیگر فرمود که بر در کار شما و بر در کار شما پس اگر نبودید ازین
 صنف پس جواب دادم شما را در جواب ثانی اگر باشد از ال عقل و تقیید و حصر کردید شما حق را در آنچه دید و در
 اوله عقل شما در ظاهر و باطن هر معنی که دانستندی انچنین تفسیرین مقام باید فهمید (فظهر موسی بالوجهین یسلم
 فرعون فضله و صدق پس غالب شد موسی بهم دو وجه تا دانند فرعون فضل و صدق انجذاب علیه السلام و
 علم موسی ان فرعون علم ذلک او یعلم ذلک لکنه سال عن المایته فاعلم موسی انه لیس سواک سطلح
 انقد ما فی السؤال بما قلذک اجاب و دانست موسی که فرعون دانست این یا دانند این برای بودن او که
 سوال کرد از ما هیست پس دانست که نیست سوال او بر اصطلاح قدما در سوال با که هر کس از جنس فصل سوال
 میکنند و در حقیقت هر شی را حقیقت است که متمیز از غیر است پس برای همین جواب داد موسی (فلو علم منه غیر ذلک لخطاه
 فی السؤال) پس اگر دانسته موسی از فرعون غیر این که سوال بطور قدماست هر کس خطیه کردی موسی فرعون را
 در سوال که حق که هر کس از جنس فصل نیست چگونه از ما سوال میکند (فلما جعل موسی السؤل عنه عین العالم
 خاطمه فرعون بهذا اللسان و القوم لا یستفرون) پس چون کرد موسی مسؤل عنه عین العالم خطاب کرد موسی فرعون
 باین زبان ذیل و قوم نمی دانستند (فقال له لکن انخزت الی آخری لاجلک من یسبحون) پس گفت فرعون این
 صورت که حق عین عالم است درین چون عین است اگر گیری کسی غیر من هر کس که ترا از مسجون و مسجون گرفته
 شده است از من (و یسبحون من الحروف الذی لا یستترکس فاکمل اجبت بما یدعی به ان اقول لک

مثل هذا القول بوسن در سخن از هر وقت زوایا هست پس باقی مانده جن که مخفف جن شدند و هست یعنی پوشیده ای
 البته پوشیده که می تواند بر غلبه خود زیر که تو جواب دادی بدینچه تا اینکه کنی مراد آن که گویم برای تو مثل این قول (فان)
 قلت لی قد علمت یا فرعون و عیدک ایای و العین واحد یکف فرقت میقول فرعون انما فرقت المرأتین
 انما فرقت العین و لا اقسمت فی ذلک و مرتبه الان الحکم نیک یا موسی بالفعل و انانیت باعین و غیرک با مرتبه ایس
 اگر کنی ای موسی برای من تو جالب شدی ای فرعون بوعید خود مرا که نسبت بخود کردی بخدا نکردی حالا که عین واحد
 است پس چگونه تفریق کردی عین واحد را پس گوید فرعون چنین نیست تفریق کرده شدند مرآتین و احد نه
 تفریق کرده شدند و احد و نه مقسم شدند در حد ذات خود که متفی شدی از نسبت کردیم و عید خود و مرتبه من اکنون
 حکم است در تو ای موسی بالفعل من تو هستم عین و غیر تو بر تبه یا عی چونکه میرنگی اسیر رنگ شد موسی با موسی
 در جنگ شد چون به میرنگی رسی کان داشته موسی با فرعون کردند آشتی + (فما فهم ذلک موسی منه اعطاه حقه
 فی کونه یقول له لا تقدیر علی ذلک لمرتبه یثمد له بالقدرة و انظر الالافیه لان الحق فی مرتبه فرعون من الصورة
 انظاهرة لما انعم علی المرتبه التي کان فیها ظهور موسی فی ذلک مجلس پس هرگاه فهمید موسی این از فرعون داد موسی
 فرعون را حق او در بودن او که گوید موسی فرعون را نه قدرت داری برین حال آنکه مرتبه شهادت و هدایت فرعون بقدرت
 و انظار او در موسی زیرا که برای حق در مرتبه فرعون از صور ظاهر است بر مرتبه که بود در ظهور موسی درین مجلس
 (ان قال له یظفر المانع من تعدیه علیه و لو یجوز ان یکسب شیئ من یسین) پس فرمود موسی بر اس فرعون که ظاهر است برای او
 مانع از تعدیه فرعون بر موسی این معنی ذیل که آیا آرم ترا بجزای روشن دال بر هدایت من که از ان کشف بشود
 اگر دور (تفعل لی ایضاً ما تعدی به) پس کنی با من نیز آنچه وعد کنی مراد آن (فما یسع فرعون الا ان یقول له
 ذات به انکنت من الصادقین حتی لا یظفر فرعون عند ضعفه و الی من قوم بعدم الانصاف نکالوا یرتابون فیهم
 پس نه وسعت و شمت فرعون را که آنکه گوید برای او که میارید ان اگر باشی از صادقین تا آنکه نه ظاهر شود فرعون
 که وضعف را به قوم خود بعدم انصاف پس شک کرد زری در فرعون (و هی الطائفة التي اتهمها فرعون فاطاعوه)
 و اطاعوه بود که خیف دانست او را فرعون پس طاعت کردند فرعون را (انهم کانوا قوما فاسقین) ای خاریین
 عا نعطیک الحق و انما یسیر من انکارها و دعاه فرعون باللسان انظما هر فی العقل فان که حد یقف عند ذلک و اوجا در
 صا حسب الکشف و البین) و آنان بودند قوی فاش ای خارج از انکار یک و دهند و را عقل صحیح ای انکار یک
 دعوی که در فرعون بزبان ظاهر و عقل زیر که برای عقل حدیست که وقوف کنند نزد او چون مجاوزت کند

حاج

پس هرگاه که فرعون حسب عادت مصران بنود بریارفت حکم حق بموسی رسید که بدریافت فرعون را بگو که بنی اسرائیل را بگذارد و بروا فرستد پس هارون عصا بریازد که آب نیل مثل خون شد و جمله باهیمان مردند و شعبده بازان نیز در بعضی جاهه شعبده مذکور کردند و برای خود چاه بادرکناره نیل کنیدند و بعد بهفت روز آب صاف شد و باز درخوبست خلاهی بنی اسرائیل موسی و هارون نمودند و بالنگاه فرعون هارون عصا بریازد که خاک برآمدند این نشان سوم از عصا شد حتی که بر بالا خانه و تئور و آرد فرعونیان برگردند و ساحران نیز چیزی نمودند و فرعون وعده کرد که اگر خاکان برود بنی اسرائیل را بگذارد پس بدعا موسی دفع شدند و بنی اسرائیل را بگذشت پس هارون عصا بر زمین زد و کشتیها برآمدند و این چهارم از عصا شد و ساحران هر چند خواستند از ایشان بر نیامدند و بفرعون گفتند که این از قدرت خداست باز فرعون درخوبست خلاص کرد و بعد از خلاصی دل فرعون حسب عادت سخت شدند بنی اسرائیل را بگذشت باز موسی و هارون بشتاب آوردند این نشان پنجم از عصا شد و بدستور فرعون درخوبست از موسی است که دوباره از رفد دل فرعون سخت شد باز در پیشی بدعای موسی و با آمد و بدعای موسی درخوبست فرعون رفد شد و دل فرعون سخت گشت باز موسی خاک تئور برآید و بفرعونیان و ساحران و بنیلهما برآمدند و نگاه ساحران مغلوب گشتند و ایمان برب موسی و هارون آوردند باز رعد و ثرا که گاهی بر ملک نیامده بود بدعای موسی آمد این نشان ششم از عصا شد و درین وقت موسی و هارون از دربار فرعون خارج کرده شدند چون بعد از خلاص از خانه درخوبست فرعون جمله بنی اسرائیل موسی و هارون نمودند فرعون الکار کرد باز بدعای موسی و بنیلهما برآمدند این نشان هفتم متعلق بعصاست و بدعای موسی رفتند و دل فرعون سخت بدستور شد باز تازیکی سه روز بدعای موسی شد پس این آیات مخوفه کامل شدند که از عصا و بدعای غیره بودند پس آیه پاکت برآورد که اول ناده فرعونیان پلاک سفید نگاه و جارت فرعون برای موسی شد که هر طور بگویم بنی اسرائیل را بهرید و در قرآن مجید اجمال است و در کتاب خرو و ج تفصیل تمام است سوره هفتم بدعای موسی شد و شگافتن در بار از عصا شد این طوره معجزات موسی از عصا و بدعای او در نه نازل از نه بود و در (قامتوا بر رب العلیین رب موسی و هارون ای الرب الذی یدعو الیه موسی و هارون لعلمهم بان القوم یعلمون انه ما دافع فرعون) پس چون سحروه و بنیلهما بعد چندین معجزه با که موسی آورد و بمقابل او چیزکی سحروه نیز آوردند گو سحر خیان ادنی بود بمقابله اعجاز موسی پس ایمان آوردند برب العلیین رب موسی و هارون ای ربیکه خواند بطرف او موسی و هارون برای علم شان با لکه قوم دانند که او رب است که خواند موسی او را براس فرعون (اولا کان فرعون فی منصب الملک صاحب الوقت و انه الخلیفه بالسیف و ان جاو فی الکفر انما موسی الذلک قال

انار بكم الا على وای الشکان کل زبا با نسبتہ ما فاننا الاعلیٰ منهم بما اعطینہ فی الظاہ من التحکم فیہم) و ہر گاہیک بود مشرعون
در منصب حکم صاحب وقت و بود و خلیفہ سیف و گریہ جو کہ در وقت شرع برای ہمین گفت من پروردگار شما اعلیٰ ام
و گریہ کل رباب اند نسبتی لیکن من اعلیٰ از شما نم بدان حکمیکہ اوم اوراد نظام را و ما علمت السحرة صدقہ فیما قالہ لیکردہ و اعتراف
لہ بذلک فقالوا لہ فما لقیتہ ہذہ الحیوۃ الدنیا فافضل انت قاض فالدولۃ لک فصیح قولہ انار بکم الا علی و الشکان عین
الحق فالصورة فرعون قطع الایدی و الارجل و صلب بعین الحق فی صورتہ باطل لیس مراتب التماثل الا بذلک
الفعل) و ہر گاہ دانستند سترہ صدق فرعون در آنچه گفت اوراد نہ انکار کردند اوراد اقرار نمودند برای ابودین پس
گفتند برای ابودین نیست کہ حکم کنی این حیات دنیا پس حکم کن آنچه حکم کنی پس دولت برای نیست پس صحیح شد قول
او کہ من پروردگار شما اعلیٰ ہستم و نشان نیست کہ بود قائل انار بکم الا علی عین حق لیکن بصورت فرعون پس قطع کرد
فرعون دست و پا با و صلب کرد بعین حق در صورت باطل برای رسیدن مراتب شہد کہ نرسند گریہ بدین فعل فرمود
شیخ ابودین قدس سرہ شعر من لا انکر الباطل فی طورہ و فائدہ من بعض نظم و راتہ و ازینجا دریافت شد کہ ہر چہ در وجود
ہست ہمہ غیر و تکیو است در عایت حق حضور شیخ مرحوم را زیادہ مرعی کہ مسکان رحمت را بدان غلطی است انظر
ساحران کہ ہل یقمان بودند بعد از بر آمدن و قبلہا چون عاجز شدند بایمان بر سر موسی و ہارون آوردند کہ بے شہدہ روز
وجود بصورت روح اعظم بدرجہ ہوید کہ قابلہ توان کرد و فرعون و عیدی کہ دین بنظر اہل حق و گفتند کہ باطرت
خدا را رج و متقلب خواہیم شد پس ز عمل فرعون آمان متقلب کہ کثرت بود حدت کردید در فان الاسباب
لا یصل الی تعطیلہا لان الایمان الثابتہ اقصدتہا فلا تظهر فی الوجود الا بصورة ما ہی علیہ القوت ام زیرا کہ نیست
سبیل بطرف تعطیل سباب زیرا کہ ایمان ثابتہ مقتضی شدن آن اسباب را و مقتضا و ایمان در تحقیق چنانکہ در مرتبہ
نورانی حضور شیخ فرمودہ است از عین حق است پس نہ ظاہر شود و در وجود خارجی مگر بصورتیکہ بر و ثبوت علی است
پس ہر سبب مربوط باشد بسببی در ثبوت علی کہ یافتہ نشود و در وجود عینی مگر بدو (او لا ہمیر لکلمات الہیہ و نیست
الکلمات الہیہ سوی ایمان الموجودات فی سبب الیہا تقدم من حیث بلوہا و نسبت الیہا الحدوث من حیث وجودہا
کما تقول حدث الیوم عندنا انسان اذ ضیعت ولا یلزم من حدوثہ انہ ما کان لہ وجود قبل ہذا الحدوث) زیرا کہ
نیست تبدیل برای کلمات خدا تعالی نیستند کلمات خدا سوی ایمان موجودات پس نسبت کردہ شود بطرف انہما
قدم از حیثیت ثبوت شان و نسبت کردہ شود بطرف شان حدوث از حیثیت وجود شان چنانکہ گوئی حادث
شد و ز نزد انسانی یا ضیعت و نہ لازم آید از حدوث او درین روز کہ نبود برای او وجودی قبل ازین حدوث

الذکر کمال الله تعالی کلامه العزیز فی آیتان مع قدم کلامه بایا تم من ذکر من ربهم کماله الا استمعه و هم یلحدون و ما
 یأثم من ذکر من الرحمن محدث الا کما نواحه معضین برای همین فرمود الله تعالی در کلام عزیز خود در آوردن
 خود مع قدم کلام او که نیاورد او شان را از ذکر می محدث از پروردگار شان مگر شتو نداد و او را حاکم که لعب
 کنند و نه آورد او شان را از رحمت ذکر محدث مگر اعراض کردند پس با وجود قدم در عین بطور بجا داشت تصدیق شد
 و بقیه در او اهل این شرمی تحقیق کلام کرده که مطلق کلام که عبارت از اظهارانی الباطن است بسبب قدم است
 گو در زمان خاص ترکیب الفاظی و حدیث لازم آید که معنی قدم صفت بسط را نمی باشد خود باید کرد و در الرحمان لا یزعم
 الا بالرحمة و من اعراض عن الرحمة قبل العذاب الذی هو عدم الرحمة و در حین نیار و بندگان را مگر بر حمته گو بصورت
 نعمت باشد پس وجود هر بنده رحمت است و هر که اعراض کند از رحمتی که وجود است مستقبلی شده عذاب را که او عدم
 رحمت است پس عدم نبود این تمیید است تا نظر بداند دل بر بندگان حق تعالی و دیگر چه کار باشد نینداخته شود
 چنانکه حق تعالی فرمود و لا تأمرهم الا بالحق و لا یفزعهم الا بالحق یعنی با ایشان یعنی با کفار مکن مگر نزارع ظاهر که شرم نیست
 ظاهر است و آنان مخلوق پس فرعون نیز مخلوق حق است بعد ازین خود باید کرد که حق تعالی در سوره یونس میفرماید
 و فلولا کان فی قریه امنة لفتقنا فیهم الا انهم یؤمنون لکنهم یؤمنون عذاب الخوی فی الحیوة الدنیا یعنی پس
 چه باشد که ایمان آوردی قریه قبل از رویت باس که نفع دادی او شان را ایمان او شان مگر قوم یونس
 هر گاه میکه ایمان آوردند کشتایدیم از ایشان عذاب دولت در زندگانی دنیا پس کلام در نفع و عدم نفع ایمان در دار
 دنیا است که حکم مستثنی منه میجو مستثنی در دار و احد باید (و اما قوله تعالی فلم یکن نعیم ایمانهم لما رادوا باسنا سنه الله لئلا
 قد فعلت فی عباده الا قوم یونس فلم یدل ذلک علی انه لا ینفعهم فی الآخرة بقوله فی الاستثناء الا قوم یونس فالردان
 ذلک لا یرفع عنهم الاخذ فی الدنیا فذلک هو خذ فرعون مع وجود الایمان منه ولیکن قول حق تعالی در سوره مؤمن که
 پس نفع نداد او شان را ایمان شان هر گاه میکه دیدند عذاب ماط یقعه خداست که گذشت در بندگان او پس این
 آیت اگر چه بنفسه دال بر عدم نفع ایمان بخصوص دارد و لیکن قول حق تعالی در سوره یونس آنرا تفسیر فرمود که کلام در
 ایمان باس در دار دنیا است پس نه دلالت کند بر آنکه نفع نداد او شان را و آخرت بدلیل قول حق سبحانه و تعالی
 که الا قوم یونس است پس راده کرد حق تعالی این که نه نفع کند از مؤمنین باس گرفت و در دنیا پس سبب همین گرفت
 فرعون را در دنیا با وجود ایمان او بدلیل که شیخ کمالی چون شیخ فاضل در کتاب مسی بلغات عالمیه به در زیر فقط فرعون
 نوشته که چون اختلاف بسیار در مفضل در حال شیخ محی الدین شنیدم عازم آن گشتم که پنجم شیخ گفته آنرا باید نوشت

دور در اختلافات اکبر با کتاب فتوحات در ساله کشی که در بنیاد نوشته است جمع کرده تحریر آورده و بیاورد است که
 علما را ظاهر که به شیخ نیست و در اعتبار اخلاص نموده اند و او را کافرونه نریز شمرده اند بهمه را نوشته و بعضی از ان درین کتاب
 نوشته شده را حجت اخلاص هم بر قول وی که قبضه مدطاه و مدطاه است و شیخ کی چند مقدمه را اصول فقهای خود نموده کی آنکه فظی
 که به حجت معنی واحد و موضوع باشد و احتمال غیر ندارد و آنرا نفس نامند و حکم نیز می خوانند و اگر احتمال غیر آن وارد آن نیز
 برود و به حجت است احتمال آن معنی که بلایه است آنرا مشتبه خوانند و مشتابه نیز نامند که لفظ وی فی الجمله و الطاهر و اگر احتمال آن
 هر دو معنی را بر نفس است بلکه کی از ان به نسبت و یک سو اولی باشد پس آن اولی را ظاهر خوانند و آنکه ولی نیست آنرا مرجع
 نامند و محتمل نیز نامند و همه به چون استلال نفس کنند و در مقابل آن نفس باید آورده و مشتبه ظاهر و نه مرجع به استلال
 به مشترک و مرجع را نفس است و چون استلال کتاب نیست کنند بلکه تفصیل او را بر نفس است هر چند که خطا کند زیرا که بکتاب
 و نسبت و نسبت زده است و در دامن نبوت آویخته است خصوصاً کسی که به کمال علم و عقل متصف باشد زیرا که اول قبل است
 مقدمه منکر مسائل جهاد و به کافریست زیرا که کافر کسی است که انکار با علم عجمیه من الرسول ضرورت کند و مومن کسی است که تصدیق
 با علم عجمیه من الرسول ضرورت کند و همچنین انکار جادویی که راویان آنها احواسه کنند کفر نیست و انکار مفهوم متواتر آن حکم به کفر
 نیست مگر نفس و با جمله انکار امر و نه کفر نیست چه کفر انکار امور و نه کفر نیست بعد از انکه این مقدمات بخاطر گرفته
 گوئیم که فرعون تلفظ بد و کلمه شهادت کرد و قوله تعالی حتی اذ او و کفره الفرق قال منت ان لا اله الا الله الذی منت به و اولی
 و انما من المسلمین و این نفس است زیرا که ذکر نمی آید پس از ان جهت که تا تو هم نگنند که وی ایمان نکرده و در عهد سابق
 میگفت که تا بگویم لا اله الا الله و اعلمت که من انکه غیر من پس این احتمال که و قبول خود الذی منت به و اولی است چنانچه ساطران
 گفتند که منار بایع الیمین و بارون تا تو هم نگنند که ایشان ایمان به فرعون آورده اند آنکه تا کید ایمان خود نمود و مقوله
 و انما من المسلمین سوال کرد که گویند که قوله تعالی الان و قد عصیت قبل و كنت من المفسدین دلالت می کند بر آنکه ایمان او
 مقبول نیست جواب گوئیم که این آیه در دو احتمال دارد اول آنست که این تفریق و تونج باشد بر آنکه در زمان قبایل تقصیر
 فریط کرده و درین زمان بپسیر و قصیر تدارک نموده این احتمال اقوی و اولی است زیرا که ظاهر این کلام تصدیق است
 و ایمان و اگر در ایمان مخلص بودی بایستی که فی الحال ایمان می فرمود چنانچه در عراب فرمود که قال لا اله الا الله و انما من المسلمین
 و لکن قولوا المسلمین و ظاهر این کلام تونج است نقطه عدم قبول ایمان و احتمال دوم آنست که این تونج و تونج قبول ایمان
 او باشد و این احتمال بعید است زیرا که درین کلمات قرینه که دلالت بر عدم قبول ایمان کن نیست الا مجرد تونج و تونج
 مجرد دلالت بر عدم قبول ایمان نمی کند الا دلالتی بعید پس این کلام بر ایمان او دلالت کرد به سبیل تمیض و علی هذا دلیل

برایمان آوردن فرعون و نض باشد و نسبت این کلام با احتمال اول ظاهر باشد و با احتمال دوم مرجوح و مرجوح معارض
 یک نض نمی شود و فیکت که معارض دو نض گردد و نهایت امر آن باشد که نسبت این کلام با احتمال دوم ظاهر باشد و ظاهر
 است که ظاهر معارض نض نمی تواند شد بلکه معارض یک نض نمیشود و سوال اگر گویند که ایمان باس است و تولد
 الهی قوم یک نض است یا نسیم لما رواه ابی سنان الا یہ گوئیم که ما در جواب دو مقام است مقام اول آنست که این آیت
 مجمل است بیان آن در آیت دیگر آمده است زیرا که این و لا کفایت نکند و مگر بهر آنکه ایمان باس نافع نیست لیکن معلوم نشد
 که در دنیا و آخرت نافع نیست یا در آخرت نافع است و در دنیا نافع نیست و یا در دنیا نافع است و در آخرت نافع نیست
 پس این مقدار در آن مجمل باشد و بیان در آیت دیگر واقع است و هم قول تعالی فلا کانت قریة آمنتم مفصلا ایمانها
 الا قوم یونس لما آمنوا کشفنا عنهم عذاب الخزی فی الیحوة والله ینزل ما یشاء لی جین یعنی چرا اهل قریة ایمان نه آوردند و در
 حالت مشاهد عذاب که ایمان ایشان نافع ایشان باشد الا قوم یونس که چون ایمان آوردند و در حالت مشاهد عذاب
 با عذاب را از ایشان دور کرد و بیم در حیات دنیا پس ازین آیت معلوم شد که نفعی نفع ایمان باس در دنیا است و با آخرت
 مجتمع شد پس احتمال دارد که در آخرت نافع باشد و علی هذا این آیت نفس نباشد و نفعی نفع ایمان باس مطلقا هم
 در دنیا و هم در آخرت بلکه احتمال دارد که هر دو حق در و آن باشد که درین آیت بیان فرموده اذ احصل الاحتمال بطول
 الاستدلال سوال اگر گویند دلیل عدم نفع ایمان اجماع است جواب آنکه اجماع صحابه اگر مراد باشد پس هیچ اجماعی واقع
 نشده مگر هم فی الیوم دو اگر اجماع عام مراد است و همین مقبول و مقام دوم آنست که لا نسلم که ایمان باس باشد
 و ایمان باس گاهی باشد که فرعون رجا و امید از نجات قطع کرده باشد و حال آنکه او قطع طمع از نجات نکرد زیرا که او
 مشاهده کرد که بنی اسرائیل در میان آب در راه خشک میروند و آنست که آن بکرت ایمان ایشان بموسی و آنکه موسی است
 و بسبب آن مسامحت بایمان کردند و نگفت و الله ینزل ما یشاء شاید که نجات یابد چنانکه ایشان نجات
 یافتند سوال اگر گویند که قول تعالی و قال موسی ربنا انک تریست فرعون و ملاه یرینه و اموالا فی الیحوة والله ینزل ما یشاء
 عن سبیلک بنا انک علی اموالهم و انشد علی قلوبهم فلا یؤمنوا حتی یروا العذاب الا یم قال قبا حیت و هو کما دلالت
 می کند که فرعون و قوم او هر دو ایمان نیاوردند و نزدیک است عذاب الیم چه دعای موسی و هارون همین بود حق
 جمل و عطا فرمود که دعای شماست جواب شد برین تقریر که سابقا گذشت لازم آمد که ایمان قوم فرعون نیز صحیح باشد
 و ظاهر این آیت این است که هر دو صحیح نیست زیرا که ضامن قول علی اموالهم الی قول تعالی حتی یروا العذاب بفرعون و
 قوم او هر دو راجع اند جواب آنکه هر دو صحیح اند و هر دو صحیح اند و راجع اند و دوم آنست

که بقوم او رسیده باشد فقط کتب چهار سلطان و القوم فاکر مولی احتمال دارد که ضمیمه کرمونی رجوع کند به قوم فقط
 مراد از عذاب الیم آخرت باشد نه غرق بقوم فرعون و در حالت غرق ایمان آورده باشد و از ایشان خبر ندارد و در اکثر تفسیر
 قرآن مراد از عذاب الیم عذاب قیامت است و لهذا فرموده است ان الذین تعذب علیهم کلما ربنا بالایمان و اوجاهتم
 ال آیت می برد و از عذاب الیم و لا یحیی الکه الا علی الکه فاندی علم نه لایوسن اگر چه این کلام نصبت با احتمال در هر دو جواب است
 و ظاهر است که مر جوح معارض نفس نمی شود و خدا که مر جوح قائم با احتمال باشد سوال اگر گویند که قول خدا تعالی بقوم قوم دوم
 الیمتیمس بر قدر خود و لایست می کند که فرعون با قوم خود در دوزخ و آید و ایشان در دنیا انیون و در روز قیامت
 بدترین حال باشند جواب آنکه در آیت دیگر آمده که ادخلوا آل فرعون اشد العذاب و گفتند و دخلوا فرعون و اوجاهتم است
 که در آیت آن باشد که قوم فرعون تنها در آتش روند و او نه روزیر که در روز قیامت عمل متعدی است یعنی قوم خود را آورده
 پس به قوم او راجع شود و ضمیر بعد سوال اگر گویند که اگر حال چنین بودی فائده بقدم صیغه یعنی ایشان را در دوزخ و در روز قیامت
 انرا برقی در دوزخ و ایشان را در نار جواب آنکه فائده آنست که چون او در دنیا دعوی الوهیت کرد و باطل قدام ایشان رود
 و ایشان را بدو فرخ بر و تاب داشت که این دعوی باطل بوده نزد او چنانچه نفس لایم باطل است و در حالت رجوع و عدم دخول
 او با ایشان تاب داشت که هر یک ایمان و است سوال اگر گویند که توبه تعالی فائده ادم نکال از آخرة و الاولی و کالت کن برین
 که در دنیا معذب بود و غرق و در آخرت نیز معذب خواهد شد البتة زیرا که بصیغه ماضی فرموده است فائده ادم و تغییر از امور
 مستقبلة با حفظ ماضی به جهت تحقق وقوع است جواب آنکه وجه محتمل است و اما وجه دیگر احتمال دارد و آن آنست که نکال
 آخرت و نکال دنیا را همین غرق باشد در دنیا و صیغه ماضی به جهت آن آورده باشد لهذا تقدیم آخرت بر اولی فرمود
 چنان این احتمال قائم است استدلال ساقط است و این مجمل کلام شیخ است در فرعون ما انرا باین سلب و تنقیح کردیم
 و بعد ازین مباحثه و تفصیل فتوحات می فرماید کلامه الی الله فی قبول الایمان و عید و نیز در فتوحات گفته که از ان
 مفهوم می شود که فرعون ازال نجات نیست بلکه زایل هلاک است و در سلسله کفار است و در باب ثانی وقتن گفته که
 بحرین چهار طائفه اند و در نار و از نار بیرون نمی آیند اول ایشان شکایند بر الله تعالی مثل فرعون و غیر آن از کسانی که دعوی
 ربوبیت اند برای نفس خود کرده اند و نفی آن از خدا نموده اند پس گفت اعلمت که من الکه غیر می و انرا بیکم الی علی و
 همچنین فرمود و غیر او و دوم مشرکان اند و سوم معطله جهنم منافقان سوال اگر گویند که این از قبیل می باشد نبوده و اعتقاد
 پس چه گفت قبضه طاهر و مطهر جواب آنکه چون دلیل بر ایمان او تقریر کرد و آن خالی از قوس نیست بنا بر آن
 عبارت طاهر و مطهر آورد و آن چنان است زیرا که بنا بر تواتر اوله ایمان و ثبات است و بنا بر ثبوت ایمان و ان الایمان

بجای ما قبله (مذاذ) کان امره امر من یقین بالانتقال فی تکلیف لسانیه) این گفتگو در مقدمه فرعون قیاس است که باشد امر او
 امر کسیکه یقین کند بر انتقال درین ساعت و در باس بود و در نتیجه الحال عظمی این مکان علی یقین من الانتقال لانه علم من
 المؤمنین یشنون فی الطريق الیسیر الذی ظهر بضرر موسی بعضاهه لحریم یقین فرعون بالکلام الذی من جملة استحضار
 حتی لکه یقین و در نتیجه حال او آنگاه که فرعون بر یقین ازین انتقال نبود برای آنکه عاصیه کرد و یقین را در زندگان در آنجا شک
 که ظاهر شد بضرر موسی بعضاهه او در یای امر الیسیر یقین نبود فرعون به کلام که هر گاه میگوید ایمان آورد بخداست متعجب ترانه
 لاسحق شود و متعجب که تحقیقش می آید (فاسن) بالذی استند به و اسرار علی الیقین بالنجات فکان کما یقین لکن علی
 فی الصورة الذی اراد الیسیر ایمان آورد بدان صورت که ایمان آورد و ندانسته که یقین نجات پس شد چنانکه یقین کرد فرعون
 لیکن نه بر طریق که اراده کرد فرعون که از عذاب دنیا نجات خواست حق تعالی او را نجات آخرت داد (نجات) و در
 من عذاب الآخرة فی نفسه و نجاته کما قال تعالی فالیوم نجیک من عبید بن کفرون من خلفک آیت لانه لو غاب بصوره
 ربها قال قومه تجب فظمه بالصورة المصودة یتالیع علم انه هو فقد عتبه النجاة حسا و معنی الیسیر نجات داد و او را از عذاب
 آخرت بنفسه و نجات داد و اندک بدن او را چنانکه فرمود و اندک تعالی الیسیر مرد و نجات و بهیم بدن ترانها که باشی بر اسب
 خلعت خود نشانی برای موت برای آنکه اگر غائب بودی بصورت خود بسا اوقات گفتندی قوم او که متعجب شد پس ظاهر
 شد بصورت مسجود و بیست تا دانسته شود که بدن او بدن اوست پس عام شد و نجات بحس و معنی (و من تعجبست
 علیه کلمة العذاب الآخر وی لایومن و لو جائته کل آیت حتی یرى العذاب لایعلم یذوق العذاب الآخر وی یختم فرعون
 من هذا الصنف) و برهم که ثابت شد که عذاب آخر وی ایمان نیار و که چه آید و سر آیت (مثل الی جهنم) که فرعون این
 است عظیم بود و گفت برای قال خود که بگو برای صاحب خود یعنی حضرت محمد علیه الصلوة و السلام که درین حالت نیست تمام
 بنحی گفت تو تا بیند عذاب در دوزخ ای چشند عذاب آخر وی پس خارج شد فرعون ازین هم (بما هو الظاهر الذی ورد به القرآن)
 این آن ظاهر است که دارد و ندان بدان قرآن و حق امر آنکه ایمان باس نیست که بهنگام بدن عذاب ایمان آورده شود و آیتین بر
 بالک باشد یا نباشد چنانکه قوم یونس یقین نبود و در نه زائل نگشتی (ثم نأقول بعد ذلك الامر فیما لی الله لما استقر فی نفوس
 عامة الخلق من شقائه و ما لم یض فی ذلك مستندون الیه باز ما بگویم بعد ازین و امر حق درین بطرف خداست
 برای آنکه مستقر است در نفوس عامة خلق از شقاوت فرعون نیست برای نشان آیتی در شقاوت آخر وی او که مستند
 گفت بطرف او که در حدیث متفق علیه قول جنبل وجود است که گاه در یار و در پیش انداخته و تصدیق کرد و صاحب
 کشان آنرا (و اما که فام حکم آخر الیسیر) در موضوعه و لیکن حال و پس برای اوست حکم دیگر که نیست اینجا موضع

ذکر او تم یعلم انه لا یقبض عند احد الا وهو مؤمن ای مصدق باخبار است به الاخبار الالهیه باز باید دانست که قبض کند
 احد تعالی کسی را که حال آنکه او مؤمن است بدانچه آورده اند اخبار الیه (در حق بنده که من المحتضرن و کذا بیکه بنو
 النجاة و قتل الغفلة) و مراد از این مختصرین و برای همین کرده است موت فجأت و قتل غفلة (فاما موت
 النجاة فمجهول ان یموت النفس الداخل ولا یدخل النفس الخارج فموت النجاة) پس لیکن موت فجأت پس حد او
 آنکه خروج کند نفس داخل و نه داخل شود نفس خارج پس این موت ناگهانی است (و نه غیر المختصر) دین غیر مختصر
 است (و کذا قتل الغفلة یضرب غفلة من ورائه و هو لا یشعر بقبض علی ما کان علیه من ایمان او کفر) و همین است
 قتل غفلة که زده شود گردن مقتول از پس او در حالیکه نداند پس قبض کرده شود بران ایمان و کفر بیکه بود (و لکن ک
 قال علیه الصلوة و السلام و یکثر الناس علی ما علیه مات کما ان یقبض علی ما کان علیه من ایمان فموت علیه الصلوة و السلام
 و حشر کرده شود آدمی بر آنکه مرده است چنانکه قبض کرده شود بر آنچه بود (و المختصر بیکه ان الا صاحب شهود فهو صاحب
 ایمان باشم فل یقبض الا علی ما کان علیه) و مختصر نباشد مگر صاحب شهود پس صاحب ایمان است بدانچه نزد او است
 پس نه قبض کرده شود مگر بر آنچه بود و بر مطلق نیست که بر ایمان معتبر ده نباشد و نه ابو جعفر غیر مساوی با مسلمانی
 باشند (لان کان حرث وجود لا ینفرد الزمان الا بقرائن الاحوال) برای آنکه کان حرث وجود نیست نه حاضر شود با او
 زمانه مگر بقرائن احوال و مفرق بین الکافر المختص فی الموت و بین الکافر المقتول بغفلة او امیت نجارة کما قلنا فی احد
 النجاة پس فرق کرده شود در میان کافر مختص در موت و در میان کافر مقتول بغفلة یا میت ناگهان چنانکه
 فرمودیم در حد فجأت (و اما حکمة التجلی و الکلام فی صورة النار فلانها کانت بقیة تجلی له فی مطلوب یقبل علیه لایعرض
 عنه فانه لو تجلی له فی غیر صورة مطلوبه اعرض عنه لا یتجلی عنه علی مطلوب خاص) و لیکن حکمت تجلی و کلام در صورت
 آتش پس برای آنکه بود آتش در وقت شب به مطلوب پس تجلی کرد حق تعالی بری موسی علیه الصلوة و السلام در
 مطلوب او تا متوجه شود بر و نه اعراض کند برای اجتماع هستی موسی علیه السلام به مطلوب خاص (ولو اعرض لعاو
 علیه علیه فاعرض عنه الحق و هو مصطفی مقرب) و اگر اعراض کردی البته خود کردی بر حکم عمل او بر پس اعراض
 کردی از و حق حال آنکه حسب آیه و اصطفتک او برگزیده بود و مقرب چنانکه قربناه بنی اسرائیل بود (من قرب به
 انه تجلی له فی حق مطلوبه و هو لایعلم) پس از قرب او آنکه تجلی شد حق بر او و در صورت مطلوب او در
 حالیکه نمی دانست ششم در کنار موسی را عین حاجتسه + هو الاله و لیکن پس بدید + مثل آتش موسی
 علیه الصلوة و السلام که دید او را عین حاجت خود چنانکه او آنگاه بود ده است و لیکن نه دانست

و بشین گویمای موسی بسیار است توفیق دهد تراقی تعالی بروی مطالقه تفسیر حیات سرمدی و سپهر نیز نذر تعصب و ادله الهادی از کمال کس
فصل حکمت امامیه فی کلمه هار و نیمه (فصل این حکمت مشکل ترین فصول است و درین فصل بیان امامت انسانی
است که بامون را بفصل ذات از حق و هم از موسی حاصل بود بدان جهت حکمت او منسوب بامامت کرد و درین فصل
با وجود ظلم عظیم بودن شرک بت پرستان و جهت پرستی و انتشار او از حکم الادی حق نذر کبر است و باز وجه مناسب لغت
بت پرستی از حکم شرعی بچوب وجه مفصل که اهل عقل را بدان تشکیک میشود و سابقا حال موسی و هارون تا وقت غرق
شدن فرعون ظاهر شد و بعد از آنکه فرعون غرق کرده شد بنی اسرائیل به همراه موسی و هارون از بحر احمر عبور کرده در
بیابان شور رسیدند در آنجا آب نبود و با عجز موسی از انداختن درختی آب شیرین شدند و از آنجا باید که والایان
از آنجا بر فیدیم رسیدند و شعیب علیه السلام خبر غرق فرعون دریافتند نزد موسی آمدند و بنظر رعایت به مدت هفت مرتبه
بنی اسرائیل را نمودند که والایان موسی باشند بعد از صاحب هر کس بجد صاحب صاحب هر کس و بالآخر تا یک کس نمود
اما موسی را وقت نیفتد و حکم برای بناء مذبح شد و صلیت که مشهور بسامری است نوی پوشش خدا رسیده بود و در فن
حکامی پوشش را برای تباری آلات مقرر شد پس موسی شتابی کرد تا به طور رفیع حق تعالی را تجلیات صوری ببیند و بگویم
دزدوی در کار مدح است که در ادلی وقت کار بسیار کرده شود و مگر تعجیل و شتابی که قبول از وقت در طلب شیعیان است
فصل دوم پس حسب ۴۴ خرون نتیجه این شتابی آن شد که چله سی روز به کجلی و زده کشیدند و سیت کسی بنی که آرزو کرده باشد

اگر ظالم بداخت در انجا ح آما لش شیطان چنانکه مسیح آردی هدایت بنی اسرائیل که داناتان سرکش شدند و در پی قتلش گشتند حضور
 علیه السلام آردی هدایت تمامی اهل کیهن است و در انجا خواندن سوره نجم بطور استفسار فرمود ملک لفرلحق العلی و
 ان شفا حقن لفرلحق العلی و با عشت فتنه شد بنابرین بنی اسرائیل گفتند که نشان موسی یافته نمیشود
 ای هارون کن برای ما معبودی پس هارون سخت انکار کرد پس قوم هارون را ضعیف دانسته در پی قتل شدند چنانکه
 در سوره اعراف است و مقرر است که در حالت اکراه اجزا که کفر بر زبان جانتر است پس هارون حسب توریه ریورات
 نشان گرفت بهیلیل بن اوری بن حور بن یهودا و دنا آنکه او گو ساله ساخت و خاک قدم برای جبرئیل در اندر و لاش
 انداخت چنانکه در سوره طه است پس او فرمود و بر وزید هارون بطور انکار و استنکار با ایشان گفت که این خدا
 شما است که از مصر بر آورده پس بعضی بنی اسرائیل او را پرستیدند و بعضی چون گمراهی نشان دیدند گفتند که اگر نه بخشد
 اندام اینک از خاسه من باشیم و موسی را یکی مشاهدات موسی دوم اسرائیل سوم عهد نامه صغیر و ده کلمات بزرگ
 انگشت خدا اعطا شدند که ذکر آن در شرح فصل میکنم پس هر گامیکه از چله فراموشی حاصل شد حق تعالی فرمود که
 تو مست هستی پرستی کردند جمله اهل کیهن موسی عرض کرد که من از مصر آورده ام مصریان خواهند گفت که از اینجا قوم
 را موسی برد و در انجا اهل کیهن را و در عار اهل کیهن را و میباید چنانکه از انجا به ناز تا به پنج بدعا حضور صلی الله علیه و
 آله و سلم رسید پس خدا تعالی از اهل کیهن جمله باز ماند مگر سه هزار که گشته شدند چنانکه ذکرش می آید پس موسی از کوه
 بزمیری آمد که او از شور و شغف شنید گمان برد که جنگ است باز معلوم شد که او از متغیان است پس گو ساله را
 دید و غضب موسی بر فرودخت و هر دو لوح و هر سه کتاب را انداخت پس هر دو لوح و امرانه نام موسی و وصیت نامه
 موسی به آسمان برداشته شدند و عهد نامه باقی ماند که در ان پیشین گوئی حضور صلی الله علیه و سلم بود که در حضور حق
 عهد نماده بود در انجا حضرت موسی سروریش هارون گرفته بطرف خود کشید که چه کردی یا بنی اسرائیل که گو ساله
 ساختی هارون جواب داد که بنی اسرائیل در پی قتل من شدند و بحالت اکراه کردم آنچه کردم و سروری گو ساله ساخت
 پس هارون حسب سوره اعراف گفت که قوم ضعیف دانستند مرا و در پی قتل شدند پس نه خوش کن بمن ثمنان
 مرا و مگر دان مرا با قوم ظالمین زیرا که حسب سوره طه هارون گفته بود از قبیل که ای قوم من شما بدین گو ساله
 از دایرش کرده شده اید و پروردگار شمار حماسه است قابل هر شترند این گو ساله پس پیر و میم کینه دامن بجا آمدید
 گفتند بعضی نشان همیشه محکف باشم تا رجوع کند با موسی پس موسی به هارون گفت چه منع کردی چون دیدی
 ایشان را گمراه که نه پیر و می کنی مرا یا نه فرمان بروی مرا گفت ای پسر لوط هم مکش سرم و لحظه من من خوفت کرده ام

یعنی در گرفتن زیورات آنکه گوی که تفریق کردی در میان بنی اسرائیل و نه تفریق کردی قول مرابیس موسی هارون را
 گذشت و این جزو آن شد که هارون قوم را سپرد و ده رفته بودند بنجد ایس متوجه سامری شده فرمود پس چیست
 حال تو ای سامری گفت دیدم بدینچه ندیدند پس گفتم مشتاق خاک زانقر براق جبرئیل انداختم در گوساله چنین مریین
 که برای من نفس من فرمود و بکار منج و مال بسیار برای تیار منج آمده بود بدان نظر فرمود که برای
 بود و نه گانی است آنکه بگوئی که مرا من نیکند که زیور بدید و برای است مقام و عده که هرگز خلالت نمی آرد و غور
 انی بطرف معبود خود که شدی بر و متکلف هر گز نه سوزانم و از باز بیندازم او را در و پیرا گنده جزین نیست معبود
 شما کسی است که نیست معبودی غیر او و علم او وسیع هر چیز نیست نه این گوساله که جواب نتواند و او پس بنی لادیان
 سه هزار بنی اسرائیل بت پرستان را کشت و بر باقی تو به مقبول شده موسی گفته بود که اسم من از دفتر حیات جدا کن من
 کسی که گوساله پرستیده است اسم او از دفتر حیات جدا نمایم و مراد از دفتر حیات قرآن عظیم است پس گوساله را خاکستر نموده
 و آب حل کرده گوساله پرستان را نوشاند پس در زمان نزول دفتر حیات یعنی قرآن دلدان کسانیکه نوشیده بودند آن
 نیاورد و چنانکه حق تعالی در قرآن فرماید و شمر نوانی قلوبهم انجل بفرهم الایه الحاصل چون که هارون را امانت
 دانی از ثبوت نبوت و امانت خلافت از موسی حاصل نظر بران حکمت او را حضور مصنف متصف با امانت نمود
 که نه به عالم در خلافت است (اعلم ان وجود هارون علیه السلام کان من حضرة الرحمة بقوله و هبت له من رحمتنا
 یعنی موسی اخاه هارون پیام بر آنکه وجود هارون علیه السلام بود از حضرت رحمت که به لغه رحمت است بدالت
 قول ذیل او سجد و بخشیدیم برای موسی از رحمت خود و پذیرش هارون در حالت نبوت (فکان نبوت من حضرة
 الرحمة) پس شد نبوت او از حضرت رحمت (فکان کان اکبر من موسی سادکان موسی اکبر نبوت) پس هارون
 اکبر من بود از موسی و موسی اکبر نبوت بود از هارون (ولما کان نبوت هارون من حضرة الرحمة لذلک قال لاخیه موسی
 علیه السلام یا بن ام فتاده با من لا با ینیه از کانت الرحمة للام دون الاسب و فرقی الحکم و چون بود نبوت هارون
 از درگاه رحمت برای این هارون فرمود برای برادر خود موسی ای پسر من پس ندانم که او را مضات کرده
 برای مادر نه بطرف پدر نه وزیر که باشد رحمت مادر سواسه پذیر زباده در حکم (ولولایک الرحمة ما جبر علی مباشره
 التبریه) و گوی موسی این رحمت مادر زباده نه صبر کردی بر مباشرت تربیت و اطمینان با که بعضی خلالت نوریت از
 نکته رحمت مادر غافل شده ازین جناسات هارون را پس عمران نمیکویند غم قال لا تاخذ بحیثی ولا براسی
 دلالت بر بی الاعداء نمیدانم که نفس من انقاس از رحمت پس هارون او را موسی گفت ای این مادر مرا براسی

تفتت فرموده باز گفت گیر پیش من و نه بسرن و خوش کن بمن اعدا را پس بن کل بلکه هر هر و اخلاقی است
 از انفس رحمت (و سبب و ملک هم اقتبست فی النظر فيما کان فی یدیه من الالواح التي القاها من یدیه نحو نظر
 فیها نظر تهمت لوجه فیها البدی و المرحمة) و سبب این عدم تفتت موسی بود در نظر در الواح که بود در دست
 او که انداخته بود از دو دست خود بکار اگر نظر کردی در آن نظر تفتت هر کینه یافتی در آن هدایت و رحمت زیرا که
 حسب قرآن در تفسیر یعنی در تحریر و هدایت تو جمیع و ما لغت بت پرستی و اقرار بنوت ختم پناهی بود و رحمت باقر با
 و همسایگان زیرا که حسب فصل مستخرج در حکام در دلوچ بودند یکی آنکه در حضور من برای تو خدای دیگر نباشد
 (۱۳) تو برای خود کداهی بت یا صورت چیزی آنچه بر آسمان است یا بر زمین یا در آب است شما تو را بر روی آنها کورتش کن
 و نه در عبادت نمازید که من خدای غیوم و بدکاری های پدران ایشان که از من عداوت دارند یعنی در زمان حج تابه
 سوم و چهارم بر سرانم لیکن از بهر آنکه از من محبت دارند و حکم من میرند یعنی در زمان اسلام رحمت کنم (۳) تو نام خداوند نظر
 خود را بسبب فائده نریز که هر که نام او بسبب فائده می برد در او ندادار بیکناه نگذارد یعنی در مثل حکم دروغ و غیره (۴) تو روزی هست را
 برای پاک داشتن یاد کن شش روز رحمت کنی برای سائر کار و بار لیکن روز هفتم برای خداوند هدایت است و در آن
 پنج کار کن نه توبه بپشیمان و فخر نه غلامت نه کینه کینه موشی توبه مسافر بیکه باند رول و در وازه تو باشد زیرا که خداوند بیکه
 آسمان و زمین و دریا و هر چیز بیکه در دنیا است بیا فرید و روز هفتم ابرام کرد (یعنی آدم اول را تابه کرد) براس این
 خداوند هدایت را بر گشت او را و او را مقدس نمود و احکام سه اول در تفسیر لا اله الا الله بود و هدایت رحمت در اول اسلام شد
 سه گونه ممنوع یکی آنکه خدای دیگر معاذ الله مندا فرض کرده شود و سواي وجود مطلق و هم مقرب فیه عبادتش از
 تصویر و غیره کرده آید سوم آنکه احکام دیگران بر بر حکم خدا که بزانی مسیح حضور صلی الله علیه و سلم آمده اند کند و قسم
 دروغ سخت ترین بنیاست و کلمه چهارم تعظیم است آن نسبت حضور صلی الله علیه و سلم است که بهر هفتم
 از بهر دو آدم تشریف است او را چنانکه سه حکم اول در تفسیر لا اله الا الله است حکم چهارم تفسیر محمد رسول الله است
 صلی الله علیه و سلم (۵) پدر و مادر را تعظیم کن و حکم برادر گلان و دین مندرج (۶) خونریزی کن (۷) زنا
 کن (۸) دردی کن (۹) بر جارت خود حلف دروغی کن (۱۰) بر زن همسایه و غلام و کنیز که نظر بد دارد از این همه
 رحمت است (فالله ی بیان ما وقع عن الامم الذی غضبه ما هو ای بارون بری منه) پس بدی در قرآن مجید
 واقع در آیه دخی شغها بدی بیان ما لغت ساختن گوساله ایست که واقع شد از امر بیکه غضبنا که گوساله را
 از بهر بیکه بارون بری بود از و یعنی در حالت اگر اه شان مال و زیورات بارون گرفته بودند بطلب خاطر خود

(والتوجه بانیم) ورحمت واقع در آیه فی نفسه باری و رحمت آن رحمتی است که بر او خود بر او که چون به سبب یکی از خود است
 و باید و ما در تعظیم شفاعت بابر از هر ریاست است (فكان لا يأخذ عليه برامی من قوم مع كبره و انه اسن منه فكان
 ذلك من هارون شفاعته على موسى لان نوبة هارون من رحمة الله فلا يصدر منه الا مثل هذا) پس گرفت هارون بر پیش
 برادر خود در بر روی قوم خود با وجود بزرگی خود که او زیادتی بود از موسی پس بود این از هارون شفاعت بر موسی
 زیرا که نبوت هارون از رحمت خدا بود پس نه صادر باشد از هارون مگر مثل این و چون موسی از هارون بهیچانه کردن
 از ان بنی اسرائیل از زیورات پر سید جواب داد چنانکه فرماید (ثم قال هارون لموسى عليه السلام اني خشيت ان تقول
 فرقت بين بنى اسرائيل) باز گفت هارون موسی علیه السلام من خوفك اذ لم اكنم كوني تفرق كرهى در میان بنی اسرائیل
 پس زیوراتشان گرفت و بسامی دادم تا از اینجا بر نشوند (فمنعني سببا لتفرقهم) پس گردانی مرا بسبب برای تفریق
 نشان پس غضب موسی تشکیک یافت این مطابق توره و قرآن است و حضور شیخ بلسان اشاره میفرماید تا غلبه موسی
 را ظاهر باشد (فان عبادة اهل فرعون هم مكانهم من عبادة اهل السامرة و تقليد اهل و منهم من توقف عن عبادة الله و سخطه
 يرجع موسى اليهم فيسألهم في ذلك) زیرا که عبادت گوساله فرقت است در میان نشان پس بود از ایشان بعضی آنکه
 عبادت کرد گوساله را برای اجتماع سامری و بعضی از ایشان آن بود که توقف کرد از عبادت او تا آنکه رجوع کند موسی
 بطرف نشان پس سوال کنند از او درین رفتی هارون بان نه سبب آنکه گفتان نیم الیه و کان موسی اعلم بالامر من
 هارون پس خوف کرد هارون بآنکه نسبت کنند این فرقان را در میان نشان بطرف هارون و بود موسی و دانایان را
 معذرت از هارون (لانه علم عباده و محاب العجل العلم بان الله قد قضى ان لا تعبدا الاياه) برای آنکه دانست موسی که
 نه عبادت کرد گوساله را و محاب گوساله برای علم موسی بآنکه الله حکم کرد که نه عبادت کنند کسی در حقیقت مگر الله را که در
 هر صورت نه سبب است و ان قضا مقصود بر حکم یک نفر بجا نیست چنانکه اهل ظاهر گویند تا گفته شود این وقوع مقصود
 را نمی شود اهل علم است حکم تقدیری را زیرا که در سبب نشان جمع تمایز است کلمات قرآنی را اگر رفع شرعی یا عقلی
 نیازش از راه او را و ما حکم الله بیتی الا وقع و نه حکم کند الله بیک ارادی چیزی مگر واقع شود دیگر آنکه این همه نشان
 اشاره است (فكان غضب موسى اخاه هارون لما وقع الامر في الكاهن و عدم التسامع) پس بود خطاب موسی
 برادر خود هارون را برای آنچه واقع شد که در انکار هارون و عدم التسامع قلب او (فان اعرفت من يرى الحق في
 كل شئ بل يراه عين كل شئ) زیرا که عارف آنست که بیند حق را در هر شئی بلکه عین او را عین هر شئی گوهر چند مشرک از
 آنکه که نمودن نظم عظیم نباید لیکن نظر موجد بر حقیقت و اهره می افتد پس ازین رو در ظاهر امر در شقای می باشد

و در باطن بحسب آیه و لا تمزقهم الا من اظلم انوار و در ذریع نظامی موجب نتایج عاقلانی آهلی باشد که بشناختن این
حقایق با منقذ باشند بدین وجه اگر از اسلام نیز تعذیب در دنیا کرده شوند بدین وجه شناختن است پرستی فرموده در افکار
موسی بر بی بارون طایفه اسلام تربیت عالم دان کان جعفر منه فی الحسن پس موسی پرورش میگرداند و در این طایفه اسلام
تربیت عالم و دیگر چه بود جعفر از او در سن (اوله کسب لما قال له بارون ما قال مع الی السامری) و برای این تربیت عالم
گفت برای موسی بارون آنچه گفت از شخصیت رجوع کرد موسی بطرف سامری رفت قال فاطلبک یا سامری پس موسی
چیزست حال تو ای سامری و خطیب جعفر از خطیب خطیب است چنانکه در شرح سامی است یعنی چیست خطیب یعنی
فما صنعت من عدد کسالی صورتی عمل علی الاختصاص و عندک هذا التبع من علی التوفیق حتی اخذت بقولهم من حال مومنان
یعنی پس در آنچه کردی از سامانی برای خود بطرف صورت گوساله بر خطیب چیست و صنعت تو این شرح را از زیورچوم تا آنکه
گرفتی دهنده نشان را از یحیی المای نشان رفان عیسی بقول لینی اسیر لیل یا عیسی اسیر لیل قلب کل انسان چیست ماله
فاجعلوا اموالکم فی سماء کون قلوبکم فی سماء و منکر گفتن و ما از گفتن اموال از قول عیسی علیه السلام ظاهر است زیرا که عیسی علیه السلام
فرمود برای بنی اسرائیل ای بنی اسرائیل دل هر انسان جاسه نیست که مال و دستش پس کنید مالهای خود را در آسمان
باشد و مالهای شما در آسمان یعنی صدقه کنید تا با آسمان یعنی در عالم ارواح رود پس تعالی و مالهای شما در عالم ارواح گردد
و ما سالی المال لا الا لکونه بالذات و لا لکونه بالعبادة و نه نام دهنده شد مال به مال مگر برای بودن او بالذات است
که میل کنند و ما بطرف او بذات و عبادت (فهو المقصود الا عظم المعظم فی القلوب لما فیها من الانقار الیهیم پس مال
مقصود عظم عظم است در دلهای برای آنکه در آنها از انقار و هتیا جی است بطرف او چنانکه کند حاجت مال نفس
خود را که عظم شمر است نزد او عبادت و در حدیث است عیسی علیه السلام ان اعطی رضی و ان لم یرض خطیب یعنی مالک است
بنده دنیا را یعنی بنده درم دنیا را اگر داده شود راضی باشد و نه غصه شود و در لیس الصور بقا بدین مذهب
صورتی عمل لکم لیس موسی بقرینه فعلیت علیه العیة فخر قلم کنند را از مالک صورتی فی الیم نسفا و عیسی علیه السلام
بقای پس لابد است از رفتن صورتی عملی کاش نه عبادت کردی موسی بنفش که خود صورتش بر رفتی لیکن غالب شنبه موسی
غیرت آئینه که منظم مقام الوهیت مانند پس سوخته شد آن صورت باز پرانده شد بر اندکی خاکستر این صورت در دریا
(و قال له انظر الی الکس فهاهنا الی بطریق التبیان لیس) و فرمود برای سامری غور کن بطرف آنکه خود پس نام که در موسی
گوساله را آنکه این حکم بود مگر بطریق تمیز و برای تعلیم سامری که هر چند هر چیز که عبادت کرده شود معبود و آنکه است
لیکن انسان را زیاده نیست که حقیقت خود را که تعریف علی داد و گندشته بطرف ادنی توجه کند (و ما عظم ان بعض الجاهلین لا یلتفتون

الحق في حقته) برای آنچه تعلیم کرد موسی که بعض مجالی المیه را میهنه سوخته دین تصرف در گوشت بود (فان حیوانیه الا انسان
 لها تصرف فی حیوانیه الحیوان لكون الصخره لا انسان) زیرا که حیوانیه است انسان را تصرف است در حیوانیه است حیوان
 که تصرف است برای تسخیر حق سبحانه آن حیوانیه را برای انسان (ولا یساو صله لیس من حیوان) و با الخصوص در حالیکه
 اصل عمل و گوشت حیوان بود (نکان عظم فی التسخیر) پس بر خلاف عقل گوشت درین صورت عظم در تسخیر انسان شد
 سه عجب ماندم از کشف این ماجرا که حیوانی برستند چرا پس برین صورت عبادت می نمود حیوان زیاد تر نفوذ می نمود
 در آن غیر حیوان با اراده بل هو حکم من تصرف می نمود غیر باطنی برای آنکه غیر حیوان را اراده نیست بلکه او بحسب
 تصرف است از غیر انکار (و اما حیوان نفوذ و اراده و غرض فقد یقع منه الا بالاراده فی بعض تصرفات) ولیکن حیوان پس و
 صاحب اراده و غرض است که واقع شود از در صورت عدم موافقت غرض لکن در بعض تصرفات رفان کان
 فی قوه اظهار ذلک بظاهر من حیوان (لما یرید منه الانسان) پس اگر باشد در وقت اظهار این ظاهر شود از سرگشتی براس
 آنچه اراده کند از این انسان تصرف (و الا لکن لکنه القوه اولی صاوت غرض حیوان القادریه لای یرید
 منه) و اگر نباشد برای او این قوت یا موافق باشد اراده انسان غرض حیوان صاحب قوت را مثل ابهام صاحب
 قوت را که برای آب و دانه بر نرنگ شود این حیوان برای چیزی که اراده کند انسان او را که انقاد انسان مثله
 الامر فیما رخصه الصدمه چنانکه نقاد باشد انسان مثل خود انسان را در چیزی که بلند کرده است الصدمه و ابدان (من اجل
 الحال الذی یرجوه منه العجزه فی بعض الاحوال بالاجرة) مثلاً بنظر مالیکه امیدوار انسان او را که تعبیر کرده شود
 از در بعض احوال با جبر و ملازم است (فی قوله و رغبنا بعضهم فوق بعض درجات لیلتخذ بعضهم بعضا سخریا فاما السخره
 من هو مثله الا من حیوانیه لا من انسانیه) و مخصوص شده است بر انقیاد انسان مثل خود را برای است آنچه
 بلند کرده است الصدمه و ابدان در قول خود سبحانه و بلند کردیم بعض را بر بعض درجات تا که گیه بعض شان بعض را
 تسخر آری لیکن با وجود این تسخر شدن برای انسان مثل انسان اگر از حیوانیه خود نه از حیوانیه انسانیه خود پس
 چگونه جمادی را تسخر میگرداند و این تحقیق نفی عبادت انسانی کاملین هم ظاهر گشت چنانکه بعض جمله در نسبت
 عبادت صورت مادی صورت میدارند الا ان تثلیث خداوند الارض فی المنزله بالمال و بالجاه بانسانیه
 و تثلیث اولی الامر اخوانا و طمعاً من حیوانیه لا من انسانیه) برای آنکه تثلیث خداوند باشد که تسخر شود پس
 تسخر کند انسان را بلند و در تیره بال و جاه بانسانیه خود و مال و جاه هر دو حیوانیه است و تسخر شود پس
 در نفس این آخر یا برای خوف یا برای طمع از حیوانیه حیوانیه است خود نه از حیوانیه انسانیه خود که حقیقت است

ملاحظه

لک

انسان و تمثیل

صاحب کمال (فالتسویه من هو مثله) پس نه تابع و نه مانع در ارشاد برای انسان پس کماست رتبه حیوانیت و ادنی
از و جبریت که آنکه گرفته شوند (اللا تری ما بین الهماکم من التمثیل لانهما مثال فالتشابه عندان) ایانه یعنی عداوت
و تمیز بین همایم را زیرا که آنها مثالند پس در مثل ضد باشند و لکن قال و رفق بعضکم فوق بعض درجات فاهو معنی
درجه توفیق تسخیر من اجل درجات و برای همین رفع ضدیت و مثلیت حق فرمود و بلند کرد بعض شمارا بر بعض
درجات پس نیست تسخیر کننده و یا تسخیر کرده شده در درجه او پس واقع شد تسخیر بنظر درجات پس هر که در درجه نباشد
چگونه بالوایت گرفته شود ای سامی و چون شفاعت بت پرستی برای اهل کمال انسانیت ظاهر فرمود که حکم
شرعی بد نیست در تحقیق آن شد که باز بحسب حکم ارادی بت پرستی چیز پیشو پس اولاً تمیز میفرماید و تسخیر
علی فیهن تسخیر مراد تسخیر اسم فاعل قاهر فی تسخیر لندا شخص تسخیر السید و جده و الکان مثله فی الالسانیت و تسخیر
السلطان لرعاياه و الکا تو امثالاً تسخیر هم بالدرجه و تسخیر بر دو قسم است یکی تسخیر مراد بر سبیل قصد برای تسخیر اسم
فاعل قاهر و تسخیر خود برای این شخص تسخیر مفعول مثل تسخیر سید برای غلام خود و گرفته است مثل او را انسانیت و
مثل تسخیر سلطان برای رعایای خود و گرفته است مثل او که تسخیر کرده است او نشان را بر درجه و در القسم الآخر تسخیر
بالحال تسخیر لرعايا للملك القائم بامرهم فی الدن و عالمهم و قتل من عادهم و حفظ اموالهم و انصافهم علیهم و هذا
کله تسخیر بالحال من الرعايا تسخیر دن بد لک ملکهم و قسم دوم تسخیر نیست بحال مثل تسخیر رعایا برای بادشاه میکه قائم است
بامر ایشان و دفع کردن ظلم و ستم از ایشان و در حمایت شان و قتل دشمن شان و در حفظ اموال شان و جانها و
شان بر ایشان و این کل تسخیر نیست بحال از رعایا که تسخیر کنند رعایا بدان بادشاه خود را (و یسمی علی الحقیقة تسخیر
المرتبة) و نام داشته شود این تسخیر را تسخیر مرتبه (فالمرتبة حکمت علیه بد لک) پس مرتبه رحمت حکم کرد بر بادشاه بدین
که من الملک من سبی نفسی پس بعضی از بادشاهان است که کسی را برای نفس خود و ندانند که مرتبه رحمت حکم کرد بر او
بلکه اکثر این قسم اند بالخصوص از کفره فخره (و من من عرت الامر تعلم انه بالمرتبة فی تسخیر رعایا و تعلم قدرهم و فهم فاجره
الند علی ذلک و اجر العمل بالامر علی ما هو علیهم) و بعضی از بادشاهان است که بشارت اسد امر تسخیر مرتبه را پس دانند
که او مرتبه نیست در تسخیر رعایا و خود پس دانند قدر شان و حق شان پس اجر و پادشاه را بر این اجر عطا بامر بر آنچه
بود و بر و (واجب مثل هذا یقول علی احد من کون العبدی شیون عباد) و اجر مثل این یا شد بر خدا و بر و دن
خدا در شیون بندگان خود زیرا که چون قائم شود بدین نه بغرض نفس خود پس اجر او بر آنست که قائم مقام است
(فالعالم کله تسخیر بالحال من الیکون ان یطلق علیه انه تسخیر) پس کل عالم را در عباد بادشاه تسخیر اند و تسخیر اسم فاعل

آنکه داشت حق را که ممکن نیست که طلاق کرده شود و بر دست مفعول بطور تسخیر او چون هویت حق سبحانه در شان عباد و خواهر
 شد پس به حال این اعتبار (قال تعالی کل یوم هو فی شان) فرمود حق تعالی که هر روز او حق تعالی در شان
 نورست زیرا که آورده و ضمیر غائب که دال بر هویت است سوای اسماء الالهیت مثل حن و غیره (فکان عدم قوه
 ادرع بارون بالفعل ان یفقد فی اصحاب العجل بالتسلیط علی العجل کما تسلط موسی علیه السلام من الاله ظاهره فی الوجود
 یبعد فی کل صوره وان ذمیت تلك الصوره بعد ذلك) پس شد عدم قوت ادرع بارون بالفعل بانکه نفوذ کند
 ادرع ادرع اصحاب کوسا فتم تسلیط بارون بر کوسا و فزاد او چنانکه تسلط شد موسی بر و برای حکمت خدا اظہار
 در وجود تا که عبادت کرده شود در هر صورت و اگر چه در این صورت بعد ازین (فما ذمیت الا بعد ما تبست عتد
 عابد با بالالهیه) پس نه رفت آن صورت مگر بعد از آنکه تبست شد آن صورت نزد عابد با بالالهیه (ولمذ ما تبست
 نوع من الانواع الا بعد عدم و برای همین نه باقی ماند نوعی از انواع مگر آنکه عبادت کرده شد (اما عبادت قائله)
 یا عبادت ذلت نبودیت مثل عبادت صنم شمس و قمر و کواکب و غیره (اما عبادت تسخیر) و یا عبادت تسخیر مثل
 عبادت صاحب مناصب برای مال و جاه گوین تسخیر عبادت گویند چنانکه گویند عباد فلان و مملوک فلان یا مملوکه
 شود مثل لازم فلان و رعیت فلان (فلا بد من ذلك لمن یفعل) پس لابد است ازین عبادت نزد کسی که تفعل
 کند زیرا که ارتباط مابین موجودات نیست مگر بافتقار بعضی بطرف بعضی او مستلزم تسخیر و تسخیر است (و اما عبادت من
 العالم الا بعد التلبس بالرفقه عند العابد و الظهور بالدرجه فی قلبه) و نه بندی کرده شد چیزی از عالم مگر بعد از تلبس
 بر نفست نزد عابد و ظهور بدرجه در دل عابد (ولذلك سبی الخ نایب رفیع الدرجات) و برای همین کثرت درجات
 نام داشت حق خود را برای مایه رفیع الدرجات صاحب عرش (ولم یقل رفیع الدرجه لکنه الدرجات فی عین واحد)
 و نفرمود رفیع الدرجه برای کثرت درجات در عین واحد (فانه قضی ان لا بعد و الا ایاه فی درجات کثیره مختلفه
 اعلمت کل درجه مجلا الیها عباد و اعظم سبیل عبادیه و اعلاه الهوی) کما قال تعالی فرایت من اتخذ الله ودا
 فهو اعظم من ذلک لا یبعد شی الا به و لا یبعد الهوی الا بذاته) پس حق حکم کرده که عبادت کنند مگر او را و در
 درجات کثیره مختلفه دهد هر چه بخلی الهی را که عبادت کرده شده است در آن و اعظم مجلا که عبادت کرده شده است
 حق و در و اعلائی بخلی الهی خواهش است چنانکه فرمود حق تعالی آیا پس ویدی آنرا که گرفت اله خود خواهش
 خود پس او اعظم نمود است زیرا که نه عبادت کرده شود چیزی سبکتر بود و نه عبادت کرده شود و او اگر بذا فرمود و در
 نجات کیمه مشاهده کرده در بعضی مکاشفات هوای اظہار الالهیت قلید بر عرش خود و جمیع بندگانش اگر نشسته بودند

والتعلیل نزدیک به وجودی در صورت کونیة عظمی (و فیله قولی شمر و حق الهوی) ان الهوی بسبب الهوی + و لولا
الهوی فی القلب بعد الهوی + و در مقدمه خواهش گویم شعری و قسم حق حب خواهش صلی است چنانکه در حدیث
تذسی است که دو دم خوانده مخفی پس محبوب و قسم که شایسته فقوم که حب حق مطلق بسبب خواهش است جویم عالم است
و گرنه خواهش در قلب بجمالین نه عبادت کرده مفیدی هوا (اللاتری علم الله بالاشیاء و اما المکملیت هم فی حق من
عبودیه و اتخذه آلهما فقال و ضلله الله علی علم) آیا نه یعنی خدا را در اشیا چگونه کمال کرده و در حق شخصیکه پرستیده
هوا می خود را و گرفت هوا را که پس فرمود بضمی است الله اعلم و الله اعلم (و الله اعلم الله الخیرة) و ضلله الله بمعنی جود
است زیرا که عابد صمیم میداند که آنچه معبود اوست ساقطه اوست و مثل دست در امران و با وجود این علم در باطن خود
بیست عظیم بسیار است این معبودی در یا بدو کمال نه لایاری بدار العابد با حیدر الله و با تقیاده لکاحته بما یا مره
به من عبادة من عبده من الأشخاص و این تمیز بدو وجه است یکی آنکه هرگاه دید حق تعالی که عبادت کنند نه
عبادت کرد و مگر هوا می خود را با تقیاد خود برای عبادت هوا می خود را که عبادت را باین انقیاد از عبادت
انفکامیکه عبادت کنند هوا را (حق) ان عبادت که کانت من الهوی ایضا لانه لو لم یفقه له فی ذلک کما یفقه الله لیس
هوی و هو الا رادة بحجة باعبد الله و لا اثره علی غیره) تا آنکه عبادت عبادت برای خدا را نیز از خواهش جنس و غیره
انفکد و یا بی تشدد برای آنکه اگر نه واقع شدی برای عابد درین جناب مقدس هوا که عبادت الله را داده یا تحت اهدمت
به عبادت کردی و الله را و نه اختیار کردی او را بر خیار و کمال کمال من عباد الله و لا یفقه الله لیس
و اتخذه آلهما الهی و این است هر آنکه عبادت کند صورت را از صور عالم و غیره آنرا معبودی نگیرد آن
صورت را که مگر هوی (فالعباد لا یزال تحت سلطان هوا) پس حاصل کلام آنکه عابد پیشه در فکله هوا می خود
باشد پس یک امر خدا تعالی این دهد و امر ثانی را میان میفرماید رجم رای المعبود است متنوع فی العابدین شکل عابد
از این کفر من یعبد سواه و الذی عنده ادنی تبته یار لا اتحاد الهوی بل لا حدیة الهوی فانه یمن و احدثه فی کل عابد
باز دید حق تعالی معبودان را که متنوع شوند در عابدین پس هر عابد امری تکلیف کند آنرا که عبادت کند هوا می معبود او
و آنکه نود او ادنی اطلاع است درین تکلیف نیز نور و برای یگانگی است هوا را و اعتدال نسبت هوا بطرف متعلقا
بلکه برای احدیت تحقیقت هوا که عبادت از حب حق است که بصورت مختلف ظهور گرفته زیرا که عین و جهت در هر عابد
پس با وجود وحدت و احدیت هوا را چگونه تکلیف یکدگر می کنند پس هرگاه دو معبود (فاضله صدرای حیره) پس در
ضلالت انداخت عابد را و در حیرت است و الله عابد را که نداند که حق با کدام ازین عابدین است و علی علم

بان کل عابد یا عبد الاله واه ولا يتبعده الاله واه سواء عبادت الاله المستخرج ام لم يصادف و در حیرت انداخت عابد را
 بر علم تا آنکه هر عابد نه عبادت کرد مگر هوای خود را و نه طلب بعد کرد و اگر هوای او بر برهت که موافق شود و مشرور
 برایانه موافق شود و العارضا المكمل من رای کل معبود مجلی الحق ليعبد فيه و عارف مکمل آنکه داند هر معبود را بجلی
 برای حق که عبادت کرده شود و در آن پس حق او معبود باشد مطلقا در جمیع و فرق (ولذلك لم يسموه كلمه آلهام مع المعاد الخاص
 بجواز و تجر و حیوان او انسان او نار او کوب او ملک هذا اسم التخصیصه فیه و برای بودن معبود مجلی برای حق و گویند
 نشناختند عابد نام داشتند کل کفره معبود مجلی را که با وجود هم او خاص تجر و تجر و حیوان یا انسان یا آتش یا کوب
 یا آتش این اسم تخصیصه است در و بنظر تعیین او (والا لیهیة مرتبه تجلی عابد لیه نام تبه بوده و بی علی الحقیقه مجلی الحق البصر
 هذا العابد الخاص لم یکتف علی هذا المعبود فی هذا الجلی المختص و الوهیت مرتبه تجلی عابد است برای معبود که الوهیت
 مرتبه معبود خاص و است و او در حقیقت مجلی است برای حق برای بطریق عابد خاص متکلف برین معبود درین تجلی
 خاص (و لهذا قال بعض من یعرف مقالته جهاته بالنسبه الاله لیه یقر بونا الی الله زلی) و برای معبود خاص که مجلی است
 حق است بعضی بل که نشناختند حق را در مجلی اند قول نبی علیه السلام لا اله الا الله که تعجب کردند گفتند مقاله جهات
 که نه عبادت کنیم تبار را که تا که قربت کنند با بطرف خدا فرستی پس نیچ در بعضی نسخ بجای بعضی من معرفت من لم یعرفه
 دارد بطور صحت مخالفت است قول آئینده را که مصحح پی مطلب نبرد (مع شیتیم یا هم آله حق قالوا جعل الاله
 اله واحد ان هذا شیء محاسب با وجود تسمیه شان تبار را آله تا آنکه در جواب قول حضور نبی علیه السلام قولوا
 لا اله الا الله گفتند که آیا کرد این مدعی نبوت اند کلمه لا اله الا الله محله معبودان متکثره را معبود واحد معبودان
 متکثره بجای مبتدا باشند و خبر شیء الاله واحد افتد باری این هر آینه نمی آید و همسبب پس زین رو آمان او حقیقت
 توحید عبادت شدند زما انکروه بل تجر و من و ملک پس نه انکار کردند معنی کلمه که نفییده باشند بلکه نشناختند
 گویند که در زمین شان نشد بلکه تعجب کردند ز فائز مع کفره اصدور و نسبت الاله الوهیه لها پس آنان وقعت
 شدند با وجود کثرت صور و نسبت الوهیت برای آنها پس با وجود این عرفان قول شان که عبادت کنیم تبار را
 مگر برای قربت مقاله جهات شد (فجاء الرسول علیه السلام و دعاهم الی الله واحد یعرفه و لا یشهد) پس در رسول
 علیه الصلوٰة و السلام و خواند او شان را بطرف آله واحد که وحدت او شناخته شود بغیر گو محسوس نشود پس
 فرمود که گویند لا اله الا الله که نیست معبودی غیر خدا (ایشان و هم انهم انبتوه خدم هم و اعتقدده فی قولهم ما یعبدهم
 الا لیه یقر بونا الی الله زلی) و وجه خواندن نبی علیه السلام بطرف خدا را یگانگی سبب شد و کفره بود که آنان ثابت

کرده بودند از نزد خود و اعتقاد کرده بودند آن یگانه را در قول خود که نه عبادت کنیم تبار را مگر تا که قریب کنند این
تبار را بطرف خدا قریبی تا آنکه خود و قریب که مضر باشد و متوجه باشد بطرف خدا و احد (علمهم بان تملک الصور
تجارت و لذت قاست الحجة عليهم بقوله قل سمعتم فلا یسمعون الا بما یعلمون ان تملک الاسما و لهم حقیقة) پس در آستان
نشان تا آنکه این صور مستند و برای همین قائم شد تحت برایشان بقول حق سبحانی بگو نام کنید او نشان را پس
نه نام داشتند او نشان را مگر با آنچه میدانستند که این اسما برای نشان بطور حقیقت است پس الیهیت ایشان
را از کجا حاصل شد (و اما العارفون بالامر علی ما هو علیهم فیظنون بصورة الانکار لما جدد من الصور) لیکن عارفین
تجلی حق در هر صورتی ظاهر کنند تجلی را بصورت انکار است پرستی (لان مرتبهم فی العلم تعلیمهم ان یکنوا بحکم الوقت حکم
الرسول الذی آمنوا به علیهم الذی آمنوا به یؤمنون) برای آنکه مرتب ایشان در علم داد او نشان را که باشند بر خود با حکم وقت
ساز برای حکم رسولی که ایمان آورده اند و آنکه نام داشته شدند بدان مؤمنین لیکن نه بے وجه (فهم عباد الوقت
مع علمهم بانهم باجدوا من تملک الصور اعیانها و انما جددوا اند فیما بحکم سلطان التجلی الذی عرفوا منهم) زیرا که آنان
بندگان خداوند حسب مقتضای وقت چنانکه در سابق بیان فرمود که انسان اثرات مخلوقات را سزاوارست که
عبادت او فی نماید مع علم نشان که نه عبادت کرده شدند از این صور اعیان آنها و جزین نیست عبادت کردند اند
را در آنها بحکم سلطان تجلی که شناختند حق را ازین عابدین (و بهلا المنکر الذی لا علم له بالتجلی) و جاهل است او را
منکری که نیست علم برای او با آنچه تجلی کرده است حق شمر اگر کافر است آگاه گشته بودی از و صلمان راه گشته از و گستره
العارف المکمل من بنی و رسول و وارث عنهم و پوشیده کند عارف مکمل بنی و رسول و وارث از ایشان این امر را
برای مصلحتی که مفید این عبادت نمی باشد چنانکه در فیض القانی گفته شد (فامرهم بالانتراح عن تملک الصور لما
اشرح عنهما رسول الوقت اتماعا للرسول طمعا فی محبة الله و ایاهم الثابتة بقوله) پس امر کرد عارف مجربین را
باقتناب ازین صور برای آنچه اقتناب کرده است از آنها رسول وقت برای پیروی رسول ای طمع در محبت
خدا ایشان را که ثابت است بقول حق تعالی (قل نکتتم تجون الله فاتبونی یکلمکم الله) بگو اگر دوست دارید
الله را پس پیروی کنید مرا که دوست دارد شما را (فدعوا الی الیه و الیه و الیه من حیث الجملة و لا تشهد) پس
خواند بنی علیه الصلوة و السلام بطرف آبی که قصد کرده شود بطرف او حوائج را و محتاج الیه کل باشد و دانسته
شود محمل و نه مشهود بلکه در عین مشهودیت غائب باشد و لا تدرك الا بصارک الیه و لا یطعمه و لا یسیرانه
فی ایمان الا شیا و لا تدرك الا بصارکها انما لا تدرك و اما المذبرة استبها و صورها الظاهرة) و نه اگر کند

و در کمال بینا نیاید که او در کمال کمال احوال بر برای لطیف او در میان او در احوال اشیای پس نه ادراک کنند بیست اینها
 چنانکه نه ادراک کنند بینا نیاید که او در کمال کمال احوال بر برای لطیف او در میان او در احوال اشیای پس نه ادراک کنند بیست اینها
 ابدان حسیه را (فصل فی لطیف الحسیه) پس حق لطیف است با وجود حق بودن منزه از ادراک بصورت تمام و کمال یا در منزه
 است از ادراک بصورت تمام ذات در نه هر چه محسوس است حق است فی نفسه است با خبر برای سر بیان خود در احوال
 انبیا (و انچه ذوق و الذوق بکل و التخیل فی الصور) و غیر ذوق است و ذوق حال است به تخیل و تخیل بنا شد مگر در
 صورتها (فلا بد منها ولا بد منهن) پس لابد است از صور کثیره در ظهور عالم و لابد است از تخیل مطلق (فلا بد ان یعبده من راه
 به او ان نعمت) چون وجود حق در صورت تخیل است پس حکم از دی لابد است آنکه عبادت کن حق را آنکه بنده او را
 به او خود اگر بغمی (و علی السبیل السبیل) در هر چه است درستی راه واضح با و که مفصل باقی حالات حضرت موسی
 و هارون در کتاب خروج و اعداد و لوی و در تفسیر است محال آنکه بعد از گو ساله پستی بنی اسرائیل سه هزار ایشان از تفسیر
 بنی یوبان کشته شدند و بر باقی که قبول شد و موسی بر طوبی و یاز چهل کشید و از برای تعلیم احکام حکم شد و در خروج
 سنگین باز عبادت شدند که در آن ده کلمات مذکور بود و موسی از روی که در صورت تخیل حق به عین حق تعالی
 فرمود که تو طاقت آن نداری که چهره مرا ببینی مگر سوراخی در سنگ میماند و بر آن انگشت خودی نهی چون بگذرم بطرف
 پشت من نظر کن پس موسی چنین کرد و در پیش خود ازین حقیقت جمله کشتی باید فهمید و چنانکه از کوه بر آمد چهره موسی
 می درخشید پس نقاب نهند سخن میفرمود پس بعضی گستاخان میگویند که بسبب درخشیدن چهره موسی بنظر رویت
 حق است پس تا وقتیکه ما هم چشم نه بینیم ایمان نخواهیم آورد پس برین گستاخی که با هم لیاقت در خواست معائنه کردند
 صاحب حق بر ایشان افتاد و بعد از معذرت موسی حق تعالی او شان را زنده کرد تا شکر گذاری نمایند در راه سوم از
 خروج مصر بنی اسرائیل را زنده کرد و یا بدین که هتاده حق تعالی تعلیمات صوری بصورت برق در عده جلوه که شد و فرمود
 که با حکام من گوش دهید و کلام مرا بشنویید و نه هلاک خواهیم کرد و آنان گفتند که خدا با موسی سخن گوید و موسی با ما یفرماید
 حکم شد که برای این کار در برادران ایشان نه در اولاد ایشان یعنی در اسرائیلیان پیغمبر خواهیم فرستاد که با و کلام
 خواهیم کرد و او با شما کلام خواهد کرد که مصدر حق توحید خواهد بود و هر چه پیشین گویی خواهد کرد و درست خواهد شد و او چون
 ششم المرسلین است بعد از و دعوی نزول کلام خدا و دیگر که خواهد کرد پیشین گویی او درست خواهد آمد و هم گفته خواهد شد
 چنانچه بدستور فرموده بود و قوح آمد که در زمانه دولت اسلام این پیشین گویی را درست بر آمد که مفصل می آید و باز
 مشتقیان بنی اسرائیل گفتند که بخیر این من نزد او میفرماید و حق نیست و من تخیل کنیز تر برگم و اید با لذت مدون بود

که باهون کو بیدار بر تپا برنجیدند گفتند که در مصر ما میان بنی نجریم و خیارها و خرمنها با و گندنا و پیان و سیر پیدا آورده اند پس به نهایت غضب خدا بر ایشان ریخت پس بسیاری از مردم و موسی بسیار رنجیده شدند عرض کردند ای یارب عالمین کار برای تمامی قومی حال شده ام حق تعالی فرمود که هفتاد تن از بنی اسرائیل نزد من بر طور جمع کن پس موسی هفتاد نفر منتخب را بر طور برد و ایشان بنی گشتند و مسلولی تخمینا یک سوره راه نازل شد و آنان خود زنده و پیروز گشتند و در دزدان شان بود که غضب خدا بر ایشان افتاد و ششصد تن را کشتند بعد از آن موسی علیه السلام از آن جناب را بنکاح آورد و دوم یام نوام موسی اعتراضی کرد که خلافت نبوت است یعقوب که وی حق تعالی در حق او برگزیده است و با موسی بالشافیه سخن میگویم که بر طور بجای خداوند را مشاهده میکرد و بخلاف پیغمبران دیگر که ایشان را در رویا نمودار می شد و یام از مرض بر ص مبروص شد و برای موسی صحبت یافت بعد از آن قوم یهیا بان پاران که یهیا بان علیه السلام است آوردند و دوازده نفر برای تسسری من گفتند رفتند و در آنجا قومی قوی ایگیل جات بود و از ایشان عوج سی بطولان و ده دست موسی طویل بودند چنانکه در حوام مشهور بطور مبالغه و غلو است پس سوای حضرت شایع و کالیب و ده نفر این خبر را در بنی اسرائیل شهرت دادند آنگاه قوم انکار نمودند حق تعالی فرمود که همه را بطاعت من میفرماید موسی فرمود که مصریان خواهند گفت که از مصر بر آورده و در میان تها که حق تعالی عفو فرمود مگر حکم شد که هر شخصیکه درین وقت از بنی اسرائیل زنده است بر پیشانی که دهنده کرده ام بخاتم رسانید و تا چهل سال بنی اسرائیل سرگردان مانند فرمود که در ارام من داخل خواهند شد یعنی بزمان سیح ایمان خواهند آورد و چنانچه بدستور مذکور شد که بزمان سیح کمتری امکان اند یعنی اسرائیل آوردند و محال یقینان در که سکونت میداشتند بنی اسرائیل نزدشان بقصد جنگ رفتند لیکن موسی و صندوق عهد همراهشان نرفتند و شتر هم که دیدند و صندوق عهد آن نمونه را نه حضور صلی الله علیه و سلم بود چنانکه مفصل در دیگر کتاب از نامه بیان کرده ایم که در آن نشان حضرت صدیق و قاروق بلکه خلفاء اربعه و امین و ستم از عشره پشیره بود و در آن نشان هفت چرخ و عیش و عاش و بسیار که نصاری بوده پیشین گو بودند باز برای شان چند احکامی جاری شدند و قربانی برای عفو گناهان گرفته شد بعد از آن قارون با قوم خود و صد و پنجاه نفر مقابل موسی و هارون علیه السلام آمده گفت که از ما بین ما موسی خود را بر او عزز دارد و برین گستاخی زنده در زمین خست که دیدند و قارون بن قهاط بن لادی بن یعقوب بود که منافق خزان ایشان که کلان کلان بود یک سوره برنجید شمشیر از جهت گله بنی اسرائیل شهادت خست شدن شان طاعتی بر پا شده چهارده هزار و هفت صد نفر بودند بعد از آن حکم شد که کار قربانی در نسل هارون بماند و محروم از ارث بنظر نبوت

قوم ایشان شوند و حضرت ابراهیم بنی اسرائیل گرفته شود پس حضرت عیسیٰ شرف بانی سوخته شود و بعد از آن مریم خواهر موسی انتقال
 کرد و بنی اسرائیل از پاران به بیابان سین رسیده بقادیس آمدند و شکایت را رعیت و تاک و آنار و آب شیرین
 نمودند و از اعجاز موسی که عصا بر جوی زد و دوازده چشمه بیرون آمدند و در قادیس بلکه قوم عیسی بن ابراهیم علیه السلام
 گفته فرستاد که ما را اجازت بده تا از ولایت تو گذشته بجای ریم و قبول نکرد و بعد از آن بکوه طور رسیدند که متصل طور است
 سوهین است و هارون وفات یافت و در آنجا مدفون گشت و عده هارون به پسرش العازار علیه السلام تفویض کرد و دید و
 واقع شد که ملک کنعان جنوبی با اسرائیل جنگ کرد و شهر را پیش اسرائیل خراب کردند و از کوه برآید و با بهت خرابی شهر را
 او دم یعنی عیسوی رفتند و گله بر موسی کردند که ما را آب و نان نیست و بدین گستاخی مادرهای آتشین افکند و بعد از آن موسی
 موسی حکم شد که لشکر را با سخته بر سر تهری نصب کرده شود که هر کسی که در معانعه کند از وای مادران بخت یابد اخصا می گویند
 گویا اشاره به صلب است پس چنانکه در فصل عیسوی بیاید و بعد چندین فتوحات و صحرای مواب بانی موابتقال
 شدند و با شخصی بالاق نامی جنگیدند و بعد از آن شخصی را با خدمت کش بود بالاق او را طلب کرد و ادعای برای فریبی بنی اسرائیل
 نماید و نمی رفت مگر گفت و شنود زن خود رفت که در برابر بالاق فریفته بود او خیدشت و مرتبه دعای پدر اسرائیلی اسرائیل
 کرد و هر دو مرتبه فتح بنی اسرائیل دریافت و پیشین گوی دو باد شاه غالبی کی داد و دو دم سلیمان کرد و بعد از ایمان رفت
 و در شنی از دین او خارج شده رفت که مثل نسا عو جو میگرد و بنی اسرائیل با علم و بالاق را کشتند و باز قوم اسرائیل
 در شهر شیطیم در زمین مواب آغاز زنا کردند و گله حق را باطل بدل کردند حال آنکه او شان را سخت مالت از نابود
 و بت برستی نمودند پس غضب خدا تعالی ملتفت شد و بستی و چهار هزار نفر لوطا خون کردند و در غالی این قصه شخصی
 بود که موت برادر عم زاده خود را انتظار میگرد و چون او فریاد کرد و کشت و نشان قاتل دریافت نبود پس گاو
 کشته و زبالش بر مرده انداختند که زنده شده نام قاتل خود گرفت چنانکه مفصل در قرآن مجید است و در فصل بستی
 و یکم شنی بهین وجه حکم کشتن گاو برای بدو قاتل نام معلوم هنوز موجود است و درین اظهار اشارت بانظار حال
 حضور رستم المرسلین است علیه السلام که برای اظهار آنچه بودیان مخفی کنندگان بسیاری مقتول خواهند شد و بدستور
 اشاره بظهور آمدن الحاصل تا چهل سال بنی اسرائیل در تیره سرگردان ماندند و موسی علیه الصلوٰه و السلام در عمر یکصد و بستی
 و پنجاه سال در تیره وفات یافت و حکومت رجوع میو شمع شد و در کتاب موسی نسبت حضرت صلی الله علیه و آله را پیشین گویا
 است تفسیر حیات سمدی که موسی مطالعه نمایند و آنجناب را کتاب بود و در چهار معقودگی عهد نامه صغیر محوله در سال
 فصل ۴۴ فرود که در آن عهد رجوع فصل ۸۸ سفر شنی نسبت حضرت صلی الله علیه و آله بود و در جنگ نامه محوله در سال

فصل ۲۱ کتاب اعداد سوم اسرار نامه موسی چهارم وصیت نامه موسی که هر چهار درین روزها متفقد اند و دو کتاب آخر عمر ابراهیم و
 ده کتاب است بودند و مضمون آن هر دو در انجیل مدون و موجوده اند یکی تکوین و درین کتاب پنج نظام مخالفت با دین اسلام دارند
 تطبیقش در اوائل این کتاب بیان کرده ایم پیشین گوئی آدم و حوا و بائیل و شیلت و اتوش و لوت و جبر و ابراهیم و
 خضر و لوط و ابراهیم و اسماعیل و هاجر و اسحاق و یعقوب و یوسف است اهل اسلام نوشته ایم دویم کتاب شروج است
 و در فصل بیستم این کتاب ذکر حضور صلی الله علیه و سلم مفصل است سوم سفر یو یا است و در آن قصه گو ساله صالح بن یسلی
 یعنی سامری است که یو یو یکم بارون بعد از قصه قتل بنی اسرائیل تسبیحت بارون بود و آنکه بدان که موسی بر بارون و یو یو یکم
 شد چنانچه مذکور گشت الفرض منافی منزل نیست کتاب چهارم که است کتاب پنجم سفر ثنی است و گوید در هر یک از این کتاب
 پنج گانه ذکر خیر حضور علیه السلام است لیکن در سفر ثنی حالات حضور صلی الله علیه و سلم و خلفا و اربعین امامین و هشتاد و نه
 خاند و مهاجرین که در انصار طبعه مذکور است و چون درین زمانه تخریج کتب کوره اکثر بهم میرسد و آنچه در آن مخالفت
 با ملت اسلام در اخبار نظام میشود تطبیقش در اکثر اخبار در تفهیم حیات سرمدی کلمه ازین رو در اینجا حاجت تخریر تفصیل از نیست
 و از کتب قصص بنده گان براتب قابل قنار و ادعای عالم بالهدایا و در اینجا چند فوائد ناگزیر است فائده اول باید دانست
 که یوشع علیه السلام صاحب کتاب است گویند که از یوشع بنی است و در کتاب بنی است که در هر طالع که توری موسی علیه السلام
 است پس این کتاب حاجت جدا گانه پیشین گوئی تسبیح حضور صلی الله علیه و سلم ندارد و در طالع که بنی است که در هر طالع که توری موسی علیه السلام
 دلیل بر رافت و رحمت بود زیرا که در چهار اول خود جهان خود است بعد از قتل کفار بنظر آنکه اگر از هر طالع که در آنش
 روند و قتل بعضی آن هزار بارهای یا بنده پس درین حیات ابدی هزار بار است چنانکه از آیه و کلمه فی انفسنا صیوة یا اوست
 الا بصار و شرح است پس اگر چهار باشد کتب باشد چندان رحم در آن تصور است که بقیاسی در نگذرد و مفصل تر ذکر این مسئله
 در فصل یوشی بیاید و چهار حضرت انبیا ازین مقام است با خصوص حق قتی که ایشان را القیاس کلی است که اهل ایمان نجیب است
 روند و کفار را جفا عدا حبیبند و مضمون آیه و کلمه غلظت بدین وجه نظام است چنانکه آیه و لانا فیهم الامم اعظاما هر منظر
 حقیقت است پس کار ایشان بر هر جمعیست و کسانیکه پیشین گوئی نشان قبل از وجود روزانیا سالانیا یا صد یا نه
 یا هزارانه واقعت اند که چنانکه بیان کرده بودند و تا بدروزه قیامت ما را رسانند باز دور و جود و جود و سرخ ایشان
 را سوای ابلهان نادان و افسوس پیش شکی نماند که پیش خود خورج ثانی یا چون ما چون معانته کردیم که دلیل ضرورت ثالثا بر
 بیست مقدس است که خواهر بود و نشانش هر دو پس ازین رو در اهل عقل را که ادلی مسکتی دارد و بر عدالت انبیا
 ابرو یوشع ثانی نباشد و تحقیق قیام زمین بصورت قیام آفتاب تا یکینم باس متواتر متقولی را بنمایاست و زیاده و کمترین

که در تسکینی ماست از پروردگار شما که بعد از بیرون آمدن از مکان قربانی منظور خواهد شد و یقیناً نسبت از آنچه بگذراند
 آل موسی و یارون بهر سبب دارند آنرا تصور ملائکه بدی و آردن تابوت از مکان به بیرون هر یکینه نشانی است برای شما
 اگر باشد مومنین که فتح خواهند شد پس فرشته خدا نشان سنگی بجای صندوق داد چنانکه فیصل شد و قضا است
 و تا این زمان بدست غیر آن بودند و قیامت بود و صندوق اندک نشان عهد اسلام بود و در تابوت است که در سبب
 در سیم با سیم تا پنج دوم سنگهای دو لوح بود که موسی را بار دیگر داده شده بود پس گدعون برای قربانی موسی
 اند کرد و قربان گاه هتم بعل که برای پدر گدعون بود در شب گفت و بنی اسرائیل ترسیدند که پدرش عوض پنج گدعون
 را اگر فدا کند پدرش گفت که بعل خود عوض خواهد گرفت پس گدعون بخداوند عرض کرد که اگر فرموده تو راست است
 مرا بیا که ریشه صوفیا اگر بصر از چشمم ترشوند که اسباب اذان بچند وعده تو هست است پس حق تعالی برای او چنان
 کرد بار دیگر گدعون گفت که شب ترا شده صدقم اگر نشوند و خوالی وی ترشوند یقیناً دانم که وعده تو راست است
 پس حق تعالی بدستور کند که گدعون لشکری بفرستد بنی میان آید و بسیار از بنی اسرائیل همراه شدند
 خداوند فرمود که نه کثرت نمود بنی اسرائیل ندانند که فتح شده است منادی کن ای گدعون که هر اسدگان خارجی اردو
 شوند پس بسیاری بعد از فریضت جهاد بر گشتند چنانکه سابقاً وضع شد پس از جد کردن بنود حق تعالی باز فرمود که
 باز مردان یسایا را و نشان را بیا تا مکان ببرد که فتح از قوت نشان است پس هر گاه یکبار گدعون لشکری
 را گفت بدستی اهدا از مالش کند است شما را بهتری پس هر که بخواهد از وی نیست از من و هر که بخواهد از من است
 اگر هر که بخواهد از دست پس بکشند و هر که بکشد (یعنی) صد و بیست و یکسان بعد از مجاهدین با بریم و مجاهدین
 بدو مجاهدین امام همام مهدی علیه السلام پس هر گاه یکبار بجا آورد که گدعون آن نهر را و کسانیکه ایمان آورده بودند با او
 گفتند نشانند گان آب نه نیست طاقت برای ما و زاز جاوت و لشکرا و پس هر گاه بکشان خود باز گشتند و گفتند
 آنرا که یقین میکردند بملاقات خدا بسا اوقات گروه قلیل غالب شده است گروه بزرگ را بادن خدا و اهدا و اسیر است
 و هر گاه یکبار لشکری میان ببارت خواستند برای گدعون و لشکرا و گفتند بنی اسرائیل صد و بیست و یکبار ببردگار
 ما بریز بر صبر و ثابت قدم دارا و فتح ده ما بر قوم ظالمان پس گدعون صد و بیست و یکبار خود را داد و یکبار
 بر میانان و عمال یقینان و اهل مشرق جمله کرد و شخصی از لشکرا مخالفان خواست دید و دو نفرمان با دیگری میگفت
 که نان جاویش که بندی آنرا جواری بگویند با لا اقل ده بر صمیمیانی افتاد گدعون بکشید و لشکرا خود را نمود که آن
 قرص نان بنم که بر میانان افتاد پس شکست دادند که جوینان بادن خدا و بعد از گدعون پس نشان الی

و اینها را در تفسیر
 و اینها را در تفسیر
 و اینها را در تفسیر
 و اینها را در تفسیر

هفتاد و برادران را گشته باد شاه شد و از سنگ آسیا در آن او را گشت و بجایش تو را رخ از قوم یسا کار باد شاه شد و او تا
 بیست و سه سال حکم رانی نمود و بعد از وی یاتیر کلهادی بر خاست و بیست و دو سال حکم رانی نمود درین وقت اسرائیلیان
 سخت بدست پرست شدند و نبل و عشتاروت و غیره بنان را پرستیدند پس بدست نبی عمون بسیاری گرفتار شدند
 بالاخر نبی تعالی فریاد کردند و بت هاراج نمودند بری شان یقین کلهادی را که اندر میدوید و در انچه وند و بر نبی
 عمون فریاد شد و تا شش سال سلطنت نمود و بعد از او الضبان یهودای هفت سال شاهی کرد و بعد از او یلون زبولونی
 ناده سال شاهی کرد و بعد از او بعد از شش سال حکومت کرد پس نبی اسرئیل باز بت پرست شدند پس چهل
 سال بدست فلسطیان گرفتار شدند پس بدست سمسون نجات شد که تن تنها انچنان جنگ میکرد که بمقایله قوچ می آمد
 و تباہ میکرد و اعجاز انجناب در موی سرش بود بالاخر زن انجناب بعضی دنیا پوش تراشید و گرفتار شد و شهید گشت
 و بعد از انجناب قصه زن بنیامینی او فتاد که شخصی ان خانه خسرو زن خود را می آورد و در میان راه در ان فرمیان میقم
 شدند پس آنان چنین بے حرمتی کردند که بارتش زن را کردند و چند نفر بدست ایشان اندو از او زدند پس انجانه خود در فتنه
 زن را دو زده پاره کرده در دو زده قوم نبی اسرئیل فرستاد پس زن زده قوم اسرئیل جمع شدند و بمقایله ان فرمیان اولا
 در او فتادند بعد در خواستند که فتح های قدای تعالی بد پس فتح شان شد و فرمیان تباہ شدند بعد در یافت
 شد که یک قوم از فرمیان باقی مانده است از ایشان نسب جاری نمودند که جمله در کتاب قصصات مشرح اند پس
 چهل سال عیسی علیه السلام بادشاهی کرد و غلبه بر کفار یافت فائده سوم در حال شمویل بد آنکه در ان اقبل مسیحی حسب
 کتاب اول شمویل شخصی بود القاناه بن یرواح بن الیو بن تموحی بن جوت او را دوزن بود ندی گنای خانه عقید
 پنهانها صاحب ولاد پس حنا اوطن پنهانها رنجیده بود و نزدیکل رفته نذر کرد که اگر فرزند ذکور بی بدی بخداوند
 وقف نمایم و استره بر سرش نهد آید عیسی بنیم در پهلوی میکلی نشست چون زاری حنا بدرجه دیدگمان
 برد که انمی مست است فرمود که تا کی مست مانی او گفت مست نیم که از بیست فطرت با شتم لیکن دعای دلدارم
 عیسی فرمود برو خدا تعالی مطلب خواهد داد پس او بر فت و حامله شد و پسری پیدا شد نامش شمویل کردند زیرا که
 بعد عقم عرض حنا خدا تعالی شنیده بود و بعد از آنکه از شیر باز داشتند نزد عیسی حنا او را آورد و وقف
 کرد و دعا نموده گفت که ای خداوند سوای تو کسی نیست که تو عاقره را صاحب هفت ولد نمائی اشارت بها چکر کرد
 و دعا حنا ولاد از بون کنی و فقیر کننده یعنی اسرئیل را و غنی کننده یعنی اسماعیلیان را و علی هذا آئینده بین قیاس
 باید کرد و در ازنده ذیلان انفاک بلک کننده مسکینان از فریاد و مست تا ایشان را با میران بنشانند و ایشان را

دارند کسی بملال گرداند زیرا که بهاسهای زمین از آن قدر است که عالم را بر آن استوار نموده است تا آخر و بشمارت مسیح
 هم بد او و پس از آن عیسی بد معاش بودند بدان نظر حق تعالی فرمود که آن دو پسر است خواهند مرد که او را فرجه کرده و بجای تو
 شخصی پسندیده را بنی خواهم نمود عیسی علیه السلام نابینا شده بودند پس بکایشان شموئیل و میکیل می نشست و می خوابید
 شبی در خواب او اندامی که می شموئیل پس شموئیل نزد عیسی رفته گفت حاضر می شموئیل فرمود که من نه طلبیده ام و تا سه
 مرتبه این ماجرا افتاد و در بار سوم عیسی علیه السلام حقیقت را دانست و فرمود که برو بخواب اگر باز ترا بخوانند
 بگوئی که حاضر می شموئیل خداوند او را بر من چهارم آورده فرمود که چون فرزندان عیسی بد معاشی کرده اند عیسی منع نکرد
 است او نشان را بر من خواهم کرد چنانکه او را مطلع کرده ام تو هم اعلامی دادی پس شموئیل از اظهار خواب عیسی علیه السلام
 می رسید لیکن عیسی خود گفت که آنچه شنیده از من همان مدار پس از جمله شموئیل مطلع فرمود عیسی علیه السلام
 گفت که هر چه مرضی خود هست تجویز فرماید پس در جمله نبوت شموئیل ظاهر شد و اتفاق چنان افتاد که اسرائیلیان با قصد
 جنگ با قبط فلسطیان اردو زدند و در مصر که بقدر چهار هزار نفر کشته شدند نظر بر آن چند وقی عمدیکه برو
 صورت کرد بیان از در قائم بود و اندام مقام شمشیر طلیدند و گلبانگ خوشی در اسرائیلیان افتاد و فلسطیان
 خوفناک شدند لیکن دلها را قوت داده جنگیدند و سی هزار اسرائیلیان کشته شدند و صد و وق را بردند و
 پس از آن عیسی سحری و جادو نیز ملاک گفتند پس عیسی او را شنیده بهوش از کرسی افتاد و وفات یافت که
 تا پهل سال بادشاهت با نبوت بر قوم اسرائیل کرده بود لیکن از وجه صندوق قوم فلسطی و غیره مبتلا با مرافض گونا
 گون شدند و جایگه می بردند مبتلا به شدند بالآخر بصلاح پادشاهان خود بطاعت کثیر بر سر آمده نهاده بر دوش دو گوان
 شیر و اریسته را کردند که آن صندوق با اسرائیلیان آمد و فرخ بر فرخ اسرائیلیان را شد و شموئیل پیر گشت و آنجا سبب
 دو پسر داشت یکی یوئیل دوم ایما هم در و را قاضی کرده لیکن بر راه پدر نبودند و شروت می خوردند پس قوم شکایت کردند
 و گفتند که تو پیر شدی و پسرانت شمر بر اند بر با و شاهی نصب کن یوئیل ناراض شد حکیم خدا در رسید که معطایق
 قول اسرائیلیان مکن که بت پست شده اند بخوانم که بتاه نمایم پس شموئیل هر چند به نصیحت شان پیش آمده که
 بادشاهان قوم را و لیل میکنند مگر کسی گوش ندارد پس شاول بنیامینی را که زن آرد و در آرد بود با و شاه کردند
 و با کرده اینها او نیز از پیشین گویان شد که از دوش تا بال بلند تر آو میان او پس بنی اسرائیل از جنگ بنی عمون
 باز گشتند پس بر عای شموئیل را در باران آمد که اندان تر سیده اجابت نمودند و فرقی بر بنی عمون سفید و چون
 مستحقان فلسطیان را در سال دوم شکست دادند فلسطیان جمع شدند و شاول بخداوندناجات ناگردد فرمائی

سوقتی که دشمنی فرمود که خلافت فرمان چون که کردی سلطنت تو پادشاه را نخواهد ماند و خداوند براس خود نشینی را پسندیده است
که پیشای قوم باشد پس بقوت نائمان پس شاول فتح بر فلسطیان شد لیکن شاول قسم داده بود که کسی تا ششام
نخورد و هر کس که نخورد کشته شود لیکن نائمان از تو که سینه شهید گشته بود و بشوکت قوم نائمان حسب قسم کشته نشد
و چون بر حمله ان فتح یافت ادنی اسباب نشان از علف کردند و حیره را قایم داشتند گرفتند پس کلام خدا بشوکت
رسید که چون ظاهر شد که شاول برآمد و از امر دل گم و دشمنی سخت مخیم شد لیکن حکم خدا رسید که بیعت بجز رسیده
پس بر شوی را هیچ کس از تو بجز دشمنی را در وقت که در پیست و هیچ کس از تو او بقتل پس دست هفت پس کلان را
رفته رفته پیش شوکت آورد و مکرش را پیش برد و پس بر سپید و یار داری عرض کرد که در گو سپندان هست که او را آورد
بود پس چون آنجناب آورده شد پس حقه روغن بر روخت و هیچ کرده شد پس بر داود روح خدا اثر کرد و بر شاول
اثر روح بد اثر کرد که خطی شد پس ایضا روح اطلب اکلش مردی که دند که بر لب نو اند و پس داود علیه السلام بر لب
نواز و جوان و نحو بصورت بود و آنجناب را شاول نزد خود داشت و زیاده محبت میکرد و بر لب نو اندی آنجناب اثر
روح او کم میشد اتفاقاً باز فلسطیان برای جنگ جمع شدند و از میان شان جانی جاوالت پادشاهی بود که قدش شش
گزی یک و جب بود و بر سرش کلاه خود برنجی و بازه پنج هزاره شقال برنجی و بر ساقهایش چکمه برنجی و در میان
کفهایش سپر برنجی بود و چون از شمل کمان نشا جان و سینه اش صد شقال آهن بود و در شیشایش سپردی
میرفت او را ایستاده بر لشکر اسرائیلیان نعره زد که چه اور جنگه لشکر کشی می کنید مردی بمقابل بیاید هر که کشد فتح
او است و تا چهل روز از لشکر اسرائیل کسی بمقابل نیامد و پس از آن شیشی نیز در لشکر شاول بود و پس بر وزیر حاکم
داود را که خرد بود و از چهره آگاه آمده بود برای دادن نان و غله نزد برادران فرستاد و شاول بناد می کرده بود که
هر که این فلسطی را بکشد دختر خود دهد و او با خودش گردانید پس چون داود دید که جانی جاوالت نعره بدستور مقرر
داود اسرائیلیان خونی خوردند داود و حال استفسار کرد برادرانش گفتند برو بکار نگه بانی مشغول باش ترا از این
قصه چه کاریزیرا که خوب رویتک منظر حضرت داود بود لیکن پیسته قد بود و بامردمان فرمود که من این مردک را
بکشم و این خبر شاول رسید شاول آنجناب را بطلبیده و گفت که تو برو چگونگی قادر شوی فرمود که من گو سپندان
پدر خود میجویم و شیر و خر در میان گو سپندان آمده گو سپندی را بر دند من از دهان هر یک گو سپندان را
را با نموده هر دو را کشتن این نامختون فلسطی چه قدر در داود و شاول بداد و سلیم خود پوشانید لیکن آنجناب بجز به کار
نبود تا موقع بند و پس شاول گفت که تو بجز به نداری مرد پس سلیمان از آنست و بدست خود خوب خود گرفت و بخت

خود بخ شک صیقلی از نه انتخاب کرد و آنها در جلیله شبالی خود نهاد و فلان خش بدست گرفته نزدیکی با فلسطی نمود فلسطی او را محقر
 شمر و گفت که آیین سگم خوب دیتی نزد من آمده بیا تا گوشت ترا بخرم خان هو او درندگان صحرایم فرمود تو باشمشیر
 و نیزه و سپر نزد من می آئی اما من با ستم خداوند لشکرها که در راه است نمودی امر و ترا بدست مرغان هو او درندگان
 صحرایم بدم که سرت از تخت جدا میکنند پس فلسطی در غش آمده خواست که داود را بگیرد و آنجناب بشتابی سنگی از فلان بشتابی
 او زد که بر زمین افتاد و آنجناب فلسطی را گفت پس فلسطیان جوان مر خود را کشته در میدان دیده فرار کردند و با ستم اسکیان
 فتح نمایان شدند و ناخان پسر شاول او را بسیار دوست داشت و در وقت دو هر مقام و محاربه پیش رو و لشکر بود پس مردمان گفتند
 که شاول بناران را کشته و داده هر را و این سخن شاول را ناگوار آمد و او خواست که بمقابل فلسطیان مانده تا کشته
 شود و از باد شاست سمر و کار نماند بدان جهت نسبت ایفاء وعده دختر بهر آنجناب دو صد نفر فلسطیان مقرر کرد
 پس آنجناب دو نفر فلسطیان آورد ملک دختر با آنجناب بداد و دشمن داود بود پس شاول مصلحت کرد که داود را بکشد
 لیکن پسرش ناخان با آنجناب پوشیده خبر رسانید و بهر خود سفارش کرده ملاقات کنایند و باز بطسوت
 فلسطیان فرستاده شد و تمیاز با و ابوس و شاول خواست که باینه بنزد حق تعالی داود را بجات و او باز شاول
 مشوره کرده محاصره کرد و دیگر یک کل زجره داود را بخریدار کرد که بجنبه با نه خانه که بختند و بیگل تمثالی کرده در بستر نهاده و پسرش
 ردای انداخت چون تلاش کردند نیافتند شاول بیگل شکایت کرد که چرا دشمنم هائی دادی او گفت که قصد
 کشتنم کرد پس آنجناب فرار کرده بشوئیل ملاقات نمودند در مقام نایوت راه مانند پس شاول چا پاران را
 فرستاد تا داود را اگر قتار کنند چون نزد شوئیل رسیدند انبیا کشتند و سمر ته چا پاران رفتند و هر سمر ته هر که رفت
 بنی شد بالاخر خود شاول رفت او هم نبوت میکرد و داود از نایوت نزد ناخان آمد و شکایت پدرش شاول کرد
 او عرض کرد هر چه خواهی بکنم پس قصه افتاد که ذکرش طویل است الحاصل داود نزد احمکس پیغمبر رفت و نان طلبیدند
 و آنجناب بدانست که از شاول فرار کرده می آید و نانی نزد آنجناب سوای نان مقدس نبود که سوای اولاد هارون
 تنها دیگر نمی خورد پس حیلک فرمود که این قسم نان موجود است و هر که برین قربت نکرده باشد او را بنوردد داود فرمود
 که من از سه روز جدا شده ام پس نان گرفتند و شمیر جانی جالوت نزد آنجناب بود که داود را بداد پس آنجناب نزد
 جالوتی آمد و مردمان شنانته نزد باد شاه بر دند آنجناب خود را دیوانه وار گردانید پس باد شاه خفه شده گفت
 که این دیوانه ایست چرا نزد من آوردید پس ز محل خارج کردند پس نه خدمت نموده نزد اهل بیت خود رسیدند و
 چهار صد نفر از قوم آنجناب مردگار شدند پس شاول حیلک بنی را مع دیگر انبیا طلبید و حکم کرد تا حمله را بشنید کردند

مگر ایام تاریک پس از آنکه از آنکه ده بار و ده خبر رسانید با آنچه گذشت بود پس ایام تاریک بنی و داود و بر شهر قیلا بر فلسطیان فتحیاب
شد و خبر شاول رسید پس بنجاب بمقابل لشکرش در کوه و مغاره گریخت و یونان بن شاول با داود علیه السلام
آمیخته عرض کرد که چنانکه شاول دشمن است دشمن من است من ترا حسب مقدار دوستی بردا و خلاص خواهم
کرد پس مدتی در عقب داود شاول بود که خبر رسید که فلسطیان بر ملک است و هجوم آورند پس ناچار بطرف فلسطیان
رفت پس داود در عقب او قوتی گرفت و شاول در پی داود بود ولیکن داود با ویدی نخواست تا آنکه روزی
بر شاول مسلط شد و دامنش برید و او را نکشت بعد از داود شاول آواز داده گفت که ای آقا کیم چرا از من
ناایمنی هستی من بر تو قابو یافته ام و نکشتم اگر مرا یقین نباشد و این خود را ملاحظه کن پس شاول بدستور فرموده
ملاحظه کرده ترسید پس شاول از اینجا بمقام خود برگشت و داود بجای خود باز داود خیال کرد که شاول
باز حمله خواهد کرد و بزین فلسطیان بر رفت اکیش فلسطی او را جدا گانه جای داد پس یک سال و چهار ماه در آنجا بسر کرد
و بر حوالی و مرالی فتح یافت بعد از اکیش فلسطی و شاول جنگ واقع باشد و شمر و تیل در آنجا بمقتل مسیحی و فات
یافت کسی بنی پیغمبری نیکو و تا شاول ان فتح و شکست خود مطلع باشد و فاکیران و اهل جن را از ولایت
عالمه کرده بود و بعد از آن تلاش زنی صاحبه چنه معلوم شد تن تنه شاول نزد او بر رفت زن مذکور روح
شمر و تیل را حاضر آورد پس شمر و تیل فرمود که تو قاتل خواهی شد و داود به همراه اکیش در پس لشکر بود و سرداران
فلسطیان خواستند که به همراه لشکرشان هری باند و انداخته و داود مطلع بودند پس بنجاب را اکیش گفت که نزد من
مقتل ملاک هستی لیکن لشکر من راضی نمیشوند که پیرو ما بروی پس داود را برگردانید و با سربلیمان جنگید پس شاول
و پیسرانش را نکشت و اکیش فتح یافت و اتفاق چنان افتاد که در عقب داود و عیال یقین بر شهر داود حمله کردند
و جمله را اسیر کردند حتی که در زمان داود نیز گرفتار شدند پس داود بصلاح ایام تاریک بنی ابن ایملک بنی برای شاول
ناخت و در حمله را خلاص کرد و خبر شکست شاول را داود و رسید بنجاب بسیار مرغمه خوانند و در عقب شاول
پسرش ایش بدشت پس شاول را شاه انور کردند و داود بنی یهو و اباد شاه کردند پس داود از مقام
فلسطیان بجزون آمد و با هم دیگر دوشا بان خلی عظیم شد و داود فتح یافت و بنی و اباد شاه و در آنجا قتل
مسیحی و داود علیه السلام شد

و قصص حکمت و جویشنی کلمه داود و تیه باید دانست که داود بن ایشی بن عید است و عید از زن موایه
پسر نوغز بن سلون بن نمشون بن عید بن رام بن زهر بن بن فارص بن یهو بن یعقوب است

مردود گویند و در اکثر کتاب بجناب ذکر دولت الهامی است که مفصل در تفسیر معالمت الامر کرده ایم و در مردود
 اند که کور است که بجناب دعا کرد و در وقت تنگی ندانند که آواز او از میکش خود بشنوند نگاه زمین را برید و همه کوهها را
 مردودان بجز کت آمدند پس قدر متنت آنجناب ازینجا باید فهمید و چون حق تعالی این همه فضل خود عطا کرد چنانچه
 در سوره سبأ فرماید که دادیم داد و در الفضل و فرمودیم ای کوهها جوع شوید باد و طیر خنا که جوع کوهها خود را از
 مردود دریافت شد پس حال طیر ظالم است که بر کوهها بود و پس حضرت شیخ بزرگ فضل بردا گوید تمهید می کند
 (اعلم انه لما كانت النبوة و الرسالة اختصاصا للنبیاء لیس فیها شئ من الالکساب یعنی نبوة التشریع کانت
 عطایا له تعالی لهم علیهم السلام من هذا القیاس و الالکساب لیس جزءا ولا یطلب علیها منهم جزءا بدانکه چون نبوت است
 در حالت تشریف اختصاص الی است و در وقت از کسب چیزی شد عطایای حق تعالی برای اینها علیهم السلام
 ازین قبیل می باشد و اینها جز او نه طلب کردن شود و اینها جز او نیست و در حالت تشریف اختصاصی که
 محض بر نبوت حاصل میشود و مستلزم ولایت است و از کسی سلب نمیشود و بخلاف نبوتی که علاقه تشریف ندارد و آن
 چهار است از پیشین گوئی که این است که با کسب حاصل شود و ولایت است و از آن مانع سلب نیست
 ازین مقام حال شامل بوده است و بسیاری درین اسرار بنیاد بوده اند که تعلق به پیشین گوئی میداشتند
 نه تشریف و نبوت تشریفی نعم مخصوص صلی الله علیه و سلم شد و نبوت یعنی پیشین گوئی که متعلق با کوان است
 که اکثر مجتهدان این است و نبوت است و نبوت درین باشد و بطرف ازین قبیل شارح بعضی حواشی نفوس است و
 حدیثی من کل جماعه در نه علم ما لا یعلم انشأ رب نبوت کسی است (فما عطا الله ایاهم علی طرق الانعام و الانفضال
 فقال و هو بمنزلة الحق و یعطو سبب یعنی لا یبر اسم الخلیل و قال فی الیوب و هم بمنزلة الله و مقام معهم و قال فی حق موسی
 و هو بمنزله من رحمته افاه برون بنیالی مثل ذلک پس عطا حق حضرت انبیا تشریف را بر طرق انعام و
 انفضال است چنانچه فرمود حق تعالی و بخشیدیم برای ابراهیم خلیل حق و یعقوب و فرمود حق ایلو بخشیدیم
 برای اهل اهل او را و مثل او شان و گفت در حق موسی و بخشیدیم برای موسی از رحمت خود بر او را و
 بارون را بری رونده بطرف مثل این (فانذی تو لا هم الا هو انذی تو لا هم الا هم آخر فی عموم احوالهم و اکثرها
 و لیس الا اسمها و باب لیس آن اسمیکه متولی شده است او شان را اول همون اسمی است که متولی شده
 است او شان را در عموم احوال شان و اکثر احوال شان نیست اما مگر اسم اوها ب (و فتال فی
 حق و او را و بعد انبیا او و منافع فضل) و فرمود در حق داود و داود و عطا کردیم و او را از خود فضل

بنا بر این که تشریف
 نبوت است و از کسب
 چیزی نیست و اینها
 جز او نیست و در
 حالت تشریف
 اختصاص الی است
 و در وقت از کسب
 چیزی شد عطایای
 حق تعالی برای
 اینها علیهم السلام
 ازین قبیل می
 باشد و اینها
 جز او نه طلب
 کردن شود و اینها
 جز او نیست و در
 حالت تشریف
 اختصاصی که
 محض بر نبوت
 حاصل میشود و
 مستلزم ولایت
 است و از کسی
 سلب نمیشود و
 بخلاف نبوتی
 که علاقه تشریف
 ندارد و آن
 چهار است از
 پیشین گوئی که
 این است که با
 کسب حاصل شود
 و ولایت است
 و از آن مانع
 سلب نیست
 ازین مقام
 حال شامل
 بوده است و
 بسیاری درین
 اسرار بنیاد
 بوده اند که
 تعلق به پیشین
 گوئی میداشتند
 نه تشریف و
 نبوت تشریفی
 نعم مخصوص
 صلی الله علیه
 و سلم شد و
 نبوت یعنی
 پیشین گوئی
 که متعلق با
 کوان است
 که اکثر
 مجتهدان این
 است و نبوت
 درین باشد و
 بطرف ازین
 قبیل شارح
 بعضی حواشی
 نفوس است و
 حدیثی من
 کل جماعه در
 نه علم ما لا
 یعلم انشأ رب
 نبوت کسی
 است (فما عطا
 الله ایاهم
 علی طرق
 الانعام و
 الانفضال
 فقال و هو
 بمنزلة الحق
 و یعطو سبب
 یعنی لا یبر
 اسم الخلیل
 و قال فی
 الیوب و هم
 بمنزلة الله
 و مقام
 معهم و قال
 فی حق موسی
 و هو بمنزله
 من رحمته
 افاه برون
 بنیالی مثل
 ذلک پس
 عطا حق
 حضرت
 انبیا
 تشریف
 را بر
 طرق
 انعام
 و
 انفضال
 است
 چنانچه
 فرمود
 حق
 تعالی
 و
 بخشیدیم
 برای
 ابراهیم
 خلیل
 حق
 و
 یعقوب
 و
 فرمود
 حق
 ایلو
 بخشیدیم
 برای
 اهل
 اهل
 او
 را
 و
 مثل
 او
 شان
 و
 گفت
 در
 حق
 موسی
 و
 بخشیدیم
 برای
 موسی
 از
 رحمت
 خود
 بر
 او
 را
 و
 بارون
 را
 بری
 رونده
 بطرف
 مثل
 این
 (فانذی
 تو
 لا
 هم
 الا
 هو
 انذی
 تو
 لا
 هم
 الا
 هم
 آخر
 فی
 عموم
 احوالهم
 و
 اکثرها
 و
 لیس
 الا
 اسمها
 و
 باب
 لیس
 آن
 اسمیکه
 متولی
 شده
 است
 او
 شان
 را
 اول
 همون
 اسمی
 است
 که
 متولی
 شده
 است
 او
 شان
 را
 در
 عموم
 احوال
 شان
 و
 اکثر
 احوال
 شان
 نیست
 اما
 مگر
 اسم
 اوها
 ب
 (و
 فتال
 فی
 حق
 و
 او
 را
 و
 بعد
 انبیا
 او
 و
 منافع
 فضل)

(فلم يقرب) بجوارحه عليه منه ولا اخبرته اعلماه هذا الذي ذكره جوازاً ليس نهياً يكسره بدران جوارحه طلبه كنهه او را از و
 و نه خبر داد او را که داد او را این که ذکر کرد او را جوارحه او را طلبه اشکر علی ذلک با عمل طلبه من آل داود و لم یعرض
 الذکر داود و لم یشرکه آل آل علی ما انعم علی داود فهو فی حق داود عطا و نعمته و فضائل و فی حق آل علی غیر ذلک لطلب العا و ضم
 و هرگاه میکه طلبه اشکر کرد برین عمل طلبه کرد او را آل داود و نه مستعرض شد بری ذکر داود و ذکر کرد تا که شکر کند حق
 را آل بر آنچه انعام کرد با و بر او و پس او در حق داود عطا و نعمت و فضائل است و در حق آل و بسوای این براس
 طالب معاوضه (فقال تعالی اعلموا آل داود شکراً لیس من عبادی الشکوة) پس فرمود و تعالی که عمل شکر کنید
 خاندان داود و کمتر از بندگان شکران اند پس از آنجا دخول فرعون در آیه فادعهم النار داد خدا و آل فرعون
 اشد الغدا رب غیر متیقن چنانکه گذشت (و انکانت الانبیاء علیهم السلام قد شکرُوا الله تعالی علی ما انعم به علیهم و وہم
 اگر چه بودند انبیاء علیهم السلام شکر کنندگان برای خدا تعالی بر آنچه انعام کرد و الله بدان بر ایشان و بخشید و ایشان را
 (فلم یکن ذلک من طلب من ادبر الی تبرعوا ذلک من انفسهم) کما قام رسول الله صلی الله علیه و سلم حتی توبت قدامه
 شکر الما خف الله له ما تقدم من ذنبه و ما تاخر فلما قبل فی ذلک قال فلما اکون عبداً لشکریا پس نبود این شکرشان
 از طلب خدا بلکه تبرع کردند بدین از جهانی نیت با چنانکه قائم شد بشمار رسول الله صلی الله علیه و سلم تا آنکه دم کردند
 هر دو پای حضور علیه السلام براه شکر برای آنچه عطا و بخشش کرده بود و الله تعالی در حدیث برای امت حضرت صلی الله
 علیه و سلم آنچه مقدم شده است آنکه گناه است او از مظلوم و آنچه تاخر است پس رجوع الوداع اولاً سوای مظلومان
 است حضور علیه الصلوة و السلام بخشیده شد پس حضور صلی الله علیه و سلم عرض کرد که جزیت خود مظلومان را زیاده بده
 حق تعالی از مظلومان این امت و گدشت پس شکر بخشش این موهبت آن چنان قیام فرمود که پای مبارک ورم
 کرد و صدقه عرض کرد که یا نبخشیده شده گناهان تو پس استوار شد و رفت که آیا بشم عید شکر و این چنین بخشش است
 از فضل الله است یوتیه من یشاء و مفصل در فضیله تقسیم مثلین چنین آیات است مثل آیه و و جد کس
 ضلاله را از آن و بعد از آن قوم حضرت صلی الله علیه و سلم است قبل از اسلام بر فضل است چنانکه برای با جبر بعد وفات هزاره
 سالش معرفت یثیعیان میفرماید که تو گمراه بودی یعنی اولاد تو پس بعد از آن مشرت سازیم یعنی این چنین آیات مطابق
 فرموده خدا باید نفیس در حیات مردمی مفصل خواهد بود و شکر و شکر از جانب بنده اد حق نعمت است و از
 جانب حق تعالی یعنی قدر دانی است (و قال فی توح ان کان عبداً لشکریا) فرمود تعالی در حق توح که بود او
 بنده شکر کند (فالشکوة من عباده لیس) پس شکر از بندگان حق کمتر اند مثل حضور صلی الله علیه و سلم و نوح

و در هر حضرت علیه السلام (فادله) نعم الله بهما علی و داود ان خطاه اسمائیس فی حرم من حرم من الاتصال بقطع
عن العالم بذكر اسم اخبار الناجنة بحج و هذا الاسم و هی الدال و الالف و الواو پس درین وقت انعام کرد و الله
تعالی بدان نعمت بر داود که خطا کرد و او را انی که نیست در و حرمی از حرم الاتصال پس قطع کرد و او را از عالم
پایین برای اخبار برای ما از و بحج و این اسم که آن دال نکر و الف و واو است و از انقار داود است
که پای مبارک اسم محمد بسط پا در و بدین نظر رعایت است و بقیه نام و بدین معنی نموده که در زمان انتخاب ماهیان
در روز سبست بر اطراف در یابی آمدند و در روز دیگر نمی آمد چنانکه گذشت (و می محمد صلی الله علیه و سلم بحرم الاتصال
و الاتصال) و نام دشته شد حضور سیدنا محمد علیه الصلوة و السلام بحرم الاتصال و الاتصال (فصلیم) پس
جلس کرد حق تعالی آنحضرت صلی الله علیه و سلم را بنزد زبیر اکبریم حضور صلی الله علیه و سلم که اخیر قلم می روح عظم
است پس و کمر حضور علیه السلام است محمد شش قلم چون ناسور ساخت و زبیرش حلقه حلق و کمر ساخت و
یعنی چون روح عظم قلم اعلی نور روح آنحضرت صلی الله علیه و سلم است و بصورت سیدنا محمد صلی الله علیه و سلم
سلم منزل شد از بیم قلم خود حلقه حلق و کمر نمود که انهم است قلم بشر و حلقه علیه الصلوة و السلام موصول است
و فصله عن العالم و بعد از حق تعالی حضور علیه الصلوة و السلام را از عالم که دال حضور علیه الصلوة و السلام
دال بر نیست و ما اشارت بوحث حق و خلق در و از ان وحدت جمیعت اشاره نفی فرمایند راجع به این الحائین فی
اسمکما جمع لدا و بین الحائین من طریق المعنی و لم یجعل ذلک فی اسم کان ذلک اختصا صالحی صلی الله علیه و سلم
که و سلم علی داود اعنی التخیل علیه باسمه فتم له الامر من جمیع جهات پس جمع کرد برای حضور علیه السلام بدالت
حای کلمه محمد علی صاحب الصلوة و السلام بر وحدت میان دو حالت در اسم مبارک خود چنانکه جمع کرد برای
داود میان دو حائین از طریق معنی که انفصال از عالم موجب اتصال بحق است و نگردانید این جمیعت
در اسم داود پس این جمیعت اختصاص بر می سیدنا محمد علیه السلام بر داود است و در اسم تبیین را بر و بانیم
مبارک او علیه السلام پس تمام شد امر برای حضور علیه الصلوة و السلام از جمیع جهات و در و کذک فی
اسم احمد فند من حکمة اسم و همچنین است جمیعت فصل دو صل و در اسم حضور علیه السلام که او احمد است
پس این از حکمت خداست باید دانست که محمد صیغه بالغة از حمد است دال بکثرت ستوده شدن و این نام
مبارک در فصل پنجم غزل الثبات سلیمان عبر انیم مع حلیمه مبارک موجود است و لفظه اچا چند معنی دارد زیرا که
احمد چنانکه در قاموس است معنی شکر و شکر و جز او قضا آید پس کی معنی احمد آنگاه صاحب حکومت باشد و در فصل ۱۲

فصل الخطاب و خطاب حق تعالی داود و حکمت و خطاب باصل بین حق و باطل واضح باد که در سوره کهیم است آنانکه
 اجتماع کنند کبائر و فواحش را مگر ناگهان را بدرستی پروردگار است و معنی مغفرت است بر ایشان پس گناه ناگمانی
 و اتفاقیات قبل از مغفرت مستثنی اند پس بدین تصریح قادر نیست آنچه داود علیه السلام حسب اتفاق
 بان زن او ریاضتی کرد چنانچه در فصل ۱۱ و ۱۲ کتاب دوم شمول است که با وجود آنکه نزد و نه زن داشت
 زن او را بر آن غسل میکرد و اتفاقا از بالا خانه دید و دلش با او نیکیست و حامله شد و چون او را باز جنگست نزد او
 آمد و از نصیحت کردند که بچانه برود مگر او را این نظر جهاد نرفت و بسپه سالار نوشته شد که او را بچاسد نفر بپس که
 شمشیر شود پس او شنید شد از لشکر نکاح داد و در آمد پس نائق بنی مع دو فرشته بر وز عبادت داد و بصورت
 تخمین نزد او آمد و چون بلند شدند بر محراب داد و داخل شدند بر و پس خوف خورد از ایشان گفتند
 خوف کن بناوت کرده است بعضی و خصمان ما بعضی پس حکم کن در میان ما بحق نه ظلم کن و راه ما را باطل
 راه درستی و ظالم است که این مقوله نائق علیه السلام است پس آنچه در توره در قرآن است هر دو صحیح اند بعد
 از آن مقوله ملک بصورت منقول است که این برادریم را نزد و نه زن است و برای من یکسان پس گفت
 بده مرا آن یک زن و غلبه کردم و در خطاب داد و گفت هر آینه ظلم کرد صاحب نزد و نه زن ترا بطاعت و شکی نیست
 بطاعت نه نه ای خود دهم آئینه بسیاری شریکان بناوت کنند بعضی نشان را بر بعضی مگر آنکه ایمان آورند و کار کردند نیک
 و کمتر اند از ایشان پس نائق بنی گفت که آن مرد توئی که زن او را اگر فتنی و یقین کرد داود که آزموده بشدم
 پس استغفار کرد داود پروردگار خود را و افتاد در کوع کننده و رجوع آورد پس شمشیر بر او
 این و بدرستی برای داود نزد ما قرب و نیک انجام است زیرا که حسب آیه پنجم اتفاقیات مغفرت اند مثل عیسی
 آدم ربه فتوی خود در قرآن مجید است و انبیا صلوات الله علیهم الباطن باشند چنانکه در فصل موسوی گذشت البته همیشه
 بدکاری کار دیگر است چنانکه در قوام دیگر منقول است و الله اعلم بالصواب و بعد از آن آنچه نسبت داد
 در سوره که ص حق تعالی فرمود تفسیرش میسر باید رتبه المنة الکبری و المنة الذلیلی التي خصها الله بها التخصیص
 على خلافته ولم يفعل ذلك مع احد من انبائه و منه وان كان فيهم خلفاء فقال يا داود انا جعلناك خليفة في الارض
 فاحكم بين الناس بالحق ولا تتبع الهوى اي ما يحط لك في حكمك من غير وحي مني فيضلك عن سبيل الله اع
 عن الطريق الذي اوجى به الى رسلي باز شست کبری و مرتبه پسندیده آنست که خاص کرد و الله تعالی داود را
 بدان آن تخصیص است بر خلفاست او که مگر داین با کسی از انبای جنس و او اگر چه بودند در ایشان خلفا پس فرمود در سورت

صلی و داود که در حکم ترا خلیفه در زمین مقدس پس حکومت کن میان آدمیان یهود بنی و نذیری و کن خواستش را ای
 آنچه شرطه کند برای تو در حکم خود از غیر و حق از من یعنی چنانکه در نسبت از من او را بیاگردی پس درین صورت گمراه کند
 آن حکم و او ای ترا از راه خدا ای از طریقیکه و حق کنم بدان بطرف رود لان من زیر که از راه خدا گدای گمراه نیست مگر
 از طریق خاص از طریق خاص دیگر شتم تا دسب سحانه معنی فقال ان الذین یضلون عن سبیل الله لهم عذاب شدید
 بما انتموا ایوم الحساب و لم یقل له فان ضللت عن سبیل فک عذاب شدیدم بارادب کرد حق سبحانه و داود پس بود
 که آنگاه گمراه کند از راه خدا تعالی برای ایشان عذاب سخت است بدینچه فراموش کرد و در روز حساب را و نفس مرود
 برای داود که اگر گمراه شوی از راه من پس برای تو عذاب سخت است (فان قلت و آدم علیه السلام قد نص علی خلافت
 قلنا ما نص علی التخصیص علی داود پس اگر گوئی بر خلافت آدم نیز نص کرده است ادر جواب دهم نه نص کرد
 بر آدم علیه السلام مثل نص بر داود و انما قال الله انک انتی جاعل فی الارض خلیفه و لم یقل انی جاعل آدم خلیفه
 فی الارض و لو قال لم یکن مثل قوله جعلناک خلیفه فی حق داود فان هذا محقق و ذلک لیس کذا کم و جزین
 نیست که فرمود برای ما آنکه که من گمراه ام در زمین خلیفه بلا ذکر لفظ آدم و نه گفت که من گرداننده ام آدم را
 خلیفه و اگر چنین فرمودی نه بودی مثل قول او تعالی که گرداننده ام ترا خلیفه در حق داود زیرا که این ارشاد
 برای داود محقق بخطاب است و آن نیست محقق بچنین که شاید مراد از داود آدم باشد (و ما یدل ذکر آدم علیه السلام
 فی القصة بعد ذلک علی انه عین ذلک الخلیفه الذی نص الله علیه) و آنچه دلالت کند ذکر آدم علیه السلام در قصه
 بعد ازین بر آنکه او عین آن خلیفه است که نص کرد ادر برد (فاجعل بالک الاخبار الحق عن عباده اذا
 اخبر) پس بگردان دل خود در برای اخبار حق از بندگانش چون خبر دهد (و کذا لک فی حق ابراهیم الخلیل
 انی جاعلک للناس اماما و لم یقل خلیفه و ان کما تعلم ان الامامة منها خلافة و لکن ما هی مثل الامانة ما ذکرها
 باخص اسمها در ای الخلافة) و چنین است در حق ابراهیم خلیل یعنی مثل آدم که گرداننده ام ترا برای
 آدمیان امامی و نفرد خلیفه و گردیدیم که امامت در اینجا خلافت است ولیکن نیست این خلافت ابراهیم
 که مذکور بلفظ امام است مثل آن خلافت که بنفسه در ذکر داود است زیرا که ذکر کرد ادر خلافت را
 باخص اسماء او که او لفظ خلافت است در حق داود و ان الله خاص بالامانة ان جعله خلیفه حکم و لیس ذلک
 الا عن الله فقال له فاحکم بین الناس بالحق و خلافت آدم قد لا یكون من هذه المرتبة فیکون خلافت ان یخلف
 من کان فیها قبل ذلک لا انه نائب عن الله فی خلقه بالحکم الا انی فیم و ان کان الامر کذا وقع

و لکن کلامنا فی التخصیص علیه و التصریح به باز در حق داود از اختصاصیست بخلالت که کرد او را خلیفه حکم
 نیست این مگر از امد پس فرمود برای داود که حکم کن میان آدمیان یهود و بنی و خلافت آدم نبود ازین مرتبه
 حکم پس شد خلافت او که خلیفه باشد از آنکه بود در خلافت قبل ازین نه آنکه ازین آیه نائب بود از خدا و در خلق او
 بحکم آتی در ایشان و اگر چه چنین واقع شد و نیست کلام ما مگر در تخصیص هر دو تصریح بر و در مدنی الارض خلافت
 عن امد و هم الرسول و اما الخلفاء الیوم لعن الرسل لا عن امد فانهم ما حکمون الا ما شرع لهم الرسل لایخرون
 عن ذلک و برای خداست در زمین خلیفها از خدا و آنان رسولان اند و لیکن خلافت امر و پس از رسولان
 است نه از خدا زیرا که خلفاء حال حکم نکنند مگر بدانچه شرع کنند برای شان رسولان که نه خارج شوند از ان (غیر ان
 بهنا و یقیقه لایعلمها الا امثالنا و ذلک فی اخذ ما حکمون به ما هو شرع الرسول علیه السلام فان خلیفه عن الرسول
 من یاخذ حکم بالنقل عنه علیه السلام و بالاجتهاد الذی صلاهیة ایضا منقول عنه صلی الله علیه و سلم و فیما من یاخذه
 عن امد فیکون الخلیفه عن امد بعین ذلک حکم غیر از آنکه در اینجا دقیقه ایست که ندانند از آنکه امثال ما و آن
 در اخذ آنچه حکم کنند بر ان از آنچه او شرع رسول علیه السلام است پس خلیفه از رسول شخص نیست که گیر و حکم بنقل از
 رسول علیه السلام یا با جتهاد یکمصل و نیز منقول است از ان رسول صلی الله علیه و سلم در تخصیص است که گیر و آثار از خدا
 پس باشد خلیفه از خدا بعین این حکم فیکون المادة له من حیث كانت المادة لرسول الله صلی الله علیه و سلم فهو فی
 الظاهر متبع لعدم مخالفة فی الحکم کعبه علیه السلام و انزل نیکم پس باشد ماده برای او از حیثیکه باشد ماده براس
 رسول الله صلی الله علیه و سلم پس و در ظاهر متبع برای عدم مخالفت او در حکم مثل عسی علیه السلام چون نازل
 شود پس حکومت کند و کاتبی محمد صلی الله علیه و سلم فی قوله و لک لیدین هدی امد فبعد هم اقتداء و خلیفه در اخذ
 حکم مثل نبی حضرت محمد صلی الله علیه و سلم است در قول خدا تعالی این انبیا آنان اند که هدایت کرد امد او شان را
 پس بعدایت شان پیروی کن که گویند ظاهر پیروی هدایت انبیا است مگر در حقیقت پیروی هدایت خدا است
 (و هو فی حق ما تعرفه من صورة الماخذ مختص موافق و ولی در حق صورت اخذ هدایتکی می شناسی مختص باقتصاص
 الی است و حقیقت موافق است نبی الظاهر (و هو فی غیره بمنزلة ما قرره انبی صلی الله علیه و سلم من شرع من تقدم
 من الرسول بكونه قد قرره فاتبناه من حیث تقرره لا من حیث اشرع لغيره قبله و ولی در حق صورت اخذ بمنزله
 شرع ما تقدم است که تقریر کرد او برای صلی الله علیه و سلم بودن آنحضرت صلی الله علیه و سلم که تقریر کرد او را
 پس پیروی کردیم او را از حیثیت تقریر او نه از حیثیت آنکه شرع است برای غیر او قبل از او (کذا لک اخذ

الخلیفه عن احمد بن مازنه (منه الرسول) چنین است: اخذ خلیفه از خدا چنان آنچه میسر شد که گرفته است و او را از رسول
 (ذوقبول) فی بلسان الکشف خلیفه الله و بلسان الظاهر خلیفه رسول الله پس بگوئیم در و بزبان کشف خلیفه
 الله و بزبان ظاهر خلیفه رسول الله پس محض خیال است آنچه در بعضی موقوف است که حضرت صدیق رضی الله
 عنه خلیفه رسول است و حضرت علی در آن وقت خلیفه الله بود و اینان نادر آفتاب از حقیقت حضرت خلفا و رسول علیه
 الصلوٰة والسلام هستند که حمله عرش اند (و اینها مراتب رسول الله صلی الله علیه وسلم و انفس بخلافه عنده الی الله و لا
 عنده یعلمون فی امتهم من یاخذ الخلفه عنده ربه فیکون خلیفه عن احمد بن المواقفه فی الحکم المشرع فلما علم ذلك
 لم یجزم الامر و برای همین رمز وفات کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و نه نص کرد بخلافت از طرف خود
 بطرف کسی و نه تعیین کرد کسی را برای دانستن آنحضرت صلی الله علیه و سلم که در امت او شخصی باشد که گیر و خلافت از
 نزد پدر و در کار خود پس باشد خلیفه از خدا با وجود موافقت و حکم مشرع پس چون دانست نه محصور کرد و خلافت
 را بر کسی گویان کرده بود که بعد از من بگو بگو خواهد شد نه آنکه مقرر کرده بود و وفات حضور صلی الله علیه و سلم برای
 سه روز شد و چون در روز سوم در قبر شریف نهادند بعد اتمام سه روز حسب پیشین گوی حضور علیه الصلوٰة والسلام
 زنده شدند و از حقیقت این مسئله صدیق آگاه بود که خلیفه خدا است پس آیه انکم میت و انکم متون خواند زیرا که بجا
 حضور علیه السلام او قائم بود که خلیفه الله بود و از خلق خلیفه یا خزون من معدن الرسول و الرسل ما اخذته
 الرسل و بعد فون افضل لتقدم هنا که زیرا که برای خدا خلق هستند در خلق او که گیرند از معدن رسول و او رسولان
 دیگر علیهم السلام آنچه گیرند از رسولان و شایسته افضل رسول متقدم در آنها و این خلق بقول شیخ صدر الدین مرحوم
 مشارع الیهم بقول حضرت صلی الله علیه و سلم اند که و اشواقه الی نقایا و خوانی پس نان ازین حیثیت خوان آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم اند و از حیثیت اتباع آنحضرت صلی الله علیه و سلم در نه اند و برای این ترجیح داد حضرت صلی الله
 علیه و سلم اخوت را بر صحبت و در حدیث مشهور چون موافقت کرد بنی صلی الله علیه و سلم در میان صحاب خود و پس
 علی علیه الصلوٰة والسلام آمد بکاکنده پس فرمود حضور علیه الصلوٰة والسلام تو برادری در دنیا و آخرت و ازین
 نفی اخوت صدیق و دنیا و آخرت لازم نمی آید زیرا که نه ریخته شد و در دل رسول الله علیه الصلوٰة والسلام مگر ریخته
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم در دل صدیق رضی الله عنه پس آن هر دو را در جنت مساوات بود یعنی صدیق و مرآت
 را از اینجا علم صدیق رضی الله عنه خور باید کرد بدانکه در کتب مقدسه نام چهار یارند که است پس اگر اول ترضی کرم الله
 وجهه خلیفه شدی تو ریت و انجیل ریت نیامدنی و صدیق را این علم خلافت در آنوقت بود که مفضل را بنود در نه درنگ

در چیست مگر وی بعد صدیق از خلافت هم واقعت بود بدان نظر عمر را خلیفه کرده و بعد فاروق از معنی آیت والذین
استقاموا و واقعت بود که بشور می کار آمد خست و بعد از قضی از حقیقت خلافت کبری واقعت شد بدان نظر و بعد در
این کام خلافت خود کرد که اگر مراد صدیق کسی تفصیل دهد حدیثان بر وزنم و اندر اعلم بالصواب (لان الرسول قال
لا زیادة و نه الخلیفه یس بقابل للزیادة التي لو كان الرسول قبلها) و وجه تقدیم رسول آنکه او قابل است
برای زیادة و این خلیفه قابل نیست برای زیادة و تنگ اگر بودی ولی خلیفه رسول قبول کردی آنرا و واضح باد که اسم
کان تغییر راجع بطرف خلیفه بتاویل ولی است و آنرا که بنظر تائیدش فقط درین اندک میگذرد در لفظ اعطی هم شکالی
بدستور بر ایشان وارد میشود پس طریق نیکو از چهار ضمیر بطرف خلیفه بنظر معنی یا بنظر تاویل نیست (فلا یعطى من
العلم والحکم فما شرع الامام شرع للرسول خاصة فهو في الظاهر متبع غير من الخلفاء الرسول) پس نداده شود
ولی خلیفه از علم و حکمت و آنچه شرع کند مگر آنچه شرع کرده شده است برای رسول خاصه پس ولی در ظاهر پیرو است
غیر من الخلفاء رسول همین وجه تشکیک اسم ضعیف اندر عهده زیاده و مخالفت صلاح فاروق و مرتضی چونکه حضور
صلی الله علیه و سلم فرموده بود صدیق بدستور مذکور روانه کرد و این چنین معرفت در امت محمدیه است علی صاحبها
الصلاة والسلام بکلمات یهود و نصاری که از این چنین مسائل نابدل اند و تقیید از نصاری است که با وجود تصریح
مسیح علیه السلام در فصل ۵۵ می که من برای بطلان توریته و نوشتهها اینها نیامده ام (و بطلان عبارت از عدم تسلیم
کتاب سابق است) بلکه برای نسخ یعنی برای تکمیل و توقیف حکم سابق آمده ام و بدستور فرموده بسیاری احکام
توریته را نسخ یعنی تکمیل کرد که احکام سابق توریته را وقت بیان کرد که تا این وقت بود و با وجودیکه در فصل ۵۶
بر تائید صریح شده بود که در وقت عهد جدید اسلام عهد توریته کهنه خواهد شد و بحسب نامه عیسیان پاولوس
عهد توریته در وقت اسلام که متعلق با حکام است هیچگاه نشد و نسخ در این دو عهد در میان مقرر شده بود
لیکن مطلب فصل مذکور نفی نداشت چنانکه اکثر نصاری عهد اسلام را حسب وعید نفی نداشت و یهود این نسخ مسیح را
بطلان نفی نداشت چنانکه نصاری نسخ حضور صلی الله علیه و سلم را بطلان دانست بدان نظر حال یهودی میفرماید (الا
تري عیسی علیه السلام لما تجملت الیه و دانه لایزید علی موسی مثل ما قلنا فی الخلافة الیوم مع المرسل امتوا به و
اقرده فلما از احکام و نسخ حکامان قد قرره موسی لیکن عیسی رسول الله لم یتمکد اذ لک لانه خالف لا عتقا دهم
فیه و جملت الیه و الام علی باهو علیه قطعت قتله فکان من قصته ما اخرنا الله تعالی فی کتابه العزیز عنه و عنهم
آیا نه عیسی علیه السلام را هر گاه یکم نفی کردند یهود که نه زیاده کند مسیح بر شریعت موسی مثل آنچه گفتیم و در ادراک

خلافت امر در بار سولان که زیادت نتوانستند تقدیر بودند و اقرار کردند مسیح را که در پی قتل او نبودند با وجودیکه باز از کینه و
 نشان را بر زور از مسجد دور کرده بودند پس چون زیاده کرد حکمی را و نسخ کرد حکمی را که تعیین مدت حکم سابق تا وقت
 خود کرد که مقرر کرده بود و او را موسی برای بودن عیسی رسولی ندیده داشت که داند این را براس آنکه این مخالفت
 کرد برای اعتقادشان در مسیح و حال شدند بهودامی را که بر و بود پس طلب قتل کردند پس شد از قصه او آنچه
 خبر داد ما را اله تعالی در کتاب عزیز قرآن خود از مسیح و از یهودان حاصلش آنکه چون از حضور علیه الصلوٰۃ
 و السلام دعوی نبوت در اسماعیلیان شد و تشریفات آوری ختم المصلین اسماعیلی موقوف بر آمدن مسیح بود و
 مسیح را بنی ورد و غوی دانستند بدان نظر نسبت حضور علیه الصلوٰۃ و السلام بعض را شبهتی بود و حضور علیه الصلوٰۃ
 و السلام مسیح را مطابق توریه و انجیل نمی فرمود و چون در نسبت مسیح در مجموعه توریه با خصوص در زبور ۲۱ چنانکه
 صاحب حیات ابدی نوشته شده است و ثبات آن چنانست که در توریه و در قرآن و متون انما شکسته شدن آن چنانست که نوشته
 شده است و مسیح علیه السلام حسب مجموعه توریه چنانکه تصدیقش از آیه الی متوفیک و آیه فلما توفیت و روایت
 ابن عباس و طحطی بن علی حسب آیه ما جعلنا الزلزال من قبلک الخ و قات یافت و از استیغاب در مدارج النبوت
 قول حاطب بلنعمه ربی برای متوفی قتل کرد که گنجان فرمودند که پس عیسی چرا دعا نکرد که بر دار نرفتی پس یهود
 این را مخالفت حیات ابدی که بعد از وفاتش میدانستند و چون در زبور نوشته بود که یک استخوانش شکسته نخواهد شد
 و هنگام بر دار کشیدنش دو دندان نیز بر دار کشیده شده بودند و صبح روز بهمت روز جمعه بود پس استخوان آن در
 دندان شکسته خارج کردند چون نزد مسیح رسیدند مرده یافتند که جان خود بکن خود بداد زیرا که بر دار تابست
 روز آدمی نمی میرد پس سنان بر پهلوش زدند که مشابه استخوان شکستگان برای ایشان شد نظر بر آن
 خلافت کتاب خود دانستند و حسب بضم معنی دار است و حسب نفع معنی خوردن استخوان است و لفظ صلیو از هر دو
 مانور شدن میتواند لیکن بنظر تطبیق هر دو کتاب سابق مانور از حسب نفع و در اینجا است بدان نظر در روشن قبل
 از رفتن حاطب بلنعمه با سکنه ریه در سوره نسا فرمود که قتل کردند یهودیان مسیح را بلکه خود بخود حسب نوشته
 جان بداد و خارج کردند استخوان را و لیکن مشابه استخوان خارج شده گمان کرده شد برای شان چنانکه
 در پیشین گوی نزد کورست پس نصاری درین مقدمه اختلاف کردند صاحب بیرناه گمان کردند که بعض مسیح
 بود و مشابه کرده شد زیرا که مریم و حواریین بحسب دنیا با مسیح حسب کرده بودند بدان وجه بدنامی مسیح شد که
 شدند چنان شد که مسیح صلیب کشیده شد حال آنکه یهودا بر صلیب کشیده شده بعض دیگر نصاری گفتند که جسم

مسیح مصلوب شد و در پیش بر آسمان رفت حق تعالی آن دو قول نصاری رد کرد که ایشان را علی نیست و نه بعد ازین
 برخاستنی مسیح را گفتند بلکه بعد از برخاستن چهل روز پیشین گوئی حضرت علیه السلام کرد و بعد چهل روز بلند
 کرد و بر آسمان این اصل این قصه است که مردمان بطور دیگر قصه میخوانند الحاصل (فلما کان رسول الله ﷺ لایا
 انما بنقص حکم قد تقرر و بر زیاد علی ان النقص زیاده حکم بلا شک) پس چون بود مسیح رسول قبول کرد زیادت
 را یا بنقص حکمی که مقرر در تورات بود یا زیادت حکمی و اگر کسی گوید که مسیح اکثر احکام شریعت موسوی را بر داشت پس کمی
 شریعت او شد میفرماید علاوه بر آنکه نقص زیادت حکم است بلا شک (و من خالفه الیوم لیس له ابد المنصب)
 درین روز هم بعد از ششم که وجود با وجود ختم المرسلین علیه السلام ظهور کرد برای خلافت این منصب نیست
 برای کسی این نعمت رسول مقدم است که خلیفه را نیست (و انما یقضی و یرید علی الشریع الذی قد تقرر بالا اجتماع
 لا علی الشریع الذی نعمت به محمد صلی الله علیه و آله و سلم و جزین نیست کم کنند یا زیاده بر شریع مقرر کرده شده
 با اجتماع بر شریع که مشرف شد یا با تشابه گفته شد بدان سیدنا محمد صلی الله علیه و سلم (فقد اظهر من الخلیفة ما یخالفت
 حدیثا ما فی الحکم فخیل ان من الاجتماع و لیس کذاک و انما بالامام لم یتبع عنده من جهة الكشف ذلک الخبر عن
 ابی بنی صلی الله علیه و آله و سلم بلکه گاهی ظاهر شود از خلیفه آنچه مخالف حدیث باشد در حکم پس خیال کرده شود
 که حکمش از اجتماع نیست چنین و جزین نیست نه ثابت شد نزد او از وجه کشف این حدیث از بنی صلی الله علیه و سلم
 و الله علیه و سلم (و لو ثبت الحکم به و ان کان الطريق فیہ العدل عن العدل فما هو معصوم من الوبه و لا من النقلة علی المعنی
 قتل هذا یقع من الخلیفة الیوم) پس اگر ثابت شدی البته حکم کردی بدان حدیث و اگر چه باشد طریق در آن
 عدل از عدل لیکن نیست او معصوم از و هم ما و نه معصوم از نقل بالمعنی پس مثل این واقع شود از خلیفه
 درین روز از آنچه حدیث مسلم در باب قطع اهر از زهر بود و دید که مخالف آیه قرآن و الله لیسک من الناس با وجود
 روایت عدل قابل اعتبار نیست و آنچه نسبت صدیق حضرت صدیق فرمود رادی حق آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم فهمید (و کذا لیس من عیسی علی نبینا و علیه السلام فانه اذا نزل یرفع کثیر من شرع الاجتماع المقررتین
 بر نفع صوره الحق الشریع الذی کان البنی علیه السلام علیهم و چنین واقع شود از عیسی علی نبینا و علیه السلام
 پس او چون نازل شود دفع کند بسیاری از شرع اجتماعی پس ظاهر شود بر رفع کردنش صورت حق مشرف و عیسه
 بود بنی علیه الصلو و السلام بر و لا سیما اذا تعاضت احکام الائمة فی النازلة الواحدة فنعلم قطعاً انه لو نزل
 و حی النزل باحد الوجوه فذلک هو الحکم الالهی و ما عداه و ان قرره الحق فهو شرع تقریر بر حق الخرج عن هذه الائمة

والتسارع الحكم فيها وخصوصا چون متعارض شوند احكام ايجبه وريکس و اقم پس دایم قطعاً که اگر نازل شدی
و حی هر آینه نازل شدی یکی و چون پس این حکم الکی است رسوا و اگر چه ثابت و اثبت است حق که خطا و اجتهاد است
معاف فرموده است پس و شریعت تقریر است برای رفع حرج ازین است و تسارع حکم درین است و اگر کسی گوید که التسارع
موجب است که اگر چند خلفا باشند ظاهری حرجی نباشد و در حدیث قتل خلیفه دوم و او است جوایش میفرماید که این حکم بوجه
اصل و حدیث است که ظاهر سایه باطن است و اما قول علیه السلام اذا بولغ بخیل فقتلین فاقتلوا آل فرعون فماذا فی الخلاف
الظاهره التي لها السیعة وان اتفاق فلا بد من قتل احدیما بخلاف انما فی المعنویة فانه لا قتل فیها و لیکن قول حضور
علیه الصلوٰة والسلام چون بیعت کرده شوند و خلیفه پس قتل کنید آنرا از ایشان را پس حکم اصل است که بیانش
می آید این در خلافت ظاهره است که برای او بیعت است که بیعت قطع موجب نفاذ است و اگر چه متفق باشند پس
لابد است از قتل یکی از دو نفر که غیر بیعت بنظر نفع عامه است و بخلاف خلافت معنوی که در او قتل نیست و اما جابر القتل
فی الخلافه الظاهره و العلم یکن لذلک خلیفه ید الیقام و هو خلیفه رسول الله ان عدل و جزمین نیست آمد قتل
دوم در خلافت ظاهره و اگر چه جمعی باشد و برای این خلیفه دل این مقام خلافت نباشد یعنی لایق خلافت نباشد
و او خلیفه رسول الله است اگر عدل کند و ازین رو جناب مرتضی کرم الله وجهه با امیر معاویه جهاد کرد که با وجود
اتصاف بوصفت خلافت کبری آنجناب خلیفه ظاهری نیز اول از امیر معاویه شده بود پس حق بجانب مرتضی بود
چنانکه سلیمان برادر خود و او بنار آگشت و چون از سابق بیعت با اختیار آگشته بود و نیز در خلافت سقر به
شأن شده بود و عدل نکرد پس قتل و غل او بر امام حسین علیه السلام لازم آمد گو امام بر چه قیام داشت فائز گردید چنانکه
در فصل پنجم منی و غیره و در احادیث مصر بود باز باید دانست که در کتب سابقه زمانه حضور علیه الصلوٰة والسلام
را زمانه بادشاهست خدا گفته شده است چنانکه در سابق گذشت پس در اصل خلیفه رسول علیه الصلوٰة والسلام خلیفه
خدیست و خلافت تاسی سال ماند و بعد سلطنت بنی امیه بر بادشاهست حضور شد و بعد خلافت بصریه بنی
امیه شد بعد خلافت عباسیه شد باو حق پس اطلاق خلافت بر بادشاهست ظاهری بهتر نباشد بدان نظر بادشاه
عادل را که صاحب لایت نباشد خلیفه نباید گفت پس خلافت حضرت صدیق از رسول علیه السلام خلافت از خدا بود
چنانکه بعضی را هم شده است و آنچه در جواب انالو شیتم می فرماید (من حکم الاصل الذی به یکیل وجود الامین) پس
قتل خلیفه دوم بحسب حدیث از حکم اصیلست که بدان محال است وجود الامین و ظاهر سایه باطن است و
اصل مذکور آیه ذیل است (و لو کان فیها الاثم لافسدتاوان اتفاق) و اگر بودندی در زمین و آسمان معبودان

غیر خدا هر آئینه فاسد شدند پس زمین و آسمان و هر چه در بود و ندی و فوق گردیدند می که دنی امر است پس در اصل
در صورت اتفاق تعدد ممکن نیست پس در فرع همین حکم جاری و تقریر برنی آیت الکه ذات حق سواهی هستی مطلق
که محتاج الیک نیست دیگر نیست و در نه محتاج هستی مطلق باشد پس درین صورت اگر آئینه جدا گانه از هستی مطلق فرض
کرده شوند آنان موجود نباشند بلکه معدوم باشند زیرا که موجودی بخلاف وجود مطلق نباشند و اگر معدوم فرض کرده شوند
پس نشان بجز نیستی نباشد پس درین صورت الکه حق وجود مطلق وجود زمین و آسمان خواهد و آئینه معدوم و معمم آنها
پس بنظر احتمال نقیضین هر دو فاسد شوند و اگر بالفرض و التقدير آئینه متعارفه موجود فرض کرده شوند (محقق العلم
انما اید اختلاف التقدير التفرع حکم احدیها فذا لک حکم هو الکه علی الحقيقة و الذی لم یفد حکم فلیس بالکیم پس ما دایم
که اگر هر دو تقدیر را مختلف نشوند هر آئینه جاری شود حکم یکی ازین هر دو پس نافذ الحکم او آئینه است بر حقیقت و آنکه
حکم او نه نافذ شود پس او آئینه نیست (و من ههنا العلم ان کل حکم یفید الیوم فی العالم انه حکم الله وان خالف الحکم
المقرر فی الظاهر المسلمی ثم عاذا لاینفک حکم لا فی نفس الامر) و ازینجا دایم که هر حکم که جاریست درین روز در عالم
آن حکم خداست و اگر چه بخلاف باشد حکم مقرر در اوطاق هستی بشرح است زیرا که نه جاری باشد حکمی مگر بر اسم خدا
در نفس الامر (لان الامر الواقع فی العالم انما هو علی حکم المشیئة الالهیة لا علی حکم الشرع المقرر و امکان تقریر من المشیئة
ولک لک نفذ تقریر خاصه و ان المشیئة لیست لها قیلة لا تقریر لا عمل باجابه فالمشیئة سلطانها عظیم و لهذا جعلها البوطاک
عوض الذی استلها لانه انما یفقی الحکم فلا یقع فی الوجود ثقی و لا یقع خارجا عن المشیئة برای آنکه امر واقع در عالم
جزین نیست بر حکم مشیئت آئینه است نه بر حکم شرع مقرر و اگر چه باشد تقریر بشرح از مشیئت که حال کمال نوع
دران بیان کرده شده و برای همین که تقریر را در مشیئت است جاری شد خاص تقریر و نیست برای مشیئت
در شرع مگر تقریر نه عملی بدانچه آورد و مشیئت پس غلبه مشیئت بزرگ است و برای همین غلبه گردانید مشیئت را بوطالب
بکس عرض ذات برای آنکه لذاتنا مقفی حکم است پس نه واقع شود و نه چیزی فذم تفع شود و خارج از مشیئت
ان الامر الالهی اذا خالف ههنا بالمسبی معقیده فلیس لا الامر بالواسطه لا الامر بالتکوین فاما خالف احد احد
قطبی جمیع ما یفعله من حیث الامر المشیئة فوقع الخالف من حیث الامر الواسطه فافهم) زیرا که امر الکی چون خلافت
کرده شود در انجا مسبی معصیت پس نیست مگر امر الواسطه لکن فیه که برای تحت مقرر کرده شده است تا کسی نگوید که چرا
ما را از قبل اطلاع نشد نیست امر متعلق بتکوین زیرا که نه خالف کرد و الله کسی گاهی در جمیع آنچه کند او را از وجه
امر مشیئت پس واقع شد خالف و نه در جمل و واسطه پس انهم بالخصوص قصد داد و زن او را که از اتفاقیات و بنظر

مشیت بود که مقصود است پس تشابیح جلال زبیه علی است (و علی الحقیقة فامر المشیة انما یتوجه علی دجا و عین الفعل لا علی
 من نظر علی یدیه تعجیل الا انما یکن) و در حقیقت است مشیت جزین نیست متوجه شود بر ایجاد عین فعل چنانکه
 فرمود که و احد خلقکم و اما تعلمون الله تعالی پدید آید که شمار او آنرا که عمل کند متوجه شود بر شخصی که ظاهر گردد و بر داشت
 او چنانکه مذکور است بخلافین است که خدا تعالی تشایص را پدید آورد آنان افعال را از خود پدید نمودند پس محال است
 بنظر مشیت سوا ازینکه باشد و آنچه حق تعالی خواسته است جمله نیکوست (و لکن فی هذا الحکم الخاص وقت السعی بخلافه
 الامر الله و وقت السعی موافقة و طاعة لامر الله و تبعه لسان الحمد و الذم علی حسب ما یكون) ولیکن درین محل خاص
 غیر است پس وقتی نام داشته شود بدو معنی لغت برای امر خدا و وقتی نام داشته شود بدو معنی لغت و طاعت برای
 امر خدا و تاریخ شود و اورالسان حمد و ذمت بر حسب آنچه موافق باشد یا ناموافق (ولما کان الامر فی نفسه علی
 ما قرناه لذلك کان مآل الخلق الی السعادة علی اختلاف النوا عما یفیر عن هذا المقام بان الرحمة و سعادت کل شیء و
 انها سبقت الغضب الالهی و السابق متقدم فاذا الحق فی الذی حکم علیه المتأخر حکم علیه المتقدم فماله الرحمة
 اذا لم یکن غیره سابق) و هرگاه که امر فی نفسه بر نسبت که تقدیر کردیم برای این انجام کار خلق بطرف سعادت
 شد با اختلاف انوار خود پس تعبیر کرده شد ازین مقام با آنکه رحمت فراخ است هر شی را و آنکه سبقت بر رحمت
 غضب الکی را و سابق متقدم است پس چون لاحق شود آنرا آن چیز که حکم کرد بر وقتاخر یعنی غضب حکم کند بر
 متقدم بر جهاد ولی پس شال شود بر عید رحمت چون غیر رحمت سبقت نموده باشد (فماذا معنی سبقت رحمة غضب پس
 این معنی است که سبقت بر رحمت او بر غضب او (و حکم علی من واصل الیه) تا که حکم کرده شود بر عیدیکه واصل شود
 بطرف آن رحمت ازینجا معنی ان مع العسر یسیر باید فهمید (فماذا فی الغایة و قفت) زیرا که رحمت انجام کار قرار گیرد
 (و لکن سالک الی الغایة فلا بد من الوصول الیه) و هر یک سالک است بطرف غایت پس لابد است از وصول
 بطرف غایت (فلا بد من الوصول الی الرحمة و مفارقة الغضب) پس لابد است از وصول بطرف رحمتیکه و غایت
 است و لابد است از مفارقت غضب (فیکون الحکم لها فی کل واصل الیه) بحسب ما یعطیه حال الوصول الیه
 پس حکم برای رحمت باشد در هر واصل بطرف او بحسب آنچه دهد و او را حال واصل بطرف رحمت بحسب در
 جات بعض را نفی میقیم و بعض را اعراض و بعض را بعد احقاب نار نور شود نظیر (من کان ذا فم شارب ما قلنا
 و انکم یکن ذافم فیاخذ عناه فاما ثم الا ما ذکرناه فاعتمد علیه و کن بالحال فیه کما کنتم) پس هر که باشد
 صاحب فم صاحب قلب شارب باشد آنرا که نفی می و اگر نباشد صاحب فم که صاحب سمع باشد پس بگیرد او و شارب

(فصل حکمت رحمانیت فی کلمه سلیمانیم) فصل حکمت رحمانیه بنظر عموم و شمول رحمت و قابلیت او در کلمه سلیمانیم است
 که بدان وجه عموم سلطنت بطرات انس و جن و وحش و طیر بود پوشیده نمائند که او علیه السلام را حسب فصل ششم و بیستم
 امنون و گلاب و السلون و او دنیا و سنطیا و غیره ای و غیره پسران بودند که بعد از ولادت انیان از نبوت شیع زن
 او یا سلیمان پیدا شدند و او علیه السلام با نبوت شیع و عده کرده بود که هر که از بطین تو پیدا شود بر تخت خواهد نشست
 پس چون سلیمان علیه السلام بر شد رسید حق تعالی حسب شوره انبیاء انتخاب را نعم زاید زد و او عطا کرد و چنانچه
 حسب روایت عبداللہ بن عباس و عبداللہ بن مسعود و غیره است که در شب برای قومی از بنی اسرائیل در حین
 شخصی افتادند پس در حکم او علیه السلام حکم داد که بز برای ایا صاحب زراعت باشند و سلیمان گفت که اگر حکومت
 بمن رسد رفیع حکم نمایم و این خبر بداد رسید پس هر انفع سلیمان کرده شد پس حکم کرد سلیمان که گو سپندان بر اس
 اقوم مانند دجهای شان بصاحب زراعت پس داد و بد پسندید و در فصل سوم سلطین اول مذکور است که زنان
 چهار تا بودند یکی را اگر گ بر و پس کبری گفت که یکم با نیست حالا که یک صغری بود پس محاکمه سلیمان کردند پس
 آنجناب علیه السلام حکم فرمود که بچه را دو باره ساخته هر یکی را یک یک گفت بد پس کبری بدین حکم رضی شد و
 صغری بنظر شفقت گفت که بچه کبری را باشد مگر پاره نکند پس سلیمان دانست که یک صغری است و با و سپرد و در کتب
 احاد همیشه روایت ابو هریره این قصه بنسبت داد و منسوب است غالباً درین غفلت که ای را نیست و چون داد و سال
 خورده شد قصد داشت که او دنیا را قایم مقام خود سازد و چندی از قبل اختیار داشت پس ناتق بنی دهم انبیاء دیگر با داد و
 گفتند یا تو او دنیا را بادشاه کرده داد و انکار کرد و نبوت شیع زوجه خود را طلبید او گفت که قسم خورده که بعد از من سلیمان
 شاه خواهد شد و مطابق در س ۱۲۴ فصل کتاب دوم شمویل حق تعالی با داد و عده کرده بود که بشرط قیام و شستن
 شریعت سلطنت در نسل تو قایم خواهیم داشت نظر بران سلیمان بنیم شریعت را خلیفه ساخت بدین دو و دو سلیمان و ایش
 داد و بطور خلافت گشت نه بطور نسل و در نه برادران دیگر مستحق بودند که کلان بودند از اینجا قاعده کن معاش
 الانبیاء لا امرث و لا نورث و قاعده محرمی ارث بنی لوی شکسته نمیدود و نه قبل از نبوت و در شیان فتن میشکند و حدیث
 مذکور در ایل تشیع بسند صحیح ایشان مرویست اصل چون سلیمان خلیفه شد و او دنیا را در کلان هم نظر حکم حدیث
 که چون بیعت کرده شود از د و خلیفه و هم قتل کنند و اعتبار بیعت او دنیا قبل از وفات هم نمود زیرا که با وجود خلافت
 داد و او چگونه خلیفه باشد بدین وجه آنجناب او را کشت و بعد از خلافت حسب فصل سوم سلطین اول خدا را در
 خواب دیدند و نبی شدند و از حق تعالی حکمت خواهند و بحسبیه خواست عطا شد چنانچه آنجناب را و کنان ایشال است

گودرین زمانه یکی گرداند که از فصل اول تا است و چهارم کتاب مثال اول است و از فصل بیست و پنجم کتاب دوم
 مثال است و هم کتاب غزال و در عطفه سلیمان است و در فصل پنجم غزال از اوقات آنجناب را علیه السلام که مع نام محمد
 علیه السلام مذکور است چنانچه منور در جری مطالعه کرده ایم و کتابی زیادت در خوش درخت دگیا بود که بالفعل
 هم نرسد و گویا که طویر رسید است که شمر از ان اهل شکن بطور تخمین میدانند و در لشکر آنجناب از اقوام کنار داران
 قوی الحشبه بودند که بکن دیو و شهرت داشتند که غوطه در دریا خورد و ششیا و غریبه می آوردند و همراه با بودند که هنوز
 حدود صد گزوه گو که سنگها از یاد کار ایشان در مالک شمر است مقدس افتاده اند و بکار خانه است دیگر مسلط بودند
 بسیار قوی و غیر آنجناب هم قوم جن بود که عفریت از ایشان بودند چنانکه درین زمانه بسیار سی مردمان از صدها گروه
 ششیا را بطور طفره بمعرفت اجنه طلب می نمایند و هم اهل سر است مثل حصفت که بطرفه بعضی تنه ششیا بقیس طلب کرد
 چون شاه خند بودی موریان که بر بی نعل گویند رسید و از مردمان لشکری داشت قوی و هم طائر یعنی اهل وقار
 مثل حیرام و الی صور و غیره و چون لشکری آنجناب بر وادی نعل رسید در آنجا قوی بود قوی بود و ششیا بخت
 که سر داریش گفت که داخل شوید در مساکن خود ها تا در هم شکن شمار سلیمان و لشکرش که ندانند پس هم که و از قول
 او که ایام را ظالم شمر وی گفت نه لیکن من رئیس قوم مناسب حمایت در حال شان با احتمال بینمایم کسی از غفلت
 بشکند و آنجناب علیه السلام گفت پروردگار مرا الهام ده که لشکر نمایم آن نعمت ترا که انعام کردی بر من و بر
 والدینم و نیکو کار باشم و داخل کن مرا در رحمت خود پس حق تعالی حسب فصل نهم کتاب سلطین اول باندر رویا
 مرئی شد و کار خانه جاری برای تعمیر بیت مقدس ساختند و در حال که او دم رفتند و بن بداد و وی در وقت
 سلیمان به صحر گر بخت بود و درین وقت اند ملکه سبارا مضطربت گرفته در سبارفته بود تا بوقت حاجت از مخالفت
 سلیمان مدوی باید داد و از طائران بود که طائر اهل وقار را گویند پس از عدم حاضری او سلیمان برود و رخصه بود
 و بهر آنجناب از طائران اهل وقار حیرام بود و الی صور پس برای ضرورت از او بفرستاد که منصل سکندر به است حسب
 دنده و برود هم حیرام کینسما تیار ساخت و زرد آورده شد و ملک سلیمان که در و ریح سلیمان یعنی شوکت سلیمان
 بود تا یک راه بود چنانکه در قصه است تا آنکه از ملک سبارا که در ملک عرب و یمن واقع است واقعت بنودند
 الحاصل سلیمان علیه السلام در وقت تلاش طائران اهل وقار چون بدنیافت پس بر وافر خست و آنجناب
 علیه السلام فرمود که به در نمی بینم آیا برای کار گرفته یا از خانه نیست پس اگر غائب بلا عذر باشد ادا نیست
 عذاب و هم با فتنه کنم او را و یا آرد مرا و لیلی ظاهر وجه غیبت تا از دور گذرم پس درنگ کرد و زیاد که بد آمده گفت

باید است که اگر آمد
 بن در دایم باغی و باغی
 با دوزخ را ای طاعت
 ششم است و طاعت
 کار نشود و خانه طلب
 حیرانی که لفظ زج
 بنویسند از قوت هم
 و در ششیا

۳۹۹

که اهل کفر آنرا که احاطه کنی یعنی من تابع ملکه سپاهم ازینجا آورده ام تا از سبای قهری آیدنی که یافتن زنی را که ملک سپاه داده شده او را شهر
و برای او تخت عظیمی است یا ختم آنرا و قوم او را سجده کنندگان برای آتش بلایه سوای خدا اند و فریاد و فغان کرده است شیطان
اعمال شان را که باز داشتند و ایشان را از راه دست که آنان بدست نیامدند برای سجده خدا نمیکند و چون کند پوشیده رود آسمان و
زمین و در انداخته اند و تیره است و اینک ظاهر است نیست معبودی غیر او و صاحب شهادت بزرگ سلیمان فرمود و بدینم که صا دتی
یا کاذبی بهر بیان کتاب من پس بکنان او را بطرف نشان پس باز گردان ایشان پس غور بکن چه چیز بر میگردد و مادر بلقیس
که وجه شریک از قوی بود که بنظر قوت نشان بکن شهرت داشت و آن قوم برای بلقیس تختی عظیم ساخته بودند که بر تاج
تمامی نشست پس او بدو گیل شده خطا آنجناب بر او بلقیس گفت ای گروه من افکنده شده است بطرف من کتاب
بزرگ که او از سلیمان است بدین مضمون بسم الله الرحمن الرحیم سر کشی کنید بر من و بیایید مرا تا بعد از انتی و سر کشی او از حقیقت
هر دو دریافت کرده بود پس صلاح کند و کار من در دین صلاح شما حکم قطعی کنم گفتند که با صاحب قوت و جنگ شدیدی
و حکم نفوذ است پس غور بکن چه فرمائی گفت نشانان چون در قریه داخل شوند فاسد کنند آنرا و اگر آنرا ذلیل گردانند
پس من فریاده ام بطرف نشان بدین پس بنیده ام بدینچه قاصدان رجوع کنند میگویند که او مالش کرده که آیا بادشاه
است که میگردد اندرین صورت جنگ مناسب یابی است که نیکه دو خواهرش زرنهار و پس طاعتش لازم پس چون نزد
سلیمان آمدند فرمود آیا بدو کنید برای کثیر لیکن آنچه خدا داده است مرا بهتر است از آنچه آوردید بلکه شما بهدی خود خوش
شوید و نزد من ذلیل است و بدین فرمود که رجوع کن بطرف نشان تا در صورت انگار یاریم بر ایشان لشکری کنیست باز که در نظر
او را بلقیس و باید که خارج کنند او نشان را از آن قریه ذلیل پس بلقیس فرمان بردار شده قصد بیت مقدس کرد و چون به شیا
نزد سلیمان بود و گشت تخت بلقیس بود پس فرمود ای گروه که کلمه است از شما که آمد در تخت اقبل از آنکه آید نزد من
بلقیس تا بعد از آنکه که قابل تعلیم تو حید است یا نه حضرتی از جن گفت که من آمدم آن تخت را قبل از آنکه وی ازین مجلس
چنانکه دستور جنبا نیست و اصف بن برخیا وزیر آنجناب علیه السلام که صاحب عزیمت بود گفت من آمدم او را قبل از آنکه
بر نی گوشت به چشم پس اصف تخت را آورد پس چون دید سلیمان تخت او را مستقر بر عیبت اصف فرمود این از فضل پروردگار
من است تا آنرا بدیدم که شکر کنم که بویعت پاکیزه طلب کنم یا کفر کنم که معرفت شیا الیمن و حضرت طلب نمایم و هر که شکر کند پس
برای فضل دست دهد که کفر کند پس پروردگار غنی بزرگ است پس این ظاهر که سلیمان هرگز کفر نکرد که بدو ریکه شیا طین
عمل کرده باشد که از نشان پیشین است پس سلیمان فرمود بگردانید برای بلقیس تخت او را تا از یاد که گو ظاهر خالفت باطن
است در ظاهر که در حقیقت آنچه ظاهر است همون باطن پس بدین که بدین نمود تخت او را هدیه است یا بدو بویعت

حق یا از غیر بدایت یافته گان باشد پس چون آمد بقیس گفته شد برای او یا نخبین است تحت تو گفت گویا آنست و داده شده ایم علمی قبل ازین معجزه و سیم از فرمان برداران و بار دشت سلیمان بقیس را از آنچه عبادت کند از غیر خدا که بود از تو م کافران که مغاکر حق دانسته آفتاب رپشتش نمیکردند و دلیل بر ما گفت غیر پرستی آورد که مکافه بود از آنگیند زیرش آب بود پس برای بقیس گفته شد که داخل شو بگوشتش پس چون دید فرش او را گمان کرد او را آب بسیار دگشا و ساق پای های خود را تا جامه تر نشود و گفت قصر بیست سازه از آنگیند تا بقیس عبادت آشیای باطله را که بجهنم نیال میکرد ترک کند ازینجا گفت پروردگارم ظلم کردم نفس خود را که غیر پرستی کردم بخیا و سلام آوردم سلیمان برادر و کار عالمیان که در هر ظاهر همچون پوشیده و باطن است پس بقیس را ملک همان نکاح کرده شد و بار واپس بملک خود سببا آمد و سلیمان علیه السلام همیشه آداب بود پس بحسب فصل سوم کتاب لیل سلطان خدا تعالی را باز در رویا دید او تعالی فرمود که هر چه می طلبی تجویدیم لیکن حکمت را اختیار کرد و بحسب فصل دوم کتاب مذکور خاطر سلیمان متوجه پسران بود که در هر جمع میشدند از ایشان رو بر او آورده شدند فرمود و دست دارم پسران قائم شوند بر سره بار از یاد دشت حق برای همدان پاوشنیده کرده شدند در پرده که واپس شدند فرمود باز گردیدند او نشان را برین پس مسج که دیگران و سانه های شان تا گردیدند نشانند زیر که در آن روز و مطابق فصل کتاب مذکور آن حقوق یاد دشت خدا که شده بود که در سابق دشت بلکه در کثرت مشاهده ده دت میکرد و توئی از ذکر خدا که موجب مغاکرت است کرده بود ازینجا بیست عظیم بطرف زنان میشد که که بیست حق دریشان ابل کمالی حاصل تا آنکه زنان آنجناب پیروی عشاروت کردند و بعضی جنین مردان زور آور کار میکرد و رو بر دیش باذن پروردگار کار محوهای سجده ای که بحسب عمارت بود و کار تماثل و طاسما مثل حوض و دیگرها حکم بچو دیگرها حضور خواهر بزرگ جیسری رضی الله عنه حکم پروردگار بود که ای خادان داد و عمل شکر کنید و کمتر انداز بندگان من شکر کننده و وجود تماثل از قرآن در زبان سلیمان ثابت بدین نوع بود که زنان آنجناب بخانه ساختند که از سلیمان علیه السلام کالفت تشد پس این عدم کالفت در فصل اند که روبرو بهت پرستی سلیمان شد پس در آنوقت حق تعالی فرمود که چون بر عدم قائم نمادی سلطنت تر باره پاره کنم و مقابلان سلیمان را بگفت تا آنکه یارب عام خمیشت پس نسبت غلام داده آنجناب علیه السلام را بر اینکنت و اینجا سیلانی بنی در راه یارب عام پیوست و چادر خود را دوازده حصه پاره کرده با و فرمود که ده حصه تو بگیر تا بر ده حصه سلطنت سلیمان شاه شوی غایت آنکه اگر سلیمان تو بگیرد و زنده گانش گرفته نشود پس خدا تعالی سلیمان را از موده و افکند بر تخت آنجناب جسد یارب عام خمیشت که دوازده حصه سلطنت از دوازده حصه پاره شده پس سلیمان رجوع آورد و عرض کرد که پروردگارم بخش مرده ام ای که نه لائق باشد بعد من این کسی تو و هاب هستی

فردی می نماید و حق تعالی
تو را از ذکر با نوازد و در
شرفات دست بعض علماء
بفرمان تامل کنست که
او این کلمات را می گوید
اگر کسی بگوید که او
نمی تواند که زیاده ای
که من شکر خدا هست

این دعا برای فتنه و آزار پیش بود و برای نخل پس ازین مقام حضور صلی الله علیه و سلم خواست که شیطان را ببرد
 تا عیب نکند و اطفال مدینه پس دعای سلیمان یاد آمد و گذشت و چون آنجناب علیه السلام چهل سال سلطنت
 کرد و کمین ساله شد وفات یافت و در جای آنجناب مصای آنجناب علیه السلام یعنی سپهر آنجناب سی و چهارم تا یکسال قائم
 ماند و هر که کسی از وفات سلیمان مطلع نشد که بعد از یک سال مطلع گردید و موت آنجناب دانه الارض یعنی یارب عالم که عاصی
 آنجناب علیه السلام یعنی رجوع را بخورد که برده و در سلطنت او از دوازده حصه غالب آمد پس افتاد از سلطنت
 دوازده قوم عاصی سلیمان انگاه اقوام قوی اجنه که برگرد ملک بود و گفتند که کاش دانستند ی غیب را تا نمانند
 در عذاب و دست دهند سلیمان درین یک سال پس جناب شیخ مرحوم انچه از معارف و قصص آنجناب علیه السلام
 مخوم است بیان میفرماید (ان فی کتاب من سلیمان و انه ای مضمونه بسم الله الرحمن الرحیم) بدرستی او مراد
 دارد حق تعالی از ضمیرانه از زبان بلقیس کتاب سلیمان و بدرستی او فی مضمون کتاب سلیمان بود بسم الله الرحمن الرحیم
 پس کتاب سلیمان مصدر بود با اسم خدا نه با اسم سلیمان چنانکه بعضی گمان بردند فاخذ بعض الناس فی تفهیم
 اسم سلیمان علی اسم الله و لم یکن کذا لک پس گرفت کردند بعضی آدمیان بر سلیمان و در تقدیم نام سلیمان بر اسم
 خدا چنین نبود (و حکموا لی ذلک بما لا یغنی ما لا یطیق بمعرفه سلیمان بره) و جواب دادند درین باره که سزاوار
 نیست از انچه لائق نیست بمعرفت سلیمان علیه السلام به پروردگار خود و تقدیم جواب شان آنکه چون بلقیس
 او را کافر بود و خدا را نادانسته نامه را خرق کردی و چون بر نام سلیمان مصدر شد و او را بش لا لکم آمد و کیست بلقیس
 تا قالوه و بلقیس تقول فیہ الی الی کتاب کریم ای کریم علیها و چگونه لائق باشد انچه گفتند سلیمان و در هر
 کیاست بلقیس دریافته بود بدین نظر میگوید بلقیس و مقدمه کتاب بسیار که انداخته شده است بطرف من
 بزرگ کتابی ای اکرام کرده شود بر و بخلاف خسرو پرور که سخت درشت مزاج بود (و انما حکم علی ذلک ربها تمیز
 کسر کتاب رسول صلی الله علیه و سلم) و جزین نیست برداشت او شان را برین جواب پس پاره کردن
 کسری کتاب رسول صلی الله علیه و سلم را حال آنکه کتاب حضور صلی الله علیه و سلم بعد از خدا شرف بنام مبارک بود پس
 قیاس ایشان نادرست (و ما قرء حتی قرء کلمه و عرف مضمونه) و نه پاره کرد خسرو پرور ویز نامه مبارک را تا خواند
 کل او را و مضمونش شناخت پس پاره کرد و نش بود مگر آنچه بود و نش موفقی بر اسے دین اسلام زیرا که در فصل ۳
 حقوق و نامه ساسان پنجم تباهی ملک کسری بود چه عدم توفیق از سابق نوشته بود و او هم از قبل در قرآن مجید و توفیق
 شوکتش که قریب سیصد و سیصد بود نوشته شده که در عرصه شصت سال مطابق عدل و خیر عالم شکست او نخواهد

پس چگونه موفق بودی و نه پاره کردی و بگردیدن اسم مبارک آنحضرت صلی الله علیه و سلم مقدم بر اسم خدا بلکه بعد از اسم
 خدا نام مبارک مقدم بر نام او نوشته شده بود و نگذاشت که فعل یقین لولم توفق لما وفقت له فلم یکن محی الکتاب عن
 الاخر اقل حرمة صاحب تقدیم اسم علی اسم الله و لا تأخیر عنه پس یقین هم چنین کردی اگر موفق نبودی
 برای آنچه توفیق داده شده پس تقدیم اسم سلیمان بر اسم خدا نه حمایت کردی کتاب را از خرق برای حرمت
 صاحب او و نه تأخیرش از پس واضح شد که سلیمان علیه السلام نام خود را بر نام حق مقدم نداشت و آن من سلیمان
 قول یقین است و کتاب آنجناب از اسم الله الرحمن الرحیم بود و فانی سلیمان بالرحمتین رحمة الاتقان و رحمة الوجوب
 الاتقان هما الرحمن الرحیم فائین بالرحمن و اوجب بالرحیم و هذا الوجوب من الاتقان پس آورد و سلیمان
 علیه السلام در کتاب خود بطرف یقین بدو رحمت رحمت اتقان رحمانی و رحمت وجوب حیثی که هر دو در اول الرحمن
 رحیم اند پس عام احسان کرد الله تعالی جزین در دار دنیا و آخرت و واجب کرد رحمت خاص را برای مؤمنین
 با اسم رحیم و این وجوب رحمت خاص نیز اثر اتقان اسم رحمن است بدانکه حق تعالی فرمود و سمعت حتی کل شیء لبدانین
 بطور صفت اخذ نام و عده فرمود و رحمت خاص بقول خود و فاسا کتبها للذین یتقون در اصل در سوره اعراف و عده بر
 قوم یهود و این رحمت اسلامی است چنانکه مفصل در تفسیر حیات سمری و تنبیه دوم فصل دوم باب اول مقدمه
 چهارم بنویسم و بعد از این و عده خود را و فاکر و فرمود و کتب علی نفسه الرحمة فدخل الرحیم فی الرحمن و قول یقین پس
 داخل شد اسم رحیم در اسم رحمن بطور دخول ضمن که بطور اندراج مقید و مطلق باشد پس همین مراد ضمن نیست که اسم
 رحمن از اسم رحیم مرکب شده باشد بلکه دلالت اسم رحیم بر رحمن یقین است و دلیل اندراج رحیم در رحمن فرایده آنست
 کتب علی نفسه الرحمة زیرا که حق تعالی بعد از آنکه رحمت او وسیع است هر شیء را مکتوب کرد و پس خود رحمت خاص را
 بر متقین و ربه رحمت عامه و سمعت هر شیء را و حاجت کتابت ندارد و لیکون ذلک للعبد بما ذکره الحق من الاعمال التي
 یأتی بها هذا العبد حقاً علی الله و جبر علی نفسه حق بها هذه الرحمة یعنی رحمة الوجوب) تاکه باشد این کتاب رحمت
 برای بنده بدان اعمال که آورد آنها را این بنده که ذکر کرد آنها را حق حق بر خدا که در حقیقت واجب کرد آن حق
 را برای خود بر نفس خود که مستحق شد حق تعالی بدان اعمال باین رحمت خاص یعنی رحمت وجوب را بصورت بعد
 بدانکه یکی فرض و وجوب است که بدان دیگری محکوم شود و این در حق خدا تعالی ملتی دوم وجوب یعنی لزوم است و
 التزام و این در حق حق ثابت و دلیل بطور تنبیه بر تحقیق حق بصورت بنده فرایده آنست که آن من العبد بنده التثابته
 فانه یعلم من هو العال (نه) و هر بنده که باین طریق سلیمانی واقع است اسرار باشد پس او بدانکه کیست عامل در رد

پس بدانند که جز برای عامل است و عامل در حقیقت سوای خد نیست پس جز انباشدگر برای خدا بلکه ظاهر بنده هم
 خداست چنانکه فرماید (و ان تقسم علی ثمانية اعضاء من الانسان وقد اخبر الحق انه تعالى هو یکل منها فلم یکن العامل غیر الحق
 والصورة للعبد والهویة مندرجه فیله ای فی اسم لا غیر) و عمل منقسم شود بظاهر و پشت اعضا ظاهر انسان که یک آنها از سر
 تا گردن است مثل بر بنی صاحب قوت شامه و وجه و زبان صاحب بیان و گوش صاحب سمع و چشم صاحب بصر
 و دست صاحب لمس و یک پشت و یک سینه و یک شکم و دو پا که بدان میرود و خبر داده است اندک محضر ظاهر در حق که
 او تعالی هویت هر یک از ان اعضا ظاهره است الحاصل نشد عامل غیثی گو صورت برای عبد است لیکن هویت
 حق مندرج است در عبد یکیه او اسم حق است یعنی تعین حق نه غیر و دلیل عدم مغایرت فرماید (لانه تعالی من مظهر و می خلقا و به
 کان الاسم الظاهر و الآخر للعبد) برای آنکه او تعالی عین چیز نیست که ظاهر شود بوجه محضر ظاهر در حق در آیه هو الاول و الآخر
 و الظاهر و الباطن و نام داشته شد اسم ظاهر خلق و بدو شد اسم ظاهر حق و آخر او برای بنده (و بگونه لم یکن ثم کان
 و توقف ظهوره علیه و صدور العمل منه کان الاسم الباطن و الاول) و بسبب بودن بنده که ظاهر بنو پس باطن
 شد باز ظاهر شد و بسبب توقف ظهور حق بر خلق و توقف صدور عمل حق بر خلق شد اسم باطن و اول برای خلق پس
 باطن و اول هم خلق شد چنانکه ظاهر و آخر و وجود یا ظاهر و آخر است یا اول و باطن (فذاذ ارباب الخلق ریت الاول
 و الآخر و الظاهر و الباطن) پس چون بنی خلقی را بنی اول و آخر و ظاهر و باطن را شغل سلیمان علیه السلام درین
 دار و گیر بدین وجه بود که بهر صورت خدا تعالی را که ظاهر و باطن و اول و آخر است در خلق میدیدند چنانکه عوام ازین
 معرفت فاقل اند بدین وجه فرماید (وهذه معرفة لا غیب عنها سلیمان علیه السلام بل هی من الملك لذي لا ینفخ الا حدین بوجه
 یعنی الظهور به و فی عالم الشهادة) و انیسست معرفتی که نه غائب بود از سلیمان علیه السلام بلکه آن الزان ملک است که
 سزاوار نباشد برای کسی بعد از حق تعالی ظهور بدان ملک در عالم شهادت تا غفلت آنجناب بر حضور صلی الله علیه و سلم
 لازم نیاید حالانکه آنجناب حسب کتاب غزل الغزلات یکی از و المالحج حضور صلی الله علیه و سلم است (فقد اوتی محمد صلی الله علیه و سلم
 ما اوتیه سلیمان و ما ظهر به فکله اندک من القهریت الذی جانه باللیل لیفتک فیم با حده و ر بطلسا ریت من
 سواری المسجی الصبح فیلعب به ولدان المدینة فذكر دعوة سلیمان فرده الله خاسما فلم یظهر علیه السلام بما اقدر
 علیه و ظهر له لک سلیمان علیه السلام) زیرا که داده شد حضرت سیدنا محمد صلی الله علیه و سلم آنچه داده شد سلیمان
 مع بسیاری دیگر معارف و علوم لیکن نه ظاهر شد بدینچه داده شده بود سلیمان پس قدرت داد آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم را اند تعالی قدرت از حضرتیکه آمد آنحضرت صلی الله علیه و سلم را بشب تا نیا دهد آنحضرت صلی الله علیه و سلم

پس قصد کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بگرفتن و بستن او بستونی از ستونهای مسجد تا هیچ کس نتواند بگریزند
 بدو اطفال اهل مدینه نرسیدند یا داند دهای سلیمان پس رو کرد الله تعالی عفریت را ذلیل پس نه ظاهراً شد
 آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدو آنقدر قدرت داشت بدو ظاهر شد بدو سلیمان علیه السلام زیرا که در اصل حق تعالی و در
 ظهور حق بصورت نبی سینا یعنی نبی کی قدرت و پرده تخریب شده است و مرتبه حضور صلی الله علیه وسلم بدان درجه
 که برای امت آنحضرت صلی الله علیه وسلم تا هزار سال حسب باب ششم مکاشفات شیطان مقید شده بود حال آنکه
 عصا سلیمان یعنی وجع یک سال بار بعام شیطان انگشت پس سرداری علی العموم برای حضرت صلی الله علیه وسلم
 حاصل بخلات سلیمان که برای مملکت مخصوص بود چنانکه فرماید (ثم قوله ملکنا لم یعم فعلنا انه یرید ملکنا) باز قول سلیمان
 ملکنا در آیه رب سبلی ملکنا است پس نه عام شد پس دانستیم که امانده کند مملکت را از ملک نه هر ملک را و از این
 که شورش فی کل جزیر من الملک لای اعطاه الله فعلنا انه ما یخص الا بالجموع من ذلک و دیدیم که شیار که
 کرده شده است سلیمان علیه السلام در هر جزیر مملکتی که عطا کرد او را الله تعالی پس دانستیم که سلیمان علیه السلام نه مختص
 شده است بجموع ازین (و بحديث العفریت انه ما یخص الا بالجموع) و دانستیم بحديث عفریت که نه مختص شد
 سلیمان بجموع این مگر بطور این ملک بجموع دو وقت بجموع و الظهور و بدین دو دلیل مختص کرده شود
 سلیمان بجموع غنی ظهور بجموع نه آنکه در باطن کسی را نباشد این جموع با فضیلت سلیمان بر ختم المرسلین علیه الصلو
 و السلام لازم آید و دو لول فیض علیه الصلو و السلام فی حدیث العفریت فاکتفی الله منة لقلنا انه لما هم
 باخذه و ذکره الله دعوة سلیمان لیعلم انه لا یقدره الله علی اخذه فزده الله خاصاً فلما قال فاکتفی الله منة لقلنا
 ان الله تعالی قد وهب التصرف فیه ثم ان الله ذکره فذكر دعوة سلیمان فتادب منة لقلنا من هذا ان الذی لای یغنی
 لاحد من الملق بسلیمان الظهور بملک فی العموم و اگر نفرمودی آنحضرت صلی الله علیه وسلم در حدیث عفریت
 که قادر کرد الله تعالی مرا از و البته گفتیم که هرگاه سبک حضرت صلی الله علیه وسلم قصد گرفتنش کرد یا داد او الله تعالی
 آنحضرت صلی الله علیه وسلم را دعای سلیمان علیه السلام البته دانسته شود که الله تعالی نه قدرت داد آنحضرت
 صلی الله علیه وسلم را بگرفتن عفریت پس رو کرد الله تعالی عفریت را ذلیل پس هرگاه سبک فرمود آنحضرت صلی الله
 علیه وسلم که قادر کرد الله تعالی مرا از عفریت دانستیم که الله تعالی بخشیده است آنحضرت صلی الله علیه وسلم را تصرف در او
 باند بستی الله تعالی یا دو باند آنحضرت صلی الله علیه وسلم را پس با و کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم دعای سلیمان
 پس او سب کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم با سلیمان پس دانستیم ازین که آنچیز را از انبیاست برای کسی خلق بعد سلیمان

آن ظهور است بدین در عموم نمک و عموم نمل و حیض (و پس غرضنا من هذه المسئلة الكلام والتمني على المذنبين
و ذکرها سیلان فی الامکن اللذین تفسیرها بلسان العرب الرحمن الرحیم) و نیست غرض ما ازین مسئلة کلام و تنبیہ
بران در حقیقت ذکر کردن هر دو در سیلان بزبان عبری و ران دو هم که تفسیر کن هر دو بلسان عرب و رحیم است
در آنکه سیلان عبری بود و ذکر باید دانست که در قرآن مجید است منقول ز تورات موسی و حزقی و سعت کشتی و ساکتها اللذین
یتقون یعنی رحمت من و سعت دارد هر شی را و شتاب نایم رحمت خاص را برای کسانی که تقوی کنند و مراد ازین رحمت
مکتوبه خاص و جو با هو حضرت صلی الله علیه و سلم است چنانکه بر بعضی تفسیر حیات سه مدتی نباشد لیکن حضرت
مصطفی بلسان اشاره عام رحمت را مبدء اسم رحمن فرماید و خاص مکتوبه را مبدء اسم رحیم که اهل جنت را بدان معنی نماید
(فقد رزقه الوجوب) پس مقید که مقتضی رحمت و جواب را در قول خود و ساکتها اللذین یتقون و حسب وعدة الفکر و بقول
و کتب علی نفسه الرحمة و اطلق رحمة الاتقان فی قوله و حزقی و سعت کل شیء حتی الاسماء الالهية اعنی حقائق النسب فالتن
علیهما بنائا فخر نتیجه رحمة الاتقان بالاسماء الالهية و النسب الربانية و مطلق گذشت رحمت اتقان را در قول خود
و رحمة و سعت کل شیء تا آنکه اسما الالهية اعنی حقائق نسب را و سعت دارد پس احسان کرد بر اسماء که بدون ثبوت
دوات ماصور است اسما نه بدو پس ما و حقیقت نتیجه رحمت اتقانیم با سماء الالهية و نسب ربانیه در اسماء علی نفسه ظهور نالنا
بالواجب که در رحمت را بر نفس خود بسبب ظهور ما برای ما چنانکه فرمود که بودم خزانة خفی که جمله حقائق ما در حق مندرج
بود پس دو سه و ششم که شناخته شوم تفصیل انداج پس پیدا کردم خلق را پس ایجاد ما و ظهور را برای رویت
ما شده (و اهلنا انه هو قینا) تعلیم کرد ما را که حق هویت ما است بقول خود و هو فی اسماء که و فی الارض که بهم لیل
حصار و آخر و ظاهر و باطن و آخر و ظاهر در حق که هویت جداست با سماء الالهية بر هو محمول است چنانکه انانیت ما را
انانیت خود از حدیث قدسی ان فی جسد آدم مضفة الحدیث بیاموزانید انما اوجها علی نفسه النفس فما خرجت
الرحمة عنه فعلی من ان و ما تم الا هو) تا دانیم از وجوب رحمت و اعلام نیست هویت او با هویت ما که نه واجب کرد
رحمت را بر نفس خود و دیگر ای نفس خود پس نه خارج شد رحمت از پس بر احسان کرد سوا می خود و نیست در مقام
وجود غیر او (الا انه لا بد من تفضل لما نظر من تفضل الخلق فی علوم حق یقال ان هذا علم من هذا مع احدیه بعین
مگر لا بد است از حکم از بان تفضل برای ظهور تفضل خلق در علوم تا آنکه گفته شود که این و انراست ازین
مع احدیت بعین و حقیقت و این بوجه تفضل صفات است چنانکه فرماید در معناه معی نقص تعلق الابداء عن تعلق
العلم) یعنی تفضل خلق معی نقص تعلق اراده است از تعلق علم که علم به معلوم متعلق شود بخلاف اراده که هر معلوم

متعلق نشو و جهانکه فرایند فان العلم في المتعلق بالشئ حکم علی الارادة و لا بد من حکمة علی القدرة من دون العکس (زیرا که
 علم و تعلق شئ حکم است بر اراده و اراده حکم است بر قدرت غیر عکس (زیرا که تری ان العلم مالم یعین الارادة لم تتعلق
 بالشیء و الارادة مالم تخص القدرة و حکم علیها بالیقین لم تتعلق به و لا حکم للقدرة علی الارادة و لا ارادة علی العلم و مستبعد
 الارادة العلم و الارادة القدرة و دون العکس (فمذه مفاضلة فی الصفات الالیه) آیا نه بینی که تا آنکه علم نه معین
 کند اراده را نه متعلق شود شئ و ارادة تبا نه تخص کند قدرت را و حکم کند بر تعیین نه متعلق شود شئ و نیست
 حکم برای قدرت بر اراده و نیست حکم برای اراده بر علم و تابع شود ارادة علم را و تابع شود اراده را قدرت بر غیر
 از عکس پس این مفاضلت خلق مثل مفاضلت است در صفات الیه (و کمال تعلق الارادة و فضلها و زیادتها
 علی تعلق القدرة) و مثل کمال تعلق اراده و فضل و زیادت او بر تعلق قدرت که گو تعلق قدرت بر بسیار
 مقدورات تواند لیکن تا وقتیکه ارادة متعلق نشو و ظهور نه پذیرد و خلاف این تاویل عبارت است (و کذا کمال سمع
 الالهی و البصر) همچنین است سمع الی و البصر و که سمع مقدم بر بصر است و بصر کشف است پس سمع (و سمع
 الاسما الالیه علی درجات فی تفاضل بعضها علی بعض) و تمام اسما الیه بر درجاتی هستند در تفاضل بعضی آنها بر بعضی
 و نشمار تفاضل اسما اطلاق ذات است که از اطلاق هم مبر است پس چون اسما با هم و ترکیب یافته صورت
 اعیان گرفته اند که بعضی اعیان غلبه سمی افتاد و در دیگر اسم دیگر و حسب اعیان صورت ظهور است چنانکه فرماید
 که کمال تفاضل ما ظهر فی الخلق من ان یقال هذا اعلم من هذا مع احدیه الیهین (همچنین است تفاضلی که ظاهر شد و خلق
 از آنکه گفته شود که این اعلم است ازین با وجود احدیت عین وجود فلما ان کل اسم الی اذا قدیمه سمیه به کل الاسما و
 نعت به کمال فیما ظهر من الخلق فی الیه کل ما فضل به) پس چنانکه هر اسم الی را چون مقدم کنی نام نهی جمیع اسما
 الیه و نعت کنی او را بیدانها همچنین است و خلق که ظاهر باشد آن اسم که در و ابلت هر صفتی است که تفضیل داده شد
 بر غیر او بدان صفت که فرق در اصل نیست چنانکه فوس آدمی گذشت که بعضی مثل انسان کامل آن ابلت
 ظاهر شد و در دیگر مختفی در کل جز من العالم مجموع العالم ای هو قابل لحقائق متفرقات العالم کله) پس هر فرد عالم
 و حقیقت مجموع عالم است که قابل است برای کل حقائق متفرقات عالم میرو و فرماید سبب این یواری
 کسی من کم نهین + بلکه سر تا پا وی ای نم نهین + و چون از حقیقت تفاضل ندر فلایقح قولنا ان زید اودن عمر و فی العلم
 اینگونه هو تیه الحق عین زید و عمر و یکون عمر و کامل و علم من زید کما تفاضلت الاسما الالیه و لیست غیر الحق
 پس نه قدح کند قول ماکه زید از عمر و کم است و علم آنرا که باشد هویت حق عین زید و عمر و باشد علم عمر و اهل و علم

نموده و
 تا بداند
 که این
 است
 و این
 است

و در اول اسمی هائیس الا اسد پس در جواب نشوی در تفاضل کالین اظیر کالین و گوئی که صحیح نیست کلام
 شخصیکه گوید که خلق بهیوت حق است بعد از آنکه معانیه میکنند ترا تفاضل در سمار الیه که شک نکنی تو که آنرا
 همون حق اند و در لول او می بدانیست نیست در لول آنها غیر خدا تعالی و چنانکه تکرر صفات موجب تکرر
 فاست نیست تکرر مظاهر نیز موجب تکرر ظاهر نیست لیکن در تکرر مظاهر متقدم است بر مرتبه مظهر بدان نظر فرماید در حق آن
 کیفیت تقدیم سلیمان اسم علی اسم الله که به زعم او همون جمله من اوجده الرحمة فلا بدان تقدیم الرحمن الرحیم صحیح
 اسناد امر حرم باز بعد از این تفصیل بدستی چگونه مقدم کردی سلیمان نام خود را بر نام الله چنانکه بدان اهل
 رسوم گمان برند حال آنکه سلیمان از جمله اشخاصی است که ایجاد کرد او شان را رحمت عامه و خاصه پس لابد است
 که مقدم کند آنجناب علیه السلام بر نام خود تا که صحیح باشد تنها در حرم بر اسم دهنده عکس اتفاق تقدیم
 مستحق تاخیر و تاخیر مستحق تقدیم فی الموضع الذی یحققه این تقدیم شخصیکه مستحق تاخیر است و تاخیر شخصیکه
 مستحق تقدیم است در موضعیکه آنرا مستحق است عکس اتفاق است (در حکمته بقیس و علو علمها که نه از کرم
 القی ایها الکتاب و ما علمت ذلک الا تعلم اصحابها ان لها اتصالا الی امور لا یلیون طریقها) و از حکمت بقیس
 و علو علم او بودن بقیس است که ذکر نکرد شخصی را که انداخت بطرف او کتاب را و نکرد این را اگر تا که تعلیم کند
 اصحاب خود را که برای بقیس الصالی است بطرف اموریکه نه دانند طریق آنها را و نه دانند تدبیر الهی فی الملک
 لانه اذ اهل طریق الاخبار لا یصل الی الملک خاف اهل الدولة علی انهم فی تصرفاتهم فلا یصرفون الا فی امر اذا
 وصل الی سلطانهم غنم یا منون فاکتله ذلک تصرف و این از تدبیر الهی است در ملک برای آنکه چون
 مجهول شود طریق اخبار و اصل بطرف شاه خوف کنند اهل دولت بر جانهای خود با و تصرفات خود با پس
 تصرف نکنند مگر در امریکه چون وصل شود آن امر بطرف سلطان ایشان باز ایشان در این مانند از غافلین تصرف
 فلو تعین لهم علی ایدی من یصل الاخبار الی ملک لصاحبه و اعطوا الله الرشی حتی یفعلوا ما یریدون و لا یصل ذلک
 الی ملکهم پس اگر تعین کرده شدی برای شان بر دستهای کسیکه رسد اخبار بطرف شاه شان البته عالم
 کنند با و دهند برای او رشوت تا کنند آنچه اراده کنند و نه رسد این بطرف سلطان شان (مکان
 قولها القی الی و لم یسم من القاه سیاسة منها و رثت الخیر منها فی اهل ملکها و خواص مدبرها و لهذا استحققت
 التقديم علیهم پس قول بقیس او که انداخته شد بطرف من کتابی و نام نبردی را که انداخت یعنی بدین
 مدبرای سیاست خود که وارث کند خوف از و در اهل ملک و خواص مدبرین او و برای همین علو علم مستحق

تقدیم شد بقیس بر ایشان در افضل عالم من اصنف الانسانی علی العالم من الجن باسرار التصرف و خواص الاشیاء
معلوم بالقدرة الزانی و لیکن فضل عالم انسان بر عالم الجن باسرار تصرف و خواص الاشیاء من معلوم است بقدر زمان
آوردن تحت بقیس از غفر بقیس و اصنف دقان جوع الطرف الی الناطق به اسرع من قیام القایم من مجلسه زیرا که
رجوع پاک بطرفه بیننده بدو میجست از قیام قایم از مجلس خود لان حرکت البصر فی الادراک الی ما یذکره اسرع من
حرکت الجیم فیما یجترک منه برای آنکه حرکت بصر در ادراک بطرف چیز یک ادراک کند سریع تر است از حرکت جسم دیگر و اینست که
حرکت کند از دقان الزمان الذی یجترک فی البصر من الزمان الذی تعلیق بمجهود مع بعد المسافة بین الناطق و منظور زیرا که
در زمانیکه حرکت کند بصر من آن زمانی است که متعلق بقو و بصر بصر خود با وجود بعد مسافت میان ناظر و منظور دقان
زمان فتح البصر زمان تعلقه بفلک لکواکب الثابتة و زمان رجوع طرفه الیه عین زمان عدم ادراک و القیام
من مقام الانسان لیس گذرک ای لیس له هذه السرعة زیرا که زمان گذر بصر زمان تعلق اوست بفلک کواکب
ثابت بر مقرر است یونانیه و زمان رجوع طرف اول بطرف عین زمان عدم ادراک اوست و قیام از مقام انسان
چنین نیست ای نیست برای قیام این سرعت تا آنکه مقابل سرعت بصر است آواز باشد چنانکه اولاً مقابل فلک
تفتت روشنی ظاهر شود بعد از آواز آمدن فلک آن صفت بن برخیا اتم فی لیل من الجن مکان عین قول اصنف بن
برخیا عین لعل فی الزمان الواحد پس اصنف بن برخیا کامل تر بود در علل و جن پس عین قول اصنف بن
برخیا بود عین فعل در یک زمان در فرای فی ذلک الزمان بعینه سلیمان عرش بقیس مستقر اعنده لکلا تمییز
اندر آنکه و هو فی مکان من غیر انتقال پس سلیمان علیه السلام دید درین زمان بر دو چشم تحت بقیس را نزد خود
مستقر تا خیال نکند و شود که سلیمان ادراک کرد تحت را و حالیکه در مکان خود بود از غیر انتقال (و لم یکن غنما باخا و
الزمان انتقال و انما کان اعدام و ایجاد من حیث لا یشعر احد بذلک الا من عرفه و هو قوله تعالی بل هم فی لبس
من خلق جدید) و بنود نزد ما بنظر اتحاد زمان انتقال تحت از جای بحرکت و جزین نیست بود اعدام آن تحت
در مکان بقیس و ایجاد در مکان حضرت سلیمان علیه السلام از وجهیکه نه شعور دارد کسی بدین مگر یککه بشناسد
این اعدام و ایجاد را بطور طفره خلق جدید و دلیل او قول حق تعالی است بلکه کفار در انکار قیامت در التماس
از خلق جدید که بخود امثال را ندانند که هر دم عالم بجهنم میرود و مثلش در عالم نلودی آید (و لا یحیضه
علیم وقت لا یرون فیها ما هم را و ن له) و نگذرد بر ایشان وقتی که نه بینند در و آنرا که بینندگان اند و را
و افاکان هذا كما ذکرناه فکان زمان عدم العرش من مکان عین وجوده عند سلیمان من تجدید

الخلق مع الانفس والاعلم لاحد هذا القدر) و چون شد این چنانکه ذکر کردیم پس شد عدم عرش از مکان خود
 و چون در نزد سلیمان علیه السلام از تجدید خلق و نفسها و نیستی برای کسی بدین قدر دلیل انسان را نشعر بر من
 نفسی اندکی کل نفس لا یكون ثم یكون) بلکه انسان تجدید خلقی از نفس خود شعور ندارد که او نفس خود نیست
 شود باز ظهور کند با خصوص نزد حکما قائلین حرکتی که صورت جسمیه متحرک بنمود در هر آن قبل شود پس کل
 جسم ناسیه تجدید خلق و ظهور آید (و الاقل ثم یقتضی المصلحة فلیس ذلك الصحیح و انما یقتضی تقدم الرتبة العلمیه عند التجدید)
 فی مواضع مخصوصه) و گوید در عبارت شیخ مصنف در تم کون لفظ ثم مقتضی مصلحت است از آنکه این صحیح طبعیه
 نباشد جزین نیست خواهش کند لفظ ثم تقدم مرتبه علمیه را خواه در زمان باشد یا نباشد نزد عرسان و در مواضع
 مخصوصه (و القول الشاعر مع کثر الرونی ثم اضطررب) و زمان الفرضین زمان اضطررب الهمز و زیاده باشد و در عبارت
 و الامثلة چنانکه قول شاعر کثر الرونی ثم اضطررب و زمان خوشی و بهرین زمان اضطررب منور است
 و در و شاعر ششم نیست مصلحت (و کذا تجدید الخلق مع الانفس زمان عدم لیه زمان وجودی و کذا تجدید الارواح
 فی دلیل لا شاعرة) چنین است تجدید خلق بانفس که زمان عدم و روزمان وجودی است مثل تجدید اعضاء
 و در دلیل شاعره که عرض قائم در محل واحد و در آن نزدشان مانند دفان مسئله حصول عرش بقیاس من
 مشکل المسائل الامن عرف ما ذکرناه انفا فی قضیه) و قائل شدیم تجدید و امثال بر آنکه مسئله حصول عرش بقیاس
 از مشکل تر مسائل است مگر سیکه بنیاسد آنرا که ذکر کردیم فی الحال در قضیه ایجاد و اعدام نظم کین الاصف من
 الفضل فی ذاکل حصول تجدید فی مجلس سلیمان فمقطع العرش مسافه و لازوم مع الارض و لا غیرها من فروع ما ذکرناه
 پس نبود برای اصفی درین مگر حصول تجدید عرش و مجلس سلیمان پس نه قطع کرد تخت مسافتی را و نه گوشه
 کرده شد زمین برای سلیمان که دیده باشد در مکان بقیاس و نه فرق کرد تخت زمین را و نه سیکه فمید آنرا که
 از تجدید امثال فرمودیم و از همین قسم طی الارض اولیا و ابدال را باید فهمید که دیوار و بعد مکان را بع نیاید و
 روم فرمودیم و بایدست چون خدا هم جسم را تبدیل کرد و فتنش بی فرسخ و بی میل کرد و ازین قسم است ط
 زمان تحقق چون رسد به وجود حقانی و زوال پذیر و از او مورد همیه و در وجود و محض حاضر شود و از او ماضی و مستقبل
 پس نباشد در نظر خودش ماضی و مستقبل بلکه باشد مشهود و درک او حاضر و محض حقیقی نه علمی فقط چنانکه بعض
 حو اشی فصوص است دوکان ذلک علی بیدی بعض اصحاب سلیمان لیکن عظم سلیمان فی نفوس الحاضرن بقیاس
 و اصحابها) و شد این کرامت بر و دوست اصحاب سلیمان تا که باشند بزرگی بزرگ برای سلیمان و نفوس

خاتمه

حاضرین از یقیس و اصحاب یقیس و سبب ذلک کون سلیمان بهیبه الله تعالی لدی و ذین قوله تعالی و وهبنا لداود سلیمان و البتة عطاء الواسع بطریق الانعام لا بطریق الجزاء الوفاق او الاستحقاق فهو انعمه السالمة و انعمه الباقی و البتة الدافعة و سبب این بودن سلیمان است بخشش خدا تعالی برای داود و داود را قول او تعالی و بخشیدیم بر اوست و سلیمان و بخشش عطاء و واسع است بطریق انعام نه بطریق جزایا استحقاق پس سلیمان علیه السلام نعمت سابقه است و محبت کامله و ضرب موفره (و اما علم فقه و فهمنا با سلیمان مع فیض حکم) و لیکن علم سلیمان پس دلیل و قول حق تعالی است که فمانیدیم انزل سلیمان مع فیض حکم داود و در مقدمه گویند آن که در زرع افتاده بود داود و حکم مناقض کرده که گویند آن برای صاحب زرع باشد و مرافعه حکم سابق مناقض مشکل پس سلیمان بدانند آن گویند آن را ببالک و اولاد ایشان را بجا صاحب زرع حکم فرمود و داود هم راضی شد زیرا که او هم علم حکم با جهت و دومی داده شده بود چنانکه سلیمان بدان نظر فرماید و کلام (اتاه الله حکما و علما) و هر کس را حق تعالی داده بود حکم علم مرافعه اهل علم است و در دو کان علم داود و علما موتی آناه الله پس او علم داود و علی داده شده که داده بود او را الله حکم جهت داد و علم سلیمان بعینه علم الله فی المسئلة او کان هو الحاکم بلا واسطه فلان سلیمان ترجمان الحق فی مقدمه صدق و علم سلیمان بعینه علم خدا بود و درین مسئله زیرا که بود و بنجاح حاکم بلا واسطه پس بود سلیمان ترجمان حق و مقام صدق چنانکه از فهمنا ظاهر می فهمیم که در سلیمان را دهنده فرمود که دمی کردیم که ان اجتهاد لمصیب حکم الله الذی حکم به الله فی المسئلة و قوله انفسه و بما یوحی به لرسوله لاجران و مخطی لهذا حکم لعین له اجر مع کونه حکما و علما پس داود و سلیمان مثل و مجتهد مخطی و مصیب بودند چنانکه برای مجتهد مصیب حکم خدا آنکه بدان حکم کند الله تعالی و درین مسئله اگر استولی شود و او را بنفسه که بصورت سرح اعظم جلوه گر شود یا بدینچه دمی فرسید بدو برای رسول خود و او اجرائد و برای خطا کننده این حکم معین یک اجر است با وجود بودن حکم مجتهد مخطی حکم و علم مقرر کرده شده و شروع دفاع عیبت بنده لایمته و محبت رتبه سلیمان فی الحکم و رتبه داود فی الاجتهاد و ما افضلها من امته پس داده شد این است محمد پی علی صاحبها الصلوة و السلام رتبه سلیمان در حکم صحیح و رتبه داود در اجتهاد پس چه قدر افضل است این است و گران نیاید تر این قولی دوست غور کن که عیسی علیه السلام نسبت کجی فرماید که از سابق مثل کجی نبوده است گویا ترجمه کیه دلم بحیل لمن قبل سیما نیست و باز میفرماید هر که در بادشاهست خدا دخل که عبارت از دولت اسلام است الی کجی اعلی است چنانچه در سابق این نقل نوشته بودیم بحسب موقع باز عو کونیم چنانکه عبادت است و رام پسندیده که بار بار عو کونیم دولارات یقیس و عثمان علمها بعد المسافه و استحواله انتقال فی تکامل زبان عند با قالمت کانه هو و صدقت لما ذکرناه من تجدید الخلق بالامثال و دیگران که

بلقیس تحت خود را با وجود علم او بجد ساقست و احتمال انتقال او درین زمان نزد بلقیس گفت گویا آن همانست
 و راست گفت برای آنچه ذکر کردیم آخر از تجدید خلق با مثال گویند نیست در مذهب و صدق الامر کما الکلی زمان تجدید
 عین مانت فی الزمن الماضي و او چون بود در است امر است چنانکه تو در زمان تجدید عین همان هستی که در زمان
 ماضی بودی بحسب مجاوره رخ نه من کمال علم سلیمان التنبیه الذی ذکره فی الصرح قبل لما اوجلی الصرح و
 کان صرحا لیس لما انت فی من جرجاج فلما رآه حبه لیس ای ما کشف عن سابقها حتی لا یصیب الماء ثوبها ثنبه
 بذک علی ان عرشها الذی رآه من هذا القبیل و هذا غایة الانصاف فانه اعلمها بذک اصابتها فی قولها
 کانه هو) باز از کمال علم سلیمان است تنبیهی که ذکر کرد او را در کوفت که گفته شد برای بلقیس و غل شو بکوشاک
 و بود کوفت که از آگینه که زیر او آب بود و بنود در کجی پس چون دید او بلقیس گمان برد او را آبی پس کشاد
 پارچه از دوساق خود تا سرآب پارچه او را پس سلیمان علیه السلام تنبیه کرد بلقیس را بر آنکه تخنیکه دید از
 بلقیس ازین قبیل است و این غایت انصاف سلیمان است که تعلیم کرد و اعلام نمود بلقیس را بدین اصابت
 بلقیس در قول او کانه هو بنظر تجدید و امثال که تمیز در امثال نباشد چنانکه در آگینه و آب تمیز بلقیس را نشد و چون
 پانها معلوم کرد که آگینه است که بصورت آب در یافت میشود هم برین نمط در نظر عاصی مخلوق معلوم میشود و چون خود
 کرده شود سوای حق جمله در پرده عدم است و فقالت عند ذلک رب انی ظلمت نفسی و سلیمت مع سلیمان ای سلام
 سلیمان بعد از بلقیس گفت و درین وقت پروردگارم بدستی من ظلم کردم نفس خود را و پرستش
 مخلوق و اسلام آوردم با سلیمان ای مثل اسلام سلیمان برای پروردگار عالمیان که قائم و پادشاه است و جمله
 و محمل زوال بالخصوص نزد کسیکه تجدید و امثال واقف باشد (فما انقاد سلیمان و انما انقاد لرب العالمین)
 پس نه منقاد شد بلقیس برای سلیمان و وزیر نیست منقاد شد برای پروردگار عالمیان و سلیمان من العالمین
 و سلیمان علیه السلام هم از عالمیان است (فما تعبدت فی انقیادها کما لا تعبد الا فی اعتقادها فی الله) پس مقید
 کرد بلقیس در انقیاد خود بکسی مقید چنانکه نه مقید کند رسولان و در اعتقاد خود با خدا و رب این رجالات فرعون نانه
 قال رب موسی و هارون و امکان یحیی هذا الانقیاد بلقیس من وجه لکن لا یقوی قوته فکانت افقه من فرعون
 فی الانقیاد لرب رجالات فرعون گفت ایمان او و در پروردگار موسی و هارون که مقید کرد رب را با ضافت
 بطرف موسی و هارون و گرچه لاحق نشود انقیاد فرعون باین انقیاد بلقیس از وجه آنکه موسی و هارون رب خود را
 مقید نمیکردند لکن نه قوت و ادانقیاد فرعون بقوت انقیاد بلقیس پس بلقیس افقه بود از فرعون در انقیاد خود براس

خدا که تصریح کرد بر رب العالمین دوکان فرعون تحت حکم الوقت چیست قال انت بالذی آمست به یواسرائیل فخص
 یواسرائیل فرعون زیر حکم وقت چون گفت که ایمان آوردیم بدانچه ایمان آوردند بدینی اسرائیل پس تخصیص کرد بر اینکه
 ایمان آوردند بدینی اسرائیل و وقت چنین میخواست و درین فرعون نیز معتقد خدای بود نه بطوریکه بنی اسرائیل
 داشتند که بطور جلوه گری تواند بلکه معتقد وحدت وجود بود و گمان میکرد که موسی آنچه میفرماید که بطور ویدیم با وجود
 او در همه جابر طور چگونه نفیقد باشد و اگر چه بزرگ دیده است من بزرگم و پرورش کننده اعلی استم و از تجلی بصورت
 روح عظیم منکر شد پس یک و تخصیص در تحت بودن وقت این بود دوم حضرت شیخ فرماید روانما تخصیص لما
 رای السحرة قالوا فی ایمانهم بالسر رب موسی و هارون و جزین نیست فرعون تخصیص کرد برای آنکه دید سحر را
 که گفتند در ایمان خود با آنکه ایمان آوردیم به پروردگار موسی و هارون و نبات یافتند موسی و هارون از
 بنی اسرائیل بودند و کان اسلام بلقیس اسلام سلیمان اذ قالت مع سلیمان فبقینة فما یبشرنی من العظام الا امرت
 به معتقدة ذلک پس اسلام بلقیس مثل اسلام سلیمان بود چون گفت که اسلام آوردم مثل اسلام سلیمان پس تابع
 شد بلقیس سلیمان را پس نگذر سلیمان چیزی از عقاید که گذرد و بدو بلقیس معتقدة آن دگانه علی الصراط المستقیم
 الذی الرب تعالی علیه لکون نوحینا فی بیده و عییل مفارقتنا ایاه چنانکه مایان است ختم المرسلین علیه الصلوة
 و السلام بر راهی مستقیم ایم که رب تعالی بر دست حسب آئین ان ربی علی صراط مستقیم بسبب بودن پیشانیهای مادر است
 اول تعالی و محال است مفارقت ما از و تعالی بدین وجه در نماز مطلق و بخصوص در پنجگانه دعای اهدنا الصراط المستقیم
 ینما یم و اگر گفته شود که علت اخذ لوحی در ما و دیگر آنها برابر است پس تخصیص این است چه باشد گفته شود که درین شک
 نیست لیکن طریق البصیرة است از نجاست بعد ادعوی الی الله لفظ علی بصیرة واقع بدان نظر و مانند کورد ابدل استقیم لبطراط
 الذی لیسست علیهم غیر المعصوب علیهم ولا الضالین که مقصود از صراط مستقیم صراط انبیاء و انیم بانخصوص آن صراط
 اهل اسلام با بصیرت که بر ایشان غضب ناکرده شده و نگراه از که بصیرت اندازند و در قید و غلامی مانند و از بصیرت
 میفرماید فحق مع البصیرین و هو معنا بالتصریح پس ما مقیدان بنظر قیام خود با بدو تعالی بطور اندراج استقیم بطور
 اندراج مقید در مطلق که وجود بنفسه نداریم و او تعالی با ما بتصریح است که موجود بنفسه است و قیوم است رفانه
 قال و هو حکم انما کتبتم زیرا که او تعالی فرمود که و او تعالی با شماست جائیکه باشید پس محیط معی با ما بتصریح است
 (و حقن موهب بگونه اخذ انبیا و صدیقا) و ما با او تعالی استقیم و اندراج بسبب بودن حق تعالی گیرنده برای پیشانیهای
 چنانکه مطلق مقید است را در میگردد که محیط باشد پس ما غیر و نباشیم (فهو تعالی مع نفسه حیثما مشی بنامن صراطه)

پس او در حقیقت با ما بصیرت نفس خود است تا نیکر و بد با ما از راه خود در قیاس حد من العالم الاعلی صراط مستقیم و بصیرت
 الرب تعالی پس کسی از عالم نیست مگر بحسب حکم اراده بر راه درست است و او راه پروردگار تعالی است که در آیه ان
 هذا صراط مستقیم مذکور است و شرع بنظر تقریر از صراط مستقیم است که راه بصیرت است بدان نظر بعد صراط مستقیم صراط طیب
 داریم بخصوص صراط ختم المرسلین علیه الصلوٰه و السلام پس تقریر به او قصاص و مدد و تقریر اهل اسلام بخصوص از
 صراط مستقیم شد و این ارشاد که بظن حکم ارادیت منافی نیست بحکم شرعی که حضور صلی الله علیه و سلم خط کشید و فرمود که این
 راه خداست و خطوط دیگر بکین مثال کشید و فرمود که بر هر کی شیطان است و خوانند ان هذا صراطی مستقیم و بے شبهه این
 اسلام بنسبت جمله ادیان دین قیم است که در بیان کمال نوع انسانی بر بصیرت است در که علمت بقیس من
 سلیمان فقال انت اندر البعلین و احصت عالم من علم و یقین چنین دانست از سلیمان پس گفت نشاء و شد
 برای پروردگار عالیشان و به تخصیص کرد عالمی را از عالمی چنانکه در سابق بصورت اقتاب تخصیص میکرد پس بدین وجه
 با این تخصیص تشبیح عدم بصیرت لازم که راه غلامی است بخلاف راه انبیا که راه آزادی است نه اتحاد که در و تمیز
 مادر و زوجه نباشد و اما التخییر الذی تخص سلیمان فضل علی غیره و جمله الله من الملك الذی لا ینفی لاحد
 من عبده فهو کونه من امره و لیکن تخییر بیکه تخص شد بد سلیمان تفصیل داده شد بد و بر غیر خود و کرد آن شخص خاص
 بر امر الله تعالی برای سلیمان از ان ملک که سزاوار نباشد برای کسی بعد از او پس بودن او مست از امر حق
 بلا محکمت همت و فقال تخییرنا له الرجح تجری بامرہ زیر که فرمود پس مسخر کردیم برای سلیمان ریخی
 را با سلیمان نه همت و بصیرت چنانکه دیگر از او باشد و قیاس من کونه تخییرا پس نبود آن انحصار از بود و لش
 تخییر همت چنانکه برای دیگران است اذ ان الله اقول فی حقنا کلنا من غیر تخصیص و مسخر کلم مالی السموات
 و مالی الارض جمیعانه و قد ذکر تخییر الراح و النجوم و غیر ذلک و لکن لا عن امر نابل عن امر الله و ذکر الله تعالی
 فرماید در حق جمله ما بغير تخصیص و مسخر کرد الله برای شما جمله آنرا که در آسمان است و آنرا که در زمین است از
 خود و ذکر کرده است الله تعالی تخییر ریح و نجوم و غیر آنها را برای ما لیکن نه از امر ما است بلکه از امر خدا و قیاس
 اختصاص سلیمان ان عقول الاله الامر من غیر جمیع و لا همت بل مجبور الامر پس نه خاص شد سلیمان اگر بفهمی مگر با امر
 تخییر از جمیعیت و همت بلکه مجبور امر که کاری را فرمود و ظهور آمد نه جمیعیت و همت چنانکه دیگران را بدان
 باشد و انما قلنا ذلک لانا علم ان اجرام العالم تفعل لهم النفوس الا انهم استانی مقام الجمعیة و جسمین
 نیست فرمودیم این که مسخر کرده است الله جل و علا که در آسمانها و زمین است برای آنکه و انهم که اجرام عالم

منفصل شوند برای اہمیتای نفوس چون قائم کرده شوند در مقام حیثیت کہ متنازعت اعتباری بر غیر و پس
 درین مقام فعل بندہ فعل حق در شہود باشد و حق تعالی بزرگوارست پس روشنی قمر برای حضرت
 ختم المرسلین علیہ السلام در خیال تو درین صورت دشوار گذارد (و قد عاینای ذلک فی هذا الطريق) و معائنہ کردہ ایم
 این نفع اہل اجرام را برای نفوس درین طریق جمعیت مگر بہت در فکان بن سلیمان بجز در التلکظ بالامر من اراؤنہ
 من غیر عتہ ولا جمعیتہ پس بود این تسخیر از سلیمان بجز در تلفظ بامر از برای کسیکہ ارادہ کردی تسخیر را بغير از بہت
 و جمعیت اراؤنہ علم ایدنا اشد و پاک بروج منہ ان مثل هذا السطار اذا حصل للعبد ای عہد کان قائمہ لا ینقصہ
 ذلک من ملک آخرتہ ولا یحسب علیہ مع کون سلیمان علیہ السلام طلبہ من ربہ تعالی فی حقنی فوق الطريق ان
 کیون قد عمل لہ ما دخر لفرغہ و یکاسب بہ اذا ارادہ اشد فی الآخرۃ و بدانکہ تا سید کند ما را و ترا اشد تعالی بروی
 از خود کہ مثل این عطا چون حاصل شود برای کدای بندہ پس کم نکند از ملک آخرت او این عطا و نہ حساب
 کردہ شود برو با وجہ آنکہ طلب کرد سلیمان علیہ السلام از پروردگار تعالی پس خواہش کند فوق طریق بنظر طلبہ
 سلیمان آرا کہ عجلت کردہ شد برای سلیمان انچه ذخیرہ کردہ شد برای غیر او و حساب کردہ شود از او چون خدا تعالی
 ارادہ کند از او در آخرت لیکن دانستہ رفت قال اشد تعالی اللہ عطا لک و لم یقل لک ولا غیر ک فائمن ای عظمہ
 او امسک بغير حساب کہ فرمود اشد تعالی برای سلیمان علیہ السلام این عطا را مست و نفرمود برای تو
 برای غیر تو پس احسان کن کہ بدہ او را یا امساک کنی بغير از حساب و عطا فائمن فوق الطريق ان سوالہ
 ذلک کان عن امر ربہ و اطلب اذا وقع عن الامر الکی کان للطلب الاجرا تمام علی طلبہ پس تسخیر از ذوق
 طریق کہ این سوال سلیمان بود از امر پروردگار او و چون واقع شود طلب از امر کی باشد برای طالب اجرام
 بر طلب او و الہباری تعالی ان شاء قضی حاجتہ فیما طلب منہ وان شار امسک فان العبد قد وفی ما اوجبہ اللہ تعالی
 علیہ من امتثال امرہ فیما سال ربہ فیہ فلوسال ذلک من نفسہ عن غیر امر ربہ لہ بذلک لحاسبہ بہ و باری تعالی اگر
 خواہد روا کند حاجت او را در انچه طلب کرد از او و گر خواہد باز ماند لیکن بندہ کامل کرد انچه برو واجب کرد اشد تعالی
 از امتثال امر او در انچه سوال کرد از پروردگار خود در و پس اگر سوال کردی النفس خود بغير از امر پروردگار خود
 برائے او بدین البتہ حساب کردی اشد تعالی او را بدو پس ازینجا معلوم شد کہ حضور صلی اللہ علیہ وسلم بعض
 انچه خواست و بر نیامد آن و ما بحسب حکم پروردگار بود و چنانکہ عدم اختلاف امت تا حضور صلی اللہ علیہ وسلم
 را علم آن ماند و برای ما استغفار فرماید و ہذا ساری جمیع بایسال فیہ اشد تعالی کما قال انبیہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم

قل رب زدنی علما فتمثل امر به فکان لطلب الزیاده من العلم حتی کان اذا سبق للبین فی نومیتا و له علما و این کور
 جاریست و در طلبه چه در سوال کرده شود خدا تعالی چنانکه فرمود برای نبی معظم خود حضور محمد صلی الله علیه و سلم بگو
 پروردگار زیاده کن مرا علی پس بیا آورد حضور صلی الله علیه و سلم امر پروردگار خود را پس بود برای طلب زیادت علم
 بدرجه تا چون به بقیت کردی برای آنحضرت صلی الله علیه و سلم شیری در خواب تاویل کردی و این علم دکتا تاویل و یاد
 الماراسه فی النوم انما الی بقصر لیس فی شربه و علی فضله عمر بن الخطاب قالوا فما اولته قال العلم چنانکه تاویل خود
 رویای خود را چون دید در خواب که آورده شد کاسه شیر پس نوشید آنحضرت صلی الله علیه و سلم و داد و بقیه او را بعد
 بن خطاب رضی الله عنه عرض کرد و صحابه پس چه تاویل فرمودی فرمود حضور صلی الله علیه و سلم علم بدین نظر و حق
 حق مطابق راسته فاروقی آمد و روز یکا آنجناب رضی الله عنه وفات یافت بعد از مدتی بعد از مدتی گفت
 که از ده جلد علم به حصه برخاسته و کذک لک لما امری به اتاه الملک بانار فی لیس و انار فی شرب لیس فقال له الملک
 حسبک فطره اصحاب الله یکا استک و چون هرگاه سیکه کنانیده شد آنحضرت صلی الله علیه و سلم در رویا آورد آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم را علی ظنی که در شیر بود و ظنی که در شیر بود پس نوشید آنحضرت صلی الله علیه و سلم شیر را پس عرض کرد
 براسه آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرشته که رسیدی فطرته را یعنی فطرت اسلام را رساند الله تعالی تبوست ترا حق
 (فما للبین حتی ظهر فموصوره العلم تمثل فی صورته للبین کجبر تمثل فی بشر سوسو لیم علیها السلام) پس شیر ظاهر چون شود
 در خواب و مراقبه پس او صورت علم است پس آن علمیت که متمثل شود و صورت شیر چنانکه جبر تمثل شد و صورت
 کامل بشر براسه هر یک که لغز کرد و در صبح و در رحم آنجناب حقیر در سابق زمان شعله ذکر زیاده داشت در آن زمانیکه تفسیر
 معالمتی نوشت اکثر در خواب شیری دید و تاویل علم میکردی بحقیقت حق تعالی آن قدر در مسائل قرآنی برین ناخیز
 کرد که در حساب نیاید چنانکه بر مطالعین کتاب مذکور نمی باشد و لما قال علیه السلام الناس نیام فاذا مالوا انتبهوا و انتبهوا
 کل بایری الانسان فی حیوة الدنیا انما هو بمنزله الرویا لئلا تم خیال فلا بد من تاویل شمر انما الکلون خیال بهیچ فی الحقیقه
 و الذی یفهم هذا از اسرار الطریقه و بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم در طلب زیادت علم بدرجه چنانکه فرمود حضور
 صلی الله علیه و سلم آدمیان در خواب پس چون میرند خبردار شوند تنبیه فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم بر آنکه
 هر چه بیند انسان در زندگانی دنیای خود جزین نیست بجز لرزه و یا برای خواب کند خیال است پس لابد است از تاویل
 آن این ارشاد از کمال طلب علم است ترجمه اشعار جزین نیست کون جهان کثرت خیالی است و در حقیقت آن حق
 واحد است بصورت کثرت نمودار شده و آنکه این را بفهمان شود اسرار طریقت را و کون صلی الله علیه و سلم و اذ قد علم

بن قال اللهم بارک لنا فیہ وزدنا منہ لانه کان یراه صوره العلم و قدما لطلب الزیاده من العلم و اذا قدم الیه
 غیر بن قال اللهم بارک لنا و طعننا فیہ (منه) و بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم در طلب زیادت بدو که چون پیش
 آمد بر آنست آنحضرت صلی الله علیه و سلم شیره فرمودی ای الله برکت ده برای مادر و وزیر یا دو کن ما را از دوبرای آنکه
 میدید او را صورت علم در رو یا او را کرده شده بود برای طلب زیادت علم چون پیش آورده شدی بطرف آنحضرت
 صلی الله علیه و سلم شیره فرمودی ای الله برکت بده برای ما و طعام ده ما را بهتر ازین این حسن قصص در میان آمد و کلام
 در عطا حکم حق تعالی بود بدان نظر متوجه بطلب میشود و من اعطاه الله ما اعطاه الله سوال عن امر الی فان الله لا
 یجاسبه بفی دار الآخرة پس آنکه که را هدایت تعالی آنچه دهد او را پسو الیک از امر الی باشد پس خدا تعالی بدو حساب کند در و را
 آخرت (و من اعطاه الله ما اعطاه الله بالسؤال من غیر امر الی قال امر فی الی الله ان شاور جاسبه و ان شاورم جاسبه یر
 و هر که هدایت تعالی آنچه دهد پسو الی از غیر امر الی پس در هر دو قول بطرف خدا هست اگر خواهد از حساب کند و اگر نخواهد حساب
 کند بر دوار جو من الله فی العلم خاصه انه لا یجاسبه فی فان امره بنی علیه السلام لطلب الزیاده من العلم عین امره لا متنه
 فان الله یقول لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة و ای اسوة عظم من هذا الناسی عن عقل من الله و امید دارم
 از خدا تعالی در هر قدر علم خاصه که نه حساب کند او را بدو زیرا که علم تعالی برای نبی خود صلی الله علیه و سلم برای طلب زیادت
 علم عین حکم اوست برای امت آنحضرت صلی الله علیه و سلم زیرا که الله تعالی فرایند بکنیم هست برای شما در مقدمه
 رسول الله علیه الصلوة و السلام طریق و پیروی پسندیده و کدام پیروی عظم باشد ازین طریق بر آنست که کسیکه بخواهد از جانب خدا
 در بویشتن علی المقام السلیمانی علی تمامه را بپایست امر ایو لاله لا اطلاع علیه فان اکثر علماء هذه الطریقه جملة احوال السلیمان و کلمته
 و لیس لاله کما نزعوا و اگر بکنیم بر تمام مقام سلیمانی هر آینه بنی امری را که در دشت اندازد ترا اطلاع بر وزیر که اکثر علماء
 این طریق جاهل اند بجاالت و مرتبه سلیمان هم نیست امری چنانکه گمان بر نند زیرا که تمام کارخانه آن نبی الله برای
 خدا بودند بر آنست و نیایست چیست دنیا از خدا غافل بدن نه فاش و نقره و فرزندان و و آنجناب در شان
 قبل مسیحی خلیفه شده بود و قریب سی و پنج سال بعد و انصاف کند را نیده و و الله قبل مسیحی وفات یافت و اعمال او
 آنجناب در کتاب الطین اول مندرجه مجموعه توری که غالباً از گزنی است و حضرت سلیمان مطابق باید کرد فائده بدانکه این وفات
 آنجناب عصار آنجناب علیه السلام یعنی پس آنجناب مسیحی در تمام قائم شد و تا یکسال عطا بر سلطنت قائم ماند بالاخر یاریام
 خبیث که مثل ارضه و ابه بود و از خود که بر ده صده زد و از ده صده سلطنت مسلمان گشت و در تمام بر و حصه یکی نبی پیرو داد و
 از غیر باشد شاه ماند نگاه آن اقوام قوی بودند که مثل حبه بود و گفتند که اگر ما دینیم که عصار آنجناب تا یکسال قائم خواهد ماند

در عذاب ذلیل نماندیم و باید دانست که باز سلطنت بنی یهود و از بنی سلیمان بعد سنه صد و پنجاه و بر تمامی بنی اسرائیل
سلطنت اولاد یاربام منقرض گشت چنانکه بزر تفصیل می نمایم لیکن چونکه سلطنت یاربام خبیث منقرض و در ایشان
چند انبیاء مذکور اند و در سلسله اولاد سلیمان یوسف بخار پدر فرضی مسیح است پس مناسب شد که اولاد از انبیاء و
اقوام بنی اسرائیل ذکر کنیم

فصل حکمت قدرتی فی کلمه عزیریه (باید دانست که در زیر آیه او کاندی مرئی قریه و بی خاویه علی عرونها
مفسرین راسه اقوال است و هر یکی نادرست یکی قصه کافر یگونیان قدر ضرور است که غل یاربام کافر درین قصه
بود و دوم آنکه این قصه حضرت یرمیا است علیه السلام و این هم صحیح نیست که در بسیاری صدیهای بعد ازین قصه حضرت
یرمیا علیه السلام وجود آمده اند سوم آنکه قصه عزیر اصحاب توریه است که بیار خود نولیسایند بود و پنجاب بعد از یرمیا است
پس انبیا فسانه اند اعتباری بقول اینان نشاید که یکی چنین فرماید دیگری چنانکه متعارض ساقط شوند و سندی نیارده
که بر و اعتمادی کرده شدی و حق مطابق فصل ۱۳ اساطین اول است که قصه بنی است که نام آنحضرت از توریه دریافت
نیست لیکن نام آنجناب علیه السلام در اهل اسلام عزیر است سوای عزیر که توریه را بیار خود نولیسایند و آن چنانست که
چون یاربام باو شاه و ده حصه سلطنت یاربام بن سلیمان علیه السلام از دوازده حصه شد و دید که دل بنی اسرائیل بطرف
بیت مقدس ایل است و آن در سلطنت یاربام بود گمان برد مباد ایک دل نشوند و مدد یاربام نمایند پس مدتی تراشید و دو
صدیم بصورت بچه گاوا از زر ساخت یکی را و بیت ایل شرقی که کعبه شرقی است نهاد و دیگری را در قوم بنی و آن اسرائیلی نهاد
که بنی اسرائیل آن هر دو را پرستیدند و دل ایشان از بیت مقدس گرفته شد پس حق تعالی از بنی یهود ابی بر نیگفت و هشتم
قبل مسیحی و با آنحضرت حق تعالی وحی فرستاد که یاربام را بگو که بعد سنه صد و پنجاه و نولشیا از بنی یهود شاه شده این توریه را
بر باد و خاک گرد و آنخوان کفر خواهد سوخت و مسکنهای بلند ایشان خواهد افکند پس این بنی علیه السلام را از سوختن آنخوان
تعجب شد که سوختن بجایان فائده ندارد و آمدن جان در ایشان جای تعجب است پس حق تعالی فرمود که از قدرت من
تعجب مدار و برای آبل حکم شد که در شهر نور بر دکه در آنجا بیت ایل است و نان مخور و بیار بعام اطلاع بکن و نشان صدق
بیان کن که مدح شوق خواهد شد و خاکسترش خواهد افتاد پس آنجناب چون شهر رسیدند و نزد یاربام رفتند یاربام ازین
مطلع شده دست خود را بر مدح بلند کرده گفت که این را بگیر پس دست او خشک شد و مدح شوق گشت و خاکسترش
پاشید که نشان صدق بنی از قبل حق تعالی فرموده بود پس بحسب درخواست یاربام بدعای آنجناب علیه السلام و ستاده
درست شد پس یاربام گفت که بیایان بخور فرمود که اگر سلطنت بدی نان این شهر نخورم و در شهر مذکور پیگیری دیگری ماند

سالمخوره و پسرنش این جمله می دیدند و پیر بزرگو از خبر کردن حق تعالی را آزمائش نبی منظور بوده فرمود که تو دعوت
عزیز کنی پس عزیر را نزد پدر خود پسرن نبی شهر کور و ندیس نبی شهر برای دعوت طعام تاکید کرد عزیر دانست که حکم
مانعت منسوخ شده باشد پس طعام خورد و این آزمائش عزیر شد پس عزیر بر چهار خود سوار شده در نحو رفت که
شیر او را درید و نزد خورش شیر ایستاده ماند پس میرانند او را حق تعالی مطابق قرآن مجید صدر و زک که لفظ عام چنانکه بر سال
اطلاق می یابد بر روزهم مطابق صراح می آید پس مردان از ان طرف گذشته دیدند که مرد خدا را شیر دریده است
و نزد خورش ایستاده و نبی شهر بر و مطلع شد و به پسرن خود فرمود تا زین بر حارث کشیدند پس آنجناب نزد او فرست
برداشت و خدا تعالی بصورت پیغمبر شهر از او پرسید خواه زنده کرده خواه در عالم رویا و مرآقه که چند قدر در رنگ کردی
گفت قبل از رویت آفتاب درنگ کردم روزی و چون بقیه آفتاب را دید گفتم بعضی روزی حق تعالی بصورت
نبی شهر فرمود بلکه درنگ کردی صدر و زک که نظر کن بطرف طعام خود و آبیکه ملا حکم خوردی که منکر ج نشده است
در شکم تو در صدر و زک و غور کن بطرف خور و دگر صحیح سالم نزد شیر مانده پس تعجب از سوختن آتخوان چرا کردی بعد سوال و
جواب عزیر را در شهر آورد و نبی شهر در جای بشهر نور و فن کرد و کتیبه بر سنگ نویسانیده ایستاده کرد تا بعد سه صد و پنجاه
سال نشان صدق و عده باشد و هم در هنگام زنده کردنش فرمود که غور کن بطرف آتخوانهای کفزه بیت ایل چگونه
حرکت دهم آنها را باز پوشانم آنها را لحم پس چون ظاهر شد از مرد و زلیست خود زنده شدن آتخوان کفزه گفت عزیر که
و ائم اله تعالی بر هر شئی قادر است پس بعد سه صد و پنجاه سال سلطنت کفزه از بیت ایل برفت که یوشیا عادل برو
سلطه شد و آتخوان کفار از قبر ایشان بر آورده خلیج نمود که حق تعالی او شان را لحم پوشانید که زنده شده سوخته شدند و زنده
فانکه سوختن آتخوان چه باشد و چون بر قبر عزیر قصد کردند که بیدارند که بیدار فرموده کامل شده است پس قبر آن
نبی نشان صدق ارشاد شمرده شد و در حدیث است که برای عزیر موصوف حق تعالی فرمود که اگر باز نانی یعنی بارگه سال
کنی هر آینه منم تا ترا از دیوان نبوت و فیصل این درین کتاب حضرت شیخ خواهد فرمود بدانکه در سابق بیان کرده ایم که علم
حق ذات حق است تجلی او بر خود و عالم حسب امکان در ذات حق مندرج بودند موجود که کثرت را در و راه بود و
پس علم حق موجب ثبوت اشیا بکلیسیت با اعداد شد و این علم اجمالی ذاتی اوست و بعد از علم حقیقی است
مصدری دانستن فمیده شوند که نسبت است خواهش متبیین دارد پس در انزعاع و خل ثبوت اشیا است پس
این علم تابع معلوم است و قدر عبارت از توقیت اشیا است و تبدل در غیر ممکن و تابع اعیان است
و قضا که عبارت از حکم خدا است در اشیا تابع علم اشیا و ان کی اراد است غیر تبدل دوم شرعی است

که بحسب موقع و وقت تبدیل شود مثلاً در وقتی بحال انسان مکلف مناسب چیزی بود چون بنی دیگر آمد پس مناسب
 وقت حکم دیگر شد یا برای ترقی در جاست بنی علی اند علیهم و سلم بر حکم بنیاه ناز شد و بدعای حضور علی علیه و سلم تا پنج رسید
 تا قدر و منزلت آن حضرت علی علیه و سلم ظاهر شود پس از بنیاه و عار از قضا کردن می تواند لیکن قدر تبدیل نشود و در علم
 حق که خلاف علم او نماند و زاید و زایل نشود و قضا بر حق بنظر اطلاق قدیم و بنظر حادث و متغیر صورتها و در شأن پذیرد
 چنانکه در کلام غیره حاصل کرده ایم و چنانکه از شاد بنی غیر بعد سه صد و پنجاه سال حسب قدر حق بوقوع انبیا امید و
 تبدیل نشد چنانچه حال دیگر تقدیر است که تبدیل نکرد و نظر بر آن فصل آن جناب بقدر منسوب کرده شد چنانکه گفته باید
 در علم ان القضا حکم الهی الاشیاء بدانکه قضا حکم خداست و در اشیا که محال صفت بسیط است سرمدی و دور
 مرتبه تفصیل ظهور در زمان خاص متناهی قدم مطلق او نباشد (و حکم الهی الاشیاء علی حد علمه بها و فیها) و حکم خدا در
 اشیا بر حد علم او است بدان اشیا و در ان اشیا و علم الهی الاشیاء علی ما عظمه معلومات باهی علیه فی نفسها و علم
 خدا در اشیا مطابق است بر آنچه داد او را معلومات بر آنچه نفوس خود با بر و بودند و تحقیق این کلام و فصل تقوینی گفته شد
 و القدر لوقیت نای علیه الاشیاء فی عینها من غیر زید و قد تعین وقت چیزیست که اشیا در عین خود با باشند از غیر زیادت
 پس در اصل قدر علیست تعین وقت برای ظهور چنانکه مع بعلم خاص اند و قضا آن حکم خداست مطابق قدر و در قدر
 همچنین تعین بنظر آن قضا است که بدعا و خواه شد (و احکم القضا علی الاشیاء الالهیه) پس نیست حکم قضا بر اشیا که بدان
 اشیا که در علم از ترکیب اسماء تعین شده اند و بوقی معین موقت گشته (و نهاده و عین سر القدرین کان له قلب و الهی
 اسمع و هو متبهم و انیکه که در شد که قضا و قدر تابع اشیا اند که در علم حقیقی تقریر یافته عین را از قدر اند برای کسیکه باشد قلب
 که متقلب شود و معارفه آنی تحقق یا شد یا مقلد یک انداخت مع خود را برای اقوال اصحاب قلب در حالیکه حاضر باشد
 منتی برای قبول قول اصحاب قلب و القدر لوجه الباقی پس بر در قیامت برای خدا محبت کامل است بر مقید است
 که چون گفته حکم و فرخ شود عرض کنند این حکم چه افزوده شود که عقاید و اعمال ناسترای شما صورت و فرخ گرفته
 عرض کنند که آیا این عقاید و اعمال از قضای تو نماند و نیامده جواب داده شود که قضا تابع قدر است عرض کنند
 که این هم قدر است جواب رسد مطابق علم است عرض کنند که علم تراست جواب رسد که علم حسب تقریر اعیان شما
 است که از ترکیب اسماء چنین صورتها در انتظام عالم ممکن بود و مثل از روی صورتها بدید که صورتها
 هم پس بگویم هر آنکسند و خدا تعالی را عاقل دانند که حق تعالی تمیل نیست جو مطلق است پس این حکم را حسب

و چون قدر و منزلت آن حضرت علی علیه و سلم ظاهر شود پس از بنیاه و عار از قضا کردن می تواند لیکن قدر تبدیل نشود و در علم حق که خلاف علم او نماند و زاید و زایل نشود و قضا بر حق بنظر اطلاق قدیم و بنظر حادث و متغیر صورتها و در شأن پذیرد چنانکه در کلام غیره حاصل کرده ایم و چنانکه از شاد بنی غیر بعد سه صد و پنجاه سال حسب قدر حق بوقوع انبیا امید و تبدیل نشد چنانچه حال دیگر تقدیر است که تبدیل نکرد و نظر بر آن فصل آن جناب بقدر منسوب کرده شد چنانکه گفته باید در علم ان القضا حکم الهی الاشیاء بدانکه قضا حکم خداست و در اشیا که محال صفت بسیط است سرمدی و دور مرتبه تفصیل ظهور در زمان خاص متناهی قدم مطلق او نباشد (و حکم الهی الاشیاء علی حد علمه بها و فیها) و حکم خدا در اشیا بر حد علم او است بدان اشیا و در ان اشیا و علم الهی الاشیاء علی ما عظمه معلومات باهی علیه فی نفسها و علم خدا در اشیا مطابق است بر آنچه داد او را معلومات بر آنچه نفوس خود با بر و بودند و تحقیق این کلام و فصل تقوینی گفته شد و القدر لوقیت نای علیه الاشیاء فی عینها من غیر زید و قد تعین وقت چیزیست که اشیا در عین خود با باشند از غیر زیادت پس در اصل قدر علیست تعین وقت برای ظهور چنانکه مع بعلم خاص اند و قضا آن حکم خداست مطابق قدر و در قدر همچنین تعین بنظر آن قضا است که بدعا و خواه شد (و احکم القضا علی الاشیاء الالهیه) پس نیست حکم قضا بر اشیا که بدان اشیا که در علم از ترکیب اسماء تعین شده اند و بوقی معین موقت گشته (و نهاده و عین سر القدرین کان له قلب و الهی اسمع و هو متبهم و انیکه که در شد که قضا و قدر تابع اشیا اند که در علم حقیقی تقریر یافته عین را از قدر اند برای کسیکه باشد قلب که متقلب شود و معارفه آنی تحقق یا شد یا مقلد یک انداخت مع خود را برای اقوال اصحاب قلب در حالیکه حاضر باشد منتی برای قبول قول اصحاب قلب و القدر لوجه الباقی پس بر در قیامت برای خدا محبت کامل است بر مقید است که چون گفته حکم و فرخ شود عرض کنند این حکم چه افزوده شود که عقاید و اعمال ناسترای شما صورت و فرخ گرفته عرض کنند که آیا این عقاید و اعمال از قضای تو نماند و نیامده جواب داده شود که قضا تابع قدر است عرض کنند که این هم قدر است جواب رسد مطابق علم است عرض کنند که علم تراست جواب رسد که علم حسب تقریر اعیان شما است که از ترکیب اسماء چنین صورتها در انتظام عالم ممکن بود و مثل از روی صورتها بدید که صورتها هم پس بگویم هر آنکسند و خدا تعالی را عاقل دانند که حق تعالی تمیل نیست جو مطلق است پس این حکم را حسب

و چون قدر و منزلت آن حضرت علی علیه و سلم ظاهر شود پس از بنیاه و عار از قضا کردن می تواند لیکن قدر تبدیل نشود و در علم حق که خلاف علم او نماند و زاید و زایل نشود و قضا بر حق بنظر اطلاق قدیم و بنظر حادث و متغیر صورتها و در شأن پذیرد چنانکه در کلام غیره حاصل کرده ایم و چنانکه از شاد بنی غیر بعد سه صد و پنجاه سال حسب قدر حق بوقوع انبیا امید و تبدیل نشد چنانچه حال دیگر تقدیر است که تبدیل نکرد و نظر بر آن فصل آن جناب بقدر منسوب کرده شد چنانکه گفته باید در علم ان القضا حکم الهی الاشیاء بدانکه قضا حکم خداست و در اشیا که محال صفت بسیط است سرمدی و دور مرتبه تفصیل ظهور در زمان خاص متناهی قدم مطلق او نباشد (و حکم الهی الاشیاء علی حد علمه بها و فیها) و حکم خدا در اشیا بر حد علم او است بدان اشیا و در ان اشیا و علم الهی الاشیاء علی ما عظمه معلومات باهی علیه فی نفسها و علم خدا در اشیا مطابق است بر آنچه داد او را معلومات بر آنچه نفوس خود با بر و بودند و تحقیق این کلام و فصل تقوینی گفته شد و القدر لوقیت نای علیه الاشیاء فی عینها من غیر زید و قد تعین وقت چیزیست که اشیا در عین خود با باشند از غیر زیادت پس در اصل قدر علیست تعین وقت برای ظهور چنانکه مع بعلم خاص اند و قضا آن حکم خداست مطابق قدر و در قدر همچنین تعین بنظر آن قضا است که بدعا و خواه شد (و احکم القضا علی الاشیاء الالهیه) پس نیست حکم قضا بر اشیا که بدان اشیا که در علم از ترکیب اسماء تعین شده اند و بوقی معین موقت گشته (و نهاده و عین سر القدرین کان له قلب و الهی اسمع و هو متبهم و انیکه که در شد که قضا و قدر تابع اشیا اند که در علم حقیقی تقریر یافته عین را از قدر اند برای کسیکه باشد قلب که متقلب شود و معارفه آنی تحقق یا شد یا مقلد یک انداخت مع خود را برای اقوال اصحاب قلب در حالیکه حاضر باشد منتی برای قبول قول اصحاب قلب و القدر لوجه الباقی پس بر در قیامت برای خدا محبت کامل است بر مقید است که چون گفته حکم و فرخ شود عرض کنند این حکم چه افزوده شود که عقاید و اعمال ناسترای شما صورت و فرخ گرفته عرض کنند که آیا این عقاید و اعمال از قضای تو نماند و نیامده جواب داده شود که قضا تابع قدر است عرض کنند که این هم قدر است جواب رسد مطابق علم است عرض کنند که علم تراست جواب رسد که علم حسب تقریر اعیان شما است که از ترکیب اسماء چنین صورتها در انتظام عالم ممکن بود و مثل از روی صورتها بدید که صورتها هم پس بگویم هر آنکسند و خدا تعالی را عاقل دانند که حق تعالی تمیل نیست جو مطلق است پس این حکم را حسب

جو ادیت خود صورت نمود و عطا کرد صلا نکور و تاسی مستوری ندارد و چو در بندی سرازیر وزن بر آرد و نیست
 انجیز از دوزخ ممکن نیست چنانکه لذت طعام انجیز از جوع نباشد پس اهل جنت است از جوی و در دنیا بسجین دوزخ رسیده
 حسب ان مع العسر یسر العسر و رند و کفار را بعد از انتصاب بحسب قاعده کلیه ان مع العسر یسر العسر است و رند را که
 تا آخر جلد را رحمت شامل باشد و این دارد دنیا نمونه آخرت است پس سخن اینجا نمونه سخن آخرت است پس سنتی
 چند روزه درین دنیا تلخ اید الا با د برای راحت باشد و سخن آخرت تا انتصاب باشد تا صورت لذت دریا بند
 و فالحاکم فی تحقیق تاریخ الامم المسلمة انی تکلم فیما بالیقین فی ذلک ما حکوم علیه بما هو فیه حاکم علی الحاکم ان حکم علیه
 بذاتک پس حاکم و تحقیق تابع است برای عین ساد که حکم کند حاکم در و در آنچه مقتضی است ذات عین ساد که
 پس حکوم علیه ظاهری بسبب آنچه که در دست حاکم است بر حکم که حکم کند بر و برین شکل حکم حکوم علیه بما حکم به و
 فیه کان الحاکم من کان پس هر حکم ظاهر در اصل حکوم علیه است بسبب آنکه حکم که حکم کند بر و در و در هر حکمیکه
 باشد و تحقیق فیه المسلمة فان القدر ما یحکم الله ظهوره فلم یعرفه و کثر فی الطلب و الاحراج پس تحقیق کن
 این مسئله را که صاف ظاهر است زیرا که چنانچه قدر که در گذشته ظهور او پس نشناخته شود و زیاده شد طلب الاحراج
 در مقدمه قدر و اعظم ان الرسل من حیث هم رسل لا من حیث هم اولیاء عارفون علی مراتب مای علیه اهم فاعند هم
 من العلم الذی الرسلوا به الا قدر ما یحتاج الیه امه و کلب الرسول لازمه و لا ناقص و بدانکه رسولان حیثیتیکه
 رسول اند نه از حیثیت و لا پست خود عارف باشند بر مراتب اتمای خود با پس نیست نزدشان علیکه
 ارسال کرده شده اند و مگر بقدر آنچه محتاج باشد بطرف او است آن رسول نه زیاده حکم زیرا که انکم کار
 بر نمی آید و زیاده لغو است باید دانست که دلی را پسندد مانی است یکی آنکه فانی از خود و باقی بختی باشد و مطلب حضور
 شیخ در اینجا دلی همین است و در بعضی دوست ازین رو جمله ال اسلام سبب آیه الله ولی الدین آمنوا ولی یزید
 حسب درجات خود پس کسانی که از تحقیق وجود خبردار نباشند و انشاء بقا مطلع نباشند مگر شبانه روز در ترک
 کثرت علانی سستی نمایند گویند بجزیر صوفیه نرسیده باشند و صاحب تصرف باشند یا نباشند و روح اعظم را
 خدا دانند و ازین لفظ بفری نمایند آنان نیز ولی بدین معنی است و تحقیق فناء افعالی است که افعال خود را
 افعال حق دانند و فناء صفاتی آنکه صفات خود را صفات حق دانند و فناء ذاتی آنکه ذات خود را ذات است
 حق دانند تا آنکه انانی خود را بحسب حدیث ان فی جبهه آدم لصفه الحدیث انانی حق دانند و هویت بگوید و را
 هویت حق بگوید و اند که تمیز و دلی بر خیزد زیرا که در فناء خیالی که در تمیز ماند و فناء واقعی که در تمیز سبز بر خیزد

فرق همین است و بقا عبارتست از آنکه بعد از عدم تمیز مذکور فرق و تمیز اطلاق و قید پیدا شود که افعال خود
 با وجود وحدت با افعال حق تمیز کند که فعل خود را مقید و فعل حق را مطلق شمارد و صفات خود را با وجود وحدت
 مذکوره تمیز کند بقید و اطلاق علی الزادات خود را با وجود وحدت با ذات مطلق تمیز قید و اطلاق دارد پس صاحب عدم
 تمیز مجزوب باشد و صاحب تمیز صوفی و در ایشان مراتب اندک و ناگون و غنی نبی و لغت خبر دهنده است و در اصطلاح
 آن خبر دهنده از آینده است که با اختصاص الی باشد نه با سیب عادی مثل رطل و جعفر بنجوم و سمر نیرم شکن و قیافه
 و مارت است اسباب و کیا است در یکها و شیا طین و غیره که تغییر اختصاص الی باشد که گاهی صحیح و گاهی ناسمج خبرهای او
 باشند بخلاف نبی که جمله ارشاد است ایشان صحیح باشد که بطور عا و ره و تشبیه کلام ایشان باشد که بعضی حقیقی درست نمایند
 این سخن دیگر است چنانکه اکثر انبیاء بر بنی اسرائیل را در اولاد با رون این صفت بود و این بنی مستلزم منازعه با نیست
 یعنی که نوشتم زیرا که اکثر ایشان سبوح عظیم را خدا میدادند و نه این معنی مخصوص بود و است بلکه مثل با جروسار او دوبره
 و غیره بسیاری بنیته بوده اند و این بنی بنیست است که نسخ شریعت سابقه می تواند کرد بدین وجه بنیست پس اگر نسخ کرد
 رسول بودند و الا هم متفاضله بر بعضی بعضی فیهما فضل رسل فی علم الارسل بفضائلهم و اتمها متفاضل اند
 که زیاده باشد بعضی آنها در طبائع و صنائع و خوبی عادت بعضی پس متفاضل شوند و سولان و علم ارسال نظر فضل
 اتمهای خود با و چون در اول جسم قوی بودند و تا درین زمانه بدین خودی رسیدند چنانکه از مشاهد بعضی قواره و گمان
 ظاهر است پس در اول قوت روحانی بنظر تصرف بدن بطرف علم کم متوجه بود و درین زمانه زیاده نظر بران شجره
 نبوت روز بروز قوتی یافته تا بنجم المرسلین علیه السلام رسید از اینجا معنی آیت و لم یجعل له من قبله سمیاً نسبت یکی دریافت
 کرد که مسیح و خلیل میفرماید که مثل عیسی قبل نبوده است و کمال اگر در اسم آن بودی که قبل شخصی بدان لفظی نبودی
 بالضر و جنتی علیه و سلم را بودی که کسی قبل نام محمد نه نمادی و مرتبه این است مرحومه بدان درجه رسیده که با وجود
 این جلالت قدر یکی هر که دخل در است است بقول مسیح علی ازین است که گویند انجناب نواب شاهنشاه ماست
 لیکن با بقیه لاش خاص خدمتگذار حضرت علی علیه السلام استیم الامم بنی علی دین الاسلام فی الهیات و الهیات
 و اگر کسی گوید که در قرآن مجید است نحن الفرق بین احدین رسله پس چگونه تفصیل بعضی رسل بعضی درست آید چوایش
 میفرماید (هو قول الله تعالى تامل رسل فضلنا بعضهم علی بعض) و لیل ما آن قول حق تعالی است که ایشان آمده سولان که مذکور
 شدند و سابق از سوره بقره فضیلت و ادیم بعضی ایشان را بعضی ایشان کلام کرد و بلند کرد بعضی را بدرجات
 دیگر البته مطابق حدیث لا فضل لونی علی یونس بن مثنی بطور تفصیل نباید داد که سر نشان دیگر شود و فرق در

رسالت شان گرد چنانکه در نسبت یحیی علیه السلام بنو اب تعبیر کردیم که با وجود قرب ما با حضرت صلی الله علیه و سلم باز ما
 خدا نگاریم و در نه تفاضل آنحضرت علیه السلام بنفسه پیدا است چنانکه در انجیل مقوله یحیی با این جلالت قدر منقول که
 من قابل آن نیستم که تسبیح حضرت مسیح بکشایم و این همانست که در حق او گفتیم که بعد از من یعنی بعد ازین زمان من خواهد
 آمد و او آمد و با وجود این جلالت قدر مسیح علیه السلام در نامه پولوس بنام عمربان منقول از زبور است که انسان یعنی او
 چیست و این انسان یعنی مسیح کیست که بر و نظرداری بمقابله آن خداوند بستی که تشریف بر و رسیده یعنی بنده منم از
 وجود مبدو آدم آردم و حضرت صلی الله علیه و سلم نمی بست است پس بنفسه متفاضل اند چنانکه فرماید کما هم انما فیما
 یرجع الی ذواتهم علیهم السلام من العلوم و الاحکام متفاضلون بحسب استعداده و اتمم و هو قوله تعالی و لقد فضلنا بعض
 النبیین علی بعضی و چنانکه آنان علیه السلام نیز در آن علوم و احکامیکه رجوع کنند بطریقت خود است ایشان علیهم السلام
 متفاضل اند بحسب استعداد خود و دلیل بر و قول حق تعالی است و هر آینه تفصیلت داده ایم بعضی بنیاد بر بعضی دلیل
 بر تفصیل استی بر امتی فرماید و قال تعالی فی حق اهل حق و انما فضلنا بعضهم علی بعض فی الرزق و فرمود حق تعالی در حق مخلوق
 و الله تعالی فی فضیلت و بعضی شمار بعضی در رزق یکین ازین تفصیلت در علم ظاهر نباشد و کلام در آنست و بعضی
 فرماید و الرزق منه ما هو روحانی و ما هو مادی و بعضی رزق روحانی است مثل علوم و بعضی مادی مثل
 غذا و آب و آیت دلیل تفصیل خلق و علوم و راد و مایه الحی الا بقدر معلوم و هو الاستحقاق الذی لطلبه الخلق و
 نازل کند رزق را حق مگر بقدر مقرر معلوم و آن استحقاقی است که طلب کند از حق زلفان الهی کل شیء خلقه
 فی منزل بقدر ما یشاء و ما یشاء الا ما علم حکم به که الله تعالی و او هر شیء را در فیض اقدس بحسب سبطه اراده اند از او پس
 باراده بحسب نازل کند بقدر آنچه خواهد و نخواهد مگر آنچه دانسته است پس حکم کند بدان قدر و ما علم کما قلناه الا
 ما اعطاه العلوم بنفسه و نسبت علم نه پیدا شد مگر بدینچه و او حق را معلوم بنفسه چنانکه گفتیم و او هم غیر حق نیست چنانکه
 در نص یعقوبی است (فالتوقیت فی الاصل للمعلوم و القضا و العلم و الارادة و البشیتة شیخ القدر) پس اصل معلوم
 است پس توقیت و قدر در اصل برای معلوم است که ترکیب اسرار حق بالا یجاب حسب امکان منتظر شده اند
 و قضا و علم نسبت و اراده و شیتة شیخ اند برای قدر و انداز ممکن بنفسه نه آنکه انداز حق را علم حق تابع شده زیرا که قدر حق
 تابع علم است و در نص یعقوبی گذشت که این کلام بطر ظاهر است و سرکه فوق این سر است آنکه غیر در پرده عدم
 است پس معلوم غیر حق نباشد پس منعم و معذوب دیگر نشد (فما لقد من اجل العلوم) پس سر قدر از بزرگ علوم است که
 الهی مدام بدان از حق تعالی کرده میشود و فوق این سر است که در نص یعقوبی فرموده و ما یقیم الله سبحانه الامن الله

بالمعرفه التامه) و نه فنانند آن را از حد تعالی مگر براسه آنکه خاص کند او را بمعرفت تامه (فما العلم بطلی لراحمه
 الکلیه للعالم و به لعلی الخدایه العالم الالیم للعالم به الدینا فمویط فیضین) پس علم بسر قدر دهد عالم خود را راحت تمام
 آنکه تسکین یابد که آنچه بر سر رسید از خود در سید و دهد عذاب و در و ناک عالم خود را نیز که آنچه مقرر شده است بتبدل
 نتواند پس سر قدر و فوین را اگر حیثیت بتبدل نبودی بدانکه علم سر قدر و گوته است کی بسبیل جلال که مقتضاست
 عین ثابت تخلف نشود و درین علم خلاصی از اعتراض است بطریق و بر خود و در فعلیکه موجب شهادت باشند
 و رخ آنست که خلاف آن نتوانست آورد و دوم بسبیل تفصیل که عارضه را مکاشف شود آنچه مقتضاست عین است
 یا عین دیگری پس خوشی درین از خود است و تسکینه پیدا است درین آنست که در صورت مخالفت نمیتوان کرد
 و اگر معلوم نبودی بخجده نشدی و به بعضی الحقیقه با غضب و الهی و بسر قدر و صفت کردی نفس خود را با غضب
 و در آنکه طور آنرا قهر و جلال بر عینی که لائق آن بود و متربس کرد این غضب حق شد و ظهور آثار طاعت و جمال عینی که
 لائق آن بود مقرر کرد این رضا حق است پس از اینجا گفته شد که رخی نیست از بندگان خود و بکفر که آثار طاعت بر کفر متربس
 نماید و به تقابلت الاسماء الالیمه و بسر قدر و تقابل شدن اسما حق و در حقیقت اسما حق موجب تقریر اعیان اند چنانکه
 از نفس عینی ظاهر بدین نظر حسب فضل اسماعیلی از جمله رخی که در جای ظهور اسما حق است تحقیقه حکم فی الوجود بطریق الوجود
 المبتدئ لیکن اینگونه شے اتم مناولا اقوی و لا اعظم العموم حکما السعدی و غیر متعدی پس حقیقت سر قدر حکم کند و وجود
 مطلق با ثبات رضا و غضب و وجود مقید که ممکن نیست که باشد چه اتم از حقیقت سر قدر و نه اقوی و اعظم برای
 عموم حکم حقیقت مذکور متعدی را که مخصوص بنظر و ظاهر نباشد و غیر متعدی را که مخصوص بنظر باشد و در سری فوق ازین
 نیست حاکمی غیر از وجود مطلق و نیست مکتومی غیر از حاصل کلام و در نظر مذکور است بحجت بالغه برای خدا تعالی آنست که آنچه
 متعلق شمایه است عطا فرمودیم و در نظر عینیت تنهم و معذب حق است و لذت طعام بعد از جوع است پس برای
 اظهار کمال است مند چه حسب معرفت و ذوق آدم پس بتجلی حق اسما صورت گرفت و از ترکیب اسمائیله می دون سگی
 اعیان مقرر شدند و درجه بدرجه تا عالم دنیا ظهور فرمود و با خیرت به نور ظهور فرمود و در کمال انبیسار
 صلوات الله علیه جمیع الاماخذ علومها الامن الوحي النازل علی فقلوبهم ساو حه من انظر العقل العلم بقصور العقل من
 حیث نظر الفکر عن ادراک الامور علی ماهی علیه و الاخبار ایضا تفکر عن ادراک مالا ینال الا بالذوق فله یبقی اعلم
 اکمال الالهی العقل الالهی و ما یكشف الحق عن عین البصائر و الالبصار من الا غیبه فیکمل الامور قدیمها و حدیثها و حد
 و وجودها و جلالها و اجهما و جلالها علی ماهی علیه و هرگاه یکجا حضرت انبیا صلوات الله علیه جمیع انگیرند علوم خود را

نماز خاص وحی الهی پس دمای شان ساده باشند از نظر عقلی جزوی برای علم ایشان بقصود عقل از حیثیت نظر
 فکری خود از ادراک امور بیکه برده اند از چنانچه عقل یکی یک نتیجه و نظر دیگر نتیجه دیگر دهد و اخبار نیز اگر چه وحی باشد قاصر
 اند از ادراک ذوقیات پس نه باقی ماند علم کامل مگر در تجلی الهی ذوقی و کشف حق پرده ها را از بصیرت های ولی
 و بینایان برادر پس درین صورت کشف کرده شوند قدیم امور و جدید و عدم آنها و وجود آنها و محال آنها و واجب
 و جائز آنها بر آنچه هستند بر و وجوب این لما بعد جواب لما دیگر می آید که اگر طلب کردی این کشف را معاتب گشتی
 (فلما کان مطلب عزیر علی الطریق الخاصة لذلك وقع العتاب علیه کما در ولی التجر پس هرگاه سیکه بود مطلب
 عزیر علیه السلام بر طریق خاص که از ذوق ایجاد مطلع شود که کسی را بجز وجود مطلق در ذوق نباشد واقع شده
 عتاب بر و چنانکه ارد است در حدیث که اگر بار دیگر سوال کنی البته محکم نام ترا از دیوان نبوت و محو شدن
 نام از دیوان نبوت بنظر لفظ آن که در حدیث است ظاهر چنانکه نام ساؤل از دیوان نبوت مطابق توریتم خو
 کرده شد (فلو طلب الكشف الذي ذكرناه بما كان لا يقع عليه العتاب في ذلك) پس اگر طلب کردی عزیر علیه السلام
 آن کشف را که ذکر کردیم بسا اوقات نه در قیام گشتی بر و عتاب درین طلب و لفظ فادرجواب لما بنظر بعد و هم انفسهم
 عبارت حضرت شیخ است پس این جواب لما اول شد و الدلیل علی سذاجة قلبه قوله في بعض الوجوه اني لم يبق
 بعد موتها و دلیل بر سادگی دل عزیر قول دست منقول در قرآن مجید و بعض وجو هاست که عامه فهمند چگونه زنده
 کنند این استخوان کفر را بعد از آنی بعد موت آنها بعد سه صد و پنجاه سال و زمان پوشیا و عامه صورت است عتاب
 دانند و گرساده دل نبودی تعجب نکردی و در حضرت شیخ برای تسکین این طلب بود بدین نظر بعض الوجوه
 فرمود چنانکه مذکور بود و فرماید و اما عندنا فصورته علیه السلام فی قوله هذا کصورته ابراهیم فی قوله رب انی کفیت
 تعجی الموتی و لیکن نزد ما پس صورت طلب عزیر علیه السلام درین قول خود مثل صورت طلب ابراهیم در قول
 انجنا علیه السلام بود و در کارم بنام چگونه زنده کنی مرده ما و انم که سارا را طایفه خواهد شد که بکبر سنی رسیده چنانچه
 مفصل در فصوص ابراهیمی مشرح کرده ایم و چنانکه بر عزیر عتاب شد بر حضرت ابراهیم عتاب شد که چون
 مرا از چهار جاندار از مودی چهار صد سال اولاد سارا میفید خواهد ماند چنانچه ازین زمان تا خروج موسی
 در مصر چهار صد سال بود و در وقت قضی ذلک الجواب بالفعل الذي اظهره الله فيه في قوله فاما الله ما تراه
 عام ثم بعثه و مقتضی است این سوال عزیر جوابی را بعلیه که ظاهر کرد الله تعالی آنرا و در قول خود تا عزیر
 دانند که با وجود زنده شدیم از ذوق زنده نمودن مطلع نشدیم که در تعلق قدرت بمقدور کسی را ذوقی

را در سوال او بقدر دانستیم که آنجناب علیه السلام طلب کرد این الطلوع دوم بطور ذوق و طلبی که باشد و در
فکر یکم متعلق شود و بمقدور و نخواهد این که آنرا که برای او وجود مطلق باشد که تمام متعین گردد پس طلب کرد و در این دوام
آنرا که وجودش ممکن نبود و در خلق ابو ذوق زیرا که فیض است و در آنکه نگردد و شوند که در ذوق تعین مطلق وجود و بصورت
مقتد کفایت است مخصوص بوجوه مطلق و اما ما رویناهما اوحی الله الیه لکن لم تنته لا محول استمع عن رسول الله
النبوۃ ای ارفع عنک طریق الخیر و عطیاک الامور علی ما تجلی و تجلی لایکون الا باذن علیه من الاستعداد و الذی ارفع
الادراک الذی تعلّم انک ما ادرکت الا استعدادک و کشف فی هذا الامر الذی طابست فله الم تر تعلم انه لیس عندک
الاستعداد و الذی طلبه و ان ذلک من خصائص الذات الالهیه و آنچه روایت کردیم آنرا در سابق از آنچه و فی کرد
بعد بدو بطرفه نیز حدیثی است که البته اگر بازمانی یعنی از سوال قدر البته مختم نام ترا از دیوان نبوت ای در
کنم از تو طریق خبر که مخصوص بانبیاست و در تمام امور بر تکی و تجلی نباشد مگر بران استعداد یکم دفع شود و در آنکه و فی
که تو بودی در حالت عدم بر ثبوت نادانی که نه ادراک کنی مگر حسب استعداد خود پس غور کن درین امر که طلبی است
پس هرگاه یکم از عدم استعداد خود ندیدی وانی که نیست نزد تو ان استعداد یکم طلب کنی آن را در این ارضاء
و است الیه است و قد علمت ان الله عظمی کل شیء خلقه و لم یعطیک هذا الاستعداد الخاص فها هو خلقک و انک کان
خلقک لایعطاکه بحق الذی اخباره عظمی کل شیء خلقه فیکون انت الذی تفتی عن مثل هذا السؤال من نفسک لا من خلق
فیله ای نبی کسی و دانستی که الله تعالی و او هر شیء را قدر و اندازد و او ترا این خاص استعداد پس نیست از
تعین و تقدیر تو و اگر بودی تقدیر تعین تو البته وادی آن ترا الله تعالی آنکه خبر داد که او هر شیء را قدر و اندازد
پس تو بازمانی از مثل این سوال بنفس خود و مختلف شوی در و بطرف نبی آئی و در انصاف من الله بهر شیء
علیه السلام علم ذلک من علم و جهل ذلک من جهل و این کشف الهی ازین حدیث عنایت از الله تعالی بحال
عزیز علیه السلام نه عتاب زیرا که قدر و جزو او یکی مکن الذوق کشف الهی دوم تمنع الذوق برای بند متعلق قدر و است
بمقدور متعلق ذوق پس یکی را منع کرد و دوم را در صورت طلب ثانی و عده فرمود و اندازد این مذکور را هر که و اندازد این
صاحب رجست و جاهل شود آنرا هر که نداند او را و علم ان الولا یمیز النکال محیط العام و لهذا لم یقطع و لهذا لا یبار
العام و بدانکه ولایت که کشف الهی بدان حاصل شود آن نبی کلی عام است در دنیا و آخرت و برای آنکه
منقطع نشود برای او اخبار عام است چنانکه اولیاء است بیان جهت خبری دهند و استانی آیند و ملامت
کتابیار نبی اسرائیل از نبیاست و ان نبوة التشریع و الرساله منقطع و فی محمد صلی الله علیه و سلم قد انقطع و لاینبی بعد

مشرعاً او مشرعاً ولا رسول وهو المشرع) ولكن نبوت تشریع در سالت پس منقطع شد و در حضرت صلی الله علیه و سلم منقطع شد و نیست بنی بعد از حضرت صلی الله علیه و سلم تشریع کننده که رسول باشد یا برای او شرع کرده شده باشد که نبی باشد بر تشریع رسول دیگر و نه رسول که او شرع باشد این اگر چه در نبی مشرع اند که بنظر تصریح با و بیان کرد پس عیسی علیه السلام با خضر علیه السلام بر تشریع احمدی باشند بر تشریع است اسلامی روزه و الحاق قصیم ظهور و لیاء الله لا یفقیس القطاع ذوق العبودية الكائنة التامة فلا یطلق علیها اسمها الخاص بها و این حدیث شکست ظهور و لیاء الله بمقام ذوق عبودیت خاص زیرا که متضمن است القطاع ذوق عبودیت کامله تامه پس تلفقه شود بر ایشان همیکه خاص بود بدیشان یعنی انبیا که تابع و فرمان بردار حق باشند و از طرف خود هیچ نگویند و این جهت معلوم باشد (فان العبد یرید ان لا یشارك سیده و هو الله فی اسم و الله لم یسم نبی و لا بر رسول و یسمی بالولی و الله لا یسم) زیرا که عباد را ده کند که نه شرک است باشد سید خود را که او الله است و اسم الله نبی و رسول نه اسم کرده شده است و اسم کرده بولی و متضمن شد بدین اسم (فقال الله تعالی الله ولی المؤمن آمنوا و قال وهو الولی الحمید و هذا الاسم باقی جاری عباد را در دنیا و آخرت مبین حق است به العبد و ان الحق انقطع النبوة و الرسالة لیرید الله تعالی الله ولی کسانیت که ایمان آورند و فرمود و هو است ولی با حمد و این اسم باقیست جاری بر بندگان خدا و دنیا و آخرت پس نه باقی مانده همیکه مختص باشد بدو و بعد سوای حق بالقطع نبوت و رسالت که با اختصاص الی کسی پیدا شده باشد الا ان الله یحب ان یعبدوه فوالقی اسم النبوة العامة التي لا تشریع فیها و الی التشریع فی الاجتهاد فی ثبوت الاحکام و الی الله الوراثة فی التشریع فقال العلماء و رثة الانبیاء و ما تم میراث فی ذلک الا فیما جهلوا و اقیمن الاحکام فشرعوه) مگر الله تعالی طبیعت و مهربان است بر بندگان خود پس باقی داشت برای شان عامه نبوت که در تشریع نیست یعنی ولایت و باقی داشت برای شان تشریع در اجتهاد و در نبوت احکام و باقی داشت برای شان وراثت در تشریع پس فرمود و لیسان نبی کرم خود علیه السلام علماء و رثة انبیاء اند و نیست در اینجا میراثی در تشریع بنفسه مگر در استکمال اجتهاد کنند پس مشروع کنند آنرا و جای تاسف است که اکثر آدمیان با سبب جهل و راکه وراثت بود و خودم دانستند (فاذا رايت ابی صلی الله علیه و سلم یسلم الکلام خارج عن التشریع فمن حیث هو ولی و عارف و اندام مقام من حیث هو عالم ولی ثم و اکل من حیث هو رسول و ذو تشریع و شرع) پس چون نبی صلی الله علیه و سلم را که کلام فرمایند بکلامی خارج از تشریع پس از حیثیت و نیست و عارف است و برای این مقسام آنحضرت صلی الله علیه و سلم از حیثیت که عالم ولی است تم و اکل است از همیکه در رسول و صاحب تشریع و شرع است

اذا سمعت احدا من اهل البیت یقول انی لیس فی ذلک لقاقل الا ما
 ذکرناه اولی قول من الولی فوق البی و الرسول قانه یعنی بذات فی شخص واحد پس چون شنوی از کسی این را بگوید پیش
 کند بطرف تو که فلان ولی گفت که ولایت علی از نبوت است پس را ده کند این قائل مگر آنچه ذکر کردیم یا گوید
 که ولی فوق نبی و رسول است پس او را در باین شخص واحد و اولی الرسول من چیست بمو ولی اتم منین
 چیست بمو نبی و رسول و او آنکه رسول از وجهیکه نیست اتم است از وجهیکه او نبی و رسول است (لا ان الولی تابع
 له علی منه فان التابع لا یدرک المتبوع ابدافیا هو تابع له فیما اولو او که لم یکن تابعا له قانم) نه آنکه ولی تابع بر است
 رسول علی است از رسول زیرا که تابع بر رسد متبوع را گاهی در آنچه در تابع است برای او برای آنکه اگر رسیدی
 او را تابع نشدی او را قانم پس فهم درین اشارت است با آنچه در نسبت این مسج علیه السلام فرموده است مثل
 یکی آور دو غور کردی ست که علی ترا حضرت صلی الله علیه وسلم کسی نبوده است و در صدیق کمالات حضور صلی الله
 علیه وسلم تافته بود و آئینه حضور صلی الله علیه وسلم بود پس آن کمالات در جای دیگر ظهور نکرد پس جای خود را است و
 در جوده و دیگر حال بعضی حضرت چنان دیده شود که باطلاع روح عظمی خیریه از آئینه می و او ندان آنکه یک عده در
 اولاد با رون مقرر شده بود و تحقیق فساد بقا که لازم و ولایت خاصه مقصود از کلام حضرت شیخ است در ایشان بظاهر
 معلوم نمیشود و الله اعلم بالصواب از مرجع الرسول و البی المشرع الی الولاية و العلم الاثری ان الله قاهر و طلب
 الزیاده من العلم لمن غیره فقال له امر اقل ربی و علی علما پس مرجع رسول و نبی صاحب شرع بطرف ولایت
 و علم است آینه نبی که صادر کرد و رسول صلی الله علیه وسلم را از یاد علم نه بغیر او پس فرمود برای آنحضرت صلی الله
 علیه وسلم بطور امر بگوید که من اسی الله مر علی و ذلک انما علم ان الشرع تکلیف باعمال مخصوصه او نبی عن افعال
 مخصوصه و تکلیف از الدار فی منقطعه و الولاية لیست که کماله و لولا انقطعت انقطعت من حیث هی ای کما انقطعت الرسالة
 من حیث هی ای و اذا انقطعت من حیث هی ای لم یبق لها اسم و الی اسم بالی الله تعالی فی نفسه و خلقا و تحقیقا
 و خلقا و این برای آنکه شرع تکلیف است باعمال مخصوصه یا نبی است از افعال مخصوصه و محل بین اعمال
 این دارو نیست پس اعمال منقطع اند بالاطلاع دنیا و ولایت چنین نیست زیرا که اگر منقطع شدی منقطع شدی
 از حیثیت اطلاق خود و چنانکه منقطع شد مطلق رسالت تشرعی و چون منقطع شود ولایت باقی ماند برای ولایت
 ای و ولی نام باقیست برای خدا پس این اسم برای خدا بالاصالت است و برای بندگان بطور تخیل و تحقیق
 و خلق است تخیل بندگان و صفات و تحقیق در صورت انسانی الازات و صورت تخیل در رسالت بقا است پس ولایت

حقیقت واحد است در واجب ممکن ممکن حصولش در واجب با محال است و ممکن اینو مخلوق و محقق و
 مخلوق پس نه دارو شود آنچه گفته شده است که این کلام دینی تمام شود که ولایت نبوت است و واحد باشد در واجب و
 ممکن و این منقوست دفعه لایزال که تمثیل عن اسوال عن ایه القدر لا محون اسکس عن دیوان النبوة فی باب
 الامر علی الکشف باجلی ویزول عنک اسم الی و الی رسول و نبی له ولایت پس قول حق نمایی برای عمریر که اگر نه بازمانی
 از سوال ما نیست قدر هر آینه محکم نام تو از دیوان نبوت باعتبار آنچه پس می آید آنکه آید ترا امر کشف نبی و زایل
 شود از تو اسم نبی و رسول و باقی ماند برای خدا ولایت ما پس بدان تصدیق ترا سازد بدرجه کمال پس در خصوص
 بنظر ترقی ولایت و عده است و بنظر رفع رسالت و عید است از برای میفرماید (الا انما لما ولست قرینة الحال ان
 هذا الخطاب جری مجری الوعد علم من اقترنت عنده هذه الحائز مع الخطاب انه وعید بالقطع لبعض خصوص مراتب
 الولاية فی هذه الدار اذ النبوة والرسالة خصوص رتبة فی الولاية علی بعض ما یحتوی علیه لولایت عن المرتب لعلهم علی
 من الولی الذی لا نبوة تشریع عنده ولا رسالة لیکن هرگاه یکدولالت که در قرینه حال وعید افتاد در قرینه نبوت
 ایل نبیره حدود پنجاه سال بر آنکه این خطاب جاریست مجزائی وعید نیست آنکه مقتدر شد نزد او این است
 با خطاب که او وعید است بالقطع بعض مراتب ولایت و این داوریر که نبوت تشرعی در رسالت خصوص
 رتبة نیست در ولایت بعض مراتب محتویست بر دو ولایت پس دانند که نبی علی الزولی است که نیست نبوت تشریع
 نزد او و رسالت و من اقترنت عنده حالة اخرى فتخصیها ایضا مرتبة النبوة ثبت عنده ان هذا وعد لا وعید
 لان سواله علیه السلام مقبول اذ النبی هو الولی الخاص و هرگاه مقتدر شد نزد او حالت دیگر که خواهد بود امر تبسم
 نبوت کامل ثابت شد نزد او که این وعده است بحال اشرف نه وعید است زیرا که سوال علیه السلام
 مقبول است زیرا که نبی او ولی خاص است (و او عید بقدرتیه الحال ان النبی من حیث له فی الولاية هذا الاختصاص حال
 ان اقدم علی ما یعلم ان الله یرحمه عنده او لقدم علی ما یعلم ان حصوله محال و شناخته شود بقدرتیه حال که نبی بنظر
 این اختصاص ولایت محال است که پیش قدمی کند بر آنچه دانند که الله مکرده دارد از وی پیش قدمی کند
 بر آنچه دانند که محال است مثلاً در پنجاه و نمر قدر است (فانما اقترنت هذه الاحوال عند من اقترنت
 عنده و تقررت اخرج هذا الخطاب الالهی عنده فی قوله لا محون اسکس عن دیوان النبوة تخرج الوعدا پس نزد
 کسیکه این احوال قرین شد و ثابت گشت خارج کرد این خطاب الی لا محون اسکس عن دیوان النبوة را بجا
 وعده نیک و مکار خبر ایدل علی علم مرتبة باقیته و ای المرتبة الباقیة علی لایبار والرسول فی الدار الاخرة التی لیست

بمحل تشرع يكون عليه حد من خلق الله في الجنة ولنا نار بعد الدخول فيها) وشد خبری که دلالت کند بر علوم مرتبه
 باقیه و آن مرتبه باقیه است بر انبیا و رسولان و در و آخر تکیه نیست محل تشرع که باشد بر کسی از خلق الله در مرتبه
 و نه در درخ بعد دخول در آن هر دو را ملائکه ناه باله دخول فی الدارین الجنة و النار باشد شرع یوم القیامة
 لأصحاب الفرات والاطفال والمجانین فی الجنة و فی صید و اصلا فاما العدل والمواظقة بالجهنم و الثواب
 العمل فی أصحاب الجنة فاذا حشر و فی صید و اصلا فاما العدل والمواظقة بالجهنم و الثواب
 هذا البني السبعون فی ذلک اليوم) و جزین نیست مقید کردیم ادرا دخول و جنت و درخ برای آنچه مشرور
 کرده شود در قیامت برای اصحاب فرات که ایشان را نبوت رسیده باشد چنانکه در سابق زمان اهل مکه
 و اسیر بلیمه و غیره بودند برای اطفال و مجنونان پس حشر کرده شوند ایشان در یک زمین برای اقامت عدل و
 مواظقه بگناه و ثواب عملی در اصحاب جنت پس چون حشر کرده شوند در زمین و احد علمیده از مردمان فرستاده
 شود و ایشان بنی از افضل شان تمویل کرده شود برای شان آتشی که آید این بنی مبعوث درین روز اقبال
 هم انار رسول الله لیکم فیقع عندهم التصدیق به و یقع التکذیب عندهم و یقول لهم اتقوا ناره النار با تسکیم من
 اطاعنی بجا و دخل الجنة و من عصانی و خالف امری بالک دکان من اهل النار من اتصل امره نهم درمی خفته
 فیها سعد و نال ثواب اهل و وجد تک النار بر او سلام و من عصاه استحق العقوبة فدخل النار و نزل فیها
 بعلمه الخالف یقوم العدل فی عبادته پس فرماید آن بنی که رسول خدایم بجا رفت شما پس واقع شود و از ایشان
 تصدیق بدان واقع شود و تکذیب نزد بعضی ایشان و فرماید برای شان داخل کنید درین آتش جانهای خود را
 پس هر که اطاعت کند مرا بجا آید و داخل شود و جنت و هر که نافرمانی کند مرا و مخالفت کند مرا ملائکه شود و
 باشد از اهل نار پس هر که فرمان برداری کند مرا و از ایشان و اند از جهان خود را در آتش سعید باشد و رسد
 ثواب عمل و یابد این آتش را بر او سلام و هر که نافرمانی کند مرا و استحق عذاب شود پس داخل شود و آتش
 و زول کند و بعمل خود مخالفت تا که قائم کند حق تعالی عدل و بجا خود (فکذک قول تعالی لهم یکشف عن
 ساقی ای امر عظیم من امور الآخرة و یرون الی السجود لهذا الکلیف و تشریع فیم) پس چنین است قول
 تعالی که روزی که کشف کند از ساقی ای امر عظیم از اسیر آنوقت خوانده شوند اهل سجده بطرف سجده پس
 این دعا تکلیف و تشریع است و در ایشان قبل از دخول جنت و درخ زیرا که دخول جنت موقوف بر ذل
 و فسخ است و فسخ من ساقی و فسخ من ساقی پس باشد بعضی از ایشان که طاقت سجده دارد و بعضی از ایشان

که نه طاقت وارد مثل کفار و مشرکین در فهم الدین قال الله تعالی فیهم ویدعون الی اسجود فلا یستطیعون كما لا یتطیعون فی الدنیا انما انما امر الله تعالی بعباد کالی جبل و غیره) و آنکه طاقت ندارند آنانکه فرمود الله تعالی در حق شان و خوانده شوند بطرف سجود پس نه طاقت دارند چنانکه نه طاقت داشتند در دنیا انما انما امر الله تعالی بعباد کالی جبل و غیره از رسوخ جهالت خود (فما اقدر ان یتقی من الله تعالی فی الآخرة یوم القیمة قبل دخول الجنة و النار فلهذا قیدناه) پس این قدر است که باقی ماند از شرع در اثرت بروز قیامت قبل دخول جنت و نار پس براسه همین مقید کردیم او را (و اذ الله متعلی ذاک) و جمیع همه برای خداست برین معارف و این قصه در قبل شش سی شش (فمن حکمة انیاسیه فی حکمة انیاسیه فی حکمة انیاسیه در کلمه الیاسیه است که بنظر کمال انس بعالم ارواح حکمت انیاسیه منسوب بالنس کرده شده ازین واضح باد که در اینجا از سه مسائل اطلاق باید داشت یکی از تناسخ که عبارت است از ترک تعلق روحی از جسمی بقولش او جسم دیگر درین دنیایا و این نزد سی و دو تناسخ و اهل اسلام بنظر اقرار قیامت جائز نیست و آثار قیامت بخصوص درین زمان هویدا گشت پس نزد هر عالم انکار تناسخ لازم آمد پس مثل ارواح شهدا در حوصل طیور در عالم مثال منافی برای منکرین تناسخ نشد زیرا که کلام و برین دار است و او در آخر است و دوم مثل است و آن صورت گرفتن روحیست بجای دیگر با وجود قیامت خود در مقام اول چنانکه مثل روح رب در کعبه و طور و غیره مثل ملک بصورت بشر و غیره و سوم بروز است و او مثل مثل است در رجم از بنیاد کتاب ملاکی خبر الیاس و مسیح بر باد کننده یهود و بنی اعظم حضور علیه السلام است حال آنکه الیاس در مثل قبل مسیح بود و ملاکی در مثل قبل مسیح بود و فصل اول انجیل یوحنا مطابق کتاب ملاکی یهودیان از یحیی پرسیدند که آیا الیاس هستی یا مسیح یا بنی اعظم و یهودیان بلا صورت بروز آمدن چون الیاس مبدع هستند نظر بر آن گنجی از الیاس بودن خود بلا صورت بروز احکار کرد و چون مسیح علیه السلام تشریف آوردند و یهودیان پرسیدند که تو کیستی فرمود من مسیح امم یهودیان گفتند که هنوز الیاس نیامده است پس مسیح چگونه باشی که آمدن مسیح بود و یهودیان بر آمدن الیاس است مسیح فرمود که یحیی چون بقوت الیاس بود بدستورند که صورت ادریس و الیاس است که ادریس بمقام خود قائم مانده بصورت الیاس جلوه گر شد پس وجه ادریس در شب هراج حضور علیه السلام را برادر صالح فرمود نه پس صالح چنانکه آدم و نوح و ابراهیم گفتند بدین وجه عبد الله بن عباس و عبد الله بن مسعود و قبول بخاری میفرمایند که الیاس او ادریس است بدین نظر آئین کسان را که مظهر ادریس با الیاس باشند در قرآن ادریس و الیاسین فرموده و لفظ ادریس در قرآنی واقع شده چنانکه در تفسیرش مخصوص وارد و برین صحت

قیاس حضرت مهدی علیه السلام و حضور سیدنا حضرت مصطفیٰ صلی الله علیه و سلم باید کرد و همین صورت ظهور روح
اعظم بصورت حضرت مصطفیٰ صلی الله علیه و سلم و جمله عرش بصورت های خلفا از اربعه قیاس باید ساخت بدان نظر جناب
شیخ میفرماید (الیاس هو ادریس علیه السلام کان نبیا قبل نوح علیه السلام و رفع الله مکانا علیا فمرو فی قلب الفلک
ساکن و هو ملک الشمس) الیاس او یزدادریس علیه السلام است که بود نبی قبل نوح علیه السلام و بلند کرد او را الله
مکان بلند پس و در قلب الفلک ساکن است که او فلک غیب است و تفسیر این کتاب از سلسله برزندگانه و وقت نابود
حیران اند که چگونه الیاس درین شود و حقیقت فلک شمس و زمین درین و درین زمان و شرح گشت که عطار و
زهره شمس منکشف میکنند پس ارفع شد که این از خصوص خیال حضور شیخ بطور مقرر است یونانیه است بعد ازین وضع باو
که بعد از سلیمان جیعام عصایش یعنی پسرش پادشاه شد و بعد از او ایام پسرش و بعد از او پادشاه خدا پرست و نشان
شد و چون جیعام شکوه کار بنویسار یار ایام بن بنیاد غلام سلیمان برده قوم پادشاه شده بود و تا زمان ایام نزاری و جدالی
ماند و در زمان یار ایام اخیا از خاندان اشکار بن یعقوب بن قیس بود و در ۹۵۵ قبل مسیحی و یار ایام بت پرستی میکرد
و پسرش ایسا بهیار شد و خیانی پیشین گوئی کرد که او خواهد پس و بر دیگر با وجود معاشنه آثار و حدایت یار ایام تو به
گردد و بعد از مدتش پسرش نادب نام پادشاه شد پس در سال دوم سلطنت او بعثت ابن اخیا بر و خروج کرد پادشاه سربل
گشت و خاندان یار ایام را تهاه کرد و لیکن بطور یار ایام و هم بت پرستی کرد پس خدا تعالی یا بهر خانی را نبی کرد و در ۹۵۵ قبل مسیحی
و برخلاف بعثت نبوت کرد پس بعثت او و بجایشگاه پادشاه شد و در سال شوش خادم او زمی ایله قتل کرد و حاکم
خاندانش را تهاه نمود و خود پادشاه شد و چون اسرائیل شنیدند که حاکم خاندان بعثت از زمی تهاه کرد پس سردار لشکرش عمری را
پادشاه کرد و زمی را محاصره کردند پس زمی را محاصره شد و خود را بسوخت پس عمری پادشاه شد و مثل یار ایام بت پرستی
کرد و شهر مرون او بنا کرد پس و بعد پادشاه است و دوازده سال خود و بعد و بجایشگاه پسرش خنی اب پادشاه شد و شهر مرون و تهاه
و در سال سلطنت کرد و بر راه یار ایام رفت و علاوه برین از دختر شاه صیدونی والی بعلبک نکاح خود کرد و بعلل اپریش کرد
و ندکی برای بعلل و مرون مقرر کرد پس و بوقت حلی این نیست ایلی شهر ریچو را تعمیر کرد و درین وقت ادریس علیه السلام برور
بصورت الیاس بن اشیر بن فخاص بن عجلون بن هارون بن عمران کرده بود و نبی الیاس بتی که در شهر گلعاد پیدا شده نزد اخیا
آب در شهر مرون در ۹۵۵ قبل مسیحی فرستاده شد و چون چهار سال پسرش تولد را شد که در ۹۵۵ قبل مسیحی بود و نظر بران جناب
شیخ میفرماید (ثم بعث الی قریه بعلبک) باز فرستاد حق تعالی ادریس را بصورت الیاس بطرف قریه مرون که در آن بعلل بود که از
بعلبک آورده بودند و بعلل هم و بک هم سلطان تلمک تقریه و کان هم الصنم همی لعلوا محض صابا الملک بعلل هم هم است و بک

مغرب و مخفف بیگ است که او سلطان آن قریه بود و بود و این صهیونیسمی لعل مخصوص بپادشاه پس الیاس باخی اب
گفت که حکم خدا درین سالها بارانی نخواهد بارید و نه نمبی مگر مطابق کلام و بعد از رسانیدن این حکم حکم خدا را انجا بنهروان
آمد که از اغان برای آنجناب نان و گوشت می آوردند و از آب نه می نوشیدند و آخر از خشک سالی نه می زدند و خشک شد پس
بجکم خدا زود صافش زن صید و لی رفت که نزد او سوای یکشت آورد دیگر نبود و بعد از آنجناب آن آورد و از آن خشک سالی
سه ساله براس قبیله زن و آنجناب کافی بود و زن و پس زن مذکور بسیار شده نفس آخر کرد و بدعی آنجناب باز زنده شد
و اندرین عرصه تلاش الیاس هر چند برای قتل حاب کرد مگر نشان آنجناب میسر نشد و زنش بود صید و لی از نسل مصرین
حام سمات نیز لعل پست که کرده انبیار که لعل نمی پرسیدند نشسته بود و ناظر کار خانه عوبد یا صید انبیار و حصه کرده و زنده
کرده می پرورد و ازین جهت می بدی لعل است و بعد سه سال کلام خدا الیاس رسید که باز زود احاب برو که باران خواهد
بارید پس الیاس با عوبد با ملاقات کرده فرمود که بفرم با حاب برسان و عرض کرد که چرا با من نمیکنی حال آنکه یا صید پیچیده ای که
کس خبردار کنم و تو غائب خواهی شد پس الیاس عهد بست که غائب نخواهم شد و بجز عوبد یا حاب نزد آنجناب آمده گفت که ای
و دشمن اسرائیل جواب فرمود که خراب کننده اسرائیلان تویی که در شرک انداختی لعل را پتیش کنانیدی کیس طاقی ندارد و اگر چنین کاری
و گوگاد بیا که هر دو را بچ کرده شود و کی بپزد لعل بناده شود و کاهناش غنائند که آتش بی دو و او را نور و یاس برنج بیت ایل که
خراب کرده بودند پس هر چند کاهنان لعل خواندند و خود را زخمی کردند که عادت شان در وقت دعا بود و یکن هیچ اثر ناسه به مرتب
پس بوقت ظهر الیاس بچ را درست کرده تاسه مرتبه تقدیر از آب تر کرد که خوب گلاب شد تا هم را لعل خیالی اندی تا ز پس آتش بی دو
آمده خورد و چهار صد کاهنان لعل الیاس گردن زد و احاب را گفت که بر بالا خانه برو و بطرف دریا نظر کن که آیا برست یا نیست که
شش مرتبه تر از بر دریافت نشد تا نباشد که گمان برد که بعد از مطالعه از خبر باران سید پس دریا با نفتم پاره دریافت شد و غلیظ گشت
پس الیاس فرمود که برو بکاهن خود که باران آمد پس باران بارید و احاب هم قصه مذکور باز کرد و گفت او گفته با الیاس فرستاد که ترا
اگر تا صبح نگویم چنانکه چهار صد کاهن نام گشتی تا هم میری نیست پس الیاس بخوف جان خود و شمع بیو و یکد و دعای موت کرد که گرسنه
پس خدای آس و مان از غیب فرستاد و باز برود و گرسنه شد باز خدای آس و مان فرستاد و بقوت دوم تبه نان تا چهل و پنج
بخورد و کوه حوریب چنانکه در فصل به آخری برای سوی نیست ختم المرسلین علیه السلام شده بود و رفت و بعد کلام خدا با و رسید که خبر
تحریل ازین ربابادشاه آرام کن و ما هو ربابادشاه بنی اسرائیل و الیسع خلیفه کن که از شمشیر برود و دعای تسبیح خاندان احاب
تباها شود و لعل پرستان قتل کن بجهان آن هفت هزار بنی اسرائیل که لعل نه پرسیده اند ازین قصه و نشسته قبل سخی شد و در این
با این حد و احاب جنگها شد و در ۹۹ قبل سخی الیاس نزد احاب آمد که نسل تو نابود خواهد شد و نیز لعل را سگان خواهند خورد

پس حاب بدگاه خدا تعالی عاجزی کرد حق تعالی از دور گذشت و ناسه سال بار ارمیان و حاب صلح ماند با آن خجالت
حکم یکا دینی صاحب صحیفه در شصت و نهمین سال مسیحی حاب زنی شده مرد و پیش از آن ماه بادشاه شد و از بالا خانه او افتاد و مردی
از لعل زیوت فرستاد تا برسد که ازین بیماری خلاص خواهد شد باین پس در راه با الیاس دوچار شدند و الیاس فرمود که
از چهار پای نخواهد برخاست که خواهد مرد زیرا که چو بطرف بت توجه کرد و خدا را ندانست با آن در شصت و نهمین سال مسیحی الیاس
بهره الیسع بموضع حبلال رسیدند و با جناب علیه السلام فرمودند که تو در اینجا مقیم شو من به بیت ایل میروم الیسع از علویان گمان
کرد پس هر دو در بیت ایل رسیدند و پنجاه انبیا از ادگان همراه بودند با الیسع فرمود که تو در اینجا مقیم شو من به یجوروم
الیسع قسم خوردم که من ترا ترک نکنم پس در مقام یجوروم رسیدند و در اینجا انبیا از ادگان الیسع گفتند که آقا تو
امروز از سر تو خواهد رفت الیسع فرمود که من میدانم لیکن شما خاموش بماند پس الیاس فرمود که ای الیسع تو در اینجا
باش من در پرده می روم الیسع قسم خوردم که من ترا نگذارم چنانچه هر دو میرفتند و در عقب شان بهان پنجساره
انبیا از ادگان بودند پس بر لب نهر یرون رسیدند که الیاس چادر خود را بر آب انداخت که آب دو حصه شد که هر دو
بر زمین خشک رفتند و الیسع فرمود آنچه در دل داری ازین نخواه از جناب عرض کرد که دو حصه قوت تو مرا باشد فرمود که
هنگام جدایی مرا خواهی دید بخواست و دست آید و در نه دست نیاید و میرفتند و سخن میگفتند که ناگاه عراده آتشی با سپان
آتشی در میان آمده هر دو را جدا کرد و الیاس در گردباد شده با سپان رفت از آن جناب شیخ ارشاد فرماید دو کان الیاس
الذی هو ادیس قد مثل له الفلاق لجل اسمی لبنان من اللبانه و هی الحاحیه عن فرس من نار جمیع الآله من نار و
متشکل کرده بود و برای الیاسیکه او برادر ادیس بود عراده بصورت انشقاق کوهی سیمی لبنان و لبنان ما خود از لبانه
یعنی حاجت است از اسپ آتش و جمیع آلات آتش پس انفلاق کوه بصورت کسریم مبارک بود که شانزده سال
یا اکثر طغی نخورد و خواب کرد مگر کمتر و صورت فرس ناری صورت روح بود ما خود از نار شوق بهار اعلی که نوگشته بکار
لاحی گردید و بمقام علیمین رسید فلما راه ركب علیه قطعت عن الشویه فکان عقلا بلا شهوة فلم یبق له تعلق بالشیع
به الاغراض النفسیه پس چون دید فرس آتش سوار شد بر دوش ساقط شد خواهش پس شد عقل بلا خواهش یعنی
ملک پس نه باقی ماند برای او تعلقی باینچه متعلق باشد بدو اغراض لغسانیه و هنگامیکه بصورت نجی بر وز کرد چنانکه
در کتاب ملاکی نوشته شده بود بصورت حضور مراض بود و بخلاف سلیمان علیه السلام که درین عالم کثرت مناهر
و حدت بود و حضور صلی الله علیه و سلم بهر دو صفت موصوف بودند کس کمال احمدی ز سر در فکان الحق فیه منزله
و کان علی النصف من المعرفه بانسان پس بود حق درو منزه بود و الیاس بر نصف معرفت با خدا زیرا که در تشریح

هر دو وجه فرمودیم متشابهی در تنزیه و تنزیه در تشبیه که مقدس شد در صورت اول از ارسال رسالت بطرف غیر
 انبیا و شبه شد در صورت ارسال رسالت بطرف رسولان و در صورت دوم شبه شد در عین ارسال بطرف
 رسولان با تنزیه که بطرف غیر ایشان رسالت نکرد و بعد از آن تقریر افترخی است و رسولان بحال عین المنقذ
 و امکان بعضی صور باطلی فیما الحق و لکن قدامنا بالسر لفظا فصل استعداد و الصور و ان فی صورته حکم استعداد
 اماکما الصورة فی سبیل الیه لعلیه حقیقتها و لوازمها لابد من ذلک و بعد از آنکه این مقرر شد پس بنده از یک پرده
 و قلمیم چایا بر شمس عیار را بکمال عقل خود مقروض بر او بیا باشد و چشمهاست متعلقه ظاهری که حقیقت و در رسولان نرسیده
 که واقعتا بر نفوس خود با نگر دیدند که در ضمن معنی آیه اشارت است و اگر چه هست هر یک از بعضی صور که تجلی کرد و در
 حق سبحانه و تعالی حکم کرده شده ایم بستر تا که ظاهر شود و تفاضل استعداد صور و تحقیق تجلی در هر صورت حکم استعداد و ان
 صور است پس نسبت کرده شود و بطرف او آنچه و او را حقیقت او و لوازم آنها لابد است ازین پس منکر ای فی
 بدینا بیز شمر که در حکم ارادی از صورت او انکار لازم و مثل من یری الحق فی النور و لا ینکرها و ان لا شک ان الحق
 عینه متوجه لوازم تاکما الصورة و حقا لکما فی فیما فی النور ثم بعد ذلک یجایز عنهما الی امر آخر یعنی التشریه عقلا
 فان کان الذی یعبیر اذ کشف و ایمان فلا یجایز عنهما الی تنزیه فقط بل لعلیهما حقما من التشریه و ما قرب منه
 مثل کسیکه بنده حق را در خواب و نه انکار کند این را و شک نیست که حق وجود مطلق عین است پس تابع شود
 و لوازم این صورت و حقا لکما تجلی کردند و در آن صورت در خواب از کم و کیف باز بعد ازین خواب بنده نا آشنا
 بخواب کند از در قیاس بطرف امری دیگر که بنده تنزیه را بر عقل پس اگر باشد تعبیر کننده صاحب کشف و ایمان پس نه تجاوز کند
 از و بطرف تنزیه فقط بلکه در آنرا و انظر اطلاق حق آن با تنزیه و از آنچه قریب است از و که حق از تشبیه که بصورتی ظاهر
 شده (فان علی تحقیق عبارات من لعم الاشارة) زیرا که امر تعالی ب تحقیق عبارت عامه است قابل برای هر شیئی نزد
 کسیکه اشاره بشود (در روح زده حکمت و فهمها ان الامر منقسم الی موثر و موثر فیه و هما عبارتان) و روح این حکمت و فهم نیست
 که امر عبارت از عبارت عامه است آنکه وجود منقسم است بر موثر و موثر فیه که هر دو عبارت اند و موثر عام نزد عام خدا
 گویند چنانکه گویند که حرکت نکند و در مگر با و ان و دیگر کسیکه از بخار و مرض دیگر بعیر پس بنظر خصوصیت گویند که بخار او را این
 مثلا و بنظر عام گویند که خدا میسر این علی بنده اسیر الیه انسان با سب و طعام مثل میشود پس اگر بنظر خصوصیت گویند گویند
 که نان و آب سیر کرد و بنظر عام گویند که خدا شکم سیر کرد این امر در جمله امور خیالی باید کرد و باید دید که آب از آب و نان از نان
 با قدامنا فی شود و لکن بنظر عام و ما یفطنه الانسان الی طعامنا صیغتنا لا یفطنه الا حش و شفا باید که بنده انسان بطرف

طعام خود که کلی ریختن و شستن کردیم زمین را بشقی حالانکه انصباب آب ایراد گرانی که بخوابش طبیعت است
یا از خندب که زمین است و قلبه را فی نظر خصوصیت از انسان است از اینجا فرایده ناموثر بکل وجه علی کل حال
و فی کل حضرة هو الله پس موثر بر وجه و بر هر حال و در هر حضرت نزد عامه و خاصه مجله خداست و بطور تفصیل در وجه
از وجه بصورتی نظری باشد یا آبی و هر حال از امور اعتباریه مثل فعال باشد یا دیگر و در هر حضرت از خندب باشد
یا از شهادت بقریب اول کل اول قیاس منطق خداست نزد صوفی و ناموثر فیه بکل وجه و علی کل حال و فی کل حضرة
هو العالم و آنچه از کرده شده است در وجه و بر هر حال و در هر حضرت آن عالم است باتفاق لیکن حضرات صوفیه
فرمانیده که عالم صورت حق است پس موثر فیه هم اوست زیرا که غیر وجود و پرده عدم است و وجود مطلق حق است
پس هر اعتباری در واقع (فاوادر و فالحق کل شیء باجملة الذی نیاسبه فالن الوار و ابدا لا بدایه لکون فرعاعن اصل)
پس چون دایره شود در دی پس لا حق کن هر شیء را باصل و که مناسبت دارد و در اثر بر که دارد و همیشه بدست
که باشد فرعی از اصل کلی که موثر یا موثر فیه است و اصل این هر دو خداست و اگر در موثر فیه بودن حق شمه باشد
حدیث قرب نوافل غور باید کرد که قرب نوافل عبادت کند در حق که موجب محبت حق گردد چنانکه فرماید (کان من الخیر
اللا اله الا الله عن النوافل من العبد فی اثره من موثر و موثر فیه و کان الحق سمع العبد و بصره و قواه عن هذه الحجة) شد محبت
الایه در حدیث قرب نوافل را اثر نوافل عبادت این محبت اثر است این موثر عباد و موثر فیه حق و نیز اندرین صورت موثر
عبادت حق سمع عباد و بصره و قوای اوست ازین محبت که موثر فیه از حق شده است (فندا اثر مقرر لا تقدیر علی نگاره
لقبوتة عن انکنت مومنا) پس این محبت اثر نیست مقرر قدرت داری بر انکارش برای ثبوت اولی شریع اگر
تو باشی مومن اندرین صورت بصورت موثر که عباد است و موثر فیه حق شد پس القیاس مقسم واضح شد که اعتبارات
از عبارت عامه است (و اما العقل السليم فهو المصاحب للکلی فی طبیعی فیه عرفا قاطنا) و لیکن عقل سلیم پس او یا
صاحب تجلی الهی است و محلاتی طبیعت که در خواب حق تعالی را ببیند پس بشناسد آنرا که فرمودیم که حق منزله است و در حدیث
و هم شبه بصورت (و اما مومن سلم یؤمن به کما ورو فی الحدیث) و یا مومن مسلمان است که ایمان آورد بدو چنانکه در حدیث
صحیح وارد است (ولا بد من سلطان الوهم ان حکیم علی العاقل باحث فیما جاره الحق فی هذه الصورة لانه مومن بها) و لایه
است او را از سلطان و هم که حکم کند بر عاقل باحث و آنچه آورده است از این صورت خواب زیرا که او
ایمان آورده است بدو یعنی مومن را تحقیق این امر که نیست که در حقیقت حق را درین رو باید که گوید در مرتب خود منزله
است لیکن درین صورت شبهه (و اما فی المومن حکیم علی الوهم باوهم فی خیل نظره الفکری انه قد احوال علی اسما اعطاه ذلک

التجلی فی الزوایا الوهم فی ذلک لا یفارق من حیث لا یفترق لفظاً عن نفسه) ولیکن غیر مومن بحدیث پس حکم کند بر
 و هم خود بوجه پس خیال کند بفرقی خود که محال داند بر خدا آنچه داده است اورا این تجلی در رویا از رویست حق و بدانند
 که و هم را نفی کردم حالانکه و هم نه سفارقی شود اورا درین از حیث تکیه شعور دار و از نفس خود که و هم را بوجه خود دفع کند
 و من ذلک قوله او عولی بحسب کلم و ازین قسم که دلالت بر موثر و موثر فیه بودن حق چنانکه حدیث مذکور دارد قول
 او تعالی است خود انید مر جواب و هم برای شما که دعا بنده اثر کرد در حق که عجیب شد پس بصورت بنده موثر خدا شد
 و هم بصورت موثر فیه که در عالم حصر کرده بود و سند دیگر از قرآن برای موثر و موثر فیه بودن حق فرماید (قال تعالی و اذ اسألت
 عبادی عنی فالی قریب احسب و دعوة الداع اذا دعان) فرمود الله تعالی و چون سوال کنند ترا بنده گاه من آیا بعید
 است یا قریب پس بدستی من قریب جواب و هم خواندنی خواننده را چون خواند مرا (اولاً لیکن محبباً الا اذا کان من
 بدعوة زیرا که نباشد جواب و بنده مگر چون باشد خواننده پس حق تعالی موثر فیه ازین آیات شد چنانکه موثر بصورت
 هر چه است که سوال کند هر عین از حق تعالی را با استعداد خود و قبول کند ذکر عبد را حسب استعداد و چون جمله خداست باز
 بصورت دعا چگونه متصور میفرماید (و اذ کان عین الداعی عین الحسب فلا خلاف فی اختلاف الصور فما صور تان بلا شک
 و اگر چه هست عین داعی عین محسب پس خلاف نیست در اختلاف صور پس آن هر دو صورتهاست بلا شک که
 مفید داعی با تائید مطلق معلول بهویت است پس عبد گوید الله با تائید حق گوید یک بهویت مولد ناروم فرماید
 و این گفتنت لبیک است و این همه سوز و گدازت یک است و ذلک الصور کما کالاعضاء از فی معلوم ان زید ا
 عتیقة و ان یذیه هیست صورة رجله و لاراسه و لایمنه و لاجنبیه فلو اکثر الواحد اکثر بالصور الواحد بالین) و
 این کل صور مثل اعضا اند بر آن زید پس معلوم است که زید حقیقت واحد است شخصه و دست او نیست صورت پای و
 و نه سر او و چشم او و اجنب او پس زید اکثر است کثیر نظر صور و واحد نظر حقیقت و این اختلاف صور در خصوص احد تصور
 و تصور دیگر یک است که بصورت مثل و بدست و نوع واحد انسان بصورت اکثر است چنانکه فرماید (و کالانسان بالین واحد
 بلا شک و لا شک ان عروا هو زید و لا خالد و لا جعفر و ان اشخاص نه لاین الواحد لا تنهای وجود و ان کان واحداً
 بالین فلو اکثر بالصور و الاشخاص مثل انسان ست بالین واحد بلا شک و شک نیست که عرو زید نیست و نه خالد و نه
 جعفر و اشخاص این یک عین غیر تنهای است در وجود پس انسان و اگر چه واحد باشد بالین پس اکثر است بصورت و اشخاص
 و وقت طلعت قطران کنست مومنان الحق عینه تجلی یوم القیمه فی صورته فیعرف ثم تجل عنهما فی صورته فیکثر ثم تجل عنهما فی
 صورته فیعرف و هم و انما الیس غیر فی کل صورته و معلوم ان هذه الصورة المائی تالک الصورة الاخری و تلو دست قطعا اگر باشی

مؤمن که حق عین باو است که تجلی شود برای کاملین بر ذریع است و صورت پس شناخته شود و نزد عارفان به صورت
 باز متحول شود و از دو صورت منکر پس آشکار کرده شود که عامه مؤمنین آشکار کنند باز متحول شود و از دو صورت معروف پس
 شناخته شود و نزد عامه مؤمنان و او به صورت معجلی نیست غیر او در هر صورت معلوم است که این صورت معروف نیست
 آن صورت منکر پس حدت حق با کثرت صور مخالفت ندارد و در کمال این الواحدة قامت مقام المرأة فاذا نظر الناظر
 فیها الى صورة معتقده فی الوجود فاقربها اذا افق ان یری فیها معتقده غیره و اگره پس گویا یک عین قائم شد مقام آئینه که چنانکه
 نظر کند ناظر در آئینه وجود مقید بصورت معتقده خود در خدا شناسد او را پس اقرار کند ناظر بدان و چون اتفاق افتد که بیند
 در آئینه وجود مقید معتقده غیر خود آشکار کند آنرا کمایری فی المرأة صورت و صورت غیره فالمرأة عین واحدة و الصور کثیرة فی
 عین الراضی لیس فی المرأة صورة منها جملة واحدة مع كون المرأة لها اثر فی الصور لوجه و الیها اثر لوجه چنانکه بیند ناظر
 در آئینه صورت خود و صورت غیر خود پس آئینه عین احد است و کثیر است و عین راضی پس در آئینه حق واحد و صورت
 کثیره منافی نباشد نیست در آئینه صورتی از جمله واحد با وجود بودن آئینه که برای او اثر نیست در صورت لوجه
 و نیست برای آئینه اثری لوجه پس آئینه یک وجود مطلق نیست صورتی از عالم جملة واحد بلکه شیون گوناگون است
 با وجودیکه اثر حق است در هر یک و اثر ذات هر یک است در هر یک (قالا فلا الذی لهما کونها ترو الصور غیره) شکل
 من لصوره و الکبر الطول و العرض فلما اثر فی المقادیر و ذلک اجمع الیها و اما کانت استیارات منها الاختلاف مقادیر الیها و اما
 فی المثال مرأة واحدة من هذه المرامی لا تنظر الجماعه و هو نظرک من حیث کونه ذاتا فاعنی عن کاملین و من حیث الاسماء الالهیه
 فذلک الوقت یکون کاملای پس ترکیه برای آئینه است بودن اوست که رو کند صورت را مفرقه الشكل و صغره
 کبر و طول و عرض پس برای اوست اثری در مقادیر و این اثر راجع است بطرف آئینه و جزین نیست است این
 تغییرات از آئینه برای اختلاف مقادیر آئینه پس غور کن و مثال که آئینه واحد است از این صورت کثیره مرئی که تبلی او را
 بنظر کثرت صور جماعت آئینه و چون نظر تست بطرف ذات حق از حیثیت بودن حق ذاتی پس او غنی است از
 عالمها که عبارت از کثرت صور است و از حیثیت اسماء آئینه پس درین وقت باشد مثل صورت کثیره مرئی دفای اسم الی نظر
 فی نفسک اومن نظرفانا لنظر فی الناظر حقیقه ذلک لاسم پس در هر کدام تعیین وجود مطلق الی که نظر کنی جان خود را
 یا شخصی دیگر نظر کند پس جزین نیست ظاهر شود در ناظر حقیقت آن اسم که آن ذات حق است نه غیر مثلا چون در خون
 سم بهر حیات قدرت و غیره بی خود را سمیع بصیرتی قدر و غیره بدان و این اصل کلان است تا آنکه اگر در خود اسم بعد
 جامع بینی عین آن شناسی از نیجا و حشرات کبر و پیشق سبع صفات کنند تا جمیع اسم الی بری (فکلمة الامران)

پس چنین است امریکه فرمودیم اگر نفسی و جرات کنی در تصانیف خود و تصانیف الیه و نامردی نه کنی در طاعت و طاعت
 فان الله یحب الشیعة و یولی قتل حیمه پس متوسل و خون بخورد و دریافت این حقائق در خود که لب معرفت است
 زیرا که الله دوست دارد و شجاعت را و اگر چه بر قتل بار باشد (و نیست الحیمه سوی نفس که الحیمه بی نفسها با تصویر و الحیمه
 و الله لا یقتل عن نفسه و ان فساد الصورة بحس فان الحیض بطا و الخیال لایرملها) و نیست مراد از آری
 سوای نفس تو که ما عظیم است و ما را را است برای نفس خود و حقیقت خود و شسته قتل کرده نشود و نفس خود
 و اگر چه فاسد شود صورت بحس زیرا که هر ضبط کند او را و خیال نه زایل کند او را بوجه نبوت و تقر او را از ترکیب
 اسباب پس تو نفس خود را قتل بطوری نتوانی کرد که نام وحد تو مانند قتل او عبارت از آنست که ما را خود را آمار
 حق دانی و صفات خود را صفات حق و افعال خود را افعال حق که از صورت خلقی خود مقیدی بر جوع تصویر است
 حق آری که نام تو باشد و در حقیقت حق ماند و پس روانا کان الام علی هذا فذا هو الامان علی الذوات و العرة
 و المنعة فانک لا تقدر علی فساد الحد و دای عزة اعظم من هذه العزة فخیل بالوهم انک قتلست و بالعقل و الوهم
 لم تنزل الصورة موجودة فی الحد و چون امر بود برین طور پس قتل نفس ان است بر ذوات و عزت است از نابودن
 عدم محض و حراست است برای اشیا زیرا که نه قدرت داری بر فساد وحد و کلام عزت ازین عزت بزرگ باشد پس
 تخیل کنی که تو قتل کردی و فنا نمودی نفس خود را در ذات حق و عقل و واهم همیشه باشد صورتها موجوده در حد
 و الدلیل علی ذلک و اوصیت از وصیت و لکن الله می و همین مادی است الا الصورة الحیمه التي خست لها الرمی فی
 الحس و هی التي فی الله الرمی عنها اولاً ثم انبت لها وسطا ثم عاد بالاسد راک ان الله هو الرمی فی صورة محمد تیر
 و دلیل برین فنا و قتل و وجودی آنکه حق تعالی فرمود که نینداختی ریگی بر چشم کفار و فیکه انداختی لیکن الله انداخت
 و چشم نه ادراک کرد در صورت محمد بلکه نه است که در برای او می و حس حال آنکه آن صورت نیست که نفی کرد الله تعالی از او می
 اولاً با نه است که برای صورت و سطر باز خود کرد و کلمه است راک که الله نیست را می و صورت محمد بهر دو این بیان
 بنده) و لابد است از ایمان باین منمونی که آیت قرآنی ثابت است (فانظروا لی هذا الموضع حتی انزل الحق فی صورة
 محمدیه و اخر الحق لنفسه عباده بذلک فاقال احد مناعنه ذلک بل هو قال عن نفسه و خبره صدق و الا بیان به واجب سوا
 ادراست علم اقبال اولم تد که فاما عالم و اما سلم مومن پس غور کن بطرف این موثر یعنی حق که چنانکه موثر ضیه اسعنه
 عالم افه پیدا کرد بدعای خود و حق اثر اجابت و بدان نظر حق شد که موثر حق است غور کن در موثر ذات حق که
 بصورت محمد شد تا آنکه نازل شد حق در صورت محمدیه و خبر و نفس حق بدگان خود را بدین پس نگفت کسی از ما

الرجح تا جرئت کنی بر تحقیق آنچه نفی نفس بلکه خود فرموده نفس خود و خبر او راست است و ایمان بر دو واجب برابر است
 که ادراک کنی علم از آنکه فرموده یا نه ادراک کنی پس یا عالمی و یا مسلمان یا ایمان و عقل ضعیف خود و اعتماد مناکه علت
 چگونه معلول شود و نماید که علی ضعیف النظر عقلی من حیث فکره کون العقل حکم علی العلة انما لا تكون معلوله بل
 هی علة له هذا حکم العقل لا ضعیف و مافی علم العقل الا هذا و هو ان العلة تكون معلوله لمن هی علة له و از آنچه دلالت
 کند بر اینست انظر عقلی از حیثیت فکر خود بود و در عقول است که حکم کند بر علت که او معلول نباشد برای سبب علت است
 این حکم عقل است نیست پس پیشگی در و نیست و تجلی مگر اینکه مذکور شود که علت باشد معلول برای سبب علت است
 برای آنکه عین واحد است پس عینیکه ظاهر شده است بصورت علت معلول جائز است که ظاهر شود بصورت
 معلول معلول پس چنانکه علت است معلول خود را معلول است معلول خود را پس باشد علت معلوله برای معلول خود را و اگر
 حکم به العقل صحیح مع التجرد فی النظر و آنچه حکم کند عقل صحیح است با تجرید در فکر یعنی چون شور کرده شود حکم نظر هم صحیح
 است که وجود ذات علت سابق است بر وجود ذات معلول پس اگر باشد وجود ذات معلول علت برای ذات
 لازم آید و در ذمایتیه فی ذلک ان یقول الذی الامری خلاف ما عطاء الدلیل نظری ان این بعد از ثبت انها و حده
 فی هذا اکثر من حیث هی علة فی صورته من هذه الصور لمعلول ما فلا تكون معلوله لمعلولها فی حال کونه علة بل ینتقل بالحکم
 بانتهای فی الصور فیکون معلوله لمعلولها فی صورته لمعلولها و غایت عقل درین مقدمه آنکه چون بیند امر تجلی خلاف
 آنچه عطا کند او را و اول نظری گوید که عین بعد از آنکه ثابت شد که او واحد است درین کثیر پس از حیثیت آنکه علت است
 و صورتی ازین صورتم برای معلول پس نباشد معلول برای معلول خود در حال بودن او علت بلکه منتقل شود و حکم
 بانتقال او در صورت پس باشد معلول برای معلول خود پس باشد معلول علت برای علت خود و با اختلاف صور
 و آن تقریریکه درین عبارت بعض فضل الله تفضیل عقل کلی کرده اند که حق واحد است بالآخر لغا لنسب کجانا درست است
 زیرا که دران صورت نه علت است نه معلول پس حسن تقریر آنست که گوئیم در ذمایتیه اذ کان قدرای الامر علی
 ما هو علیه و لم یقف مع نظره الفکری این غایت عقل کلی است چون دید امر تجلی را بر آنچه هست و نه قیام کرد با نظر فکری
 جزوی خود و اذ کان الامر فی العلة بنده الثابتة فانتک بالتساع النظر العقلی فی غیر هذا المضیق فلا العقل
 من الرسل علیهم السلام و قد جاوا بما جاوا به فی الخبر عن الجناب الاهی فانتبهوا ما ثبتته العقل و زادوا ما لا یستقل
 العقل باور که و با عقله العقل را سا و بقریه فی العقل و چون امر عقل جزوی و رعیت بدین منابه باشد که بدان
 کمال و توفیق دارد پس چیست گمان تو بالتساع نظر عقلی جزوی و غیر این تنگنای پس و رفع گشت که نیست

در وجود عقل تراز رسولان علیهم السلام آورده اند تحقیق آنچه آورده اند از جناب الهی پس عقل ایشان عقل کلیست پس ثابت کردند بعضی آنرا که ثابت کند عقل جزوی در یاده کردند آنرا که مستقل باشد عقل جزوی ادراک آنرا آنچه محال داند و از عقل و آثار کرده شود بدو در تجلی گویند پس از کلام آنحضرات در تشبیه و محاوره باشد ازین انکار نیست چنانکه تفصیل بعضی آنها آید و فاذا علی بعد التجلی بنفسه حار فی آیه فاما ان عباد رب رعدوا لعقل الیه و اما ان عباد نظر و الحق الی حکما و هرگاه یک تجلی شخصی ساده شود پس چون بحال خود آید و خالی شود بعد از تجلی بنفس خود و چنانکه در این مانده در آنچه دیده است و در خواب یا در مراقبه پس اگر باشد بنده رب رو کند عقل را بطرف تجلی چنانکه در نسبت علت و معلول گذشته و اگر باشد بنده نظر چنانکه اکثر بنده رب رو کند حق را بطرف حکم عقل زیرا که بعضی نشان تجلی وجودی شود و مگر بعد از خلاص رو کند آنرا عقل رو نه الا یکنون الا و ام فی هذه المنشأة الدنیویة یخو با عن نشأة الاخر و فی الدنیا و این باشد مگر در تنبیه که درین نشارست و دنیا محجوب است از نشارست اخروی و در دنیا و اثباتها بالاطوار تشبیه درین دار دنیا است که اموریکه در تجلی بر ایشان رسیدند آنرا از عالم آخر بودند که درین دار دنیا بصورتها و غیره ظهور کردند و در حقیقت است که در روح و با اجنه آتش می زنند و اندرین زمانه و فسخ گشت که درین دار دنیا هانوران اندر غیر ظاهر و مبین پوینده آید که براه دم در قلب رسد و روح حیوانی مناداند از دنیا آنچه در نشأته پیری در راه رمضان شریف که قدرش و با بود در خواب دیدم که کرمی سرخ رنگ مثل آتش برابر نگشت و در دلهای آدمیان چسبیده اند و آتش افروخته در مشاهده و بسایه بخاری دریافت شد که بسیاری مردان ضائع گشتند و فان العارفین انظروا هنا کانت فی الصورة الدنیویة لما یجری علیهم من احکامها و اما تعالی قد حوالم فی یومهم فی النشأة الاخر و فی الدنیا لا بد من ذلک فم بالصورة مجبولون الا ان کشف الله عن بصیرته فادرك زیر کارافین ظاهر شوند در آن عالم گوید در صورت دنیا هستند برای آن احکامیکه جاری شود بر ایشان و اما تعالی تجلی کرده است او شان را در بواطن او شان در نشارست اخروی لا بد است ازین پس آنان بصورت مجبول اند مگر برای آنکه کشف کند الله تعالی از بصیرت او که بشناسد آنحضرات را از فاسد عارفان با من حیث التجلی الالهی و هو علی النشأة الاخرة قد حشر فی دنیا و نشر من قبره فی یوم یوم الا یرون و لیهد الا لیسندون عنایت من السجود عباد فی ذلک پس نسبت عارفان با الله از حیثیت تجلی آبی مگر آنکه او بر نشارست آخرت است که حشر کرده شده است در دنیای خود و نشر کرده شد از قبر خود پس او بنده آنچه عامه نه بیند و شاهد شود و مقامیتر که نه شاهد شوند دیگران برای عنایت خدا به بعضی بنده گان حق درین مقدمه پس از اینجا مشاهدات آنحضرات را که در آن عالم بصورت مشاهده کرده که در دنیا آن صورت

نهان شد که بگوید تشریف چه کند انکار کند غور کند در حالات یا جوج و ماجوج آن که سانی که از جغرافیه زمین واقف اند و
 کسانیکه علم جغرافیه بهم ندانند از ایشان بجهت نیست و آنان معذورند که سوای والی روس و اکثر اهل یورپ ندانند
 و آنچه در اکثر احادیث دارد در نسبت ایشان است از آن عالم است که مردمان نمیبینند و من اراد العشره علی
 هذه الحکمة الالهیه الاوریه الی انشاده الله شاکتین فکان نبیا قبل نوح ثم رفع و نزل رسول الله و کتب
 فجمع الله تعالی اربعین المخرجه من غنم عن حکم عقاب الی شهوده و لیکن جودنا مطلقا حتی بکشفه کل راز و باعدا
 اثباتین مع تعلیم ان قد تحقق بحیوایه پس هر که اراده کند اطلاعی را برین حکمت الیهیه ادر لیه که پیدا کرد آنجا
 علیه السلام را بد و نشاءت که بود او و گاهی قبل نوح علیه السلام باز بلند کرد او را بمقام عالی و بعد از نازل کرد و بصورت
 بر در القبل الیاس بن بشر در کشفه قبل سبی رسولی نزد اشی اب شاه سمرون پس باید مرید را که نازل شود از حکم عقل
 جزوی خود که بطرف خواش او میکشد و باشد حیوانی مطلق تا که کشف کرده شود آنرا که کشف کرده شود هر چه را سوای
 اقلین انسان و جن پس درین وقت او داند که تحقیق شد بگوید انیت خود از اینجا میدانم که چون بگویم چه بگوید
 بلا و هر گز کند بلای یعنی از موت و غیره آید و دانیم که چون گریه کند خبری بد آید و علی بن ابا طالب در وقت غزوه بدر
 در مرد آباد بود که بلا سبب سگان دو چهار شب بسیار گریه نمودند تا گمان فیروز شاه آمد و بسیاری از اهل را میور کشته
 شدند و درین میان اگر بزان باز آمدند و صد هارمان کشته شدند و در اوقات انوار اللمحلی فی مناقب
 یذهب فی قبره و من نیم ویری المیت حیاء الصامت شکلا و القاعه انشاء و برای این کس مکاشف و در علم است
 است یکی این کشف که بنید آنرا که معذب کرده شود در قبر او و آنرا که نعمت داده شود و درین حدیث است از زنده و خاموش
 را کلام کننده و نشاءت را در دنده بدانکه در قیامت قول کفر حسب قرآن مجید خواهد بود که مالک شوالا ساعته که نه درنگ
 کردیم در عالم مثال مگر ساعتی و از اینجا صاحب کشف که تا سه صد و نه سال در خواب ماندند و بعد از برخاستگی قدس
 قلیل دریافت شد هم برین طور حال غریب گذشت که تا صد و نه سال مانده و یکبار در یکم دریافت شد و آن هم قضای
 و از احادیث ظاهر کرده را بعد از برنگشتن سوال و جواب باز میرانند و حق همین است که تا حساب ناکرده شود تعذیب
 خلاف عدالت است پس آنچه در قرآن مجید دارد که یوسفون علیها السلام یعنی پیش کرده شد که کفار بر دوزخ صبح و شام
 مراد از صبح و وقت بر خاستن از در قیامت است و از شام روز قفن قبر که مرده اهل اسلام را وقت نهادن در قبر مطابق
 حدیث وقت نماز مغرب دریافت میشود و آنچه در قبر معذب دیده شود و نظر آنکه ساعن را زمانه منشر دریافت شود و فصل
 آنرا در رساله نواریه متعلقه بر مکتوبه شریف خواهیم نوشت (و الاطمانه انشائه الخیر بحیث انه لو اراد ان یطریق با راه لم یقدر

فتح تحقیق بجو انیتہ) و علامت دوم گنگ شدن است نسبت اموریکہ در یافتن شود بطوریکہ اگر ارادہ کند گو یائی
 بر باد آنچہ دید نہ قادر شود پس در بنوقت محقق شود بجو انیتہ خود آنچہ از فراموش دریافت شود و طاققت گفتن ندارد
 از این قسم است بعضی از علمائے دینیم باشند کہ بر احوال نیکو بیان کردن قادر باشند و بر احوال بد قدرت ندارند (و گمان
 نمایند قدر حاصل نہ ہذا کشفہ غیر از حفظ علیا بخیرس فلم تحقیق بجو انیتہ) و بگو برای ما نمیزی کہ حاصل شدہ ابو
 بر است او این کشفہ غیر از آنکہ نہ محفوظ بود و بر خیرس پس تحقیق شد بجو انیتہ خود و لما افانیتہ آمدنی ہذا المقام
 تحقیق شد بجو انیتہ تحقیقا کما فکشتہ اری و اریدا انطق بما اشاہد فلما استطیع فکشتہ لا افرق بینی و بین الخیرس الذین
 لا یأکلون) و ہر گاہیکہ بر پاداشتہ از اندہ تعالی درین مقام تحقیق شد بجو انیتہ خود کلی تحقیق پس میدیم و ارادہ
 انطق میکردم بر پاداشتہ میکردم پس نہ طاقت د شتم پس نہ فرق کردم میان خود و میان آن گنگان کہ کلام علی کردند
 و فافا تحقیق با ذکر اہل انیون مختلفا بمر و امن غیر مادہ طبیعیہ فی شہ امور ای اصول لما یطہر فی الصور الطبیعیہ
 و الغصۃ یعلم من انہ انما فی الصور الطبیعیہ علم ازوقیا پس چون تحقیق شود کسی بد آنچہ ذکر کردیم منتقل
 شود و طرف آنکہ باشد نقل مجر بلا مادہ طبیعیہ پس شاہد باشد اموری را کہ اصول اند برای آنچہ ظاہر شود و صورت
 طبیعیہ و عنصر پس داندار کیا ظاہر شد این حکم و صورت طبیعیہ لعلم ذوقی رفان کوشفتہ علی ان الطبیعیہ عین
 النفس لرحل فقدا ولی غیر اکثر او ان اقتصر علی ما ذکرنا ہذا القدر کیفیہ من المعرفۃ الحاکمۃ علی عقائدہ لخلق بالعارین
 و لیرش عند ذلک ذوقا پس اگر کشفہ کردہ شود بر آنکہ طبیعت عین نفس حین است پس دادہ شد خیر بسیار و گر
 اقتصار کردہ شود بر آنچہ ذکر کردیم پس این قدر معرفت کافیست اورا کہ حاکم است بر عقل او پس لاحق شود
 بدانشین و شناسند نزد این بطور ذوق کہ طبیعت ہمون حین است و دلیل از آیتہی آورد (فلم یقلوا ہم لکن لہ
 قتلہم و ما نعلم الا الحدید و النحاس و سبہ و الذی خلق ہذہ الصورۃ فبا مجموع وقع القتل و ارمی فی شہا ہذا الامور
 باصولہا و صورتہا) بگویند تا ما کہ نہ قتل کردیم مسلمانان کفار را و لیکن احد قتل کرد کفار را حال آنکہ نہ قتل کرد
 کفار بر ر اگر اسلحہ آہن و زغندہ و آنکہ خلق کرد این صورت قتل را پس مجموع واقع شد قتل درمی و این
 امور از طبیعت اند پس شاہد کند مکاشفتہ باصول و صورتہا پس باشد تمام معرفت کہ جملہ را از رحمن
 دانست (وان شہد نفس کان مع التمام کلا فلا یری الا احد عین مایری فیری الرائی عین المرئی) و گر شاہد
 شود در اول نفس را باشد با تمام مذکور کامل پس نہ بیند مگر خدا را عین آنچہ بیند پس بیند رائی را عین
 مرئی کہ انما شہد بر غیر ذوق و ہذا القدر کاذا) و این قدر کہ بطور حجاب گفتیم و تفصیلات در ترجمہ گذشت کافیست

برای طالب (والد الموفق) و والد الموفق دهنده است طایفین را که گشت عجب نماید و تکبیل رسد
 (فکره حکمت و سیمیه در کلمه الیسعیمیه) بدانکه بعد از مردن احباب پسرش از حیا و بادشاه شرو و دو سال
 بر بنی اسرائیل سلطنت کرد و مرکب گناه گشت که بنی اسرائیل پس روزی از گشت گناه افتاد و برای صحبت خود
 قاضی لیل زبوست فرستاده الیاس علیه السلام اورا بدو کار داد و مرد و بجایش پسر را نام پسر احباب باو شاه کردند و
 الیاس علیه السلام باستان انبیاء عالم ارواح شتافت و الیسع بن اختلای بن یثور و شهریه و گشت لیل عی فرستاده
 و در آنجا بی ناقص بی تمر بود پس الیسع کانسیر و طلبیده که با او انداخته باها باشد که بقدر است و احباب پسر بن یثور و زنده
 ذی شفا شد و بر بیت ایل کعبه شرقی رسید که اطفال آنجا گشتند و زنده پس چون ایشان منظر رود و حسیب آدم
 بر آمده بودند و فرساده رسید چنان اطفال مذکره را پاره کرد و پیوسته پسر احباب بنی اسرائیل را بطور باران
 بود لیکن خانه لیل را خراب کرده بود و میسار باو شاه موافق از گشت پسر بن یثور نام ملک اسرائیل
 و یوشافاط بن اسام بن ایام بن یحیام بن یحان ملک قوم یهودا و هم ملک داد و هم برخاسته و بجای رفتند که
 آب نبود پس یوشافاط گفت که آیا میان ما پیغمبری نیست پس الیسع بخاطر پسر شاه فاطم فرمود که در آن دره
 خندق کنی و بدین باران و باد از آب پر شد و مواج با آنجا عجب علیه السلام شکست خورد و پیوسته یکسای بنی
 با آنجا فریاد کرد که زوچ من نبی بود و او وفات یافت و پسران گناشت که آن هر دو را جوین فرض میگردد
 پس حکم آنجا از طرفی که روغن داشت در آن درون خانه دایسته در ظرف دیگر انداخت که ظرفها پر شدند و از آن آنجا
 علیه السلام بشویم رفتند و آنجا زنی بود عظیم که خاطرداری آنجا بسک و پس بدعا را آنحضرت علیه السلام جمله شد و پیش
 از آمدن اتفاقا از سالار و پس زن مذکور با آنجا فریاد کرد و بدعا را آنجا علیه السلام زنده شد و از آن کمال
 آمدند و از گیاه و مهربانی پیغمبر از دکان شور بای ترتیب دادند و حفظ در آن انداختند پس آنان خوردند و تلخ بود پس
 آنجا علیه السلام قدری آوردند و خست که لذت شد و از آن مردی نان پیش آنجا آورد و فرمود که در و بر و
 جماعت بیاورند و متگاران گفتند که انقدر قلیل صد نفر را کافی چگونه خواهد بود لیکن بحسب ارشاد جمله را کافی شد
 و باقی ماند و نعمان سردار لشکر ملک ارم بن هد و فرمان پذیر سلیمان مبروص شد حکم آنجا و در هزارون هفت
 غسل کرد و حج شد و بسیاری شکست آورد و لیکن آنجا علیه السلام چیزه گرفت که گشت کفیری و عمارت کار تاسف
 خورد و پوشیده نزد نعمان رفته مالی گرفت و چون نزد آنجا آمد از عطار شاه پرسید کفیری انکار کرد و پس بدعا
 آنجا بجای نعمان شاه او مبروص گشت باری شخصی از تیشه نخی می برد که اتفاقا از چوب جدا شده آب افتاد

پس او فریاد کرد که آنجناب چو بی بریده در آب انداخت که تیشه شنا کرد و مرگ گرفت باز ملک آدم برای جنگ نبی
اسرائیل برخاست و مشورت کرد که لفلان فلان جا رود زده شود پس آنجناب شاه اسرائیل را خبر کرد که نه دست
مناسب شد و ازان ملک را هم گفتند که میان ما جاسوس نیست پس معلوم کردند که الیسع از غیب خبر بد پس مقام آنجناب
و وفاتان را در شب محاصره کرد و خادم آنجناب در صبح خبر داد که هر جانب محاصره کرده اند فرمود که لشکر خدا از لشکرش فرود
پس خادم دید که از اسپان و عوادا که کشین که پراست ازین اشارت پیشین گوی زمانه اسلام بود چنانکه در
فصل ستم و انیال مفصل است و هم اشارت بتنبیه و تشبیه حق باید کرد و آنجا اصل بدین وجه شکر ارم بن بود که در پس
آنجناب او شان را بشومردن آورد و بد حال آنجناب بیناشده بازگشتند و ماعمره باز نیامدند بعد ازان سخت قحطی و سالی
در بنومردن واقع شد که سرخس بفتنا و فقره فروخته میشد پس ارم بن هر دو اسرائیلیان خروج کرد و ملک اسرائیل
فدایکایت زنی شنید که پس او را بنظر قحط سالی خورده بودند و چون زن مذکور از ایشان پرسید که برای خوردن طلبید
چنان نمودند پس ملک پلاس پوشید و در غصه حکم داد که سلیم بن شافاط بیاید پس الیسع ازین خبر آگاه شد و
فرمود که سرداری بقصد قتل در نیجای آید در را بنید کنید و جواب دهید که صبح درین وقت یک پیانه از در قیق
بیک شقال و دو پیانه بیک شقال فروخته شود و تر است زده خواهند گشت او گفت آنچنین که خواهند پس بوقت
شب صدای عوادا و اسپان در لشکر ارم از غیب آمد و دانستند که ملک اسرائیل ملوک حیتان و ملوک مهوایجری
دافه بود طلبیده است پس مال و اسباب و آرد و غیره گذاشته ارم فرار گرفت که جلا سباب بدست اسرائیلیان آمد
و بدینور ارشاد بدو راه شهر آرد قیق وجود فروخته شد و آن سرداری را که کد کد سب کرده گشتند و اندرین عمر صلیس
بزرگه پسش زنده شده بود و فرمود که تا هفت سال قحطی خواهد افتاد پس او برین فلسطیان رفت و بعد هفت سال
و او پس آمده بر ملک و مکان خود مسلط شد زیرا که شاه بیورام از حال بنیامیت الیسع بر حالش مطلع شده بود و بعد آنجناب
پیشش آمدند و ارم بن هر دو بیار بود او را خلیل را نزد الیسع بجهاد و فرستاد و در خواست صحت نمود و آنجناب علیه السلام
فرمود که او هیچ نشود و یکم خواهد مرد و بجایش ای حوایل تو شاه خواهی شد و نبی اسرائیل را تبا خواهی نمود پس ارم
مرد و حزائیل شاه شد و همه با فرموده بیورام شاه اسرائیل را به خروج ساخت و الیسع علیه السلام یکی از پسران
پیشین را فرمود که حقه روغن گرفته بر اموست گنداد و انداخته بر می پیوسته و شافاط پسر منسی روغن را از نخته بگو
که ترا شاه اسرائیل ساخته و بعد از آن پس انداخته از میان سرانمان پیوسته و بعد از آنکه طلبیده بر روغن ریخت و فرار
کرد و مردمان گفتند که این دیوانه چه آمده فرار کرد و پیوسته گفت که هر شاه اسرائیل کرد پس سرانان که نالوا گفتند

و پیروز السورای قبول کرد پس پیروز را بر زمین احباب بخواب گشت و پیروز را بر کشت و با یزید بن ابی سب
 چنانکه ابی سب علیه السلام فرموده بود همان کرد و بهشت او پس از احباب و تمامی چند با سب و لعل و بختانه را
 تبار کرد و با وجود بخیرین بر کار یار بیاورد که گویا که در ساخته بود و عامل شد پس از شریک و السبع خزایل بر بنی اسرائیل
 مسلط شد و پیروز و بجاییش پسرش یوآش شاه شد و در زمانش السبع علیه السلام پیار شد و عافیه و که از میان با
 سه مرتبه بنی پس از نجاب علیه السلام وفات یافتند که در جاسه دفن کردند پس یوآش پسرش فرموده خزایل
 ارمی را شکست داد که سلطه شده بود بر مالک و خود ستونی گشت و این قصه در کتاب قبل مسجی گذشت و اتفاق
 چنان افتاد که بنانه مردی را برای دفن می بردند که لشکر و امیان باز ولایت می آمد پس بخوف این لشکر مرده را در
 قبر السبع انداختند پس چون جسم مرده بر جسم مبارک السبع رسید مرده زنده شد و بر پای ایستاد و بعد از یوآش پسرش
 یار بیاورد دوم شاه اسرائیل گشت او صاحب فتح بود و پسرش مسی زکریا شاه اسرائیل گشت و با شش ماه
 سلطنت کرد و بعد سلطنت نسل پیروز تمام گشت و بعد طواغیت ملوک شد و مملکت بدست آشوریان افتاد اینک
 در کتاب ملوک دوم فصل موجود است

(فنا نه حکمت کفالیه) در کلمه رعوید یا نیه بدانکه عوید یا علیه السلام تکفل عهد انبیا در زمان احباب شاه
 اسرائیل در کتاب قبل مسجی شده بود و ذکر آنجناب در فصل اول کتاب ملوک است که چون زن احباب
 مسات بنیریل انبیا را میکشت او صد پیغمبران را و ده صد کرده در مغاره بآب و نان کفالت میکردان و چون در
 مشهور شد و الخلق عیال اسدین احسن الهم احسن الی الله بالخصوص و خصوصیت صورت حضرت انبیا که شاه
 وجود اند پس احسان بطرف آنحضرت احسان بطرف خدا شد و این از کمال معرفت است

(فنا نه حکمت صمد قییم) در کلمه میکا هیه بدانکه ذکر آنجناب در فصل دوم کتاب ملوک اول است که چون
 ملک احباب شاه اسرائیل و ملک پیروز مسی پیوسته با طبر و دانه پیروز در جمع شدند تا از میان جنگ نمایند
 تمامی پیغمبران کاذب بر ایشان گفتند که فتح شما خواهد شد و چون میکاه را طلبیدند آنجناب نزد ملک آمده بطور
 ناخوشی فرمود که بروید و بر خور دار باشید ملک اسرائیل او را قسم داده گفت که راست است بگو آنجناب فرمود که تمامی
 اسرائیل را دیدم که بی شبانید پس خداوند فرمود که هر کس بخانه خود برگردد ملک احباب گفت که بخصوص من گاهی
 به کنونی نبوت نکنم میکاه فرمود که کلام خدا را بشنو که او را دیدم که کسی نشسته و تمامی لشکرش در راست و چپ
 ایستاده گفت که احباب را که اغوا خواهد کرد تا در اموت گناه و بقتل نگاه روحی ایستاد و گفت که من بر تمامی

بنی بر آن کاذب نزل خواهم کرد پس حکم شد که چنین بکن پس روح کاذب و در آن آنان در آمد پس صد قیامگاه
گفتاه نزد یکس آنجناب آمد و چنان زده گفت که روح خدا از چه راه از من بیرون آمده تا آنکه بتو بگوید میگاه
فرمود که اینکس روزی بچرخه اند روی بقصد پنهان شدت و در من آمده خواهی گفت پس احاب میگاہ را
به پس خود یواش سپرد و متبذّر کرد و خود مع یوسا فاطم رفت و ملک اربیان او را زخمی نمود پس احاب برود
چنانکه میگاہ فرموده بود و در کلام آنجناب تنزیه و تشبیه هر دو مشاهد که خدا تعالی بدرجه قادر که مقابلش
در پرده عدم است و هم خدا را بر تخت متمثل وید این اشارت بجنور صلی الله علیه و سلم است چنانکه
در فصل اول جوقیل و فصل ۴۴ کاشفات است

(فصل حکمت النفس فی کلمه یونسیه) باید دانست که مادر یونس مسحات متی است و آنجناب از انبیا
بنی اسرائیل بوده اند و در تفسیر قبل سجدی بشیر بنیوی رسول شده بودند تا بر ضدش بلوت نمایند لیکن بخیا
آنکه اگر من و عید نام حق تعالی بادی ایشان بنظر جمیع بونش هم خواهد فرمود بدین صورت در ونگو خواهم شد پس
بطرف ترسیس گرخت که حصه از اولاد ترسیس بن یونان در حضور دابین بیو دیه و او فیرفنی اسکندر به واقع
گوزیاده اولادش در بنیان چین تا جاده و جاپان آباد است پس کشتی را کرایه داد و در قصدش است کرد
که یکس پس آنجناب را اگرک برد چون بقریب کشتی رسیدند پسری دیگر در آب افتاد مادرش خواست که
بگیرد و موی آنکه او را هم برود پس ناچار آنجناب در کشتی نشستند و نگین و در کشتی رفته بخواب رفت
پس در کشتی تلاطم آمد پس هر کس گریه و زاری نمودند که آنجناب در خواب بود و ملاحان آنجناب را بیدار نمودند
و گفتند که تو هم زاری بکن مگر تلاطم بدستور بود پس دانستند که این از شومی گناه است شاید در میان بنده آبق
باشد پس یونس گفتند که بنده آبق منم لیکن سر داران کشتی تسلیم نکردند و بقرعه را ضعی شدند پس فرمود بنام آنجناب
آمد پس فرمودند که من از مالک خود فرار کرده ام لیکن ملاحان خواستند که آنجناب را در آب افکنند و خواستند که
برکناره برند در یا تلاطم آمد پس لاچار آنجناب را بدر یا انداختند و تلاطم موقوف شد پس ماهی آنجناب را
بلع کرد و تا سه روز تحقیق در شکم ماهی ماندند و دعا کرد و گفت لا اله الا انت سبحانک انی كنت من الظالمین
پس بعد سه روز ماهی ند که بر بخشکی قی کرد و بعد از صحت حکم خدا شد که باز به نیویه رفت که بمسافت
یکس سه شبانه روز و صحت داشت پس فرمود که ای قوم قرآن برداریم کمیند ورنه در چیل روز تباه خواهید شد و
چون اجابت نکردند از آنجا بیرون رفت بگمان آنکه شاید عذاب نیاید لیکن بوقت معین صورت عذاب آمد

که شاه با رعیت پلاس پوشید و اطفال را از او ران و گوساها را از گاو ران ماده جدا کردند و در تلاش آنجناب
 روان گشتند حق تعالی را رازی شان و پس تغییر و عید نمود و عذاب را دور کرد باز یونس که شتاب باز بود غصه شد
 که و عید مرا چرا کامل نکوی و از جوی تو بر سبیس گر عیبه بودم حق تعالی در فرودگاهش درخت کدو رو یا نید و بالابریم
 شد که بر سر آنجناب سایه کرد پس آنجناب ازین درخت بسیار شادمان گشت لیکن با مدادان در وقت طلوع
 کردی آماوه کرد که بخت درخت را خور و درخت پر مرده شد پس آنجناب بر سر آنجناب تافت که از تابش بیوش
 گشت و شامل مرگ شد و گفت که درخت که در یک سایه کردی خراب کردی پس حق تعالی فرمود که بمقابل خرابی
 درخت که داین قدر غصه گشتی که از جان بیزار شدی که تو در رو یا نیدن رحمت کشیدی بلکه ما او را رو یا نیدیم و
 بر باد نمودیم پس اندرین صورت ازین شهریم که دران یک کله مردمان در پاره بنظر اطفال میمانند چگونه از رحمت
 و در دشتیم و خدا به ما زیاد ازین ست پس بعد از بلوم رسیدند و تعلیم فرمودند بعد از عرصه بنی ناصحون بنی القوی
 اما حسب صیغه پیشین گوئی بر مادی نینویس نمودند که حسب پیشین گوئی آنجناب تبار شد و در هر دو صیغه ذکر شد و در اولی
 علیه و سلم بطور اشارت است چنانکه در تفسیریات سرمدی نوشته ایم این اند مشهور انبیا ده قوم بنی اسرائیل که انبیا
 ذکر کردیم و دیگر بوده اند که حال او شان بجزیه مفصل زبیده و قصه یونس علیه السلام شیب است و جناب شیخ الان
 را که درین قصه است و بدان محکوم است بیان فرماید و هرگاه یکم بلا سبب ظاهری نفس کرد است تعالی نفس نمی از
 که بلیغ نفس مقدس او از هم نشاء غصه آنجناب از شکم مایه وصف نمود حکمت آنجناب در نفس این در صورت
 است که نفس بکون فاما شد و کفر لفتح فاما شد چنانکه در نسخه مندرج یافته شد در آن نیز این کافیه است را علم ان
 بده انشاء الله انما نیت کما امار و حا و صما و لهما خلق الله تعالی علی صورته بدانکه این پیدایش انسانیت تمامه و حی
 باشد در ک تنه یا جسمی که بقوای او تشبیه در یافت شود یا نفسی یعنی قسب طمع مابین الکلام روح و جسم که بعد تعالی
 واقع میان صفات تجزیه ذاتیه و احوال تعلیقیه غرضیه است تقر باشد به حالت متوسطه پیدا کرد الله تعالی این نشاء
 را بر صورت جامعه نمود چنانکه در حدیث و توراته دارد که پیدا کردم آدم را بر صورت خود و در قرآن مجید تفسیرین فرمود
 که آدم را خلق الله کرد و از حدیث دیگر تفسیر دریافت شد که آدم را بر صورت رحمن پیدا کرد پس واضح شد که خلق الله خود کرد
 و بر صورت حق پیدا شد نه بر صورت آدم را فلان یولی حل نظامها الا من خلقها الا بیره و پس الا ذلک او با مره پس
 نه والی شود حل نظام آن نشاء است را اگر آنکه پیدا کرد از ایا بدست خود که فنا نماید نیست گر این زیر آنکه هر چیز
 بمشیت اوست یا با مراد چنانکه در قصاص و غیره (ومن لولا باغیر امر الله ففقد علم نفسه و قدری خدا الله فیها)

و هر که والی شود آن نشاء است را بغیر امر خدا پس ظلم کرده است نفس خود را و تجاوز کرد و خدا را در و دوشی فی خرابی
 ما امر (مدرسه) و حق کرده در خراب کردن آنچه امر کرده است الله تعالی تعبیر و در او علم ان الشفقه علی عباده و استحقاق
 بالرحمة من الغیر فی الممدار او در او و علیه السلام بنیان البیت المقدس قیامه را را فطره افرغ منه تدم فیکه ذلک
 الی الله فادعی الله الیه این بیست و نه الا تقیم علی ید من سفک الدمار فقتل داود یارب المکین ذلک فی سبک
 قال علی و کونم الیسو و عباد فی قتال یارب فاجعل نبیاً علی یدی من یونی فادعی الله الیه ان ابیک سلیمان میبینه
 و بداند شفقته بر بندگان خدا لائق تر است بر رعایت از غیر است در خدا فو کشید که از او کرده و داود علیه السلام بنابر
 بیت مقدس را پس تمیز کرد چند مرتبه پس هرگاه سبک فایز شدی از افتادی پس شکایت کرد داود این را بطرف خدا
 پس وحی کرد الله تعالی بطرف او که این خانه قائم شود و در دوست کسی بخون ریختی کن پس عرض کرد داود
 پروردگارم آیا این سبک دم کرده در راه تو بود و فرمود اگر سبک کن ای آسمان نبوده ندانم پس عرض کرد
 پروردگارم پس کن بنیان او و در دوست کسی که او از من باشد پس وحی کرد الله تعالی بطرف او که هرگز سلیمان بنا کند
 او را بخلاف به او اهل اسلام که موجب هم و حیاست ابدی است زیرا که انبیاء سابق برای فلان قوم خود کرده اند که بطرف
 ایشان فرستاده شدی و بعثتشان عام نبود و دعوت اسلام عام است پس هرگاه سبک در خود قوت یابند و ملک
 براس قیام او شان باشد پس اهل اسلام اولاد است بطرف اسلام کند اگر قبول کردند تا فلان فیه که در هر ملت ذکر خوبی
 اسلام نکرد است و گریه و این خوبی قبول نکرد و خلاف پیشین گوینان خود کنند حکم بچهره کرده شود و تا بنظر دست و خوری
 خوبی اسلام در یافت کنند پس درین صورت ترک طلب خون نمی و معاهد است و گریه به هم قبول نکنند و قوت
 و اهل اسلام بدرجه باشد که نصف مقدار کفار باشد کار بخیر است تا مثل هر کس در مذق انش از انبیا فی خود روند
 و تا بنیانی شان قابل علاج نماند پس بنظر کمال هم اگر کرده و دوزخ را قتل کنند او دیگران نجات یابند این کمال
 انصاف است بخور باید کرد که اهل یورپ و آزادی دنیاوی چه قدر خست و جنگ می کنند و زود اهل اسلام چون
 بچنین کلی معلوم است که کافران در دوزخ روند اگر برای هم که آنچه برای خود پسندند دیگر از شرک نمایند کردن
 خود با پیش کفار نهند و کافران را از منق قابل کمال تعریف است (خافرض من هذه الحکایة مراعاة هذه النشأة
 الانسانیة و ان اقامتها اولی من اهدا الاثری عدد الدین قد فرض الله فی حتم الجزیه و اصلاح القبا و علیم و قال
 و ان یجو المسلم فاجع لهدا و کل علی الله) پس غرض ازین حکایت رعایت این نشاء است انسانیة است که اقامت
 او اولی از اهدم او است آیا بینی که در حق عدد دین فرض کرده است الله عز و جل برای قبا و ایشان و گرا فکند

باز در ای صلح پس گفتن باز و برای صلح و توکل کن بر خدا را از برای من و حسب علیه القصاص که منتهی شرح اولی الدم
 اخذ القدیة او العفو فان الى صلح القتل الاثره سبحانه اذا كان اولیاء الدم جماعة فرقی واحد بالدیة او عقی و
 باقی الا و لیاء لا یریدون الا القتل کیست برای من عقی و میرجج جانب علی من المذنب فلا یقتل قصاصاً آیا یعنی
 اگر که واجب باشد برو قصاص چگونه کرده شده است برای صاحب دم اخذ فدیه یا عفو پس اگر کار کند
 پس درین وقت قتل کرده شود آیا نه یعنی حق سبحانه را چون باشند اولیاء دم جماعت پس رضی شود و یک
 بخون بهایا بخشد و باقی اولیاء دم نه اراده کنند مگر قتل را چگونه رعایت کرد اگر که بخشد و ترجیح دهد حق تعالی
 جانب عفو کند و برابر کسیکه نه بخشد و خون بهایا گیرد پس نه قتل کرده شود براه قصاص این حکم اهل علم است
 بخلاف جمله که ترک قصاص نکنند (الاثره علیه السلام یقول فی صاحب المسئلة ان تملک کان مثله) آیا نه یعنی
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم را که فرماید ولی مقتول را در باره رسن که چون رسن مقتول بدست شخصی یافت شود
 که قتل کند که قتل او مثل قتل مقتول است که نفس در یافتن رسن کافی بر قتل نیست و الاثره تعالی
 یقول و جزا سینه سینه مثلها من عقی و صلح فاجره علی الله آیا نه یعنی حق تعالی را که در حق حضرت نفی نسبت
 جنگ حضرت طلحه و زبیر و حضرت صدیق فرماید که جزای سینه حضرت ثقیف السیت مثل او پس کسیکه بخشد
 یعنی مرتضی طلحه و زبیر را و اصلاح کند یعنی بحال مادر مومنان صدیق پس اجرا بر خدا است چنانکه مفصل در تفسیر
 معاملات الاسرار نوشته ایم پس ازین حکم قصاص جناب حضرت میفرماید (فجمل القصاص سینه ای سوره ذلک
 الفعل مع کونه مشروعاً) پس گردانید الله تعالی قصاص را سینه ای بدست این فعل با وجود و دلش مشروع
 و قال من عقی و صلح فاجره علی الله لانه علی صورته فمن عقی و لم یقتل فاجره علی من هو علی صورته لانه لاحق
 از سائر و ما ظهر الاسم الظاهر الوجوده فمن راعاه فانما یراعی الحق و فرمود پس کسیکه بخشد و اصلاح کند پس اجرا
 او بر خداست زیرا که انسان بر صورت اوست پس کسیکه بخشد و قتل کند پس اجرا بر کسی صورت که بر صورت اوست
 زیرا که بنده لاحق بدوست زیرا که او تعالی پیدا کرد او را برای خود و نه ظاهر شد اسم ظاهر گر وجود او پس کسیکه رعایت
 گردانید را پس جزین نیست او رعایت کرد حق تعالی را و ما یدم الانسان بعینه و انما یدم الفعل منه و فعله پس عینه
 و کلامانی عینه و نه ندمت کرده شود انسان بذات خود و جزین نیست ندمت کرده شود فعل و فعل و عین
 او نیست و کلام مادر آنست و بدین رعایت و حدیث نسبت اهل فضل است که چون بنمید آفرین است را که
 من کند او اکل را پس بگویند که نعت است بر شهادت و لا فعل لاسم و عینه فعل و حقیقت مگر برای خدا پس ندمت

فعل نیز اندرین صورت بنفسه نتوان کرد و اگر کسی گوید که اندرین صورت شرع لغو شد که ندست افعال کرده و اثرش
فرماید (و معذرا ذمنا ما ذم و حمد ما حمد و لسان الذم علی جهة الغرض) و با وجود آنکه فعل نیست مگر برای خدا ذم کرده
از ان در شرع آنچه ندست چه کرده شد و حمد کرده شد آنچه ندست چه کرده شد و زبان ندست به جهت غرض است
اولا ذم ذموم الاما و منه الشارع فان ذم الشارع حکمیه علیها الله و ذم الله حکمیه علیها الشارع القصاصی للمصلحة البقار
اندر التورع و اذاعه القندی حدود الله فیها و نیست ذم ذموم بنظر غرض مگر آنچه ندست کرده است و او را شارع
نیز برای ذمست شرع برای حکمیه است که و اندر او را الله و کسیکه آموزانیده است او را الله چنانکه شرع کرد قصاص
بر برای مصطفی البقار برای این نوع و برای روح تجاوز کند حد و در خدا درین نوع پس گو افعال بنظر
یکدیگر ذموم و محمود اند مگر اطلاع بر هر کس بجز شرع ندارد و ازینجا است که فرماید (و لکم فی القصاص حیات یا
اولی الاباب و هم اهل لیس الشی الذین عثرو علی اسرار النوایس الاکبیه و حکمیه) و برای شما در قصاص حیات
ای اصحاب اینها و اهل اباب اهل مفرشته اند که مطلع شدند بر اسرار نوایس اکبیه منزله و حکمیه عقلیه که از منزل استنباط
منوذه و نوایس شخصی را گویند که بر اسرار کسی مطلع باشد ازینجا جبرئیل را موسی اکبر گویند که صاحب سر مالک کبر است
و اذاعه حکمیه ان الله را می بده المنشا و اقامه اذاعه اولی بر اعانتها اذکاب بذاک السعادة فانه ما دام الانسان
حیات بر حی که کفیل صفة الکمال الذی یخلق له و من حی فی بدنه فقه سی فی منع وصوله لما خلق له و چون دانسته که
الله رعایت کرد این نشانه را و قائم داشته است پس او اولی بر رعایت کردنش زیرا که برای تو بدین
سعادتهست زیرا که تا وقتیکه باشد انسان زنده امید داشته شود برای او تحصیل صفت کمالیکه پیدا شده است
انسان برای او هر که سعی کرد در دهم او پس سعی کرد در منع وصول او برای آنچه پیدا کرده شده است و ازین
و لیل دوست خوردن جا و اوردان طلبه لازم نیاید که برای خویش پیدا شده اند مگر آنکه ناحق ضایع کرده شوند
و اما حسن ما قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم الا انکم باهو خیرکم و افضل من ان تلقوا عدوکم فتقرلوا فاقامکم
و یقرلوا فاقامکم قالوا نعم قال هو ذکر الله و چه خوش است آنچه فرمود رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
آیا خبردار گفتم شما را بد آنچه بهتر باشد برای شما و افضل ازینکه ملاقات کنید دشمنان خود را که زنید گردنهای
ایشان و زنند گردنهای شما عرض کردند بلی فرمود آن ذکر خداست یعنی از جهاد ظاهری جهاد باطنی بهتر است که
عبادت از یاد حق است با وجودیکه قیام صفت یک ساعت برابر یا زیاده باشد از هفتاد و سال نماز (و ذلک لان الاثم قد
بده المنشا و انسانیة الامن ذکر الله الذکر المطلب منه فانه تعالی جلیس من ذکره و الجلیس شهود الذکر

و منی لم یثابها لکن الحق الذی هو جلیس فو یس بذکرنا و این برای آنکه ما نمی گذاریم نشانه انسانیت که در آن
حقیقه در و پیدا است مگر کسی که ذکر کند اصدرا ذکر یک مطلقا سبب سببه از وزیر که او تعالی جلیس کسی است که او را یاد
کند و جلیس میشود و ذکر است که از ذکر فاسد نباشد و ذکر یک به نشانه شود و حق را که جلیس دوست پس نیست
او ذکر زیر که ذکر معنی یاد کننده است پس هر که حاضر انداخته این دوست ذکر فاسد چه سود و در فلان کلام
سارلی جمیع العبد لامن ذکره بلسانه خاصه فان الحق لا یكون فی ذلک الوقت الا جلیس لسان خاصه فیراه
اللسان من حیثه لایراه الانسان بما هو رار و هو البصر زیر که ذکر خدا ساریست در جمیع عباد خاص در کسی که یاد
کند او را بر زبان خود زیرا که حق تعالی در نیو وقت ذکر سانی نباشد مگر جلیس زبان پس مشاهده شود او را بر زبان از
و جلیس نه مشاهده شود انسان بذکر او را بهی است که آن بصیر است که حسب حدیث قرب لوفل حق عین زبانت
و آن حیثیت که زبان راست و دیگر حاسه نیست و فافهم فی السری ذکرنا فلیکن فان الذکر من الغافل حاضر باشد شک
و الذکر جلیس فو یثابره و الغافل من حیث غفاته لیس بذکر فافهم فلیکن الغافل بهی فافهم این سرور ذکر غافلین زیرا که
ذکر بر زبان غافل حاضر است بل شکست که جلیس دوست پس در مشاهده است حق را و غافل از جهت غفلت
نیست و اگر پس نیست حق جلیس غافل در فان الانسان کثیر ما هو احدی اعمین و الحق احدی اعمین کثیر ما لا سار
الاکتیه کما ان الانسان کثیر ما لا جزار و یلزم من ذکر جزر ما ذکر جزر آخر فافهم جلیس جزر الذکر منه و الآخر متصف بغفلة
عن الذکر لابل الانسان یتکون جزر یکریه فیکون الحق جلیس ذلک الجزر فلیفظ باقی الاجزایر بالمعنی زیرا انسان
کثیر است باجز نیست او احدی اعمین و حق احدی اعمین است کثیر است باسما الیه چنانکه انسان کثیر است باجز
و لازم نیست از ذکر جزئی ذکر جزر آخر پس حق جلیس جزر ذکر است از و دو وقت صفت است بغفلت از ذکر و لا بد
است که در ایشان باشد جزئی که یاد کند بدو پس باشد حق جلیس آن جزر پس بتفاوت دارد و باقی اجزای را
بغایت روایتی الحق هم ندیده انشائه باسی موتا فلیس باعدام و انما هو تفریق فی خنده الله و لیس المراد الا
ان یاخذه الحق الیه و الیه یرجع الامر کله فاذا اخذه الیه سوی له مرکبا غیر ذلک مرکب من جنس الدار الحق یتنقل الیه
و هی دار البقار لوجود الاعتدال فلایموت ابدای لا یفرق اجزایه و آنچه متولی شود حق هم این نشانیست
را بمسمی بموت پس نیست اعدام محض و جزین نیست آن تفریق است که اخذ کند او را الله تعالی و جلیست
مراد مگر آنکه اخذ کند حق بطرف خود و بطرف ادب رجوع کنند کل امور پس چون گیرد او را الله بطرف خود و جزین
کند برای او مرکبی غیر ازین مرکب از جنس دار یک متقل شود بطرف آن و آن دار بقا است برای وجود و اعتدال

پس غیر و گاهی ای نه جدا شود و اجزا را و و اما اهل النار عالم الی انیم و لکن فی النار اولاد بصوره النار بعد از انتم
دره العقاب انکون بر دوا و سلا ما علی من فیما و هذا نعیم و لیکن اهل النار پس کمال شان بطرف نعیم است و لیکن
در آتش زیرا که لابد است برای صورت نار بعد از انتم ای مدت عقاب که باشد بر دوا و سلام بر کسیکه در دست
و این نعیم ایشان است چنانکه آیت لائین فیما احقا بالید و قون فیما بر دوا و لا شربا و لا لست بدان و در نعیم
اهل النار بعد از استیفاء الحقوق نعیم خلیل السد حین القی فی النار فانه علیه السلام لعن بر و تیمار با خود فی علمیه و
لقد رزق انما صوره لولم من جاورها من الحيوان و ما علم مراد السد فیما و منها فی حق فبعد وجود بزه الا کم و بعد بر دوا
و سلام مع شهود الصوره اللوئیه فی حق و بهی نار فی عیون الناس فالشی الواحد فینوع فی عیون الناظرین
پس نعیم اهل نار بعد از استیفاء الحقوق السد و حقوق العباد مثل نعیم خلیل السد است و فتنه افکنده شد در آتش زیرا که
آنحضرت علیه السلام معذب شد بر ویت آتش و بسبب آنکه عادت گرفت در علم خود و ثابست شد از آنکه بر صورت
که الم و هیو سنے را که مجاور شود آنرا و بداند آنچه دانست مراد خدا تعالی در آتش بنظر ظهور آنجناب علیه السلام نبش است
اخری در حق خود پس بعد وجود این الام یافت بجهایت حق بر دوا و سلام با وجود شهود صورت لونی در حق خود
و او آتش بود در چشمهای آدمیان پس شے واحد تنوع شود در چشمهای ناظرین و آب نیست قطبی خون
منه و قوم موسی را نه خون بود آب بود و (و کذا هو الحلی الالکی فان شئت قلست ان السد تجلی فی مثل هذا الامر
وان شئت قلست ان العالم فی النظر الیه و فی مثل الحق فی تجلی فینوع فی عیون الناظر بحسب مزاج الناظر و فینوع مزاج
الناظر فینوع تجلی کل هذه شائع و شائع فی الحقائق و همچنین است تجلی الی پس اگر خواهی گوئی که آتش تجلی کرد در
مثل این امر و اگر خواهی گوئی که عالم در نظر بطرف او و در مثل حق است و تجلی پس تنوع شود در چشم ناظر بحسب
مزاج ناظر تنوع شود و مزاج ناظر برای تنوع تجلی پس هر یک از این مشهور و جالیست در حقائق و دوا و انما
او المقتول ای میت کان و ای مقتول کان اذ مات اذ قتل لا یرجع الی السد لم یقض السد بموت احد و لا مشرع
قتله فاکل فی قبطه فلا فقدان فی حقها و اگر کردانی مرده یا مقتول هریتی و هر مقتولیکه باشد چون میر و یا قتل
کرده شود نه رجوع کند بطرف خدا نه حکم کرده السد تعالی بموت کسی و نه مشرع کرده حق قتل کسی را پس
کل و فیضیه او سبب نیست فقدان در حق و فیضیه قتل حکم بالموت بعلمه بان عبده لا یفوت فموراجع الیه
پس قتل مشرع کرد و در وضع قصاص و جهاد و حکم کرد بموت عبده برای علم حق بدانکه نه فوت کند عبدا و پس عبدا
او مراجع است بطرف او علی ان قوله الیه یرجع الامر کلاک فی دفع التصرف و هو تصرف فخرج عنه ثم لیکن عین

بل هو یومین ذلک استی و هو الذی یطیع الکشف فی قوله والیه یرجع الامر کلّه (علاوه بران یعنی قول حق تعالی
 الیه یرجع الامر کلّه که در واقع شود تصرف و حق تصرف مستطیع تصرف و تصرف فی او مستطیع پس نه
 خارج شد از حق تعالی چیزیکه نه باشد عین او بلکه هویت حق عین این شیء است حسب آیه هو الاول والاخر والظاهر
 والباطن و این معنی بجاو کشف ظاهر شود در قول حق تعالی والیه یرجع الامر کلّه که ضمیر در الیه اشارت بهیت است
 و رجوع در لغت آن عود است بطریقه که شروع شده بود و امد اعلم بالصواب و در کتاب تفسیر حیات سرمدی
 پیشین گوئی یونس علیه السلام نسبت حضرت علی علیه السلام بنوتم غور باید نمود

فانکون ضروری باید دانست که آنچه مذکور شد بعد از ذکر حضرت سلیمان علم ذکر حضرت انبیا و ده قوم بنی اسرائیل
 بود اکنون مناسب که ذکر بعضی حضرت است آن انبیا که در ملک است بنی یهود و بودند بطور اجمال بنامیم پس واضح باد که
 چون عصا سلیمان علیه السلام رجوعام پسر جناب علیه السلام بادشاه شد پس اسرائیلیان چیزی تخفیف در
 حکومت خود استند او سخت دل بود حتی بمقابل نرمی بر ایشان کرد پس بعد یک سال یا ربعام الامر رسید
 برده قوم اسرائیل سلطنت کرد و عصا حضرت سلیمان علیه السلام شکسته شد و بادشاه است رجوعام بر قوم یهود و بنی
 بنیامین باقی ماند چنانکه بنی ذکرا قبل کرده بود و چون رجوعام از شریعت بازگشت شیش شاه مصر بر وحله
 کرده غالب آمد تا آنکه فرزند طار و حله الکتابیه است تقدیر سلیمانی برگرفت پس رجوعام عاجزی و زاری نمود
 پس همیانی فرستاده شد که حق تعالی فرماید که چون از شریعت من تجاوز کردی این وقت است از ان بر تو آمد و چون
 عاجزی کردی ترار بانی دهم مگر بدین شرط که تابع و فرمانبردار شیش مصری مائی تا از خدمت من بقی پس با
 حق تعالی بنی یهود دعا عاجزی نمودند که شیش مصری را بر ایشان رحم آند و رجوعام را اهل کس نکرده تا هفتده سال
 شاهی کرد که ذکرش مفصل در کتاب همیانی و عید و بنی غیب بین بود که درین زمانه مفقود اند پس در ۵۵
 قبل سحی بجایش ایسا بن رجوعام شاه شد تا سه سال سلطنت بقوی کرد تا آنکه یاربام را سخت شکست داد و
 پنج لکه مردمان ده قوم بنی اسرائیل را قتل رسانید و مرد که حاش هم عید و بنی نوشته بود پس در ۵۵ قبل سحی
 آسا شاه شد او عید با و شاه خدا پرست بود و در لشکرش سه لکه مردمان بودند که زارح گوشه یاده لکه
 مردمان بر وحله آورد و حق تعالی ببرکت الحافظ شریعتی که اسد داشت زارح را شکست فاحش داد پس عدد و کثرت
 عزیزان بنی یسوعا شد که اگر غل بر قریبیت دارند غالب خواهند بود و اگر غل بر قریبیت همچو دیگر اسرائیلیان
 بقاء خواهند شد پس قوم یهود و بنیامین هر دو تنق بر شریعت بودند پس بدین برکت تا سه سال سلطنت آسا جنگ

نشد و در سال ۴۰ سلطنت خود و پادشاه ده قوم اسرائیل بمقابلش برخاست لیکن آسا بر خدا تمکیم نکرده از ارام
بن بدین بدودی طلب کرد پس بنی حنانی غریب بن علیه السلام مبعوث گشت و فرمود که ای آسا چون بر خدا
تمکیم نکرده با وجود وعده خدا پس بر تو خودت خود را فدا و آسا از بنی موعود ناراض شده عقید کرد و در پای
آسا بیاری لاحق شد که از خدا تعالی شفا طلب نکند بلکه بطبعید بان رجوع آورد پس حق تعالی او را بشمار رسانید
که میباید پس در جنگ قبل سحی یهو سقط بن آسانا شد گردید و بر شریعت موسی سخت قائم بود بدان جهت
حق تعالی قوتی عجیب و شوکتی غریب عطا فرمود و پادشاه اسرائیل احاب مصاهره کرد و چنانچه در ۹۰ ششم قبل سحی
در شهر ممدون بود و نزد احاب چهار صد شخص نبوت کا و بانه میگردند مگر حضرت میکاه بنی صادق بود و دیگر احاب
آنجناب را کشت چون به بیت مقدس واپس آمد یا هو بنی بن حنانی مبعوث شد و فرمود چرا احاب ظالم رفته
بودی از آنکه پر خدر باش پس حکم بنی تسلیم نمود و روز بروز ترقی دولت یافت و در زمان او السبع و بیورام
و امراه و دیگر انبیاء صادق بودند پس بنی عسول و بنی مواب و بنی سیدیم جمع شده علیه برو کردند یهو سقط نزد خدا از اری
کرد و بشریعت تاکید کرد پس بنی یحزی ایل بن زکریا بن ماه بن یلی ایل بن بنتیاه از بنی لاوی مبعوث شد
و فرمود که خدای شما بایشان مقابله خواهد کرد و شما صیحم به بیابان روید و معانکه کنید پس هر سه لشکر با هم پیگیری
و کشته شدند که جنگ خدا با این صورت ظاهر نمود که بصورت بنی یهو و اما شامیکه دین قصه در ۹۰ ششم قبل سحی واقع شد
بعده یهو سقط با پادشاه اسرائیل اخزیای با کار آسخت پس الیعزر بن دود و او قوتی بنی مبعوث شد که چون
با اخزیاه آسخت کار تو خراب خواهد شد و کشتی که برای تارسیس تیار کرده بود تباه شد و او در ۹۰ ششم مرد و بجایش
بیورام بن یهو سقط شاه گشت و برخلاف شریعت رفت پس لباس علیه السلام بد و نامه نوشت و چون بشریعت
رفتار نمیکست به سخت بیماری مبتلا شوی و سخت شکست خوری و او برخلاف شریعت از بیت احاب شاه اسرائیل
مخارج کرده بود و برادران را کشته بود پس کوشان و عریان برخاستند و اوای یک پیروز و او حمله پس انش را کشتند
و حمله اسباب و مال بر بغارت و در بیار میکید و را معاش بود در ۹۰ ششم قبل سحی مرد و اخزیاه پیروز شد و پادشاه شد
او سخت ناپاک آدمی بود که با شاه اسرائیل بیورام متفق شده با حزائیل ارمی جنگ کرد و بیورام زخمی شد و
یا هو بن شمس که حزب خاندان احاب بود در ۹۰ ششم قبل سحی اخزیاه را بقتل رسانید پس مادر اخزیاه جسمه
شاهزادگان بنی یهو و او را قتل کرد که پسش چرا مقتول شد لیکن بیو سبعت زوجه بیوید بنی بیورام شاه
بیوید سحی یهو اس پیروز اخزیاه را تا شش سال پوشیده کرد و او سبعت مانده که زوجه بیوید علیه السلام

خواهر آریا بود پس در ششم قبل مسیحی یهودی بنی زور برگشت و سرداران اسرائیل را با خود باخت و فرمود
 که یواس شاهزاده ایست از خاندان داود و حق تعالی با جناب علیه السلام عهد بسته است که تا ابد میهن تازمانه
 و از اولاد سلطنت خواهد ماند و قواعد بدست و غیره آنجناب تعلیم فرمود که در رعایت آن تعظیم حضرت صلی الله
 علیه و سلم است که عبارت از شفاعت طلبی از حضور صلی الله علیه و سلم آن رعایت بود پس یواس را شاه کرد و در
 مادر پدرش سمات عتقناه سخت زنی بود در آمده و هر که یواس در عمر هفت سالگی شاه شده است پس پارچه
 پارید و گفتند که فتنه فتنه پس حکم بنی موصوف او کشته شد و تانثه قبل مسیحی یواس کمال خوبی و عزت سلطنت کرد و
 مرستت است مقدم کرد و سامان طلا و ظروف بدینور سابق تیار کرد و لیکن در شصت و یک سالگی او بدین وفات یافت
 بعد بنی یهود و او هم یواس کجست پستی و شناختی کرد که لائق بحال ایشان نبود پس زکریا بنی بن یهودی
 در شصت و یک سالگی مبعوث شد که چون که خدا تعالی را ترک کرده اید خدا شما را ترک نمود پس یواس آنجناب علیه السلام
 گشت و احسان یهودی علیه السلام را فراموش کرد پس فوج ارامیان با وجود قلت لشکر بر یواس حمله آورد
 و حمله سبب لغارت برد و یواس را زخمی کرد و در آن وقت بعضی یهود و یقتل زکریا بنی از یواس برگشتند و آن
 فوج روح را کشتند و در شصت و یک سالگی امصیا پسر یواس را شاه کردند و او در ادب سلطنت خود خدا پرست بود و نه بمرطبه که
 لائق شمار کرده شود او قصه چهارم کرد که نزد او سه گله مردان از بنی یهود بودند و یک گله از بنی افریم لازم نمود پس
 بنی که نام مبارکش معلوم نیست فرستاده شد که از بنی افریم همراه خود میریزد که خدا تعالی را کل طاقت است
 ورنه خواهی افتاد پس ملازمان بنی افریم را جدا کرد و بر شاه سمیر فتح یافت مگر کم بختی او چنان شد که بتان سمیر
 را همراه آورده پرستید و عزت داد و نه دانست که بنی سمیر او را مد و کردند پس بنی دیگر که نام مبارکش هم
 در یافت نیست فرستاده شد مبعوث گشت تا تعلیم فرماید امصیا گفت که آیا تو صلاح گیر می پس در شصت و یک
 قبل مسیحی ایچی نزد یواس بن یواخر بن یا هو شاه اسرائیل فرستاده و گفت که با هم گر طاقت کنیم او صاحب
 در مثل فرستاد که با دینان جنگی با سر و از اول لبنان پیغامی فرستاد و گفت که دختر خود را با پسر میده پس درنده
 کلان از لبنان برآمد و با دینان جنگی را از پایا لید و غضب خدا بر امصیا مشتعل شد که یواس بر دینان و در
 و یواخیز و شلم اعنی بیت مقدس که چهارگز از جانبی بود و افکند و این قصه در شصت و یک سالگی مسیحی شد و
 چون امصیا از خدا برگشت پس بنی یهود را بلو کردند و در شصت و یک سالگی مسیحی او را کشتند پس عزریاه پسرش را
 شاه نمودند او صاحب عدالت و پاسدار شریعت بود پس فتح او بر فتح نمایان شد و در زمان سلطنت

او یونیل بن جراح صاحب صحیفه بود که در صحیفه آنجناب علیه السلام ذکر خیر حضور صلی الله علیه و سلم باشد و عظیم کرده که
در ششمین قبل مسیحی نوشته است و هم عاموس بنی صاحب صحیفه بود که در ششمین قبل مسیحی نوشته است در آن هم
اشارت بذكر حضور صلی الله علیه و سلم است و هم هوشیغ بنی صاحب صحیفه بود که در ششمین قبل مسیحی نوشته است
در آن هم اشارت بذكر خیر حضور صلی الله علیه و سلم است و قریب این عرصه یعنی در ششمین قبل مسیحی بنی منه و
بنی کاردونی یا جوج بشوکت عظیم بودند تا آنکه میره و عییل ذکر یا از نسل یا جوج بن یونیل بن رود بن
بن یعقوب تا قرات مسلط بودند پس تلک تلک ناصر شوری برخاست و هر سه قوم را شکست داد و هم با جوجان
را از مملکت گیلان که در آنجا بار او باور شهر اند خارج نمود که مملکت مابین دنیوب و تانیر رسیدند پس بنی یا جوج
را گرفتار کرده در شرق نهر چوران یعنی گیلان بمقاسیکه یا جوج گیلی آبا بودند آباد کرد پس یا جوج مع لقیه یا جوج
در پورپ نادینارک و توپل و تنک رفتند و از نهر توپل و کوه یرال و نهر یرال راه ایشان بر مملکت تانیر آمدند
بودند از پستی دو قله یرال متصل شهر ادرن برگ ال تانیر را تنک میگردند الحاصل عزریاه نیکو کار بود لیکن
آخر کار در ششمین قبل مسیحی شاه مذکور تنک گشت خواست که کار ادریان را که حسب حکم خدا مخصوص بود خود بگیرد
و خود خوشبختی ندیج بسوزاند پس عزریاه بنی یعقوب شد و به راه او نهادند بنی دیگر او را از این کار منع کردند لیکن باز
نماند پس چون نزد مدیج رسید چندی دم شد پس راه از سلطنت خود بیرون آمد و مردمان نیز دفع کردند و جمله حالش
اشعیان بنی در کتابی نوشته بود که هم نرسد پس بجایش یونام پسرش شاه شد داد صاحب فتوح و عدالت بود و
در ششمین وفات یافت بعد پسرش آخر شاه شد و پسرش بود قوت و بهت پرست بود و بر و تنهای بر تپای آمد و
مدوی از تلک تلک ناصر شاه انشور طلبید از و بر کس مرد خرابی شد و هزار تنهای در ششمین قبل مسیحی مرد پس پسرش
خرقیاه شاه شد او کمال دیانت و انانیت بود و خود پرست است تا اهل او را شوکتی داد که در میان نیاید و امانداری
بر هر بود و در آن هم بنی و شویع و شعیب و امیر یاه و سکیناه و بسیاری انبیا بودند همه خوش حال و رعیت آباد و باران
بر وقت آمد و در زمانش نامور بنی صاحب صحیفه بود که در ششمین قبل مسیحی نوشته شده و در صحیفه مذکور پیشین گوئی
حضور صلی الله علیه و سلم اشارت است لیکن یا جوج بشوکت بر شاه موصوف در ششمین قبل مسیحی بنی بناریب شاه
انشور داشت که حمله آورد و شاه حیران بود که حضرت انشور را از آن پس خدا تعالی در یک شب جماله لشکرش
را انبیا و سعادتمند که با کس بود از آن پس خود را از آن فرستاد که او را از آن کشتند و خرقا موصوف در ششمین قبل مسیحی وفات
یافت و تنک نامی بر حضرت انشور از کلال انبیا است چنانکه کتاب مشاهدات آنحضرت علیه السلام بر آن گواهی دهد

که از اکثر واقعات کلان با خصوص از حالات متعده و موقوف علیہ و علم غیر مفصل داده است تفصیلات در
 مطالعہ باید کرد که مفصل از حالات متعده و موقوف علیہ و علم و از واقعات اہل اسلام از اخبار با نوشته ام الحاصل
 در سنده کورنسی پس از قیام شاه شد و در ادل زمانہ سلطنت خود پرست و کش و ناقصان بود که حق تعالی از و ناراض
 شد و بدست سپہ سالاران بخت لہر گرفتار شد و بابل رفت و در آنجا ثابت شد پس حق تعالی احسان کرد و پسر
 بیروسم آوردہ شد و عزت یافتہ در شکست قبل مسیحی وفات یافتہ بعدہ پسرش امون شاه شد کارهای مانع نہ نمود
 چنانکہ در ادل پدرش کردہ بود و ہم تاج گشتہ پس ملازمانش در سلطنت قبل مسیحی اورا کشند پس پسرش پوششیا
 عادل شاه شد کہ در نسبت او از قبل سہ صد و پنجاہ سال نمی کہ در اہل اسلام اتیم می بجزیر است ششین گوی را بود
 کہ اتیم انہاسے یاربام و قبیلہ اش خواہد سوخت پس در بدستور فرمودہ قہیاب شد و اتیم ان کہ در کہ حق تعالی
 بر ایشان نوشتہ بود سوخت آفریدہ بود و سوخت و نشانی بر قبر بر یافت پس ورا کنند و بدستور فرمودہ نشان صفت
 بنی شد و دیگر عمدہ کار ہا کرد و بہرستی یک بخت از بنی اسرائیل برداشت و در وقت او کتابی گوی کہ موسے
 نوشتہ بود بدست خلق یا پیغمبر آمد و فرزند شاه خواند پس مطالب کتاب مذکور از جامہ اسرائیلیان محمد مجید گرفت و بعد
 نسخ کرد کہ گاہی بدان رونق نمندہ بود و در زمانش خلکہ بنیہ بود و پیشین گری باست برادی بیت المقدس کہ در زمان
 بعد زمانہ پوشیا خواہد بود و در زمانش حضرت بر میا وید و لون و دیگر حضرات انبیاء علیہم السلام بخوش حالی گزران
 میکردند و بر نیانی را و کتابست یکی مشاہدات آنحضرت علیہ السلام کہ در فصل سی و یکم مذکور شد بعد قرآن از پیشینگی
 کردہ و در جاہاسے دیگر بیان و شرح فرمودہ پس در سلطنت قبل مسیحی شاه مصر بنیہ پوشیا بر خاست و نوشتہ کہ حکم خدا نیکہ
 بدو جنگ میکنم فرستادہ شدہ ام لیکن پوشیا یقین نکرد پس پوشیا شنید شد و نیک نامی از جهان برد و کتاب دوم
 بر میا در رتبیہ اوست تا بعدہ پسرش پوخر شاه شد و بعد سہ ماہ از جاہ سہ شش شاه مصر نیکو اورا معزول کرد و برادرش
 الیا قیم را شاه نمود کہ سخت بدکار بود کہ ہر چند حضرات انبیاء اورا نصیحت کردند لیکن او باز نیامد پس بخت لہر و در
 قبل مسیحی بر و غالب آمد و بہر وقتیم تاج بخشی کرد و در سلطنت قبل مسیحی در و کالیث بیوگنی را شاه کرد و از خروسانی او
 بعد سہ ماہ صد قیامین پیو قیم را شاه مقرر کرد و صد قیام و سخت اما پاک بود کہ بر میا علیہ السلام ہر چند اورا نصیحت کرد
 کہ با بخت لہر جنگا کند مگر او گوش نہ نمود و از بخت لہر گرفتہ شد پس در وقت قبل مسیحی بخت لہر بیت المقدس را
 تہاہ کرد و سوخت و قتل اسباب و آلات القیاسے آنجا بابل آورد و دیوان بھر گرفتہ و ہر چند بر میا فرمود کہ در آنجا
 نگذرد کہ بخت لہر آنجا را ہم خواہد گرفت مگر او دان نشنید نہ و در مصر تہاہ شد و بر میا گفتہ کہ گاہی کو براسے

و در وقت قبل مسیحی در و کالیث بیوگنی را شاه کرد و از خروسانی او بعد سہ ماہ صد قیامین پیو قیم را شاه مقرر کرد و صد قیام و سخت اما پاک بود کہ بر میا علیہ السلام ہر چند اورا نصیحت کرد کہ با بخت لہر جنگا کند مگر او گوش نہ نمود و از بخت لہر گرفتہ شد پس در وقت قبل مسیحی بخت لہر بیت المقدس را تہاہ کرد و سوخت و قتل اسباب و آلات القیاسے آنجا بابل آورد و دیوان بھر گرفتہ و ہر چند بر میا فرمود کہ در آنجا نگذرد کہ بخت لہر آنجا را ہم خواہد گرفت مگر او دان نشنید نہ و در مصر تہاہ شد و بر میا گفتہ کہ گاہی کو براسے

نفع ما پیشین گوئی نکردی و شنید نمودند علیه السلام و کتاب آنجناب در پیشین بسیار است و اوقات است از آنجمله باینست
 فتحیابی ذوالقرنین بعد هفتاد و سال از کشته بر بابل در ورس ۱۲ فصل ۲۵ - مشاهدات آنجناب است و در فصل
 سی و یکم نسبت منوخی تورات از محمد صید قرآنی اشارت میفرماید چنانچه در تفسیر حیات سرمدی مفصل نموده ایم
 فائده بدانکه در ۵۹۵ قبل مسیحی در زمان صدقیان شاه میبودند که بر بنی خرقیل بن نوزی علیه السلام معجوس شده بود
 و آنجناب را کتابیست که در مجموع عمده عقیدت موجود است و فصل اول و ذکر خداوند به اینها است چنانکه در تفسیر حیات
 سرمدی تفصیل کرده شده و مطابق فصل ۳۰ کتاب آنجناب در یک قریه و بای آمد پس مردمان بگریختند و آنرا که بگریختند
 از و با عفو ظاهر کردند و آنرا که بقیه ماندند اکثر نشان بتها گردیدند و در سال دیگر و با آمد پس جمله اهل قریه فرار کردند و همه با
 مرد پس خرقیل علیه السلام معجوس شدند و برای سزا دادن بدین مقدس وید که بخت نصر بتها کرده بود و آنجناب
 بر استخوانهای اهل قریه رسیده دعا نمود که همه اهل و بانه شده شدند پیشین گوئی زمانه باز ذکر آمد مسیح نمودند و در فصل
 ۳۰ و ۳۱ خرقیل مفصل حالات یا جوج والی روس و انگیزه یا جوج است و یا جوج حسب در ۳۵ فصل تاریخ
 اول نام ابن سمعیل بن یوئیل ابن روبن بن یعقوب است و پیشتر مسیح نام داشتند او را و پس از مدتی سیکاه
 دوم غز سیکاه را پایا شد و او را ایل و او را پیر شد و غز را بلغ و ذکر یا یوئیل شدند قبل مسیح و هفتاد و سال مسیحی
 او را و سیکاه و غز را گرفتار کرده و در زمینی که او را و یا جوج بن یافث آباد بود متصل هر جوان یعنی گیلان ملک تانناصر
 آباد کرد پس ازین وجه و فصل ۳۶ خرقیل فرماید که مقابل یا جوج که از زمین یا جوج است چنان چنین بگوید که بفرما
 او را و غز را و ایل بن یوئیل از فرانس یا خند یا از جرمن و او را و فارس خواهد بود که هر دو از نسل گومر بن یافث اند و
 هم او را و گومر که مراد از او ایل سکوتانند که پس از اول گومر اسکنر بود که از سکسترستان آباد شده است و او را و گوش عینی آنرا که
 در ۳۷ فصل ۳۸ گومر بن یافث و او را و قبط بن خام پیراه او باشند و مراد از ایشان غلها کابل باشد چنانکه ایل
 اسلام کابل بود یعنی او را و او را و قبط بن خام پیراه او باشند و مراد از ایشان غلها کابل باشد چنانکه ایل
 قبادی که نماند که کشته شد و در ۳۹ قبل مسیحی هفتاد هزار بنی اسرائیل را گرفتار کرده بابل او را از اعیان حضرت
 و انبیا و هفتیاه و یساییل و غیره پاره انبیا بودند چنانکه از فصل اول دانیال ظاهر است و دانیال علیه السلام بنی
 عظیم نشان است و کتابی دارد و در ۴۰ فصل مشتعل و عجب پیشین گوشت که از زمان آنجناب تا این وقت پیشین گوئی
 کتاب آنجناب ظاهر است و نام سردی مسیح ظاهر خواهند شد چنانچه قدری تفصیل کتاب آنجناب در سابق کرده
 شده است ۴۱ دانیال و غیره را در آن بوده است چنانچه از فصل دهم و یازدهم دانیال و دانیال ظاهر است

که در وقت دارالایس بن اشور و پیش بوده اند که در سن ۱۲۰۰ قبل مسیح بر تخت سلطنت نشسته است و بعد از او پادشاه در کیانییه بوده اند و عمر علیهم السلام زیاده از دو صد سال بود چنانچه در زمان ارتخششتا دوم عمر علیهم السلام در سن ۱۲۰۰ پیش از او در شهر مقدس رفته است چنانکه از کتاب عزیر ظاهر است و عزیر بن سولایم بن عزیر یا بن حاقیا بن سلوم بن صدوق بن انطوس بن افرایه بن عزریاه بن مرلوت بن دراختیا بن عزری بن بونی بن اشورخ بن قمار بن الیغز بن بادلون است و این عزیر بعد از چهار صد سال از عزیر است که پادشاه یهود بنیمیه بن فرستاده شده بود و این عزیر و هم و انیال بنی در زمان یافته اند از زمان دو صد سال که اگر فتنه را از بخت تهر بودند و عزیر تا زمان ارتخششتا دوم زنده بود علیهم السلام و چون نسخ تورات کمتر بودند و در کتابی بخت نصری تلفت شدند مگر عزیر را یاد بود که بر زبان خواندند و چون هر گاه نسخ تورات یافتند مطابق او یافتند و انباری شمار هفتاد و هفت از سنه بیستم جلوس ارتخششتا اول همانند باکی خلافت کتاب تا وفات مسیح میگیرند و در آن بسیار خلافت کتاب تاویل دارند که در کتاب حیات سرمدی نوشته ایم و از تحقیق نسب نامه ظاهر که تخمینا صاحب صحیفه نبی دیگر اند و در کتاب تخمینا ذکر بسیار است انبیاست و صحیفه آنجناب نیز در مجموعه عهد عتیق است

فانکه اصحاب صحف حضرات انبیاء که در مجموعه متداوله عهد عتیق و عهد جدید و عیالوص و میگاه و احوم و حقوق اند و در هر یک صحیفه هنوز پیشین گوئی نسبت حضور صلی الله علیه و سلم هنوز موجود است که در حیات سرمدی منضم نموده ایم با خصوص از فصل سوم حقوق و بعد از صحیفه حقوق صحیفه صفینیه و بی ذکر باین پیر کیان عدد است و ملاکی هستند و در هر یک هنوز پیشین گوئی اسلام هنوز موجود اند و ملاکی آخر پیغمبر است و صاحب صحیفه که در کتاب عهد عتیق نهاده است و در کتاب آنجناب ذکر پیغمبر است یکی ذکر الیاس است یعنی نبی که گویند الیاس یا بطور تناسخ نیست مگر بقوت الیاس است گوید و آن همون بعینه یا بطور تناسخ دانستندی پس ازین جهت چون از یکی پرسیدند که آیا تو الیاس هستی یعنی بعینه یا بطور تناسخ پس یکی از آن اکار کرد چنانکه در باب اول انجیل یوحنا است دوم ذکر مسیح است که پراو کنند و یو بود که بدو عداد و یهودان تبا و خواب گشتند و چون از مسیح پرسیدند که تو کیستی فرمود که من مسیح هستم یهودان گفتند که آمدن مسیح موقوف بر آمدن الیاس است و الیاس نیامده است مسیح فرمود که نبی آن موعود الیاس است سوم در کتاب ملاکی ذکر نبی اعظم است یعنی حضور صلی الله علیه و سلم که بدولت آن حضور صلی الله علیه و سلم غیر قومان از ممالک مقدس خارج شوند و در فصل سوم کتاب ملاکی بخوبی تصریح حال حضور صلی الله علیه و سلم و ناخجاری قوم یهود است که اراده قتل حضور

صلی الله علیه وسلم وافتقدوا لفاق بیو دان و سحر کردن ایشان همه مذکور است و عیسی علیه السلام لفاق نکردند
بلکه صریح منکر و کافر بودند و لفاق و بعد از ملاکی علیه السلام زمان فترت شد تا آنکه وعده که نسبت به یحیی کرده بودند
پدر یحیی آنی نکرد با ما و مکر کردند و یحیی متولد شدند

(فصل چهارم در بیان کرامت و احوال حضرت زکریا علیه السلام)
حضرت زکریا علیه السلام از اهل بیت است که کثرت شایسته را در دنیا و آخرت با خود دارد و در کتب معتبره و کتب معتبره و کتب معتبره
علیه السلام خلیل اطلاق فرمودیم که اکثر احوال ایشان لازم مآلوم است بوده و متوجه بطرف شرح باشیم پس باید دانست
که جناب زکریا علیه السلام از نسل ابریا است که در سلسله لادیان در درس و در فصل ۲۴ تاریخ ایام اول مذکور است
و او و سواد جناب زکریا بنی عدده صاحب صحیفه اند که بعد چهار صد سال از صاحب صحیفه بوده اند و از نسل یارون
شخصی بود او را در وقت زکریا را بهر آن اسمی مناکحت کرد و دوم سمات الیسا باست را بر زکریا علیه السلام که
از قوم نبی بیوی بود و کلح نمود و وزن بکاران را و لادی بنو و پس نذر کرد که اگر حق تعالی او را لادی و دهنام خدا تعالی
و وقت کند پس حق تعالی او را دقتی داد و سمات مریم پس گفت دختر کجای پس باشد لیکن نظر رحمت حق بود
بود و بنظر الیاف نذر و والده اش بعد از نظام در بیست مقدس آورد و در نسبت پرورش او با هم نزاعی افتاد و خشم نام
زراع بر آن شد که بر قرعه هر یک که افتاد و پرورش کند و قرعه بنام زکریا افتاد لیکن متابعین برین راهی نشدند و
قرعه فیصله بر آن مقرر شد که در هر یکی قلم اندازند قلم هر یک که الیتاده در کتب شود و در پرورش بر او باشد و قلم زکریا الیتاد
پس پرورش با جناب سلم شد و او از نبی بیوی از خاندان ابریا بهر سالخورده بود و مریم در قرعه مسجود پیامند
که میوه های زمستان در تابستان و میوه های تابستان در زمستان نزد آنجناب بی آمدند از بیجا در هند رسم مستباد مستجب
در یافتند باید کرد چون این کرامت مریم آنجناب دریافت کردند و از منین ولادت مسیح چنانکه در فصل پنجم از انال
از صد و فرمان بیست مقدس دارا یوس از شخصیت هفته قریب رسیده بودند قبل از مسیح ولادت یحیی حسب کتابی که
مقرر شده بود و اقصیت غلام امید داشت پس در وقت باری خود بطور کاهنان بیوی در اندرون پرده خوشبو خسته
بطور نفی دعای میکرد که در الیاسی روح و عطا فرما گو آتخو اتم حسنت شد و سرم سفید و نرم قیمه است لیکن بدعای
پدر و کار نم شقی میتم نمی کافر که تا امید باشم و خود کم از نبی عثمان خود که وعده یحیی که بقوت الیاس باشد در ایشان
و قائلی دمن محروم نام پس فرشته خدا در نظرش هویدا شد که او را دیده مضطرب گشت او بهر میل بود او گفت
مترس که دعای تو مقبول شد که زنت حلاله شده پس را تولید خواهد نمود که ناشی نمی خواهی نهاد که ششیل او دیگر

نشده است مطلقا یا بعد از الیاس و تراوشی خرمی شود و بسیاری از تولدش خوش شوند زیرا که او پیش از خداوند یعنی حضرت صلی الله علیه و سلم بزرگ خواهد شد و نشه و جو خواهد پوشید و از بنی اسرائیل بسیاری را بطرف خداوند جرح خواهد کرد که منتظرش باشند و بقوت الیاس یعنی پرورش خواهد بود تا برای خداوند یعنی حضور علیه السلام قومی تیار شود لیکن زکر بار اطمینان نشد و گفت چگونه باشد مرپس که اگر کبرنی خشک شدم در غم عاقره است حق تعالی فرمود که من پیدا کردم ترا در حال تنگه هیچ نبود پس براسه نشانی طلبید چه میل گفت که تو تا به روز گنگ خوابی مانند چنجه برتر و فرموده شد مردمان گفتند که چیز سه نو پیشش آمده است پس از اتمام باری خود بخانه رفت و الیسا بابت حامله شد که تا پنج ماه مخفی داشت و گفت شرمندگی غنیمت حق تعالی دور کرد درین میان حق تعالی ایفا فرمود و وعده مسیح خواست که بزبانی اکثر انبیاء فرموده بود با مخصوص و فصل نهم شبها که بکره حامله خواهد شد و از وضع متولد شود و با خود این در نسبت داود و فرموده شد است که از نسل تو مسیح شود پس برای ایفا فرمود این دو وعده تدبیر سه کرد که بکره حامله شود و باز مسیح از نسل داود شمار کرده آید پس یوسف بخاک که سلسله حقیقی پدری او از یعقوب و یهودا است که از نسل سلیمان بن داود است و مادرش چونکه اول نکاح یوسف از نسل اثان بن داود بود پس او هم پدر یوسف در شمار آمد پس بنظر اول متی سلسله یوسف نوشت و بنظر ثانی لوقا نوشت با مریم خطبه کرده مریم در ناصریه رفت و هنوز نکاح نشده بود که فرشته خدا نزدش آمد و گفت که ای پندیده سلام خداوند همراه تو باد و تو از دنان سهار کی پس مریم ازین رو با مضطرب شد که اینچه سلام است و گفت که پناه خواهم از تو اگر چه نفی بر این نگار باشی فرشته گفت غور کنی تو پسری خواهی زائید و نامش یسوع خواهد بود پس دل مریم ملی بخت که از نزول روح قدس شاد شده حالتی از خوشی روی نمود که با مریم بگریه گشت آمده در رحم قرار گرفت و ملک روحی و میبایست از مادر مریم و نفع جبرئیل و جود مسیح بطور آمد و جبرئیل گفت که خاله تو الیسا بابت این از غم عالم شده است پس مریم نزد خاله خود در یهودیه آمد و هرگاه یکم نزد الیسا بابت آمدی و در یکم مادر تقیم مسیح بجا آورد و الیسا بابت از روح قدس پر شده فرمود که نموده شکست از فرم هم اعلی است که چون ثمرات را از فرم هم دید سجد کرد پس سه ماه نزد خاله خود بود پس نکاح مریم با یوسف بخار بسته شد و چون یوسف مریم را حامله دید او مردنیکو کار بود و خود است که پوشیده طلاق دهد و گریه شب خواب دید که فرشته میگویی که طلاق داده که این عمل نه از انسا نیست بلکه پدری ملک است و روح قدس است پسری خواهد زائید که نامش یسوع باشد و درین میان الیسا بابت را پسری متولد شد و در کریماناش بزرگ یاندا و نگار مادرش وعده حق تعالی یاد داشت که برویا به زکر آگفته شده بود و گفت بلکه نامش

(اعلم ان رحمة الله وسعته کل شیء وجودا وحکما) بدانکه رحمت خدا وسعت داشت هر شیء را بعضی اشیا را یعنی ممکنات موجوده
 را بطور وجود که از عدم و بطون ظهور آورد که اعیان را بعد از علل استعداده و لیاقت وجود عطا کرد که بران آثار وجود
 ظاهر نمود و موجودات را در حال وجود آنها صفات بخشد و بعضی اشیا مثل اسرار حق و اعیان را بطور حکم زیر آید آثار را
 وجودی نیست نه اعیان را پس وسعت رحمت نسبت به اشیا اعتبار حکم است بخلاف دیگر موجودات (و ان
 وجود غضب من رحمة الله بالغضب) تا آنکه وجود غضب از رحمت و ملطف خدا است بغضب نسبت به رحمت
 غضب پس سبقت بر رحمت او غضب و الای سبقت نسبت به رحمت الیه نسبت به غضب الیه سبقت بر نسبت بر نسبت بطرف
 حق تعالی نسبت غضب بطرف او تعالی زیرا که غضب فاضله وجود است غیر لایم بغضوب پس تا وقتی که تحقق نشود و در
 که رحمت است تحقق شود غضب پس غضب مسبوق بر رحمت شد و نیز سبقت یعنی غلبه است و آخر کار غضب بخرمست
 است پس رحمت منقسم شد به قسمی که بطور وجود دوم بطور حکم پس حال میفرماید (ولما کان کل عین وجودا و بطون من الله
 لذلک است رحمة کل عین فانه رحمة الی رحمة بها قبل رحمة فی وجود عینه فاجدا) هر گاه بیکه است براسه هر عین
 موجوده وجود که طلب کند او را از الله تعالی برای این عام شد رحمت او برین مازیر که او تعالی بر رحمت خود رحم که برین
 را بر رحمت و فضل قدس قبل رحمت برین در وجود عین خود پس بجا کرد عین را و فیض مقدس و کسانیکه از نعمت حق
 شایسته غفلت کرده اند که فادرجواب لما اکثر اوقات می آورد قبل را از قبول گرفته و تاهیات نمودند فلذلک لک قلنا
 ان رحمة الله وسعته کل شیء وجودا وحکما پس برای همین عمومیت رحمت که شامل اعیان و موجودات است
 فرمودیم که رحمت خدا وسیع است هر شیء را بطور وجود و موجود است و بطور حکم در اعیان حتی که اسرار حق را نیز چنانکه میفرماید
 و الا سماء الاکثیة من الاشیاء و اسرار الکتیة الاشیاء است پس رحمت اسرار حق را هم بطور حکم شامل است (دی که حج
 الی عین واحدة) در رحمت بعد از اسرار حج کند بطرف ثبوت عین واحده موجوده روح اعظم بطور حکم و بعد از دلالت
 اعیان دیگر (فاول ما وسعته رحمة شئیکه تلک العین الموحدة للرحمة بالرحمة) پس اول چیزیکه وسعت کرده رحمت
 خدا بعد از اسرار چنانکه خواهد فرمود ثبوت این عین موجوده است برای رحمت دیگر اعیان به رحمت (فاول شئیکه
 وسعته الرحمة لنفسها ثم الشئیکه المشار الیه) پس اول چیزیکه وسعت داشت او را رحمت نفس رحمت است که
 عبارت از اسماست باز شئیکه عین موجوده که اشاره کرده شد بطرف اول پس از ان اعیان دیگر چنانکه میفرماید
 ثم شئیکه کل موجود و لوجالی ملائمتی دنی و آخره عرضا و بمرکبا و بسیطا) باز شئیکه موجوده که یافته شود ملائمتی
 دنیا باشد یا آخرت عرض باشد یا جوهر مرکب باشد یا بسیط بعد ازین بوجود آورد که اول در وجود روح اعظم آمد و بود

بترتیب مناسب عالم دیگر و لا یعجب فیها حصول غرض و لا لائمه طبع بل ملائم و غیر الملائم و سبب الرحمة الالهیه و نه اعتبار کرده شود در رحمت وجودی حصول غرض و نه ملائم طبع بلکه ملائم و غیر ملائم هر یکی را رحمت او و سبب ذات بود پس ترتیب رحمت بدین دستور شد که ذات وجود مطلق متجلی بصورت اسما شد و از اسما در اعیان و از اعیان بوجود خارجی و صورت مطلق و ظهور از عدم مبنی از بطون بوجود آمد چنانکه میسر ماید و قلند ذکر نامی الفتوحات ان الاثر لا یكون الا للوجود المموجود ذکر کردیم در فتوحات مکیه که اثر نباشد مگر برای باطن تا ظاهر شود نه بر اسب موجود و ظاهر که بانه کما رسید (و ان کما للموجود فحکم المموجود) ذکر باشد اثری برای ظاهر پس حکم باطن اوست که در ان منظوم است و ظهور نیافته و تفسیر ممدوم که باطن کرده شد چنانکه در شرح شتی است مطلب این جمله صاف ظاهر گشت (و هو علم غریب و مسئله نادره و لا یعرف فیها الا اصحاب الادبام لکس بالذوق عندهم) و او علم غریب و مسئله نادره است و نه شناسه تحقیق و اگر اصحاب نزار ادبام خود با ذوق که ادبام امور باطنه در ایشان چگونه صورت میگردد و اما من لم یز الوهم فیه فهو یبید عن هذه المسئلة و لیکن اگر که برودیم اثر نکتہ پس او بعید است از فهم این مسئله بیاور ذوق شعرا فرحمه الله فی الاکوان ساریه و فی الذوات دلی الاعیان جاریه پس رحمت خدا در جهانها ساریست و در مرتبه ذوات و خالرج جاریست (مکانة الرحمة المثلی اذا علمت من الشهود مع الافکار عاکیه) در مرتبه رحمت غلطی چون دانسته از شود از فکر بلند است که نشناسی در فعل من ذکرته الرحمة فقد سعد پس هر گاه یاد کرد رحمت پس سعید شد و مراد از یاد کردن رحمت ایجاد است و وجود و منبع خیرات است و دو قائم الامن ذکره الرحمة و ذکر الرحمة الاشیا و علین ایجاد با ایاها فعل موجود و ممدوم) و نیست در انجا یعنی در ماسوا اگر آنکه یاد کرد او را رحمت و یاد کردن رحمت اشیا را عبارت از علین ایجاد رحمت است اشیا را پس هر موجود بدین مبنی ممدوم است و لا یحب یا دلی عن ادراک ما قلناه بآثاره من اصحاب البلاء و نه محجب باش ای ولی از ادراک آنچه فرمودیم بآن اصحاب بلاء که بینی (و ما یؤمن بهن اللام الکافرة انی لا نقدر من قاصت به) و محجب نه شوی از ادراکیکه فرمودیم بدان کلام آخرتیکه ایمان آوردی که که فتور نکند از آنکه قائم اند بدان دفاطم اولان الرحمة انما هی فی الایجاد عامه فی الرحمة بالکلام اوجد الالام) زیرا که بدانکه اولاً که رحمت برین نیست که او را ایجاد است علی العموم پس رحمت بالکلام ایجاد کرد و الالام را و تم ان الرحمة لما الاثر و علین اثر بالذات و هو ایجاد با کل علین موجوده و لا تنظر الی غرض و لا الی عدم غرض و لا الی ملائم و لا الی غیر ملائم فانها ناظره فی علین کل موجود قبل وجوده بل تنظره فی علین ثبوتیه) باز رحمت را اثر بدو وجه است اثر بالذات و او ایجاد و اشیا است بر علین بوجود و نه نظر کند بطرف غرض و نه بطرف لا غرض و نه بطرف ملائم و نه بطرف غیر ملائم زیرا که او ناظر است و

عین ثابتیه هر موجود قبل وجود او بلکه نظر کند او را در عین ثبوت او از بیجا صاف ظاهر شد که لفظ قبل در قبل بر عینه
 بمنی پیش است (ولمذا راایت الحق المخلوق فی الاعتقادات عیناً ثابتیه فی العیون الثابتیه فرحمته فیها بالاجا و
 و برای همین بمنی حق مخلوق روح اعظم را که حق در اعتقاد عامه یهود و نصاری و اهل اسلام است اولاً عین ثابت
 در عیون پس هم کرد رحمت او را بنفس خود با بجا وجودی بلا واسطه بخلاف اشیا دیگر که آنها را رحمت کرد بواسطه
 این عین موجوده چنانکه میفرماید (ولذلك قلنا ان الحق المخلوق فی الاعتقادات اول شئ مرسوم بعد رحمتها
 فی لفظها با بجا المرحومین) برای اینکه عین روح اعظم اول عین ثابتیه الیست و وجود او اول وجود الیست
 فرمودیم که حق مخلوق در اعتقادات اول شئ مرسوم وجود الیست و تعلق رحمت با بجا مرسوم الیست بیکین بعد از رحمت
 و حجت بنفس خود یعنی اولاً رحمت متعلق بر رحمت شده است که عبارت از اسرار حق تعالی است و بعد متعلق
 بثبوت عین روح اعظم شد و بعد به ثبوت اعیان و بعد اولاً با بجا روح اعظم شد و بعد با بجا دیگر اشیا
 این مطلب صاف صاف است که عبارت شش بدان گویا است و هم حمل را حق مخلوق گفتن خلاف متعارف
 است چنانکه شارحان می نویسند و باز از تاویلات این کلام خالی نیست (و اما اثر آخر بالسوال) و اثر دوم بر آوا
 مطابق خواستش است که ملائم باشد چون ذکر سوال آن تفصیل سوال میفرماید فیسأل المحجوبین الحق ان یرحمهم
 فی اعتقادهم پس اهل کتاب سوال کنند از حق مخلوق روح اعظم که رحم کند او نشان را در اعتقاد خود با که ملائم ایشان
 باشد و اهل الکشف بسیار لون رحمة اعدان تقوم بهم) و اهل کشف سوال کنند از ذات حق وجود رحمت ادر اگر قائم
 شود بدیشان تا متعلق با خلاق آبی بوده دیگران هم کنند (فیسألونهم باسم الله فیقولون یا اعداءنا ولا یجزم
 الا قیام الرحمة بهم) پس سوال کنند رحمت را متعین اسم الله که عبارت از القین است پس گویند اے
 اعداء رحم کنی ما را یعنی رحمت خود را با قائم کن و نه رحم کند اعدا او نشان را بعد از این سوال مگر قیام رحمت
 بدیشان که متعلق با خلاق خود گرداند تا بر دیگران هم فرایند پس در سؤال عنه و مسئول محجوبین و مسئول عنه و
 مسئول اهل کشف فرقیست بین مسئول عنه اهل حجاب آن روح اعظم است و سوال از رحمتی که بدیشان
 واقع شود و مسئول عنه اهل کشف آن وجود مطلق است و هر چه بصورت روح اعظم التجاربند مگر در نظر نشان بدون
 وجود مطلق است چنانکه بر مطالبین کتب مقدسه پوشیده نیست که جلای اجاز حضرت انبیا روح بوده است و
 مسئول اهل کشف رحمت است که بدیشان قائم شود تا رحیم در راهم باشد (فلما الحکم) پس برای رحمت حکمت
 در جای که قائم باشند پس او رحیم است (لان الحکم انما هو فی الحقیقه المعنی القایم بالحل فهو الرحیم علی الحقیقه) براسه

آنکه حکم رحمت نیست او در حقیقت مگر برای معنی که قائم است محل پس او محل که بدو قائم رحمت است و ارحم است
 بحقیقت در هر جای که قائم باشد (فلا یرحم الله عباده) یعنی بهم الا بالرحمة فاذا قاست بهم الرحمة وجدوا حکما ذوقا
 پس نه رحم کند الله تعالی بندگان خود را که عنایت کرده است بحال شان بعد و عارنگ بر حجتیکه قائم نشود بدیشان
 پس چون قائم شود رحمت بدیشان یا بند حکم او که رحیم شوند فمن ذکرته الرحمة فقد رحم واسم الفاعل هو الرحیم
 و الراحم پس هر کرا ایجاد کند رحمت پس رحم کرده شد واسم فاعل او از رحیم و ارحم است در هر جای که باشد
 لیکن درین صورت لازم آمد که حق تعالی چونکه رحیم است محل حوادث و مخلوق باشد جوایش میفرماید
 روا حکم لا یصف بالخلق لانه امر لوجیه المعانی لذواتها و الاحوال لا موجوده و لا معدومته اے لاعین
 الهی فی الوجود لانها نسبتہ و لا معدومته فی الحکم و حکم چونکه امر اعتباریست بذات متصف نشود بخلق تا موصوف
 او متصف و محل عوارض گردد برای آنکه حکم امریست که واجب کند او را معانی بر اے ذات خود پس او از
 احوال شد و احوال نه موجود اند بنفسه و نه معدوم اند که محض فرضی باشند ای نیست عینی آنها را در وجود بر اے
 آنکه نسبت اند و نیستند معدوم در حکم کسی متصف بدان نشود پس حق محل عوارض حاله بدان نشود و لان
 الذی قام به العلم سبی عالم او (الحال) بر اے آنکه شخصیکه قائم شود بدو علم نام داشته شود بعالم و اتصاف
 او بعالم و حال است (فعالم ذات موصوفه بالعلم فاعلمین الذات و لاعین العلم و ما شئ العالم و ذات
 قام بها العلم و کونه عالما حال لنده الذات بالتصاف ما بهذا المعنی فحدثت نسبتہ العلم الیه فهو السی عالم) پس عالم
 ذاتیست موصوف بعلم پس نیست او عین ذات و نه عین علم و نیست در مقام عالم مگر علم و ذاتیکه قائم است این
 علم بدان ذات و بودن او عالم حالست برای این ذات بسبب اتصاف ذات باین معنی پس حادث شد
 نسبت علم بطرف او پس متصف بعلم سبی بعالم است (و الرحمة علی الحقیقة نسبتہ من الراحم و هی الموجبة للحکم
 فی الرحمة) و رحمت در حقیقت معنی نسبت است از ارحم که ایجاد کرده است ابتدا و ارحم کامل پس و موجب
 است برای حکم رحمت پس در حقیقت او ارحم است (والذی اوجد باقی المرحوم با اوجد با لیرحمه بها و انما اوجد با
 لیرحمه بها من قامت به) و خداوندیکه ایجاد کرده است رحمت را در مرحوم کامل نه ایجاد کرده است
 او را تا رحم کند او را بدان رحمت و ایجاد کرده است او را اگر تا که رحمت کند بدان رحمت آرا که قائم شده است
 رحمت بدو و جمیع آنچه ذکر کرده شد به نسبت خلق بود و لیکن به نسبت حق پس میفرماید دو هو سبحانه لیس محل
 لحوادث فلیس محلا لایجاد الرحمة فیه و هو الراحم) و او سبحانه محل حوادث نیست پس نیست او

محل برای ایجاد و رحمت در خود حال آنکه او را هم است (ولا يكون الرحيم رحاما لا بقيام الرحمة به) و نه باشد را هم
 را هم مگر بقيام رحمت بر اتم یا بودن او عین رحمت که منشأ او سوا ذات وصف دیگر نباشد مستلزم است
 بحملیت حوادث و تکمال بغیر پس صورت اول در ممکنات است که ممکن محل نیز از اعتبارات واقعیه است
 و رحمت حال هم از اعتبارات و دیگر در واجب که در حقیقت سوا حق موجودی نیست و رحمت از نسبت اعتبارات
 است و منشأ او ذات حق است (فثبت انه عین الرحمة) پس ثابت شد که حق عین رحمت است (و من
 يدرك هذا الامر ولا كان له عنه قدم ما اجزاء ان يقول انه عین الرحمة او عین الصفة مطلقا) و آنکه بخشید این امر و نه باشد
 بر اسم او قدم سلوک مثل ماتریدی و اشعری بجز آن کند که گوید که حق عین رحمت است یا عین صفت است مطلقا
 و قال ما هو عین الصفة ولا غیر باضافات الحق عنده لاهی هو ولا هی غیره لانه لا يقدر علی تغییرها ولا يقدر ان یجعلها عین
 افضل الی هذه العبارة فی عبارة حسنة و غیر با حق ما یومنها و الرفع للاشکال وهو القول بنفی اعیان الصفات
 وجودا قاطبا بذات الموصوف و انما هی بسبب و اضافات بین الموصوف بها و بین اعیانها المعقولة پس گفت
 مثل ماتریدی و اشعری که نیست حق عین صفت محل ولی نیست غیر او جدا گانه پس صفات حق نزد او و عین
 حق اند و نه غیر حق بلکه قائم بحق اند زیرا که قدرت ندارد در نفی صفات چنانکه محقریب اشارت خواهد فرمود و نه قدرت
 دارد جدا گانه کند آنها را عین حق بطور حکما و مقنن له پس نخواهد کرد و بطرف این عبارت و این عبارت نیک است
 زیرا که بحسب ظاهر نه دارد شود بر آنچه بر تقدیم نیست یا غیریت دارد میشود و غیر این عبارت مافوق تر بنفس الامر است
 از این عبارت و در رفع تر برای اشکال و ان قول بنفی اعیان صفات است در وجود قائم بذات موصوف و جزین نیست
 آنها بسبب و اضافات اند و میان موصوف بران صفات و میان اعیان آنها معقوله و آنچه در سابق بعینیت رحمت
 و حق فرمود و مطلبش آنکه نیست در انجا امری را که بذات و او بعینه قول بنفی صفات است (و ان كانت الرحمة جامعة
 فانما بالنسبة الی کل اسم الی مختلفه فلذا یسأل سبحانه ان یرحم کل اسم الی فرحمته الله و الکنایه هی التي وسعت کل
 شیء و بارشأن ایست که اگر چه هست رحمت جامع برای الواج رحمت لیکن او نسبت به هر اسم الی مختلف
 است و گذشت که اسامی عین رحمت اند پس برای همین اختلاف سوال کرده شود و سبحانه آنکه رحم کند بر اسم
 الی و اسم السامع است که از ان تعبیر در حدیث و سعت رحمت کل شیء کنایه صدور مطلق کرده است پس رحمت
 الله که رحمت کنایه است و سعت داشت هر شیء را پس بنده را مناسبت آنست که باسم الله دعا کند یا شالی شد
 بر اسم را ثم ان لها شعب کثیره متعدد و الاسمار الالهیه فاقوم بالنسبة الی ذلک الاسم الخاص فی قول

الاسماء بالربوبیة و غیر ذلک من الاسماء حتی المنتقم له ان یقول یا منتقم ارحم منی بازید آنکه برای رحمت ثواب کثیره
است و بعد و شود و بتجدد اسرار الهیه پس نه عام شود و نه بدست این اسم خاص آری بنظر خصوصیت و در قول مسائل
ربوبی و در دیگر اسم هر کس و صواب این اسم تا آنکه منتقم برای دعا است که گوید ای عفو گیرنده از دشمن
رحم کن در بگذشتن دشمن و در ذلک لان هذه الاسماء تدل علی الذات المسماة و تدل بحقیقته علی معانی مختلفه فیه علیها
فی الرحمة من حیث تدل علی الذات المسماة فذلک الاسم لا غیره بالعیبه مدلول ذلک الاسم الذی یفصل به
عن غیره و یمیز قاته لا یمیز عن غیره و هو عند دلیل الذات و انما یمیز بنفسه عن غیره لذاته و این بوجه
آنکه این اسرار الهیه دلالت کنند بر ذات اسم داشته شده و دلالت کنند بحقائق خود با بر معانی مختلفه پس خد
خواننده بدان اسرار رحمت از حیثیت و دلالت اسرار بر ذات مسماست بدین اسم نه غیر او بدینچه دهد او را
مدلول اسمیکه جدا شود بدان از غیر او و تمیز شود بر آنکه هر اسم متمیز نشود از غیر خود در حالیکه او نزد دعا دلیل
ذات است و جزین نیست متمیز نشود و بنفسه از غیر خود بذات خود و او المصطلح علیه بای لفظ کان حقیقه متمیزه بذاته
عن غیره و ان کان ککل قد سبق لی دل علی عین واحدة مسماة و لیکه مصطلح علیه بلفظ لیکه باشد حقیقت
متمیزه است بذات خود از غیر خود و اگر چه کل استعمال کرده شده است که دلالت کند بر عین واحد مسماست و لا خلاف
فی انه ککل اسم حکم لیس للآخر فذلک البضایف ان یعتبر کما یعتبر دلالتها علی الذات المسماة پس نیست خلاف
در آنکه هر اسمی که نیست برای دیگر لیس این نیز سزاوار است که اعتبار کرده شود چنانکه اعتبار کرده شود
و دلالت اسرار بر ذات مسماست و لهذا قال ابو القاسم ابن قس فی الاسرار الالهیه ان کل اسم علی الفهرسته سمي بجمع الاسماء
الالهیه کما اذا قدمته فی الذکر لکنه بجمع الاسماء و ذلک لدلالتها علی عین واحدة و ان یكثر ثلث الاسماء علیها و ان یختلف
حقاقتها ای حقائق تلك الاسماء و برای همین دلالت هر اسم بر ذات فرمود صاحب کتاب خاتم السالین
شیخ ابو القاسم ابن قس که اگر اکابر مشایخ است رضی الله عنه در اسرار الهیه که هر اسم جداگانه سمي بجمع اسرار الهیه
است چون مقدم کنی در ذکر لغت کنی او را بجمع اسرار و این برای دلالت اسرار بر ذات واحد است و اگر چه
متکثر شوند اسرار بر ذات دیگر چه مختلف شوند حقائق این اسرار ثم ان الرحمة تنال علی طریقین طریق الوجوب و
قول فساکنها للذین یتقون و یوتون الزکوة و ما قید هم بین الصفات العلمیه و الهیه بازید آنکه رحمت رسد
بر دو طریق یکی بطریق وجوب و لزوم که حق تعالی بر خود ساخته است نه آنکه غیر او بر و حاکم باشد و دلیل او قول
حق تعالی است پس ثواب مقدم کنیم رحمت را بر آنکه کسی که تقوی کند و دهد زکوة و نه مقید کرد او عثمان را

بدان طریق از صفات علیه و تحقیقش گذشت (و الطریق الآخر الذی بیال بهنده الرحمة علی طریق الاقنانه
 الالهی الذی لا یقترن بطل و هو قوله رحمة و سعت کشتی و منه میل لیغفر لک الله و تقدم من دنیک و انما هذا
 و طریق دیگر یک رسد بدان این رحمت طریق اتقان اتی است که مقتدر شود بدان علم و دلیل او قول
 حق تعالی است که رحمت من و سعت کرد هر شی را و ازان طریق گفته شده برای بی علیه السلام تا که بنشیند بر آن
 امت الله آن گناه بندگان را که درجه تقدم دارد مثل مظلوم و آن گناه حق را که درجه تاخر دارد مثل گناهان دیگر
 بحسب و عده چنانکه حدیث در باب استغفار مشکوٰۃ منقول حق تعالی هر دو بخش میداند یعنی این آیه است که در جاک
 و یکای مطلع کم دیده باشی (و منها قوله اعل ما شئت فقد غفرت لک) و از رحمت اتقانست قول و تعالی بر آن
 بنی معظم خود علیه الصلوة و السلام بکن تو و امت تو هر چه خواهی و خواهند زیرا که بخشیدیم برای تو و برای امت تو که
 در عقیبه عذاب نخواهم کرد و در دنیا حسب تصریح معالم از مفسرین و در زیارتیه فی مثل شتال ذرة شر پناه مغذی شوند
 (فا علم ذلک) پس بدان این را بغور و متانی این حدیث بخاری را بدان آنچه قبل ازین ملاحظت تقدیب بعض
 غل کنندگان از صحابه در مال غنیمت دارد و الله اعلم بالصواب

(فصل حکمة جهالیه فی کلمات یجیو نیه) فص حکمت جهالیه است و کلامی بد آنکه بعض صفات ذاتی مانند
 مثل حیوة و علم و غیره و بعض حالیه مثل غضب و رشی و حالیه بر سه قسم اند مقام جهال مقام جمال مقام کمال پس
 بر اساس مقام جهال طبیعت و قبض و شدت و دوبرع و تقی و غیره لازم است و برای مقام جمال رجاء و سب و انس
 و لطف و رحمت و نفیم و احسان و مثل او و برای مقام کمال احاطه است با جهال و جهال و بر عی علیه السلام صفت
 جهال غالب بود بدان نظر حکمت این جناب را با جهال غسوب کرد چنانکه بر سه صفت جهال غالب بود از این جاست
 در حدیث دارد که حاصلش آنکه کعبی علیه السلام بر آه عتاب برای بسط مسج فرمود که تو از مکر خدا امان بوده فرمود
 مسج علیه السلام که تو از فضل خدا و رحمت او مایوس شده پس وحی کرد خدا تعالی بطرف هر دو که نیک تر نزد من
 نیک گمان است بمن وضع باد که در نسبت بحی علیه السلام در قرآن مجید دارد و لم یجعل له من قبل سمیا و علما و غیره
 کرده اند و نگردانید برای بحی از جهل بهم نام لکن در انجیل موجه دارد که نکرد برای بحی از قبل مثل او که هر پیغمبرش
 داد یعنی بعد از یاس مثل او بود و بنیام که او بر در یاس شد یا مطلقا برابر او و سابق نبود و چون در خیال مقصد
 حضور فیض معنی اول بوده است و بدان نظر دریت حضور علیه السلام است که از خزانه مثال مقید دریافت است
 بدان نظر میفرماید (نده الحکمة الاولیة فی الاسرار) این حکمت اولیت است و در آنکه جهال موجب قهر و تنزینیت است

که اولیت غیرے را بر خود پسند ندارد و افعال اسماء عجیبی ای می بود که ذکر یا علم بحیل این قبل سمیا ازیر که اسم نام
 داشت و از کجی ای زنده کند اسم بدان ذکر ذکر یا را و نه کرد برای او از قبل بنام می دهیم بین حصول الصفتی
 پس غیرین ترک و لایکمی به ذکر و بین اسمی به لکس پس جمع کرد اسم تعالی بدین نام مذکور در میان اسم او میان
 حصول صفتی در شخصیکه گذشت یعنی ذکر یا برای شخصیکه ترک کرد و لدی را که زنده کند اسم تعالی بدان ذکر او میان
 نام او بدین خصوصیت اسماء عجیبی نکاح اسمی کالعلم الذوق پس نام کرد ذکر یا بکلمه خدا و در راجعی پس گوایم
 ای کجی قبل علم و نسبت افعال آدم می ذکر بشیث و لوح می ذکر بهام و کذک الانبیاء لکن ما جمع اسم لاجل قبل
 می بین اسم العلم منته تعالی و بین الصفة الازکر یا عنایت منه زیرا که ذکر آدم زنده کرده شد بشیث و ذکر نوح زنده
 کرده شد بهام و همچنین اندامی را دیگر لیکن نه جمع کرد اسم برای کسی قبل می در میان اسم علم از خود تعالی و میان
 صفت مذکور یا را بنسبت خود و افعال سبب لسن لکناک و لیا تقدم الحق علی ذکر دله کما قدمت آسیه
 ذکر یا را علی الدارنی تو اما عندک بیتانی البتة فاکرمه اسم تعالی بان قضی حاجت و ساه بصفتی حتی کیون
 مذکور اما طلب منه بیه ذکر یا لانه علیه السلام اذ بقار ذکر الله فی عقبه اذ الولد سر لایه چون عرض کرد پیش
 مر از نزد خود ولی پس مقدم کرد حق را لفظ خطاب بر ذکر و لفظ خود در جزایه و آنچه در سابق عرض کرد که تمهید بلیغ
 است علاوه بر این است چنانکه آسمیه دوم فرعون مقدم کرد ذکر جابر بر دار در قول خود که بنان مر از خود
 مبتی در جنت پس اکرام کرد اسم تعالی بر ذکر یا برین تقدیم و تمهید سابق بآنکه کامل کرد حاجت او را و نام داشت
 می را بصفتی تا که باشد اسم او یا داشت برای آنچه طلب کرد از حق تعالی بنی او ذکر یا برای آنکه می علیه السلام
 اذ بقار ذکر خدا است در عقب ذکر یا که ولد او است زیرا که ولد سر است برای پدر خود و افعال بر حق و یرث
 من آل یعقوب و پس تر موروثی حق مولد را مقام ذکر اسم والد عود الهی پس گفت ذکر یا که وارث
 شود و وارث شود خاندان یعقوب را و نسبت و راجع و رفته کرده شده در حق اینان مگر مقام یاد داشت
 خدا و دعوت بلفظ حق که مقام نبوت است زیرا که در تئیکذا اندامی را بر اسم او لا خود با از مرتبه کجی شایسته
 میسر باید در تئیکذا بشره بما قدمه من سلامه علیه يوم ولد و يوم يموت و يوم یبعث حیا یا بشارت و اد حق تعالی
 می را آنچه مقدم کرد پدرش ذکر یا ذکر حق تعالی از سلام خود بر و بر و یکم پیدا شد و بر و یکم میر و بر و یکم نبوت
 کند او زنده ترجمه از او ایل باید تئیکذا می گوی بکیر کتاب توریة بقوت دو ایم و احکم در زمان صبا
 و نری از طرف خود و پاکسنگی و بود بر پهنه کار و تئیکو کار بوالدین خود و نبود سرکش نافرمان

و سلام بر دست بر وزیکه پیدا شد بر وزیکه میرود بر وزیکه میبوس شود پس حق تعالی بشارت داد یکی را بدار آنچه مقدم
 کرد پدرش ذکر خدا از سلام نه که بر او مراد از موت موت طبعی است که از شهادت حاصل شد گو ما را از نظر موت است
 بر شهیدان ممانعت فرموده است زیرا که شهید را احیای طیب دیگر حاصل میشود تا غیبت الاعتقاد از کشته شدن
 شهید او جهاد سستی نسازند و از بعثت بعثت قبر مراد است زیرا که کد امی نمی نیست که بعد از وفات تا چهل روز مرده
 بماند و نزد حق تعالی حضور صلی الله علیه و سلم حسب حدیث اکرم تر اند که تا سه روز مرده دارد چنانکه مسیح بعد سه روز
 در قبر زنده شده بر حواریین ظاهر شد فجار بصفه الحیوة و هی اسم و اعلم اسلام علیه و کلامه صدق فو تعالی و ع
 پس آورد حق تعالی اسم او را بصفه حیات که صفت حیات اسم او است و اعلام کرد اسلام خود بر دو کلام
 او صدق است پس اویقینی است پس یکی بدین یقینی بشارت بعثت شد و این از شرف اوست بدان نظر
 میفرماید و ان کان قول الروح و السلام علی یوم ولدته و یوم اموت و یوم البعث حیا کمل فی الا اعتقاد و ان
 اکمل فی الا اعتقاد و الاعتقاد و در چه هست قول روح یعنی مسیح که سلام است بر من روزیکه ولادت یافته مقدم
 در روزیکه میرم و روزیکه میبوس شوم از قبر زنده کامل تر و اتحاد که مسلم و مسلم علیه در نظر اهل حجاب عیسی اند و نزد
 اهل کشف حق است لیکن یکی نیست عیسی لیکن این کلام حق در حق یکی اکمل تر است و مجموع اعتقاد و اعتقاد و اعتقاد
 وجه اول کثر باشد برای آنکه سلام کننده او حق است بنظر پیغمبر مطلقه و مسلم علیه یکی است که آن هویت مطلقه
 بصورت یکی متعین شده است و اعتقاد صدق در کلام خدا از یاده تر است از کلام او بصورت عید و فو ارفع
 للتاویلات فان الذی اخرجت فی العادة فی حق عیسی اما و انطق پس تصریح حق در رفع تر برای تاویلات است زیرا که
 در چیزیکه فرق عادت شد در مقدمه عیسی آن نیست مگر لفظ باین کلام در کلام کرد یکی بعد ولادت و در یکم مادر که تعظیم
 مسیح بجا آورد و نقد ممکن عقده و کسلی در کاک الزمان الذی النطقه الله فیهم ولا یزیم الله من انطق علی اسے حاله
 کان الصدق فیما به نطق بخلاف المشهود که یکی پس قدرت داشت عقل ادو کامل شد درین زمانیکه گو یا کرد
 او را الله تعالی در و نه لازم آید برای ممکن لفظ بر هر حالیکه باشد صدق در چیزیکه بدان گویا باشد بخلاف مشهود که
 مثل یکی در سلام الحق علی یکی من هذا الوجه ارفع للالتباس الواقع فی العنایه الالهیه بر من سلام عیسی علی نفسه
 پس سلام حق بر یکی ازین ارفع است برای التباس و رفع در عنایه الالهیه بر او از سلام عیسی بر نفس خود و انکا
 تر این الاحوال تدل علی قوه من الله فی ذلک و صدق در هر قرائن احوال و الامت کنند بر قرب مسیح از خدا درین
 و صدق اداین امر خراست را و انطق فی معرض لاله علی بقاء الله فی الله و الله شاهدین را بآنکه گو یا شد در

معرض دلالت بر برات مادر خود در مدس او یکی از شاهین است و این مسئله هم بنا بر مشهور است که قوم میگویند
 که تو شرفی یعنی بد آوردی حال آنکه معنی شرفی عجب است و مطابق انجیل بدین معنی صریح است پس این از خزانه حید
 حضور شیخ شمرده خواهد شد و البته ادا آخره و نیز از حدیث البیاض فسقط رطباً دنیا من غیر فعلی و لا تذکره کما ولدت مریم
 عیسی من غیر فعلی و لا ذکر و لا جماع عرفی متباد و مشاهد دوم آن حرکت و رخت خرمایا پس بود که انداختن فرس
 تازه بغیر از شنبه و نیز چنانکه از اینده میگوید را بغیر شنبه و نیز جماع عرفی متباد باز خساب شیخ دفع میگرداید که احتمال
 کذب نزد عقل در کلام شیخ نقص و در عهد الله و در لوقال بنی آیت و معجزاتی ان یطیق هذا الحال و فلفظ الحال
 و قال فی لفظه تکذیب ما است رسول الله صحت الایه و ثبت بهما انه رسول الله و لم یلقه الی بالنطق به الحال کما
 و اگر گویند بنی که آیت یعنی معجزه من نیست که گو یا شود این حالت و گو یا حالت و در فلفظی استی نور رسول هر گاه صحیح
 شود معجزه که بنی فرموده بود که این حالت گو یا شود و ثابت شود بدان که او رسول خدا است و نه انفات کرده
 بطرف آنچه گو یا است حالت فلفظی است قول شیخ که در نسبت خود عهد الله گفت (فلما دخل هذا الاحوال فی کلام
 عیسی باشاره الله الیه و هو فی الموضع السلام استی فی الرقع من هذا الیه و وضع الدلالة انه عهد الله) پس هر گاه همیکه
 داخل شد این احتمال عقلی مذکور در کلام شیخ که باشاره ما و اول بطرف او بود و او در مدس سلام خدا بر یکی ارفع
 شود و ازین وجه پس موضع دلالت معجزه است که او عهد الله است که از قول شیخ انی عهد الله واضح است که غیر علیها
 هر کسی نتواند زیر که بسیار است عهد دنیا و عهد دنیا را بدینا شد و بسیاری بعیدیت هم خاص مخصوص اندیش علیها و
 و عهد الزاق و غیره و عهد امیکسی است که او و ملک او ملک حق تعالی شود جامع جمیع اما از اینجا است شعر مولانا
 دوست او را حق چو دست خویش خوانند تا بداند فوق ایام بماند و این صفت کجا در میان با شد پس پاکیزگی مادرش
 نیز ازین ظاهر شد و خیالی این عهد ازین مرتفع چنانکه قوم او ازین معنی سجد کرده بودند بدان نظر میفرماید من اجل
 ناقیل فیما انه ابن الله از جهت آنکه این کلام واقع شده است در مقابل آنچه گفته شده است در حق شیخ که او
 ابن الله است و در صفت الدلالة بجز و لفظی و تمام شد و دلالت بر عهد الله او بجز و لفظی (و انه عهد الله عند الطائفة
 الاخری من امت القاناکه بالنبوة) و تحقیق او عهد الله است نزد طائفة دیگر از امت او که قائل اند به نبوت عیسی چنانکه
 بخاشی (و لقی از اونی حکم الاحوال فی النظر العقلي) و باقی ماند آنچه زیاده است بر معنی عهد الله در حکم احتمال در نظر عقلی
 (سنتی نظری استقبل صدقه فی جمیع ما خیر فی المهد) تا که ظاهر شود و در مستقبل صدق او در جمیع امور یکبار داده است
 در عهد که حق تعالی جمله را ر است گردانید لیکن در وقت مذکور در مدس که فرمود از قول شیخ بوم ولدت تا آخر کلام

حق تعالی در نسبت محیی دفع احتمال زیاده کند که در آن کلام است و تحقیق با اثر نالیها پس تحقیق کن آنچه اشارت فرمودیم بطرف او در خیال کن که تفصیل محیی مسیح کردیم بلکه تصریح کرده شد که مسیح از محیی علی است چنانکه خود محیی مسیح خلیل فرمود که آنکه بعد از من یعنی ازین وقت می آید از من اعلاست که من قابل آن نیستم که شکر انگیزیش بگیرم با وجودیکه رتبه آن بود که بقول مسیح کسی مثل او نبوده که هر پیغمبری خورش داد لیکن در نسبت آن حضرت صلی الله علیه و سلم غور باید کرد که با وجود این عظمت مسیح از زبور در نامه عبریان نقل کند که رو بروی آن حضرت صلی الله علیه و سلم تمام انسان یعنی داود و نام این انسان یعنی مسیح نگرفته شود و الله اعلم بالصواب

(فصل حکمت نبوتیه فی کلمه عیسویه) بدانکه بنی ما خود از بنا معنی ارتفاع است و مسیح باسمان یعنی بعالم ارواح رفت بدان نظر حکمت آنجناب شسوب به نبوت کرده شد و قصه آنجناب از اصل باید شنید که فراتست می سمی باشد صاحب اله است و در هر آنهاست پس اول مراتب مرتبه اطلاق اسم چنان است قابل مرتبه همام صفات را و دوم مرتبه اسم که متعلق باطلاق است مرتبه واحدیت ان سبی جمیع است و آن مرتبه اسم در جمیع مرتبه صفات حیاتی یعنی حی است و اول و ظاهر اسم الله آن روح عظم است که بهشتا و هزار و مئذلی است که هر یک وجه ملکست پس پس هر وجه آن مظهر اسم چنان پس اسم چنان آن مشکوه رحمة للعالمین است و هر وجه مئذلی بهشتا و هزار انسان است آن مظهر اسم جمیع قبله سبی پس انان ملک کرویه اند و بهینه و کرویه ملا علی اند و انسان تکلم کند بهشتا و هزار لغات و آنان نیز ملائکه باشند مگر از کرویه کثر درجه و بسیاری حضرت صحابه و دیگر مقدسین بهشتا و هزار در رایت حضور صلی الله علیه و سلم مظهر هر کرویه باشند که همراه هر یک بهشتا و هزار باشند که با حساب بخت روند پس این حضرت هر یک را در فصل یازدهم نامه عبریان پس بگفته است و مقام مسیح حسب فصل اول یوحنا خلیل کلام است و حضرت دیگر انبیاء از کلمات نامه اند پس مسیح بنظر وحدت خود روح است پس ازینجا در فصل اول نامه عبریان ما خود از زبور بهشتم واقع که مرتبه مسیح از ملائکه اعلی است که برای ملائکه نگفته است آنچه نسبت مسیح پس بگفته فرموده است و ملائکه این کلمات اند و آنچه در باب دوم نامه عبریان ما خود از زبور بهشتم فرموده است که انسان چیست و این آدم چیست یعنی داود و مسیح که در مقدمه حضور صلی الله علیه و سلم بر ایشان نظر کنی که اختیار فرشتگان بر آنجناب نیست و مرتبه مسیح از ملائکه کثر است مراد از فرشتگان در اینجا ملائکه بهینه و کرویه اند پس ازین مقام استفاده مسیح از امام مهدی ظاهر و ازینجا مطلب فصل اول انجیل یوحنا باید شنید که بود در احدی کلمه یعنی روح مسیح در عالم ارواح و آن کلمه نزد خدا بود یعنی نزد روح اعظم و آن کلمه یعنی در عالم عیان که تمیز وجودی نداشت خدا بود و همان نزد خدا

در ابتدا بود یعنی از عالم ارواح و هر چه یعنی در عالم مابعد از موجود شد و بغیر از ولیح از چیز باینکه موجود شده است
وجود یافت یعنی از عالم مثال و شهادت و در حیات بود و آن حیات روشنی انسان بود و آن روشنی
در تاریکی می درخشید که عالم را بطور آرد و تاریکی در نمی یافتش شخصی بود که از جانب خدا فرستاده شده که
امش می بود و او برای شهادت آمد تا آنکه شهادت بران نورد و تا آنکه همه بوساطت او ایمان آوردند
و او خود روشنی نبود (یعنی مظهری) بلکه آمده بود که بران روشنی شهادت بدهد و روشنی حقیقی نیست
که هر کس را که بجهان درمی آید منور میگرداند و این در جهان بود و جهان بوساطت او پدید گشت و جهانش
نمی شناخت و بسوی خاصان خویش آمد و ایشان نه پذیرندش و چند که پذیرندش ایشان را قدرت داد
که فرزندان خدا (یعنی مقبولان خدا) بشوند و ایشان بودند که با امش ایمان آوردند و تولد ایشان از
اخلاط و از خواش جهانی و خواش نفسانی نبود بلکه بجز از خدا بود و آن کلمه نسم شده در میان ما قرار گرفت
و تجلی او را دیدیم و آن تجلی بود که شایسته بیکانه پدر (یعنی حق تعالی) بود و پسران مهربانی درستی بود و بچی
در حق او (و فیکه مسیح در عمری سالگی از مصر نزد او آمد) گواهی داد و با او بلند گفت که این همان کس
است که ذکرش را کردم که پس از من می آید و پیش از من است زیرا که پیش از من بود و از تمامیت او
نمتهای پسر در پی بجموع ما رسید زیرا که هر چند بوساطت موسی آئین قرار داد بود و لیکن نعمت و راستی
بوساطت عیسی مسیح رسید و خدا را (یعنی روح را) هیچ کس گاهی ندید اما فرزند بیکانه (یعنی مقدس یکبار
زمانه خود که در آغوش پدر بود او را نمود و کرد و گواهی می ایست که یهود کاهنان و یوایان را از او شلیم
فرستادند تا او پرسند که تو کیستی اقرار کرد و او انکار کرد بلکه فاش کرد که من مسیح نیستم پس پرسیدند از او که چگونه
است آیا تو الیاس هستی (یعنی الیاس گذشته بعینه) گفت نیستم و گویا پنجاب بر ذوالیاس و بقوت آوای
تصریح مسیح بودند گفتند آیا آن پیغمبر استی که در فصل ۸ سفر شنی و فصل ۳ ملاکی موعود است (پایان گفت
نه پس گفتند یا که تو کیستی که با ما نماند ما را فرستادند جواب بدیم و تو در حق خود چه میگوئی گفت من آواز آن کس
هستم که در بنیایان فریاد میکنند که راه خداوند را (یعنی ختم المرسلین علیه السلام را که بر وز روح عظیم است) درست
کنید چنانچه اشیا پیغمبر یعنی در فصل ۴ خود گفته است و آنکس باینکه فرستاده شده بودند از فریسیان بودند
پرسیدند از او گفتند که هر گاه تو مسیح هستی و الیاس و آن پیغمبر یعنی عظیم ایشان ختم المرسلین علیه السلام نیستی پس
چه غسل میدهی می بایشان در جواب گفت که من با غسل بیدم شخصی در میان شما ایستاده است که شما را

نمی‌توانست که پیش از من می‌آمد و من شایسته آن نیستم که دوا و اعلی‌ایش را باز کنم و از بخار تبّه حضور علیه السلام دریافت باید کرد که در باب دوم نامه عبریان از زبور لقل می‌کند که با وجود این قدر عظمت مسیح در مقدمه نبی مستقبل میفرماید که حبیب است انسان یعنی داد و آ که تو او را بخاطر میگذرانی و فرزند انسان یعنی مسیح که بروی تو میفرمائی یعنی بمقابله حضرت احمد علیه السلام نبی معظم ذکرشان مناسب نیست گویند هر دو معظم و مکرم هستند الغرض در ما بعد تقریری که می‌گوید که بر مسیح علیه السلام روح یعنی جبرئیل بصورت کبوتر نازل شده است که من دیده‌ام چنانکه بر بروی حضور علیه السلام جبرئیل شکل انسان جلوه گر میشد حاصل بعد از این که مسیح در تعلیم شروع کرده در پیشین گوئی باوشاه است خداوند از ما سلام گفت که قریب است زمانه خود را باوشاه است آسانی نگفت درین عرصه قصه او فتاد که نزد شاه یهودی قتلای قطامه بود چون پیر شد قدیش کم شد دختر به داشت خواست که باوشاه با داد نزد مفتیان زمانه فتوی دادند که برای باوشاه جائز است لیکن کجی علیه السلام فتوی بعدم جواز داد پس آنجناب را مقید کردند پس مسیح و کجی افتراق افتاد و عجز است مسیح اندرین عرصه بدرجه شد که بعضی گمان کردند که نبی عظیم الشان ختم المرسلین است پس کجی در غیبت شنید و این ندانست که همون مسیح است که باوشاه داده و تشریف آوری حضور صلی الله علیه و سلم در درس اول و دوم فصل سوم طایک بنائمان آمدن در شکل نبی در شب معراج نوشته شده است پس کجی را هم اشتباه شد پس از قید خانه مسیح علیه السلام گفته فرستاد که تو آن موعود هستی پس مسیح او صاف بیان کرد که دلائل بر حجیت کردند و فرمود که بهتر است که از جهت من کسی بنفتد یعنی در شب که مرا نبی اعظم گمان بر دو فرمود الیاس آئیده بود آن کجی است و زنده آنجناب از قبل میدانستند که سیورع همون مسیح موعود است پس روز سه ان قهجه مع دفتر خود با دشتاه را خوش کرد و گفت بخواجه آنچه مطلب داری او خدیو گفت که میری علیه السلام پس سرش جدا کردند علیه الصلوٰه و السلام و علیه علیه السلام علی الاعلان و عظمی فرمود و در اکثر اوقات خبر او را با دشتاه خدائی داد که قریب است حتی که در فصل پنجم منی ذکر زمانه قبل از هجرت کرده که اهل اسلام ضعیف بودند و خبر بعد هجرت بیان نموده احوال خلفاء اربعه بیان کرده ذکر امانین کرد چنانچه مفصل در تفسیر حالات الاسرا و مفرج و ککشا کرده ایم بالاخر خبر گرفتاری خود بداد که در میان شما کسی هست و اشارت به یهودا اسکر لوطی کرد که او را اگر فشار خواهد گنا نیست پس آنجناب را پس پاره نقره آن خبیث گرفتار گنا نید و هر چند شاه رومی حد معذرت کرد مگر قبول میفتاد و آنجناب را بر دار کشیدند پس آنجناب آبی طلبید که بکشد آب سر که دادند پس جمله مطالب مجموعه توریه در حق مسیح کامل شد پس مسیح علیه السلام با وجودیکه نوجوان

بودند خود بنفسه همان را بختی سپرد که کسی او را دیگر قتل نکند زیرا که برادر تابست او بی روز آدمی زنده میماند و بهر راه
 آنجناب دودزدان را برادر کشیده بودند و صبح روزیکه برادر کشیده بودند سبب بود خواستند که هر سه استخوان
 خارج کرده بکشتند تا بر سر سبب کلان آدمیخته مانند پس دودزدان را استخوان شکسته گشتند و چون نزد مسیح
 آمدند مدوه یافتند لیکن سنانی در پهلویش زدند که ازان خون برآمد پس آنان گفتند که ما او را مصلوب یعنی
 استخوان شکسته کردیم زیرا که مصلوب اگر چه ما خود از صلب بالضم یعنی در هم می آید لیکن از صلب در اینجا
 بالفق یعنی اخراج استخوان ما خود است که اصحاب صلب بالفق صادر آنانند که اخراج کنند استخوان را و جمیع
 نماینده هرگز قتل کردند بیو دیان او را بلکه خود بخود جان بحق سپردند و صلب بالفق کردند یعنی استخوانش
 کشیدند و لیکن مشابه مصلوبان یعنی استخوان شکستگان کرده شد و قتل نکردند یقیناً بلکه آنجناب را در قبر
 کردند و صلب سبب که بصبح او سبب شد و شب کیشبه از قبر حسب تصریح کتب سابقه و پیشین گوئی با وجود
 پاسانان که برای حفاظت و در پیشین گوئی ایستاده کرده بودند بر حواریین ظاهر شد و آنجناب باز همون
 پیشین گوئی با دشمنیت خدا را ملامت اسلام را شروع بناد و هم وعده نزول روح القدس بر حواریین کرد چنانکه
 در درس اتم فصل آخر و قافا ظاهر است مگر حواریین این را از مان با دشمنیت اسرائیل فهمیدند بدان نظر مطابق
 فصل اول کتاب اعمال آنرا وعده دیگر گفت و چهل روز تشریف داشتند و بروی حواریین بآسمان
 رفت علیه الصلوة والسلام پس در نصاری در مقدمه مسیح اختلاف او فناد کسانیکه حیات دائمی مسیح
 در مجموع توریق نسبت آنجناب دیدند گفتند که بصورت مسیح یهودا مصور شد حالانکه یهودا مرد و یک روز قبل
 برادر کشیده نموده بودند و بعضی گفتند که روح مسیح زنده است و جسم او استخوان شکسته شد و این اختلاف
 نصاری را حق تعالی رد فرمود که کسانیکه اختلاف کرده اند در مقدمه مسیح ایشان را علی نیست در شک تردید
 هستند که تخمینه میگویند آنچه میگویند و مفسرین قرآن مجید ازین تفصیل مطلع گشته قول نصاری را اختیار
 کردند که خود در قرآن مجید مرده است که یهودا بجوض مسیح کشته شد حالانکه در مابعد نزول سوره نسا قول
 مخاطب بن بلقیه است برای شاه اسکندر ریه در رد قول او که چرا مسیح برادر رفت و چون در نسبت مسیح
 در مجموع توریق مهم در انجیل لفظ این معنی مقدس دارد است که منظر اسم رحیم باشد و یگانه کرده زباده
 قابل تعظیم چنانکه در نامه عمر یان هر یک اهل اسلام را پسر یگانه خدا کرده پیشین گوئی میکنند و مفصل تر
 در حیات سرمدی نمایم پس در مقدمه مسیح در نصاری چهار نوع قول شنیدیم یکی مثل نجاشی شاه حبش که اسلام

آورد مسیح را بنی خدا دانست و از لفظ پسر گانه مقدس کامل دوم بعضی جمله شان خدا را محصور در ابن مریم
 کرد چنانکه در قرآن مجید است که هر آئینه کافر شدند آن نصاری که گفتند الهه خاص ابن مریم است و مخصوص در
 و سوم خداوند الهی دانسته مسیح و مریم را پرستیدند چنانکه اهل رومن در و شان قرآن مجید فرماید و نگویید باله ثلثه
 بازمانید بهتر است اگر میراند مسیح و مریم را کدام منع کند چارم قائل سه اقنوم یعنی سه صفت گردیدند جوهر ذات وجود
 و حیاست و علم که هر سه در خارج واحد اند و در مفهوم سه چنانکه متکلمان هشت اسماء در خارج یک دانند و در مفهوم
 سه و تا این معنی منجر بکفر نبود لیکن با وجود این قول گفتند که هر چند وجود حیات علم یک اند و قائم بذات حق لیکن
 از صفت علم بر و در مسیح کرده درین هم کفر ایشان نبود مگر حضرت در این بر و در مسیح حق تعالی رد شان فرمود
 ان مثل عیسی کشل آدم که آدم نیز بر و در علم حق است و اگر گویند مسیح بلا پدر وجود آید گفته شود که آدم بلا پدر و مادر
 در وجود آید و اگر گویند که به نسبت مسیح پسر گانه کرده در کتب سابقه موجود گفته شود که در نامه عبریان هر مسلمان
 را پسر گانه فرموده پنجم قول نصاری این زمان است که ابن گویند و تفسیر معنی ابن ندائند باقی حالات مسیح و
 از انجیل اربعه و کتب پولوس مخفی نیست و چون انقدر دانسته شد مناسب که بطرف فخر پدر و ازیم پس بدانکه بر آ
 مسیح کجاست جهانبیت است از انام مریم و جهت دوم روحانیت است از نفخ جبرئیل سوم وجه جمعیت است پس
 جناب شیخ بطور منع خلوفرماید که افعال افراد از دوام و اقبال هر دو دارد و اشعار (عن) ما مریم (عن) نفخ خیرین + من
 صورة البشر الموجود من طین + تكون الروح فی ذات نظرة + عن الطبيعة يدعو بالسبحین + متکون شد روح یعنی
 حقیقت عیسوی از آب مریم یا از نفخ جبرئیل که جبرئیل نقیست در معنی جبرئیل متکون در صورت بشری که موجود از
 طین باشد یعنی از گلاب یا از هر دو در ذات مریم منظر از غلبه طبیعت که خواندند از سجین راجل ذلک قد طالت
 اقامته + فیها فزاد علی الفت تعین + روح من الله لا من غیره فلذا + حی الموت و انشأ الطیر من طین + بر آ
 همین تطبیق از سجین طبیعت جزئی در از شد اقامت مسیح در صورت بشری پس زیاده شد بر هزار مقرر در زمان
 مصنف که در صدی هفتم هجری بود زیاده از دو از ده صدر رسیده بود روح خداست منظر لغات اسبان روح
 اعظم نه از غیر او پس برای همین زنده کردی مردگان را و انشا کردی طیر خفاش را که نه طائر است و حقیقت
 نه غیر طائر یعنی چنانکه او پس و الیاس بعد مردن زنده شده بهشت رفتند بنظر تطبیق شان از سجین پیشین
 عیسی علیه السلام بعد از آنکه مرد و تا سه شب و در قبر مانده زنده شده و پیل روزه بخوارین خود را نموده کرده
 خبر باد شایهت خدا یعنی زمان اسلام داده بخت رفت از اینجا و قرآن مجید است ما جعلنا لعل من قبلک الخلد

اینکه نگردانیدیم برای مردی از قبیل تویشگی در دنیا وایه فلما توفیتی والی متوفیک صریح دال بر موت آنجناب
چنانکه در انجیل است و روایت طلحه بن علی از ابن عباس و روایت وهب چنانکه در معالم است ناظر برین است
و بعد از نزول سوره نشأ حضرت عیسی علیه السلام بطور قاصد نامه مبارک بنام مقوقس والی اسکندریه برده اند
چون مقوقس در حضرت عیسی که اگر صاحب شایانی است چرا از خدا نخواسته که از مکر بهرست نکردی حضرت طالب
رضی الله عنه فرمود که کسی نبی بود چرا نخواسته که برادر زنتی چنانکه از استیجاب در درج النبوت نقل کرد پس
معلوم شد که صلب در این دنیا و ما صلبوه بالفتح و معنی استخراج استخوان است چنانکه در زبور زاریشین گوئی و در انجیل
بطور تصدیق دارد نه بالضم که معنی دار است (حق الصبح که من ریسب + به توثر فی العالی ولی الدون +) تا که صحیح
شود برای او از ریسب او جبریل نسی که بدو اثر کند در عالم عالی انسانی و در ادون او مثل خفاش زیرا که ریسب او
که جبریل بود و مثل شد و بود بصورت بشر که موجود شده بود بصورت انسانی از طین الله (طهره جماد و زهره و حاکم
صیریه مثلاً بگویند +) پاک کرد الله او را بر آیه جسم بنظر پاکیزگی مآور و منزله کرد او را بروح بنظر نفخ جبریل و گردانید
او را در مثل برای بگویند تا متعلق باخلاق مآور و جبریل شود و اعلم ان من خصائص الارواح انها لا تطا بشیئا
الای که نکات الشی و سرت منه الحیات قیما بدانکه از خصائص الارواح است که نه متعلق شود و پیچیده نگردد نه شود آن
شبه و نه مس کند چیزی را مگر زنده شود آن شود و ساری شود از حیات و در فرقه مسوحه اولهنا القبح السامری قبضه
من اثر الرسول النبی هو جبریل علیه السلام و هو الروح و برای این سرایان حیات از روح گرفت سامری
نیکوست خاک از اثر براق رسولیکه او جبریل است علیه السلام و او روح است و صفت آخرین ملاطعیا و
اولین همه آن روح اعظم است که بهشتا و هزاره به جلوه گریس یک وجه او جبریل است (و کان السامری عالما
بهذا الامر فلما عرف بنور بصیرته انه جبریل عرف ان الحیة قد سرت فیاو علی قبضه من اثر الرسول انما
و بالصادقه ای جلایه و باطراف اصحابه فبندهانی انجل) و بود سامری خدا رسیده عالم بدین امر پس هرگاه یک
در یافت بنور بصیرت خود که او جبریل است شناخت که حیات ساری شود در چیزیکه رود و بر پس گرفت
قبضه بهری و دوست نمود یا باطراف انگشته اس خود پس انداخت از او گو ساله که از سر ساخته بود و قبضه
بصیرت پری و دوست باشد و بصا و مصله اطراف انگشت است (و انما را لاجل و صوت البقر انما هو خوار) پس خوار
کرد گو ساله بهر آنکه آواز البقر عبارت از خوار است پس قوم پرستیدند هر چند حضرت بارون مخالفت کردند و
قوم نبی یسوی رافع آمدند که یک نشینند نموسی علیه السلام فرمود که چندین معجزاتی که شمارا معاینه کنانیدم کجاست

و

که بخاری گو ساله گرفتار شد بدو لواقامه صوره اخرى لنسب لبه سم الصوت الذي لتلك الصورة كالمقابل
والشواج لتلك باش والبصار للشياه والصوت للانسان او النطق او الكلام، وگر برپا کوی سامری آن گو ساله را
بصورت دیگر البته نسبت کرده شدی نام آن آوازیکه برای این صورت است چنانکه رغبه برای شتر و توان بر آ
کیش و بکار برای شاة و صیوت یا نطق یا کلام برای انسان (فذلک لقدر من الحیاة الساریة فی الاشیا لیس فیها
پس انقدر حیات ساریه در اشیا نام داشته شود و لا هوت باصطلاح حضرت شیخ گو دیگران لا هوت را منی دیگران
(و انما صوت هو المحل لقائم به ذلک الروح) و ناسوت آن مجلیست که قائم است بدو این روح ساریه باصطلاح
حضرت مصنف گو دیگران عالم اجسام را ناسوت گویند بنظر آنکه آخر مرتبه اجسام انسان است (لیسمه الناسوت
روحها بما قائم به) پس نام داشته شود ناسوت را روح بدو آنچه قائم است بدو روح پس مسیح علیه السلام
بدین نظر مسیح بروح است که ذکر ترتیب ولادتش فرماید و ضرورتیست که در هر که و چنانا نسبت یافته شود بدان
نام مسیح گردد فلما تمثل الروح الالین الذی هو جبریل علیه السلام لم یحکم البشر اسو یا تخلیت انه بشر یریدوا فتمسکوا
فاستأذنت بالسد منه استعاذة بجمیة منها یخلصها السد منه لما تعلم ان ذلک مما لا یجوز فحصل لها حضور تام روح
السد تعالی سبحانه هو الروح المعنوی پس هر گاه یک تمثل شد روح امین که جبریل علیه السلام است برای مریم
بشر با تمام مریم خیال کرد که بشر لیست که اراده کند موافقت را با او پس پناه گرفت بالسد از و نهایی بجمیست
از خود تا که خالص کند اورا السد تعالی از و برای آنکه دانست مریم که این جائز نیست پس حاصل شد براس
مریم حضور تام بالسد سبحانه این حضور روح معنویست و هر که باشد زنده معنوی شود پس جبریل درین وقت
خاموش ماند فلما نفخ جبریل فیها فی ذلک الوقت علی هذه الحالة نفخ عیسی علیه السلام لایطیقه احد لشکاسته خلقة
بحال امه) پس اگر نفخ کردی جبریل در مریم برین حالت البته برآمدی مسیح علیه السلام بطوریکه نه طاقت داشت
کسی اورا برای رد اوست خلقت او برای حال مادر آنجناب علیه السلام برای آنکه ولد مشابه مادر و پدر باشد
از بجا است که در وقت انزال زن هر صورت بشریکه در خیال آید و لا بصورت او باشد و اسب ماده را اسب
خوب رد و سمانه کنانند تا ولد بصورتش باشد فلما قال لها انما انا رسول ربک حبست لاهب لک فلما
زکیا انبسطت مریم من ذلک القبض والنشر صدرها فنفخ فیها من ذلک الحین پس هر گاه همکه فرمود جبریل
براسه مریم که من رسول پروردگارم آمده ام که بختم ترا طبع پاکیزه بنبسط شد مریم ازین قبض و نشر شد صدر او
و از غایت طرب منزلت پس نفخ کرد در مریم روح مسیح درین وقت و نفخ عبارت از از سالان اجزاء در صغار

مانیه است مخلطه با جزای هوا نیه رطبه و در نیجا عبارت از تعلق روح است با جزای اصلی جسم جنین (فکان جبرئیل ناقل کلمه الله لمريم کما ينقل الرسول کلام الله لانتبه) پس شد جبرئیل ناقل کلمه خدا را بر اسی مریم چنانکه نقل کند رسول کلام خدا را برای اوست خود که آنچه از عالم ارواح از روح اعظم در صور اسرافیل الهی در عالم مثال ظاهر شود از جبرئیل در عالم اجسام آورد که در مضغه قلب نبی القا شود پس نبی و رسول یا مست نقل کند (دهو قولنا) و کلمته القا الی مريم و روح منم و دلیل بر بودن جبرئیل ناقل قول حق تعالی است که در مسج کلمه خداست القا کرد الله و البطرف مريم و در حیت از و پس جبرئیل آنرا در جزای اصلی مسج که از پشت آدم بریم مستوی بود نفخ کرد که در نیجا عبارت از انفار مانی الما طین است پس از بسط مريم آن جزای بکرت آمد و شهنش و خواسته در مريم پیداشد پس نفخ اول از تسویه اجزای اصلی جسم مسج شد (فمرت شهوة فی مريم فخلق جسم عیسی من مارمحقق من مريم و من مار متوهم من جبرئیل سری فی رطوبه ذکاء النفخ) پس از انبساط ساری شد خواش در مريم پس پیداشد جسم عیسی از آب محقق مريم و از آب متوهم از جبرئیل که ساری شد در رطوبت این منفوخ که مريم خیال کرد بجای آب مرد و این خیال موثر شد که وجود بسیار رے اشیا مرتب بر دم باشد بخاک سقوط از دیوار بر توهم سقوط و ازین مقام است بلا تشبیه آنچه بعضی زنان بشکل بوزنه یا ماره غیره نبر اند پس در رحم پاک مريم در وجود مسج که از اول گفته شده بود چه جای تعجب است لان ذکاء النفخ تمام من جبرئیل حال تململه فی صورۃ الجسم الحيواني) بر اسی آنکه این نفخ جزین نیست واقع شد از جبرئیل در وقت تمثل او در صورت جسم حیوانی انسانی و النفخ من الجسم الحيواني رطب لما فيه من رکن الماء و منفوخ از جسم حیوانی رطب است برای رکن آبیکه در دست پس دهم کرد مريم آن منفوخ مرطوب را بجای آب مرد و شکون جسم عیسی من مار متوهم و من مار محقق پس شکون شد جسم عیسی از آب متوهم منفوخ جبرئیل و از آب محقق مريم و فخرج علی صورۃ البشر من اجل انه من تمثل جبرئیل فی صورۃ البشر حی لا یكون التکوین فی هذا النوع الانسانی الا علی حکم العتاد و بر آمان منفوخ بر صورت بشر یعنی مسج علیه السلام از حمت مادر خود از تمثل جبرئیل در صورت بشر تا نباشد شکون مسج درین نوع انسان مگر بر حکم عادت (فخرج عیسی علیه السلام حی حیوانی) روح الی وکان فی احیاء الاحیاء و النفخ لعیسی کما کان النفخ لجبرئیل و الکلمه لله) پس تشریف آورد و عیسی علیه السلام که زنده کند مرده را برای آنکه او روح بود و بود از احیاء مسج احیاء نفس الامری چنانکه العازار و پاک دختر زنده کرد نفخ بود برای عیسی چنانکه نفخ بود در مريم بر اسی جبرئیل و کلمه برای خدا (فکان احیاء

ما قبلت هذه الصورة هذين الوجهين بل لما هذا الوجهان لان النشأة العيسوية لفظي ذاك پس اگر نبود
 در امر عیسی توهم و تحقق نه قبول کردی این صورت کلامیه این دو وجه را بلکه برای این صورت کلامی این دو وجه
 برای آنست که تشارت عیسویه میداد این را از خروج عیسی من التواضع الى ان شرع لامتة ان یعطوا النجزة عن
 یدهم صاعرون و بر آمد عیسی علیه السلام از تواضع مادرش بطرف آنکه مشروع کرد برای امت خود که دهند جزیه از
 دست در حالیکه ذلیل باشند که مطابق تخیل چون پرسیده شد از دادن محصول فرمود که سکه برو از کیست گفتند سکه
 شاه است فرمود که نفش درم از شاه است با و دادا کند و کسیکه ازین آیت تخیل واقف نیست تاویل لاطائل
 کند که مسیح تشریف آورده تسلیم جزیه خواهد کرد حال آنکه در حدیث دارد که آنجناب جزیه را نخواهد پرداخت و این
 از آیه سوره توبه اقتباس نیست که بحق فارسیان است که اهل کتاب بودند مطابق رای تفسیری کرم الله وجهه که آنان
 ضائع کردند و گویند بیجه شان جائز برای اهل اسلام نیست (و ان احدکم اذ الظلم فی خده وضع الخد الآخر من العلم ولا
 یرفع علیه) و مشروع کرد عیسی که چون یکی از ایشان را ظلم زده شود در خداوند خدا دیگر برای کسیکه زندگیا نچه
 او را و مرا فعه نکنند و این طریق در اهل اسلام برای درویشان است و خواهند عوض گیرند تا بد معاشان ستر
 یابند و لا یطلب القصاص منه و نه طلب کرده شود عوض از و نه مال من حتمه امه اذ المرأة لها السفل فلها التوضیع
 لانها تحت الرجل حکما و حقا این حکم عیسی برای آنجناب از جهت مادر اوست زیرا که برای زن سفلی
 است پس برای او تواضع لازم زیرا که زن زیر مرد باشد بطور حکم و حسن و اما کان من قوۃ الاحیاء و الابرار
 فمن جبرئیل فی صورة البشرف کان عیسی یحیی الموتی بصورة البشرف و لظفر فیها و لولم یات جبرئیل فی
 صورة البشرف و ان فی صورة غیره من صور الاکوان الغصن من حیوان و نبات او جماد کان عیسی الایچی الموتی
 الایحیین تلبس بملک الصورة و لظفر فیها و قوت احیاء و ابرار که بود در عیسی پس از جهت نفخ جبرئیل
 بود در صورت بشر پس بود عیسی زنده کرده مرده را بصورت بشر و ظاهر شدی در دو اگر
 نیاید جبرئیل در صورت بشر بلکه آمده در صورت حیوان دیگر یا نبات یا جماد از صور اکوان نه زنده
 کرده عیسی موتی را اگر بوقت تلبس بدین صورت و ظاهر شدی در آن صورت بوقت تلبس بدین صورت
 و ظهور در دو و الی جبرئیل فی صورته النورية الطاهرة عن العناصر الارکان اذ لا یخرج عن طبیعته لکان عیسی
 الایچی الموتی الایحیین لظفر فی تلك الصورة الطبیعة النورية لا الغصن مع الصورة البشرف من حتمه امه
 و اگر آمدی جبرئیل در صورت لوری خود و خارج از عناصر و ارکان که خارج از طبیعت سمی بسجین شدی

نه خارج از طبیعت که کسی بر حق است زیرا که نه خارج شود از طبیعت مطلقه رحیمه البتة بود که نه زنده کرده مرده
 مگر و تنبیه ظاهر شدی درین صورت طبیعت نوریه و عنصریه مع صورت بشریه از جهت مادی و روحی (و کان یقال فی حین
 احیاء الموتی هولا هو و تقع الحیرة فی النظر الیه) و گفته شد که نزد اعیان او موتی را که او مسیح است و نیست مسیح
 و واقع شده حیرت در نظر کردن بطرف او و کما وقعت فی العاقل عند النظر الفکری اذ ارای شخصا بشریا
 من البشیرة الموتی چنانکه واقع شد حیرت در عاقل نزد نظر فکری چون بیند شخصی بشری را از بشر که زنده
 کند مرده را (و هو من خصائص الایة احوار النطق لا احوار الحیوان لکن الناظر حائرا) و نشان اینست که احوار
 نطق از خصائص الایة است نه احوار حیوانی که از صورت مادی و پدید باشد باقی ماند ناظر حیران چنانکه مسیح
 اندازار و هم دختری را زنده کرده پس مردمان حیران ماندند (اذیری الصورة بشری بالافرا لکنی) زیرا که بیند
 ناظر صورت را بشر با اثر آبی و بسبب حیرت در مقدمه مسیح اختلاف او فتاد بعضی دانست آنحضرت صلی الله علیه
 و سلم را مظهر کامل و عباد الله دانستند و مانی پدید مولاه یقین نمودند پس صفات مسیح را صفات خدا گفتند
 و چنانکه همگنان را در وجود به نسبت آنجانب در نشود و هم گفتند و بعضی معتقد به صفات و اقسام است
 و وجود حیات علم حق بوده مسیح را برزور علم دانستند چنانکه در سابقا مذکور شد و علی هذا (فادی بعضهم فی
 الی القول بالحلول دانه هو الله با حیی بن الموتی) پس رسیدند بعضی شان در باب مسیح بطرف قول
 بالحلول حق و بطرف آنکه او الله است مخصوص بدانچه زنده کرده الله بصورت او موتی را (و لذلک نسبوا
 الی الکفر و هو الشری لانهم ستر الله الذی احمی الموتی بصورة بشریه عیس) و براس همین قول بالحلول و حصر
 نسبت کرده شدند بطرف کفر که معنی ستر است و در حقائق الیه برای آنکه ستر کردند خدا را که زنده کردی موتی را
 بصورت بشریه عیس که سواهی صورت بشری مسیح منکر خدا شدند و فقال تعالی لقد کفر الذین قالوا ان الله هو مسیح
 بن مریم که فرمود حق تعالی هر آینه کفر کردند و ستر نمودند خدا را در مسیح بن مریم که سنانیکه گفتند که الله خاص آن
 مسیح بن مریم است پس کفر کردند بتضمین و حلول حق در مسیح و خطا نمودند که بمعنی تضمین الله بن مریم را محمول نمودند
 (مجموعه این الخطا و الکفر فی تمام الکلام کله) پس جمع کردند و خطا و کفر و تمام کلام خطا محمل این مریم بر الله
 بتضمین و کفر در ستر و حلول (لا یقولم هو الله) نه در صورت قول شان که مسیح است الله صرف زیرا که جمله خدا است
 (و لا یقولم ابن مریم) و نه بقول شان ابن مریم دفعه لواء بتضمین من الله من حیث انهی الموتی الی الصورة
 الناسوتیه البشریة لبقولم ابن مریم لیکن تجاوز کردند بتضمین الله در مسیح از حیث تنبیه کننده کردی مرده را بصورت

نامیه بشریه بقول شان ابن مریم (دو هو ابن مریم بلا شک) واد ابن مریم است بلا شک لیکن بنظر المطلق مسیح که
 او وجود مطلق حق است (تخیل السامع انهم نسبوا الالهوتیه للصورة وجعلوها عین الصورة) پس خیال کند سامع
 از قول شان که نسبت کردند الهوتیه را برای صورت ابتداء و گردانیدند الهوتیه را عین صورت دوم افعلوا
 بل جعلوا الهوتیه الالهوتیه ابتداء فی صورة بشریه ای ابن مریم ففصلوا بین الصورة و حکم الالهوتیه جعلوا الصورة
 عین حکم) و نگردد آن بعض نصاری پنجهین، چنانکه سامع خیال کرد بلکه گردانیدند هوتیه الهوتیه ابتداء حال
 در صورت بشریه که اد ابن مریم است پس تفصیل کردند پس جدائی کردند میان صورت بشریه مسیحی و حکم الهوتیه
 که حکم الهوتیه اولاً خدا را دادند بعد گفتند که او حال در مسیح شد مگر آنکه گردند صورت مسیح را عین حکم الهوتیه (کما
 ان جبرئیل فی صورة البشر و الفتح ثم الفتح منها ففصل بین الصورة و الفتح و کان الفتح فی الصورة فقد کانت
 و الفتح فاما الفتح فی هذا الدانی) چنانکه جبرئیل در صورتی بود و نبود الفتح باز الفتح گرد از صورت پس جدائی
 کرده شد میان صورت جبرئیل و الفتح و لیکن بود الفتح از صورت پس الفتح نیست داخل در صورت ذاتیه جبرئیل
 پس دلخ گشت که نصاری مذکور قائل بجلول الهوتیه در مسیح گشتند و کفر شان بوجه جلول است که الهوتیه هوتیه
 ساریه را که عین جمله است حال در مسیح گفتند و هم حشر شان الهوتیه را کفر است (فوقع الخلاف بین اهل الملل
 فی عیسای ما هو) پس وقع شد خلاف ما بین اهل ملل در مقدمه عیسی که کیست دمن ناظر فی من حیث صورته
 الانسانیه البشریه فیقول هو ابن مریم پس کسیکه دید در عیسای از حیثیت صورت انسانیه بشریه او پس گوید که او
 ابن مریم است و دمن ناظر فی من حیث الصورة المتمثلة البشریه فینسب الی جبرئیل و هر که دید در مسیح از حیثیت
 صورت متمثله بشریه پس نسبت کند او را بطرف جبرئیل و دمن ناظر فی من حیث مظهر عنه من احوار الموتی فینسب
 الی الله باروحیه) و هر که نظر کرد در مسیح از وجهیکه ظاهر شد از احوار موتی پس نسبت کند او را بطرف خدا
 بروحیت و فیقول روح الله ای به ظرت الحیوة فین الفتح) پس گوید روح خدای بدو ظاهر شد حیات
 در آنکه الفتح کرد در فتارة یکون الحق فیه متوهم اسم مفعول و تارة یکون الملك فیه متوهم و تارة یکون البشریه
 الانسانیه فیه متوهمه) پس گاهی باشد حق در دو هم کرده شود و گاهی باشد ملک در دو هم کرده شده و گاهی باشد
 بشریت انسانیه در دو هم کرده شده (فیکون عند کل ناظر بحسب ما یشاء علیه) پس باشد نزد هر ناظر بحسب آنچه
 بر و غائب شود در فو کلمه الله و هو روح الله و هو عبد الله و لیس ذلك فی الصورة المحسیه بغيره بل کل
 شخص منسوب الی ایه تصویر لالی نافع روح فی الصورة البشریه) پس او کلمه خداست و روح خداست

و بعد خداست و نیست این در صورت حسیه برای غیر مسیح بلکه هر شخص منسوب است بطرف پدر صوری خود نه بطرف
 الفخ روح اوست در صورت بشریه و وجه روح الهه و کلمه الهه بودن مسیح از حدیث واضح است و وجه
 عباد الهه بودن هم منفی نیست لیکن جناب مصنف اولاً وجه روح الهه بودن میفرماید زبان الهه اذ اسوی جسم
 الانسانی کما قال اذ اسویته الفخ فیه هو تعالی من روحه فتنسب الروح فی کونه و عینه الیه تعالی) زیرا که چون درست
 کند الهه جسم انسانی را چنانکه فرمود چون درست کنیم او را الفخ کند و در او تعالی از روح خود پس نسبت کرده شد
 روح در بودن خود و عین خود بطرف او تعالی و گوئیم روح هر کس از خداست لیکن الفخ بعد از تسویه است
 ازین نظر باعتبار صورت حسیه خود منسوب بخدا نشد و عیسی پس کند لک فانه اندر جهت تسویه جسم و صورت بشریه
 بالفخ روحی) و عیسی چنین نیست زیرا که مندرج است تسویه جسم و صورت بشری او بالفخ روحی که الفخ مقدم است
 بر تسویه بدان وجه روح آنجناب منسوب با الهه کرده شد و غیره که ما ذکرناه لم یکن مثله) و غیر مسیح چنانکه ذکر کردیم نبود
 مثل او که از الفخ تسویه صورت ایشان را بودی تا از اینجا وجه روح الهه بودن مسیح شد اکنون وجه کلمه الهه
 بودن مسیح فرماید (فالوجودات کلمات الهه الاتی لا تنفد فانها عن کن کلمه الهه و کل موجودات کلمات
 خداست که همیشه مانند زیر که کلمات خدا از کن قوله حق تعالی صادر اند و کن کلمه الهه است که منقطع نه شود
 درین صورت باید دید که آیا درین معنی زائد نیست (فصل فی سبب الکلمه الیه بحسب ما هو علیه فلا نفهم ما هی بها)
 پس آیا نسبت کرده شود کلمه خاص بطرف حق بحسب آنچه او بردست علی العموم پس نه دانسته شود خصوصیت
 ماهیت این نسبت که چرا بل ترجیح یک خاص را نسبت کنند یا درین معنی زائد است چنانکه فرماید او فیزل هو
 الی صورته من لقیول که کن) یا نازل شود حق بطرف صورت شخصیکه بگوید کن مثل جبرئیل برای مسیح (فیکون قول
 کن حقیقه لتک الصورة الاتی نزل الیها و ظهر فیها) لیکن باشد قول کن در حقیقت برای این صورتیکه نازل شد
 حق بطرف او و حق ظاهر شد در و پس مسیح را درین صورت کلمه جبرئیل باید گفت نه کلمه الهه (فبعض عارفین
 یرهب الی الطرف الواحد پس بعض عارفین روند بیک طرف که در تخصیص کلمه الهه نسبت مسیح یافته نشود
 و بعضهم الی الطرف الآخر) و بعض دیگر بطرف دیگر که در خصوصیت ظهور حق است بصورت جبرئیل (و بعضهم
 یجاری الامر ولایدری) و بعض ایشان حیرت خورد و در امر کلمه الهه بودن مسیح و ندانند که اگر بنظر خصوصیت
 نزول بگوید باید که نسبت کرده شود مسیح و در سابق کلام بود در آنکه گفته میشد نزول حیا مسیح مرده اما که مسیح است
 و مسیح نیست و واقع میشد حیرت بدان نظر فرماید و نه مسئله لا لیکن ان ثمرات الاله و حق کاتبی نیز بدین الفخ

فی النحلة التي قتلها نحييت فعلم عند ذلك بمن يفتح فنفتح ففكان عيسوي المشهد، واین مسئله زنده کردن ممکن نیست
 که شناخته شود مگر بدوق مثل ابی یزید چون لفتح کرد در نخله که قتل کرد از پس از لفتح ابی یزید زنده شد پس
 دانست ابی یزید بدانکه لفتح کرد پس لفتح کرد پس بود عیسوی المشهد پس بنظر عیسوی المشهد بودن آنجناب
 خصوصیت کلمه الله بودن مسیح هم دانسته باشند و چون صورت احیاء مسیح مرده را بیان کرد که ظاهری بود
 متوجه بطرف بیان احیاء معنوی میشود با مخصوص آنچه درین است مرحومه از اولیائشده است بدان نظر فرماید
 و اما الاحیاء المعنوی بالعلم فذلك الحیاة الالکیتة الدائمتة العلیمة النوریة التي قال الله تعالی فیها اومن كان میتا
 فاحییناه و جعلناه نوراً یکشفه بی فی الناس، ولیکن حیات معنوی بعلم معرفت پس این حیات الهیه ذاتیه
 علیمة نوریة ایست که فرمود الله تعالی در حق او آیا آنکه بود مرده بجهل پس زنده کردیم او را بعلم معرفت و
 گردانیدیم برای او نور علم معرفت که رود بدور او میان که تعلیم فرماید پس هر که بدین صفت باشد عیسای
 وقت است (فکل من احيى نفساً میثمة بحیاة علیمة فی مسئله خاصة متعلقة بالعلم بالله فقد احيى بها و كانت
 له نوراً یکشفه بی فی الناس) پس هر کسیکه زنده کند نفس مرده را بحیات علیمه و مسئله خاص متعلق بعلم بالله پس زنده
 کرد حق را بدان حیات و باشد آن حیات برای او نوری که رود در میان او میان (ای بین افشکال فی الصورة)
 اے در میان هم شکل های خود در صورت و چون غیر حق در پرده عدم است زنده کردن شخصی را زنده
 کردن حق فرمود یعنی در آن صورت و این صفت علماء را این است است که آنان اولیاء هستند مثل جناب
 مصنف مرحوم که در ضمن حدیث قدسی لولاک لما خلقت الافلاک متضمن است بدان نظر فرماید نظم در فلولاه
 ولولانا لما کان الذی کاننا + پس اگر نبود حق و نبودیم ما کاطین که در ضمن کاف خطاب حدیث قدسی متضمن این
 نبود که آنچه شد و کتب سابقه مشحون اند بر ذکر خوبی این است و صاحب این است علیه الصلوة والسلام (فانما
 بعد حقا و ان بالله مولانا پس ما عبادت کم حق را بدستی الله مولای ما است) و اما عین فاعلم + و اما قلنت
 انسانا + و بدستی ما کاطین عین او هستیم و بشود چنانکه در وجود جملة عین او است پس وقتیکه گویم انسان مراد ما از
 انسان عین حق است و بشود فلا تحجب بالانسان + فقه اعتلاک بر بانا + پس محبوب ما بشان بصورت انسان که چگونه
 عین او باشد زیرا که دادیم ترا برهان حصر ظاهر و باطن و اول و آخر و حق که هویت حق در جملة ساریست و بحق مخلوق
 علی لسان عمر بن الخطاب در قرب و لفض است (فکلن حقا و کن خلقا) لیکن بالله رحمانا پس باش حق در
 حقیقت و باش خلق در صورت باشن تجلیات خدا و کن بر مخلوق عمر خیام فرماید رباعی در سیکه ذکر باد جل و شمس +

رندی و پرستیدن می قسم نیست + من جان جهانم اندرین ویرمغان + این صورت کون جلگی جسم نیست (رو فذ
 خلقه منه + لکن روحا و روحانا + و غذا و خلق خدا را از حق باخصوص غذا که باطنی که کلام در است باطنی است
 غذا که ظاهری و بوی خوش غذا که باطنی از مسائل علمی معرفت (فاعطیناه ما یبدو + پر فینا و اعطانا) زیرا که
 داویم خدا را آنچه ظاهر شود و تجلی او را در فیض مقدس و در خدا تعالی فیض اقدس و ذات ما را (خدا را الامر
 مقسوما + پایا و ایانا + پس شد امر عالم مقسوم باعطای حق حقائق ما را و در فیض اقدس باعطای فیض
 مقدس را که ذات ما مقسوم فیض حق شد (فاحیاه الذی یدری + بقلب جمیع اعیاننا) پس زنده کرد حق
 را کسیکه داند مطابق دل من و قلبیکه زنده کند ما و اطفال را از قلمنا فیه اکوانا + و اعیاننا و از ما نا + زیرا که باشیم
 در حق مستحضر نه در غیر او و اعیان و اصحاب زمانه پس اعیان را احیاء او است و لیس بدائم فینا + و لکن دلک
 اعیاننا + و نیست دائم در حق تعالی بشود و لیکن این گاهست ما هست چنانکه در حدیث دارد که براس
 من اخذ اوقیتست که نه وسعت کند مرا و ملک مقرب و نه منی مرسل باید دانست که نزد حکما سهوی مجرور
 صورت جسمیه امکان ندارد پس در مثل جبرئیل که روح است بصورت بشری نزد مقدس شان بعد است
 و گویند که اگر سهوی مجرور باشد چون او را صورت جسمیه لاحق شود آیا در تمام اعیان باشد یا در بعض اعیان اولی
 است و در دوم نیز همی ظاهر می پیدا است و ندانستند که خصوصیت در نیل و جبرئیل و لطافت منزل علیه السلام
 پس بعد ایشان رفع فرماید و نماید علی ما ذکرناه فی امر النسخ الروحانی مع صورۃ البشر العنصری او ان الحق
 وصف نفسه بالنفس الرحمنی و لا بد لکل موصوف بصفتة ان یلتزم الصفة من کل الصفة و قد عرفنا ان
 النفس فی لنفسه ما یلتزمه فلذلك قبل النفس الالهی صور العالم فی لها کالجوهر السیولانی و لیس الاعین بطبیعة
 و از آنچه داند کند بر آنچه فکر کردیم و را و فخر روحانی با صورت بشری عنصری جبرئیلی براس اهل عالم
 آنکه حق وصف کرد نفس خود و نفس رحمنی چنانکه در حدیث الی لاجد نفس الرحمن من الیمن دارد و لابد است
 براس موصوف بصفتة که تابع شود و صفت را است جمیع آنرا که مستلزم است او را آن صفت و بشناخت
 که نفس در نفس چیز است که مستلزم است نفس لازم است قبولیت صورتی علم که صور علم و نفس است
 پس برای این قبول کرد نفس الکی صور عالم را که عبارت از اعیان است که از تجلی نفس حق صورت گرفت
 پس آن نفس الکی مثل جوهر سیمین است براس تمامی عالم و نیست نفس الکی مگر عین طبیعت مطلقه کلیم
 عالمه فعاله بخبر باطن و منفعل قابل براس ظاهر پس چون قابل کل طبیعت واحد است پس در مثل روح که

جبرئیل است بصورت بشری بعد (فالغناصر صورة من صور الطبيعة و ما فوق الغناصر و المولد عنما فهو الغیابان
صور الطبيعة و هی الارواح العلویة التي فوق السموات السبع و اما ارواح السموات السبع و اعیانها فی عنصریة بانها
من دغان الغناصر المتولدة منها و تكون عن كل سائر من الملائكة فهو منها فیم عنصریون پس عناصر صوری است از صور
طبیعیات و ما فوق عناصر و آنچه متولد شود از و پس او نیز صورتی است از صور تاسع طبیعت و آن ارواح
عالیه اند بالاسبع سموات و لیکن ارواح سموات و اعیان آنها پس آنان عنصریان اند زیرا که آنها متولد
از دغان عناصر اند و هر ملائکه متکون شود در آسمان پس او از عناصر است پس آنان عنصریان اند (و من فوقهم
طبیعون و لهذا وصفهم الله بالاختصاص اعني الملائكة لان الطبيعة متقابلة و التقابل الذي فی السما
الالیه التي هی النسب انما اعطاه النفس) و از فوق ایشان طبیعون اند و براسه همین وصف کرد
الله تعالی باختصاص ملائکه مطابق حدیث برای آنکه امور طبیعت متقابلة اند و تقابلیکه در آسمان الیه
است آنانکه نسبتند جزین نیست و او در النفس الی رجنه طبیعت کلیه مذکور پس چون قابل واحد اسم
رجل است و تشریح جبرئیل که روح است چه بعد البتة ذات حق ازین حکم خارج چنانکه فرماید (الارسی الذات الخارجة
عن هذا الحكم كيف جاز فيها النفس عن العالمين) آیا نهی ذات خارج ازین حکم با چگونه آمد غنی الزعالمین و مخصوص
بفناء مطلق گشت بخلاف دیگر اسما و مظاهر که آنها را غنا مطلق نباشد تا آنکه روح عظم که اعلی ترین ملک مقرب است
بطور متشکل گشت و بصورت نبی ماصلی الله علیه و سلم بر دوز فرمود پس و تشریح جبرئیل بصورت بشری بعد است
(ولهذا اخرج العالم على صورة من اوجههم وليس الا النفس الالی) و براسه همین که سوائ ذات حق غنی مطلق
نیست خارج شد عالم بر صورت آنکه او را بیا فرید و نیست آفریننده مگر نفس الی (فبما فیمن الحرارة علا و ما فیمن
من البرودة والرطوبة سفل و بما فیمن الیوسنة یثت و لم یمیززل) پس بسبب حرارت که در دست بلند شد
و بسبب برودت در طوبت که در دست سافل شد و بسبب یوسنة ثابت شد و متزلزل گشت این بر مقرر است
فلسفه یونانی است که در خزانه خیال مقید حضور شیخ مرحوم بود (فالرطوبة للرطوبة و الرطوبة للرطوبة) پس رسوب بر
برودت و رطوبت است (الارسی ان الطیب او الارقی و او لا حد یظن فی قارورة ماء فاذا رآه رسوب
علم ان النفع قد کمل فیسقیه الدوار لیسرع فی النفع و انما یرسوب رطوبة و برودة الطبيعة) آیا نهی طبیعت را
چون اراده کند که نشانیدن دوار براسه کسی بیند در قاروره بول او که چون بیند او را که تشست داند که
نفع کامل شد پس نشانند او را دوار سفل تا سرعت کند و درستی و جزین نیست نشیند براسه رطوبت و برودت

طبیعت او باز رفیع استبحا و کند پس میفرماید (ثم ان هذا شخص الانسان عجب طبیعتی بیدیهما متقابلان
والکانت کتایبیدیهما فلا تخاف بما بینهما من الفرقان) باز بدان که همچون کردار الله طبیعت این شخص انسانی را
بدو دست خود و آن هر دو متقابل اند و گرچه هر دو دست او مبارکند لیکن نیست به شیدگی بدان فرق که میان
هر دو دست (و لو لم یکن الا کونهما اثنتین) یعنی بدین لانه لایوترفی الطبیعة الامانیة سهاوی متقابله فجاء بالیدین
و گرچه نباشد آن مگر بودن آن هر دو و دوم او در دست برآی آنکه نه اثر کند موثر و طبیعت مگر آنچه
مناسب باشد طبیعت را و طبیعت متقابل است پس آور و موثر بدو دست (ولما اوجها بالیدین سماه بشرا
للمباشرة الملائكة بذلك الجناب بالیدین المضافتین الیه و حمل ذلك من عنایتهم لهذا النوع الانسانی
و هر گاه کسیکه ایجاد کرد موثر انسان را بدو دست نام داشت او را بشر برآی مباشرتیکه لائق بدان جناب است
بدو دستیکه فسوب اند لطرف حق و کرد این را از عنایت خود برای این نوع انسانی و از کتب سابقه و فتح
که برای ایجاد آدم حق مخلوق روح اعظم و برای موت بر طور همون روح اعظم جلوه گرد و تمثیل شد و فرمود
بر طور که این جلوه نمونه آن جلوه ایست که بر ذر سبت فرایم یعنی بصورت احمدی صلی الله علی صاحبها و سلم
پس تمثیل جبرئیل برای ایجاد مسیح چه بعدی دارد که شرف انسان زیاده از آنست که در بیان آید زیرا که ظهور
خاص روح اعظم است (فقال لمن ابی عن السجود له ما منع ان تسجد لما خلقت بیدی استکبرت علی من هو
ثلاثه یعنی عنصریام گشت من العالمین من العنصر و است کذلک) پس فرمود برآی کسیکه انکار کند از سجود بر آ
آدم چه چیز منع کرد ترا از سجده برای کسیکه پدید آوردم او را بدو دست جمالی و جلالی خود آیا تکبر کردی بر کسیکه او
مثل تست در عنصرت یا گشتی از طار اعلی غیر عنصری و تبتی از طار اعلی پس تکبر کردی یعنی بالعالمین من
علا بذاته ممن انیکون فی نشأته النوریه عنصر یا و امکان طبیعیا) و مراد دارد بالعالمین کسیکه بلند باشد بذات خود
از آنکه باشد در نشاء نوریه خود عنصری و گرچه باشد طبیعی رفعا فضل الانسان غیره من الالوان العنصریه
الابکونه بشر من طین فهو افضل نوع من کل ما خلق من العناصر من غیر مباشره بالیدین) پس نه فضل
شد انسان بر غیر خود از انواع عنصریه مگر بسبب بودن او بشری از گلاب پس او افضل نوعست از کل
آنچه پدید آورده شده است از عناصر غیر مباشرت روح اعظم (فالا انسان فی الرتبة فوق الملائكة الارضیه
و المساویه) پس انسان کامل در رتبه فوق ملائکه ارضیه و مساویه است و مراد از ملائکه ارضیه حیوانات اند
ظاهر باشند یا پوشیده چنان (و الملائكة العالمون خیر من هذا النوع الانسانی بالنقص الالهی) و ملائکه عالین

مستتر اندازین نوع انسانی جنس الهی مذکور گردد و در حقیقت تبعیت انسان اعلاست چنانکه در فضل آدمی گذشت
 و نفس ارادان یوسف نفس لای فی معرفت العالم فاندین عرف النفس فقد عرف ربه الذی لظرفیه پس هر که اراده کند
 که شناسد نفس الهی را پس باید که بشناسد عالم را زیرا که هر که شناخت نفس خود را پس شناخته است پروردگار را
 که ظاهر شده است در دایره عالم ظریف النفس الرحمن الذی نفس الله بهین الاسماء الالهیه ما یجده من عدم ظهور
 آثاره بطور انوار فاندین علی نفس بما اوجده فی نفسه فاول اثر کان للنفس انما کان فی ذلک الجناح ثم لایزال الامر
 نیز تنقیس عموم الی آخر ما اوجده اسی عالم ظاهر شد در نفس رحمانیکه نفس کرد الله بد و از اسماء الالهیه آنچه یافت
 او را از عدم ظهور انوار اسماء ظهور اسماء او پس احسان کرد بر نفس خود بد آنچه ایجاد کرد در نفس خود پس اول
 اثر که بود برای نفس جزین نیست بود درین جناب برای انهار اسماء بار همیشه نازل شد و تنقیس عموم
 تا آخر آنچه یافته شد نظم و افکلی عین النفس + کالظهور فی ذات النفس + پس هر فرد عالم ظاهر در عین نفس
 الهی که باطن است مثل ضوئیت در آتش صاحب طهارت نفس طهارت آتش را گویند یعنی ظهور هر فرد عالم
 بشکل ضوئیت نفس الهی مثل آتش خفیه و این امر زایل کشف ظاهر است و علم بالبرهان فی سطح انهار النفس
 و علم این برهان که هر دو عالم مقید است نفس حقیقی مطلق و مقید بی مطلق صورت نه مندر پس هر فرد عالم که مقید است
 در نفس حقیقی مطلق است در سطح نهار برای صاحب نوازل است این دلیل عقلی است و دلیل نقلی تلاوت
 سوره عبس فزاید و اهل کشف را بدان هر دو مقیاس نیست که مشاهده می نمایند دفری الذی قذفته + روایت دل
 علی النفس پس بنید آن ناعیکه گفتیم و ذکر او کردیم دلیل را بطور خوابی که دلالت کند بر نفس حقیقی دفری که من کل علم
 فی تلاوت عبس پس راحت دهد نفس را از هر غم در تلاوت او سوره عبس که اگر در نفس حقیقی صورت
 عهد الله این کتوم ای نبودی عتاب باری علیه السلام که کثر اعانت او فرمود لفرمودی (و لا تقبل الذی +
 قد جاد فی طلب النفس + فراه تار او بود و رفی الملوک و فی الشمس) و هر آینه بجای شد بر این برای آن موسی
 که آمد برای طلب آتش پس دید موسی آن متعلی را آتش حالانکه او نوری بود و او دیا کلین که مثل شامان باشند
 در او دیا مقیاسین که مثل شمس باشند در حقیقت صورت خیالی موسی که آتش بود و مثل شده بود (فاذا فتمت
 المقاسه + علم بانک استیسی) پس چون نمی مقاله گفتگو می من دانی بانکه تو قبل ازین تقریر نفس بود که
 در علوم و مباحث است او دیا ز سیده (و لو کان لطلب غیره + لراه فیہ و انکس) و اگر طلبیدی موسی غیر از آتش
 هر آینه دیدی حق را سیده در دونه گردانیدی و از او پس معلوم شد که حق تعالی متعلی شود و بسبب ظن عبودیت و بد آنکه

موسی وید صورت آتش که در صورت بود کمال جلال و جمال که دیدنش نتوانست و آن تجلی روح اعظم بود که در خیال موسی علیه الصلوٰۃ و السلام مرکوز بود پس چون در طلب آتش بود در آتش جلوه گر شد مگر موسی ندانست که این تجلی خیال نیست و چون باده سوم از خروج متعجل شد حسب فصل ۲۰ و غیره کتاب خروج فرمود که این نموده تجلیست که بر فرست فرایم یعنی بصورت احمدی صلی الله علی صاحبها و سلم تا اینجا بیان کلمه الله بودن مسیح شد اکنون از عبودیت آنحضرت میفرماید و اما بده الکلامه العیسویة لما قام لها حق فی مقام تعلم و تعلیم استفهامها عما نسب الیه بل هو حق ام لایع علمه الاول بل وقع ذلک الامرام لا و لکن وجه خصوصیت این کلمه عیسویة یعنی عبودیت تا که العبد و مانی یدر ملولاه ظاهر شود آنکه هر گاه یکبار قائم شد برای کلمه عیسویة حق در مقام تعلم و تعلیم که علم و آتش حضرت است کاملین را در آید و لکن علم حق حتی تعلم الجاهلین منکم علم خود فرمود و علیکه بصور انبیا حاصل شود در آید ام جستم آن تذکروا الجنة و لما علم الله الذین جاهدوا انکم و علم الصابرین علم خدا گفته شد استفهام کند الله تعالی در قیامت ازین کلمه از آنچه نسبت کرده شد لطرف مسیح و مریم مثل الوهیت مغایرة الوهیت خدا که بعضی مضاری مسیح و مریم را مغایر حق دانسته پرستیدند که آیا آنچه منسوب کرده شد لطرف الوهیت مغایره حق است یا ناقص مع علم حق با دل آنکه آیا واقع شد این امر بانه زفقال لبارئ قلت للناس اتخذونی و امین من دون الله پس فرماید الله تعالی بر روز قیامت آیا تو گفتی بر اے آدمیان که بگیدم او را در مرد عالم غیر خدا زفقال بربن الادب فی الجواب المستفهم لانه لما تجلی له فی هذا المقام و هذه الصورة اقتضت حکمة الجواب فی التفرقة بین الجمع پس لابد است در جواب برای دریافت کننده زیرا که هر گاه یکبار متجلی شد حق بر اے عیسوی و مریم مقام الوهیت و درین صورت عیسوی خواهش کرد حکمت جوابی را در تفرقة بین جمعیت نا خصوصیت عیسوی و الوهیت حق را دعایت ماند زفقال و قد التفتیر به بجانک فجدد کاف الذی تقضی المواجهة و الخطاب لیکون لے من حیث انما لنفسی و ذلک ان اقول انیس لے حق ای ما یقتضیه هویتی فلا ذاتی پس مسیح عرض کند و مقدم کند تشریح را بقول خود بجانک پس حد کند لکافیکه خواهش کند مواجبت و خطبه را که نه باشد آن خطاب از حیثیت ضمیر تکلم که اناست برای نفس خود سوای کاف یعنی مغیره کلمه قرار از آنکه گویم الوهیت را که نیست حق در برابر من بخصوصه بغیر از تو ای نه خواهش کند الوهیت مستقله را هویت ذات من را که نیست قلته فقد علمته لانه است القابل و من قال امر الله علم ما قال اگر گفتی پس تو دانسته زیرا که در صورت من تو قائلی و هر که گوید امر الله پس او دانسته است مقوله را الهیه جایجا در انجیل است که هر مطیع من شد مطیع خداست امر حق از آن

از آن خدا است دانست اللسان الذی الکلم به کما اخبرنا رسول الله صلی الله علیه وسلم عن ربی فی الخبر الا انی
 فقال کنت لسانه الذی یتکلم به فجل هو یتیم عن لسان الکلم به ونسب الکلام الی عبده واولان زبانی که کلام کنم
 بدو چنانکه خبر داد ما را رسول خدا صلی الله علیه وسلم از پدر و دو کار خود در خبر آنی که فرمود با شتم آن زبانی که کلام کند
 عبید صاحب قریب لوانفل بدو پس گردانید حق هویت خود را عین زبانی که کلام کند بدو و نسبت کرد کلام را
 به طرف عبید خود در حدیث مذکور در فقه تم العبد الصالح الجواب بقوله تعلم مافی نفسی و الکلم الحق و لا اعلم مافیها
 فنفی العلم عن هو یتیم لسان حیث انه قائل و ذواخر باز تمام کرد عبید صلح یعنی عیسی علیه السلام جواب را بقول خود
 که بدانی آنچه در نفس منست که مقیدم و تو مطلق پس فاقم منفیست و تکلم در منصورت حق شد و ندانم آنچه در غیب
 نفس مطلق است پس نفی کرد عیسی علم را از هویت عیسی از حیثیت هویت مخصوصه منفیه منخاره نه از حیثیتیکه
 قائل و صاحب اثر است که او حق مطلق است (انک انت علام الغیوب) بدستی تو داناترین خوبی پس
 تو عالم غیب منی نه من (فما بالفصل و العاود) پس اور وسیع در قول خود انک انت علام الغیوب بضمیر فصل
 انت و ضمیر عاود که بر اے حاضر مقدم کنند (تاکید البیان و اعتمادا علیه) بر اے تاکید بیان و اعتماد بدو
 (اولا لعل الغیب الا الله) زیرا که ندانند غیب را مگر الله تعالی و بر سویی که حسب آیه لا یظهر علی غیبه احد
 الا من اراده من رسول علم غیب عطا شود و غیر علم حق در شهود نباشد چنانکه از آیه حتی تعلم و آیه لما یعلم الله
 ظاهرا شد که علوم آنحضرات منسوب بحق باشد و ظنون اهل ریل و نجوم و غیره علم نباشد که عبارت از یقین
 است (و فرق و جمع و وحد و کثر و وسع و ضیق) و فرق کرد از نظر تنزیه حق و جمع کرد از قول خود انکنت تائمه
 فقد علمته و توحید ساخت از قول خود تعلم مافی نفسی و لا اعلم مافی نفسک و کثرت بنمود که نسبت کلام عبید کرد
 و وسیع کرد حق را که انانیت مسیح در انانیت حق محو شد و تنگ کرد بصورت مقید فقه قال متمما الجواب
 ما قلت لم الا امرتی به فنفی اولاً بشیر الی انه ما هو ثم اوجب القول او با من استقمم باز مسیح عرض کند
 تمام کننده در جواب گفتیم برای ایشان مگر آنچه حکم فرمودی مراد ان پس نفی کرد اول قول خود را اشاره گفتند
 بطرف انکه نیست مسیح در انجا چیزی باز واجب کرد قول را بر اے خود بر اے او بدو ریاضت کننده (اولاً
 لم یکن کذک لک لا تصف بعدم علم الحقائق و ما شاه من ذلک فقال لا امرتی به و انت الکلم و انت لسانی
 و اگر نکردی چنین هرگز مینه متصف شدی بنیاد استن حقائق و پناه است ازین که مسیح خاتم ولایت و قف
 از حقائق نباشد پس گفت مگر آنچه امر کردی مراد و بیعت تو شکلی بصورت تو زبانی (فانظر الی هذا التنبیه الروحیه

الایة ما لطفنا وادقنا پس غور کن بطرف این نبوت و اخبار روحی الهی سچی چه قدر لطیف و دقیق است
 باز گفت (ان اعبدوا الله) و آنچه حکم تو بود مطابق او گفتیم که عبادت کنی را در اخبار بالاسم الجامع لا اختلاف
 اند و فی العبادات و اختلاف الشرائع و لم یحصل ما خلاصا و دون اسم بل جار بالاسم الجامع لکل اسم و در مسیح
 اسم جامع الله بر اسم اختلاف بندگان در عبادات و اختلاف شرائع و نه خاص کرد مسیح اسم خاص را
 بدون اسم و ریاضت بلکه آورد باسم جامع برای کل اسرار ثم قال له ربی و ربکم و معلوم ان نسبت الی موجود ما
 بالربوبیة نیست عین نسبت الی موجود آخر فلهذا لم یقل له ربی و ربکم بالکنایة بل بالکناية المتکلم و کنایة الخطاب
 از وصف کرد بر اسم الله بر سه من و رب شما معلوم است که نسبت اسم بطرف موجودی بر ربوبیت
 عین نسبت او بطرف موجودی دیگر پس بر اسم همین تفصیل کرد لفظ الله را بقول خود ربی و ربکم بدو ضمیر متصل
 یعنی تکلم و بعضی جمع مخاطب پس بدین جهت عبادت را مخصوص باسم الله جامع ساخت و نکته در لفظ الله
 ما امرت به باقیست آنرا میفرماید و ثابت است نفس ما مورد نیست موسع عبودیت از لا یوحی الی من ینصرونه
 الا تمثال و التمثیل پس ثابت کرد از قول خود الا ما امرت فی نفس خود را ما مورد نیست نفس ما مورد بطور ما لطف
 فی النسبت مگر عبودیت مسیح زیر آن امر کرده شود مگر کسیکه تصور شود از و امتثال و گرچه نکند و چون ذکر امر کرده
 را امر و ما مورد ذکر کرد بدین نظر تفصیل میفرماید و لما کان الامر مننزل حکم الامر تبذلک تبیین کل من نظری مرتبه
 ما بها لطیفه حقیقه تبذلک الامر مرتبه الامر لما حکم نظری کل ما مورد و مرتبه الامر لما حکم پیدا فی کل امر ليقول الحق
 اقموا الصلوة فموا الامر و الکلف و الکلف الامر العبد و چونکه امر مننزل میشود حکم مراتب گوناگون بر اسم
 همین منبغ شود آن هر امر و ما مورد در مرتبه که ظاهر شود بدینچه دهد او حقیقت آن مرتبه خواه امر و ما مورد
 حق باشد یا بنده پس مرتبه ما مورد بها حکمیت که ظاهر شود در هر ما مورد و بر اسم مرتبه امر حکمیت که ظاهر شود در
 امر چنانچه فرماید حق بر پا دارید نماز پس الله تعالی امر است و تکلیف دهنده نماز و تکلیف داده شد و ما مورد
 عباد است و ليقول العبد رب اغفر لی فموا الامر و الحق الامر و گوید بنده ای پروردگار چو پیش من بنده درین
 صورت امر است حق ما مورد خواه در اصطلاح بنظر اشتغال اول را امر گویند و دوم را دعا لیکن حقیقت طلب
 یکسانست (فما یطلب الحق من العبد بامر هو بعینه یطلب العبد من الحق بامر) پس آنچه طلب کند حق از عبد
 بامر خود مثلا اقموا الصلوة آن بعینه طلب کند بنده از حق بامر خود مثلا در رب اغفر لی و لهذا کان کل
 دعا محابا و لا بدوان تاخر و بر اسم همین که مطلوب حق و ملق و تقبیل است شد هر دعا ممکن مقبول و نامردود

قبولیت و گرچه درنگ کند و گمایتاخر بعضی مکلفین من اقيم مخاطبا با قامة الصلوة فلا یصلی فی وقت فیوضه
 الا مثال ویصلی فی وقت آخر الحان متمکنا من ذلك فلا بد من الاجابة ولو بالقصد چنانکه تاخر کنند بعض
 مکلفین از کسیانکه قائم کرده شده اند مخاطب با قاست نماز پس بخواند نماز در وقت پس درنگ کند و زمان
 برداری و خواند در وقت دیگر اگر چه باشد قادر برین پس لابد است اجابت امر و گرچه بقصد باشد و نه تسلیم
 نباشد که مخاطب با قاست نماز کرده شده است در حالت صحت و یا در داشت این کلام در طلب غیبه
 استعداد نیست و هم در حکم شرعی حق که هر دو کیاست و طلب استعاده و طلب حکم اراده حق بقدر کمال
 شرائط درنگ نکند و آنچه معنی آیه ادعونی استجب لکم در سابق نوشته ایم بدان معنی درنگ در جواب نمی افتد غور
 باید کرد رقم قال و کنت علیکم ولم یقل علی نفسی معمم کما قال ربی و در کلم باز فرمود و بودم بر ایشان یعنی گواه
 و نگفت بر نفس خود با ایشان چنانکه فرمود پروردگارم و پروردگار شما در سابق و پیش می آید که شهادت
 مسیح عین شهادت حق بود بر اسه ایشان و شهادت ایمان الانبیاء شهادت علی الممهم ما و اموالهم
 بودم بر ایشان شهادت تا وقتیکه بودم در ایشان زیرا که انبیاء شهادت بر ائمه خود با تا وقتیکه باشند در ایشان
 و فلما توفیتنی اسی رفتنی الیک و محبتی عنتم کنت انت الرقیب علیهم فی غیر اوقاتی بل فی مواضع و اوقات
 البصر هم الذی یقیضه الما یقتضی انفسه نشود و الحق ایاه پس هرگاه سیکه کامل کردی بر اسه من آنچه
 نوشته بود در کتب سابقه که برادر کشیدند و جان خود بحق تعالی سپرد بغیر از آنکه اینجانب را قتل کنند و استخوان
 بشکنند پس در قمر کردند و شب بیدار نشیند بر فاسته تا چهل روز بر حواریین ظاهر ماند و خیر باد شاهرست خدا
 اسلامیه و هم نزول روح القدس بر حواریین داده بر آسمان را دست پس حضرت شیخ تفسیر توفیتنی باخبر میاید که
 ای بلند کردی مرا بطرف خود و در حجاب کردی ایشان را از من و در حجاب کردی مرا از ایشان بودی تو نگهبان
 بر ایشان و غیر داده من بلکه داده ایشان نگهبان شدی زیرا که بودی تو آن بصرشان که خواهش کنند مراقبه
 را پس از اینجا شود انسان نفس خود را نشود حق است او را تحقیق معنی ما قتلوه و ما صلبوه و معنی توفیتنی
 وانی متوفیک در افکند در سابق گذشت (و انما جعله بالاسم الرقیب لانه جعل الشهود له فاراد ان یفصل بینه و
 بین ربه حتی یعلم انه هو لکونه عبدا وان الحق هو الحق لکونه رباً له لانه بنفسه بانه شهید و فی الحق بانه رقیب) و نگردد انید
 را بخصوص باسم رقیب مگر برای آنکه گردانید شود بر اسه نفس خود پس اراده کرد که فاصله کند میان خود و میان
 حق تا داند که عیسایست برای بودن آنحضرت علیه السلام بنده و حق حق است بر اسه بودن حق

پروردگار برای پیوستن آورد برای نفس خود با آنکه او شهید است و در حق آنکه او رقیب است (و قدم حق
 نفسی فقال علیهم شهید اما دست نیم اختیار العلم فی التقدّم داو باو اخذتم فی جانب الحق فی قوله انت الرقیب علیهم لما یستحق
 الرب من التقدّم بالربوبه) و مقدم کرد مسیح است را در حق نفس خود پس فرمود بر ایشان بودم شهید تا وقتیکه بودم
 در ایشان بر اسم اختیار ایشان در تقدّم و بر اسم ادب و رعایت ضعف و موخر کرد او شان را در جانب حق و قول
 خود که تو رقیب بر ایشان بر اسم آن تقدّم رتبه که مستحق است از اسم ادب (ثم اعلم ان الحق الاسم الرقیب الذی جلیه عیسی
 لنفسه وهو الشهید فی قوله علیهم شهید افقال و انت علی کل شئ شهید فجار کل العموم و بشئ لکونه انکرا انکرات) بالبدایه انکرا
 برای خدا این اسم رقیب است که گردانید عیسی برای نفس خود که او شهید است در قول آنحضرت که بر ایشان شهید
 است زیرا که فرمود و تو هر شئ شهید می پس آورد و کل که لفظ عموم است و بشئ بر اسم بودنش انکرات پس
 بودن مسیح شهید بودن حق است شهید بصورت مسیح (و جابر بالاسم الشهید علی کل شئ و بحسب مقتضای حقیقه
 ذلک المسمود) و آورد با اسم شهید در آیه مذکوره برای خدا تعالی زیرا که او شهید است بر هر شئ و بحسب آنچه خواهد اورد
 حقیقت آن مسمود بنده (فبینه علی انه تعالی هو الشهید علی قوم عیسی حین قال و کنت علیهم شهیدا و دست نیم نمی
 شهادة الحق فی ماده عیسویه که ثابت است لسانه و بصره) پس تنبیه کرد عیسی بر آنکه او تعالی او شهید است بر قوم عیسی
 و تنبیه گفت و بودم بر ایشان شهید تا وقتیکه بودم در ایشان پس آن شهادت عیسی شهادت حق است و داده
 عیسویه چنانکه ثابت شد از حدیث قدسی که حق آن زبان عجم و بصرا و دست (ثم قال کلمه عیسویه و محمّدیه) گفت
 عیسی کلمه ذیل که او عیسویه است و هم محمدیه را ما کونما عیسویه فانها قول عیسی با جابر الله عنه فی کتابه لیکن بودنش
 از عیسویه پس بسبب آنکه قول عیسی است در آخر کتاب متی با جابر الله تعالی از عیسی در کتاب خود قرآن (و اما کونما
 محمدیه فلو قوعها من محمد صلی الله علیه و سلم بالمكان الذی وقعت فیهِ و قام بها لیلۃ کامله یردد هالم لیلۃ لی غیر
 من طلوع الفجر) لیکن بودن آن کلمه محمدیه پس بر اسم وقوع آن کلمه از حضرت محمد صلی الله علیه و سلم بهمانیکه
 واقع شد در دو واقعه ماند آنحضرت صلی الله علیه و سلم بدان کلمه شب کامل که تردید کرد آنرا که نه بخا و زکر و بفرقت
 غیر اوتا آنکه فجر طلوع کرد و این قبل از حج الوداع شده بود تا آنکه در حج الوداع گناهان است حضرت
 صلی الله علیه و سلم از منظم که درجه تقدّم دارند و غیر منظم که درجه تاخورد دارند بخشیده شدند در آخرت پس در دنیا آنچه
 سزا یا بند کافیت و آن کلمه که مسیح به نسبت او شان فرمود در دنیا چنانچه در آخر کتاب متی است نه در
 قیامت اینست (ان تعذبهم فانهم عبادک و ان تغفر لهم فانک انت العزیز الحکیم) اگر عذاب کنی او شان را

الاسم اذا اعطاه الحق لمن اعطاه من عباده من الحق بالمعنى المعطى له هذا الاسم بالعزیز فیکون منبع الحی علی ید الحق
 والعند سب من الانتقام والنداب، واین است چون عطا کنند او را حق به بندگانی که دهد مستحق شود حق به خود
 کسی که داده شده براسه او این اسم مستحق است بعزیز پس باشد این اسم از چند بجایست از آنچه اراده کند بدو هم
 مستقیم و در سب از انتقام و عذاب و جوار بافضل و العاده ایضا تاکید علی بیان و تکرار الایة علی مساق واحد فی
 قوله انک انت علام الغیوب، و آور و بضمیر بفضل و عداد نیز برای تاکید بیان و تاکد است بر یک نسق
 در قول او تعالی انک انت علام الغیوب، و قوله کنت انت الرقیب علیم فجاء ایضا انک انت العزیز الحکیم و
 در قول او تعالی کنت انت الرقیب علیم پس در نیز بضمیر فضل انک انت العزیز الحکیم و کان سوال من الی حق
 علیه وسلم و الحاح حاشیه علی ربی استلزامه لیلک کماله الی طلوع النجود و طلب الاجابة پس این قول بود سوالی و الحاح
 از حق صلی الله علیه وسلم بر پروردگار خود در سوال شب کامل تا طلوع فجر که تردید کرد از ابراس طلب اجابت
 و طلب سماع الاجابة فی اول سواله ماکرده پس اگر شنید حق اجابت را در اول سوال نه تکرار کردی آنرا و کان الحق
 بعزیز علیه وسلم ما استوجبوا به العذاب عرضا مفصلا ليقول فی کل عرض عین ان تعذبه فانه عذاب
 و ان تعذبه فانه عذاب العزیز الحکیم و حق پیش میکرد بر حضور صلی الله علیه وسلم فصول گنا اینکه مستوجب
 شده اند بدان عذاب را عرض مفصل پس عرض نمودی حضور صلی الله علیه وسلم بر استحقاق درین عذاب
 و عین عین آیه مذکوره و فلورای فی ذلک العرض ما یوجب تقدیم الحق و اثار جنابه لدعای علیم لانه پس اگر دید
 حضور صلی الله علیه وسلم درین عرض آنچه واجب کند تقدیم حق و اختیار جناب حق البته بدو عا کرد بر ایشان
 نه نیک و عداد فاما عرض علیه لاما استحقوا به بالعظیم هذه الایة من التسليم بعد و التعرض لعقوبه پس نه پیش کرد
 حق بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم مگر چیزیکه مستحق بود است بدو آن چیز که راکه دهد او را این از تسلیم براسه
 خدا و تعرض براسه عفو او و نگفت حضور صلی الله علیه وسلم بتصریح اللهم اغفر لکم تا که جمله کار بر خدا نخواست
 سپردمانده آیت شغل برین معنی است و ایجاب گناهای عذاب را منافی بخشش ایشان بنظر عفو نیست که
 اجنابت و شفاعت باشد و تاخیر اجابت بنظر پیش کردن فصول گناهای بود تا عظمت سائل و عفو حق باشد
 و بدان اشارت فرماید و قد ورد ان الحق اذا احب صوت عبده فی دعائه ایاه اخر الاجابة عنه حتی یکرر ذلک منه
 عبا فیه لا یضاع عنه و لذلک جاء بالاسم الحکیم و الحکیم هو الذی یضع الاشیاء فی مواضعها و لا یعدل بها عما یقتضیه
 و یطلبه حقها لیسفهاها و در حدیث که حق چون دوست دارد او از بند خود را در خواندنش حق را

اعمال بیدار و نزول روح قدس جوار یون بر پناه و پیرس را انتظار باد شاهی است آسمانی بود و هم نسبت باد شاهی
 خدا طرح بطرح میگرداند چنانچه تفسیر میباشم فی الانجیل در فصل پنجم متی از زمان قیام که فرمود که مبارک آنان اند
 که غریب دل اند زیرا که باد شاهی است آسمانی او نشان راست مراد مسیح ازین غریب دلال مثل بسیار و جبر و جبر
 و غیره است کسان اضراری اند که بهفت پرغ کرده در فصل ۴۴ مکاشفات مذکور اند که پیشین گوی حضرت صلی الله
 علیه و سلم میگرداند پس ذکر آنان در ضمن محمد رسول الله بود که مسیح تصدیق کرد که بعد از هجرت تسلی یافتند چنانکه فرماید
 زیرا که تسلی خواهند یافت یعنی از هجرت مبارک آنان اند که حلیم اند یعنی ابو بکر زیرا که وارث زمین خواهند شد
 و چنانکه در درس ۱۱۴ آورده است در نسبت صدیق اکبر رضی الله عنه مذکور است که وارث زمین خواهند شد مبارک
 آنان اند که گرسنه و تشنه را استیباری اند یعنی عمر فاروق رضی الله عنه زیرا که آسوده خواهند شد مبارک آنان که
 رحیم اند یعنی ذی النورین رضی الله عنه زیرا که بر ایشان رحم کرده خواهد شد مبارک آنان که پاک دل اند
 یعنی علی مرتضی کرم الله وجهه زیرا که خدا را خواهند دید یعنی بصورت مصطفی علیه الصلوٰة والسلام مبارک
 آنان که صلح کنندگان اند یعنی امام حسن و حسن فرزند مصطفی که در نسبت آنجناب علیه السلام دارد که این پسر صلح کند
 ما بین دو گروه عظیم اهل اسلام زیرا که فرزند خدا گفته خواهند شد یعنی فرزند رسول خدا صلی الله علیه و سلم
 مبارک آنان که بنظر استیباری مظلوم شوند زیرا که باد شاهی خدا ایشان را استیباری امام حسین شهید کربلا
 رضی الله عنه بعد از نصیحت برای امت خود میفرماید که من برای باطل کردن تورات نیامده ام بلکه برای نسخ
 کردنش که حکم تورتا این وقت کامل شد و هر که باطل بگوید در باد شاهی آسمانی دلیل بد گفته خواهند شد
 الحاصل قریب است جاد و کتاب متی ذکر سلطنت خدای تعالی باد شاهی است اسلامی که در تلمها آورده که مفصل در تفسیر حیات میری
 کنم و ذکر احمد ام درین کتاب است که از کتاب انجیل چون مصرح کنیم و در چند جاد و کتاب انجیل مرقس ذکر باد شاهی است
 خدا کرد گفت که قریب است و درین کتاب هم ذکر احمد است که بیان خواهیم کرد و در انجیل بیان ذکر باد شاهی است
 خدا اسلامی است و با سوره آل عمران و سوره مریم مطابقت دارد چون بعد از وفات از قبر برخاسته مطابق
 فصل آخر لوقا پیشین گوی باد شاهی است آسمانی بود و هم پیشین گوی نزول روح القدس بر جوار زمین خود
 ساخت که موبد از روح قدس خواهد شد و هم تصریح میار اگر تشریف آوردی که فرمود و بعد از آنکه مسیح
 از قبر برخاسته باز پیشین گوی باد شاهی است آسمانی کرد چنانکه در باب اول کتاب بحال است و هم پیشین گوی
 نزول روح قدس بر جوار زمین که بر درختک است بوقوع آمد فرمود که جوار زمین از اسباب و شاهی است آسمانی

لیکن مسیح از دافع کرد و در انجیل یون تصدیق مسور نکست است نه به یح اسم احمد و هم ذکر نماید حواریین
از فایده است که مسیح براسه نشان وعده کرده بود پس بدانکه او ادا مسور نکست مذکور است که مسیح براسه
اسرائیل گفت که مخصوص مجاریین که من بطرف نشان رسوالم در مایه تصدیق کننده بود برای تو رتبه انچه در حق
صیبت است و انچه در حق منی عظم در فضل ۸ سفر ششم است بشارت دهنده برای رسولی که آید بعد ازین نام او
احمد ما خود از حمد منی بزر او فضا است و در درس ۹ فصل ۸ سفر ششم مذکور است که بر انچه منی انا عیسی فریاد تسلیم
کنند و از ارشاد انحضرت صلی الله علیه و سلم بود که مسیح منی راست بود پس مسیح ازین خبر خود نمیدانید همون در فصل ۱۲
یوحنا موجود که مسیح بابنی اسرائیل فرمود که من رسول از ان خدا ابلیس شایسته در درس ۹ فصل ۱۲ یوحنا
است که بدانکه برین ایمان کرد برین نه بلکه برو که مرا فرستاده است ۲۵ و هر که مرا بیند فرستاده مرا بیند ۲۶ من
در جهان نور شده ام تا هر که برین ایمان آید در ظلمت نماند ۲۷ و هر کسی که شنید و ایمان نیاورد و بر من حکم
کننده که معذور در فضل ۸ سفر ششم است تا نیمه را که برین براسه این نیامده ام که بر جهان حکم را نم (و احمد با منی)
بلکه براسه اینکه جهان را بکار دارم ۲۸ هر که مرا رو کند و شنید نام من دل نکند برای او حکم کننده عظیم (یعنی احمد) است
کلا اینکه گفته ام همون در روز آخر یعنی بر در سبت از آنگاه مقرر کند و در درس ۹ فصل ۱۲ یوحنا هم ذکر آنست
که من حکومت کننده یعنی آنکه در فضل ۸ سفر ششم مذکور است تا نیمه و در درس ۹ فصل ۱۲ یوحنا هم ذکر آنست
و در فصل ۱۲ منی و لوقا کی کتاب این یکی طرف اشارت او حسب مسیح کرده اما بر مطابق فصل ۱۲ یوحنا که
بود که آنکه که جو کوئی بجای ما اینجا اسیر من را که حکم با سپا نکرد و بگایست حضور صلی الله علیه و سلم و نیز در آخر سوره
صفت تعلیم برای حواریین خاص و آن ذکر خاص برای حواریین که در انجیل است ان ذکر قابلیت است
که موجب گشتند و در احمد از زمان خود حسب ۹ فصل ۱۲ یوحنا میفرمود و اگر حواریین منی دانستند و آن اشارت بنزد
روح قدس است تا هنگامیکه بجلال خود رسیده بودند و در باب ۱۲ یوحنا مذکور است که هنگامیکه مسیح بجلال خود
رسید فرمود که من از خدا و خواست خواهم نمود و او تسلی دهنده دیگر براسه شایسته خواهد کرد و درین شنگیونی
نزار اهل اسلام بالنضاری است بالنضاری گویند که این قابلیت همون روح قدس است که بر او اختیار
مسیح بود و قدری افزا بر حواریان حسب فصل دهم منی و غیره شده بود پس او در بیان ایشان بود و کمال نزدش
یو ثبوت پست مقرر شده بود و او بعد از ان درستی و گنگاری ایشان حکم کرد چنانکه مفصل در احاطات ایزدی
نایم و اهل اسلام گویند که این بحق حضور صلی الله علیه و سلم است و حق آنست درین امر که بالنضاری گویند

زیرا که ارسال فارقلیت با اختیار مسیح بود و حضور صلی الله علیه وسلم حسب نامه عبریان که اخذ از مر لوطیست
 نه مسیح را اختیار بودند آنرا که بالاتر از مسیح که در بیان اند و در کتاب مکاشفات یوحنا الاول تا آخر ذکر اهل اسلام
 که در سه باب اول هفت کلیسا تحریر می کنند که آنچه بر امور آینده اسلامی ایمان آرد و در این بخشی و حصه از
 درخت حیات یعنی از دولت احمدی بدیم و در باب چهارم او ذکر تخت نشینی حضور صلی الله علیه وسلم می نماید
 که آن حضور صلی الله علیه وسلم را بست و چهار عامل بود و هفت نصاری هفت کلیسا این را وجه و وجه و بلام
 عداس و یقین و یاس و در که مثل هفت چراغ روشنی از پیشین گوئی میدادند و چهار خلفا مشهور اند که هر یک
 ایشان را شش شش شش یعنی حکام بودند که از دار الخلافت نام ایشان و ماتحت را حدی نباشد و ذکر
 قرآن مثل سمندر بلور مثال هم مذکور است و در فصل پنجم ذکر کتاب است که بر دست آنحضرت صلی الله علیه وسلم
 عرض نشین بود و هر کرده هفت مهر چون حسب فصل ششم مهر اول کشاد در و خلافت صدیق ظاهر شد و در کشاون
 مهر دوم ذکر خلافت فاروق صاحب کشاد است و در کشاون مهر سوم ذکر خلافت ذی النورین مود کشاون
 مهر چهارمی ذکر خلافت مرتضی است و باز آنچه در کتاب مذکور است در تفسیر حیات سرمدی نوشته ایم و در دولت
 و چهار بزرگ تخت نشین بست و چهار سلطنت است که در عرصه هزار سال اهل اسلام بود و آمدند از معاویا
 و مر دانیه و عباسیه و غیره و تارمان مهدی و دجال و مسیح و یاجوج و ماجوج اهل جزایر مسطور است
 چنانکه تفصیل در کتاب حیات سرمدی نوشته ایم

فائده در ذکر حواریین مسیح بدانکه از جمله دوستان مسیح علیه السلام و از ده اشخاص ممتاز بودند ا- بطرس
 ۲- یعقوب ۳- یوحنا صاحب انجیل و انجیلات و مکاشفات ۴- اندریاس ۵- فیلیپوس ۶- توما ۷- بر تلما
 ۸- متی ۹- یعقوب پسر حلفا ۱۰- سمعون ۱۱- یهو دا بن یعقوب ۱۲- یهو دا اسکر لوطی پس بطرس اول ایشان بود
 و یهو دا اسکر لوطی را در بروی مسیح مردود شد و تبا هگشت پس بقعه متی صاحب انجیل مقرر گشت و حسب فصل
 دوم کتاب اعمال از روح القدس لمبس گشتند که بنات گوناگون گفتگو میکردند پس یعنی یهودیان گمان نشسته
 بودند که این از جوش می است لیکن بطرس بیان کرد که این نه از می خور است بلکه این موجودی است
 که پیش از روز عظیم و نامدار خداوند یعنی قبل هزاره هفتم بی سینه موعود و وعده نزول روح قدس است پس بطرس
 و یوحنا حسب فصل سوم اعمال در نیل بودند که نخل مادر ترادر آید نمودند پس یهودیان تعجب نمودند و بطرس
 از دیان شان بر خاست و با ایشان نصیحت کرد و از جمله نصایح حسب دس ۹ فرمود که توبه کنید و با گشت

نمائند تا که گناہان شامو شوند و تا که زمان تازه گیر از حضور خداوند بیا بید (این همون زمانه ہزارہ ہستم نسبت
مقدس است کہ در ان وقت حسب فصل ۲۰ و ۲۱ انیال خداوند بابرخواست و شاخ یازدهم ہر قلی رومیہ برابر باد
منود و بعد از انکہ سلطنت خدا ضعیف شود و حسب درس ۳۴ فصل ۲۰ مذکور فصل ۲۴ ممتی بر اسے تقویت دین
اسلام مسیح بار و گر خواهند آمد چنانکہ در درس ۳۴ فصل سوم اعمال است) و عیسائی مسیح را کہ قبیل ازین بشاند کردہ
شدہ بود و باز فرستند انہ را بایہ کہ آسمان اورانگا ہار و تا وقت نبوت انجہ خداوند بربیان پیغمبران مقدس
خود انہ را یام قدیم فرمودہ است (یعنی تا وقتیکہ فرمودہ انہا کامل نشود و عیسای السلام بار و گر تشریف نہ نیارود
انچہ قبیل از بار و گر آمدن مسیح مشہور است تفصیلش فرمود) ۲۲ کہ موسیٰ بہدران (در فصل ۸ اسیر شنے) گفت کہ
خدا کے شام خداوند پیغمبرے راتل من الہ برای شما از میان برادران شما مبعوث خواهد کرد (یعنی از برادران
دوازده قوم اسرائیل نہ از اولادشان) ہر چہ اول شا گوید شمارست کہ اطاعت نمایند ۲۳ و پنجمین خواهد بود
کہ ہر کس سخنان آن پیغمبر را نشنود از قوم بریدہ خواهد شد ۲۴ (دیکہ پیغمبران از شومیل و متعاقبان او کہ چیزے
انکلم نمودہ است خبر ازین ایام دادہ است) چنانکہ مفصل سابقا دریافت شد ۲۵ و شامپران آن پیغمبران است
و پسران آن و شقیہ کہ خدا با پدران مامون کرد چون بابر اہم گفت کہ گلی قبایل ازین بیل تو مبارک خواهند شد
انچنانکہ از درس ۳۴ فصل ۲۰ انکو بن نسبت بنی سبتہ فرمودہ شدہ است) پس شین خدا پسر خود عیسے را بر خیر اند
ہر و شام فرستاد کہ برکت دہد شمار بگر و انہا کس را از اعمال زشت خود انہا یعنی تاسلی و ہندہ و دو شریف
آرد و چون این پیشین گوئی بطرس بر کوہ زیتون شدہ بود کہ جملہ حواریین تسلیم کردند بدین وجہ در قرآن مجید
کوہ زیتون قابل قسم گشت چنانکہ بر کوہ نین دہم بر کوہ زیتون مسیح علیہ السلام پیشین گوئی کرد و قابل قسم شد و
حالات حواریین حسب آیہ و کتاب ما قدموا و انما ہم در کتاب اعمال مفصل است مطالعہ باید کرد و جملہ حواریین
چون قول بطرس تسلیم کردند پیشین گوشتند و ہم رجل صالح استیقان این پیشین گوئی موسے را در درس ۳۴
فصل ۲ کتاب اعمال نسبت زمانہ اسلام کرد و ہم فیلبوس حواری نسبت زمانہ بادشاہت خدا حسب
درس ۱۲ فصل ۸ کتاب اعمال پیشین گوئی کرد و پیشین گوئی یو دابن یعقوب در نامہ یو داکر کہ ہر کہ بہ
خداوند سخریہ کند خداوند اورا سزاوارد و انہا در این نقل از کتاب ادیس کرد و پیشین گوئی یوحنا حواری از
نامہا است و کتاب اسکا شفات مخفی نیست و قصہ بطرس و یوحنا ہر دو رسول و جلاسیل ثالث و استیقان
رجل صالح در قریہ بیت مقدس انچہ واقع شدہ در انطاکیہ ہمہ در کتاب اعمال مفصل است الفرض انچہ مذکور

پس قبل مذکور است در کتاب اعمال مفصل است و نیز یعقوب حواری در درس ۵ باب دوم نامه پیشین گوی
 باو شاه است خدا زمانه اسلام کرد و آنچه پولوس مقدس پیشین گوی نسبت زمانه اسلام کرده کسی دیگر نگزیده که شخصی مغز باز
 مثل لوقیا تا بعیست و او بتدعیم ایشان واقعت کتب مقدسه است و نامحبات او در مجوعه انجیل بسیار اند
 که در اکثر مقام را به اهل صائب و در بعضی جا لغزش در راه خورده در مثل مقدمه قربانی و ختنه و غیره و گریه شده
 بپدر برگشت و انقی مطالب کتب سابقه آنچه در نامحبات آنجناب مفصل دیگر نوشته و از تحقیق و تفسیر مطالب
 آنجناب مطالب حدیث آیات قرآنی صاف صاف برمی آید مثل و تفسیر سبب هزار هفتم و بران سینا است که و
 اشارت صندوق بدولت اسلامی و غیره چنانکه در تفسیر حیات سرمدی مفصل کنم و ذوق پیشین گوی مسیح و حضرت
 صلی الله علیه و سلم در کتب سابقه از نامحبات آنجناب ظاهر بالخصوص از نامه عبریان که از مطلب نامه مذکور اهل
 اسلام کمتر واقعت اند احقر شرح کتاب مذکور سی بمقتضای گنجینه اسرار کرده است که کتاب شجب بالطف است
 و سرچوس یونس که بجز جیس بنی مشهور است از شاگردان حواریین بالخصوص شاگرد پولس و بر تبا به بود چنانکه
 از درس ۱۳ کتاب اعمال ظاهر آنجناب وزیر شاه بود در شهر فیس و جزیره قبرس و در زمانش بر یسوع
 ساجز بود که بر ها پولوس و بر تبا تا بنیاشده بود و آنچه گویند که شاه انطاکیه الیاس و مسیح را نمی شناخت پس
 بر اسر بدانش جرجیس فرستاده شدند اصلی بختی رسید که نجف حواریین در انطاکیه بسیار مانده پس در زمان شاگردان
 مسیح انقدر فراموشی بعید کسی را که تفصیل حال حواریین باشد مطالعه کتاب اعمال کند که بهتر از و در حال ایشان
 کتاب نیست و باز بدانکه بطرس حواری را نامهاست که در آن ذکر خبر حضور صلی الله علیه و سلم است و هم لکن
 حواری را نامهاست که در آن ذکر خبر حضور صلی الله علیه و سلم است و هم آنجناب را کتاب مکاشفات است که ذکرش نیم
 (فصل حکمت صمدیه فی کلمه خالده) باید دانست چون زمان نبوت قریب با ختم آمد خالده بن سنان
 در بلاد عدن در عرب پیدا شد تا آنکه دختر آنجناب بحضرت خاتم المرسلین علیه السلام ایمان آورد و هرگاه که آنجناب
 مبعوث شد پس در آن زمان آتش عظیم از مناره بر آمد تا که هلاک کند زرع و غیره را پس التجا کردند قوم بطرف
 آنجناب پس بر اند از اوصاف تا بمقام مغاره خود رسید و فرمود برای اولاد خود که من خلف آتش بمردم تا اطفال
 بنمایم و اهر کرد او عثمان را که بعد سه روز مرا بخوانند که سالم خواهم ماند و گر قبل خوانید خارج شده خواهم مرد
 لیکن اولاد آنجناب وصیت را ضائع کردند و بوسه بخشد سلطان بعد دو روز خواندند پس آنجناب بیرون آمد
 و بر سر او ای بر و انداد از ایشان پس فرمود که ضائع کردید مرا و قول و وصیت مرا و خبر داد او عثمان را بپوست

خود و حکم فرمود که در قبرم کنید و امید دارید چهل روز که خواهد آمد ایشان را بچیز که پیش او حرامی باشد دم برید پس
مخاضی قبر آید بنش کنید قبرم که بر پا خواهم شد و غیر ذلک شمارا باحوال بزرگ که بنیمم اورا بطور یقین در ویت پس
انتظار کرد چهل روز بر ستور فرموده بچیز که پیش او حرامی بود دم برید پس واقعت شد مقابل
قبر و پس بنشین قوم آنجناب قصد بنش قبر کردند لیکن اولاد آنجناب چون عمار انکار کردند تا بر اے ایشان
اولاد بنوش گفتند و بر آنجست ایشان را چایست پس ضایع کردند وصیت اورا و ضایع کردند اورا پس
هرگاه بیکه معوث شد رسول خدا صلی الله علیه و سلم آمد نزد حضور صلی الله علیه و سلم بنیت خالد پس گفتند بر اے
اورا اے مبارک و نشانید حضور علیه الصلوة و السلام اورا برود و فرمود در حیا ای بنیت بفرماید که ضایع کردند قوم او
پس چونکه قوم او بر جوع کردند و قصد کردند بطرف صحرای که صحرای آنکه بطرف او رجوع آورند بدان نظر حکمت آنجناب
علیه السلام را منسوب بصدور کرده میفرماید و اما حکمت خالد بن سنان فانه اظهر بدعواه النبوة البرزخية فانه ما دعی الاخبار
بما کان کمالا لالباء الموت و لیکن حکمت خالد بن سنان پس و ظاهر کرد بدعوی او بنیت بزرخیه را زیرا که او دعوی
کرد اخبار را بچیز که در بر رخ است بعد از موت و مقام آن پیش غنم و بیسالی غنم تغییران الحکم فی البرزخ علی صورة الحیاة
الدنیاء پس حکم کرد که بنش کرده شود از و سوال کرده شود از و تا که خبر دهد که حکم در بر رخ بر صورت حیات دنیا
ست در الم و لذت و سعادت و شقاوت و عذاب و کلام حق الرسل کلام غیا و خبر و ابدی حیات الدنیا پس دانسته
شود بدین صدق کل رسولان در آنچه خبر داده اند بدان در حیات دنیا و بعد از آنکه غرض خالد ایمان العالم کما یجاب
به الرسل لیكون رحمة للجمیع پس بود غرض خالد ایمان کل عالم بدانچه آوردند اندر رسولان تا که باشد رحمت بر اے
جمیع و فانه اثبت بقرب نبوت من نبوة محمد صلی الله علیه و سلم و علم خالد ان الامم رسوله رحمة للعالمین زیرا و اخبار
شد بقرب نبوت خود از نبوت حضرت محمد صلی الله علیه و سلم و دانست خالد که الله بفرسید آنحضرت صلی الله علیه و سلم
بر رحمت برای عالمیان (و علم کین خالد رسول) و نبو و خالد رسول درین عالم و رن در حیات دنیا و بعد از نبوت
و بود بنش نبی ظاهر شد که آنچه خبر داده بود واقع شد پس کلام شیخ منافی حدیث نیست از فارادان تحصیل من نده
الرحمة فی الرسالة المحمدية علی حقا و افر پس اراده کرد خالد که حاصل کند ازین رحمت در رسالت محمدیه بر حقا کامل
و علم یوم بالتبلیغ فارادان محظی بیک فی البرزخ لیكون اقوی فی العلم فی الخلق و نه امر کرده شد بتبلیغ قبل از موت
پس اراده کرد و آنکه حصه یابد ازین در بر رخ تا که باشد قوی تر و علم در حق خلق (فاضاة قوم) پس ضایع کردند
اورا قوم او و علم بنیغت انبی صلی الله علیه و سلم قوم با هم ضاعوه و نه وصیت کرد حضور صلی الله علیه و سلم قوم را بآنکه

آنان ضائع شدند و از آنها و منقسم بانهم اصنام و انیم حیث سلم میگوید (مراده) و برین نیست و صفت کرد حضور صلی الله علیه و سلم بآنکه ضائع کردند نبی خود را را بوجهیکه نرسانیدند او را بر او (مثل لجنه اصد اجر انیته فلا شک و الاخلات فی ان له اجر الا انیته) پس آیا رسانید او را اصد اجر خواهش او را پس شک و خلط نیست و آنکه برای او اجر آرزوی دوست (و از آنجا شک و الاخلات فی اجر المطلوب بل بسادی تنه و وقوع عدم وقوع بالوجود ام لا) برین نیست شک و خلط در اجر مطلوب است آیا برابر باشد آرزوی وقوع او را با وجود عدم وقوع او با وجودیانه (فان فی الشرع ما یولد التساوی فی مواضع کثیره کالاتی للصلوة فی الجماعه فیلونه الجماعه فلا جر من حضر الجماعه) زیرا که در شرع چیز نیست که تأیید کند تساوی را در بسیاری مواضع مثل اینده برای نماز در جماعت پس قوت کند او را جماعت پس براسه او اجر شخصیت است که حاضر شود جماعت را و درین کلام است که آنچه ذکر کرده موافق نیست غرض او را زیرا که نیست در حدیث ذکر تنه بلکه ذکر سعی است بر جماعت (و کالتی مع فقره ما هم علیه اصحاب الثروة و المال من فعل الخیرات فانه مثل جورهم) و مثل رزومندی با وجود براسه چیزیکه قصد کند بر دواصحاب ثروت و مال از فعل خیر است پس برای او مثل جور ایشان است (و لکن مثل جورهم فی نیاتهم او فی علمهم بانهم جمیعاً بین مثل و الدینه و لم یصل الی صلی الله علیه و سلم علیها و لا علی واحد منهم) و لیکن مثل جورشان در نیاتشان با در اعمالشان زیرا که آنان جمیع کردند در میان عمل و نیات و نیص فرمود حضور صلی الله علیه و سلم بر آن هر دو و نبی کی از آن هر دو (و الظاهر انه لا تساوی بینها و لذک طلب الدین سنان الا بلاغ حتی یصلح له مقام الجمع بین الامرین فیصل علی الاجرین) و ظاهر آنکه مساوات نیست میان هر دو برانسان پس طلب کرد خالد بن سنان ابلاغ را تا که صحیح باشد براسه او مقام جمع میان هر دو امر و الله اعلم (فصل کلمه فروتیه فی کلمه محمدریه) بدانکه نام حضور صلی الله علیه و سلم در فصل غزل الغزلات سلیمان محمد نوشته شده است و آن حضور صلی الله علیه و سلم بن حضرت عبداللہ بن شیبہ عبدالطلب اندک عبداللہ عبداللہ و نا کرده در فصل ۲۲ یسعی نام کرده که او دنا در عبرانی الله را گویند و شیبہ را رسول کرده و فصل مذکور ذکر کرده ازین جهت سیف ذی یزن شاه بمن بسیار تعظیم حضرت عبدالطلب میکند و شیبہ ابن عبداللہ است که مشهور به شام بود و جلالت قدر با شام غیر مخفی است و او ابن مغیره است که بعد منافع شهرت داشت و او پسر زید مشهور بقصبه و او پسر کلاب بنی فحاصم دشمنان او و پسر مره و او پسر کعب بن لوی بن غالب بن مالک بن نضر لقب بقریش هم مصرع است و او ابن خزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار ذبیح ابن معمر

ملکی است که نه از سه صد سال قبل مسیح بوده است و نه این زمان سلسله تریث قوم یهود نوشته اند بطرف آدم
 که معد بن عدنان بن اود بن اسحاق بن سلمان بن عوض بن بود بن قسائل بن ابوالعوام بن ناسیل بن حوا
 بن بلد ارم بن بدلان بن معصر بن میا و او بن کلح بن ماحم بن ناصور بن ماحی بن عسقه بن عتف بن عبید بن
 علیج بن حمران بن لشن صاحب جبل امدی معصر داود است از قبیل در پیشین گوئی زبور عزرا اولادشین مذکور
 است و او بن بریحوی بن یثی بن یعوب بن خنقا بن اقتراح بن امام بن مصر بن ناحت بن رزاح بن یحاج بن
 مرد بن نیت است که ذکر او در فصل ۴۰ یثیها است در پیشین گوئی حضور صلی الله علیه وسلم و او بن جسل بن
 فیدار دلی که است و وجهی که بسیار است با او اولاد صیغها است دوم کانیست نسبت سلسله ایست که ازین نامها
 بعضی بعضی گرفته اند قصص و در بیان کرده اند و حال فیدار که دلی که بود در فصل ۲۵ تا کوین و ۴۰ و ۳۱ یثیها و غیره مذکور
 است و وعده ای که نسبت به اولاد ناصیل در تورات و انجیل مذکور اند بسیاری از آنها بیان کردیم بطور
 اجمال گذشته و هم اسحاق و اولاد او بنیاساب و اولاد او را ایشان مدین و اولاد اسماعیل نازان حضرت عبد الله
 پیشین گو اسلام بودند و سرگرم پیشین گویمای حضور صلی الله علیه وسلم مانند که خود از اسحاق و فضل اسحاق و
 الرعیوب و فضل یعقوب و از یوسف و فضل یوسفی ذکر کرده شد و از اولاد مدین بن ابراهیم شعیب علیه السلام نیز
 بدولت اسلامی در زمان آدم نبود و از اولاد اسحاق موسی بن عمران و هارون بکمال درجه سرگرم پیشین گوئی
 حضور صلی الله علیه وسلم بودند تا آنکه در ده کلمات در کلمه دوم و سوم اشارت بدولت اسلامی فرمود و کلمه چهارم
 در تعظیم نسبت هر نفسا بوجه حضور صلی الله علیه وسلم بود که در برابر ما مقیم رونق افروزی حضور صلی الله علیه وسلم شد
 و نسبت بختی هفت است و تعظیم با هفت رجب و حیاتی که بعد هفت و هفت میشد همه بوجه رعایت هر از هفت بود
 و در فصل سیم خروج غیره نمودند و بلی طور تعظیم دولت اسلامی بود و در کتاب احیاء و اعدا از ذکر نسبت و بدگر
 وجو بات چنانکه در تفسیر حیات سرمدی مفصل کرده ایم پیشین گوئی زمانه اسلام بکمال تقدیس بود و در
 فصل ۴۵ سفر ششم در ضمن ده کلمات و غیره پیشین گوئی نسبت اسلام است و در فصل ۸ سفر ششم تصریح
 کرد که در برادران بنی اسرائیل نبی باشند در اولادشان که مثل موسی بود و او احمد باشد یعنی سزا دهنده
 چنانچه در نسبت فصل ۸ سفر ششم تصریح فرمود که من آن نبی موعود سزا دهنده نیم او بر روز آخر تشریف آورد
 که در نسبت است مرا و از و نه از ما مقیم دارد و بطرس و مفسر در فصل ۳ کتاب اعمال گفتند که آن نبی مثل موسی
 که در برادران اسرائیل باشد در عرصه ما بین تشریف بری و باز و تشریف آوردی مسیح باشد و باز و دیگر برادی

بیت مقدس از غیر قومان فرمود که باز آید پیش از آن مقدسین باشد که غیر قومان را بر باد کنند باز در فصل ۳۳
 سفر تثنیه تفصیل منظم فی التورات کرد که خداوند در سینا یعنی در کوه تشریف آورد که سینا نام پلوس در نامه
 انگلیتان گوید و سیرش در مالک سیع یعنی در بصری که از نسل سیع بود گوید و مقام هجرت در صحرا سه سال از آن فریاد
 که مدینه منوره در صحرا سه سال از آن واقع است ایوشع و کالیب از جمله آن هفتاد و پنج نفر که بخت سبت حضور در آن
 علیه و سلم انبیا گردیدند و در کتاب یوشع آفتاب را تا کینیم پاس قائم بنظر ریاست سبت داشت که بنظر حضور
 صلی الله علیه و سلم تعظیم سبت مقرر بود و صاحب کتاب قضات پشین و بوره نبیه از درس من فصل پنجم تحریر کرد
 که ای ملوک بشنویید و ای سرداران گوش دهید من خداوند را البته خواهم سرایید بلکه خداوند خداست اسرائیل
 خواهم کرد ۴- ای خداوند وقت بیرون آمدنت از سیع و خردت از صحرا سه اودم زمین متزلزل شد و هم آسمان
 قطره ریزد هم ابرها مطر نشان شد و یک مرتبه بجز ابرها معلوم کرد و بار دیگر نشو راه نشاخت و قنیه در اودم
 رسیدند و بهنگام هجرت از کوه بلزید و اهل کوه نیز از رش خورند و گدعون که مشهور بطا لوت اند اشارت
 به پشین گوی تفهیس سبت کرد و برق و افتاح نیز اشارت نمودند و خدا را در شموئیل در دعای خود حسب فصل
 دوم کتاب اول شموئیل گفت که عاقره یعنی مکه سرسبز شدند یعنی بدولت حضور صلی الله علیه و سلم چنانکه در فصل
 ۴۵ شعیبا است و این پشین گوی عیسی بنی هم شد که روبرو آید چنانکه گفته بود و در کتاب شموئیل نوشته شد
 پس پشین گوی شموئیل هم شد و ناتی بنی که صاحب کتاب دوم شموئیل است در فصل ششم کتاب مذکور ذکر
 صندوق کرد و در آن بنمود دولت اسلامیه نقش بود چنانکه در نامه عبریان است و در فصل سبت و دوم کتاب مذکور
 باز اشارت بدین دولت کرد که قوم متواضع را خواهی رانید یعنی اهل اسلام را و هم حسب فصل سبت و چهارم داود
 که خانه شماری کرد و بنظر آید بود که بر معاشان قوم قبل یک روز از سبت و اسمای انگند تا ما بیان روز سبت
 بیانید و در باب سبت می کشیدند پس عذاب خدا آمد و هفتاد هزار تهاه شدند پس چون این پشین گوی نوشتند تحقیق
 ناتی پشین گو شدند و در فصل ششم کتاب اول سلاطین کا و بنی ذکر صندوق نوشت و در فصل ۱۱ کتاب دوم
 سلاطین بیان سبت کرد پس در ذکر این هر دو پشین گوی کا و بنی ظاهر و در فصل ۱۳ و ۱۵ و ۱۶ کتاب
 اول تاریخ ایام کد امی بنی ذکر صندوق کرد و ذکر صندوق متضمن پشین گوی حضور صلی الله علیه و سلم است و
 در فصل سوم کتاب تاریخ دوم ایام ذکر بیان صندوق است از آن هم از کد امی بنی پشین گوی متضمن و در فصل پنجم
 ذکر سبت متضمن این پشین گوی و دیگر آنکه چون که باه و گرتوریه را عزیر نوشت پس جمله پشین کتاب مذکور از عزیر شد

و در درس ۵ فصل ۳۱ تخمیناً هم ذکر سبب است که متضمن پیشین گوئی این زمانه مقدس حضور صلی الله علیه و سلم است و از کتاب ردیه مواهب در تفسیر حیات سرمدی پیشین گوئی و تقسیم برای دولت اسلامی دهم از کتاب استبصار نامی بار دیگر تسلی یافت در آن اشارت بنام مبارک احمد است صلی الله علیه و سلم و در کتاب الیوب اشارت است بالخصوص در درس نهم فصل پنجم که خدا عجب است بیه قیاس میکند و غرائب بسیار و او باران بزمین می بارود و بر سطح و در دراز میدان آبی می باراند تا که مردمانیکه پست اند بلند کند و ماتم زده را سرفراز و چنانکه بروز بدر در میدان عرب آب آمد و اهل اسلام در پستی بودند و ماتم زده و آب باریدن باران سرفراز شدند و کتاب زبور مشتعل بر یکصد و پنجاه مزبور است و یک مزبور مشتعل بر سبست و هشت حروف تاجی پس گو یا یکصد و هشتاد و هشت فصول دارد و در نصف کتاب بلکه زائد ذکر حضور صلی الله علیه و سلم است و در رجه نقد پس این زمانه که در بیان نیاید چنانچه در مزبور سوم نسبت متقین اهل اسلام بالخصوص عبداللہ بن سلام میگوید که یقیناً شق را بر گزیده است و در مزبور پنجم عرفان را با و شاه مقدس میفرماید که از آنجانب شما لیان از مالک میوید و به خارج کرده شوند و کعب فصل دوم نامه عبریان مذکور در مزبور هشتم در مدح حضور صلی الله علیه و سلم است که خداوند پروردگار نام تو در کل زمین چگونه عظیم است که بمال خود را بر بالاس آسمان نهادی و از دهن اطفال شیر خواره (یعنی امین غریب) از سبب دشمنان خود بنیاد نهادند تا که دشمن و عوض گیرند و را خاموش کنی و فتنه ماه آسمان را بمحلول انگشتر دینی بوقت شن القم و ستارگان را (یعنی بوقت رجیم شیطان) تو آراستی من دیدم که انسان (یعنی داود) چه چیز است که او را با دکنی و ابن آدم (یعنی مسیح) که بر و التفات فرمائی یعنی بمقابل خداوند بنی سبسته بر تبه داود و مسیح برابر نباشد باز ذکر مسیح میفرماید و در مزبور ۲۴ مدح عرفان و در ده ها سبب تقدس میفرماید تا مقدس در آید و در مزبور ۶۸ بکثرت خصوصیات اسلامی ذکر میفرماید که هرگز بدیگر نشاید - خدا بر خیزد و دشمنانش پراکنده شوند و بعضیانش از برایش بگریزد - ۳ - نهی که در و متفرق شود و ایشان را (یعنی رویان را) متفرق سازد و بران در حضور خداوند پاک شود و نوعیکه موه از آتش گداخته شود - ۳ - اما صد لقان (مثل ابو بکر) در حضور خداوند سرور و شادمان شوند بلکه بفری متعجب شوند (یعنی با سلام و وفاداری) - ۴ - خدا را ببینید اسمش را تجید نماید و از پنجا حضور صلی الله علیه و سلم سعی محمد اند صاحب معراج) آن کسی را که در افلاک کعب است تعظیم نماید که اسمش باه است و حضورش بوجد آید - ۵ - پرتیجان و حاکم یوه زمانه خدا است که خود تیم لوده رعایت تیمان بنایت در چه میفرمود و از پنجا یوه زمانه زیاد و در پنجا حضور صلی الله علیه و سلم آمدند

در مسکن مقدس خود خدایان را خانه نشین میکرد اندر اسیرانیکه بر بنجر بسته شده بیرون می آورد و با عاصیان در
 زمین خشک ساکن خواهند شد (یعنی در مکه) ۷- ای خداوند وقتیکه در پیشاپیش قوم خود خروج نمودی و نانی که
 در بیابان خراشیدی (یعنی در بیابان باران و مدینه) سلاه (کلمه خوشی است) زمین منترزل شد و آسمانها از
 خدا چکیدند و خود سین (یعنی کوه مکه) ۸- از حضور خدا ای خداوند اسرائیل لرزید (چنانکه در بدر و در وقت هجرت
 این واقعات بوقوع آمدند) ۹- ای خدا باران و افری ریختی (یعنی در بدر) و میراث خود را وقت شته شدنش
 تقویت دادی ۱۰- جماعت تو در آن (یعنی در بیابان باران) ساکن شدند ای خدا از احسان خود بفرمای
 ساختی ۱۱- خدا فرمائی داد و دسته بشهره گان بسیار شد ۱۲- ملوک لشکرها گریزان شده فرار کردند و ساکنه خانها
 فارت تقسیم کرد (چنانکه حالت ملوک و پنهان حضور صلی الله علیه و سلم پنهان شد) ۱۳- اگر چه در میان دیگر
 میخواند مثل کبوتری که بالهایش بنقره و پرهایش بر زر و مستور است خواهد شد ۱۴- وقتیکه خدا
 نادر مطلق درین زمین (در زمین باران مدینه) ملوک را بگذاشته ساخت بچوب سلون سفید شد ۱۵- کوهی مثال
 (چنانکه در ترجمه اردو است) پس از اجداد حضور علیه السلام است (کوه خداوند است قلعه دار یعنی کوه احد) ای کوه
 بلند چای حمید خدا این کوه را بخت سکونتش در خواست بلکه خداوند باوران ساکن میشود (چنانکه در وقت فتح مکه
 با انصار حضور علیه السلام فرمود که من با شمار خواهم بود و پیوسته شد) ۱۶- اعدای خداست بجز این است بلکه هزاران
 هزار است خداوند در مقام مقدس خود در میان آنهاست مثل در سین (یعنی در مکه) ۱۸- بمقام عالی صعود نمودی
 اسیر شده گان را از پس آوردی (یعنی چون نفع مکه رفت) بخشش را برای آدمیان بلکه برای عاصیان گرفته تا که
 خداوند خدا در میان آنها ساکن شود ۱۹- خداوند خداست بختا که دارد بر روز محول نعمتها میکند مبارک باشد سلاه
 ۲۰- خداست ما خداست یعنی است و ربائی یافتن از آن خداوند و پروردگار است ۲۱- بدستی که سر و شمشان خود
 و فرق کامل داری که در گناهایش رفتار پنهانید مجروح خواهد ساخت ۲۲- خداوند فرمود که قوم خود را از پس
 بپس خواهم آورد (یعنی از کوه مکه بکوه احد نه آنکه در کوه مکه سکونت کند) و هم از جماعه دریا ایشان را راجع
 خواهم ساخت (یعنی مثل جعفر طیار و غیره که هجرت بکیش برادره بودند مدینه آمدند) ۲۳- تا آنکه پادشاه
 تو و زبان سگان تو از خون و شمشان الوده شوند ۲۴- ای خداوند و دشمنان را دیدند یعنی روشناس خداوند
 من و پادشاه مرا در مقام مقدس (مرا و پادشاه عمر فاروق است که در مقام مقدس رفت) ۲۵- مغنیان
 در پیش و سازندگان و عقب و دختران و فرزندان روانه شدند ۲۶- در جماعتها خدا شکوفا شد ای آن کسانی که

از نسل اسرائیل اید و چنانچه مثل کعبه اجماع هزار بار یهودی اسلام آوردند ۲۰۰۰ سال از ایشان را بمیانین
 که چک است و در دران یهودیه با گروه ایشان (مثل کعبه اجماع) و در دران زبولون و نیز سر دران نفتالی
 ۲۰۰۰ نفر است که از برایت قوت را امر فرمود ای خدا آنچه از براسه ما نموده قوی ساز ۲۹۰ یسویسبایل تو که در
 اورشلیم است ملک پشکشا بنو خواهند آورد یعنی در زمان فتح بیت المقدس اورشلیم که در زمان فاروق فتح شد
 ۳۰۰۰ حیوان لی زاری و گرده گاوان را با گوسالها که قبائل تنبیه نماند آنکه هر یک به بار با سه نقره رخ بر زمین
 بمانند یعنی جزیه دهند قبایلی که اشتیاق جنگ دارند پریشان ساز تا اینجا ذکر فاروق است باز بطرف
 حضور صلی الله علیه و سلم متوجه میشود و کلبه مصر آمدند و اهل حبش تعجیل در ایمان کردند و ممکن که ذکر فاروق
 باشد که بعد فتح بیت المقدس مالک مصر و غیره فتح شدند و در صورت اول از وکیل مصر مراد وکیل مقوس است
 و از اهل حبش شاه بخاشی که اول ایمان آورد اسم بررگان از مصری آیند و حبشیان و تناسی خود با السو
 خدا تعجیل بکنند خواهند کرد ۳۱۰ ای مالک زمین خدا را بپسندید (پس بدینچه نام مبارک آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم محمد و محمود گفت) سلاه پیشه یکس که در آسمان آسمانهاست قدیمی سوار است اینک آواز خود را که آواز
 قویست صادر میگردد تا آخر دور مزبور ۹۵ مذکور است که اگر امر و آواز خداوند بشنویا بخت دل نشود بدین
 در درس پنجم و هفتم فصل ۳۰ نامہ پیرایان فرماید که این متعلق بجز آئینده است بزمان اسلام باز واضح یا که در کتاب
 از بروج بالخصوص در لفظ آخر پیرایه درج حضور صلی الله علیه و سلم و حضرت است و محابه است و بطور مختصار در تفسیر کتاب
 اشارات کرده ایم و درین کتاب نظر ما بر اختصار است لیکن مزبور ۱۱۲ که در آن نام مبارک محمود موجود است
 مع دیگر صفات غور بایر کرد و مزبور ۱۲۹ از یاده غور طلب که در آن نسبت صحابه مذکور است که تکبیر جمله بر زبان
 دشمنان و دو صد دست ایشان خواندند و ما برین اختصار نمانیم و سلیمان علیه السلام در جمله کتب خود پیشین کرد
 بالخصوص از درس هفتم فصل پنجم سر و سلیمان که علیه و نام مبارک محمد علیه الصلوٰۃ و السلام تحریر کرد که ای دختران
 اورشلیم تمنا را سوگند میدهم که اگر محبوب مرا بیابید وی را چه خواهد گفت بگوئید که مرغیر مجسم ۹ ای زیبا ترین
 در میان زنان محبوب تو از سایر محبوبان چه بدتری دارم که چنین سوگند با و ای محبوب من رویش سفید
 و رخ فام است و در میان ده هزار بیدق دار است الله سر او مثل زده خالص و طره آویزش مثل زارغ سیاه نام
 است ۱۲ پشمانش مثل چنان که تو که نزدیک جاری بود و در شیر شست شو بافته بر و لیت نشد که در آن وقت
 ریشهاست که در چشمه ریخته شوند ۱۳ آگونیایش مثل چنهای آو و جات طبله عطار است بپایش مثل سحر است

مرصافی هیچکدام ۴۴ و ستمایش مثل انگشتین زیرین نصب کرده شده بسنگهای ترسیس (یعنی بر شانه مبارک نشان مریخوت باشد) و شکمش مثل عاج صیفی مریخوت بیاقت کبود (یعنی شکم مبارک صاف با مس به بار یک سیاه) ساقهای مثل ستونهای مرمر برپا نموده بر پایهای زر و سیاهین مثل لبنان و بر کزیده مثل درخت سرو آزاد ۱۱۰ اکامش بسیار شیرین و خوش باکلی محمد است محبوب من اینست و یار من همین ای و دختران او و شلیم و اشعیا بنی کمال بسط تفصیل مدح حضور صلی الله علیه و سلم خوانید تفصیل موجب تقوید رساله خداست مگر فقط از ان اطلاع داده میشود که در فصل ۱۲۱ شیعیه مترجم عربی است النبوة فی العرب و فی نبی قیدار که نبوت در عرب و در نبی قیدار بن اسماعیل باشد که از نسل او اهل مکة بودند و هجرت در تیمه یعنی بن اسماعیل که طیبه مدینه از او آباد شد و بعد یک سال هجرت که از کشیدن شمشیر نبی قیدار خواهر خدا اکثر سرداران قیداریان کشته شدند یعنی در بدر کین از او لایساق بن ابراهیم و ابی راکه خیمه نشین در ابوا و آباد شده بودند مبارکی وید که مشرف با سلام شوند و از فصل ۲۴ تا ۲۷ مدح حضور صلی الله علیه و سلم و مدح فاروق است چنانچه در درس دوم فصل ۲۸ ص ۲۸ موجود که در ان راهای یروشلم بکشاید تا قوم را است باز صداقت کیش در اید و در مابعد این فصول ذکر مسیح و حضور صلی الله علیه و سلم و حالات دیگر مذکور و در فصل چهارم پیشین گوئی نسبت به نبی است تا پیشین گوئی براساس دولت اسلامی در بیابان یعنی در بیابان عرب نماید و از درس اول فصل ۲۹ تا اول درس نهم ذکر مسیح است چنانچه انجیل گوید و یهو دیان بحق حضرت صلی الله علیه و سلم می فهمیدند که منکر مسیح شده بودند چنانچه عیسا بن سلام رو بروی حضور صلی الله علیه و سلم حسب عادت خود بیان کرد لیکن حق آنست که آن بحق مسیح است که واقعات اولین بود و بعد صاف صاف ذکر اهل اسلام میکند و حضور صلی الله علیه و سلم از نسل قیدار رسول است ابن عبد الله پور شیعیه میفرماید چنانچه میفرماید و به بنید که پیشین گویمای سابق بر آمدند و من از واقعات مینده پیشتر از آنکه واقع شوند مطلع میگردد انهم ابراهیم خداوند سر و جدید بسرا میدای انا که بر دریا میگذرید بر مالک بحر و آبادستید ای مالک بحر و با نشاندگانش بر زمین سرتاپا و ابراهیم را میگردانید اسلام معنی محمد درین آیت می فهمند که در کتب ایشان لفظ محمد منقول (یعنی بیابان) یعنی بیابان عرب و پادان از نیجا عرب (محرانشین میگویند) و آباد و دیات او و دیات آباد قیدار (یعنی مکة و ابوا و غیره) و از خود را بلند خواهند کرد و ساکنان سلع (که نام کوکب مدینه است) سرو و خواهند سرانید و از قلعه لعه خواهند زد و چنانچه بر وند بر در و خندق زدند و جلال خداوند ظاهر خواهند کرد و در بحر می مالک ثنا خوانی خواهند کرد (و مکة و مدینه بنشینند)

اللہ تعالیٰ از محالک بحر یہ اند ۳۱ خداوند مثل مرد بہادر در خروج خواہد کرد و مثل مرد جنگی غیرت خواہد خورد و بزر در
 لغزہ خواہد زد و بر اسے جنگ طلب خواہد کرد و بر دشمنان خود بہادری خواہد ساخت و بالخصوص براہل مکہ کہ
 مشرکین بودند ۳۲ امن بسیار مدتی خاموش ماندیم (یعنی تا وقتیکہ در مکہ حضور صلی اللہ علیہ وسلم ماند) و خود را آنرا
 ساختم لیکن اکنون مثل آن زن کہ او را در درہ باشد لغزہ خواہم زد (یعنی در روز بدر) و نفس صعدا ہم خواہم کشید
 (یعنی بر وز احد) ۳۳ امن کوہا کوہ لوی ہار اویران گردانم و بنبرہ زاران ایشان را قطع خواہم کرد (یعنی سبزہ زار بنی
 النضیر و بنی قریظہ دشمنان اسلام را) و ہر ماہ شان لائق آبادی و تالابار خشک خواہم نمود ۳۴ و نابینان را از
 لہای کہ بنی شام خواہم برد کہ از ایشان آگاہ نیند (یعنی نابینایان بنی اسرائیل را) کہ روبروے شان تاریکی را
 روشنی و ناہمو از زمین را میدان خواہم کرد و از ایشان این سلوک خواہم کرد و ترک نخواہم نمود ۳۵ - انان (یعنی اہل مکہ
 و رغرہ خندق) پس پاشوند و نہایت ایشان شوند کہ ہر صمنہاے تراشیدہ شدہ اعتمادے دارند و بتیان را
 سیکونید کہ شاکہ ماہستید ۳۶ - لشنہو (ای بنی اسرائیل) و لشنہویدای نابینایان تا کہ غور کنید کہ ہمراہ اہل مکہ نشوید و
 تباہ نگردید ۳۷ نابینا کجا بر ابر عبد من شود (یعنی نابینا ہود کی برابر با حضور صلی اللہ علیہ وسلم شود) و گر کجا برابر
 رسول من شود کہ ہوا ہم فرستاد کہ ام نابینا (یعنی ہودی) برابر اولاد شعیبہ (یعنی عبدالمطلب است) و کہ ام کرست
 (یعنی ہودی) مثل ولد عبد اللہ والد ماجد حضور صلی اللہ علیہ وسلم ۳۸ بسیار چیزے (مثل شکست بنی النضیر و فتح بدر و
 شکست احد و فتح خندق کہ از سلع شدہ ای بنی اسرائیل) و یکے گہر و توجہ نکردے بدین حجت تباہ شدے (یعنی
 بنی قریظہ نشستہ شد نہ چنانکہ بنی النضیر جلا وطن کردہ شدند تا آخر دو فصل ۳۹ شعیا و ۴۰ عجیب پیشین گوئی زمانہ اہل اسلام
 است مگر بظہر درازی کتاب ترک میکنیم حیات سمدی باید دید و پرمیا علیہ السلام پیشین گوئی این دولت بود بالخصوص
 در فصل ۳۱ کتاب خود کہ براسے افہم بشارت داد پیشین گوئی قرآن مجید و احکام جدید فرمود کہ پولوس مقدس زلمہ
 عجمیان گفت کہ چون احکام جدید گفت ازین احکام توریتہ عمیق منسوخ شدہ شد و میان دو عہد مسیح آمد و
 ہم پرمیا علیہ السلام ورنوہ خود اشارت بدین دولت اسلامیکہ کرد چنانکہ و تفسیر حیات سمدی نوشتم و حقیق بنی در
 فصل اول کتاب خود پیشین گوئی خداوند خداوند چار خلفا کرد و بنام ہر یک اشارت نمود و در فصل ۳۸ و ۳۹
 کتاب خود مذمت یا جوج والی الشیاء و ما جوج اہل جزائر کرد کہ از ایشان در دولت اسلامیکہ عظیم نقصان عاگشت
 و دانیال علیہ السلام بدر پیشین گوئی کرد کہ در فصل اول و ہفتم چار ہوار اوید ہواسے اول بابت سلطنت بختیشی
 بود کہ جو دیان را پر آگندہ کرد و ہواسے دوم ۴۱ و ۴۲ ذوالقرنین کیانی است کہ مثل بر صاحب باران برای ہموان بود

و هو ای سوم هو ای دو القرن سکندر بود که بحجراتی رفت که بزور و شور همچو کشتی بود و هو ای چهارم هو ای
 رومی بود که کار بود در تقسیم و پراگنده کرد و در آخر شان سلطنت رومی و دو قسم شد یکی مشرقیه دوم مغربیه و
 مشرقیه قسم شد یک سراسر ای سوم کا پا و شیا و در مغربیه از سلطنت مسیحی تا سلطنت و هشتادان
 از لارک کا تھی تا لوین لسیار و سئ شد تا لاخر و سلطنت شلخ یازدهم سلطنت هر قلی قائم شد و بر سه شاخ مشرقیه
 و مغربیه غالب آمد و تباہ از اهل اسلام شد پس بابت این زمانه فرماید که خداوند ایام قدیم خود تشریف هزاران
 هزار مقدسان آورده این شاخ یازدهم را برابر با دکنده حضور صلی الله علیه و سلم با هزاران هزار مقدسان تشریف
 آورده شلخ یازدهم مذکور هر قلی را برابر با دکنده از اینجا معنی آید و الذاریات نور و افلاک طالت و قرا فالجاریات لیسرا
 فالقلمات امر انما تو عدون لصاوق باید فهمید و در سال هفتاد و یک قبل مسیحی بابل را زوال قرنین گرفت پس
 در سال مذکور مطابق فصل نهم کتاب آجیات چون درس ۲۳ فصل ۲۵ میساید انیال مطالعه کرد و در این سطور
 است که بعد هفتاد و سال از بربادی بیت مقدس از دست بخت نصر سلطنت بخت نصری تباہ خواهد شد و بدستور
 فرموده مطابق یافت و باز در درس سیزدهم فصل ۲۵ مذکور بربادی بیت مقدس نوشته است که رومی کردند پس
 دانیال بگریست که تا کی این حال مسجد مقدس خواهد ماند پس حکم شد که از روز بربادی دوم تا ولادت ختم المرسلین هفتاد و
 هفت خواهد شد یعنی چهار صد و نود و سال که هفت عبارت از هفت سال گویند لیکن معلوم نشد که بار دیگر که برباد شود
 پس فرمود که از مکر فرمان یعنی متعلق تعمیر که در سلطنت قبل مسیحی از حبش و روش شد شخصت هفت و دو هفت
 خواهد بود و از فرمان مکر دم از تحشتا که در سلطنت قبل مسیحی شد شخصت و دو هفت و از فرمان دار البوس بن حبش
 یروس شخصت هفت مسیحی شاهزاده متولد شود و در مغرب یعنی و شیا نین آید در سلطنت مسیحی و بر قوم دیگر تا یک
 هفت بر و کند یعنی تا سلطنت مسیحی و در نیم هفت یعنی در سلطنت مسیحی بیت مقدس را برابر با دکنده پس هشتاد و چهار صد و
 نود و پنج صد و هفتاد و شش و بدستور فرموده حضور صلی الله علیه و سلم درین عالم رونق افروز گردید و در فصل دوازدهم هم
 اشارت بدین زمانه مقدس کرد که مفصل در تفسیر مذکور کنیم و هو شیخ علیه السلام در کتاب خود بشارت داد و یوئیل
 علیه السلام حالات حضور علیه السلام با کمال شوکت و شجاعت صحابه در کتاب خود نوشت و عا لوس و عوید باد لوس
 و سکا و نا حوم و در کتب خود با پیشین گوئی این دولت نمودند که تفصیل موجب تطویل این کتاب است
 در تفسیر مذکور مطالعه باید کرد و حقوق بنی و فصل ۳۰ کتاب خود فرمود که خداوند یعنی از تئیه جلوه گر شد
 و در کوه قار ان در تئیه یعنی طلبه مدینه قیام کرد که شوکت او بر آفتاب و بر ماه تابان بود که اول بار از کوه دوم

راشقی باز قوت او در پرده بود ازین جهت جواب از سوال روح که خداوند حضور صلی الله علیه وسلم است در پرده
آمد و حکمی بنی فیز در فصل ششم کتاب خود اشارت باین دولت ساخت و ذکر باین پیر کیان عدد و کتاب خود
چند جا اشارت کرد و ذکر چهار سلطنت اعنی بخت نصری و کیانی و سکندری و رومیه نموده ذکر دولت خداوند
چهار خلفا و مود و ملاکی علیه السلام حالات زمانه اهل اسلام مفصل کرد و آنچه بیو دیان بدعاشی از سحر و تفاق و کفر
کردند که در او ائیل سورة لقدر مذکور است بیان واضح نمود و هر که تحقیق مطلوب باشد تفسیر حیات سرمدی ماطالعه
نماید و ذکر ابویحیی مطالب کتاب لوقا شد کتب آن پیشین گوئی این زمانه کرد و یکی علیه السلام در پیشین گوئی بادشاه است
خداست اسلامیه شب و روز تر زبان بود و از مسیح علیه السلام و حواریین در آخر قصه عیسوی نوشتیم حاجت نقل
نیست و چنانکه از زمانه احق نبذی نوشتیم از زمان ابراهیم بود و نوح و ادریس و انوش و شیت و آدم قدس
بیان پیشین گوئی اسلام بیان نمودیم و ادعای امر آنکه هر کسی تعظیم سبت کرد که بوجه هزار هفتم حضور صلی الله علیه وسلم بود
باز بکر باید دانست که حضور شکوت دین صلی الله علیه وسلم بحسب وعده تعظیم هر نبی براس سبت در هزار هفتم ظهور آمد
چنانکه در تورت در هنگام تحریر تاریخ طبری بود و بیو دیان در آن کاسته بودند چنانچه نصرا را س یونان افزودند و
در ادایل کتاب طبری در بیان زمان نقل میکنند که از وجود آدم تا هجرت حضور صلی الله علیه وسلم پنج هزار و نه صد
و نود و دو سال تحریر کرده است پس حق آنست که از آدم علیه السلام تا ولادت ابراهیم در نسخه یونانی سنین
صحیح اند و ولادت ابراهیم تا ولادت و نبوت حضرت صلی الله علیه وسلم سنین عبرانی صحیح هستند و ازین
جهت تعظیم سبت قبل از وجود آدم بود و چنانکه در قرآن مجید است کان الناس امته واحدة فبعث الله نبیین
مبشیرین و منذرین الایة خلاصه اش آنکه بود آدم یک است پیشین گوئی سبت پس فرستاد الله تعالی انبیاء را
بشارت دهنده براس اهل حق و ترساننده برای کفار از شکوت سبت و نازل که با او شان کتاب بحق تا حکم
کنند میان از میان اهل کتاب و آنچه اختلاف کنند و اختلاف کردند و گرانگه داده شده بودند کتاب بعد
از آنکه آمدند و شان را بنیات صاحب سبت حضور صلی الله علیه وسلم بر او بغاوت پس هدایت کرد الله آنان
را که ایمان آوردند مثل عبد الله بن سلام ازین تحقیق ظاهر شد که نبوت حضور صلی الله علیه وسلم در ابتدا
هزار هفتم که حدش چند باره گذشت کردند پس ازین واضح گشت که ابتدا امر عالم و نبوت از حضور صلی الله علیه وسلم
شده است و ختم امر نبوت هم بحضرت صلی الله علیه وسلم زیرا که حضور صلی الله علیه وسلم رحمة للعالمین منظمه
رحمن اند و مشکوة آنحضرت صلی الله علیه وسلم اسم رحمن و مظهر روح اعظم بوجه ذاتی که هفتاد و نه از وجه

دارد از نیجا در است آنحضرت صلی الله علیه و سلم هفتاد هزار کسان منظر لسانها و وجه ذاتی بدان درجه باشند
که همراه هر یک هفتاد و هفتاد هزار کسان ملا حساب در جنت روند گو یا منظر هفتاد و هفتاد هزار لغات لسان و وجه
روح اعظم اند از نیجا حضرت شیخ فرماید (و انما کانت حکمته فردیه لانه اکمل موجود فی هذا النوع الانسانی و لانه ا
کمل به الامور و مقام به) و جزین نیست شد حکمت حضور صلی الله علیه و سلم فردی براس آنکه اکمل موجود است
در این نوع انسانی و براس این شروع کرده شد امر نبوت با حضور صلی الله علیه و سلم در عالم ارواح و ختم
کرده شد با حضور صلی الله علیه و سلم در دنیا و کان بنیاد آدم بین المار و الطین پس بود حضرت صلی الله
علیه و سلم نبی ظاهر در عالم ارواح براس ارواح انبیاء در حالیکه آدم میان گلاب بود و این اقتباس از
حدیث است که بودم نبی در حالیکه آدم البته منجل بود میان آب و خاک و بود آنحضرت صلی الله علیه و سلم
نبی بدان درجه شهرت دارد که در فصل ۸ سفر ششم ملاکی و ۱۲ لشعیا و اول یوحنا لفظ نبی بلا قید مذکور
اند و در این میان آب و خاک بودن آدم در مرتبه عالم مثال است که میان روح صافی مثل آب و جسم خاکی
است و معانی دیگر هم نوشته اند اکنون متوجه بشرح باید شد درم کان بنشانه الغصه خاتم النبیین باز بنشانه
غصه خاتم النبیین شد و در ذات حضرت صلی الله علیه و سلم سه امر اند یکی روح منزهات که بدان جهت
بزرگان انبیاء بخداوند موصوف دوم قابل نبوت و انما رسوم ختمیت جامع و در مراتب آئیه سه امر اند یک الله
ما خود از اوله دال بر ذات دوم رحمن قابل سوم رحیم جامع جمیع اسماء از نیجا تسمیه شامل بر اکمل مراتب است
پس مقابل شد هر سه حقائق حضور صلی الله علیه و سلم بسبب حقائق الیه و اول الافراد الثلثه و ما از اوله بنده
الاولیه من الافراد فانه عنها و اول افراد ثلثه است و افرادیکه زیاده شود برین اولیت پس او ازین ثلثه
است زیرا که واحد نیست که عبارت از مجموع دو حاشیه است و واحد را حاشیه نیست و دو زوج اول
است پس لازم آمد که اول افراد سه باشد و پنج گرفته شود از سه و دو جز را که بر و زیاده کنند و علی هذا و الله تعالی
و تراست چنانکه در حدیث است نه فردی نظرات لیکن حقائق الیه سه گونه اند ذات قابل جامع که باشد
رحمن رحیم معبر (فکان علیه الصلوٰة والسلام اول دلیل علی ربه پس حضور صلی الله علیه و سلم اول ولایت
بر پروردگار خود و چون جامع خاتم جمیع اسماء گشت رفانه اوئی جامع الکلمات ای سیمیات اسماء آدم پس
آنحضرت صلی الله علیه و سلم داده شد کلمات جامع که سیمیات آدم اند که جمله در وجه ذاتی روح اعظم مندرج
بودند و این مرتبه ایست پس در هنگام عرض امانت بجهاد حضور صلی الله علیه و سلم بود و بدین جنت انسانی

با سائر اولاد فرمود که اشارت بوجوه حضور صلی الله علیه وسلم مع لسانات و کلمات کرده شده بود و فاشیه من الله
 علیه وسلم الدلیل و تشلیفیه پس مشابه شد حضور صلی الله علیه وسلم دلیل منطق قیاس را با تشلیف او که مشتمل بر حد
 اصغر و اوسط و اکبر باشد (و الدلیل دلیل بنفسه) و دلیل قیاس دلیل است براسه نفس خود چون حد اوسط را
 کنند از نیجاست چون اعتبار تکرار ظهور ساقط از حضور صلی الله علیه وسلم نمایند حق مانند بنده (ولما کان فی حقیقه
 تعطلی الفردیه الاولی بما هو مثل الشار الذکاء قال فی باب الحجه التي اهل الوجود وجب الی من دنیا کم
 ثلث لما فی من التشلیف) و هرگاه که حقیقت حضرت صلی الله علیه وسلم و در فرستادگی او را بر آنچه او مثلث
 نشارت است برای این فرمود در باب محبت که او اهل وجود است محبوب داشته شدند بطرف من از دنیا مشما
 سه چیز براسه آن تشلیفیه که در نشارت آن حضرت صلی الله علیه وسلم است و حسب اهل وجود یعنی مخلوق مطابق حد
 کنت کمتر انقیاد است و فقط آنکه حضور صلی الله علیه وسلم در اهل روح اعظم اند که یک وجه ذاتی آن حق مخلوق اند و با
 چهارم مکاشفات فرمود که آن حضرت خداوند چار خلق را خلق و ما است و ما را از دنیا عالم ظهور است
 غفلت مولانا فرماید چیست دنیا از خدا غافل بدن + نه تماش و نقره و فرزند و زن + و چون ذات منزل
 شد چنان قابل گشت پس روح حضور صلی الله علیه وسلم منظر ذات چون قابل منظر چنان شد سار او دست و ثبات
 که در ایشان قابلیت اولاد باشد و چون در آن حضرت صلی الله علیه وسلم نبوت و اظهار کمالات که طیب
 روحانی است طیب را دوست داشت و چون جامعیت و خاتمیت در آن حضرت صلی الله علیه وسلم است
 تمام را دوست داشت که جامع و معراج مونا است چنانکه فرماید (ثم ذکر السار و الطیب و جعلت قرة عینه لصلوة)
 یا ذکر فرمود حضور صلی الله علیه وسلم بعد از ثلث نماز طیب را و اگر دانیده شد قرآن ششم آن حضرت صلی الله علیه وسلم
 نماز مخصوص فاتحه که نام او هم صلوة است و وضع پا که مردان جمله از حب سار تر و بسیار است که خاتم المرین
 علیه الصلوة والسلام حب با سار دارد و چنانچه هرگاه که سوره بقره نازل گشت و ارشاد شد که با قرسی دیک
 را بنیام بعد از آل در چهل کتب عدد در آلم آن موعود و نشان این کتاب قرآنست در روشنی مطابق کتب مذکور
 نیست پس آنکه هدایت کنند متقیان موعود کتاب ملاکی است که اهل شان گردید اند که برای آدم حب
 کتاب تکوین فرموده است که درخت حیات از شمشیر کرد بیان محفوظ داشته شود و آن متقیان بدو قسم منقسم
 در کتب سابقه شده اند یکی آنکه اسی باشند و ایان از نذیب کتاب دانان دو قسم اند یکی مهاجرین اهل
 مکه که صفت شان نماز خوانی باشد و هم الصلواتی که باب و مان پیش آید که از آنچه بدیشان داده شده است

حضرت نمایند دوم آنکه بحضور کتاب خود ایمان آرند یعنی بیود و نیز قوم بیود قسم شوند یکی ایمان آرند برین کتاب
دوم کافر شوند سوم منافق پس ایمان نبی المرحوم عبد الله بن سلام و کفر بعضی شان و نفاق بعضی شان چون حسب
دوره است دلیل لاریب فیه کتاب خداست و در ابجد این ذکر صیحت بالیشان کرده شد باز فرمودند و اگر شما ای
یهود در نزول این کتاب در شک استید و در کتاب شما نزول پاره پاره بر نبی اسماعیل مقرر است پس واجب
آنکه کلامی منزل بیارید که بمقابل او بر که دعوی نبوت کرده کلامی آرد حسب فصل ۱۷ سفر نوح کشته شود و نبوت او
پیشین گوئی او درست نیاید و او نه امر یک آیت است و بخوانید حاضرین زمانه را که درین وقت آن نبی
موجود است و چون نیارید و تسلیم قرآن نکنید بدانید که بدو رخ خواهید رفت و هر که ایمان آرد براسه او شان
از داج مطهر اندازد و انس پس بحسب مقررات جمیع بیود و مقروض شدند که اگر بگوید قرآن از طرف خدا شرم کرد
از ذکر زنان پس حقتعالی جواب داد که خدا تعالی شرم نکند از ذکر نشیبه و از آنکه ادنی از پیشه باشد پس از ذکر زنان و قرآن
چه جای نقص است بحد قصه آدم و حوا بیان کرد که در تورات هم مذکور است باید که از ذکر زنان بقاعده شما تورات
منزل از خدا نباشد البته عیبی که هست و خلاف حکم است که بلا اجازت مردوزان قریب نمایند پس حضرت شیخ
در حسب نساقبل از نماز حکمتها فرماید که عجب کین بخش است (فاتحه بزرگوار و آخر الصلوة) پس شروع کرد بذكر زنان
و آخر کرد نماز را و ذلک لان المرأة جز من الرجل فی اصل ظهور عینها و معرفه الانسان بنفسه مقدمه علیه معرفت
بریه و آن بآن وجه است که زن جز مرد است در اصل ظهور عین او که حوا از پہلوئے چپ آدم بوجود آمد
و معرفت انسان بنفس خود مقدم است بر معرفت او بر رب او مطابق حدیث من عرف نفسه فقد عرف ربه و
در نماز عرفان رب است و در نساء عرفان نفس (فان معرفت بریه نتیجه معرفت بنفسه) زیرا که معرفت او پروردگار
خود نتیجه معرفت اوست نفس خود و ذات مرد متعلق است بزن پس تا وقتی که زن نشناخته شود بطور کمال خود را
نشناسد و چون خود را نشناسد رب را چگونه شناسد و لذات کمال علی السلام من عرف نفسه فقد عرف ربه این فرمود
حضور صلی الله علیه و سلم هر که شناخت نفس خود را شناخت پروردگار خود را پس لابد آمد براسه اهل کمال حسب
زنان و رعایت احوال شان و عرفان بلذتی که خدا تعالی از امباح فرمود که ارواح طیبه روح طیبه خواهند
بعد از این بصفت جمیدت در صلوة بشناسند پس بالضرورة ذکر نماز مقدم آمد و بعد ذکر طیب بعد ذکر صلوة و
هر گاه بیکه معرفت نفس مقدم آمد بر معرفت رب (فان تحت قلمت منع المعرفة بنفسه فی هذا الخبر و الخبر العبدی)
فانه شائع فیه پس اگر خواهی گوئی منع معرفت کنه حق درین خبر من عرف نفسه و غیر از حصول بیکه حق از عدم

معرفت کند نفس که این منع معرفت شهرت دارد و درین حدیث (و ان شئت قلت بنبوت المعرفة) و اگر خواهی
 بگوئی بنبوت معرفت حق بصفت از معرفت نفس بصفت (فالاول ان تعرف ان لنفسك لا تعرفها فلا تعرفها
 ربك) پس اول آنست که بشناسی که کند نفس خود را شناسی پس شناسی کنه پروردگار خود را (والتانی ان تعرفها
 فتر ربك) و دوم آنکه بشناسی و صفت نفس خود را پس بشناسی پروردگار خود را (فکان محمد صلی الله علیه و سلم
 اوضح دلیل علی رب فان کل جز من العالم دلیل علی اصله الذی هو ربه فافهم) پس حضرت صلی الله علیه و سلم اوضح
 دلیل است بر پروردگار خود بدین شناخت سه انشای زیرا که هر جز عالم دلیل است بر اصل خود که او پروردگار است
 زیرا که حق وجود مطلق بصورت جمله عالم ظاهر زیرا که چون انسان خود را با جزا خود و شناخت و طبیعت عالم دریافت که
 اشارت بکلمات طیبه دارد معرفت حق پیدا کند که از مفید رجوع مطلق آرد که در روح خود متفائق عالم بشناسد
 پس الفاظ لا لاقه مثل فاخته و غیره بخواند و رجوع بمقتی آرد و در جسم خود صور اجسام عالم بشناسد پس قیام در کوع
 و سجود و قعود نماید که در و مندرج اند پس نفیس کن (و انما حجب الیه النساء عن الیهن لانه من بابستان ان کل سله
 جزئی و جزین نیست محبوب داشته شدن بطرف حضرت صلی الله علیه و سلم پس شوق داشت بطرف شان که
 مشتاقی که در زنان را لطفت خود زیرا که آن شوقی از قسم شوقی کل است بطرف جز خود تا آنکه آخرین و سیت بر
 رعایت حق زمان بود از آن حضرت صلی الله علیه و سلم فابان بیک عن الامر فی نفسه من جانب الحق فی قوله فی زه
 الانشاده الانسانیة العندیة و لطفت فیه من روحی) پس ظاهر کرد حضرت صلی الله علیه و سلم برین حسب الامر فی
 نفسه از جانب حق و در قول اولیاد بن نشاء انسانیة عندیه و لطف کرد در آدم حصه را از روح خود و روح
 و مثال و جسم هر سه مظهر حق اند پس روح مثل جز حق است نه عین جز که از حق تعالی معاف و احد مرکب باشد
 (ثم وصفت الحق نفسه سبحانه بشدة الشوق الی لقاءه) باز وصف فرمود حق سبحانه نفس خود را در حدیث ذیل
 بشدت شوق بطرف لقاء روح که مثل جز است هنگامیکه از جسم جدا شود و شوق عبارت از آرزو و مندر
 گردانیدن است پس شائق معشوق باشد و معشوق عاشق و اشتیاقی آن آرزو و مندر چیزی باشد پس حق شائق
 از آنست که عاشقان را بر خود گرفتار کند که بقید از لطفت اطلاق خود آرزو و مندر کرده است (فقال للمشتاقین یا
 داود الی باشد شوقا الیم یعنی للمشتاقین الیه و هو لقاء خاص) پس حق فرمود بر اے آرزو و مندران خود ای
 داود من شائق ترم بطرف مشتاقین بطرف من بر اے لقاء و آن لقاء که بر اے مشتاقین حاصل شود
 آن لقاء خاص است که بخود را مواد جسمانی حاصل کند و اگر گفتاری قیود مصطفی گردد (فانه قال فی حدیثه لیه حال

ان احکم لایری ربی حتی یوت، لایرا که فرمود حضرت علی علیه السلام در حدیثیکه در آن ذکر وجاست که کسی از
 شانه بیند پروردگار خود را تا که بمید (فلا بد من الشوق بمن هذه صفة) پس لابد است از شوق برای کسی که این صفت
 باشد که جز خود را از زمین کل خود گرداند تا لذت جز او حاصل بعد از فراق حاصل شود و شوق الحق مولد المؤمنین
 المقربین مع کونه یراهم قبل موتهم، پس از اینجا آرزو مند گردانیدن حق است برای این مؤمنین مقربین با وجودیکه
 بیند حق او شان را قبل موت شان (فحب ان یروه بعد) پس دوست داشت حق تعالی که بیند
 بندگان حق را بعد از موت (ویابی المقام ذلک) و ایا کند مقام دنیا موجب کثرت این رویت را بغیر
 از موت طبع یا ارادی لیکن چون از خود فانی شود بحق باقی گردد پس رویت خود رویت حق باشد (فاشبه
 قوله فی العلم مع کونه عالما) پس مشابه شد این رویت حق بپوست بنده بقول حق تعالی من علم بنده کامل
 علم حق شمار کرده شد با وجود بودن حق عالم ازلی (فولیشاق لئله الصفة الخاصة الحق لا وجود لها الا عند الموت
 قبیل بهایشو قم الهی) پس حق مشتاق و آرزو مند بصورت بنده برای این صفت خاص است که بر آن
 او وجود نیست مگر بعد از موت طبعی یا ارادی پس شکی نیست که آن صفت آرزو مند گردانیده شدن او شان را
 بطرف خود (کما قال تعالی فی حدیث التردد و هو من هذا الباب) چنانکه فرمود الله تعالی در حدیث قدسی
 باشت تردود خود و آن تردود از این قسم است که تردود بنده کامل را منسوب بخود فرمود و آن حدیث قدسی نیست
 (ما تردود فی شئ انا فاعلم تردودی فی بعض العبد المؤمن یکره الموت و انما کره سأكتمه و لا بد له من لقاء فی قسمه
 بلقاء) نه تردود کم در چیزیکه فاعل او با شتم تردود من در قبض روح بنده مؤمن خود که مکره در در موت را پس
 مکره دارم بر آن و در بخش او لابد است از لقاء من پس بشمارت او او را بقار من خود که آن بعد موت است
 که از وجودات بر هاند و مطلق محو شود و ما قال لا بد له من الموت لئلا یفیه بذكر الموت) و لفرمود و لابد است
 بر آن بنده از موت تا غفلت نکند الله تعالی بنده را بذكر موت (ولما کان لا یلی الحق الا بعد الموت) کما قال
 علیه السلام ان احکم لایری ربی حتی یوت لذلک قال تعالی لا بد له من لقاء) و هرگاه کسی که ملاقات کند
 بنده حق را بعد از موت چنانکه فرمود علیه الصلوة و السلام که نه بیندیکه شمار پروردگار خود را تا که بمید و فرمود تعالی
 و لابد است بر آن و از لقاء من (فاشقی الحق لوجود هذه الصفة) پس اشتیاق حق بصورت بنده بر آن
 وجود این نسبت است پس از اینجا مطلب شعر حافظ باید فهمید که پروردگار شوق بر عاشق اگر افتد چه شتاء
 ما به محتاج بودیم ادب یا مشتاق بودیم یعنی پروردگار شوق حق اگر بر عاشق مشتاق او افتاد چه بعد است که ما با محتاج

بودیم و او بصورت اشتیاق بود پس اندرین صورت اشتیاق بمنی خود میتواند اشعار (یعنی الجیببالی روحی)
 وانی باشد الیه دنیا + قصد کند جیبب یعنی بنده بطرف رویت من و من شائق ترم بطرف او بقصد (و یو نفوس
 و یابی القضا + فاشکوا لالین و یسکوا لالینا) و خواش کند و مضطرب شوند نفوس باشتیاق بطرف تقوا و با
 کز حکم الهی که موت است که تا موت نیاید لقاشود پس شکایت کنم اندوه عدم وصال را و شکایت کند بنده
 فراق را این شکایت فراق بنده کامل شکایت من است (فلما بان النسخ فیه من روحه فاشتاق الال نفسه
 پس هرگاهیکه ظاهر کرد حق که خود او نفخ کرد در آدم روح خود پس نه اشتیاق شد حق در صورت بنده مگر براس
 نفس خود را ترا که خلقه علی صورت لانه من روحه) آینه یعنی حق را چگونه پیدا کرد او را بر صفت خود
 زیرا که او از روح اوست پس اشتیاق بنده اشتیاق حق است بطرف خود و لما کانت نشأته من نوره الارکان
 الاربعه المسماة فی جده اخلاط احدثت عن نفخ اشتغال بمافی جده من الرطوبة و کان روح الانسان نار الاجل
 نشأته) و هرگاهیکه نشارت انسانی است ازین ارکان کسی شده بغلبه یکم در جسم او با خلاط پیدا شد از نفخ او
 اشتعال از رطوبتیکه در جسد او بود پس شد روح انسان بازاده حرارت غریزی براس پیدا شد و باید است
 که روح انسانی در اصل خلقت نزد اکثر عرفا از جوهر لورانیست که با جوهر لطیف جسمانی که در قلب است بغلبه
 آتش البته رطبی دارد بدین وجه حضرت مصنف آفرانار فرمود ورنه روح شیطان از غلبه آتش است
 نه روح انسان از آتش ساخته شده باشد ورنه قیام روح بعد از موت جسم صورت بدست (ولما کالمهم
 موسی الانی صورۃ النار و حمل حاجته فیها) و براس همین اصل نشارت روحی او که بر غلبه آتش است نه کلام
 کرد اند موسی را اگر در صورت آتش و گردانید حاجت او را در آتش (فلو کانت نشأته طبیعیه لکان روحه نورا
 پس اگر بود نشارت او ساده یعنی غیر منصری البته بودی روح او لور ساده (و کفی غنیه بالنفخ یشیر الی ان من
 نفس الرحمن) و کتابت کرد از نفخ بنفخ اشاره کند بطرف آنکه آن نفخ از نفس رحمن است (لانه بعد النفس
 الذی هو النقیض لمرعیه و باستعداد المنفوخ فیه کان الاشتغال نار الانوار) برای آنکه با نفخ سیکه و نفخ است
 ظاهر شد عین او و استعداد منفوخ فیه شد اشتغال نار نه نور (فبطن نفس الحق فیما کان به الانسان انسانا
 ثم اشتق منه شخصاً علی صورۃ سماء امرأة) پس پوشیده شد نفس حق در چیزیکه شد بدو انسان انسان باز
 خارج کرده شد از شخصی بر صورت او نام داشت آدم او ازین (فقطرت بصورۃ نفس الیها حنین الشی الی نفس
 و حنت الیه حنین الشی الی و طنه محجب الیه النساء) پس ظاهر شد آن زن بصورت او پس قصد کرد او بطرف

زن قصد بشه بطرف نفس او و قصد کرد زن بطرف مرد و قصد بشه بطرف وطن خود پس محبوب کرده شدند
 بطرف حضور علیه السلام زنان (فان الله حسب من خلقه علی صورته) زیرا که الله تعالی را که پدیدار کرد و در صورت
 خود که جامع جمیع حقائق است (و اجد له ملائكة النورین علی عظم قدرهم و منیر لشمس و علو نشأته) طبیعتی و تابع
 کائنات اند براس آدم ملائكة نوریه را با وجود بزرگی قدر و منیر لشمس و علو نشأته طبیعتی شان این تقریر بطرف
 رسوم است مخالفه مذہب شیخ مرحوم که ملار است علیه نورس را چنانکه در نفس آدمی و هم در نفس عبوی گذشت
 حسب آیه استکبرتم ان کنتم من العالمین مستنیر باید زمین شما که وقعت المناشیة پس از نیجا واقع شد بنا
 میان مرد و زن (و الصورة اعظم مناسبتہ و جلا و اکملها) و صورت را عظم و بزرگ و اکمل مناسبت است
 با ذی صورت (فانه از زوج بوجود الحق کما کانت المرأة شفقت بوجود الرجل) زیرا که صورت آدم زوج کرد
 حق را بوجود خود چنانکه زن شفیع کرد مرد را بوجود خود فرق انقدر است که آدم منظر حق است و زن جز مرد و در تصویر
 او جا پس گردانید زن مرد را زوج (فطرت اللئیم حق و رجل و امراة) پس ظاهر شدند سه حق و مرد و زن
 (فمن الرجل الی ربه الذی هو اصله خلیل المرأة الیه) پس قصد و میل کرد مرد و بطرف پروردگار مطلق خود که اصل
 است میل کردن زن بطرف مرد و در محجب الیه ربه النساء کما احب الیه من هو علی صورته پس محبوب درخت
 بطرف حضرت صلی الله علیه و سلم پروردگار زنان را چنانکه محبوب داشت الله تعالی آنرا که بر صورت او است
 و فاذنح الحجاب الامن تکون عنه و قد کان جبهه بکلون منه پس نه واقع شد حسب حضور صلی الله علیه و سلم مگر براس
 کسیکه بتکون شد از او و بود حسب حق براس کسیکه متولد شد از او (فلما اقال حب و لم یقل اجبت حکایة عن نفسه
 لتقلن جبهه بره الذی هو علی صورته حتی فی محبة لامرأة فانه اجماع بحسب الهدایة تخلقا الیهما) پس براس همین
 حب حق مرد را که بر صورت او است فرمود حضور صلی الله علیه و سلم که محبوب داشته شد و نه از آنکه محبوب داشته
 بطور حکایت از نفس خود براس تعلق حب حضرت صلی الله علیه و سلم بر سبک حضور صلی الله علیه و سلم
 بر صورت او است تا در محبت آنحضرت صلی الله علیه و سلم براس زن خود زیرا که آنحضرت صلی الله علیه و سلم
 دوست داشت زن را بحسب حب خدام و برای خلق کسی از نیجا است رأیت ربه بصورة عالیه (و لما احب
 الرجل المرأة طلبة الوصاله التي تكون فی المحبة فلم یکن فی صورة النشأة الفصیحة اعظم و صلت من الکمال و کمال
 دوست داشت مرد زن را طلب کرد آن صلی را که باشد در محبت پس در صورت نشأته عنصریه نشد
 بزرگ و صلی الکمال و مجامعت و ولد النعم الشموه اجزاء کلها و براس همین عظمت شہوت عام گردید کل اجزاء

انسان را و لذت که امر با لغتسال منتهی است الطهارة كما علم الرجل النار فيها عند حصول الشهوة و بر است
 همین عموم شمول امر کرده شد با غتسال از محله و مجامعت پس غام شد طهارت چنانکه مرد و عاقل بود در نزد زن
 و در حصول شهوت و بر است لغتسال منافع ظاهر است که ازین حرکت شدید مواد جوش میزند و بر طبعی که
 در غلبه کرون دور میشود و در برابر امر اخلاقی و عقلی که در برابر است لغتسال منافع با شتاب است چنانکه فراید
 از همان الحق عبور علی عمده ان یعتقد ان یلتم بغیر فطره بالنفس لیرجع بالنظر الیه فیه ان لا یكون الا فاما
 زیرا که حق عبور است بر بند خود که اعتقاد کند که لغتسال یا بد غیر حق پس لغتسال طاهر کند او را تا ازین طهارت
 بپای برد و رجوع کند به نظر کردن بطرف حق در آنچه فاش شده است در و زیرا که نباشد در نفس لاصح مگر تلذذ بحق
 و فاذا اشتهى الرجل حق فی المرأة کان شهوة فی النفس و اذا اشتهى فی نفسه من حیث ظهور المرأة عند شهادته فی
 فاعل پس چون مشاهده کند مرد حق را در زن باشد شود او متفعل و چون مشاهده کند او را در نفس خود را
 میشود طهور زن از مرد مشاهده کند او را فاعل پس این رویت حق بنظر زن شد بر است ناکح پس
 یک صورت است و صورت دوم آنکه (و اما اذا اشتهى فی نفسه من غیر استحضار صورة ما یكون عنه فاکان
 شهوة الائی متفعل عن الحق بلا واسطة و لیکن چون مشاهده کند مرد خود را از نفس خود بغیر استحضار صورتیکه
 متفعل شده است از دینی بغیر از استحضار صورت خود که آن نیست پس نباشد شود او مگر در متفعل از حق بلا واسطه
 و این صورت حضور را باشد شهوة الحق فی المرأة اتم و اکمل لانه يشاهد الحق فیها من حیث هو فاعل متفعل
 پس شهوة مرد برای حق در زن اتم و اکمل است برای آنکه مشاهده کند حق را در خود از حیثیکه فاعل است نفس خود
 و متفعل است پس در این صورت اعلاست چنانکه ادنی آنکه میفرماید و الا يشاهد من نفسه الامن حیث
 متفعل بود مشاهده کند از نفس خود بلا زن مگر از دیکه او متفعل است از حق پس کل دو صورت است و اما
 لفظ فایران دلالت دارد که اول لغت است و بعد از فاش است و فاش است علی السلام علیه و سلم انسان کمال
 شود الحق فین پس برای کمال شهوة محبوبه داشت حضرت علی السلام علیه و سلم زنان را بر است کمال شهوة
 حق و ایشان را از ایشان حق مجرد عن المواد ابرار زیرا که مشاهده کرده شود حق مجرد از مواد و گاه نیست زیرا که حق
 درین صورت مستقولی محض است معلوم صرفست برای همین گفته شود در نشان او که تامل کرده شود
 نه مشاهده کرده شود و از او و فان الله لا است غنی عن العالمین زیرا که الله تعالی نباشد غنی است از عالمیان
 و در از مستقول آن نباشد که مرجع نیست بلکه موجود و حقیقت ذات حق است که غنی از عالم است (فاذا کان الامر

من هذا الوجه متفاد لم يكن الشهادة الا في مادة شهود الحق في النساء اعظم الشهود والكله ليس بهيول شهود
 امر شاهده ازوجه ذات متمنع وشهود نباشد مگر در ماده پس شهود حق و زنان اعظم و اكل شهود است (و اعظم
 الوصية التكاح) و اعظم وصل مجامعت است (و هو نظير التوجه الا اني على من خلقه على صورته بخلافه غيري فيه
 صورته بل نفسه) و تكاح نظير لوجه اميست بر كسيكه پيدا كرد در ابر صورت خود تا كه خليفه كند او را پس بيزد
 صورت خود بل نفس خود را در نسواه و عدله فظاهر خلق و باطنه حق) پس درست كرد او را كه با عتدال دور
 پس ظاهر او خلق است و باطن او حق است و ولله اوصفه بالتدبير لئلا يسكل و بر اسه عين كه باطن او
 حق است و صفت كرد خود را بتدبير اين يسكل (فانه به يد بر الامر من السماء و هو العلوي الارض و هو اسفل
 السافلين لانها اسفل الاركان كلها) زيرا كه الله تعالى بسطون خود تدبير كند از بلندي اطلاق بطرف صفت زمين
 تيو و كيه اسفل سافلين است و مراد از زمين قيودات بدان وجه گرفته شد كه زمين اسفل كل اركان نزول و ناهيه
 است و در اصل نه علواست نه سفلا چنانكه اهل تحقيق جديگويند (وسما من السماء و هو جميع لا واحد له من لفظه
 و لذلك قال عليه السلام حسبنا الى من و نيا كم تكلمت النساء و لم يقل مرة فرائي تاخير من في الوجود عن نفسه
 و نام داشت آنها را و لفظا شامع است بغير از واحد از لفظ او پس معلوم شد كه از ديگر اوجود آنكه مرد است
 و بر اسه اين فرموده و عليه السلام محبوب داشته شد بطرف من از دنيا و شامع بيك نساه و فرمود
 مرأة كه واحد است پس رعایت كرد تاخير زنان در وجود از مرد (فان النساء هي التاخر قال تعالى انها انسى
 زيادة في الكفر ازيرا كه نساه معني تاخر است چنانكه فرمود حق تعالى جزين ليست نساه كه تاخر كرد مني ما باه حرام
 زيادت است و در كفر اهل كه كه انچه خدا تعالى مقرر كرده است خلافت آن مقرر نماند پس نساه معني تاخر آمد
 (و ابيع نساه بقول تاخر) و بيع نساه بقول آن بيع تاخر است پس معني نساه تاخر نماند پس نساه ثابت (فذلك
 ذكر النساء) پس بر اسه همين تاخر ذكر فرمود نساه مرة را گو لفظ مرأة نیز تاخر از مرء است كه معني مرد است
 ليكن ماوه نساه آن تاخر است (فما جهن الا بالمرتبة و ان من محل لا لفعال) پس نه دوست داشت آن حضرت
 صلى الله عليه و سلم نساه را مگر بمرتبه تاخر ايشان و آنان محل لفعال اند چنانكه مرد محل لفعال حق است (فمن لم
 كاللبيبة للحق التي فتح فيها صور العالم بالتوجه الارادي) پس زنان بر اسه مرد مثل طبيعت اند بر اسه حق
 كه كشود در صور عالم بتوجه ارادي و درين رعایت فرديت است كه از حق ظهور طبيعت اهم عمل شد و از
 طبيعت رتبي صور عالم ظهور آمدند (و الامر الا اني هو تكاح في العالم الصور الفصري) و توجه اني در صورت

و فاعلا اولاً پس بدین درجه که تمیز شد بدو حق از بنده شد غنی از عالمیان بدان و فاعل اول زمان المعصومه
 فاعل ثانی فماله الاولیة التي الحق، زیرا که صورت حق که مراد است فاعل دوم است براسه ثانی پس نیست
 براسه اول و لیکن که برای حق است (تمیزت الاعیان بالمراتب فاعله کل شیء خلقه که اعطی کل شیء حق حق کل
 عارف پس تمیز شد ندامت اعیان بمراتب که داور هر شیء را اندازد چنانکه داد و اند عارف هر شیء حق را حق او و فلذا کان
 حسب المنار لمحمد صلی الله علیه وسلم عن تعجب الکی، پس براسه همین شد حسب زنان براسه حضرت محمد صلی الله
 علیه وسلم از تعجب الکی و توجه نماند ای حق نه نفسانی و شوالی روان الله اعطی کل شیء خلقه و هو عین حقه فاعله
 الابا الاستحقاق الذی استحق به سماه ای بذات ذلک استحق و داد الله تعالی هر شیء را حق او پس داد الله تعالی
 هر شیء را حق او گر با استحقاقیکه مستحق شد آن شیء و در اند است این حق (و انما قدم المنار لانه محل الافعال
 و جزین نیست مقدم کرد حضور صلی الله علیه وسلم زنان را در حدیث براسه آنکه آنان محل الافعال اند و گمانند
 و طبیعت علی بن و جدها بالصورة چنانکه مقدم است طبیعت بر کسیکه موجود شد از وجود است خاص و طبیعت
 و طبیعت علی الحقیقة الانفس الرحمنی فانه فیها لغت صور العالم علاه و اسفار لسان النطق و الالی الجوهری لانی
 فی عالم الاجسام خاصه) نیست طبیعت در حقیقت مگر نفس رحمنی که در نفس کرده شد در صور اعلام و انفس
 عالم براسه سر بیان نفخه رحمنی اولاً در جوهری لانی در عالم اجسام با نفعی ص (و اما سر بیانها لوجود الارواح النورية
 و الاعراض قد تک سر بیان آخر) و لیکن سر بیان طبیعت براسه وجود الارواح نوریه و اعراض پس آن دیگر
 سر بیان است که اولاً طبیعت جوهریه ظهور کرد و بعد در صور الارواح گویا جوهریت همی لانیست ارواح است
 و عرضیت همی لانیست اعراض پس در حقیقت طبیعت کلید رحمنی همی لانیست عالم ارواح و اجسام و
 جوهر و عرض است ازینجا است که جسد روح میگردد و روح جسد و عرض جوهر و عرض با اتحاد همی لانیست طودها
 و غیر انه علی الصلوة والسلام غلب علی هذا الخبر التانیث علی التذکیر لانه قصد اتم بالانسان فاعل ثلث و لم یقل
 ثلثة بالهار الذی هو بعد والذکر ان اذ فیها ذکر النساء و فیها ذکر الطیب و هو مذکر) باز آنحضرت صلی الله علیه وسلم
 غالب کرد برین خبر تانیث را بر تذکیر برای آنکه قصد کرد اتهام زنان را که فرمود ثلث که براسه زنان مخصوص
 است و نه فرمود ثلث بهائیکه براسه عدد و زنا نیست زیرا که در حدیث ذکر زنا نیست و در ذکر طیب است
 و او مذکر است (و عادة العرب ان تغلب التانیث فیقول ان فواطم و زید و جواد لایقول فزین
 انقلبوا التذکیر و انکان واحد علی التانیث و لیکن جماعه و عادات عرب است تغلب تانیث بر تذکیر پس

واما حکمت الطیب و جعله بعد النساء فلما فی النساء من روائح التکوین فانه الطیب الطیب عنان الطیب
 کذا قالوا فی مثل السائر و لیکن حکمت طیب و گردانیدن آزار بعد زنان پس براسے آن روائح کونیکه
 در زنان است که الطیب الطیب عنان طیب است چنانکه گفته اند قالان و مثل مشهور این در صورت خواندن
 طیب بسکون را است و در صورت تشدید میفرماید و لما خلق عبدا محضاً بالاصالة لم یرفع راسه قط الی السیادة
 بل لم یزل ساجدا و ارتفاع کون منفعلا حتی کون الله عنه ما کون فاعطاه رتبة الفاعلیة فی عالم الانفاس
 ستمه آتی بجوامع الکلم اتے ہی الاعراف الطیبة محب الیہ الطیب فلذلک جعله بعد النساء و ہر گاہیکہ پیدا
 کردہ شد حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بعد محض بالاصالة نہ برداشت سر خود را بطرف سیادت بلکہ ہمیشہ میباید
 واقف بر گاہ حق با بودن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم منقطع از حق تا آنکہ پیدا کرد و اللہ تعالیٰ از او بچہ پیرا
 کرد پس داد و اللہ تعالیٰ حضرت صلی اللہ علیہ وسلم را رتبه فاعلیت و تاثیر در عالم انفاس تا آنکہ دادہ شد
 جوامع کلماتیکہ آن اعراف طیبہ اند پس دوست داشتہ شد بطرف آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم خوشبو
 پس براسے ہمین کرد طیب را بعد از نسا زیر اجزای انسان است و کلمات طیبہ از انسان جدا و اول اند و
 بعد از آنکہ کلمات طیبہ با و کند صورت ساز متحقق شود پس کلمات طیبہ چیز نیست و صلی بران نظر بر انسان
 میگردانید و داعی الدرجات الی الحق سبحانہ فی قولہ رفع الدرجات و العرش لا استواء علیہ با ستمہ
 الرحمن پس بنظر تعلق حضرت صلی اللہ علیہ وسلم رحمت اللعالمین رعایت کرد در جائزہ کہ براسے حق سبحانہ
 اندمین در قول او تعالیٰ کہ حق رفع الدرجات صاحب عرش رحمت است برای استواء حق بر عرش با ستم
 الرحمن خود بر رحمت (فلا یقیض فیمن جوی علیہ العرش من لا یصیبہ الرحمة الا کتبه و هو قولہ تعالیٰ و رحمتی
 وسعت کل شیء و العرش وسع کل شیء و المستوی الرحمن) پس آئی نماند در کسیکہ جادی باشد بر عرش شعیبیک
 نرسد از رحمت الیمیہ بدلیل قول حق تعالیٰ و رحمت من وسعت ہر شیء را و عرش وسعت دارد و
 ہر شیء را و مستوی رحمن است پس معلوم شد کہ عرش رحمن رحمت است کہ مستوی یعنی شرف است بر و اسم
 الرحمن در حقیقت یکسان سہان الرحمة فی العالم کما قد بناہ فی غیر موضع من ہذا الکتاب بمن الفتوحات
 المکیہ) پس بسبب حقیقت عرش کہ رحمت است سرایان رحمت شد در عالم چنانکہ بیان کردیم آنرا
 در غیر یک موضع ازین کتاب و کتاب فتوحات کی پس ازین رو گوئیم طیب و غیرہ نباشد کہ جملہ طیب
 است لیکن حق تعالیٰ بعد از آیہ و رحمتی وسعت کل شیء رحمت خاتمہ امتحان را مخصوص کند و فرماید

فما کتبها للذین آمنوا که جلد نویسم رحمت خاص را که عبارت از حضرت صلی الله علیه وسلم است بر امتی قیام
 اهل اسلام چنانکه در تفسیر پیشین گوئی کتاب اعداد و لوسی در تنبیه دوم فصل دوم باب اول مقدمه پنجم ذکر کرده ایم
 پس ازین طیب مخصوص گشتند بالخصوص طیب طیب است حضور صلی الله علیه وسلم (و قد جعل الطیب
 الحق لولای فی هذا الاتهام النکاحی فی برأه عا کشفه فقال الخبیثات الخبیثات و الخبیثات و الخبیثات
 اللطیفین و اللطیفون اللطیبات اولک مبرون ما یقولون) و گردانید حضرت صلی الله علیه وسلم را طیب
 حق تعالی درین اتهام نکاحی در برابر صد لقمه عا کشفه پس فرمود که خبیثات زنان بر اسے مروان خبیثین
 اند و خبیثین بر اسے خبیثات و زنان طیبات بر اسے پاکان این طائفه اهل اسلام اند و طائفه اهل اسلام
 که در پادشاهت خدا داخل اند یعنی اولیا الله پاک اند از آنچه افتر کنند و چون کلام در اهل اسلام است
 از آسیه بنت مزاحم بر اسے فرعون و حضرت لوط و لوح بر اسے زنان بداعتراض نشود (فجعل رواجیم طیبته)
 پس گردانید الله تعالی را بر پیغمبرین را طیب که اقوال اندر لان القول نفس و هو عین الراجحه فخرج بالطیب
 و الخبیثات علی حسب ما یظهر فی صورتها النطق برای آنکه قول نفس درست و او عین راجحه است پس خارج
 شود قول با صفت طیب و خبیث بر حسب آنچه ظاهر شود بد و در صورت لفظ (فمن حیث هو انی بالاصالة کلمه
 طیب فهو طیب) پس از حیثیت که الهی است با صالت کل طیب است پس آن طیب است (و من حیث است
 و یم فهو طیب و خبیث) و از حیثیت که حر کرده شود و مذمت کرده شود پس طیب و خبیث است (فقال فی حیث
 الشوم ای شجرة که ریحا و لم یقل اگر بها) پس فرمود حضور صلی الله علیه وسلم در بحث سیر که ان شجرة است
 مکره دارم ریح او را و نفرمود که مکره دارم او را (فاللعین لا تکره و انما یکره ما یظهر منها) پس عین مکره مذمت
 و جزین نیست مکره داشته شود آنچه ظاهر شود از او و اگر اتمه لذک اما عرفا و لعدم ملائمة طبع او عرض
 او شرع او نقص عین کمال مطلوب و مانع غیر مذکرناه) و گراست بر اسے این مذکور بالعرف است
 بالعدم ملائمة طبع یا عرف یا شرع یا به نقصان از کمالی که مطلوب از نوع اوست و نیست در آنجا
 غیر آنچه ذکر کردیم او را و اما القسم الامر الی خبیث و طیب که ما قرناه حبیب الیه علیه الصلوٰه و السلام الطیب
 دون الخبیث او هر گاه یک منقسم شد امر بطرف خبیث و طیب چنانکه آنرا تقریر کردیم محبوب داشته شد
 بطرف حضرت صلی الله علیه وسلم طیب سواک خبیث رو و صفت الملائکة بانها تتنافی بالروح الخبیثه
 لما فی هذه النشأه المنصره من الشغف فانه مخلوق من صلصال من حار مسنون او تنفسه الراجح

فنگره الملائکة بالذات (ووصفت کرده اند ملائکه بآنکه انیدایا بنده بروایح خبیثه براسے ان تعفنه که درین
 انتشارت مختصره است زیرا که انما ان پیدا کرده شده است بالصلصال از خاک سیاه مسنون ای متغیر الملائکة
 پس مکرده دارند ملائکه بالذات دگمان مزاج الجبل تیضر برائحه الورد و ای من الروائح الطیبة فلیس الورد
 غدا لجعل بریح طیبه چنانکه برعکس ملائکه مزاج بوم است متغیر شود برائحه گل حالانکه اواز و رایح طیبه
 است نزد انسان لیکن نیست گل نزد بوم بریح طیب بچنین خبیثان را بوسے بول و براز و غیره خوش آید و
 من کان علی مثل هذا المزاج صورة و معنی اضرب الحق اذ اسمع و سر با باطل (و هر که باشد بر مثل این مزاج
 در صورت و معنی ضرر یابد بامر حق چون بشنود اورد او خوش شود بباطل و هو قوله والذین امنوا بالباطل
 و کفر و اباسد و وصفهم بالخسران فقال اولئک هم الخسرون الذین خسروا انفسهم فانه من لم یدرک الطیب
 من الخبیث فلا ادراک له و دلیل بر و قول حق تعالی است که آنا مکه ایمان آوردند بباطل و کفر کردند
 با لاه و وصف او نشان را بخسران پس فرمود آنان بالخصوص زیان کردند چنانکه خود بار ازیرا که هر که
 ندر یا ذلت طیب را از خبیثه پس نیست اودا ادراک و حقیقت (فما حسب علی رسول الله صلی الله
 علیه و سلم الا الطیب من کل شئ) پس نه دوست داشته شد بر رسول خدا صلی الله علیه و سلم مگر طیب
 از هر شئی و ما غم الا هو و گرچه نباشد در وجود مگر طیب بنظر ذلت است شیه و بل تصور اینکون فی العالم مزاج
 لا یجد الا الطیب من کل شئ و لا یخیر الخبیثه ام لا قلنا هذا لیکون و ایاسته و شود که باشد در عالم مزاجی که
 نیاید مگر طیب را از هر شئی و نشناسد خبیث را یا نباشد بگویم بچنین نباشد (فانما ما وجدناه فی الاصل
 کل العالم منه و هو الحق فوجدناه بکرة و یجب) زیرا که تا بنیافتیم در اصل که ظاهر شد عالم از دو ادحق است پس
 یا فیه او را که مکرده دارد دو پند کند (ولیس الخبیث الا ما یکره و لا الطیب الا ما یحب) و نیست خبیث
 مگر آنچه مکرده داشته شود و نه طیب مگر آنچه دوست داشته شود و العالم علی صورة الحق و الانسان علی
 صورته (و عالم بر صورت حق است و انسان بر صورت حق و خلقی است) فلما یکون غم مزاج لایدرک
 الا الامرا لو احد من کل شئ پس نباشد در انجا مزاجی مگر امر واحد از هر شئی (بل ثم مزاج یدرک الطیب
 من الخبیث مع علمه بانه خبیث بالذوق و طیب بغير الذوق فلیست ادراک الطیب عنه من الاحساس بخبثه هذا
 فیکون) بلکه در انجا مزاجیست که ادراک کند طیب را از خبیثه مع علم بدانکه او خبیث است بذوق و طیب
 است بغير ذوق پس مشغول دارد او را ادراک پاکیزگی از او از احساس بخبثه او این باشد گاهی (و اما رفع

النجاة عن العالم ومن الكون فانه لا يخرج ولكن رفع خباثت از عالم از جهان پس صحیح بنا شد و در حقیقت
فی الجحیم و الطیب و الطیب عند الطیب عند الطیب (در حقیقت عامه خدا و خبیثت و طیب
عام است خبیثت نزد خود طیب است و طیب نزد خبیثت خبیث است) اما خبیثت طیب الا و من وجه
حق مزاج ما خبیثت پس نیست در اینجا چه طیب مگر حال آنکه از وجه و حق مزاجی خبیثت است و کذا لک
بالکس و همچنین است و کس این روانا الشان الذی به کلمت الفردیة فالصلوة لقائل و جاست قوة
یعنی فی الصلوة لانها مشاهدة و ذلک لانها مناجاة بین الله و بین عبده کما قال فاذا کرمی اذکرکم
و لیکن موسی که بدو کامل شد فرویت پس نماز است زیرا که فرمود حضور صلی الله علیه و سلم و اگر دانیده شده
قرار جهم من در نماز برای آنکه آن مشاهده است و این بوجه آنکه نماز مناجات است میان خدا و بنده
او چنانکه فرمود که ذکر کنید مرا تا ذکر کنم شمار را چنانکه در تفسیری معنی است الله الله گفتنت لیسک
ما سبنا و این همه سوز و گداز است یک استقامت و صورت مشاهده زیاده برین چه خواهد بود که بگذرد
خود در سیر باز و دفع باو که حکما مشاهده است و از حرکت نظری بجز و انسان آنچه در خیال ایشان مقرر شده
و دیگر اندیشه ها در غفلت عظیم او نتواند و صاحب تصوف انصاف شفیق از مقام رسد و غرضی از علوم تلقی
در اندک آنچه در کلمات مندرج است یا ظاهر در خود و نمونه بشناسند تا از شناخت خود بشناخت حق رسد
پس فعل خود را فعل حق و صفات خود را صفات حق تا آنکه ذات خود را ذات حق دانند و غرض حضور
شیخ از تمامی این کتابها این بوده است و این امر در نماز بوجه اتم حاصل که معراج المؤمنین است پس
کسیکه نماز نخواند و معراج او را ناممکن است حق رسد نماز او بجز رسم با و ابدان نیست و اهل نماز کون جامع
راست که صاحب قیاس باشد باز نماز شهیدان اهل سمع است باز نماز اهل سمع است که هنوز نشیده نشده
و نیاز صاحب قیاس بعد از شناخت خود و جزا و خواسته که طیب شود در ظاهر و باطن پس بظاهر خوب ظاهر و جهم
معطر و غیره حاصل شود و در باطن نیز غیر حق با خصوص در پنج اوقات تا از عبادت هر بنی بهره ور شود چنانکه
در اتم معنی مسیح علیه السلام مثل این است فرمود که مالک را باغی از انگور بود پس بوقت اشراق برودن
آمد مردان را تا شام بخورد و بر یک شغال و باز بوقت چهارم برآمد و بدستور مقرر رفت
باز بوقت و پاسب برآمد و بدستور مردان را بر مردوری مذکور مقرر کرد باز بوقت سپاس برآمد و تا شام
بر یک شغال مردان را مقرر کرد باز بوقت عصر برآمد و بخورد و بر یک شغال مردان را مقرر کرد و پس چون

شام شد چنانچه برای کسی که با شوق و اشتیاق بر ملاکب نفاذ شدند که چرا با ابراهیم بر ملاکب ناکب
 گفت که ای مرا خدایا بگو که هر چه خواهم در ملک خود بنمایم و آنچه مقرر شده بود در آن نقصانی نکرده ام ازین رو
 آخرین اولین خواهند شد که اهل اسلام اند از منی خلاصه پس ازین کلام پنج گروه دریافت شدند یک اشراقی
 از زمان آدم تا بود علیه السلام که در میان سه اوقات مختلف شدند یکی از آدم تا نوح دوم از نوح تا هود
 سوم از هود تا ابراهیم و متاخرین اهل اسلام متقدمین خواهند شد و شب مقدم است بر روز زیرا که شب
 عدم بر روز وجود مقدم است پس بجای نماز اشراق شان نماز بعد غروب مقرر شد و سه رکعت بنظر سه
 دوره آنحضرت شد و از زمان ابراهیم تا حضرت موسی یک گروه است و چهار اشخاص درین گروه معظم اند
 حضرت ابراهیم و حضرت اسحاق و حضرت یعقوب و حضرت یوسف پس بجای نماز چاشت ایشان نماز
 مقدم کرده شد و چهار رکعت بود و چهار پیغمبران شد و نماز اشراق و چاشت ایشان منون داشته شد و حضرت
 اسماعیل درین دوره یک بود بدان نظر نماز وتر عکس شد و بنظر دوازده پسران اسماعیل نماز بعد منون گشت
 کرده سوم گروه است موسی است که در میان هزارها انبیاء گشته اند مگر بطریق موسی و ارون رفتند نظر بران
 از صبح مقرر گشت و دو رکعت زیرا که وقت نماز اشراق و چاشت در اصل بر سه گروه اول و دوم بود و
 وقت نصف النهار مخالفت از نماز است و در یهودیان همین جهت نماز سه وقت است و در دوره چهارم چهار
 بنیاد گشته اند یکی زکریا البیگی دوم یحیی بن زکریا سوم مریم که در تحقیق زنان اہم بنبیه باشند چنانکه در معالم
 ست چهارم مسیح بدان نظر نماز سه پاسه نظر است چهار رکعت باقی ماند نماز است وسط که بطور وسط
 شده نه زیاد و موجب تلاوت نمک موجب تحقیر پس چهار رکعت نماز وسطی عصر مقرر کرده شد پس بدین وجه
 از پنج وقتیه و نماز وتر مقرر شد و چون حضرت اسماعیل جدا این است عظیم اند پس نماز عصر کافی است
 اے ادا عبادات ایشان بدین وجه آن تاکید است که در پنج وقتیه است در وتر باشد و توجه بطرف
 به بوجه آنکه اول کون جامع درین اقرب زمین محضر شده در روح اعظم بر اے آدم در نیجا منجلی گشته تا
 تحقیق جامع خود رجوع آورند از نیجا است که هر که بر اسب حج رود در اندرون کعبه مسنون است که
 سد تا مکانی خالی یافته از خود پر بند و خداے را که تلاش میکرد در بیت الله که بدین وقت رسیده
 در یافت نماید و چون این مہم شد باید دانست که ابتداء از بیت است و در سال نور و جدت انفراد
 بدلیلند اند بن سید باقی با سید مریمین است ای سید نماز و روزه و حج و زکاة و اشغال آنکه موصول

بوجودت اند بخالصیت و ایصال آنما و قیست که خالصانه مودے شوند چنانچه شرط کرده اند و معنی
خالصانه در نیاب همکس، اللهم و نگنجد و هر کس را تا که اتم می بخاطر رسد اما آنچه طالب و قدرت را ضرورت
آنست که تصور کند که نیست کرده ام که نماز گذارم یا نه فراموش کنم مثلاً براسه تحقیقت خود و وجودیت یافت
که اورا گم کرده ام و بخیر اتم که بوسیله این عبادت و خدمت که این الله است نلور نماید پس معنی نوبت
ان اصلی صدق است آنست که نیست کردم که مناسبت نماید بر اسے دریافت خود متوجه شده بکعب
بحقیقت، بانه خود که اولاد در کعبه شریف نلور گرفته اند بطرف غیر که دست برگوش نهادن اشارت
بدانست و چون از غیر خبری کرد و او شیخ گشت که الله که حقیقت جامع است بزرگست ادهم و پنداری
که داشت پس بعد تکبیر توحید بگوید انی وجهت وجهی للذی فطر السموات و الارض حنیفاً و انما من المشرکین
که چون جمله عالم حسب آیه اینها تولا فتم وجه الله و وجه حق است گویند بطرف خاص خاص نسبت به حقین است و از
اقامت کننده حق علی الاطلاق شنیده بود و انشمال حق ز منوره بطرف فلاح و مناجات رجوع آورد که وجه خود را رجوع
پزائی کرد که آسمان یعنی عالم ادرار و زمین عالم مثال و اجسام را بطور آورد و مائل کننده بطرف حق نه دیگری
و از مشرکین نباشد که خود را مشار حق دانسته شرک در وجود کند و چون شرک نشد در ذات و صفات و
افعال حق سیاحت و سیر کرد پس بدین جهت بجا آمد اللهم بگویند متلبس بنهار حق زیرا که هر شے اندرین صورت
الهم که کمال حق کند و بابرکت شد نقین حق که عبارت از اسم است در صورت بنده و متعالی شد عظمت حق که
مخصوص در بنده نباشد و نباشد الهی غیر حق که حقیقت بنده است بلکه مقصودی و موجودی غیر حق نشد و چنانکه او
حاضر است هم غائب پس چنانکه دوری از او غیر تصور در وجود است در شهود هم بخواب پس اعوذ بالله من
الشیطان الرجیم بخواند که پناه جوید از الله حقیقت خود از شیطان که معنی بید است و بیدر انده شده یعنی
دور داشته شده و تشمیه بخواند که دلیل بر کمال قرب بنده و حق است زیرا که نقین هر شے بذات وجود قابل
جامع اوصاف است که ذات بنده متعین متعین ذات حق است که رحمن قابل اوصاف و رحیم جامع اوصاف
است بدین وجه بنده قابل اوصاف و جامع صفات گشته و در صلوة سورة فاتحه بخواند که خلاصه قرآن
و تفصیل تشمیه است و از نام فاتحه صلوة است بخواند که نماز بر و مشتمل بدین وجه میفرماید (وای عباد و
مقنونه بین الله و بین عبده یحقیقین فضلها الله و لصفها للعبد کما در فی الحدیث الصحیح عن الله و
نماز بخواند فاتحه عبادت مقنونه است میان خدا و میان بنده او بر و نصف پس نصف او را اسے خدا

و نصف او براسه بنده است چنانکه وارد است در حدیث صحیح از خداوند تعالی قال قسمت اهل صلوٰۃ بین من عبدی
 نصفین نصفهمالی و نصفهم العبدی و العبدی اسال که فرمود اهل تعالی تقسیم کرده شد فاقه میان من و میان بنده
 من بد نصف این نصف آن برای من است و نصف آن برای بنده نیست و براسه بنده نیست آنچه سوال کند بنحیث نیز سوره
 فاتحه نیت آیات شانی باشد که به پیغمبر و در دست و بمقابل باقی جمله قرآن واقع از اینجا پاره اول از
 الم شمار کرده شود و چون در ابتدا سوره فاتحه از الحمد لعلیک بود و در مدینه منوره از تسمیه منزل بار دیگر شد
 پس کسی تسمیه را جدا گانه از فاتحه نمرد تا آنکه کتاب حضرت صدیق و فاضل رضی الله عنهما بطوریکه خواندند بگفت
 بطور مدینه و کسی آیه اول از تسمیه تا رب العالمین یک شمر و کسی تسمیه را جدا گانه است گفت پس نزاع
 بطور نزاع افتاد است و حضرت شیخ تسمیه را بطور مدینه گفت چنانکه از تسمیه حدیث واضح و یقین الابد
 بسم الله الرحمن الرحیم یقول الله ذکر فی عیدی گوید بنده بسم الله الرحمن الرحیم یعنی تحقیق مقصد باسم
 الله یعنی الله الرحمن الرحیم است و چنین است فرماید الله تو ایله یاد کرد مرا بنده من لبیک که با حق این است
 و جو اسحق و لبیک او عین قول بنده بسم الله الرحمن الرحیم است چنانکه سابقا از مولفان و نقل کردیم
 الله اگر گفت لبیک است + این همه سوز و گداز است لبیک است + در منوی منویست که شخصی عبادت
 زیاده میکرد و بطور مغایرت و اثر بر در تب نشد پس شیطان نزدش آمد و گفت که گاهی خدا تو ایله ترا
 لبیک هم گفت جواب داد نه پس شیطان گفت که باز چه عبادت آن کنی که جواب ندی پس آن شخص عبادت
 ترک کرد حق تعالی خضر را نزد او فرستاد که بعبادت ما ترک کردی گفت که جواب خواندم نمی آید خضر فرمود که بگو
 جواب آمد لبیک تو نشناختی که س + الله اگر گفت لبیک است + و فی الحقیقت از کسی که جواب نیاید پیش
 ادب سود باشد بگو کفره که بتان را پیش کشد و جواب نشنوند و چون در خود غور کنی ذات قوم بدقابلیت
 و کثرت عالم اسما و عالم روح و عالم مثال و عالم جسم آرد توابع آن است به شبهه ذاتی که ذات حق پر تو
 کننده عالم قابلیت و عالم اسما و عالم اعیان و عالم ارواح و مثال و اجسام و توابع آنهاست و بعد از تسمیه
 که تعیین خود را از تعین الله الرحمن الرحیم بنده دانند پس جاسی حمد و شکر خدا است که بدین نوازش بیاخت
 را بقول العبد المذنب رب العالمین یقول الله حمد فی عیدی گوید بنده بزبان دل جمیع حمد یعنی اظهار کمالات
 بمقام جمیع و تفرقه مخصوص براسه الله است پروردگار عالمیان و عالم که علم باشد و بنده در خود از عالم
 قابلیت و عالم اسما و عالم روح و مثال و شهادت عالم قابلیت حق و عالم اسما و عالم ارواح و مثال و شهادت است

گوید الله تعالی حمد و در اندیشه من که هر گشتن بنده عین قول حق تعالی است بدستور یک گزشت و چون صورت
 پرورش حق عالم را تا به مقام شهادت و نبی دانست و حق را عالم دیگر است که از راه قابل و در حق کننده است
 الله که غنی است بواسطه قابلیت و جامعیت حق است (بقول العبد الرحمن الرحیم بقول الله تعالی علی بن عبد
 بنده گوید که الله قابل عوالم آخرت و جامع اوصاف پس تکرار اسم رحمن و رحیم بنظر آخرت که عالم بدان نظر
 آله عالم نسبت بنده نشده است گوید حق که ثنا کرد مرا بنده من که عین گفتن بنده رحمن و رحیم عین ارشاد حق است
 که ثنا کرد مرا با آنچه در صورتش هنوز نگرفته که در من یعنی قابل و جامع دانست و گمانی نکرد که هرگاه یک حق رحیم است
 بنده را قید نماید پس هر چه خواهد بکند بلکه یقین کرد و متضرع مرد آخرین مبارک بنده ایست که با وجود شهادت
 حکیم کار او بے مصلحت نباشد که ولادت دنیاوی منتج جز او سزا است (بقول العبد مالک یوم الدین بقول الله
 محمدی عهدی و فوض الی عهدی) گوید بنده که الله مالک روز دین فرماید الله بزرگ دانست مرا بنده
 من که مقید ساخت درین جهان و سپرد کرد بطرف من بنده من اول و آخر خود را بدانکه ناقصین روز دین
 را مخصوص کند بر روز قیامت و کامل و در هر وقت اثر قیامت داند که حدود و قصاص و بیخ و آلام آنچه بر بنده بنده
 کفر است اعمال سابقه و لاحق و اند یا باعث ترقی درجات شمار کند پس روز دین او مخصوص بقیامت نباشد
 از نیجا و زیر آیه و من لعل شغال ذرة شرابیه در معالم نفل از بزرگی فرماید که مومن درین دار دنیا سزا ببند
 نه در آخرت (فقد انصف الله تعالی خالصا) پس کل این نصف بر اے خدا تعالی خاص است ظاهر
 است که هر آنکه باین اوصاف باشد حاضر است بالخصوص قریب ترین بنده که حقیقت اوست بنابر این نظم
 بقول العبد ایاک نعبد و ایاک نستعین بقول الله بنی و بنی عیدی و عیدی ما سال ایا ز گوید بنده که ترا
 بندگی کنم که بحسب حدیث الله وانی یده لم یلا و در تو محتوایم و بتو عینیت خواهم که غیریت موهوم به بر طرف نشود
 فرماید الله این ما بنی من و میان عید نیست و برای بنده نیست آنچه سوال کند و این قول حق نیز عین قول
 بنده است که ایاک نعبد و ایاک نستعین است رفوع الاضطرک فی هذه الایة پس واقع شد اشتراک میان این
 آیت و چون بنده عینیت خواست و رب بر او مستقیم است و ازین رو مومن چنانکه بر راه مستقیم جنت است
 هر کافر بر راه مستقیم و در رخ است بدان نظر بقول العبد انا الصراط المستقیم صراط الدین نعمت علیهم فی المخطوب
 علیهم و لا الضالین) گوید بنده بهمت خود و بصیفت خود در راه بنما را راه درست راه کسانی که الهام کرده
 بر ایشان نیست حضرت انبیا بالخصوص راه ختم المرسلین علیه الصلوة والسلام غیر غصب کرده شده مثل به دو

نگاہ نصاری و ہر کہ انجیلین بہت بخواند بر جوع بطرف حقیقت فرمود امید کہ براہ راست رود از نیاست
 حصو صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ اگر بر سر و نصاری این صورت نازل شدہ سگراہ گشتہ می لیکن بہت
 شرف خواندن است و بشرط مساعدت تقدیر ہرگز نہ مومن بہودیت و نصرا نیست میل کنند بقول اللہ و لا یبدی
 و بعدی ماسال مخلص ہوا لہ لکبہ کما خالص الاول لہ تعالیٰ گوید اللہ تعالیٰ پس انہما برای بندہ نیست
 و براسے بندہ نیست انچہ سوال کند پس خالص کرد این امور برای بندہ و چنانکہ خالص کردہ بود اول را بر آید
 او تعالیٰ و عین گفتن بندہ اہدنا الایہ عین ارشاد حق مذکور است خوانندہ واقف در کار است کہ جواب حق
 بشناسد چنانکہ در آخر فرض عیسوی گذشت کہ اگر جزا دہد ترا سوال زبانی شنو اند ترا پس از ہاقت و گر
 جزا دہد ترا جی شنو اند ترا بمع قلب تو و قلم من ہذا و جواب قرۃ الحمد لله رب العالمین پس دانستہ شد ازین
 مذکور کہ صلوۃ مناجات است و انچہ مناجات در سورۃ فاتحہ است کہ خلاصہ قرآن است و دیگر قدرت
 نباشد و جواب قدرت سورۃ فاتحہ در نماز و چون سورۃ فاتحہ مثالی است بمقابل باقی قرآن چنانچہ وارد و نقد
 اثیناک بعدا من المثالی و القرآن اعظم پس حدیث قدرت فاتحہ ظہف امام منافی آیہ فاذا قرأ القرآن فاستمعوا
 و انصتوا بناشد و آنہم بخفا چون خوانندہ شود و نہ منافی حدیث نزاع با قرآن کہ مراد از قرآن درین آیت
 و حدیث باقی بود ورنہ کی در خصوص مذہب امام اعظم و در خصوص مذہب شافعیہ ضائع میشود و من
 یقرء ما علی الصلوۃ المقسومۃ بین اللہ و بین عبدہ و لما کانت مناجاتہ پس ہر کہ بخواند فاتحہ را پس بخواند
 نماز مقسومہ میان حق و عبد بنظر فاتحہ و نشد نماز او مناجات و بعد از فاتحہ سورۃ فتم کند و تاویل آیات
 در خود شناسد چنانکہ در تاویلات حضرت شیخ معلقہ بر قرآن مجید موجود است دخی ذکر و من ذکر الحق فقد
 جالس الحق و جالسہ الحق فانہ صح فی الخبر الالہی انہ تعالیٰ قال انا جلیس من ذکرنی و من جالس من ذکرہ
 و ہو ذو بصیرای جلیسہ زیرا کہ نماز یادداشتہ ست و ہر کہ یاد کند خدا را پس ہم جلیس شد حق را و حق ہم
 جلیس او شد زیرا کہ صحیح شدہ است در حدیث قدسی الہی کہ او تعالیٰ فرمود کہ من جلیس شخصے ہستم کہ یاد کند
 مرا و ہر کہ بجلیس شد آنرا کہ یاد کند او را و صاحب بنیائی باشد بنید جلیس خود را و گو بجلیس بودن حق
 در وجود با جملہ اشیا است کہ حقیقت آنہا است لیکن بشو و بجلیس بودنش کسی راست کہ یاد کند
 او را کہ بشناسد و بتقد حق را و خود در نہ نایستادہ شدہ و روتہ پس اینست مشاہدہ حق
 و رؤیت او (فان لم یکن ذا بصیر لم یرہ) پس اگر نہ باشد صاحب بصیر کہ حق را مغایر خود دانند نہ بیند حق را

ان من هنا یعلم المصلی رتبته بل یری الحق ہذا الروتہ فی ہذا الصلوۃ ام لا پس از بخواند نماز سے رتبہ خود را
آیا بیند حق را باین رویت در نماز پس بمراج رسد کہ تا بحق رسید یا نہ بیند باید دانست کہ در حدیث است
اعبدالکب کا کاک تراد الی حدیث یعنی عبادت کن پروردگار خود را گویا تو بینی اورا (یعنی در صورت قربان فل
رائی تو باشی و مشہود در عوارض و قواسے تو حق باشد) و اگر تو نباشی (یعنی در قربان فرائض باشی کہ ذات
تو حق باشد) بینی اورا در خود کہ او بیند ہدات تو ترا چنانکہ در آیہ ماریست اور میست و لکن اسد رمی رمی
حضرت علی اسد علیہ وسلم را رمی حق گفته شد و این حدیث تفسیر حسان است پس مراد حضرت شیخ از رویت
در اینجا قربان فرائض است کہ در آخر حدیث مذکور است اندرین صورت (فان لم یرہ فلیعبدہ یا لا یمان کانہ
یراہ فلیحلف فی تہاتہ عند مناجاتہ و لقی السمع لما یردہ علیہ من الحق) پس اگر نہ بیند بندہ از ذات خود حق را پس
باید کہ عبادت کند حق را بایمان در قربان نوافل کہ گویا بیند اورا پس خیال کند حق را در قبلہ خود نزد
مناجات خود و اندازد و سمع قبولیت را بر اسے کن چنانکہ دارد کند بوسیله سمع بردینے غور کند تا در چادنی
رویت حاصل شود چنانکہ از شنیدن سمع اسد بیان خواهد فرمود (فان کان اما لا عالمہ الخاص بہ

او الملئکۃ المحملین معہ فان کل مصل فہو امام بلا شک فان الملئکۃ لیسعی خلف العبد اذا صلی وحدہ کما
ورد فی النجاشی فقد حصل لہ رتبۃ الرسول فی الصلوۃ و ابی الیقینۃ عن (اسد) پس اگر باشد امامی بر اسے
عالم خاص انسانی یا برای ملائکہ نماز خوانان یا اوزیر کہ ہر نماز سے پس او امام است بلا شک زیرا کہ ملائکہ کہ
ارواح قواسے بندہ اند نماز خوانند خلف بندہ چون خواند گمان چنانکہ وارد است و خبر صحیح پس حاصل شد بر اسے
نماز سے رہبر رسول در نماز و آن نیابت است از خدا انیم رتبہ عظیم است کہ از سمع قبول بندہ را پیدا شد و چنانکہ

از شنیت بخورد کم شود و اوقات سمع اسد من جملہ فیخبر نفسہ من خلفہ بان اسد قد سمعہ فیقول الملئکۃ و الجان و ان
ربنا و الک الحمد و چون گوید این امام صاحب سمع اسد من حمد یعنی شنید اسد تعالیٰ بر اسے کیسہ حمد کرد
اورا پس خبر نفس خود را و آنانکہ در خلف او ہستند بآنکہ اسد شنید اورا پس این قول بندہ صاحب سمع
نیابت از حق است پس شنو اند ملائکہ در جواب قول امام و حاضران ای پروردگار ما بر اسے تو حمد است
پس اہل سمع غور کنند کہ کدام خبر سمع حق داد و بکدام ربنا و الک الحمد گفته شد (فان اسد قال علی لسان عبیدہ
سمع اسد من حمدہ) زیرا کہ اسد فرمود زبان بندہ خود سمع اسد من حمدہ و زبان جب قربان نوافل حق باشد و در
ورنہ از کجا دانست از حق قدیم محمد بنندگان از شنیدن متاثر شد پس سمع قبول باین نتیجہ رسانید کہ چون

زبان بنده حق شد حق شد پس گویا بنده حق را دید در سمع و زبان در نظر علو رتبه الصلوة والی این تفتیش
 اصحابا پس غور کن رتبه نماز را و تا کجا رسانید صاحب خود را اول براس صاحب قلب است دوم بر
 اصحاب سمع و من لم یحصل کم درجه الروتیه فی الصلوة فالیق غایبها و لا کان له فیها قرۃ عین لانه لایری من
 نیاجیه پس کسیکه نه حاصل شود براس او درجه رویت و در نماز پس نرسید غایت او را و نه شد براس او
 در نماز قرار عین زیر که ندید آنرا عین زیر که نه مناجات کرده او را که گوش حق گفت و از گوش حق شنید
 و فایده سمع مایه من الحق علیه فیما یؤمن الحق السمع و لا سمعه پس اگر نشنید آن حقیق که دارد و شود بر و در نماز پس
 نیست از کسانیکه انداخته سمع را و نشنید او را و من لم یحضر فیما مع رب مع کونه لم یسمع و لم یفکس بصل
 اصلا و هر که نه حاضر شد در نماز با پروردگار خود و یا بودن خود نشنید از حق و ندید حق را پس او هرگز نماز
 نیست مگر بصورت (ولا هو من الحق السمع و او نشنید) و نیست آن نماز از کسانیکه انداخت سمع قبولیت را
 براس امر حق و او حاضر باشد براس چیزیکه دارد و شود (و اقام عبادۃ منصرف من التضرع فی غیر ما دام مستحسنا
 الصلوة) و نیست در مقام عبادت عبادتیکه منع کند از تصرف در غیر عبادت تا وقتیکه در و باشد سوا نماز
 بخلاف روزه که در و کار دنیا درست آید و حال زکاة بدستور است و حال حج هم برین مندا که روزه و باگری
 نمایند و ذکر الله فیها اکبر فیها لما تشکل علیه من اقوال و افعال و قد ذکرنا صفة الرجل الکامل فی الصلوة
 فی الفتوحات المکیة کیف یكون) و ذکر خدا تعالی در نماز بزرگ چیز نیست که درست براس ان اقوال
 و افعالیکی مشتمل است نماز بر آنها و ذکر کردیم صفت م و کامل در نماز در کتاب فتوحات مکیه بسط تمام که چگونه
 باشد درین زمان کتاب مذکور بسیار هم میرسد حاجت نقل در اینجا بدیم و نماز کامل باز دار مصلی را
 بطرف غیر وجه آنکه میفرماید (لان الله لقیول ان الصلوة تنهی عن الفحشاء و المنکر) زیرا که الله تعالی فرماید
 که نماز باز دار از ظهور بنده و تصرف او و از بدی که خدا تعالی مجیب او باشد و ابالات نکند که در نماز
 اهل قلب این دو صورت نباشد لانه شرع للمصلی ان لا یصرف فی غیر هذه الصلوة ما دام فیها و یقال له
 مصلی برای آنکه مشروع است برای مصلی که تصرف نکند در نماز بجز این نماز تا وقتیکه در و باشد و گفته شود
 براس او مصلی و خود حق تعالی فرماید و لذلک الله اکبر یعنی فیما هی الذالذی کیون من الله لعهده حین یجیب
 فی سواله و الثناء علیه اکبر من ذکر الله رب فیما و هر گاه ندید ذکر خدا تعالی بزرگ است از نماز عباد یا دوستیکه
 باشد از خدا برای عبد خود و قنیکه جواب دهد حق بنده در سوال و ثناء عبد بر حق تعالی او یا دوست بنده

پروردگار خود را در نماز (لان الکبر پار معده تناسله) براسه آنکه بزرگی براسه خود (تعالی است و براسه عباد
 ذلت که در صورت عبد حق شد) و لذت کمال و اندک علم با معقولات) و براسه این که ذات بنده ذات حق و
 صفات بنده صفات حق در شود و چنانکه در وجود است غرض و وجود و اندک بیفیه صفات معانی آنچه کنیده که علم صواب
 قلوب را علم خود فرمود و حال صحاب سمع فرماید و قال و اطلق السمع و هو شهید و فرمود و اندک تعالی یا کسیکه انداخت
 سمع قبولیت در حالیکه حاضر باشد آنچه حق فرماید (فالسمع هو ما یؤمن عن ذکر الله یا دینها) پس مراد از
 القار بنده سمع را در نماز آنست که باشد شنو اسه از فکر خدا بنده را و در نماز تا که جوابات حق را بشناسد تا اینجا
 وجه مشاهده بنده در قیام بابت قرست شد و وجه قیام و ما بعد از آن رکوع دریافت نشد آنرا میفرماید (و من
 ذلک ان الوجود لما کان عن حرکت معقوله نقلت العالم من العدم الی الوجود و عمت الصلوة جمیع الحركات) و
 ازین مشاهده است که هرگاه یکم هست ظهور عالم از حرکت معقوله حق است که عبارت از حسب است چنانکه فرمود
 بودم خزانة مخفی پس دوست داشتم که شناخته شوم پس ظاهر کردم طلق را که در خزانه مخفی و مندرج بود نقل کرد حرکت
 معقوله عالم از بطون بطرف ظهور که سه گانه حرکت کند شامل شد نماز جمیع حرکات عالم را بقیام رکوع و سجود و
 در جریات سکونیت است نظر بر آن قعود مقرر گشت زیرا که انسان بر جملة شامل است (دری ثلث حرکت مستقیمه و بی حال
 قیام المصلی و حرکت افقیه و بی حال رکوع المصلی و حرکت منکوسه و بی حال سجود و حرکت انسان استقیمه و حرکت الحیوان
 افقیه و حرکت النبات منکوسه) و حرکات سه گونه اند حرکت مستقیمه و آن در انسان حال قیام مصلی است و حرکت
 افقیه و آن حال رکوع مصلی است و حرکت منکوسه و آن حال سجود و است پس حرکت انسان حرکت مستقیمه است
 پس بدان قیام رکود حرکت حیوان افقیه است پس سجود اینست خود رکوع بجاء آورد و حرکت نبات منکوسه است
 پس به نهایت خود سجود و اساخت (ولیس للجماد حرکت من ذاته فاذا تحرك حیز فانما یتحرك بغيره) و نیست از
 ذات خود براسه جماد حرکت پس چون سنگ متحرک شود متحرک شود براسه غیر خود بدان نظر قعود در نماز شد
 پس انسان را شروع معرفت از ذات خود است پس چون وحدت یحیی انسان و انست پس بوحده است
 معنی حیوان برده بعد پی معنی واحد نبات بعد پی معنی جمیع و بعد پی معنی واحد هر بعد پی معنی واحد ممکن
 بعد پی معنی واحد و جنب الوجود و از جمیع حرکات و قعود ممکن بود بدان وجه براسه ترتیب فکر
 سه حرکات و سکون مقرر شد و در حالت رکوع مطابق آنکه پیش شایان خم شوند خوب خم شود و چون بنده
 خم شد خود را در جنب حق تعالی دلیل دانست بدان نظر زبان بگوید سبحان ربی اعلیم سیر و سیاحت کنم در ذات

و صفات عظیم پروردگار خود و منزه گنم او را از قید و باید که بصفت حیوانیت نماند بدان نظر بالا از کوع ایستاده
 شود و بصفت انسانیت جمیعہ باز آید و تسبیح حق انظار کمال است و اظهار کمال حمد است که در رکوع
 گفت بدان نظر خود را قائم مقام حق و البته بمقتدیان بگوید سمع اللہ من حمدہ کہ شنید امد تعالیٰ بر اسے کسیکه
 حمد کند یعنی از گوش مصطفیٰ پس مصلیان را باید کہ باز گویند ربنا و لک الحمد کہ پروردگار بر اسے نسبت
 حمد دیتا کہ بصورت ما وافر مودے نہ بر اسے ماکہ خود ذات و صفات تو استیم و بعد از تومہ بسجده رو
 کہ صفات ملائکہ و صفات نباتات است و در سبحان ربی الہ علیٰ تجو اند زیر کہ علو ذاتی صفت خدا است
 چنانکہ در فرض ادراسی گذشت و ذلت و پستی بر اسے عبد پس سر بردار و تا حضور و صفات نباتی نماند و چون
 از صفات ملائکہ سجده است باز کر بسجده رو و پس طلبہ استراحت بکنند بصفت جبریت و خود در یاد و از بر آ
 عبادت ہر نبی رکعت دوم در و رکعت و سہ در سہ رکعت و چہار در چہار رکعت بگذار و چنانکہ سابقاً مرقوم شد
 و نیز چون در انسان عالم روح مستقیم صفت و عالم مثال با بین روح و جسم بصفت کوع است و عالم
 جسم ساقل است برای آہن سہ مراتب سکون و قیام و رکوع و سجده است پس ازین عالم امکان رجوع
 بہ عالم حق کند کہ در انجا قرار است پس التماس بخواند و چنی ہر خطاب بر و کہ ہر یک تحف عالم کثرت مخصوص
 برای وحدت حق است و مناجات و طلبیات ہم برای خداست و حق تعالیٰ اولاً چون منزل بصورت سراج
 اعظم شد کہ منظر وجہ ذاتی او حضور صلی اللہ علیہ وسلم اند پس تعظیم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم تعظیم حق آمد
 و نور حضرت صلی اللہ علیہ وسلم در صورت عالم ظہور یافت پس این منبہ غیر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
 نشد پس و حقیقت خود ایر تقصیل کند و حضور صلی اللہ علیہ وسلم را بدین وجہ حاضر داند و با خطاب کند
 السلام علیک ایہا البٹی و رحمۃ اللہ وبرکاتہ باز رجوع آرد و بخود سلام کہ اسم حق است و بر اسے بندگان
 صالح کہ مثل مرشد و ابائے او بودہ اند و مثل ملائکہ کہ افرانہا در بندہ است پس شہادت و ہر بحضور
 بلا الہ الا اللہ کہ نیست معبودی و مقصودی و موجودی غیر خدا و بحضور شہادت دہد کہ حضرت محمد صلی اللہ
 علیہ وسلم رسول او است و عبد او کہ ہویت حضرت محمد در ہویت حق است کہ و رای او مقامی نیست تا بصفت
 حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ صفات حق اند تعلق شود باز در و بحضور صلی اللہ علیہ وسلم رساند کہ چون
 در حضور صلی اللہ علیہ وسلم جملہ عالم مندرج است پس از فیض بحضور صلی اللہ علیہ وسلم این کس فرود آید
 شود و دعا خواند و اگر اقتضای رکوع کند شاید کہ دعا ہای عالم را شامل است بعدہ سلام خواند و اما تومہ

جعلت قرة عینی فی الصلوة ولم یسب الجبل الی نفسه فان تجلی الحق صلواتی انما هو راجع الیه تعالی لا الی المصلی
 فانه تعالی لو لم ینکر هذه الصفة عن نفسه لامره بالصلوة علی غیر تجلی منه لعلما کان منه ذلک بطریق الاثنان
 سمعت هذه المشاهدة بطریق الاثنان فقال وجعلت قرة عینی فی الصلوة) و لیکن قول آنحضرت صلوات الله
 علیه وسلم که گردانیده شد قرار و چشم من در نماز و نسبت کرد جبل را بطرف من نفس خود زیرا که تجلی حق بر اسس
 نمازی راجع است بطرف او تعالی نه بطرف نمازی زیرا که او تعالی اگر نه ذکر کردی این نسبت نماز از نفس خود
 البته امر کردی آنحضرت صلوات الله علیه وسلم را بنماز بغیر از تجلی خود بر اسس او پس هر گاه همیکه شد از و این حکم
 نماز با تجلی بطریق اثنان شد مشاهده بطریق اثنان پس فرمود و گردانیده شده قرار و چشم من در نماز
 و لیست الامشاهدة المحبوب التي تقر بها عین المحب من الاستقرار فستقر العین عند ربه فلا یفتر مع
 الی شیء غیر فی شیء و فی غیر شیء) و نیست نماز مگر مشاهده محبوبیکه قرار گیرد در چشم محب با خود از استقرار یعنی
 بر و پس قرار گیرد چشم محب نزد و ریت محبوب پس نه نظر کند محب با وجود محبوب بطرف چیز
 غیر محبوب در چیز از محالی صوریه چنانکه تجلی شد بر اسس موسی در صورت آتش یا در غیر چیز از
 محالی چنانکه در تجلیات ذاتیه ذوقیه معنویه (و لذلک کنی عن الالتفات فی الصلوة فان الالتفات
 شیء یغلبه الشیطان من صلوة العبد فیخرجه مشاهدة محبوب بل لو کان محبوب هذا الملقاة بالالتفات
 الی غیر قبلته لوجه) و بر اسس همین قرار منع فرمود الله تعالی از التفات در نماز زیرا که التفات
 چیز نیست که رباید شیطان از نماز بنده پس محروم کند او را مشاهده محبوب او بیکه اگر بودی محبوب این
 ملتفت الله پاک نه التفات کردی بغیر قبله خود بوجه بیکه وجه خود را وجه حق دانستی (والانسان لعلیم حاله
 فی نفسه الی هو یهتد به الثابتة فی هذه العبادة الخاصة ام لا فان الانسان علی نفسه بصيرة ولو القى منادیر
 ضویعوت کذب من صدق فی نفسه لان الشی لا یجمل حاله فان حاله له ذوقی) و انسان داند حال خود در
 خود آیا و باین طور است درین عبادت خاصه چنانکه مذکور شد یانه زیرا که انسان بر نفس خود بنیاست
 و گرچه اندازد پرده پس او داند و شناسد کذب خود از صدق خود در نفس خود زیرا که شیء جاہل نه باشد
 از حال خود زیرا که حال شیء برای او ذوقی باشد در غم آن سخی الصلوة له قسمة اخرى فانه تعالی امرنا ان
 فیصلی له و اخیرنا ان یصلی علینا فالصلوة منا و منه) باز برای سخی نماز قسمت دیگر است زیرا که او تعالی حکم
 کرد که نماز خوانیم برای او و خود او را بقول خود هو الذی یصلی علیکم که نماز خواند بر ما پس نماز از ماست و از

حق نیکین از ما برای تعلیل حکم است که برای شناخت حق بخوانیم و از خداوند است که نشانده
 خود را در فاعل کان هو المصلی فاعله المصلی با سمة الآخر فیما نحن وجو العبد و هو عین الحق الذی یخالفه العبد فی
 قلبه بنظره الفکری او بتقلیده و هو الا که المعتقد پس چون باشد حق مصلی پس چنین نیست نماز خواننده با سمة
 آخر خود پس متاخر شود و از وجود بنده و حق متاخر او عین حقیقت که مطلق کرد او را بنده در قلب خود بنظر فکر
 خود یا بتقلید صاحب نظر فکر کند و از آنکه مقتداست و در حدیث است انما مع ظن عبدی بهی که من با گمان
 بنده خودم که با من دارد و منوّه و منوّه تاخر فرس است از فرس سابق چنانکه می آید و نتیجتاً بحسب ما قام
 به لکله محل من الاستعداد و تقویر شود و حق بحسب آن استعداد که قائم است برین محل یعنی مطابق استعداد
 مصلی و وجود حق تقلید کند اگر اقبال بجهت رضی الله عنه و فقیه که سوال کرده شد از معرفت خدا و از عارفان پس فرمود رنگ
 آب رنگ نارنگ است یعنی معرفت تصبیه استعداد عارفان باشد و حق بنفسه ساده بطور آسانی است و در وجود
 ساد و خبر عن الامر بما هو علیہ و این جو اب ساده است و خبر او از امر به انچه بردست و اگر چه نداند مقلد و هر که بپایانی
 وصف قابل برای جمیع امور اعتقادات تابع تعلیمات آنست باشد ایشانند و گوید یقولون لون النار
 لون اناء - انا الان من مارانا بل لون + گویند رنگ رنگ ظرف است و است من درین وقت از آبی است
 بلارنگ و فنداهو الا که اللای یصلی علینا پس این متاخران آنست رحمت فرستد بر ما (و اذا صلینا
 نحن کان لنا الاسم الاخر فاعله فیه کما ذکرناه فی حال من که هذا الاسم فتكون عندک بحسب حالنا است یعنی فاعله فاعله
 الینا الا بصورة ما جناه به فان المصلی هو المتاخر عن السابق فی الخلیقة و چون نماز خوانیم ما باشد بر است
 اسم آخر پس با ششم در حق چنانکه ذکر کردیم آنرا در حال شخصیکه بر است او این اسم است پس با ششم در حدیث
 حالیکه در است پس به نظر کند حق بطرف ما که بصورتیکه آوریم و ابدان صورت نه بر که مصلی آن متاخر است
 از سابق در میدان حاصل نیست که حق تعالی را و در تعلیمات سیکه تخلی حق است بصورت استعداد بنده
 از تعلیمات تعلیم حق در شیون و افعال پس استعداد بنده تابع است بر است تعلیم حق در شیون و در تعلیم
 حق است برین استعداد تا بقدر تعلیم حق را پس در سیمانه در عین تخلی تابعیت برای استعداد پس باعتبار
 اول ما نماز خوانیم بر است او باعتبار دوم حق تعالی رحمت فرستد بر ما (و قوله کمالی کل قد علم طوئه و بینه
 انزلت فی التاخر فی عبادة رب و یسجد الذی یعلیه من التزیه استعداد و دلیل برین قول او کمالی است)

است کل قد علم صلوة و تسبیح ای دانست هر یک رتبه خود و تاخیر و عبادت پروردگار خود و تسبیح خود یعنی
 آن تنزیهی که داد او را استعداد او را قامن شئی الا و تسبیح بجز رب العالمین الغفور و الذلک لا یقیفه تسبیح العالم
 علی التفصیل واحد و احدا پس نیست چیزی که گویا تسبیح کند بجز پروردگار خود که با علم و باستر است و بر
 این عموم تسبیح نه نمیده شود تسبیح عالم یک یک تفصیل در مرتبه ای و البقیه فیها الی العبد المسبح فیها فی
 قوله تعالی و ان من شئی الا تسبیح بحمد ای بجز ذلک الشئی و در اینجا مرتبه دیگر است که عود کند ضمیر مضان این
 بجزه در بطرف عید مسبح در آیت در قول او تعالی و ان من شئی الا تسبیح بحمد ای نیست چیزی که تسبیح کند
 بجز آن شئی و فی التفسیر الذی فی قوله بحمد یعود الی الشئی ای بالتثانی الذی کیون علیه کما قلنا فی المعتقد انه
 یثبته علی الاله الذی فی اعتقاده و ربط به نفسه و اما کان من علمه فهو راجع الیه پس ضمیر که در قول و بجزه
 است رجوع کند بطرف شئی ای ثنائی که باشد بر و نه آنکه گفتیم در معتقدیکه او جزین نیست تعریف کند بجزه آنکه
 در اعتقاد او است پس ربط کرد بدو نفس خود را و ان عملیکه باشد پس او رجوع کننده است بطرف او و اما
 اثنی الا علی نفسه فانه من مدح الصیفة فانه مدح الصانع بلا شک پس نه ثنا کرد بنده مگر بر نفس خود زیرا که هر که
 مدح کند منبع را پس جزین نیست مدح کند صانع را بلا شک و فان جهنا و عدم جهنا یعود الی صانعها و الله المعتقد
 مصنوع لا ناظر فیه فهو صفة فثناه علی ما اعتقده ثناء علی نفسه زیرا که حسن صفت و عدم حسن او رجوع کند بطرف
 صاحب صفت و آیه معتقد مصنوع است برای ناظر در و پس له او صفت او است پس ثناء او را بر آنچه اعتقاد
 کرده است ثناء او است بر نفس خود و او ایندم معتقد غیره و لو انصرفت لم یکن له ذلک و براسه همین مذمت
 کند معتقد غیره خود را و اگر انصاف کردی بودی برای او و همچنین مذمت ساختن در باطن و اگر گویی در قرآن
 و یحیی و انکم غفلة و ارد که باید که یابید در خود و سختی با کفار و جهاد و غیره با عباد و در ست نباشد گوئیم
 این در ظاهر امر است که منافی باطن نباشد بدین وجه در قرآن شریف دارد و لا تتار فیه الامر از ظاهر
 یعنی جدال کن با ایشان مگر نزاع ظاهری که خلاف اراده حق ممکن نبود و راه اسلام بر بصیرت است
 پس نزاع اسلامی برین وجه درست و الا ان صاحب هذا المذهب و الخالص جاهل بلا شک فی ذلک لا یستمر
 علی غیره فیما اعتقد ذی الله او لوعرف ما قال جنیه لون المار لون انما یسلم لکل ذی اعتقاد ما اعتقده
 و عرف الله فی کل صورة مگر صاحب این مذهب و الخالص جاهل است بلا شک درین براسه اعتراض او بر
 غیر خود را آنچه اعتقاد کرده است آنرا در خدا زیرا که اگر شناخته آنچه حضرت جنیه فرمود و رضی الله عنه

که رنگ آب رنگ زلف اوست البته مسلم داشته بهر صاحب اعتقاد آنرا که اعتقاد کرد و او را و شناخته اند و در هر صورت (فکل معتقد فهو ظان لیس) بجام فلذ لک قال انما عند من عبدي بے ای لا انظر له الا في صورة معتقده پس هر معتقد پس او ظن کننده است عالمی نیست یقین کننده پس براسه همین فرمود من نزد گمان بنده خودم بامن انما ظاهر شوم برای او و در صورت معتقاد و زخان شارا اطلق دان شارا غیرا پس اگر خواهد مطلق دارد حق را و اگر خواهد مقید کند بحدی خاص (فالا لمعتقدات تاخذ الحد و هو الا له الذي وسعه قلب عبده) زیرا که آن معتقد است خاصه را که محدود و او آنیست که وسعت داشت و او را قلب بنده او (فان الا له المطلق لا یسعه شئ لانه یلین الاشیاء و علین نفسه و الشئ لا یقال فیہ یسعه نفسه و لا لا یسعه) زیرا که آن مطلق برانه وسعت دارد و چیز وسعت معنی احاطه است زیرا که مطلق علین اشیا یعنی مظاهر است و علین نفس خود و نگفته شود و در شئ که وسعت دارد نفس خود را یا نه وسعت دارد نفس خود را از نیجا اشکالیکه بر علم حق نمایند که اگر ذات را محیط باشد ذات محاط شود و در نه علم حق محیط نباشد زنی باشد که علم حق علین ذات گفته شود و شئ علین خود را محیط محاط نگفته شود و در فافهم و احد یقول الحق و هو یدی السبیل پس فهم کن و احد فرماید حق داد و راه بنماید راه درست سبحان ربک رب العزیز عما یصفون و سلام علی المسلمین و الحمد لله رب العالمین

خاتمة الطبع از جانب کارپردازان مطبع

اما بعد مستقر خوان بکار اسرار جانی و مستملکان باوید انوار ربانی را مرزیده باد که چون کتاب نایاب و مجرب لا جواب فصوص الحکم معصنه شیخ المشارق و المغرب سند الاولیاء قدوة الاصفیاء شیخ اکبر حضرت شیخ محی الملة و الدین اندلسی نعمه الله تعالی بنظرانه و اسکندریه بخت بنانه و ذریه بخت بنانین بود و بدین سبب از ادراک غوامض معانیش فهم کم مالکان قاصد نیاز آن مبارزیدان مجاهدت مجاهدان مشاهدت قطب الاولایه و الارشاد و غوث الدار فین و الا و تا و التسمیر فی الزمان حضرت مولوی حکیم محمد حسن صاحب متوطن امر و حال مقیم حیدر آباد کن بهت برگماشتند و شرح معضلات و تشابهاتش بوجه حسن فرموده نام الیف خود را التاویل المحکم فی تشابہ فصوص الحکم بر نهادند الحق عجیب شری است بصیرت افزا و عجیب بیالی است بهر تپیر اگر شمش چشم فلک هم تا حال ندیده باشد الحمد لله و الله که این صیفه نایاب و این در خوش آب بنمازان حسن فوجی بارزدهم براده منی سلسله مطابق ماه چادوی الثانی سلسله بهی در مطبع نامی شهر نزدیک و دور شش نول کشور واقع گشتند باهمان باو منو هر لالی بکار گو سپه ننداشت از قالب طبع برآمده زیب چشم دگرش شافان گردید

R
۲۹۷۵۲

CALL No. { ۲۹۷۵۲ ACC. No. ۱۰۵۴.

AUTHOR محمد حسن

TITLE تادیل السحکم

THE BOOK MUST BE CHECKED AT THE TIME OF ISSUE

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Re. 1-00** per volume per day shall be charged for text-books and **10 Paise** per volume per day for general books kept over - due.

